

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟ

Vedic Literature of Ancient India

ଉପନିଷଦ

(ଉପନିଷତ୍)

Upanishad / उपनिषद्

୧୦୮ ଉପନିଷଦ (ଭାଗ - ୧)

108 Upanishad (Vol – 1)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

ପୂର୍ବାଭାଷ

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମାତାପିତୃଭ୍ୟାଂ ନମଃ ।

ସର୍ବଭ୍ୟୋ ଗୁରୁଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ମହାଗଣପତୟେ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ସରସ୍ୱତ୍ୟେ ନମଃ ।

ସର୍ବଭ୍ୟୋ ଦେବେଭ୍ୟୋ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ବେଦାୟ ନମଃ ।

ଶ୍ରୀ ବେଦପୁରୁଷାୟ ନମଃ ।

୧୪ ଅପ୍ରେଲ, ୨୦୨୧, ଏବେ ମଧ୍ୟ କୋଭିଡ ମହାମାରୀର ପ୍ରକୋପ ଜାରି ରହିଛି, ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ କଟକଣା ବଳବତ୍ତର ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ସ୍କୁଲ, କଲେଜ ଓ ଅନ୍ୟ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନ ବନ୍ଦ ରହିଛି । ଏ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଖରେ ବିଶେଷ କିଛି କାମ ନାହିଁ । "ଉକ୍ ବେଦ"କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର ଓ ପ୍ରକାଶିତ କରିବାପରେ, ପାଠକମାନେ ଅନ୍ୟ “ପ୍ରାଚୀନ ସାଂସ୍କୃତିକ ସାହିତ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ” ମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ; ବିଶେଷଭାବରେ "ଉପନିଷଦ" ମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରିବାକୁ ଅନେକ ଅନୁରୋଧ ଆସିଥିଲା । ତେଣୁ ମୋର ଆଗାମୀ ପ୍ରକଳ୍ପ "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ପ୍ରାଥମିକତା ହୋଇଗଲା, ଓ ଏହା ଉପରେ କାମ କରିବାକୁ ଲାଗିପଡ଼ିଲି । ଏଥର ଚିନ୍ତାକଳି ଯେ, ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତର ଲୋକେ ସମ୍ମିଳିତହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟକଲେ ଏହା ସୁନ୍ଦର ଓ ସହଜ ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଯୋଗାଯୋଗ କଲି, ଏହାକୁ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱାଗତ କରିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ, ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ଶେଷରେ ୧୫ ଜଣିଆ ଏକ ଦଳଗଠନ ହୋଇପାରିଲା । କର୍ମମୟ ଜୀବନରେ ସମୟର ଅଭାବରୁ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛାଥାଇ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଦେଇପାରିନଥିଲେ ।

"ଉପନିଷଦ"କୁ "ଜ୍ଞାନକାଣ୍ଡ" କୁହାଯାଏ, ଏହା ବିଶେଷକରି ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ବିଷୟମାନଙ୍କ ଉପରେ ଲେଖାଯାଇଛି, ତଥା ଏହା "ବେଦ"ର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ଅଟେ । "ଉପନିଷଦ" ରଚନା କରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଏହାଥିଲା ଯେ, - ଯେଉଁମାନେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ବେଦ ପଠନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ଏକ ବିଶେଷତ୍ୱ ବିଷୟମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଜାଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛାଅଛି, ସେମାନେ ଏହାକୁ ଅଧ୍ୟୟନ ଓ ଅଧ୍ୟାପନା କରିପାରିବେ । ସେଥିପାଇଁ ମହାପୁରୁଷମାନେ ବେଦରୁ ଏହାର ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ମାନଙ୍କୁ "ଉପନିଷଦ"ରେ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏହାକୁହାଯାଏ ଯେ, ଖ୍ରୀ.ପୂ ୭୦୦ରୁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କର ରଚନା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ଅନେକ ମହାପୁରୁଷମାନେ ଅନେକ "ଉପନିଷଦ" ରଚନା କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ବୈଦିକ ସମାଜ କେବଳ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଉତ୍ପତ୍ତି କେବଳ ବେଦରୁ, ସେଇମାନଙ୍କୁ ମାନ୍ୟତା ଦେଇଛନ୍ତି । ସେହି ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି ।

୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦ" ଏକ ପୁରୁଣା ପୁସ୍ତକକୁ ଆଧାରକରି ଏହି "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ।

ଏହି "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି "ଉପନିଷଦ" ରହିଅଛି । ଏଥିରେ ସମୁଦାୟ ୨୦୪୨ 'ପୁଷ୍ପା', ୭୬୭୯ 'ମନ୍ତ୍ର', ୩୩୪୭୭ 'ଧାଡ଼ି', ୧୫୮୩୬୭ 'ଶବ୍ଦ' ଓ ୧୦୯୫୬୦୩ 'ଅକ୍ଷର' ରହିଅଛି । ଏହାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍ୟ ଝେବ ସାଇଟ୍ ରେ ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି ।

"ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ରୂପାନ୍ତରିତ ସରିବା ପରେ, ଏହା ଠିକ୍ ରେ ରୂପାନ୍ତର ହେଲା କି ନାହିଁ, ତାହାର ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (ପ୍ରୁଫ୍-ରିଡ଼ିଙ୍ଗ୍) ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଏଥିପାଇଁ ମୂଳ ଦସ୍ତାବେଜ ସଙ୍ଗରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ଦସ୍ତାବେଜର ଯାଞ୍ଚ କରିବାପାଇଁ, ୧୫ ଜଣ ଅଲଗା ଅଲଗା ଶୁଦ୍ଧିକରଣ କାମରେ ଲାଗିଥିଲେ । ସେମାନେ ହେଲେ, ଶ୍ରୀମତୀ ସସ୍ମିତା ମହାପାତ୍ର (ଭୁବନେଶ୍ୱର), ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା (ସମ୍ବଲପୁର), ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ଦାଶ (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା), ଶ୍ରୀ ଶିଶିର କୁମାର ବିଷୋୟୀ (ଗଞ୍ଜାମ), ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ମୟ ମିଶ୍ର (ମୟୂରଭଞ୍ଜ), ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର (ବଲାଙ୍ଗୀର), ଶ୍ରୀ ନିଳାଦ୍ରି ବିହାରୀ ଶତପଥୀ (ଗଞ୍ଜାମ), ଶ୍ରୀ ଓମ ପ୍ରକାଶ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା), ଶ୍ରୀ ଶେଷଦେବ ଦାଶ (ଗଞ୍ଜାମ), ଶ୍ରୀ କୁମୁଦ ଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ (ଦେବଗଡ଼), ଓ ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ପରିଡ଼ା (କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା) ।

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର (ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା, ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା) ଏହାର ଉପଦେଷ୍ଟା ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରାଇଥିଲେ । ମୁଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ସମସ୍ତ ଯୋଗଦାନକାରୀ ସଦସ୍ୟ ମାନଙ୍କୁ କୃତଜ୍ଞତା ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଛି । ତାଙ୍କର ଉପଦେଷ୍ଟ, ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଓ ସୁଧାରୀକରଣ ସର୍ବଦା ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ରହିବ ।

ଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଯୋଗଦାନ ପାଇଁ ଏହି ପୁସ୍ତକ "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିଛି । ଆଶାକରୁଛି ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ,

ସଂପାଦକ,

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା, ଭାରତ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥିତି - ଚେନ୍ନାଇ, ତାମିଲନାଡୁ, ଭାରତ ।

ଉତ୍ସର୍ଗ

ଏହି ପୁସ୍ତକ "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସମସ୍ତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସେବାରେ ଓ ସାର୍ବଜନୀନ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଛି ।

ବଶମ୍ଭୁତ

ସଂପାଦକ

ନିବେଦନ

ଏହି ପୁସ୍ତକ "ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ"ଟି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପଠନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତିଆରି କରାଯାଇଛି ଓ ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡିଜିଟାଲ ରୂପରେ ମୁକ୍ତ ଉପଲବ୍ଧ ହେବ । ଏହାର କୌଣସି ବ୍ୟାପାରୀକରଣ ନ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ । ଯଦି କେହି ଏହାର ପ୍ରକାଶନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ସଂପାଦକଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ସଂପାଦକ,

ଯଦକ୍ଷରପଦଭ୍ରଷ୍ଟଂ ମାତ୍ରାହିନଂ ତୁ ଯଦ୍-ଭବେତ୍ ।
ତତ୍-ସର୍ବ ଶ୍ଯମତାଂ ଦେବ ନରାୟଣ ନମୋଽସ୍ତୁତେ ॥
ବିସର୍ଗବିମୁମାତ୍ରାଣି ପଦପାଦାକ୍ଷରାଣି ଚ ।
ନୁ୍ୟନାନି ଚାତିରିକ୍ତାନି ଶ୍ଯମସ୍ତୁ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ॥
ଓମ୍ ତତ୍ ସତ୍ । ସର୍ବମ୍ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣାର୍ପଣାମସ୍ତୁ ।
ଓମ୍ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।

Sources ସୂତ୍ର	"ଉପନିଷଦ ଓଡ଼ିଆରେ" ରୂପାନ୍ତର କରିବାପାଇଁ ଏକ ଅତି ପୁରୁଣା ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି । • ପୁସ୍ତକ ନାମ - ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ • କର୍ତ୍ତା - ଶ୍ରୀମଦ୍ ନାରାୟଣ ରାମ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ - "କାବ୍ୟତୀର୍ଥ" • ପ୍ରକାଶିତ ବର୍ଷ - ୧୯୪୮, ଶକାବ୍ଦ - ୧୮୭୦ । • ପ୍ରକାଶକ - ନିର୍ଣ୍ଣୟସାଗର ମୁଦ୍ରଣାଳୟ, ବମ୍ବେ (ମୁମ୍ବାଇ) । • www.sanskritdocuments.org • www.archive.org
Send Corrections to ଭୁଲ ସୁଧାର ପାଇଁ ଯୋଗାଯୋଗ	prakash@scholarshoppe.com
Site access ଞ୍ଜେବ ସାଇଟ୍	www.scholarshoppe.com/veda-odia/

ଏହି 'ଦସ୍ତାବିଜ ବା ପୁସ୍ତକ'ଟି ବୈଦିକ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଡିଜିଟାଲ୍ ରୂପାନ୍ତର ଅଟେ ।

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

prakash@scholarshoppe.com

ଉପଦେଷ୍ଟା

ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀ ସନ୍ତୋଷ କୁମାର ମିଶ୍ର

ସଂପାଦକ, ହିନ୍ଦୁ ମହାସଭା,

ଓଡ଼ିଶା ଶାଖା

astrosant@gmail.com

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading)

ଶ୍ରୀମତୀ ସମ୍ମିତା ମହାପାତ୍ର
ସମ୍ପାଦିକା - "ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି"
ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଓଡ଼ିଶା

mohapatrasasmita89@yahoo.in

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା
ଜିଲ୍ଲା ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ବୈଦିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ
ପରିଷଦ,
ସମ୍ବଲପୁର, ଓଡ଼ିଶା

klpandajsg@gmail.com

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର
ବଲାଙ୍ଗୀର, ଓଡ଼ିଶା

mehertaranisen1@gmail.com

ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ଦାଶ
ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ,
କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

dasharun609@gmail.com

ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ମୟ ମିଶ୍ର
ରୁଗୁଡିବେଡା, ଠାକୁରମୁଣ୍ଡା,
ମୟୂରଭଞ୍ଜ, ଓଡ଼ିଶା

chinmaymishra55@gmail.com

ଶ୍ରୀ କୁମୁଦ ଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ
ଦେବଗଡ଼, ଓଡ଼ିଶା

kumuda.youngindia@gmail.com

ଶ୍ରୀ ଶିଶିର କୁମାର ବିଷୋୟୀ

ଛଣମେରୀ, ସାନଖେମୁଣ୍ଡି,
ଗଞ୍ଜାମ, ଓଡ଼ିଶା

sisir370@gmail.com

ଶ୍ରୀ ନିଳାଦ୍ରି ବିହାରୀ ଶତପଥୀ

ଭଞ୍ଜନଗର, ଗଞ୍ଜାମ,
ଓଡ଼ିଶା

niladrihere@gmail.com

ଶ୍ରୀ ଓମ ପ୍ରକାଶ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ

ମଧ୍ୟାଞ୍ଚଳୀ, ଶ୍ରୀରାମଦେବଜୀୟ,
କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

opsarangi@gmail.com

ବେଦ ଉପନିଷଦ

ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ 'ବେଦ ଯୁଗ'ର ଶେଷ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଉପନିଷଦ 'ଷଦ' ଶବ୍ଦରୁ ଆସିଅଛି, ଷଦ ଅର୍ଥାତ 'ବସିବା', ଏଥିରେ ପୂର୍ବରେ 'ଉପ' ଓ 'ନି' କୁ ଯୋଡ଼ା ଯାଇଛି । ଅର୍ଥାତ 'ଉପ' ର ଅର୍ଥ ପାଖରେ , 'ନି' ର ଅର୍ଥ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ, ତେଣୁ ଉପ-ନି-ଷଦ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସିବା, ଅର୍ଥାତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ବେଦର ଶେଷ ଭାଗ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା । ଉପନିଷଦକୁ ବେଦର ଚତୁର୍ଥ ସ୍ତର ବା ଅଂଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଯେହେତୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ବେଦର ଅନ୍ତ ଆଡ଼କୁ ରଚନା କରାଯାଇଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ଏହାକୁ 'ବେଦାନ୍ତ' ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ । ଅଧିକାଂଶ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ 'ଆତ୍ମବିଦ୍ୟା' ଓ 'ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହାକୁ ଅନେକ ଗବେଷକ ବା ପଣ୍ଡିତ ବା ଜ୍ଞାନୀମାନେ ଅନେକ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଛନ୍ତି ଯଥା – 'ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ' ଏହାକୁ 'ଆତ୍ମ ଓ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା' କହିଛନ୍ତି, 'ମାକ୍ଷ ମୁଲ୍ଲେର୍' ଓ 'ପାଉଲ୍ ଦେଉସାନ୍' ଏହାକୁ 'ଗୁପ୍ତ ଶିକ୍ଷା', ଓ 'ପାଟ୍ରିକ୍ ଓଲିଭେଲ୍ଲେ' 'ଲୁକ୍କାୟିତ ଅର୍ଥ', ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ।

ଏହା କୁହାଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ମାନଙ୍କର ଚରିତ୍ର, ଶିକ୍ଷା ଓ ଗୁରୁଭକ୍ତି ଠିକ ରହୁଥିଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେବଳ ଉପନିଷଦ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କୁ "ଗୁପ୍ତ ବିଦ୍ୟା" କୁହାଯାଏ ।

ଇତିହାସକାର ଓ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବେଦରେ ସମୁଦାୟ ୧୦୮ଟି ଉପନିଷଦ ଅଛି । ଏହିସବୁ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦ ଅଧୀନରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଅନୁସାରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ବିଭକ୍ତିକରଣର ପଦ୍ଧତି ଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ । ଅର୍ଥାତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବେଦର ମୁଖ୍ୟ, ସାମାନ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସ, ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ, ଶୈବ, ଓ ଯୋଗ ଉପନିଷଦ ଗୁଡ଼ିକ ଅଛି । (ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଟେବୁଲ୍‌ରେ ଏହାର ସଂକ୍ଷିପ୍ତକରଣ ପାଇ ପାରିବେ)

ଏସବୁ ଉପନିଷଦ ଭିତରୁ ଦଶୋପନିଷଦ, ଅର୍ଥାତ ୧୦ଟି ଉପନିଷଦକୁ 'ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ' ଭାବରେ ମାନନ୍ତି, ଏଥିରେ, ପରେ ଆଉ ୩ଟି ଉପନିଷଦ ଯୋଗ କରାଯାଇ ଏହାକୁ ୧୩ଟି କରିଦିଆଗଲା । ତେଣୁ ୧୩ଟି ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ, ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲେ - (ଦଶୋପନିଷଦ) - ଈଶ, କେନ, କଠ, ପ୍ରଶ୍ନ, ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଐତରେୟ, ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଓ ବୃହଦାରଣ୍ୟକ, (ଅତିରିକ୍ତ) - କୌଷୀତକି, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଓ ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ।

ବେଦ - ଉପନିଷଦ ସଂଗଠନ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ନ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଉକ୍ ବେଦ	୧୦	ଐତରେୟ, କୌଷୀତକି	ଆତ୍ମବୋଧ, ମୁକ୍ତଲ	ନିର୍ବାଣ	ତ୍ରିପୁରା, ସୌଭାଗ୍ୟଲକ୍ଷ୍ମୀ, ବହୁତ,	-	ଅକ୍ଷମାଳିକା	ନାଦବିନ୍ଦୁ
ସାମବେଦ	୧୨	ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ, କେନ	ବକ୍ରସୂତୀ, ମହା, ସାବିତ୍ରୀ,	ଆରୁଣେୟ, ମୈତ୍ରେୟ, ସଂନ୍ୟାସ, କୁଷ୍ଠିକା	-	ବାସୁଦେବ, ଅବ୍ୟକ୍ତ	ରୁଦ୍ରାକ୍ଷଜୀବା ଲ, ଜବାଳି	ଯୋଗରୂପାମଣି, ଦର୍ଶନ
କୃଷ୍ଣ ଯଜୁର୍ବେଦ	୩୨	କଠ, ତୈତ୍ତିରୀୟ, ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର, ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ,	ସର୍ବସାର, ଶୁକରହସ୍ୟ, ସ୍ୱୟ, ଗର୍ଭ, ଶାରୀରକ, ଏକାକ୍ଷର, ଅକ୍ଷି	ବ୍ରହ୍ମ, ଅବଧୂତ, କଠଶ୍ରୁତି	ସରସ୍ୱତୀ ରହସ୍ୟ	ନାରାୟଣ, କଳି ସତ୍ତରଣ	କୈବଲ୍ୟ, କାଳାଗ୍ନି ରୁଦ୍ର, ଦକ୍ଷିଣାମୂର୍ତ୍ତି, ରୁଦ୍ରହୃଦୟ, ପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମ	ଅମୃତବିନ୍ଦୁ, ତେଜୋବିନ୍ଦୁ, ଅମୃତନାଦ, କ୍ଷୁରିକା, ଧାନବିନ୍ଦୁ, ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା, ଯୋଗତତ୍ତ୍ୱ, ଯୋଗଶିଖା, ଯୋଗକୁଣ୍ଡଳିନୀ, ବରାହ
ଶୁକ୍ଳ ଯଜୁର୍ବେଦ	୧୮	ଇଶ, ବୃହଦାରଣ୍ୟକ	ସୁବାଲ, ମନ୍ତ୍ରିକ, ନିରାଲମ୍ବ, ପୈଙ୍ଗଲ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମୁକ୍ତିକା	ଜୀବାଲ, ଭିକ୍ଷୁକ, ତୁରୀୟାତୀତ ଅବଧୂତ, ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ, ଶାବ୍- ୟାୟନୀୟ,	-	ତାରସାର	-	ଅଦ୍-ବୟ ତାରକ, ହଂସ, ତ୍ରିଶିଖ-ବ୍ରାହ୍ମଣ, ମଣ୍ଡଳ-ବ୍ରାହ୍ମଣ

ବେଦ	ସଂଖ୍ୟା	ମୁଖ୍ୟ	ସାମାନ୍ୟ	ସନ୍ଧ୍ୟାସ	ଶାକ୍ତ	ବୈଷ୍ଣବ	ଶୈବ	ଯୋଗ
ଅଥର୍ବ ବେଦ	୩୨	ମୁଣ୍ଡକ, ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ, ପ୍ରଶ୍ନ,	ଆତ୍ମା, ସୂକ୍ଷ୍ମ, ପ୍ରାଣାଗ୍ନିହୋତ୍ର	ଆଶ୍ୱମେଧ, ନାରଦପରିବ୍ରାଜକ, ପରମହଂସ, ପରମହଂସ ପରିବ୍ରଜକ, ପରଂବ୍ରହ୍ମ,	ସୀତା, ଦେବୀ, ତ୍ରିପୁରାତାପିନୀ, ଭାବନ	ନୃସିଂହ ତାପନୀୟ, ମହାନାରାୟଣ, ରାମ ରହସ୍ୟ, ରାମ ତାପନୀୟ, ଗୋପାଳ- ତାପନୀ, କୃଷ୍ଣ, ହୃୟଗ୍ରୀବ, ଦତ୍ତାତ୍ରେୟ, ଗରୁଡ଼	ଅଥର୍ବସିରସ, ଅଥର୍ବଶିଖା, ବୃହଜ୍ଜାବାଳ, ଶରଭ, ଭୃଗୁଜାବାଳ, ଗଣପତ୍ୟର୍ଥବ ଶୀର୍ଷ	ଶାନ୍ତିଲ୍ୟ, ପଶୁପତିବ୍ରହ୍ମ, ମହାବାକ୍ୟ
ସମୁଦାୟ	୧୦୮	୧୩	୨୧	୧୯	୮	୧୪	୧୩	୨୦

ପ୍ରୀୟ ପାଠକ,

ବିଭିନ୍ନ ସୂତ୍ରରୁ ଉପଲବ୍ଧ ଉପନିଷଦ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସାମାନ୍ୟ ଅନ୍ତର ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ଭୁଲ୍ କିମ୍ବା ତୃଟିଯୁକ୍ତ ନୁହେଁ, ଏହା କେବଳ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସଂସ୍କରଣ ଅଟେ । ଏହି ଉପନିଷଦ ସଂସ୍କରଣରେ ୧୯୪୮ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ "ଇଶାଦି ବିଂଶୋତ୍ତରଶତୋପନିଷଦଃ" ପୁସ୍ତକ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଛି ।

ଆମ ଜ୍ଞାନ ଅବଧିରେ, ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ସମସ୍ତ ସାବଧାନ, ଓ ଯତ୍ନର ସହିତ ଓଡ଼ିଆରେ ରୂପାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ଭୁଲ୍ ବା ତୃଟି ରହିଥାଇପାରେ, ଯଦି କିଛି ତୃଟି ରହିଯାଇଥାଏ, ତାହା ସଂପାଦକଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚରକୁ ଆଣିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଆଶାକରୁଛି, ଏହା ସମସ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭାଷୀ ଜ୍ଞାନଲିପ୍ତ ଜନମାନଙ୍କ କାମରେ ଆସିବ ଓ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ, ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚାଇ ଭାରତର ସଂସ୍କୃତି ଓ ପରମ୍ପରାକୁ ବଜାୟ ରଖିବେ ।

ତାରିଖ - ୧୦.୦୯.୨୦୨୧

ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

ସଂପାଦକ

ସଂସାରଫଳ, ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ, କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା

ସୂଚୀପତ୍ର

ଇଶା ଉପନିଷଦ	15
କେନ ଉପନିଷଦ	19
କଠ ଉପନିଷଦ	25
ପ୍ରଶ୍ନ ଉପନିଷଦ	41
ମୁଣ୍ଡକ ଉପନିଷଦ	53
ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ ଉପନିଷଦ	63
ତୈତ୍ତିରୀୟ ଉପନିଷଦ	66
ଐତରେୟ ଉପନିଷଦ	88
ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଉପନିଷଦ	95
ବୃହଦାରଣ୍ୟକ ଉପନିଷଦ	202
ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଉପନିଷଦ	291
ମୈତ୍ରାୟଣୀ ଉପନିଷଦ	306
କୌଷୀତକି ଉପନିଷଦ	339

ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦ

(Principal Upanishad)

ଇଶୋପନିଷଦ

(Ishopanishat / Ishopanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀମତୀ ସସ୍ମିତା ମହାପାତ୍ର

ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ଦାଶ

ଇଶାବାସ୍ୟୋପନିଷତ୍ / ଇଗୋପନିଷତ୍ / ଇଶା ଉପନିଷତ୍

॥ ଅଧଃ ଇଗୋପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଓଁ ଇଶା ବାସ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ଯୁକ୍ତିଂ ଚ ଜଗତ୍ୟାଂ ଜଗତ୍ ।
ତେନ ତ୍ୟକ୍ତେନ ଭୁଞ୍ଜୀଥା ମା ଗୃଧଃ କସ୍ୟ ସ୍ବିଜ୍ଞନମ୍ ॥ ୧॥

କୁର୍ବନ୍ନେବେହ କର୍ମାଣି ଜିଜୀବିଷେଚ୍ଛତଃ ସମାଃ ।
ଏବଂ ତ୍ବୟି ନାନ୍ୟଥେତୋଽସ୍ତ୍ରି ନ କର୍ମ ଲିପ୍ୟତେ ନରେ ॥ ୨॥

ଅସୁୟା ନାମ ତେ ଲୋକା ଅକ୍ଷେନ ତମସାବୃତାଃ ।
ତାଂସ୍ତେ ପ୍ରେତ୍ୟାଭିଗଚ୍ଛନ୍ତି ଯେ କେ ଚାତ୍ମହନୋ ଜନାଃ ॥ ୩॥

ଅନେଜଦେକଂ ମନସୋ ଜବୀୟୋ ନୈନଢେବା ଆପୁବନ୍ପୂର୍ବମର୍ଷତ୍ ।
ତଜ୍ଞାବତୋଽନ୍ୟାନତ୍ୟେତି ତିଷ୍ଠତ୍ସ୍ଥିନ୍ନପୋ ମାତରିଶ୍ଵା ଦଧାତି ॥ ୪॥

ତଦେଜତି ତନ୍ନୈଜତି ତଦ୍ଭୁରେ ତଦ୍ଭୁକ୍ତିକେ ।
ତଦନ୍ତରସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ତଦ୍ଭୁ ସର୍ବସ୍ୟାସ୍ୟ ବାହ୍ୟତଃ ॥ ୫॥

ୟସ୍ମୁ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନ୍ୟାତ୍ମନୋବାନ୍ନୁପଶ୍ୟତି ।
ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଚାତ୍ମାନଂ ତତୋ ନ ବିଭୁଗୁପ୍ସତେ ॥ ୬॥

ଯସ୍ମିନ୍‌ସର୍ବାଣି ଭୂତାନ୍ୟାତ୍ମେବାଭୂଦ୍‌ଜାନତଃ ।

ତତ୍ର କୋ ମୋହଃ କଃ ଶୋକ ଏକତ୍ୱମନୁପଶ୍ୟତଃ ॥ ୭॥

ସ ପର୍ଯ୍ୟଗାଞ୍ଛନ୍ନକ୍ରମକାୟମବ୍ରଣମସ୍ମାଦିରଂ ଶୁଦ୍ଧମପାପବିଦ୍‌ମ୍ ।

କବିର୍ମନୀଷୀ ପରିତୁଃ ସ୍ୱୟଂଭୂର୍ଯ୍ୟାତଥ୍ୟତୋଽର୍ଥାନ୍‌-ବ୍ୟଦଧାଞ୍ଛାଶ୍ଚତୀଭ୍ୟଃ ସମାଭ୍ୟଃ ॥ ୮॥

ଅନ୍ଧକ୍ରମଃ ପ୍ରବିଶନ୍ତି ଯେଃବିଦ୍ୟାମୁପାସତେ ।

ତତୋ ଭୂୟଃ ଇବ ତେ ତମୋ ଯ ଉ ବିଦ୍ୟାୟାଂ ରତାଃ ॥ ୯॥

ଅନ୍ୟଦେବାଦୁର୍ବିଦ୍ୟାୟାଂନ୍ୟଦାଦୁରବିଦ୍ୟାୟା ।

ଇତି ଶୁଶ୍ରୁମ ଧୀରାଣାଂ ଯେ ନସ୍ତଦ୍‌ବିଚରନ୍ଧିରେ ॥ ୧୦॥

ବିଦ୍ୟାଂ ଚାବିଦ୍ୟାଂ ଚ ଯସ୍ତଦ୍‌ଦେହୋଭୟଂ ସ ହ ।

ଅବିଦ୍ୟାୟା ମୃତ୍ୟୁଂ ତୀର୍ତ୍ତ୍ୱା ବିଦ୍ୟାୟାମୃତମଶ୍ରୁତେ ॥ ୧୧॥

ଅନ୍ଧକ୍ରମଃ ପ୍ରବିଶନ୍ତି ଯେଃସଂଭୂତିମୁପାସତେ ।

ତତୋ ଭୂୟଃ ଇବ ତେ ତମୋ ଯ ଉ ସଂଭୂତ୍ୟାଂରତାଃ ॥ ୧୨॥

ଅନ୍ୟଦେବାଦୁଃ ସଂଭବାଦନ୍ୟଦାଦୁରସଂଭବାତ୍ ।

ଇତି ଶୁଶ୍ରୁମ ଧୀରାଣାଂ ଯେ ନସ୍ତଦ୍‌ବିଚରନ୍ଧିରେ ॥ ୧୩॥

ସଂଭୂତିଂ ଚ ବିନାଶଂ ଚ ଯସ୍ତଦ୍‌ଦେହୋଭୟଂ ସହ ।

ବିନାଶେନ ମୃତ୍ୟୁଂ ତୀର୍ତ୍ତ୍ୱା ସଂଭୂତ୍ୟାଂମୃତମଶ୍ରୁତେ ॥ ୧୪॥

ହିରଣ୍ମୟେନ ପାତ୍ରେଣ ସତ୍ୟସ୍ୟାପିହିତଂ ମୁଖମ୍ ।

ତତ୍ତ୍ୱଂ ପୁଷ୍ପନୃପାବୃଣୁ ସତ୍ୟଧର୍ମାୟ ଦୃଷ୍ଟୟେ ॥ ୧୫॥

ପୁଷନ୍ନେକର୍ଷେ ଯମ ସୁର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ବ୍ୟହ ରଶ୍ମୀନ୍ସମୁହ ।
ତେଜୋ ଯତ୍ତେ ରୂପଂ କଲ୍ୟାଣତମଂ ତତ୍ତେ ପଶ୍ୟାମି ଯୋଃସାବସୌ ପୁରୁଷଃ ସୋଃହମସ୍ମି ॥ ୧୬॥

ବାୟୁରନିଲମମୃତମଧେଦଂ ଭସ୍ମାହୁଃ ଶରୀରମ୍ ।
ଓଁ କ୍ରମୋ ସ୍ଥର କୃତଃ ସ୍ଥର କ୍ରତୋ ସ୍ଥର କୃତଃ ସ୍ଥର ॥ ୧୭॥

ଅଗ୍ନେ ନୟ ସୁପଥା ରାୟେ ଅସ୍ମାନ୍-ବିଶ୍ୱାନି ଦେବ ବୟୁନାନି ବିଦ୍ୱାନ୍ ।
ୟୁଯୋଧ୍ୟସ୍ତଦ୍ଭୁରାଶମେନୋ ଭୂୟିଷ୍ୟାଂ ତେ ନମ-ଭକ୍ତିଂ ବିଧେମ ॥ ୧୮॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ବାଜସନେୟସଂହିତାୟାମ୍-ଇଶାବାସ୍ୟୋପନିଷତ୍-ସଂପୂର୍ଣ୍ଣା ॥

କେନୋପନିଷଦ

(Kenopanishat / Kenopanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀମତୀ ସସ୍ମିତା ମହାପାତ୍ର

ଶ୍ରୀ ଶିଶିର କୁମାର ବିଷୋୟୀ

କେନୋପନିଷତ୍ / କେନ ଉପନିଷଦ

॥ ଅଥଃ କେନୋପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଙ୍ଗାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।
ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାଃହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ
ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତୁନିରାକରଣଂ ମେଃସ୍ତୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ଯ ଉପନିଷସ୍ତୁ
ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

ଓଁ କେନେଷିତଂ ପତତି ପ୍ରେଷିତଂ ମନଃ କେନ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରଥମଃ ପ୍ରେତି ଯୁକ୍ତଃ ।
କେନେଷିତାଂ ବାଚମିମାଂ ବଦନ୍ତି ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ କ ଉ ଦେବୋ ଯୁନକ୍ତି ॥ ୧ ॥

ଶ୍ରୋତ୍ରସ୍ୟ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ମନସୋ ମନୋ ଯଦ୍ଭାତୋ ହ ବାଚଃ ସ ଉ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ପ୍ରାଣଃ ।
ଚକ୍ଷୁଷଶ୍ଚକ୍ଷୁରତିମୁତ୍ୟ ଧୀରାଃ ପ୍ରେତ୍ୟାସ୍ମାଲ୍ଲୋକାଦମୃତା ଭବନ୍ତି ॥ ୨ ॥

ନ ତତ୍ର ଚକ୍ଷୁର୍ଗଚ୍ଛତି ନ ବାଶ୍ଚଚ୍ଛତି ନୋ ମନୋ ନ ବିଦ୍ଭୋ ନ ବିଜାନୀମୋ
ୟଥୈତଦନ୍ତୁଶିଷ୍ୟାଦନ୍ୟଦେବ ତଦ୍ବିଦିତାଦଥୋ ଅବିଦିତାଦଧି ।
ଇତି ଶୁଶ୍ରୁମ ପୂର୍ବେଷାଂ ଯେ ନସ୍ତଦ୍ୟାଚରନ୍ଧିରେ ॥ ୩ ॥

ୟଦ୍ଭାଚାଂନଭ୍ୟୁଦିତଂ ଯେନ ବାଗଭ୍ୟୁଦ୍ୟତେ ।
ତଦେବ ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ୱଂ ବିଦ୍ଧି ନେଦଂ ଯଦିଦମୁପାସତେ ॥ ୪ ॥

ୟନ୍ନନସା ନ ମନୁତେ ଯେନାହୁର୍ମନୋ ମତମ୍ ।
ତଦେବ ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ୱଂ ବିଦ୍ଧି ନେଦଂ ଯଦିଦମୁପାସତେ ॥ ୫ ॥

ୟଞ୍ଜୟିଷା ନ ପଶ୍ୟତି ଯେନ ଚକ୍ଷୁଃଷି ପଶ୍ୟତି ।
ତଦେବ ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ୱଂ ବିଚ୍ଛିନ୍ନେଦଂ ଯଦିଦମୁପାସତେ ॥ ୬ ॥

ୟଞ୍ଜୋତ୍ରେଶ ନ ଶୃଣୋତି ଯେନ ଶ୍ରୋତ୍ରମିଦଂ ଶ୍ରୁତମ୍ ।
ତଦେବ ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ୱଂ ବିଚ୍ଛିନ୍ନେଦଂ ଯଦିଦମୁପାସତେ ॥ ୭ ॥

ୟତ୍-ପ୍ରାଣେନ ନ ପ୍ରାଣିତି ଯେନ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରଣୀୟତେ ।
ତଦେବ ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ୱଂ ବିଚ୍ଛିନ୍ନେଦଂ ଯଦିଦମୁପାସତେ ॥ ୯ ॥

॥ ଇତି କେନୋପନିଷସ୍ତୁ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ୟଦି ମନ୍ୟସେ ସୁବେଦେତି ଦତ୍ତମେବାପି ନୂନଂ ତ୍ୱଂ ବେଦଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ରୂପମ୍ ।
ୟଦସ୍ୟ ତ୍ୱଂ ଯଦସ୍ୟ ଚ ଦେବେଷ୍ଠଥ ନୁ ମୀମାଂସ୍ୟମେବ ତେ ମନ୍ୟେ ବିଦିତମ୍ ॥ ୧ ॥

ନାହଂ ମନ୍ୟେ ସୁବେଦେତି ନୋ ନ ବେଦେତି ବେଦ ଚ ।
ୟୋ ନସ୍ତଦ୍ୱେଦ ତଦ୍ୱେଦ ନୋ ନ ବେଦେତି ବେଦ ଚ ॥ ୨ ॥

ୟସ୍ୟାମତଂ ତସ୍ୟ ମତଂ ମତଂ ଯସ୍ୟ ନ ବେଦ ସଃ ।
ଅବିଜ୍ଞାତଂ ବିଜ୍ଞାନତାଂ ବିଜ୍ଞାତମବିଜ୍ଞାନତାମ୍ ॥ ୩ ॥

ପ୍ରତିବୋଧବିଦିତଂ ମତମମୃତତ୍ୱଂ ହି ବିନ୍ଧତେ ।
ଆତ୍ମନା ବିନ୍ଧତେ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ବିଦ୍ୟୟା ବିନ୍ଧତେଽମୃତମ୍ ॥ ୪ ॥

ଇହ ଚେଦବେଦୀଦଥ ସତ୍ୟମସ୍ତି ନ ଚେଦିହାବେଦୀନ୍ନହତୀ ବିନଷ୍ଟିଃ ।
ଭୂତେଷୁ ଭୂତେଷୁ ବିଚିତ୍ୟ ଧୀରାଃ ପ୍ରେତ୍ୟାସ୍ମାଲ୍ଲୋକାଦମୃତା ଭବନ୍ତି ॥ ୫ ॥

॥ ଇତି କେନୋପନିଷସ୍ତୁ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ବ୍ରହ୍ମ ହ ଦେବେତ୍ୟୋ ବିଜିଗ୍ୟୋ ତସ୍ୟ ହ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବିଜୟେ ଦେବା ଅମହୀୟତ୍ ।
ତ ଐକ୍ଷତ୍ତାସ୍ଥାକମେବାୟଂ ବିଜୟୋଽସ୍ଥାକମେବାୟଂ ମହିମେତି ॥ ୧ ॥

ତର୍ଜେଷାଂ ବିଜଞ୍ଜୌ ତେତ୍ୟୋ ହ ପ୍ରାଦୁର୍ବଭୁବ ତନ୍ନ ବ୍ୟଜାନତ କିମିଦଂ ଯୁକ୍ଷମିତି ॥ ୨ ॥

ତେଂଗ୍ନିମବୁବଞ୍ଜାତବେଦ ଏତଦ୍ବିଜାନୀହି କିମେତଦ୍ୟକ୍ଷମିତି ତଥେତି ॥ ୩ ॥

ତଦଭ୍ୟଦ୍ରବଞ୍ଜମଭ୍ୟବଦକ୍ଳୋଽସୀତ୍ୟଗ୍ନିର୍ବା ଅହମସ୍ମୀତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ନାତବେଦା ବା ଅହମସ୍ମୀତି ॥ ୪ ॥

ତସ୍ମିନ୍ସ୍ତୁୟି କିଂ ବୀର୍ଯ୍ୟମିତ୍ୟପୀଦଃ ସର୍ବଂ ଦହେୟଂ ଯଦିଦଂ ପୃଥିବ୍ୟାମିତି ॥ ୫ ॥

ତସ୍ତୈ ତୃଣଂ ନିଦଧାବେତଦ୍ଦହେତି ।

ତଦୁପପ୍ରେୟାୟ ସର୍ବଜବେନ ତନ୍ନ ଶଶାକ ଦଗ୍ଧୁଂ ସ ତତ ଏବ ନିବବୃତେ ନୈତଦଶକଂ ବିଜ୍ଞାତୁଂ
ୟଦେତଦ୍ୟକ୍ଷମିତି ॥ ୬ ॥

ଅଥ ବାୟୁମବୁବନ୍ଦାୟବେତଦ୍ବିଜାନୀହି କିମେତଦ୍ୟକ୍ଷମିତି ତଥେତି ॥ ୭ ॥

ତଦଭ୍ୟଦ୍ରବଞ୍ଜମଭ୍ୟବଦକ୍ଳୋଽସୀତି ବାୟୁର୍ବା ଅହମସ୍ମୀତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ନାତରିଶ୍ଵା ବା ଅହମସ୍ମୀତି ॥ ୮ ॥

ତସ୍ମିନ୍ସ୍ତୁୟି କିଂ ବୀର୍ଯ୍ୟମିତ୍ୟପୀଦଃ ସର୍ବମାଦଦୀୟ ଯଦିଦଂ ପୃଥିବ୍ୟାମିତି ॥ ୯ ॥

ତସ୍ତୈ ତୃଣଂ ନିଦଧାବେତଦାଦସ୍ତୈତି ତଦୁପ ପ୍ରେୟାୟ ସର୍ବଜବେନ ତନ୍ନ ଶଶାକାଦାତୁଂ ସ ତତ
ଏବ ନିବବୃତେ ନୈତଦଶକଂ ବିଜ୍ଞାତୁଂ ଯଦେତଦ୍ୟକ୍ଷମିତି ॥ ୧୦ ॥

ଅଥେନ୍ଦ୍ରମବୁବନ୍ନଘବନ୍ନେତଦ୍ବିଜାନୀହି କିମେତଦ୍ୟକ୍ଷମିତି ।

ତଥେତି ତଦଭ୍ୟଦ୍ରବଞ୍ଜସ୍ଥାତ୍ରିରୋଦଧେ ॥ ୧୧ ॥

ସ ତସ୍ମିନ୍ନେବାକାଶେ ପ୍ରିୟମାଜଗାମ ବହୁଶୋଭମାନାମୁମାଃ ହୈମବତୀଂ ତାଃ ହୋବାତ
କିମେତଦ୍ୟକ୍ଷମିତି || ୧୨ ||

|| ଇତି କେନୋପନିଷସ୍ତୁ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ସା ବ୍ରହ୍ମେତି ହୋବାତ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବା ଏତଦ୍ବିଜୟେ ମହୀୟଧ୍ବମିତି ତତୋ ହୈବ ବିଦାଂଚକାର
ବ୍ରହ୍ମେତି || ୧ ||

ତସ୍ମାଦ୍ବା ଏତେ ଦେବା ଅତିତରାମିବାନ୍ୟାନ୍ନେବାନ୍ୟଦଗ୍ନିର୍ବାୟୁରିନ୍ଦ୍ରସ୍ତେନ
ହ୍ୟେନନ୍ନେଦିଷ୍ଠଂ ପୟଶୁସ୍ତେ ହ୍ୟେନତ୍-ପ୍ରଥମୋ ବିଦାଂଚକାର ବ୍ରହ୍ମେତି || ୨ ||

ତସ୍ମାଦ୍ବା ଇନ୍ଦ୍ରୋଽତିତରାମିବାନ୍ୟାନ୍ନେବାନ୍ସ ହ୍ୟେନନ୍ନେଦିଷ୍ଠଂ ପୟର୍ଣ ସ ହ୍ୟେନତ୍-ପ୍ରଥମୋ
ବିଦାଂଚକାର ବ୍ରହ୍ମେତି || ୩ ||

ତସ୍ୟୈଷ ଆଦେଶୋ ଯଦେତଦ୍ବିଦ୍ୟାତୋ ବ୍ୟଦ୍ୟାତଦାମ୍ବା ଇତୀନ୍ୟମୀମିଷଦାମ୍ବା ଇତ୍ୟପିଦୈବତମ୍ ||୪||

ଅଥାଧ୍ୟାତ୍ମଂ ଯଦେତଦ୍-ଗଚ୍ଛତୀବ ତ ମନୋଽନେନ ଚୈତଦ୍ବୁପସ୍ମରତ୍ୟଭୀଷ୍ଠଂ ସଙ୍କଳ୍ପଃ || ୫||

ତଦ୍ ତଦ୍ବନ୍ ନାମ ତଦ୍ବନମିଦ୍ୟାପାସିତବ୍ୟଂ ସ ଯ ଏତଦେବଂ ବେଦାଽଭି ହୈନଂ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି
ସଂବାଞ୍ଚନ୍ତି || ୬ ||

ଉପନିଷଦଂ ଭୋ ବ୍ରହ୍ମୀଦ୍ୟକ୍ତା ଯ ଉପନିଷଦ୍-ବ୍ରାହ୍ମୀଂ ବାବ ତ ଉପନିଷଦମବ୍ରୁମେତି || ୭ ||

ତସ୍ୟୈ ତପୋ ଦମଃ କର୍ମେତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବେଦାଃ ସର୍ବାଙ୍ଗାନି ସତ୍ୟମାୟତନମ୍ || ୮ ||

ୟୋ ବା ଏତାମେବଂ ବେଦାପହତ୍ୟ ପାପ୍ତାନମ(ନ)ନ୍ତେ ସ୍ବର୍ଗେ ଲୋକେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠେ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି
ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି || ୯ ||

|| ଇତି କେନୋପନିଷସ୍ତୁ ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଙ୍ଗାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।
ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାଂହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ଯ୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ
ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତୁନିରାକରଣଂ ମେଂସ୍ତୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ଯ ଉପନିଷସ୍ତୁ
ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତ ତେ ମୟି ସନ୍ତ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ସାମବେଦୀୟା କେନୋପନିଷତ୍-ସମାପ୍ତା ॥

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

କଠୋପନିଷଦ

(Kathopanishat / Kathopanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ଶିଶିର କୁମାର ବିଷୋୟା

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

କଠୋପନିଷଦ୍ / କଠୋପନିଷଦ

॥ ଅଧଃ କଠୋପନିଷଦ୍ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ବିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଅଧଃ ପ୍ରଥମଃଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଅଧଃ ପ୍ରଥମ ବଲ୍ଲୀ ॥

ଓଁ ଉଶନ୍ ହ ବୈ ବାଜଶ୍ରବସଃ ସର୍ବବେଦସଂ ଦଦୌ ।
ତସ୍ୟ ହ ନଚିକେତା ନାମ ପୁତ୍ର ଆସ ॥ ୧॥

ତଂହ କୁମାରଂ ସନ୍ତଂ ଦକ୍ଷିଣାସୁ ନୀୟମାନାସୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାବିବେଶ ସୋମନ୍ୟତ ॥ ୨॥

ପୀତୋଦକା ଜଗ୍ଧୃଶା ଦୁରୁଦୋହା ନିରିନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
ଅନନ୍ଦା ନାମ ତେ ଲୋକାସ୍ତାନ୍ ସ ଗଚ୍ଛତି ତା ଦଦତ୍ ॥ ୩॥

ସ ହୋବାତ ପିତରଂ ତତ କର୍ଣ୍ଣେ ମାଂ ଦାସ୍ୟସୀତି ।
ଦ୍ବିତୀୟଂ ତୃତୀୟଂ ତଂହୋବାତ ମୃତ୍ୟବେ ତ୍ବା ଦଦାମୀତି ॥ ୪॥

ବହୁନାମେମି ପ୍ରଥମୋ ବହୁନାମେମି ମଧ୍ୟମଃ ।
କିଂସ୍ବିଦ୍ୟମସ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ଯନ୍ନୁୟାଦ୍ୟ କରିଷ୍ୟତି ॥ ୫॥

ଅନୁପଶ୍ୟ ଯଥା ପୂର୍ବେ ପ୍ରତିପଶ୍ୟ ତଥାପରେ ।
ସସ୍ୟମିବ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ ପତ୍ୟତେ ସସ୍ୟମିବାଜାୟତେ ପୁନଃ ॥ ୬॥

ବୈଶ୍ଵାନରଃ ପ୍ରବିଶତ୍ୟତିଥିର୍ବାହ୍ନଶୋ ଗୃହାନ୍ ।

ତସ୍ୟୈତାଂ ଶାନ୍ତିଂ କୁର୍ବନ୍ତି ହର ବୈବସ୍ଵତୋଦକମ୍ ॥ ୭॥

ଆଶାପ୍ରତୀକ୍ଷେ ସଙ୍ଗତଂ ସୁନୃତାଂ ତେଷ୍ଠାପୂର୍ତ୍ତେ ପୁତ୍ରପଶୁଂଶ୍ଚ ସର୍ବାନ୍ ।

ଏତଦ୍-ବୃଙ୍ଗ୍ତେ ପୁରୁଷସ୍ୟାଲ୍ଲମେଧସୋ ଯସ୍ୟାନଶ୍ନନ୍ତସତି ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଗୃହେ ॥ ୮॥

ତିସ୍ରୋ ରାତ୍ରୀର୍ଯଦବାସ୍ରୀର୍ଗୃହେ ମେଂନଶ୍ନନ୍-ବ୍ରହ୍ମନ୍ନତିଥିର୍ନମସ୍ୟଃ ।

ନମସ୍ତେଂସ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମନ୍ସସ୍ତ୍ରି ମେଂସ୍ତୁ ତସ୍ମାତ୍-ପ୍ରତି ତ୍ରୀନ୍ଦ୍ରରାନ୍ୟଶୀଷ୍ଠ ॥ ୯॥

ଶାନ୍ତସଂକଳ୍ପଃ ସୁମନା ଯଥା ସ୍ୟାଦ୍ବୀତମନ୍ୟୁଗୌତମୋ ମାଂଭି ମୃତ୍ୟୋ ।

ତ୍ବତ୍-ପ୍ରସୃଷ୍ଟଂ ମାଭିବଦେତ୍-ପ୍ରତୀତ ଏତତ୍-ତ୍ରୟାଣାଂ ପ୍ରଥମଂ ବରଂ ବୃଣେ ॥ ୧୦॥

ଯଥା ପୁରସ୍ତାଦ୍-ଭବିତା ପ୍ରତୀତ ଔଦାଲକିରାରୁଶିର୍ମତ୍-ପ୍ରସୃଷ୍ଟଃ ।

ସୁଖଂରାତ୍ରୀଃ ଶୟିତା ବୀତମନ୍ୟୁସ୍ତ୍ବାଂ ଦଦୃଶିବାନ୍ନୃତ୍ୟମୁଖାତ୍-ପ୍ରମୁକ୍ତମ୍ ॥ ୧୧॥

ସ୍ୱର୍ଗେ ଲୋକେ ନ ଭୟଂ କିଂଚନାସ୍ତି ନ ତତ୍ର ତ୍ବଂ ନ ଜରୟା ବିଭେତି ।

ଭଭେ ତୀର୍ତ୍ତାଶନାୟାପିପାସେ ଶୋକାତିଗୋ ମୋଦତେ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକେ ॥ ୧୨॥

ସ ତ୍ୱମଗ୍ନିଂ ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟମଧ୍ୟେଷି ମୃତ୍ୟୋ ପ୍ରବୁହି ତ୍ବଂ ଶ୍ରଦଧାନାୟ ମହ୍ୟମ୍ ।

ସ୍ୱର୍ଗଲୋକା ଅମୃତତ୍ବଂ ଭଜନ୍ତ ଏତଦ୍ବିତୀୟେନ ବୃଣେ ବରେଣ ॥ ୧୩॥

ପ୍ର ତେ ବ୍ରବୀମି ତଦୁ ମେ ନିବୋଧ ସ୍ୱର୍ଗ୍ୟମଗ୍ନିଂ ନଚିକେତଃ ପ୍ରଜାନନ୍ ।

ଅନନ୍ତଲୋକାସ୍ତିମଥୋ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ବିଚ୍ଛିନ୍ନମେତଂ ନିହିତଂ ଗୁହାୟାମ୍ ॥ ୧୪॥

ଲୋକାଦିମଗ୍ନିଂ ତମୁବାଚ ତସ୍ମୈ ଯା ଇଷ୍ଟକା ଯାବତୀର୍ବା ଯଥା ବା ।

ସ ଚାପି ତତ୍-ପ୍ରତ୍ୟବଦଦ୍ୟଥୋକ୍ତମଥାସ୍ୟ ମୃତ୍ୟୁଃ ପୁନରେବାହ ତୁଷ୍ଟଃ ॥ ୧୫॥

ତମବ୍ରବୀତ୍-ପ୍ରୀୟମାଣୋ ମହାତ୍ମା ବରଂ ତବେହାଦ୍ୟ ଦଦାମି ଭୂୟଃ ।
ତବୈବ ନାମ୍ନା ଭବିତାୟମଗ୍ନିଃ ସୃଜ୍ଞାଂ ତେମାମନେକରୂପାଂ ଗୃହାଣ ॥ ୧୬॥

ତ୍ରିଶାତିକେତସ୍ତ୍ରିଭିରେତ୍ୟ ସନ୍ନିଂ ତ୍ରିକର୍ମକୃତ୍ତରତି ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁ ।
ବ୍ରହ୍ମଜଜ୍ଞଂ ଦେବମୀତ୍ୟଂ ବିଦିତ୍ବା ନିତାୟୋମାଃ ଶାନ୍ତିମତ୍ୟନ୍ତମେତି ॥ ୧୭॥

ତ୍ରିଶାତିକେତସ୍ତୟମେତଦ୍ବିଦିତ୍ବା ଯଃ ଏବଂ ବିଦ୍ବାଃଶ୍ଚିନ୍ତେ ନାତିକେତମ୍ ।
ସ ମୃତ୍ୟୁପାଶାନ୍ପୁରତଃ ପ୍ରଣୋଦ୍ୟ ଶୋକାତିଗୋ ମୋଦତେ ସ୍ୱର୍ଗଲୋକେ ॥ ୧୮॥

ଏଷ ତେଃଶ୍ଚିନ୍ତିକେତଃ ସ୍ୱର୍ଗୋଽୟମବୃଣୀଥା ଦ୍ୱିତୀୟେନ ବରେଣ ।
ଏତମଗ୍ନିଂ ତବୈବ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟନ୍ତି ଜନାସ୍ତତ୍ପ୍ରତୀୟଂ ବରଂ ନତିକେତୋ ବୃଣୀଷ୍ଠ ॥ ୧୯॥

ୟେୟଂ ପ୍ରେତେ ବିଚିକିତ୍ରା ମନୁଷ୍ୟଃସ୍ତ୍ରୀତ୍ୟେକେ ନାୟମସ୍ତୀତି ଚୈକେ ।
ଏତଦ୍ବିଦ୍ୟାମନୁଶିଷ୍ଠସ୍ତୁୟାହଂ ବରାଣାମେଷ ବରସ୍ତୃତୀୟଃ ॥ ୨୦॥

ଦେବୈରତ୍ରାପି ବିଚିକିତ୍ରୈତଂ ପୁରା ନ ହି ସୁବିଜ୍ଞେୟମଶୁରେଷ ଧର୍ମଃ ।
ଅନ୍ୟଂ ବରଂ ନତିକେତୋ ବୃଣୀଷ୍ଠ ମା ମୋପରୋହୀରତି ମା ସ୍ତୈଜୈନମ୍ ॥ ୨୧॥

ଦେବୈରତ୍ରାପି ବିଚିକିତ୍ରୈତଂ କିଲ ତ୍ୱଂ ତ ମୃତ୍ୟୋଽୟନ୍ ସୁବିଜ୍ଞେୟମାତ୍ମ ।
ବକ୍ତା ତାସ୍ୟ ତ୍ୱାଦୃଶନ୍ୟୋ ନ ଲଭ୍ୟୋ ନାନ୍ୟୋ ବରସ୍ତୁଲ୍ୟ ଏତସ୍ୟ କଶ୍ଚିତ୍ ॥ ୨୨॥

ଶତାୟୁଷଃ ପୁତ୍ରପୌତ୍ରାନୁଶୀଷ୍ଠ ବହୁନ୍ପଶୁନ୍ହସ୍ତିହିରଣ୍ୟମଶ୍ୱାନ୍ ।
ଭୂମେର୍ମହଦାୟତନଂ ବୃଣୀଷ୍ଠ ସ୍ୱୟଂ ତ ଜୀବ ଶରଦୋ ଯାବଦିଚ୍ଛସି ॥ ୨୩॥

ଏତତ୍ତୁଲ୍ୟଂ ଯଦି ମନ୍ୟସେ ବରଂ ବୃଣୀଷ୍ଠ ବିତ୍ତଂ ଚିରଜୀବିକାଂ ତ ।
ମହାଭୂମୌ ନତିକେତସ୍ତ୍ୱମେଧି କାମାନାଂ ତ୍ୱା କାମଭାଜଂ କରୋମି ॥ ୨୪॥

ୟେ ଯେ କାମା ଦୁର୍ଲଭା ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୋକେ ସର୍ବାନ୍-କାମାଃ ଶ୍ଚନ୍ଦତଃ ପ୍ରାର୍ଥୟସ୍ୱ ।
ଇମା ରାମାଃ ସରଥାଃ ସତୁର୍ଯ୍ୟା ନ ହୀଦୃଶା ଲମ୍ବନୀୟା ମନୁଷ୍ୟେଃ ।
ଆଭିର୍ମତ୍-ପ୍ରଭାଭିଃ ପରିଚାରୟସ୍ୱ ନଚିକେତୋ ମରଣଂ ମାନୁପ୍ରାକ୍ଷୀଃ ॥ ୨୫॥

ଶ୍ଳୋଭାବା ମର୍ତ୍ତ୍ୟସ୍ୟ ଯଦନ୍ତକୈତସ୍ରବେନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ଜରୟନ୍ତି ତେଜଃ ।
ଅପି ସର୍ବଂ ଜୀବିତମଲ୍ଲମେବ ତବୈବ ବାହାସ୍ତବ ନୃତ୍ୟଗୀତେ ॥ ୨୬॥

ନ ବିଭେନ ତର୍ପଣୀୟୋ ମନୁଷ୍ୟୋ ଲୟ୍ୟାମହେ ବିଭ୍ରମଦ୍ରାକ୍ଷୁ ଚେତ୍ତ୍ୱା ।
ଜୀବିଷ୍ୟାମୋ ଯାବଦୀଶିଷ୍ୟସି ତ୍ୱଂ ବରସ୍ତୁ ମେ ବରଣୀୟଃ ସ ଏବ ॥ ୨୭॥

ଅଜୀର୍ଣ୍ଣତାମମୃତାନାମୁପେତ୍ୟ ଜୀର୍ଣ୍ଣହୃତ୍ୟଃ କୃଧଃସ୍ତଃ ପ୍ରଜାନନ୍ ।
ଅଭିଧ୍ୟାୟନ୍-ବର୍ଣ୍ଣରତିପ୍ରମୋଦାନତିଦୀର୍ଘେ ଜୀବିତେ କୋ ରମେତ ॥ ୨୮॥

ୟସ୍ମିନ୍ନିଦଂ ବିଚିକିସ୍ତନ୍ତି ମୃତ୍ୟୋଃ ଯସ୍ତ୍ରାଂପରାୟେ ମହତି ବ୍ରୁହି ନସ୍ତତ୍ ।
ୟୋଃୟଂ ବରୋ ଗୁହମନୁପ୍ରବିଷ୍ଟୋ ନାନ୍ୟଂ ତସ୍ମାନ୍ନଚିକେତା ବୃଣୀତେ ॥ ୨୯॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟୋ ପ୍ରଥମା ବଲ୍ଲୀ ॥

॥ ଅଥଃ ଦ୍ୱିତୀୟା ବଲ୍ଲୀ ॥

ଅନ୍ୟଚ୍ଛ୍ରେୟୋଽନ୍ୟଦୁର୍ତ୍ତେବ ପ୍ରେୟସ୍ତେ ଉଭେ ନାନାର୍ଥେ ପୁରୁଷଃ ସିନୀତଃ ।
ତୟୋଃ ଶ୍ରେୟ ଆଦଦାନସ୍ୟ ସାଧୁ ଭବତି ହୀୟତେଽର୍ଥାଦ୍ୟ ଉ ପ୍ରେୟୋ ବୃଣୀତେ ॥ ୧॥

ଶ୍ରେୟଶ୍ଚ ପ୍ରେୟଶ୍ଚ ମନୁଷ୍ୟମେତସ୍ତୌ ସଂପରୀତ୍ୟ ବିବିନକ୍ତି ଧୀରଃ ।
ଶ୍ରେୟୋ ହି ଧୀରୋଽଭି ପ୍ରେୟସୋ ବୃଣୀତେ ପ୍ରେୟୋ ମନ୍ଦୋ ଯୋଗକ୍ଷେମାଦ୍-ବୃଣୀତେ ॥ ୨॥

ସ ତ୍ୱଂ ପ୍ରିୟାନ୍‌ପ୍ରିୟରୂପାଃଶ୍ଚ କାମାନଭିଧ୍ୟାୟନ୍ନଚିକେତୋଽତ୍ୟସ୍ରାକ୍ଷୀଃ ।
ନୈତାଂ ସୃଜ୍ଜାଂ ବିଭ୍ରମୟାମବାପ୍ତୋ ଯସ୍ୟାଂ ମଜ୍ଜନ୍ତି ବହବୋ ମନୁଷ୍ୟାଃ ॥ ୩॥

ଦୂରମେତେ ବିପରୀତେ ବିଷ୍ମୂତୀ ଅବିଦ୍ୟା ଯା ତ ବିଦ୍ୟେତି ଜ୍ଞାତା ।
ବିଦ୍ୟାଭୀୟିନଂ ନଚିକେତସଂ ମନ୍ୟେ ନ ତ୍ୱା କାମା ବହବୋଽଲୋଲୁପନ୍ତ ॥ ୪॥

ଅବିଦ୍ୟାୟାମନ୍ତରେ ବର୍ତ୍ତମାନାଃ ସ୍ୱୟଂ ଧୀରାଃ ପଶ୍ଚିତଂମନ୍ୟମାନାଃ ।
ଦନ୍ତମ୍ୟମାଣାଃ ପରିୟନ୍ତି ମୂଢା ଅକ୍ଷେନୈବ ନୀୟମାନା ଯଥାକ୍ଷାଃ ॥ ୫॥

ନ ସାଂପରାୟଃ ପ୍ରତିଭାତି ବାଲଂ ପ୍ରମାଦ୍ୟନ୍ତଂ ବିଭ୍ରମୋହେନ ମୂଢ଼ମ୍ ।
ଅୟଂ ଲୋକୋ ନାସ୍ତି ପର ଇତି ମାନୀ ପୁନଃ ପୁନର୍ବଶମାପଦ୍ୟତେ ମେ ॥ ୬॥

ଶ୍ରବଣାୟାପି ବହୁଭିର୍ଯୋ ନ ଲଭ୍ୟଃ ଶୃଣ୍ଢତ୍ତୋଽପି ବହବୋ ଯଂ ନ ବିଦ୍ୟୁଃ ।
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟେ ବକ୍ତା କୁଶଲୋଽସ୍ୟ ଲଭ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟେ ଜ୍ଞାତା କୁଶଳାନୁଶିଷ୍ଟଃ ॥ ୭॥

ନ ନରେଶାବରେଣ ପ୍ରୋକ୍ତ ଏଷ ସୁବିଜ୍ଞେୟୋ ବହୁଧା ଚିନ୍ତ୍ୟମାନଃ ।
ଅନନ୍ୟପ୍ରୋକ୍ତେ ଗତିରତ୍ର ନାସ୍ତ୍ୟଶୀୟାନ୍‌ହ୍ୟତର୍କ୍ୟମଶୁପ୍ରମାଣାତ୍ ॥ ୮॥

ନୈଷା ତର୍କେଣ ମତିରାପନେୟା ପ୍ରୋକ୍ତାଽନ୍ୟେନୈବ ସୁଜ୍ଞାନାୟ ପ୍ରେଷ୍ଠ ।
ୟାଂ ତ୍ୱମାପଃ ସତ୍ୟଧୃତିର୍ବତାସି ତ୍ୱାଦୃଜ୍ଞୋ ଭୂୟାନ୍ନଚିକେତଃ ପ୍ରଷ୍ଠା ॥ ୯॥

ଜାନାମ୍ୟହଂ ଶେବଧିରିତ୍ୟନିତ୍ୟଂ ନ ହ୍ୟଧୁବୈଃ ପ୍ରାପ୍ୟତେ ହି ଧୁବଂ ତତ୍ ।
ତତୋ ମୟା ନଚିକେତଶ୍ଚିତୋଽଗ୍ନିରନିତ୍ୟେର୍ଦ୍ରବୈଃ ପ୍ରାପ୍ତବାନସ୍ମି ନିତ୍ୟମ୍ ॥ ୧୦॥

କାମସ୍ୟାସ୍ତିଂ ଜଗତଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ କ୍ରତୋରାନନ୍ତ୍ୟମଭୟସ୍ୟ ପାରମ୍ ।
ସ୍ତୋମମହଦୁରୁଗାୟଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ଧୃତ୍ୟା ଧୀରୋ ନଚିକେତୋଽତ୍ୟସ୍ରାକ୍ଷୀଃ ॥ ୧୧॥

ତଂ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶଂ ଗୁହମନୁପ୍ରବିଷ୍ଠଂ ଗୁହାହିତଂ ଗହ୍ମରେଷ୍ଠଂ ପୁରାଣମ୍ ।
ଅଧ୍ୟାତ୍ମଯୋଗାଧିଗମେନ ଦେବଂ ମତ୍ତା ଧୀରୋ ହର୍ଷଶୋକୌ ଜହାତି ॥ ୧୨॥

ଏତଚ୍ଛୁଦ୍ଧା ସଂପରିଗୃହ୍ୟ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ ପ୍ରବୃହ୍ୟ ଧର୍ମ୍ୟମଶୁମେତମାପ୍ୟ ।
ସ ମୋଦତେ ମୋଦନୀୟଃ ହି ଲବ୍ଧ୍ବା ବିବୃତଃ ସଦ୍ମ ନଚିକେତସଂ ମନ୍ୟେ ॥ ୧୩॥

ଅନ୍ୟତ୍ର ଧର୍ମାଦନ୍ୟତ୍ରାଧର୍ମାଦନ୍ୟତ୍ରାସ୍ଥାକୁତାକୃତାତ୍ ।
ଅନ୍ୟତ୍ର ଭୂତାଳ ଭବ୍ୟାଳ ଯୁଦ୍ଧପୁଣ୍ୟସି ତଦ୍ବଦ ॥ ୧୪॥

ସର୍ବେ ବେଦା ଯୁପଦମାମନନ୍ତି ତପାଂସି ସର୍ବାଣି ଚ ଯଦ୍ବଦନ୍ତି ।
ଯଦିଚ୍ଛନ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ଚରନ୍ତି ତତ୍ତ୍ଵେ ପଦଂ ସଂଗ୍ରହେଣ ବ୍ରବୀମ୍ୟାମିତ୍ୟେତତ୍ ॥ ୧୫॥

ଏତଦ୍-ଧ୍ୟେବାକ୍ଷରଂ ବ୍ରହ୍ମ ଏତଦ୍-ଧ୍ୟେବାକ୍ଷରଂ ପରମ୍ ।
ଏତଦ୍-ଧ୍ୟେବାକ୍ଷରଂ ଜ୍ଞାତ୍ବା ଯୋ ଯଦିଚ୍ଛତି ତସ୍ୟ ତତ୍ ॥ ୧୬॥

ଏତଦାଲମ୍ବନଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠମେତଦାଲମ୍ବନଂ ପରମ୍ ।
ଏତଦାଲମ୍ବନଂ ଜ୍ଞାତ୍ବା ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ମହୀୟତେ ॥ ୧୭॥

ନ ଜାୟତେ ପ୍ରିୟତେ ବା ବିପଶ୍ଚିନ୍ନାୟଂ କୁତଶ୍ଚିନ୍ନ ବଭୂବ କଶ୍ଚିତ୍ ।
ଅଜୋ ନିତ୍ୟଃ ଶାଶ୍ଵତୋଽୟଂ ପୁରାଣୋ ନ ହନ୍ୟତେ ହନ୍ୟମାନେ ଶରୀରେ ॥ ୧୮॥

ହତ୍ତା ଚେନ୍ନନ୍ୟତେ ହନ୍ତୁଃ ହତଶ୍ଚେନ୍ନନ୍ୟତେ ହତମ୍ ।
ଉର୍ତ୍ତ୍ଵୌ ତୌ ନ ବିଜାନୀତୋ ନାୟଂ ହନ୍ତି ନ ହନ୍ୟତେ ॥ ୧୯॥

ଅଶୋରଣୀୟାନ୍ନହତୋ ମହୀୟାନାତ୍ମାସ୍ୟ ଜନ୍ତୋର୍ନହିତୋ ଗୁହାୟାମ୍ ।
ତମକ୍ରତୁଃ ପଶ୍ୟତି ବୀତଶୋକୋ ଧାତୁଃ ପ୍ରସାଦାନ୍ନହିମାନମାତ୍ମନଃ ॥ ୨୦॥

ଆସୀନୋ ଦୂରଂ ବ୍ରଜତି ଶୟାନୋ ଯାତି ସର୍ବତଃ ।
କସ୍ତଂ ମଦାମଦଂ ଦେବଂ ମଦନ୍ୟୋ ଜ୍ଞାତୁମର୍ହତି ॥ ୨୧॥

ଅଶରୀରଂ ଶରୀରେଷ୍ଟନବସ୍ତେଷ୍ଟବସ୍ତିତମ୍ ।
ମହାନ୍ତଂ ବିଭୁମାତ୍ମାନଂ ମତ୍ତା ଧୀରୋ ନ ଶୋଚତି ॥ ୨୨॥

ନାୟମାତ୍ମା ପ୍ରବଚନେନ ଲଭ୍ୟୋ ନ ମେଧୟା ନ ବହୁନା ଶୁତେନ ।
ୟମେବୈଷ ବୃଣୁତେ ତେନ ଲଭ୍ୟସ୍ତସ୍ୟୈଷ ଆତ୍ମା ବିବୃଣୁତେ ତନ୍ମୁଂସ୍ମାନ୍ ॥ ୨୩॥

ନାବିରତୋ ଦୁଷ୍ଟରିତାନାଶାନ୍ତୋ ନାସମାହିତଃ ।
ନାଶାନ୍ତମାନସୋ ବାପି ପ୍ରଜ୍ଞାନେନୈନମାପୁୟାତ୍ ॥ ୨୪॥

ୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମ ଚ କ୍ଷତ୍ରଂ ଚୋଭେ ଭବତ ଓଦନଃ ।
ମୃତ୍ୟୁର୍ଯସ୍ୟୋପସେଚନଂ କ ଇତ୍ଯା ବେଦ ଯତ୍ର ସଃ ॥ ୨୫॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵିତୀୟା ବଲ୍ଲୀ ॥

॥ ଅଧଃ ତୃତୀୟା ବଲ୍ଲୀ ॥

ରତଂ ପିବନ୍ତୌ ସୁକୃତସ୍ୟ ଲୋକେ ଗୁହ୍ୟଂ ପ୍ରବିଷ୍ଟୌ ପରମେ ପରାଧୈ ।
ଛାୟାତପୌ ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ବଦନ୍ତି ପଞ୍ଚାଗ୍ନୟ୍ନେ ଯେ ଚ ତ୍ରିଶାତିକେତାଃ ॥ ୧॥

ୟଃ ସେତୁରୀଜାନାନାମକ୍ଷରଂ ବ୍ରହ୍ମ ଯତ୍ପରମ୍ ।
ଅଭୟଂ ତିତୀର୍ଷତାଂ ପାରଂ ନାତିକେତଃ ଶକେମହି ॥ ୨॥

ଆତ୍ମାନଂ ରଥିନଂ ବିଦ୍ଧି ଶରୀରଂ ରଥମେବ ତୁ ।
ବୁଦ୍ଧିଂ ତୁ ସାରଥୀଂ ବିଦ୍ଧି ମନଃ ପ୍ରଗ୍ରହମେବ ଚ ॥ ୩॥

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ହୟାନାଦୁର୍ବିଷୟଂସ୍ତେଷୁ ଗୋଚରାନ୍ ।
ଆତ୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟମନୋଯୁକ୍ତଂ ଭୋକ୍ତେତ୍ୟାଦୁର୍ମନୀଷିଣଃ ॥ ୪॥

ୟସ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନବାନ୍ଭବତ୍ୟୟୁକ୍ତେନ ମନସା ସଦା ।
ତସ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟବଶ୍ୟାନି ଦୁଷ୍ଟାଶ୍ଚା ଇବ ସାରଥେଃ ॥ ୫॥

ୟସ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନବାନ୍ଭବତି ଯୁକ୍ତେନ ମନସା ସଦା ।
ତସ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ବଶ୍ୟାନି ସଦଶ୍ଚା ଇବ ସାରଥେଃ ॥ ୬॥

ୟସ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନବାନ୍ଭବତ୍ୟମନସ୍ତଃ ସଦାଃଶୁଚିଃ ।
ନ ସ ତତ୍ପଦମାପ୍ନୋତି ସଂସାରଂ ଚାପିଗଚ୍ଛତି ॥ ୭॥

ୟସ୍ତୁ ବିଜ୍ଞାନବାନ୍ଭବତି ସମନସ୍ତଃ ସଦା ଶୁଚିଃ ।
ସ ତୁ ତତ୍ପଦମାପ୍ନୋତି ଯସ୍ମାନ୍-ଭୂୟୋ ନ ଜାୟତେ ॥ ୮॥

ବିଜ୍ଞାନସାରଥୀର୍ଯସ୍ତୁ ମନଃ ପ୍ରଗ୍ରହବାନ୍ନରଃ ।
ସୋଽଧୁନଃ ପାରମାପ୍ନୋତି ତଦ୍ବିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦମ୍ ॥ ୯॥

ଇନ୍ଦ୍ରିୟେଭ୍ୟଃ ପରା ହ୍ୟର୍ଥା ଅର୍ଥେଭ୍ୟଶ୍ଚ ପରଂ ମନଃ ।
ମନସସ୍ତୁ ପରା ବୁଦ୍ଧିର୍ବୁଦ୍ଧେରାତ୍ମା ମହାନ୍ପରଃ ॥ ୧୦॥

ମହତଃ ପରମବ୍ୟକ୍ତମବ୍ୟକ୍ତାତ୍-ପୁରୁଷଃ ପରଃ ।
ପୁରୁଷାନ୍ନ ପରଂ କିଂଚିସ୍ତା କାଷ୍ଠା ସା ପରା ଗତିଃ ॥ ୧୧॥

ଏଷ ସର୍ବେଷୁ ଭୂତେଷୁ ଗୁଡ଼ୋତ୍ତମା ନ ପ୍ରକାଶତେ ।
ଦୃଶ୍ୟତେ ତ୍ୱଗ୍ରାୟା ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ସୁକ୍ଷ୍ମାୟା ସୁକ୍ଷ୍ମଦର୍ଶିତଃ ॥ ୧୨॥

ୟଞ୍ଜେଦ୍ବାହ୍ନିନସୀ ପ୍ରାଜ୍ଞସ୍ତଦ୍ୟଞ୍ଜେଦ୍ବାହ୍ନି ଆହୁନି ।
ଜ୍ଞାନମାହୁନି ମହତି ନିୟଞ୍ଜେଦ୍ବାହ୍ନି ଆହୁନି ॥ ୧୩॥

ଉଷିଷତ ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରାପ୍ୟ ବରାନ୍ନିବୋଧତ ।
କ୍ଷୁରସ୍ୟ ଧାରା ନିଶିତା ଦୁରତ୍ୟୟା ଦୁର୍ଗଂ ପଥସ୍ତୁକ୍ତବୟୋ ବଦନ୍ତି ॥ ୧୪॥

ଅଶବମସ୍ତର୍ଗମରୂପମବ୍ୟୟଂ ତଥାଽରସଂ ନିତ୍ୟମଗନ୍ଧବଚ ଯତ୍ ।
ଅନାଦ୍ୟନନ୍ଦଂ ମହତଃ ପରଂ ଧ୍ରୁବଂ ନିତ୍ୟାୟା ତନ୍ମୁଦ୍ୟମୁଖାତ୍-ପ୍ରମୁଚ୍ୟତେ ॥ ୧୫॥

ନାଚିକେତମୁପାଖ୍ୟାନଂ ମୃତ୍ୟୁପ୍ରୋକ୍ତଃ ସନାତନମ୍ ।
ଉକ୍ତ୍ବା ଶ୍ରୁତ୍ବା ଚ ମେଧାବୀ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ମହୀୟତେ ॥ ୧୬॥

ୟ ଇମଂ ପରମଂ ଗୁହ୍ୟଂ ଶ୍ରାବୟେଦ୍-ବ୍ରହ୍ମସଂସଦି ।
ପ୍ରୟତଃ ଶ୍ରାଦ୍ଧକାଲେ ବା ତଦାନନ୍ତ୍ୟାୟ କଳ୍ପତେ ତଦାନନ୍ତ୍ୟାୟ କଳ୍ପତ ଇତି ॥ ୧୭॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ତୃତୀୟା ବଲ୍ଲୀ ସମାପ୍ତା ॥
॥ ଇତି ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ସମାପ୍ତଃ ॥

॥ ଅଥଃ ଦ୍ୱିତୀୟାଧ୍ୟାୟଃ ॥
॥ ଅଥଃ ପ୍ରଥମ ବଲ୍ଲୀ ॥

ପରାଶ୍ଚି ଖାନି ବ୍ୟତୃଶସ୍ତୟଂଭୁସ୍ତସ୍ମାପୁରାତ୍ ପଶ୍ୟତି ନାନ୍ତରାତ୍ମନ୍ ।
କଶ୍ଚିଦ୍ଧୀରଃ ପ୍ରତ୍ୟଗାତ୍ମାନମୈକଦାବୃତ୍ତଚକ୍ଷୁରମୃତତ୍ୱମିଚ୍ଛନ୍ ॥ ୧॥

ପରାଚଃ କାମାନନ୍ତୁୟନ୍ତି ବାଲାସ୍ତେ ମୃତ୍ୟୋର୍ଯନ୍ତି ବିତତସ୍ୟ ପାଶମ୍ ।
ଅଥ ଧୀରା ଅମୃତଦ୍ଵଂ ବିଦିତ୍ୱା ଧ୍ରୁବମଧ୍ରୁବେଷ୍ଟିତ୍ୱ ନ ପ୍ରାର୍ଥୟନ୍ତି ॥ ୨॥

ୟେନ ରୂପଂ ରସଂ ଗନ୍ଧଂ ଶବ୍ଦାନ୍ସ୍ପର୍ଶାଂଶ୍ଚ ମୈଥୁନାନ୍ ।
ଏତେନୈବ ବିଜାନାତି କିମତ୍ର ପରିଶିଷ୍ୟତେ, ଏତଦ୍ୱୈ ତତ୍ ॥ ୩॥

ସ୍ୱପ୍ନାନ୍ତଃ ଜାଗରିତାନ୍ତଃ ଚୋର୍ତ୍ତୋ ଯେନାନୁପଶ୍ୟତି ।
ମହାନ୍ତଃ ବିଭୁମାତ୍ମନଂ ମତ୍ତା ଧୀରୋ ନ ଶୋଚତି ॥ ୪॥

ୟ ଇମଂ ମଧ୍ୱଦଂ ବେଦ ଆତ୍ମାନଂ ଜୀବମନ୍ତ୍ରିକାତ୍ ।
ଇଶାନଂ ଭୂତଭବ୍ୟସ୍ୟ ନ ତତୋ ବିଭୁଗୁପ୍ସତେ, ଏତଦ୍ୱୈ ତତ୍ ॥ ୫॥

ୟଃ ପୂର୍ବଂ ତପସ୍ରୋ ଜାତମଦ୍-ଭ୍ୟଃ ପୂର୍ବମଜାୟତ ।
ଗୁହ୍ୟଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ତିଷ୍ଠନ୍ତଂ ଯୋ ଭୂତେଭିର୍ବ୍ୟପଶ୍ୟତେ, ଏତଦ୍ୱୈ ତତ୍ ॥ ୬॥

ୟା ପ୍ରାଣେନ ସଂଭବତ୍ୟଦିତିର୍ଦେବତାମୟୀ ।
ଗୁହ୍ୟଂ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ତିଷ୍ଠନ୍ତୀଂ ଯା ଭୂତେଭିର୍ବ୍ୟଜାୟତ, ଏତଦ୍ୱୈ ତତ୍ ॥ ୭॥

ଅରଣ୍ୟୋର୍ନିହିତୋ ଜାତବେଦା ଗର୍ଭ ଇବ ସୁତୃତୋ ଗର୍ଭଶୀଘିଃ ।
ଦିବେ ଦିବ ଇତ୍ୟୋ ଜାଗୃବଦ୍-ଭିର୍ହବିଷ୍ଣୁଦ୍-ଭିର୍ମନୁଷ୍ଠେୟଭିରଗ୍ନିଃ, ଏତଦ୍ୱୈ ତତ୍ ॥ ୮॥

ୟତଶ୍ଚୋଦେତି ସୂର୍ଯ୍ୟୋଽସ୍ତଂ ଯତ୍ର ତ ଗଚ୍ଛତି ।
ତଂ ଦେବାଃ ସର୍ବେଽର୍ପିତାସ୍ତଦ୍ୱୁ ନାତ୍ୟେତି କଶ୍ଚନ, ଏତଦ୍ୱୈ ତତ୍ ॥ ୯॥

ୟଦେବେହ ତଦମୁତ୍ର ଯଦମୁତ୍ର ତଦନ୍ନିହ ।
ମୃତ୍ୟୋଃ ସ ମୃତ୍ୟୁମାପ୍ନୋତି ଯ ଇହ ନାନେବ ପଶ୍ୟତି ॥ ୧୦॥

ମନସ୍ତୈବେଦମାପ୍ତବ୍ୟଂ ନେହ ନାନାନ୍ତ୍ରୀ କିଂଚନ ।
ମୃତ୍ୟୋଃ ସ ମୃତ୍ୟୁଂ ଗଚ୍ଛତି ଯ ଇହ ନାନେବ ପଶ୍ୟତି ॥ ୧୧॥

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠମାତ୍ରଃ ପୁରୁଷୋ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମନି ତିଷ୍ଠତି ।

ଇଶାନୋ ଭୂତଭବ୍ୟସ୍ୟ ନ ତତୋ ବିଭୁଗୁପ୍ତତେ, ଏତଦ୍ୱୈ ତତ୍ ॥ ୧୨॥

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠମାତ୍ରଃ ପୁରୁଷୋ ଜ୍ୟୋତିରିବାଧୁମକଃ ।

ଇଶାନୋ ଭୂତଭବ୍ୟସ୍ୟ ସ ଏବାଦ୍ୟ ସ ଉ ଶ୍ଵଃ, ଏତଦ୍ୱୈ ତତ୍ ॥ ୧୩॥

ୟଥୋଦକଂ ଦୁର୍ଗେ ବୃଷ୍ଟଂ ପର୍ବତେଷୁ ବିଧାବତି ।

ଏବଂ ଧର୍ମାନୁପଥକ୍ ପଶ୍ୟଂସ୍ତାନେବାନୁବିଧାବତି ॥ ୧୪॥

ୟଥୋଦକଂ ଶୁଦ୍ଧେ ଶୁଦ୍ଧମାସିକ୍ତଂ ତାଦୃଗେବ ଭବତି ।

ଏବଂ ମୁନେର୍ବିଜାନତ ଆତ୍ମା ଭବତି ଗୌତମ ॥ ୧୫॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟୋଧ୍ୟାୟୋ ପ୍ରଥମା ବଲ୍ଲୀ ସମାପ୍ତା ॥

॥ ଅଥଃ ଦ୍ଵିତୀୟା ବଲ୍ଲୀ ॥

ପୁରମେକାଦଶଦ୍ଵାରମଜସ୍ୟାବକ୍ରଚେତସଃ ।

ଅନୁଷ୍ଠାୟ ନ ଶୋଚତି ବିମୁକ୍ତଶ୍ଚ ବିମୁଚ୍ୟତେ, ଏତଦ୍ୱୈ ତତ୍ ॥ ୧॥

ହଂସଃ ଶୁଚିଷଦ୍ଵସ୍ତୁରନ୍ତରିକ୍ଷସଦ୍-ହୋତା ବେଦିଷଦତିଥିର୍ଭୁରୋଶସତ୍ ।

ନୃଷଦ୍ଵରସଦୃତସଦ୍ଘୋମସଦକ୍ତା ଗୋଜା ଋତଜା ଅଦ୍ରିଜା ଋତଂ ବୃହତ୍ ॥ ୨॥

ଉର୍ଧ୍ଵଂ ପ୍ରାଣମୁନୁୟତ୍ୟପାନଂ ପ୍ରତ୍ୟଗସ୍ୟତି ।

ମଧ୍ୟେ ବାମନମାସୀନଂ ବିଶ୍ଵେଦେବା ଉପାସତେ ॥ ୩॥

ଅସ୍ୟ ବିସ୍ତ୍ରଂସମାନସ୍ୟ ଶରୀରସ୍ଥସ୍ୟ ଦେହିନଃ ।

ଦେହାଦ୍ଵିମୁଚ୍ୟମାନସ୍ୟ କିମତ୍ର ପରିଶିଷ୍ୟତେ, ଏତଦ୍ୱୈ ତତ୍ ॥ ୪॥

ନ ପ୍ରାଣେନ ନାପାନେନ ମର୍ତ୍ତ୍ୟା ଜୀବତି କଣ୍ଠନ ।
ଇତରେଣ ତୁ ଜୀବନ୍ତି ଯୁସ୍ମିନ୍ନେତାରୁପାଶ୍ରୂତୌ ॥ ୫॥

ହ୍ରତ୍ ତ ଇଦଂ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି ଗୁହ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ସନାତନମ୍ ।
ୟଥା ତ ମରଣଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଆତ୍ମା ଭବତି ଗୌତମ ॥ ୬॥

ୟୋନିମନ୍ତେ ପ୍ରପଦ୍ୟନ୍ତେ ଶରୀରତ୍ତାୟ ଦେହିନଃ ।
ସ୍ଥାଶ୍ରମନ୍ତ୍ୟନ୍ତୁ ସଂଯୁକ୍ତି ଯଥାକର୍ମ ଯଥାଶ୍ରୁତମ୍ ॥ ୭॥

ୟ ଏଷ ସୁପ୍ତେଷୁ ଜାଗର୍ତ୍ତି କାମଂ କାମଂ ପୁରୁଷୋ ନିର୍ମିମାଣଃ ।
ତଦେବ ଶୁକ୍ରଂ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ତଦେବାମୃତମୁଚ୍ୟତେ ।
ତସ୍ମିଲ୍ଲୋକାଃ ଶ୍ରିତାଃ ସର୍ବେ ତଦୁ ନାତ୍ୟେତି କଣ୍ଠନ, ଏତଦ୍ୱୈ ତତ୍ ॥ ୮॥

ଅଗ୍ନିର୍ଯଥୈକୋ ଭୁବନଂ ପ୍ରବିଷ୍ଟୋ ରୂପଂ ରୂପଂ ପ୍ରତିରୂପୋ ବଭୂବ ।
ଏକସ୍ତଥା ସର୍ବଭୂତାନ୍ତରାତ୍ମା ରୂପଂ ରୂପଂ ପ୍ରତିରୂପୋ ବହିଷ୍ଠ ॥ ୯॥

ବାୟୁର୍ଯଥୈକୋ ଭୁବନଂ ପ୍ରବିଷ୍ଟୋ ରୂପଂ ରୂପଂ ପ୍ରତିରୂପୋ ବଭୂବ ।
ଏକସ୍ତଥା ସର୍ବଭୂତାନ୍ତରାତ୍ମା ରୂପଂ ରୂପଂ ପ୍ରତିରୂପୋ ବହିଷ୍ଠ ॥ ୧୦॥

ସୂର୍ଯୋ ଯଥା ସର୍ବଲୋକସ୍ୟ ଚକ୍ଷୁର୍ନ ଲିପ୍ୟତେ ଚାକ୍ଷୁଷୈର୍ବାହ୍ୟଦୋଷୈଃ ।
ଏକସ୍ତଥା ସର୍ବଭୂତାନ୍ତରାତ୍ମା ନ ଲିପ୍ୟତେ ଲୋକଦୁଃଖେନ ବାହ୍ୟଃ ॥ ୧୧॥

ଏକୋ ବଶୀ ସର୍ବଭୂତାନ୍ତରାତ୍ମା ଏକଂ ରୂପଂ ବହୁଧା ଯଃ କରୋତି ।
ତମାତ୍ମସ୍ତଂ ଯେନ୍ଦୁପଶ୍ୟନ୍ତି ଧୀରାସ୍ତେଷାଂ ସୁଖଂ ଶାଶ୍ୱତଂ ନେତରେଷାମ୍ ॥ ୧୨॥

ନିତ୍ୟୋଽନିତ୍ୟାନାଂ ଚେତନଶ୍ଚେତନାନାମେକୋ ବହୁନାଂ ଯୋ ବିଦଧାତି କାମାନ୍ ।
ତମାତ୍ମସ୍ତଂ ଯେନ୍ଦୁପଶ୍ୟନ୍ତି ଧୀରାସ୍ତେଷାଂ ଶାନ୍ତିଃ ଶାଶ୍ୱତୀ ନେତରେଷାମ୍ ॥ ୧୩॥

ତଦେତଦିତି ମନ୍ୟନ୍ତେନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟଂ ପରମଂ ସୁଖମ୍ ।
କଥଂ ନୁ ତଦ୍ବିଜାନୀୟାଂ କିମ୍ନୁ ଭାତି ବିଭାତି ବା ॥ ୧୪॥

ନ ତତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଭାତି ନ ଚନ୍ଦ୍ରତାରକଂ ନେମା ବିଦ୍ୟୁତୋ ଭାନ୍ତି କୁତୋଽୟମଗ୍ନିଃ ।
ତମେବ ଭାନ୍ତମନୁଭାତି ସର୍ବଂ ତସ୍ୟ ଭାସା ସର୍ବମିଦଂ ବିଭାତି ॥ ୧୫॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟୋ ଦ୍ଵିତୀୟା ବଲ୍ଲୀ ସମାପ୍ତା ॥

॥ ଅଧଃ ତୃତୀୟା ବଲ୍ଲୀ ॥

ଉର୍ଧ୍ଵମୁଲୋଽବାକ୍-ଶାଖ ଏଷୋଽଶ୍ଵତ୍ଵଃ ସନାତନଃ ।
ତଦେବ ଶୁକ୍ରଂ ତଦ୍ଭୁକ୍ତଂ ତଦେବାମୃତମୁତ୍ୟତେ ।
ତସ୍ମିଲ୍ଲୋକାଃ ଶ୍ରୀତାଃ ସର୍ବେ ତଦୁ ନାତ୍ୟେତି କଶ୍ଚନ ଏତଦ୍ଭୈ ତତ୍ ॥ ୧॥

ୟଦିଦଂ କିଂଚ ଜଗସୂର୍ବଂ ପ୍ରାଣ ଏଜତି ନିଃସୃତମ୍ ।
ମହଦ୍-ଭୟଂ ବଜ୍ରମୁଦ୍ୟତଂ ଯ ଏତଦ୍ବିଦୁରମୃତାସ୍ତେ ଭବନ୍ତି ॥ ୨॥

ଭୟାଦସ୍ୟାଗ୍ନିସ୍ତପତି ଭୟାଉପତି ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ।
ଭୟାଦିନ୍ଦ୍ରଶ୍ଚ ବାୟୁଶ୍ଚ ମୃତ୍ୟୁର୍ଧାବତି ପଞ୍ଚମଃ ॥ ୩॥

ଇହ ଚେଦଶକଦ୍-ବୋଞ୍ଜୁଂ ପ୍ରାକ୍ ଶରୀରସ୍ୟ ବିସ୍ତ୍ରସଃ ।
ତତଃ ସର୍ଗେଷୁ ଲୋକେଷୁ ଶରୀରତ୍ଵାୟ କଲ୍ଲତେ ॥ ୪॥

ୟଥାଦର୍ଶେ ତଥାତ୍ମନି ଯଥା ସ୍ଵପ୍ନେ ତଥା ପିତୃଲୋକେ ।
ୟଥାୟୁ ପରୀବ ଦଦୃଶେ ତଥା ଗନ୍ଧର୍ବଲୋକେ ଛାୟାତପୟୋରିବ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ॥ ୫॥

ଇନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ପୃଥଗ୍ଭାବମୁଦୟାସ୍ତମୟୌ ଚ ଯତ୍ ।
ପୃଥଗୁପ୍ତଦ୍ୟମାନାନାଂ ମତ୍ତା ଧୀରୋ ନ ଶୋଚତି ॥ ୬॥

ଇନ୍ଦ୍ରିୟେଭ୍ୟଃ ପରଂ ମନୋ ମନସଃ ସତ୍ତ୍ୱମୁତ୍ତମମ୍ ।
ସତ୍ତ୍ୱାଦପି ମହାନାତ୍ମା ମହତୋଽବ୍ୟକ୍ତମୁତ୍ତମମ୍ ॥ ୭॥

ଅବ୍ୟକ୍ତାତ୍ମ ପରଃ ପୁରୁଷୋ ବ୍ୟାପକୋଽଲିଙ୍ଗ ଏବ ଚ ।
ୟଂ ଜ୍ଞାତ୍ୱା ମୁଚ୍ୟତେ ଜନ୍ମରମୃତତ୍ୱଂ ଚ ଗଚ୍ଛତି ॥ ୮॥

ନ ସଂହୃଣେ ତିଷ୍ଠତି ରୂପମସ୍ୟ ନ ଚକ୍ଷୁଷା ପଶ୍ୟତି କଣ୍ଠନୈନମ୍ ।
ହୃଦା ମନୀଷୀ ମନସାଽଭିକ୍ଳୁପ୍ତୋ ଯଃ ଏତଦ୍ୱିଦୁରମୃତାସ୍ତେ ଭବନ୍ତି ॥ ୯॥

ୟଦା ପଞ୍ଚାବତିଷ୍ଠନ୍ତେ ଜ୍ଞାନାନି ମନସା ସହ ।
ବୁଦ୍ଧିଶ୍ଚ ନ ବିଚେଷ୍ଠତି ତାମାହୁଃ ପରମାଂ ଗତିମ୍ ॥ ୧୦॥

ତାଂ ଯୋଗମିତି ମନ୍ୟନ୍ତେ ଛିରାମିନ୍ଦ୍ରିୟଧାରଣାମ୍ ।
ଅପ୍ରମତ୍ତସ୍ତଦା ଭବତି ଯୋଗୋ ହି ପ୍ରଭବାପ୍ୟୟୌ ॥ ୧୧॥

ନୈବ ବାଚା ନ ମନସା ପ୍ରାପ୍ତୁଂ ଶକ୍ୟୋ ନ ଚକ୍ଷୁଷା ।
ଅସ୍ତ୍ରୀତି ବ୍ରୁବତୋଽନ୍ୟତ୍ର କଥଂ ତଦୁପଲଭ୍ୟତେ ॥ ୧୨॥

ଅସ୍ତ୍ରୀତ୍ୟେବୋପଲବ୍ଧ୍ୟସ୍ତତ୍ତ୍ୱଭାବେନ ଚୋଭୟେଃ ।
ଅସ୍ତ୍ରୀତ୍ୟେବୋପଲବ୍ଧ୍ୟସ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱଭାବଃ ପ୍ରସୀଦତି ॥ ୧୩॥

ୟଦା ସର୍ବେ ପ୍ରମୁଚ୍ୟନ୍ତେ କାମା ଯେଃସ୍ୟ ହୃଦି ଶ୍ରୀତାଃ ।
ଅଥ ମର୍ତ୍ତ୍ୟୋଽମୃତୋ ଭବତ୍ୟତ୍ର ବ୍ରହ୍ମ ସମଶ୍ରୁତେ ॥ ୧୪॥

ୟଦା ସର୍ବେ ପ୍ରଭିଦ୍ୟନ୍ତେ ହୃଦୟସ୍ୟେହ ଗ୍ରନ୍ଥୟଃ ।
ଅଥ ମର୍ତ୍ତ୍ୟୋଽମୃତୋ ଭବତ୍ୟେତାବଦ୍ୟନୁଶାସନମ୍ ॥ ୧୫॥

ଶତଂ ଚୈକା ଚ ହୃଦୟସ୍ୟ ନାତ୍ୟସ୍ତାସାଂ ମୂର୍ଧାନମଭିନିଃସ୍ୱତୈକା ।
ତୟୋର୍ଧ୍ୱମାୟନ୍ନମୃତତ୍ୱମେତି ବିଷ୍ଣୁତ୍ତନ୍ୟା ଉକ୍ରମଣେ ଭବନ୍ତି ॥ ୧୬॥

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠମାତ୍ରଃ ପୁରୁଷୋଽନ୍ତରାତ୍ମା ସଦା ଜନାନାଂ ହୃଦୟେ ସଂନିବିଷ୍ଠଃ ।
ତଂ ସ୍ୱାକ୍ଷରୀରାତ୍-ପ୍ରବୃହେନ୍ନୁଜ୍ଞାଦିବେଷୀକାଂ ଧୈର୍ଯ୍ୟେଣ ।
ତଂ ବିଦ୍ୟାଲ୍ଲୁକ୍ରମମୃତଂ ତଂ ବିଦ୍ୟାଲ୍ଲୁକ୍ରମମୃତମିତି ॥ ୧୭॥

ମୃତ୍ୟୁପ୍ରୋକ୍ତାଂ ନଚିକେତୋଽଥ ଲବ୍ଧ୍ୱା ବିଦ୍ୟାମେତାଂ ଯୋଗବିଧିଂ ଚ କୃମ୍ନନ୍ ।
ବ୍ରହ୍ମପ୍ରାପ୍ତୋ ବିରଜୋଽଭୂଦ୍ବିମୃତ୍ୟୁ ରନ୍ୟୋଽପ୍ୟେବଂ ଯୋ ବିଦଧ୍ୟାତ୍ମମେବ ॥ ୧୮॥

॥ ଇତି ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟୋଽବତୀୟା ବଲ୍ଲୀ ସମାପ୍ତା ॥

॥ ଇତି ଦ୍ୱିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ॥
॥ ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ଯଜୁର୍ବେଦୀୟା କଠୋପନିଷତ୍-ସମାପ୍ତା ॥

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ପ୍ରଶ୍ନୋପନିଷଦ

(Prashnopanishat / Prashnopanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ଚିନ୍ମୟ ମିଶ୍ର

ପ୍ରଶ୍ନୋପନିଷଦ୍ / ପ୍ରଶ୍ନୋପନିଷଦ / ପ୍ରଶ୍ନ ଉପନିଷଦ

।। ଅଥଃ ପ୍ରଶ୍ନୋପନିଷଦ୍ ।।

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଣୁୟାମ ଦେବା ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷତିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।
ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଂସସ୍ତନୁଭିର୍ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ॥
ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଜ୍ଜଗ୍ରବାଃ ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୁଷା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତାର୍ଷ୍ୟା ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

।। ଅଥଃ ପ୍ରଥମଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ ।।

ଓଁ ସୁକେଶା ତ ଭାରଦ୍ୱାଜଃ ଶୈବ୍ୟଶ୍ଚ ସତ୍ୟକାମଃ ସୌର୍ଯ୍ୟାୟଶ୍ଚୀ ତ ଗାର୍ଗ୍ୟଃ
କୌସଲ୍ୟଶ୍ଚାଶ୍ୱଲ୍ଲାୟନୋ ଭାର୍ଗବୋ ବୈଦର୍ଭିଃ କବନ୍ଧୀ କାତ୍ୟାୟନସ୍ତେ ହୈତେ
ବ୍ରହ୍ମପରା ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠାଃ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମାନୈଷମାଶା ଏଷ ହ ବୈ ତସ୍ରର୍ବଂ
ବକ୍ଷ୍ୟତୀତି ତେ ହ ସମିପ୍ରାଣୟୋ ଭଗବନ୍ତଂ ପିତୃଲ୍ଲାଦମୁପସନ୍ନାଃ ॥ ୧.୧॥

ତାନ୍ ହ ସ ରକ୍ଷିତୁବାଚ ଭୂୟ ଏବ ତପସା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ ଶ୍ରବୟା
ସଂବସ୍ରବଂ ସଂବସ୍ରାଥ ଯଥାକାମଂ ପ୍ରଶ୍ନାନ୍ ପୃଚ୍ଛତ ଯଦି
ବିଜ୍ଞାସ୍ୟାମଃ ସର୍ବଂ ହ ବୋ ବକ୍ଷ୍ୟାମ ଇତି ॥ ୧.୨॥

ଅଥ କବନ୍ଧୀ କାତ୍ୟାୟନ ଉପେତ୍ୟ ପପ୍ରୁଚ୍ଛ
ଭଗବନ୍-କୁତୋ ହ ବା ଇମାଃ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରଜାୟନ୍ତ ଇତି ॥ ୧.୩॥

ତସ୍ମୈ ସ ହୋବାଚ ପ୍ରଜାକାମୋ ବୈ ପ୍ରଜାପତିଃ ସ ତପୋଽତପ୍ୟତ
ସ ତପସ୍ତପ୍ତା ସ ମିଥୁନମୁପାଦୟତେ ।
ରୟିଂ ଚ ପ୍ରାଣଂ ଚେତ୍ୟେତୌ ମେ ବହୁଧା ପ୍ରଜାଃ କରିଷ୍ୟତ ଇତି ॥ ୧.୪॥

ଆଦିତ୍ୟୋ ହ ବୈ ପ୍ରାଣୋ ରୟିରେବ ଚନ୍ଦ୍ରମା ରୟିର୍ବା ଏତସ୍ତର୍ବଂ
ୟନ୍ନୂର୍ତ୍ତଂ ଚାମୂର୍ତ୍ତଂ ଚ ତସ୍ମାନ୍ନୂର୍ତ୍ତିରେବ ରୟିଃ ॥ ୧.୫॥

ଅଥାଦିତ୍ୟ ଉଦୟନ୍ୟତ୍-ପ୍ରାଚୀଂ ଦିଶଂ ପ୍ରବିଶତି ତେନ ପ୍ରାଚ୍ୟାନ୍ ପ୍ରାଣାନ୍ ଋଶିଷୁ
ସଂନିଧତେ ଯଜ୍ଞକ୍ଷିଣାଂ ଯତ୍-ପ୍ରତୀଚୀଂ ଯଦୁଦୀଚୀଂ ଯଦଧୋ ଯଦୂର୍ଧ୍ଵଂ
ୟଦନ୍ତରା ଦିଶୋ ଯସ୍ତର୍ବଂ ପ୍ରକାଶୟତି ତେନ ସର୍ବାନ୍ ପ୍ରାଣାନ୍ ଋଶିଷୁ ସଂନିଧତେ ॥ ୧.୬॥

ସ ଏଷ ବୈଶ୍ଵାନରୋ ବିଶ୍ଵରୂପଃ ପ୍ରାଣୋଽଗ୍ନିରୂଦୟତେ ।
ତଦେତଦୃତାତ୍ମ୍ୟକ୍ତମ୍ ॥ ୧.୭॥

ବିଶ୍ଵରୂପଂ ହରିଶଂ ଜାତବେଦସଂ ପରାୟଣଂ ଜ୍ୟୋତିରେକଂ ତପନ୍ତମ୍ ।
ସହସ୍ରରଶ୍ମିଃ ଶତଧା ବର୍ତମାନଃ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରଜାନାମୁଦୟତ୍ୟେଷ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ॥ ୧.୮॥

ସଂବସ୍ତରୋ ବୈ ପ୍ରଜାପତିସ୍ତସ୍ୟାୟନେ ଦକ୍ଷିଣଂ ଚୋଞ୍ଚରଂ ଚ ।
ତଦ୍ୟେ ହ ବୈ ତଦିଷ୍ଟାପୂର୍ତ୍ତେ କୃତମିତ୍ୟୁପାସତେ ତେ ଚାନ୍ତମସମେବ ଲୋକମଭିଜୟନ୍ତେ ।
ତ ଏବ ପୁନରାବର୍ତନ୍ତେ ତସ୍ମାଦେତେ ରକ୍ଷୟଃ ପ୍ରଜାକାମା ଦକ୍ଷିଣଂ ପ୍ରତିପଦ୍ୟନ୍ତେ ।
ଏଷ ହ ବୈ ରୟିର୍ଯ୍ୟ ପିତୃୟାଣଃ ॥ ୧.୯॥

ଅଥୋଞ୍ଚରେଣ ତପସା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ବିଦ୍ୟୟା ତ୍ଵାନମନ୍ନିଷ୍ୟାଦିତ୍ୟମଭିଜୟନ୍ତ
ଏତଦ୍ୱୈ ପ୍ରାଣାନାମାୟତନମେତଦମୃତମଭୟମେତପୁରାୟଣମେତସ୍ଥାନ ପୁନରାବର୍ତନ୍ତ
ଇତ୍ୟେଷ ନିରୋଧସ୍ତଦେଷ ଶ୍ଳୋକଃ ॥ ୧.୧୦॥

ପଞ୍ଚପାଦଂ ପିତରଂ ଦ୍ଵାଦଶାକୃତିଂ ଦିବ ଆହୁଃ ପରେ ଅର୍ଥେ ପୁରୀଷିଣମ୍ ।
ଅଥେମେ ଅନ୍ୟ ଉ ପରେ ବିଚକ୍ଷଣଂ ସପ୍ତରକ୍ତେ ପତର ଆହୁରର୍ପିତମିତି ॥ ୧.୧୧॥

ମାସୋ ବୈ ପ୍ରଜାପତିସ୍ତସ୍ୟ କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ ଏବ ରୟିଃ ଶୁକ୍ଳଃ ପ୍ରଣସ୍ତସ୍ନାଦେତେ
ଋଷୟଃ ଶୁକ୍ଳ ଇଷ୍ଠଂ କୁର୍ବନ୍ତୀତର ଇତରସ୍ମିନ୍ ॥ ୧.୧୨॥

ଅହୋରାତ୍ରୋ ବୈ ପ୍ରଜାପତିସ୍ତସ୍ୟାହରେବ ପ୍ରାଣୋ ରାତ୍ରିରେବ ରୟିଃ ପ୍ରାଣଂ ବା ଏତେ
ପ୍ରସ୍ନନ୍ତି ଯେ ଦିବା ରତ୍ୟା ସଂଯୁଜ୍ୟନ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମେବ ତଦ୍ୟଦ୍ରାତ୍ରୌ ରତ୍ୟା ସଂଯୁଜ୍ୟନ୍ତେ ॥ ୧.୧୩॥

ଅନ୍ନଂ ବୈ ପ୍ରଜାପତିସ୍ତତୋ ହ ବୈ ତଦ୍ରେତସ୍ତସ୍ନାଦିମାଃ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରଜାୟନ୍ତି ଇତି ॥ ୧.୧୪॥

ତଦ୍ୟେ ହ ବୈ ତତ୍-ପ୍ରଜାପତିବ୍ରତଂ ଚରନ୍ତି ତେ ମିଥୁନମୁପାଦୟନ୍ତେ ।
ତେଷାମେବୈଷ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ଯେଷାଂ ତପୋ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ଯେଷୁ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ ॥ ୧.୧୫॥

ତେଷାମସୌ ବିରଜୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକୋ ନ ଯେଷୁ ଜିହ୍ଵମନୃତଂ ନ ମାୟା ଚେତି ॥ ୧.୧୬॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ ॥

॥ ଅଥଃ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ଭାର୍ଗବୋ ବୈଦର୍ଭିଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ, ଭଗବନ୍-କତ୍ୟେବ ଦେବାଃ ପ୍ରଜାଂ
ବିଧାରୟନ୍ତେ କତର ଏତତ୍-ପ୍ରକାଶୟନ୍ତେ, କଃ ପୁନରେଷାଂ ବରିଷ୍ଠ ଇତି ॥ ୨.୧॥

ତସ୍ମୈ ସ ହୋବାଚାକାଶୋ ହ ବା ଏଷ ଦେବୋ ବାୟୁରଗ୍ନିରାପଃ ପୃଥିବୀ ବାହ୍ମନଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଚ ।
ତେ ପ୍ରକାଶ୍ୟାଭିବଦନ୍ତି ବୟମେତଦ୍ଵାଶମବଷ୍ଟଭ୍ୟ ବିଧାରୟାମଃ ॥ ୨.୨॥

ତାନୁରିଷ୍ଠଃ ପ୍ରାଣ ଉବାଚ, ମା ମୋହମାପଦ୍ୟଥାହମେବୈତପୂଞ୍ଜଧାତ୍ଵାନଂ
ପ୍ରବିଭଜ୍ୟୈତଦ୍ଵାଶମବଷ୍ଟଭ୍ୟ ବିଧାରୟାମୀତି ।
ତେଃଶ୍ରବଧାନା ବଭୂବୁଃ ॥ ୨.୩॥

ସୋଂଭିମାନାଦୁର୍ଧ୍ବମୁକ୍ତମତ ଇବ ତସ୍ମିନ୍ମୁକ୍ତାମତ୍ୟଥେତରେ ସର୍ବ
ଏବୋକ୍ତାମନ୍ତେ ତସ୍ମିନ୍ ଶ୍ଚ ପ୍ରତିଷ୍ଠମାନେ ସର୍ବ ଏବ ପ୍ରତିଷ୍ଠନ୍ତେ ତଦ୍ୟଥା
ମକ୍ଷିକା ମଧୁକରରାଜାନମୁକ୍ତାମନ୍ତଂ ସର୍ବା ଏବୋକ୍ତାମନ୍ତେ ତସ୍ମିନ୍ ଶ୍ଚ ପ୍ରତିଷ୍ଠମାନେ
ସର୍ବା ଏବ ପ୍ରାତିଷ୍ଠନ୍ତ ଏବଂ ବାହ୍ନନଷ୍ଟରକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଚ ତେ ପ୍ରୀତାଃ ପ୍ରାଣଂ ସ୍ବନୁନ୍ତି ।। ୨.୪।।

ଏଷୋଂଗ୍ନିସ୍ତପତ୍ୟେଷ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏଷ ପର୍ଜନ୍ୟା ମଘବାନେଷ ବାୟୁରେଷ
ପୃଥିବୀ ରୟିର୍ଦେବଃ ସଦସଜାମୃତଂ ଚ ଯତ୍ ।। ୨.୫।।

ଅରା ଇବ ରଥନାଭୌ ପ୍ରାଣେ ସର୍ବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ ।
ରତୋ ଯଜୁଂଷି ସାମାନି ଯଜ୍ଞଃ କ୍ଷତ୍ରଂ ବ୍ରହ୍ମ ଚ ।। ୨.୬।।

ପ୍ରଜାପତିଶ୍ଚରସି ଗର୍ଭେ ତୁମେବ ପ୍ରତିଜାୟସେ ।
ତୁଭ୍ୟଂ ପ୍ରାଣ ପ୍ରଜାସ୍ତିମା ବଲିଂ ହରନ୍ତି ଯଃ ପ୍ରାଣୈଃ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠସି ।। ୨.୭।।

ଦେବାନାମସି ବହ୍ନିତମଃ ପିତୃଣାଂ ପ୍ରଥମା ସ୍ବଧା ।
ଋଷୀଣାଂ ଚରିତଂ ସତ୍ୟମଥର୍ବାଙ୍ଗିରସାମସି ।। ୨.୮।।

ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ତୁଂ ପ୍ରାଣ ତେଜସା ରୁଦ୍ରୋଽସି ପରିରକ୍ଷିତା ।
ତୁମନ୍ତରିକ୍ଷେ ଚରସି ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ତୁଂ ଜ୍ୟୋତିଷାଂ ପତିଃ ।। ୨.୯।।

ୟଦା ତୁମଭିବର୍ଷସ୍ୟଥେମାଃ ପ୍ରାଣତେ ପ୍ରଜାଃ ।
ଆନନ୍ଦରୂପାସ୍ତିଷ୍ଠନ୍ତି କାମାୟାନ୍ନଂ ଭବିଷ୍ୟତୀତି ।। ୨.୧୦।।

ବ୍ରାତ୍ୟସ୍ତୁଂ ପ୍ରାଣୈକଋଷିରତ୍ନା ବିଶ୍ବସ୍ୟ ସପୂତିଃ ।
ବୟମାଦ୍ୟସ୍ୟ ଦାତାରଃ ପିତା ତୁଂ ମାତରିଶ୍ଚ ନଃ ।। ୨.୧୧।।

ୟା ତେ ତନୂର୍ବାଚି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଯା ଶ୍ରୋତ୍ରେ ଯା ଚ ଚକ୍ଷୁଷି ।
ୟା ଚ ମନସି ସଂତତା ଶିବାଂ ତାଂ କୁରୁ ମୋକ୍ତମୀଃ ।। ୨.୧୨।।

ପ୍ରାଣସ୍ୟେଦଂ ବଶେ ସର୍ବଂ ତ୍ରିଦିବେ ଯତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ ।
ମାତେବ ପୁତ୍ରାନୁକ୍ଷୟ ଶ୍ରୀଷ୍ଠ ପ୍ରଜ୍ଞାଂ ଚ ବିଧେହି ନ ଇତି ॥ ୨.୧୩॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ ॥

॥ ଅଥଃ ତୃତୀୟଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ ॥

ଅଥ ହୈନଂ କୌସଲ୍ୟଶ୍ଵାଶ୍ଵଲାୟନଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ ।
ଭଗବନ୍-କୁତ ଏଷ ପ୍ରାଣୋ ଜାୟତେ କଥମାୟାତ୍ୟସ୍ମିଚ୍ଛରୀର ଆତ୍ମାନଂ ବା ପ୍ରବିଭଜ୍ୟ
କଥଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠତେ କେନୋକ୍ତମତେ କଥଂ ବାହ୍ୟମଭିଧତ୍ଵେ କଥମଧ୍ୟାତୁମିତି ॥ ୩.୧॥

ତସ୍ମୈ ସ ହୋବାଚାତିପ୍ରଶ୍ନାନ୍-ପୃଚ୍ଛସି ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଠୋଽସୀତି ତସ୍ମାତ୍ତ୍ଵେହଂ ବ୍ରବୀମି ॥ ୩.୨॥

ଆତ୍ମନ ଏଷ ପ୍ରାଣୋ ଜାୟତେ ।
ୟଥୈଷା ପୁରୁଷେ ଛାୟୈତସ୍ମିନ୍ନୈତଦାତତଂ ମନୋକୃତେନାୟାତ୍ୟସ୍ମିଚ୍ଛରୀରେ ॥ ୩.୩॥

ୟଥା ସମ୍ରାତେବାଧିକୃତାନ୍-ବିନିଯୁକ୍ତେ ଏତାନ୍-ଗ୍ରାମାନେତାନ୍-ଗ୍ରାମାନପିତିଷ୍ଠସ୍ଵେତ୍ୟେବମେବୈଷ
ପ୍ରାଣ ଇତରାନ୍-ପ୍ରାଣାନ୍-ପୃଥକ୍-ପୃଥକ୍-ଗେବ ସଂନିଧତ୍ଵେ ॥ ୩.୪॥

ପାୟୂପସ୍ତୋଽପାନଂ ଚକ୍ଷୁଃଶ୍ରୋତ୍ରେ ମୁଖନାସିକାଭ୍ୟାଂ ପ୍ରାଣଃ ସ୍ଵୟଂ ପ୍ରାତିଷ୍ଠତେ ମଧ୍ୟେ ତୁ ସମାନଃ ।
ଏଷ ହ୍ୟେତଦ୍ଭୂତମନ୍ନଂ ସମଂ ନୟତି ତସ୍ମାଦେତାଃ ସପ୍ରାର୍ଚ୍ଚିଷୋ ଭବନ୍ତି ॥ ୩.୫॥

ହୃଦି ହ୍ୟେଷ ଆତ୍ମା ।
ଅତ୍ରିତଦେକଶତଂ ନାତୀନାଂ ତାସାଂ ଶତଂ ଶତମେକୈକସ୍ୟାଂ ଦ୍ଵାସପ୍ତତିର୍ଦ୍ଵାସପ୍ତତିଃ
ପ୍ରତିଶାଖାନାତୀସହସ୍ରାଣି ଭବନ୍ତ୍ୟାସୁ ବ୍ୟାନଶ୍ଚରତି ॥ ୩.୬॥

ଅଥୈକୟୋର୍ଧ୍ୱ ଉଦାନଃ ପୁଣ୍ୟେନ ପୁଣ୍ୟଂ ଲୋକଂ ନୟତି ପାପେନ ପାପମୁଭାଭ୍ୟାମେବ
ମନୁଷ୍ୟଲୋକମ୍ ।। ୩.୭।।

ଆଦିତ୍ୟୋ ହ ବୈ ବାହ୍ୟଃ ପ୍ରାଣ ଉଦୟତ୍ୟେଷ ହ୍ୟେନଂ ଚାକ୍ଷୁଷଂ ପ୍ରାଣମନୁଗୃହ୍ଣାନଃ ।
ପୃଥିବ୍ୟାଂ ଯା ଦେବତା ଶ୍ରେଷ୍ଠା ପୁରୁଷସ୍ୟାପାନମବଷ୍ଟଭ୍ୟାନ୍ତରା ଯଦାକାଶଃ ସ ସମାନୋ
ବାୟୁର୍ବ୍ୟାନଃ ।। ୩.୮।।

ତେଜୋ ହ ବା ଉଦାନସ୍ତସ୍ମାଦୁପଶାନ୍ତତେଜଃ ।
ପୁନର୍ଭବମିନ୍ଦ୍ରିୟୈର୍ମନସି ସଂପଦ୍ୟମାନୈଃ ।। ୩.୯।।

ୟଈଉସ୍ତେନୈଷ ପ୍ରାଣମାୟାତି ପ୍ରାଣସ୍ତେଜସା ଯୁକ୍ତଃ ସହାତ୍ମନା
ତଥାସଂକଳ୍ପିତଂ ଲୋକଂ ନୟତି ।। ୩.୧୦।।

ୟ ଏବଂ ବିଦ୍ୱାନ୍ପ୍ରାଣଂ ବେଦ ନ ହାସ୍ୟ ପ୍ରଜା ହୀୟତେଽମୃତୋ
ଭବତି ତଦେଷଃ ଶ୍ଲୋକଃ ।। ୩.୧୧।।

ଉତ୍ପତ୍ତିମାୟତିଂ ସ୍ଥାନଂ ବିଭୁତ୍ୱଂ ଚୈବ ପଞ୍ଚଧା ।
ଅଧ୍ୟାତ୍ମଂ ଚୈବ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ବିଜ୍ଞାୟାମୃତମଶୁତେ ବିଜ୍ଞାୟାମୃତମଶୁତ ଇତି ।। ୩.୧୨।।

।। ଇତି ତୃତୀୟଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ ।।

।। ଅଧଃ ଚତୁର୍ଥଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ ।।

ଅଥ ହୈନଂ ସୌର୍ଯ୍ୟାୟାଶି ଗାର୍ଗ୍ୟଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ ।
ଭଗବନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ପୁରୁଷେ କାନି ସ୍ୱପନ୍ତି କାନ୍ୟସ୍ମିନ୍ ଜାଗ୍ରତି କତର ଏଷ ଦେବଃ
ସ୍ୱପ୍ନାନ୍ପଶ୍ୟତି କସ୍ୟୈତସ୍ମୁଖଂ ଭବତି କସ୍ମିନ୍ ସର୍ବେ ସଂପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଭବନ୍ତି ।। ୪.୧।।

ତସ୍ମିନ୍ ସ ହୋବାଚ, ଯଥା ଗାର୍ଗ୍ୟ ମରୀଚୟେର୍କସ୍ୟାସ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତଃ ସର୍ବା ଏତସ୍ମିନ୍ ସ୍ତେଜୋମଣ୍ଡଳ
ଏକୀଭବନ୍ତି ତାଃ ପୁନଃ ପୁନରୁଦୟତଃ ପ୍ରତରନ୍ତ୍ୟେବଂ ହ ବୈ ତସୂର୍ବଂ ପରେ ଦେବେ
ମନସ୍ୟେକୀଭବତି ।

ତେନ ତହ୍ୟେଷ ପୁରୁଷୋ ନ ଶୃଣୋତି ନ ପଶ୍ୟତି ନ ଜିହ୍ଵତି ନ ରସୟତେ ନ ସ୍ଵଶତେ ନାଭିବଦତେ
ନାଦତ୍ତେ ନାନନ୍ଦୟତେ ନ ବିସ୍ଫୁଜତେ ନେୟାୟତେ ସ୍ଵପିତୀତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ ॥ ୪.୭॥

ପ୍ରାଣାଗ୍ନୟ ଏବୈତସ୍ମିନ୍ ପୁରେ ଜାଗ୍ରତି ।

ଗାର୍ହପତ୍ୟା ହ ବା ଏଷୋଽପାନୋ ବ୍ୟାନୋଽନ୍ନାହାର୍ଯ୍ୟପଚନୋ ଯଜ୍ଞାହ୍ଵପତ୍ୟାତ୍-ପ୍ରଣୀୟତେ
ପ୍ରଣୟନାଦାହବନୀୟଃ ପ୍ରାଣଃ ॥ ୪.୩॥

ୟଦୁଚ୍ଛାସନିଃଶ୍ଵାସାବେତାବାହୁତୀ ସମଂ ନୟତୀତି ସ ସମାନଃ ।

ମନୋ ହ ବାବ ଯଜମାନ ଇଷ୍ଠଫଲମେବୋଦାନଃ ସ ଏନଂ ଯଜମାନମହରହର୍ବ୍ରହ୍ମ ଗମୟତି ॥ ୪.୪॥

ଅତ୍ରେଷ ଦେବଃ ସ୍ଵପ୍ନେ ମହିମାନମନୁଭବତି, ଯଦୃଷ୍ଠଂ ଦୃଷ୍ଠମନୁପଶ୍ୟତି,

ଶୁତଂ ଶୁତମେବାର୍ଥମନୁଶୃଣୋତି, ଦେଶଦିଗନ୍ତରୈଷ୍ଠ ପ୍ରତ୍ୟନୁଭୂତଂ ପୁନଃ ପୁନଃ ପ୍ରତ୍ୟନୁଭବତି,
ଦୃଷ୍ଠଂ ଚାଦୃଷ୍ଠଂ ଚ ଶୁତଂ ଚାଶୁତଂ ଚାନୁଭୂତଂ ଚାନନୁଭୂତଂ ଚ ସଜାସଜ ସର୍ବଂ ପଶ୍ୟତି ସର୍ବଃ
ପଶ୍ୟତି ॥ ୪.୫॥

ସ ଯଦା ତେଜସାଭିଭୂତୋ ଭବତ୍ୟତ୍ରେଷ ଦେବଃ ସ୍ଵପ୍ନାନୁ

ପଶ୍ୟତ୍ୟଥ ଯଦୈତସ୍ମିନ୍ ଶ୍ଵରୀର ଏତସ୍ମିନ୍ ଭବତି ॥ ୪.୬॥

ସ ଯଥା ସୋଭ୍ୟ ବୟାଂସି ବସୋବୃକ୍ଷଂ ସଂପ୍ରତିଷ୍ଠନ୍ତେ ।

ଏବଂ ହ ବୈ ତସୂର୍ବଂ ପର ଆତ୍ମନି ସଂପ୍ରତିଷ୍ଠତେ ॥ ୪.୭॥

ପୃଥିବୀ ଚ ପୃଥିବୀମାତ୍ରା ତାପଶ୍ଚାପୋମାତ୍ରା ଚ ତେଜଶ୍ଚ ତେଜୋମାତ୍ରା ଚ
ବାୟୁଶ୍ଚ ବାୟୁମାତ୍ରା ତାକାଶଶ୍ଚାକାଶମାତ୍ରା ଚ ଚକ୍ଷୁଶ୍ଚ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଂ
ଚ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଚ ଶ୍ରୋତବ୍ୟଂ ଚ ଘ୍ରାଣଂ ଚ ଘ୍ରାତବ୍ୟଂ ଚ ରସଶ୍ଚ
ରସଯିତବ୍ୟଂ ଚ ତ୍ୱକ୍ ଚ ସ୍ପର୍ଶଯିତବ୍ୟଂ ଚ ବାକ୍ ଚ ବକ୍ତବ୍ୟଂ ଚ ହସ୍ତୋ
ତାଦାତବ୍ୟଂ ଚୋପସ୍ଥଶ୍ଚାନନ୍ଦଯିତବ୍ୟଂ ଚ ପାୟୁଶ୍ଚ ବିସର୍ଜୟିତବ୍ୟଂ ଚ
ପାଦୌ ଚ ଗନ୍ତବ୍ୟଂ ଚ ମନଶ୍ଚ ମନ୍ତବ୍ୟଂ ଚ ବୁଦ୍ଧିଶ୍ଚ ବୋଦ୍ଧବ୍ୟଂ
ଚାହଙ୍କାରଶ୍ଚାହଂକର୍ତବ୍ୟଂ ଚ ଚିତ୍ତଂ ଚ ଚେତୟିତବ୍ୟଂ ଚ ତେଜଶ୍ଚ
ବିଦ୍ୟୋତୟିତବ୍ୟଂ ଚ ପ୍ରାଣଶ୍ଚ ବିଧାରୟିତବ୍ୟଂ ଚ ॥ ୪.୮॥

ଏଷ ହି ଦ୍ରଷ୍ଟା ସ୍ତୃଷ୍ଟା ଶ୍ରୋତା ଘ୍ରାତା ରସଯିତା ମନ୍ତା ବୋଦ୍ଧା କର୍ତ୍ତା ବିଜ୍ଞାନାତ୍ତ୍ୱା ପୁରୁଷଃ ।
ସ ପରେକ୍ଷର ଆତ୍ମନି ସଂପ୍ରତିଷ୍ଠତେ ॥ ୪.୯॥

ପରମେବାକ୍ଷରଂ ପ୍ରତିପଦ୍ୟତେ ସ ଯୋ ହ ବୈ ତଦଚ୍ଛାୟମଶରୀରମଲୋହିତଂ
ଶୁଭ୍ରମକ୍ଷରଂ ବେଦୟତେ ଯସ୍ତୁ ସୋମ୍ୟ ସ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସର୍ବୋ ଭବତି ।
ତଦେଷ ଶ୍ଲୋକଃ ॥ ୪.୧୦॥

ବିଜ୍ଞାନାତ୍ତ୍ୱା ସହ ଦେବୈଶ୍ଚ ସର୍ବେଃ ପ୍ରାଣା ଭୂତାନି ସଂପ୍ରତିଷ୍ଠନ୍ତି ଯତ୍ର ।
ତଦକ୍ଷରଂ ବେଦୟତେ ଯସ୍ତୁ ସୋମ୍ୟ ସ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସର୍ବମେବାବିବେଶେତି ॥ ୪.୧୧॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ ॥

॥ ଅଥଃ ପଞ୍ଚମଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ଶୈବ୍ୟଃ ସତ୍ୟକାମଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ ।
ସ ଯୋ ହ ବୈ ତଦ୍-ଭଗବନ୍ନୁଷ୍ଠେଷୁ ପ୍ରାୟଶାନ୍ତମୋକ୍ଷାରମଭିଧ୍ୟାୟାତ ।
କତମଂ ବାବ ସ ତେନ ଲୋକଂ ଜୟତୀତି ॥ ୫.୧॥

ତସ୍ମିନ୍ନି ସ ହୋବାଚ ଏତଦ୍ୱେ ସତ୍ୟକାମ ପରଂ ଚାପରଂ ଚ ବ୍ରହ୍ମ
ୟଦୋଂକାରସ୍ତସ୍ମାଦ୍ୱିଦ୍ୱାନେତେନୈବାୟତନେନୈକତରମନ୍ୱେତି ।। ୫.୨।।

ସ ଯଦ୍ୟେକମାତ୍ରମଭିଧ୍ୟାୟାତ ସ ତେନୈବ ସଂବେଦିତସ୍ତୃଷ୍ଣମେବ ଜଗତ୍ୟାମଭିସଂପଦ୍ୟତେ ।
ତମୃତୋ ମନୁଷ୍ୟଲୋକମୁପନୟନ୍ତେ ସ ତତ୍ର ତପସା ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ସଂପନ୍ନୋ
ମହିମାନମନୁଭବତି ।। ୫.୩।।

ଅଥ ଯଦି ଦ୍ୱିମାତ୍ରେଣ ମନସି ସଂପଦ୍ୟତେ ସୋଽନ୍ତରିକ୍ଷଂ ଯଦ୍ଭୂର୍ଭରୁନ୍ନୀୟତେ ସୋମଲୋକମ୍ ।
ସ ସୋମଲୋକେ ବିଭୂତିମନୁଭୂୟ ପୁନରାବର୍ତତେ ।। ୫.୪।।

ୟଃ ପୁନରେତଂ ତ୍ରିମାତ୍ରେଣୋମିତ୍ୟେତେନୈବାକ୍ଷରେଣ ପରଂ
ପୁରୁଷମଭିଧ୍ୟାୟାତ ସ ତେଜସି ସୂର୍ଯ୍ୟେ ସଂପନ୍ନଃ ।
ୟଥା ପାଦୋଦରସ୍ତ୍ରତା ବିନିର୍ମୂତ୍ୟତ ଏବଂ ହ ବୈ ସ ପାପୁନା ବିନିର୍ମୂକ୍ତଃ
ସ ସାମଭିରୁନ୍ନୀୟତେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ସ ଏତସ୍ମାଜ୍ଜୀବନ୍ନାନାପୁରାପୁରଂ ପୁରିଶୟଂ ପୁରୁଷମୀକ୍ଷତେ ।
ତଦେତୌ ଶ୍ଳୋକୌ ଭବତଃ ।। ୫.୫।।

ତିସ୍ରୋ ମାତ୍ରା ମୃତ୍ୟୁମତ୍ୟଃ ପ୍ରୟୁକ୍ତା ଅନ୍ୟୋନ୍ୟସକ୍ତାଃ ଅନବିପ୍ରୟୁକ୍ତାଃ ।
କ୍ରିୟାସୁ ବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତରମଧ୍ୟମାସୁ ସମ୍ୟକ୍ପ୍ରୟୁକ୍ତାସୁ ନ କମ୍ପତେ ଜ୍ଞଃ ।। ୫.୬।।

ରଗ୍ଭିରେତଂ ଯଦ୍ଭୂର୍ଭରନ୍ତରିକ୍ଷଂ ସାମଭିର୍ଯଦ୍ଭବୟୋ ବେଦୟନ୍ତେ
ତମୋଂକାରେଣୈବାୟତନେନାନ୍ୱେତି ବିଦ୍ୱାନ୍ୟତ୍ତ୍ୱାନ୍ତମଜରମମୃତମଭୟଂ ପରଂ ଚେତି ।। ୫.୭।।

।। ଇତି ପଞ୍ଚମଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ ।।

।। ଅଧ୍ୟାୟ ଷଷ୍ଠ ପ୍ରଶ୍ନ ।।

ଅଥ ହୈନଂ ସୁକେଶା ଭାରଦ୍ବାଜଃ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ।

ଭଗବନ୍ ହିରଣ୍ୟନାଭଃ କୌସଲ୍ୟା ରାଜପୁତ୍ରୋ ମାମୁପେତ୍ୟେତଂ ପ୍ରଶ୍ନମପୃଚ୍ଛତ ।

ଷୋଡଶକଲଂ ଭାରଦ୍ବାଜ ପୁରୁଷଂ ବେଦ୍ମ, ତମହଂ କୁମାରମବ୍ରୁବଂ ନାହମିମଂ ବେଦ ।

ୟଦ୍ୟହମିମମବେଦିଷଂ କଥଂ ତେ ନାବକ୍ଷ୍ୟମିତି ।

ସମୁଲୋ ବା ଏଷ ପରିଶୁଷ୍ୟତି ଯୋଃନୃତମଭିବଦତି ତସ୍ମାନ୍ନାର୍ହାମ୍ୟନୃତଂ ବକୁମ୍ ।

ସ ତୁଷ୍ଠୀଂ ରଥମାରୁହ୍ୟ ପ୍ରବବ୍ରାଜ । ତଂ ତ୍ବା ପୃଚ୍ଛାମି କ୍ବାସୌ ପୁରୁଷ ଇତି ।। ୬.୧।।

ତସ୍ମୈ ସ ହୋବାଚ ।

ଇହୈବାନ୍ତଃଶରୀରେ ସୋମ୍ୟ ସ ପୁରୁଷୋ ଯୁସ୍ମିନ୍ନେତାଃ ଷୋଡଶକଲାଃ ପ୍ରଭବନ୍ତିତି ।। ୬.୨।।

ସ ଇକ୍ଷାଂଚକ୍ରେ ।

କସ୍ମିନ୍ନହମୁକ୍ରାନ୍ତେ ଉକ୍ରାନ୍ତୋ ଭବିଷ୍ୟାମି କସ୍ମିନ୍ନା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାସ୍ୟାମିତି ।। ୬.୩।।

ସ ପ୍ରାଣମସୃଜତ ପ୍ରାଣାଛ୍ଛଦାଂ ଖଂ ବାୟୁର୍ଜ୍ୟୋତିରାପଃ ପୃଥିବୀହିୟଂ

ମନୋଽନ୍ନମନ୍ନାଦ୍ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ତପୋ ମନ୍ତ୍ରାଃ କର୍ମ ଲୋକା ଲୋକେଷୁ ଚ ନାମ ଚ ।। ୬.୪।।

ସ ଯଥେମା ନଦ୍ୟଃ ସ୍ୟନ୍ମାନାଃ ସମୁଦ୍ରାୟଶାଃ ସମୁଦ୍ରଂ ପ୍ରାପ୍ୟାସ୍ତ୍ରଂ

ଗଚ୍ଛନ୍ତି ଭିଦ୍ୟେତେ ତାସାଂ ନାମରୂପେ ସମୁଦ୍ର ଇତ୍ୟେବଂ ପ୍ରୋଚ୍ୟତେ ।

ଏବମେବାସ୍ୟ ପରିଦ୍ରଷ୍ଟୁରିମାଃ ଷୋଡଶକଲାଃ ପୁରୁଷାୟଶାଃ ପୁରୁଷଂ ପ୍ରାପ୍ୟାସ୍ତ୍ରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି

ଭିଦ୍ୟେତେ ତାସାଂ ନାମରୂପେ ପୁରୁଷ ଇତ୍ୟେବଂ ପ୍ରୋଚ୍ୟତେ ସ ଏଷୋଽକଲୋଽମୃତୋ ଭବତି ।

ତଦେଷ ଶ୍ଳୋକଃ ।। ୬.୫।।

ଅରା ଇବ ରଥନାଭୌ କଲା ଯୁସ୍ମିନ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାଃ ।

ତଂ ବେଦ୍ୟଂ ପୁରୁଷଂ ବେଦ ଯଥ ମା ବୋ ମୃତ୍ୟୁଃ ପରିବ୍ୟଥା ଇତି ।। ୬.୬।।

ତାନ୍-ହୋବାଚୈତାବଦେବାହମେତପୁରଂ ବ୍ରହ୍ମ ବେଦ ନାତଃ ପରମସ୍ତୀତି ।। ୬.୭।।

ତେ ତମର୍ଚ୍ଚୟନ୍ତସ୍ତୁଂ ହି ନଃ ପିତା ଯୋଃ ସ୍ଥାକମବିଦ୍ୟାୟାଃ ପରଂ ପାରଂ ତାରୟସୀତି ।
ନମଃ ପରମରଞ୍ଜିତେୟା ନମଃ ପରମରଞ୍ଜିତ୍ୟଃ ।। ୬.୮।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠଃ ପ୍ରଶ୍ନଃ ।।

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ତ୍ତେଭିଃ ଶୃଣୁୟାମ ଦେବା ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷତିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।
ହିରୈରଜ୍ଞୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଂସସ୍ତନୁଭିର୍ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ।।
ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୁଷା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତ୍ରାକ୍ଷ୍ୟୋ ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ଇତି ଅଧର୍ବବେଦୀୟା ପ୍ରଶ୍ନୋପନିଷଦ୍-ସମାପ୍ତା ।।

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମୁଣ୍ଡକୋପନିଷଦ

(Mundakopanishat / Mundakopanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ଶିଶିର କୁମାର ବିଷୋୟୀ

ମୁଣ୍ଡକୋପନିଷତ୍ / ମୁଣ୍ଡକୋପନିଷଦ / ମୁଣ୍ଡକ ଉପନିଷଦ

॥ ଶ୍ରୀ ॥

॥ ଅଥଃ ମୁଣ୍ଡକୋପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଶ୍ରୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷତିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।
ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଂସସ୍ତନୁଭିଃ । ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୁଷ୍ଟା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତାକ୍ଷ୍ୟାଂ ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥
॥ ଓଁ ବ୍ରହ୍ମଣେ ନମଃ ॥

॥ ଅଥଃ ପ୍ରଥମମୁଣ୍ଡକେ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଓଁ ବ୍ରହ୍ମା ଦେବାନାଂ ପ୍ରଥମଃ ସଂବଭୂବ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ କର୍ତା ଭୁବନସ୍ୟ ଗୋପ୍ତା ।
ସ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ ସର୍ବବିଦ୍ୟାପ୍ରତିଷ୍ଠାମଥର୍ବାୟ ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ରାୟ ପ୍ରାହ ॥ ୧॥
ଅଥର୍ବଣେ ଯାଂ ପ୍ରବଦେତ ବ୍ରହ୍ମାଥର୍ବା ତାଂ ପୁରୋବାଚାଙ୍ଗିରେ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାମ୍ ।
ସ ଭାରଦ୍ୱାଜାୟ ସତ୍ୟବହାୟ ପ୍ରାହ ଭାରଦ୍ୱାଜୋଽଙ୍ଗିରସେ ପରାବରାମ୍ ॥ ୨॥
ଶୌନକୋ ହ ବୈ ମହାଶାଲୋଽଙ୍ଗିରସଂ ବିଧିବଦୁପସନ୍ନଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ ।
କସ୍ମିନ୍ନୁ ଭଗବୋ ବିଜ୍ଞାତେ ସର୍ବମିଦଂ ବିଜ୍ଞାତଂ ଭବତୀତି ॥ ୩॥
ତସ୍ମୈ ସ ହୋବାଚ ।
ଦ୍ୱେ ବିଦ୍ୟେ ବେଦିତବ୍ୟେ ଇତି ହ ସ୍ତୁ ଯଦୁଦ୍ଧବିଦୋ ବଦନ୍ତି ପରା ଚୈବାପରା ଚ ॥ ୪॥

ତତ୍ରାପରା ରଘେଦୋ ଯଜୁର୍ବେଦଃ ସାମବେଦୋଽଧର୍ବବେଦଃ
ଶିକ୍ଷା କଲ୍ଲୋ ବ୍ୟାକରଣଂ ନିରୁକ୍ତଂ ଛନ୍ଦୋ ଜ୍ୟୋତିଷମିତି ।
ଅଥ ପରା ଯୟା ତଦକ୍ଷରମଧିଗମ୍ୟତେ ॥ ୫॥

ୟଦ୍ଭଦ୍ରୋଶ୍ୟମଗ୍ରାହ୍ୟମଗୋତ୍ରମବର୍ଣ୍ଣମଚକ୍ଷୁଃଶ୍ରୋତ୍ରଂ ତଦପାଣିପାଦଂ
ନିତ୍ୟଂ ବିଭୁଂ ସର୍ବଗତଂ ସୁସୁକ୍ଷ୍ମଂ ତଦବ୍ୟୟଂ ଯଦ୍-ଭୂତୟୋନିଂ ପରିପଶ୍ୟନ୍ତି ପୀରାଃ ॥ ୬॥

ୟଥୋର୍ଣ୍ଣନାଭିଃ ସୃଜତେ ଗୃହ୍ଣତେ ଚ ଯଥା ପୃଥିବ୍ୟାମୋଷଧୟଃ ସଂଭବନ୍ତି ।
ୟଥା ସତଃ ପୁରୁଷାଲ୍ଲେଶଲୋମାନି ତଥାକ୍ଷରାସ୍ତଂଭବତୀହ ବିଶ୍ବମ୍ ॥ ୭॥

ତପସା ଚୀୟତେ ବ୍ରହ୍ମ ତତୋଽନୁମତିଜାୟତେ ।
ଅନ୍ନାତ୍-ପ୍ରାଣୋ ମନଃ ସତ୍ୟଂ ଲୋକାଃ କର୍ମସୁ ଚାମୃତମ୍ ॥ ୮॥

ୟଃ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସର୍ବବିଦ୍ୟସ୍ୟ ଜ୍ଞାନମୟଂ ତପଃ ।
ତସ୍ମାଦେତଦ୍ବ୍ରହ୍ମ ନାମ ରୂପମନ୍ନଂ ଚ ଜାୟତେ ॥ ୯॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମମୁଣ୍ଡକେ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଅଥଃ ପ୍ରଥମମୁଣ୍ଡକେ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ତଦେତସ୍ତତ୍ୟଂ ମନ୍ତ୍ରେଷୁ କର୍ମାଣି କବୟୋ ଯୁନ୍ୟପଶ୍ୟଂସ୍ତାନି ତ୍ରେତାୟାଂ ବହୁଧା ସଂତତାନି ।
ତାନ୍ୟାଚରଥ ନିୟତଂ ସତ୍ୟକାମା ଏଷ ବଃ ପଞ୍ଚାଃ ସୁକୃତସ୍ୟ ଲୋକେ ॥ ୧॥

ୟଦା ଲେଲାୟତେ ହ୍ୟର୍ଚିଃ ସମିଜ୍ଞେ ହବ୍ୟବାହନେ ।
ତଦାଜ୍ୟଭାଗାବନ୍ତରେଶାହୁତୀଃ ପ୍ରତିପାଦୟେଚ୍ଛୁଦ୍ଧୟା ହୁତମ୍ ॥ ୨॥

ୟସ୍ୟାଗ୍ନିହୋତ୍ରମଦର୍ଶମପୌର୍ଣ୍ଣମାସମଚାତୁର୍ମାସ୍ୟମନାଗ୍ରୟଶମତିଥିବର୍ଜିତଂ ଚ ।
ଅହୁତମବୈଶ୍ଵଦେବମବିଧିନା ହୁତମାସପ୍ତମାଂସସ୍ୟ ଲୋକାନ୍-ହିନସ୍ତି ॥ ୩॥

କାଲୀ କରାଲୀ ଚ ମନୋଜବା ଚ ସୁଲୋହିତା ଯା ଚ ସୁଧୁମ୍ରବର୍ଣ୍ଣା ।
ସୁଲିଙ୍ଗିନୀ ବିଶ୍ଵରୂପୀ ଚ ଦେବୀ ଲେଲାୟମାନା ଇତି ସପ୍ତ ଜିହ୍ଵାଃ ॥ ୪॥

ଏତେଷୁ ଯଶ୍ଵରତେ ଭ୍ରାଜମାନେଷୁ ଯଥାକାଲଂ ଚାଦ୍ରୁତୟୋ ହ୍ୟାଦଦାୟନ୍ ।
ତନ୍ନୟନ୍ତ୍ୟତାଃ ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ରଶ୍ମୟୋ ଯତ୍ର ଦେବାନାଂ ପତିରେକୋଽପିବାସଃ ॥ ୫॥

ଏହ୍ୟେହୀତି ତମାଦ୍ରୁତୟଃ ସୁବର୍ଚ୍ଚସଃ ସୂର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ରଶ୍ମିଭିର୍ଯଜମାନଂ ବହନ୍ତି ।
ପ୍ରିୟାଂ ବାଚମଭିବଦନ୍ତ୍ୟାଽର୍ଚୟନ୍ତ୍ୟ ଏଷ ବଃ ପୁଣ୍ୟଃ ସୁକୃତୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଃ ॥ ୬॥

ପୁରା ହ୍ୟେତେ ଅଦୃତା ଯଜ୍ଞରୂପା ଅଷ୍ଟାଦଶୋକ୍ରମବରଂ ଯେଷୁ କର୍ମ ।
ଏତଚ୍ଛେୟୋ ଯେଽଭିନୟନ୍ତି ମୃତା ଜରାମୃତ୍ୟୁଂ ତେ ପୁନରେବାପି ଯନ୍ତି ॥ ୭॥

ଅବିଦ୍ୟାୟାମନ୍ତରେ ବର୍ତ୍ତମାନାଃ ସ୍ଵୟଂ ଧୀରାଃ ପଶ୍ଚିତଂ ମନ୍ୟମାନାଃ ।
ଜଞ୍ଵାନ୍ୟମାନାଃ ପରିୟନ୍ତି ମୃତା ଅନ୍ଧେନୈବ ନୀୟମାନା ଯଥାନ୍ଧାଃ ॥ ୮॥

ଅବିଦ୍ୟାୟଂ ବଦୁଧା ବର୍ତ୍ତମାନା ବୟଂ କୃତାର୍ଥା ଇତ୍ୟଭିମନ୍ୟନ୍ତି ବାଳାଃ ।
ୟଜ୍ଞର୍ମଣୋ ନ ପ୍ରବେଦୟନ୍ତି ରାଗାଦ୍ଭେନାତୁରାଃ କ୍ଷୀଣଲୋକାଶ୍ଚ୍ୟବନ୍ତେ ॥ ୯॥

ଇଷ୍ଟାପୂର୍ତ୍ତଂ ମନ୍ୟମାନା ବରିଷ୍ଠଂ ନାନ୍ୟଚ୍ଛେୟୋ ବେଦୟନ୍ତେ ପ୍ରମୃତାଃ ।
ନାକସ୍ୟ ପୃଷ୍ଠେ ତେ ସୁକୃତେଽନୁଭୂତ୍ଵେମଂ ଲୋକଂ ହୀନତରଂ ବା ବିଶନ୍ତି ॥ ୧୦॥

ତପଃଶ୍ରଦ୍ଧେ ଯେ ହ୍ୟପବସନ୍ତ୍ୟରଣ୍ୟେ ଶାନ୍ତା ବିଦ୍ଵାଂସୋ ଭୈଷ୍ୟଚର୍ଯ୍ୟାଂ ଚରନ୍ତଃ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟଦ୍ଵାରେଣ ତେ ବିରଜାଃ ପ୍ରୟାନ୍ତି ଯତ୍ରାମୃତଃ ସ ପୁରୁଷୋ ହ୍ୟବ୍ୟୟାତ୍ମା ॥ ୧୧॥

ପରୀକ୍ଷ୍ୟ ଲୋକାନ୍-କର୍ମଚିତାନ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନିର୍ବେଦମାୟାନ୍ନାସ୍ତ୍ୟକୃତଃ କୃତେନ ।
ତଦ୍ଵିଜ୍ଞାନାର୍ଥଂ ସ ଗୁରୁମେବାଭିଗଚ୍ଛେତ୍ସମିପ୍ରାଣିଃ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟଂ ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠମ୍ ॥ ୧୨॥

ତସ୍ମୈ ସ ବିଦ୍ବାନ୍ନୁପସନ୍ନାୟ ସମ୍ୟକ୍ପ୍ରଶାନ୍ତଚିତ୍ତାୟ ଶମାନ୍ନିତାୟ ।
ୟେନାକ୍ଷରଂ ପୁରୁଷଂ ବେଦ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରୋବାଚ ତାଂ ତତ୍ତ୍ୱତୋ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାମ୍ ॥ ୧୩॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମମୁଣ୍ଡକେ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମମୁଣ୍ଡକଂ ସମାପ୍ତମ୍ ॥

॥ ଅଥଃ ଦ୍ୱିତୀୟମୁଣ୍ଡକେ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ତଦେତସ୍ତତ୍ୟଂ ଯଥା ସୁଦୀପ୍ତାପ୍ତାବକାଦ୍ୱିସ୍ତୁଲିଙ୍ଗାଃ ସହସ୍ରଶଃ ପ୍ରଭବନ୍ତେ ସରୂପାଃ ।
ତଥାକ୍ଷରାଦ୍ୱିବିଧାଃ ସୋମ୍ୟ ଭାବାଃ ପ୍ରଜାୟନ୍ତେ ତତ୍ର ଚୈବାପି ଯନ୍ତି ॥ ୧॥

ଦିବ୍ୟା ହ୍ୟମୂର୍ତ୍ତଃ ପୁରୁଷଃ ସବାହ୍ୟାଭ୍ୟନ୍ତରୋ ହ୍ୟଜଃ ।
ଅପ୍ରାଣୋ ହ୍ୟମନାଃ ଶୁଭ୍ରୋ ହ୍ୟକ୍ଷରାପୁରତଃ ପରଃ ॥ ୨॥

ଏତସ୍ମାନ୍ନାୟତେ ପ୍ରାଣୋ ମନଃ ସର୍ବେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।
ଶଂ ବାୟୁର୍ଜ୍ୟୋତିରାପଃ ପୃଥିବୀ ବିଶ୍ୱସ୍ୟ ଧାରିଣୀ ॥ ୩॥

ଅଗ୍ନୀର୍ମୁଧାଂ ତକ୍ଷୁଷୀ ତନ୍ନସୁୟୌ ଦିଶଃ ଶ୍ରୋତ୍ରେ ବାଗ୍ନିବୃତାଶ୍ଚ ବେଦାଃ ।
ବାୟୁଃ ପ୍ରାଣୋ ହୃଦୟଂ ବିଶ୍ୱମସ୍ୟ ପଦ୍-ଭ୍ୟାଂ ପୃଥିବୀ ହ୍ୟେଷ ସର୍ବଭୂତାନ୍ତରାତ୍ମା ॥ ୪॥

ତସ୍ମାଦଗ୍ନିଃ ସମିଧୋ ଯସ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ସୋମାପୂର୍ଜନ୍ୟ ଓଷଧୟଃ ପୃଥିବ୍ୟାମ୍ ।
ପୁମାନ୍ ରେତଃ ସିଞ୍ଚତି ଯୋଷିତାୟାଂ ବହ୍ନୀଃ ପ୍ରଜାଃ ପୁରୁଷାସ୍ତ୍ରଂପ୍ରସୂତାଃ ॥ ୫॥

ତସ୍ମାଦୃତଃ ସାମ ଯଜୁଃଷି ଦୀକ୍ଷା ଯଜ୍ଞାଶ୍ଚ ସର୍ବେ କ୍ରତବୋ ଦକ୍ଷିଣାଶ୍ଚ ।
ସଂବସ୍ତରଶ୍ଚ ଯଜମାନଶ୍ଚ ଲୋକାଃ ସୋମୋ ଯତ୍ର ପବତେ ଯତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ॥ ୬॥

ତସ୍ମାଜ୍ଜ ଦେବା ବହୁଧା ସଂପ୍ରସୂତାଃ ସାଧ୍ୟା ମନୁଷ୍ୟାଃ ପଶବୋ ବୟାଂସି ।
ପ୍ରାଣାପାନୌ ବ୍ରାହ୍ମିୟବୌ ତପଶ୍ଚ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସତ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ବିଧିଶ୍ଚ ॥ ୭॥

ସପ୍ତ ପ୍ରାଣାଃ ପ୍ରଭବନ୍ତି ତସ୍ମାନ୍ନପ୍ରାଣିଷଃ ସମିଧଃ ସପ୍ତ ହୋମାଃ ।
ସପ୍ତ ଇମେ ଲୋକା ଯେଷୁ ଚରନ୍ତି ପ୍ରାଣା ଗୁହାଶୟା ନିହିତାଃ ସପ୍ତ ସପ୍ତ ॥ ୮॥

ଅତଃ ସମୁଦ୍ରା ଗିରୟଶ୍ଚ ସର୍ବେଽସ୍ତ୍ରାସ୍ୟନ୍ତେ ସିନ୍ଧବଃ ସର୍ବରୂପାଃ ।
ଅତଶ୍ଚ ସର୍ବା ଓଷଧୟୋ ରସଶ୍ଚ ଯେନୈଷ ଭୂତୈସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟତେ ହ୍ୟନ୍ତରାତ୍ମା ॥ ୯॥

ପୁରୁଷ ଏବେଦଂ ବିଶ୍ଵଂ କର୍ମ ତପୋ ବ୍ରହ୍ମ ପରାମୃତମ୍ ।
ଏତଦ୍ୟୋ ବେଦ ନିହିତଂ ଗୁହାୟାଂ ସୋଽବିଦ୍ୟାଗ୍ରନ୍ଥିଂ ବିକିରତୀହ ସୋମ୍ୟ ॥ ୧୦॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟମୁଣ୍ଡକେ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଅଥଃ ଦ୍ଵିତୀୟମୁଣ୍ଡକେ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଆବିଃ ସଂନିହିତଂ ଗୁହାଚରଂ ନାମ ମହପୁଦମତ୍ରେତସ୍ତମର୍ପିତମ୍ ।
ଏଜତ୍-ପ୍ରାଣନ୍ନିମିଷଜ ଯଦେତଜ୍ଞାନଥ ସଦସଦ୍ବରେଣ୍ୟଂ ପରଂ ବିଜ୍ଞାନାଦ୍ୟଦ୍ବରିଷ୍ଠଂ ପ୍ରଜାନାମ୍ ॥ ୧॥

ୟଦର୍ଚ୍ଚମଦ୍ୟଦଶୁଭୋଽଶୁ ଚ ଯସ୍ମିଲ୍ଲୋକା ନିହିତା ଲୋକିନଶ୍ଚ ।
ତଦେତଦକ୍ଷରଂ ବ୍ରହ୍ମ ସ ପ୍ରାଣସ୍ତଦୁ ବାଞ୍ଛନଃ ।
ତଦେତସ୍ତତ୍ୟଂ ତଦମୃତଂ ତଦ୍ଦେଈବ୍ୟଂ ସୋମ୍ୟ ବିଚ୍ଛି ॥ ୨॥

ଧନୁର୍ଗୃହୀତ୍ଵୌପନିଷଦଂ ମହାସ୍ତ୍ରଂ ଶରଂ ହ୍ୟପାସାନିଶିତଂ ସଂଧୟାତ ।
ଆୟମ୍ୟ ତଦ୍-ଭାବଗତେନ ଚେତସା ଲକ୍ଷ୍ୟଂ ତଦେବାକ୍ଷରଂ ସୋମ୍ୟ ବିଚ୍ଛି ॥ ୩॥

ପ୍ରଣବୋ ଧନୁଃ ଶରୋ ହ୍ୟାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ ତଲ୍ଲକ୍ଷ୍ୟମୁଚ୍ୟତେ ।
ଅପ୍ରମତ୍ତେନ ବେଈବ୍ୟଂ ଶରବତ୍ତନ୍ମୟୋ ଭବେତ୍ ॥ ୪॥

ୟସ୍ମିନ୍ନୈଃ ପୃଥିବୀ ଚାନ୍ତରିକମୋତଂ ମନଃ ସହ ପ୍ରାଣୈଶ୍ଚ ସର୍ବୈଃ ।
ତମେବୈକଂ ଜାନଥ ଆତ୍ମାନମନ୍ୟା ବାଚୋ ବିମୁଞ୍ଚିଥାମୃତସୈଞ୍ଚ ସେତୁଃ ॥ ୫॥

ଅରା ଇବ ରଥନାଭୌ ସଂହତା ଯତ୍ର ନାତ୍ୟଃ ।

ସ ଏଷୋଃକ୍ତଶ୍ଚରତେ ବହୁଧା ଜାୟମାନଃ ।

ଓମିତ୍ୟେବଂ ଧ୍ୟାୟଥ ଆତ୍ମାନଂ ସ୍ୱସ୍ତି ବଃ ପରାୟ ତମସଃ ପରସ୍ତାତ୍ ॥ ୭॥

ୟଃ ସର୍ବଜ୍ଞଃ ସର୍ବବିଦ୍ୟସୈ୍ୟସ ମହିମା ଭୁବି ।

ଦିବ୍ୟେ ବ୍ରହ୍ମପୁରେ ହ୍ୟେଷ ବ୍ୟୋମ୍ନାତ୍ମା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ ।

ମନୋମୟଃ ପ୍ରାଣଶରୀରନେତା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତୋଽନେ ହୃଦୟଂ ସଂନିଧାୟ ।

ତଦ୍ୱିଜ୍ଞାନେନ ପରିପଶ୍ୟନ୍ତି ଧୀରା ଆନନ୍ଦରୂପମମୃତଂ ଯଦ୍ୱିଭାତି ॥ ୮॥

ଭିଦ୍ୟତେ ହୃଦୟଗ୍ରନ୍ଥିକ୍ଷିଦ୍ୟନ୍ତେ ସର୍ବସଂଶୟଃ ।

କ୍ଷୀୟନ୍ତେ ତାସ୍ୟ କର୍ମାଣି ତସ୍ମିନ୍ନୃଷ୍ଟେ ପରାବରେ ॥ ୮॥

ହିରଣ୍ମୟେ ପରେ କୋଶେ ବିରଜଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିଷ୍କଲମ୍ ।

ତଚ୍ଛୁଭ୍ରଂ ଜ୍ୟୋତିଷାଂ ଜ୍ୟୋତିସ୍ତଦ୍ୟଦାତ୍ମବିଦୋ ବିଦୁଃ ॥ ୯॥

ନ ତତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଭାତି ନ ଚନ୍ଦ୍ରତାରକଂ ନେମା ବିଦ୍ୟୁତୋ ଭାନ୍ତି କୁତୋଽୟମଗ୍ନିଃ ।

ତମେବ ଭାନ୍ତମନୁଭାତି ସର୍ବଂ ତସ୍ୟ ଭାସ୍ରା ସର୍ବମିଦଂ ବିଭାତି ॥ ୧୦॥

ବ୍ରହ୍ମୈବେଦମମୃତଂ ପୁରସ୍ତାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ପଶ୍ଚାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ଦକ୍ଷିଣତଶ୍ଚୋଽରେଣ ।

ଅଧଶ୍ଚୋର୍ଧ୍ୱଂ ଚ ପ୍ରସୂତଂ ବ୍ରହ୍ମୈବେଦଂ ବିଶ୍ୱମିଦଂ ବରିଷ୍ଠମ୍ ॥ ୧୧॥

॥ ଇତି ଦ୍ୱିତୀୟମୁଣ୍ଡକେ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଇତି ଦ୍ୱିତୀୟମୁଣ୍ଡକଂ ସମାପ୍ତମ୍ ॥

॥ ଅଧଃ ତୃତୀୟ ମୁଣ୍ଡକେ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଦ୍ଵା ସୁପର୍ଣ୍ଣା ସୟୁଜା ସଖାୟା ସମାନଂ ବୃକ୍ଷଂ ପରିଷସ୍ଵଜାତେ ।
ତୟୋରନ୍ୟଃ ପିପ୍ପଲଂ ସ୍ଵାଦୃଷ୍ୟାନଶ୍ନନ୍ନନ୍ୟୋ ଅଭିଚାକଶୀତି ॥ ୧॥

ସମାନେ ବୃକ୍ଷେ ପୁରୁଷୋ ନିମଗ୍ନୋଽନିଶୟା ଶୋଚତି ମୁହ୍ୟମାନଃ ।
ଭୁଷ୍ଟଂ ଯଦା ପଶ୍ୟତ୍ୟନ୍ୟମୀଶମସ୍ୟ ମହିମାନମିତି ବୀତଶୋକଃ ॥ ୨॥

ୟଦା ପଶ୍ୟଃ ପଶ୍ୟତେ ରୁକ୍ମବର୍ଣ୍ଣଂ କର୍ତାରମୀଶଂ ପୁରୁଷଂ ବ୍ରହ୍ମୟୋନିମ୍ ।
ତଦା ବିଦ୍ଵାନ୍ପୁଣ୍ୟପାପେ ବିଧୁୟ ନିରଞ୍ଜନଃ ପରମଂ ସାମ୍ୟମୁପୈତି ॥ ୩॥

ପ୍ରଣୋ ହ୍ୟେଷ ଯଃ ସର୍ବଭୂତୈର୍ବିଭାତି ବିଜାନନ୍-ବିଦ୍ଵାନ୍ଭବତେ ନୀତିବାଦୀ ।
ଆତ୍ମକ୍ରୀତ ଆତ୍ମରତିଃ କ୍ରିୟାବାନେଷ ବ୍ରହ୍ମବିଦାଂ ବରିଷ୍ଠଃ ॥ ୪॥

ସତ୍ୟେନ ଲଭ୍ୟସ୍ତପସା ହ୍ୟେଷ ଆତ୍ମା ସମ୍ୟଗ୍ଜ୍ଞାନେନ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ ନିତ୍ୟମ୍ ।
ଅନ୍ତଃଶରୀରେ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟୋ ହି ଶୁଭ୍ରୋ ଯଃ ପଶ୍ୟନ୍ତି ଯତୟଃ କ୍ଷୀଣଦୋଷାଃ ॥ ୫॥

ସତ୍ୟମେବ ଜୟତି ନାନୃତଂ ସତ୍ୟେନ ପତ୍ନା ବିତତୋ ଦେବୟାନଃ ।
ୟେନାକ୍ରମନ୍ତ୍ୟଷୟୋ ହ୍ୟାପ୍ତକାମା ଯତ୍ର ତସ୍ତତ୍ୟସ୍ୟ ପରମଂ ନିଧାନମ୍ ॥ ୬॥

ବୃହତ୍ ତଦ୍ଦିବ୍ୟମତିକ୍ର୍ୟରୂପଂ ସୁକ୍ଷ୍ମାତ୍ ତସୁକ୍ଷ୍ମତରଂ ବିଭାତି ।
ଦୂରାସୁଦୂରେ ତଦିହାନ୍ତିକେ ଚ ପଶ୍ୟନ୍ତିହୈବ ନିହିତଂ ଗୁହାୟାମ୍ ॥ ୭॥

ନ ତକ୍ଷୁଷା ଗୃହ୍ୟତେ ନାପି ବାଚା ନାନୈର୍ଯଦୈବୈସ୍ତପସା କର୍ମଣା ବା ।
ଜ୍ଞାନପ୍ରସାଦେନ ବିଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ଵସ୍ତତସ୍ତୁ ତଂ ପଶ୍ୟତେ ନିଷ୍କଲଂ ଧ୍ୟାୟମାନଃ ॥ ୮॥

ଏଷୋଽଶୁରାତ୍ମା ଚେତସା ବେଦିତବ୍ୟୋ ଯସ୍ମିନ୍ପ୍ରାଣଃ ପଞ୍ଚଧା ସଂବିବେଶ ।
ପ୍ରାଣୈଶ୍ଚିତ୍ତଂ ସର୍ବମୋତଂ ପ୍ରଜାନାଂ ଯସ୍ମିନ୍ନିଶୁଦ୍ଧେ ବିଭବତ୍ୟେଷ ଆତ୍ମା ॥ ୯॥

ୟଂ ଯଂ ଲୋକଂ ମନସା ସଂବିଭାତି ବିଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ଵଃ କାମୟତେ ଯାଂଶ୍ଚ କାମାନ୍ ।
ତଂ ତଂ ଲୋକଂ ଜୟତେ ତାଂଶ୍ଚ କାମାଂସ୍ତସ୍ମାଦାତ୍ମଜଂ ହ୍ୟର୍ତ୍ତୟେତ୍ଭୂତିକାମଃ ॥ ୧୦॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟମୁଣ୍ଡକେ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଅଥଃ ତୃତୀୟମୁଣ୍ଡକେ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ସ ବେଦୈତପ୍ତରମଂ ବ୍ରହ୍ମ ଧାମ ଯତ୍ର ବିଶ୍ଵଂ ନିହିତଂ ଭାତି ଶୁଭ୍ରମ୍ ।
ଉପାସତେ ପୁରୁଷଂ ଯେ ହ୍ୟକାମାସ୍ତେ ଶୁକ୍ରମେତଦତିବର୍ତ୍ତନ୍ତି ଧୀରାଃ ॥ ୧॥

କାମାନ୍ୟଃ କାମୟତେ ମନ୍ୟମାନଃ ସ କାମଭିର୍ଜାୟତେ ତତ୍ର ତତ୍ର ।
ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତକାମସ୍ୟ କୃତାତ୍ମନସ୍ତୁ ଇହୈବ ସର୍ବେ ପ୍ରବିଲୀୟନ୍ତି କାମାଃ ॥ ୨॥

ନାୟମାତ୍ମା ପ୍ରବଚନେନ ଲଭେ୍ୟା ନ ମେଧୟା ନ ବହୁନା ଶୁତେନ ।
ୟମେବୈଷ ବୃଣୁତେ ତେନ ଲଭ୍ୟସ୍ତସ୍ୟୈଷ ଆତ୍ମା ବିବୃଣୁତେ ତନୁଂ ସ୍ଵାମ୍ ॥ ୩॥

ନାୟମାତ୍ମା ବଲହୀନେନ ଲଭେ୍ୟା ନ ଚ ପ୍ରମାଦାଉପସୋ ବାପ୍ୟଲିଙ୍ଗାତ୍ ।
ଏତୈରୁପାୟୈର୍ଯତତେ ଯସ୍ତୁ ବିଦ୍ଵାଂସ୍ତସ୍ୟୈଷ ଆତ୍ମା ବିଶତେ ବ୍ରହ୍ମଧାମ ॥ ୪॥

ସଂପ୍ରାପ୍ୟୈନମୃଷୟେ ଜ୍ଞାନତୃପ୍ତାଃ କୃତାତ୍ମାନୋ ବୀତରାଗାଃ ପ୍ରଶାନ୍ତାଃ ।
ତେ ସର୍ବଗଂ ସର୍ବତଃ ପ୍ରାପ୍ୟ ଧୀରା ଯୁକ୍ତାତ୍ମାନଃ ସର୍ବମେବାବିଶନ୍ତି ॥ ୫॥

ବେଦାନ୍ତବିଜ୍ଞାନସୁନିଶ୍ଚିତାର୍ଥାଃ ସଂନ୍ୟାସୟୋଗାଦ୍ୟତୟଃ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ଵାଃ ।
ତେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେଷୁ ପରାନ୍ତକାଳେ ପରାମୃତାଃ ପରିମୁଚ୍ୟନ୍ତି ସର୍ବେ ॥ ୬॥

ଗତାଃ କଲାଃ ପଞ୍ଚିଦଶ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦେବାଶ୍ଚ ସର୍ବେ ପ୍ରତି ଦେବତାସୁ ।
କର୍ମାଣି ବିଜ୍ଞାନମୟଶ୍ଚ ଆତ୍ମା ପରୋଽବ୍ୟୟେ ସର୍ବ ଏକୀଭବନ୍ତି ॥ ୭॥

ୟଥା ନଦ୍ୟଃ ସ୍ୟନ୍ମନାନାଃ ସମୁଦ୍ରେଽସ୍ତଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ନାମରୂପେ ବିହାୟ ।
ତଥା ବିଦ୍ବାନ୍ନାମରୂପାଦ୍ବିମୁକ୍ତଃ ପରାପୁରଂ ପୁରୁଷମୁପୈତି ଦିବ୍ୟମ୍ ॥ ୮॥

ସ ଯୋ ହ ବୈ ତପୁରମଂ ବ୍ରହ୍ମ ବେଦ ବ୍ରହ୍ମୈବ ଭବତି ନାସ୍ୟାବ୍ରହ୍ମବିଚ୍ଛୁଲେ ଭବତି ।
ତରତି ଶୋକଂ ତରତି ପାପ୍ମାନଂ ଗୁହାଗ୍ରଦ୍ଧିତ୍ୟୋ ବିମୁକ୍ତୋଽମୃତୋ ଭବତି ॥ ୯॥

ତଦେତଦୃତାଂଭ୍ୟାକ୍ତମ୍ ।
କ୍ରିୟାବନ୍ତଃ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟା ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠାଃ ସ୍ବୟଂ ଭୁବ୍ବତ ଏକର୍ଷଂ ଶ୍ରଦ୍ଧୟନ୍ତଃ ।
ତେଷାମେବୈତାଂ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ ବଦେତ ଶିରୋବ୍ରତଂ ବିଧିବଦ୍ୟୈସ୍ତୁ ଚୀର୍ଣ୍ଣମ୍ ॥ ୧୦॥

ତଦେତସ୍ତତ୍ୟମୃଷିରଙ୍ଗିରାଃ ପୁରୋବାଚ ନୈତଦଚୀର୍ଣ୍ଣବ୍ରତୋଽଧୀତେ ।
ନମଃ ପରମରଷିତ୍ୟୋ ନମଃ ପରମରଷିଭ୍ୟଃ ॥ ୧୧॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟମୁଣ୍ଡକେ ଦ୍ବିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟମୁଣ୍ଡକଂ ସମାପ୍ତମ୍ ।

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଣୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷଭିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।
ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ପବାଂସସ୍ତନୁଭିଃ । ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ।
ସ୍ବସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ । ସ୍ବସ୍ତି ନଃ ପୁଷା ବିଶ୍ବବେଦାଃ ।
ସ୍ବସ୍ତି ନସ୍ତାର୍ଣ୍ଣ୍ୟୋ ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ବସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତ୍ୟଧର୍ବବେଦୀୟମୁଣ୍ଡକୋପନିଷସମାପ୍ତା ॥

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟୋପନିଷଦ

(Maandukyopanishat / Maandukyopanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଅଧ୍ୟାପକ ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ କୁମାର ଦାଶ

ଶ୍ରୀ କୁମୁଦ ଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥୀ

ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟୋପନିଷଦ୍ / ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟୋପନିଷଦ / ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟ ଉପନିଷଦ

।। ଅଥ ମାଣ୍ଡୁକ୍ୟୋପନିଷଦ୍ ।।

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଣୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷଭିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।
ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ତୁଷ୍ଟୁବାଂସସ୍ତନୁଭିଃ । ବ୍ୟାଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଦ୍ଧଶ୍ରବାଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୁଷା ବିଶ୍ୱବେଦାଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତାର୍ଷ୍ୟୋ ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

ଓମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରମିଦଂ ସର୍ବଂ ତସ୍ୟୋପବ୍ୟାଖ୍ୟାନଂ
ଭୂତଂ ଭବନ୍-ଭବିଷ୍ୟଦିତି ସର୍ବମୋକ୍ଷାର ଏବ ।
ଯଜ୍ଞାନ୍ୟତ୍ରିକାଲାତୀତଂ ତଦପ୍ୟୋକ୍ଷାର ଏବ ।। ୧ ।।

ସର୍ବଂ ହ୍ୟେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାୟମାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ ସୋଽୟମାତ୍ମା ଚତୁଷ୍ପାଦ୍ ।। ୨ ।।

ଜାଗରିତସ୍ଥାନୋ ବହିଃପ୍ରଜ୍ଞଃ ସପ୍ରାଜ୍ଞ ଏକୋନବିଂଶତିମୁଖଃ ସ୍ଥୂଳଭୂଗ୍ନୈଶ୍ଚାନରଃ ପ୍ରଥମଃ ପାଦଃ ।। ୩ ।।

ସ୍ୱପ୍ନସ୍ଥାନୋଽନ୍ତଃପ୍ରଜ୍ଞଃ ସପ୍ରାଜ୍ଞ ଏକୋନବିଂଶତିମୁଖଃ ସୂକ୍ଷ୍ମଭୂଗ୍ନୈଃ ତୈଜସୋ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ପାଦଃ ।। ୪ ।।

ଯତ୍ର ସୁପ୍ତୋ ନ କଂତନ କାମଂ କାମୟତେ ନ କଂତନ ସ୍ୱପ୍ନଂ ପଶ୍ୟତି ତସ୍ମିନ୍ନୁପ୍ରାଣ୍ ।
ସୁଷୁପ୍ତସ୍ଥାନ ଏକୀଭୂତଃ ପ୍ରଜ୍ଞାନଘନ ଏବାନନ୍ଦମୟୋ ହ୍ୟାନନ୍ଦଭୂକ୍ ଚେତୋମୁଖଃ
ପ୍ରାଜ୍ଞସ୍ତୃତୀୟଃ ପାଦଃ ।। ୫ ।।

ଏଷ ସର୍ବେଶ୍ୱର ଏଷ ସର୍ବଜ୍ଞ ଏଷୋଽନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମେୟସ ଯୋନିଃ ସର୍ବସ୍ୟ
ପ୍ରଭବାପ୍ୟୟୌ ହି ଭୂତାନାମ୍ ।। ୬ ।।

ନାଦଃପ୍ରଜ୍ଞଂ ନ ବହିଃପ୍ରଜ୍ଞଂ ନୋଭୟତଃପ୍ରଜ୍ଞଂ ନ ପ୍ରଜ୍ଞାନଘନଂ ନ ପ୍ରଜ୍ଞଂ ନାପ୍ରଜ୍ଞମ୍ ।
ଅଦୃଷ୍ଟମବ୍ୟବହାର୍ଯମଗ୍ରାହ୍ୟମଲକ୍ଷଣମଚିତ୍ତ୍ୟମବ୍ୟପଦେଶ୍ୟମେକାତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟସାରଂ
ପ୍ରପଞ୍ଚୋପଶମଂ ଶାନ୍ତଂ ଶିବମଦ୍ୱୈତଂ ଚତୁର୍ଥଂ ମନ୍ୟନ୍ତେ ସ ଆତ୍ମା ସ ବିଜ୍ଞେୟଃ ॥ ୭ ॥

ସୋଽୟମାତ୍ମାଽଧ୍ୟକ୍ଷରମୋଜ୍ଞାରୋଽଧିମାତ୍ରଂ ପାଦା ମାତ୍ରା ମାତ୍ରାଶ୍ଚ ପାଦା
ଅକାର ଉକାରୋ ମକାର ଇତି ॥ ୮ ॥

ଜାଗରିତସ୍ଥାନୋ ବୈଶ୍ଵାନରୋଽକାରଃ ପ୍ରଥମା ମାତ୍ରାଽଽପ୍ତେରାଦିମତ୍ତ୍ୱାଦ୍ୱାପ୍ନୋତି
ହ ବୈ ସର୍ବାନ୍-କାମାନାଦିଶ୍ଚ ଭବତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୯ ॥

ସ୍ୱପ୍ନସ୍ଥାନସ୍ତୈଜସ ଉକାରୋ ଦ୍ୱିତୀୟା ମାତ୍ରୋଽକ୍ଷରାଦୁଭୟତ୍ୱାଦ୍ୱୋଽକ୍ଷରୀତି
ହ ବୈ ଜ୍ଞାନସଂତତିଂ ସମାନଶ୍ଚ ଭବତି ନାସ୍ୟାବ୍ରହ୍ମବିଜ୍ଞୁଲେ ଭବତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧୦ ॥

ସୁଷୁପ୍ତସ୍ଥାନଃ ପ୍ରାଜ୍ଞୋ ମକାରସ୍ତୃତୀୟା ମାତ୍ରା ମିତେରପୀତେର୍ବା
ମିନୋତି ହ ବା ଇଦଂ ସର୍ବମପୀତିଶ୍ଚ ଭବତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧୧ ॥

ଅମାତ୍ରଶ୍ଚତୁର୍ଥୋଽବ୍ୟବହାର୍ଯଃ ପ୍ରପଞ୍ଚୋପଶମଃ ଶିବୋଽଦ୍ୱୈତ
ଏବମୋଜ୍ଞାର ଆତ୍ମୈବ ସଂବିଶତ୍ୟାତ୍ମନାତ୍ମାନଂ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧୨ ॥

ଓଁ ଭଦ୍ରଂ କର୍ଣ୍ଣେଭିଃ ଶୁଣୁୟାମ ଦେବାଃ । ଭଦ୍ରଂ ପଶ୍ୟେମାକ୍ଷଭିର୍ଯଜତ୍ରାଃ ।
ସ୍ଥିରୈରଙ୍ଗୈସ୍ଥୁଷ୍ପୁବାଂସସ୍ତନୁଭିଃ । ବ୍ୟଶେମ ଦେବହିତଂ ଯଦାୟୁଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃଜ୍ଞଗ୍ରବାଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନଃ ପୁଷା ବିଶ୍ଵବେଦାଃ ।
ସ୍ୱସ୍ତି ନସ୍ତାର୍ଷ୍ୟୋ ଅରିଷ୍ଟନେମିଃ । ସ୍ୱସ୍ତି ନୋ ବୃହସ୍ପତିର୍ଦଧାତୁ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ଅଥର୍ବବେଦୀୟମାଣ୍ଡୁକ୍ୟୋପନିଷତ୍ ସମାପ୍ତା ॥

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ତୈତ୍ତିରୀୟୋପନିଷଦ

(Taittiriyanishat / Taittiriyanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ଡରଶୀସେନ ମେହେର

ତୈତ୍ତିରୀୟୋପନିଷଦ୍ / ତୈତ୍ତିରୀୟୋପନିଷଦ୍ / ତୈତ୍ତିରୀୟୋପନିଷଦ୍

॥ ଅଥଃ ତୈତ୍ତିରୀୟୋପନିଷଦ୍ ॥

॥ ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଓଁ ଶଂ ନୋ ମିତ୍ରଃ ଶଂ ବରୁଣଃ । ଶଂ ନୋ ଭବତୁର୍ଯମା ।
ଶଂ ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃହସ୍ପତିଃ । ଶଂ ନୋ ବିଷ୍ଣୁରୁରୁକ୍ରମଃ ।
ନମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ । ନମସ୍ତେ ବାୟୋ । ତୁମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବ୍ରହ୍ମାସି ।
ତ୍ୱାମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବ୍ରହ୍ମ ବଦିଷ୍ୟାମି । ଋତଂ ବଦିଷ୍ୟାମି ।
ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି । ତନ୍ନାମବତୁ । ତଦ୍ୱକ୍ତାରମବତୁ ।
ଅବତୁ ମାମ୍ । ଅବତୁ ବକ୍ତାରମ୍ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥ ୧॥

॥ ଅଥଃ ପ୍ରଥମଃ ଅନୁବାକଃ ॥

ଓଁ ଶଂ ନୋ ମିତ୍ରଃ ଶଂ ବରୁଣଃ । ଶଂ ନୋ ଭବତୁର୍ଯମା ।
ଶଂ ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃହସ୍ପତିଃ । ଶଂ ନୋ ବିଷ୍ଣୁରୁରୁକ୍ରମଃ ।
ନମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ । ନମସ୍ତେ ବାୟୋ । ତୁମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବ୍ରହ୍ମାସି ।
ତ୍ୱାମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବ୍ରହ୍ମ ବଦିଷ୍ୟାମି । ଋତଂ ବଦିଷ୍ୟାମି ।
ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି । ତନ୍ନାମବତୁ । ତଦ୍ୱକ୍ତାରମବତୁ ।
ଅବତୁ ମାମ୍ । ଅବତୁ ବକ୍ତାରମ୍ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥ ୧॥ (ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି ପଞ୍ଚିତଃ) ॥

॥ ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋପନିଷଦ୍ ଅନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଥଃ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଅନୁବାକଃ ॥

(ଶିକ୍ଷାଶାସ୍ତ୍ରାର୍ଥସଙ୍ଗ୍ରହଃ)

ଓଁ ଶିକ୍ଷାଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମଃ । ବର୍ଣ୍ଣଃ ସ୍ଵରଃ । ମାତ୍ରା ବଲମ୍ ।
ସ୍ରାମ ସଂତାନଃ । ଇତ୍ୟୁକ୍ତଃ ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟଃ ॥ ୧॥ (ଶିକ୍ଷାଂ ପଞ୍ଚି) ॥

॥ ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋଽଽପି ଦ୍ଵିତୀୟୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଥଃ ତୃତୀୟଃ ଅନୁବାକଃ ॥

(ସଂହିତୋପାସନମ୍)

ସହ ନୌ ଯୁଗଃ । ସହ ନୌ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚସମ୍ ।
ଅଥାତଃ ସଂହିତାୟା ଉପନିଷଦଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମଃ ।
ପଞ୍ଚସ୍ଵପିକରଣେଷୁ । ଅଧିଲୋକମଧିଜ୍ୟୋତିଷମଧିବିଦ୍ୟମଧିପ୍ରଜନଧ୍ୟାତୁମ୍ ।
ତା ମହାସଂହିତା ଇତ୍ୟାତନ୍ତେ । ଅଥାଧିଲୋକମ୍ ।
ପୃଥିବୀ ପୂର୍ବରୂପମ୍ । ଦୈତ୍ୟରୂପରୂପମ୍ । ଆକାଶଃ ସନ୍ଧିଃ ॥ ୧॥
ବାୟୁଃ ସନ୍ଧାନମ୍ । ଇତ୍ୟଧିଲୋକମ୍ । ଅଥାଧିଜ୍ୟୋତିଷମ୍ । ଅଗ୍ନିଃ ପୂର୍ବରୂପମ୍ ।
ଆଦିତ୍ୟ ଉତ୍ତରରୂପମ୍ । ଆପଃ ସନ୍ଧିଃ । ବୈଦ୍ୟୁତଃ ସନ୍ଧାନମ୍ । ଇତ୍ୟଧିଜ୍ୟୋତିଷମ୍ ।
ଅଥାଧିବିଦ୍ୟମ୍ । ଆତ୍ମାର୍ଯ୍ୟଃ ପୂର୍ବରୂପମ୍ ॥ ୨॥

ଅନ୍ତେବାସ୍ତୁତ୍ତରରୂପମ୍ । ବିଦ୍ୟା ସନ୍ଧିଃ । ପ୍ରବଚନଂ ସନ୍ଧାନମ୍ ।
ଇତ୍ୟଧିବିଦ୍ୟମ୍ । ଅଥାଧିପ୍ରଜମ୍ । ମାତା ପୂର୍ବରୂପମ୍ । ପିତୋତ୍ତରରୂପମ୍ ।
ପ୍ରଜା ସନ୍ଧିଃ । ପ୍ରଜନନଂ ସନ୍ଧାନମ୍ । ଇତ୍ୟଧିପ୍ରଜମ୍ ॥ ୩॥

ଅଥାଧ୍ୟାତ୍ମନ୍ । ଅଧରାହନୁଃ ପୂର୍ବରୂପନ୍ । ଉତ୍ତରାହନୁଃ ପରରୂପନ୍ । ବାକ୍ ସନ୍ଧିଃ ।
 ଜିହ୍ଵା ସନ୍ଧାନନ୍ । ଇତ୍ୟଧ୍ୟାତ୍ମନ୍ । ଇତୀମା ମହାସଂହିତାଃ ।
 ଯ ଏବମେତା ମହାସଂହିତା ବ୍ୟାଖ୍ୟାତା ବେଦ । ସନ୍ଧୀୟତେ ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିଃ ।
 ବ୍ରହ୍ମବର୍ତ୍ତସେନାନ୍ନାଦ୍ୟେନ ସୁବର୍ଣ୍ଣେଣ ଲୋକେନ ॥ ୪॥
 (ସଂଧୀରାଚାର୍ଯ୍ୟଃ ପୂର୍ବରୂପମିତ୍ୟଧିପ୍ରଜଂ ଲୋକେନ)

॥ ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋତ୍ତରୀୟୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ଚତୁର୍ଥଃ ଅନୁବାକଃ ॥

(ମେଧାଦିସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥା ଆବହତ୍ତୀହୋମମନ୍ତ୍ରାଃ)

ୟଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରସାମୃଷଭୋ ବିଶ୍ଵରୂପଃ । ଛନ୍ଦୋଭ୍ୟୋଽଧ୍ୟମୃତାସ୍ତମୃତୁବ ।
 ସ ମେନ୍ଦ୍ରୋ ମେଧୟା ସ୍ଫୃଣୋତୁ । ଅମୃତସ୍ୟ ଦେବ ଧାରଣୋ ଭୂୟାସନ୍ ।
 ଶରୀରଂ ମେ ବିଚର୍ଷଣନ୍ । ଜିହ୍ଵା ମେ ମଧୁମଉମା । କର୍ଣ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ଭୂରି ବିଶ୍ଵବନ୍ ।
 ବ୍ରହ୍ମଣଃ କୋଶୋଽସି ମେଧୟା ପିହିତଃ । ଶ୍ରୁତଂ ମେ ଗୋପାୟ । ଆବହତ୍ତୀ ବିତନ୍ନାନା ॥ ୧॥

କୁର୍ବାଣାଃ ଚୀରମାତ୍ମନଃ । ବାସାଂସି ମମ ଗାବଶ୍ଚ । ଅନ୍ନପାନେ ଚ ସର୍ବଦା ।
 ତତୋ ମେ ଶ୍ରିୟମାବହ । ଲୋମଶାଂ ପଶୁଭିଃ ସହ ସ୍ଵାହା । ଆ ମା ଯନ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣଃ ସ୍ଵାହା ।
 ବି ମାୟନ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣଃ ସ୍ଵାହା । ପ୍ର ମାୟନ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣଃ ସ୍ଵାହା ।
 ଦମାୟନ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣଃ ସ୍ଵାହା । ଶମାୟନ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣଃ ସ୍ଵାହା ॥ ୨॥

ୟଶୋ ଜନେଽସାନି ସ୍ଵାହା । ଶ୍ରେୟାନ୍ ବସ୍ୟସୋଽସାନି ସ୍ଵାହା ।
 ତଂ ତ୍ଵା ଭଗ ପ୍ରବିଶାନି ସ୍ଵାହା । ସ ମା ଭଗ ପ୍ରବିଶ ସ୍ଵାହା । ତସ୍ମିନ୍ ସହସ୍ରଶାଖେ ।
 ନି ଭଗାହଂ ତ୍ଵୟି ମୃଜେ ସ୍ଵାହା । ଯଥାପଃ ପ୍ରବତାୟନ୍ତି । ଯଥା ମାସା ଅହର୍ଜରମ୍ ।
 ଏବଂ ମାଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣଃ । ଧାତରାୟନ୍ତୁ ସର୍ବତଃ ସ୍ଵାହା ।
 ପ୍ରତିବେଶୋଽସି ପ୍ର ମା ଭାହି ପ୍ର ମା ପଦ୍ୟସ୍ଵ ॥ ୩॥

ବିତନ୍ନାନା ଶମାୟନ୍ତୁ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣଃ ସ୍ଵାହା । (ଧାତରାୟନ୍ତୁ ସର୍ବତଃ ସ୍ଵାହୈକଂ ଚ)

॥ ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋତ୍ତରୀୟୋଽନୁବାକଃ ॥

।। ଅଧଃ ପଞ୍ଚମଃ ଅନୁବାକଃ ।।

(ବ୍ୟାହୃତ୍ୟପାସନମ୍)

ଭୂର୍ଭୁବଃ ସୁବରିତି ବା ଏତାସ୍ତିସ୍ତୋ ବ୍ୟାହୃତୟଃ ।
ତାସ୍ମାନ୍ନୁ ହ ସ୍ତୈତାଂ ଚତୁର୍ଥୀମ୍ । ମାହାତମସ୍ୟଃ ପ୍ରବେଦୟତେ ।
ମହ ଇତି । ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ । ସ ଆତ୍ମା । ଅଜ୍ଞାନ୍ୟନ୍ୟା ଦେବତାଃ ।
ଭୂରିତି ବା ଅୟଂ ଲୋକଃ । ଭୁବ ଇତ୍ୟନ୍ତରିକ୍ଷମ୍ । ସୁବରିତ୍ୟସ୍ତୌ ଲୋକଃ ।। ୧।।

ମହ ଇତ୍ୟାଦିତ୍ୟଃ । ଆଦିତ୍ୟେନ ବାବ ସର୍ବେ ଲୋକା ମହୀୟନ୍ତେ ।
ଭୂରିତି ବା ଅଗ୍ନିଃ । ଭୁବ ଇତି ବାୟୁଃ । ସୁବରିତ୍ୟାଦିତ୍ୟଃ ।
ମହ ଇତି ଚନ୍ଦ୍ରମାଃ । ଚନ୍ଦ୍ରମସା ବାବ ସର୍ବାଣି ଜ୍ୟୋତୀଃଷି ମହୀୟନ୍ତେ ।
ଭୂରିତି ବା ଋଚଃ । ଭୁବ ଇତି ସାମାନି । ସୁବରିତି ଯଜୁଃଷି ।। ୨।।

ମହ ଇତି ବ୍ରହ୍ମ । ବ୍ରହ୍ମଣା ବାବ ସର୍ବେ ବେଦା ମହୀୟନ୍ତେ ।
ଭୂରିତି ବୈ ପ୍ରାଣଃ । ଭୁବ ଇତ୍ୟପାନଃ । ସୁବରିତି ବ୍ୟାନଃ ।
ମହ ଇତ୍ୟନ୍ନମ୍ । ଅନ୍ନେନ ବାବ ସର୍ବେ ପ୍ରାଣା ମହୀୟନ୍ତେ ।
ତା ବା ଏତାଶ୍ଚତସ୍ରଶ୍ଚତୁର୍ଥା । ଚତସ୍ରଶ୍ଚତସ୍ତୋ ବ୍ୟାହୃତୟଃ ।
ତା ଯୋ ବେଦ । ସ ବେଦ ବ୍ରହ୍ମ । ସର୍ବେଽସ୍ତୈ ଦେବା ବଲିମାବହନ୍ତି ।। ୩।।
(ଅସ୍ତୌ ଲୋକୋ ଯଜୁଃଷି ବେଦ ଦ୍ବେ ଚ) ।

।। ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋପଞ୍ଚମୋଽନୁବାକଃ ।।

॥ ଅଧଃ ଷଷ୍ଠଃ ଅନୁବାକଃ ॥

(ମନୋମୟତ୍ବାଦିଗୁଣକବ୍ରହ୍ମୋପାସନୟା ସ୍ଵାରାଜ୍ୟସିଦ୍ଧିଃ)

ସ ଯଃ ଏଷୋଽନ୍ତହୃଦୟ ଆକାଶଃ । ତସ୍ମିନ୍ନୟଂ ପୁରୁଷୋ ମନୋମୟଃ । ଅମୃତୋ ହିରଣ୍ମୟଃ ।
ଅନ୍ତରେଣ ତାଲୁକେ । ଯଃ ଏଷ ସ୍ତନ ଇବାବଲମୃତେ । ସେନ୍ଦ୍ରୟୋନିଃ ।
ୟତ୍ରାସୌ କେଶାନ୍ତୋ ବିବର୍ତ୍ତତେ । ବ୍ୟପୋହ୍ୟ ଶୀର୍ଷକପାଲେ ।
ଭୂରିତ୍ୟଗ୍ନୌ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି । ଭୁବ ଇତି ବାୟୌ ॥ ୧॥

ସୁବରିତ୍ୟାଦିତ୍ୟେ । ମହ ଇତି ବ୍ରହ୍ମଣି । ଆପ୍ନୋତି ସ୍ଵାରାଜ୍ୟମ୍ ।
ଆପ୍ନୋତି ମନସସ୍ତୁତିମ୍ । ବାକ୍ପତିଶ୍ଚକ୍ଷୁଷ୍ଟୁତିଃ । ଶ୍ରୋତ୍ରପତିର୍ବିଜ୍ଞାନପତିଃ ।
ଏତତ୍ତତୋ ଭବତି । ଆକାଶଶରୀରଂ ବ୍ରହ୍ମ । ସତ୍ୟାତ୍ମ ପ୍ରାଣାରାମଂ ମନ ଆନନ୍ଦମ୍ ।
ଶାନ୍ତିସମୃଦ୍ଧମମୃତମ୍ । ଇତି ପ୍ରାଚୀନୟୋଗୋପାସ୍ତୁ ॥ ୨॥ (ବାୟାବମୃତମେକଂ ଚ) ।

॥ ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋଷଷ୍ଠୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ସପ୍ତମଃ ଅନୁବାକଃ ॥

(ପୃଥିବ୍ୟାଦ୍ୟୁପାଧିକପଞ୍ଚବ୍ରହ୍ମୋପାସନମ୍)

ପୃଥିବ୍ୟନ୍ତରିକ୍ଷଂ ଦ୍ୟୌର୍ଦିଶୋଽବାନ୍ତରଦିଶାଃ । ଅଗ୍ନିର୍ବାୟୁରାଦିତ୍ୟଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ।
ଆପ ଓଷଧୟୋ ବନସ୍ପତୟ ଆକାଶ ଆତ୍ମା । ଇତ୍ୟପିଭୂତମ୍ । ଅଥାଧ୍ୟାତ୍ମମ୍ ।
ପ୍ରାଣୋ ବ୍ୟାନୋଽପାନ ଭଦାନଃ ସମାନଃ । ତକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ମନୋ ବାକ୍ ତ୍ଵକ୍ ।
ଚର୍ମ ମାଂସଂ ସ୍ନାବାସ୍ଥି ମଜ୍ଜା । ଏତଦପିବିଧାୟ ଋଷିରବୋଚତ୍ ।
ପାଞ୍ଜଃ ବା ଇନ୍ଦ୍ରଂ ସର୍ବମ୍ । ପାଞ୍ଜ୍ତେନୈବ ପାଞ୍ଜଃ ସ୍ଫୁଣୋତୀତି ॥ ୧॥
(ସର୍ବମେକଂ ଚ) ॥

॥ ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋସପ୍ତମୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ଅଷ୍ଟମଃ ଅନୁବାକଃ ॥

(ପ୍ରଣବୋପାସନମ୍)

ଓମିତି ବ୍ରହ୍ମ । ଓମିତୀଦଂ ସର୍ବମ୍ ।

ଓମିତ୍ୟେତଦନୁକୃତି ହ ସ୍ତ ବା ଅପ୍ୟୋଶ୍ରାବୟେତ୍ୟାଶ୍ରାବୟନ୍ତି ।

ଓମିତି ସାମାନି ଗାୟନ୍ତି । ଓଃ ଶୋମିତି ଶସ୍ତ୍ରାଣି ଶଂ ସନ୍ତି ।

ଓମିତ୍ୟଧ୍ୱର୍ଯ୍ୟୁଃ ପ୍ରତିଗରଂ ପ୍ରତିଗୃଣାତି । ଓମିତି ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରସୌତି । ଓମିତ୍ୟଗ୍ନିହୋତ୍ରମନୁଜାନାତି ।

ଓମିତି ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟନ୍ନାହ ବ୍ରହ୍ମୋପାପ୍ନୁବାନୀତି । ବ୍ରହ୍ମୈବୋପାୟୋତି ॥ ୧॥ (ଓଁଦଶ) ।

॥ ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟମୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ନବମଃ ଅନୁବାକଃ ॥

(ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରଶଂସା)

ରତଂ ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ । ସତ୍ୟଂ ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ ।

ତପଶ୍ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ । ଦମଶ୍ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ ।

ଶମଶ୍ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ । ଅଗ୍ନୟଶ୍ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ ।

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ । ଅତିଥୟଶ୍ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ ।

ମାନୁଷଂ ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ । ପ୍ରଜା ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ ।

ପ୍ରଜନଶ୍ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ । ପ୍ରଜାତିଶ୍ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ ।

ସତ୍ୟମିତି ସତ୍ୟବଚା ରାଧୀତରଃ । ତପ ଇତି ତପୋନିତ୍ୟଃ ପୌରୁଷିଷ୍ଟିଃ ।

ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଏବେତି ନାକୋ ମୌଢ଼୍ୟଃ । ତଦ୍ଧି ତପସ୍ତଦ୍ଧି ତପଃ ॥ ୧॥

(ପ୍ରଜା ଚ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନେ ଚ ଷଟ୍ ଚ) ।

॥ ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋ ନବମୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଥଃ ଦଶମଃ ଅନୁବାକଃ ॥

(ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନପ୍ରକାଶକମନ୍ତ୍ରଃ)

ଅହଂ ବୃକ୍ଷସ୍ୟ ରେରିବା । କୀର୍ତ୍ତିଃ ପୃଷ୍ଠଂ ଗିରେରିବ ।
ଉର୍ଧ୍ୱପବିତ୍ରୋ ବାଜିନୀବ ସ୍ୱମୃତମସ୍ମି । ଦ୍ରବିଣଃ ସବର୍ତ୍ତସମ୍ ।
ସୁମେଧା ଅମୃତୋଷିତଃ । ଇତି ତ୍ରିଶଙ୍କୋର୍ବେଦାନୁବଚନମ୍ ॥ ୧॥ (ଅହଂ ଷଟ୍) ।

॥ ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋଦଶମୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଥଃ ଏକାଦଶଃ ଅନୁବାକଃ ॥

(ଶିକ୍ଷାାନୁଶାସନମ୍)

ବେଦମନୁତ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟୋଽନ୍ତେବାସିନମନୁଶାସ୍ତି ।
ସତ୍ୟଂ ବଦ । ଧର୍ମଂ ଚର । ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟାନ୍ତା ପ୍ରମଦଃ ।
ଆଚାର୍ଯ୍ୟାୟ ପ୍ରିୟଂ ଧନମାତୃତ୍ୟ ପ୍ରଜାତନ୍ତଃ ମା ବ୍ୟବଚ୍ଛେଦୀଃ ।
ସତ୍ୟାନ୍ ପ୍ରମଦିତବ୍ୟମ୍ । ଧର୍ମାନ୍ ପ୍ରମଦିତବ୍ୟମ୍ । କୁଶଳାନ୍ ପ୍ରମଦିତବ୍ୟମ୍ ।
ଭୂତୈଂ ନ ପ୍ରମଦିତବ୍ୟମ୍ । ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନାଭ୍ୟାଂ ନ ପ୍ରମଦିତବ୍ୟମ୍ ॥ ୧॥

ଦେବପିତୃକାର୍ଯ୍ୟାଭ୍ୟାଂ ନ ପ୍ରମଦିତବ୍ୟମ୍ । ମାତୃଦେବୋ ଭବ ।
ପିତୃଦେବୋ ଭବ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟଦେବୋ ଭବ । ଅତିଥିଦେବୋ ଭବ ।
ୟାନ୍ୟନବଦ୍ୟାନି କର୍ମାଣି । ତାନି ସେବିତବ୍ୟାନି । ନୋ ଇତରାଣି ।
ୟାନ୍ୟସ୍ଥାକଂ ସୁଚରିତାନି । ତାନି ହ୍ୟେପାସ୍ୟାନି ॥ ୨॥

ନୋ ଇତରାଣି । ଯେ କେ ଚାସ୍ତୁଚ୍ଛେୟାଂସୋ ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ।
ତେଷାଂ ହ୍ୟୟମନେ ନ ପ୍ରଶ୍ନସିତବ୍ୟମ୍ । ଶ୍ରଦ୍ଧୟା ଦେୟମ୍ ।
ଅଶ୍ରଦ୍ଧୟାଽଦେୟମ୍ । ଶ୍ରିୟା ଦେୟମ୍ । ହ୍ରିୟା ଦେୟମ୍ ।
ଭିୟା ଦେୟମ୍ । ସଂବିଦା ଦେୟମ୍ ।
ଅଥ ଯଦି ତେ କର୍ମବିଚିକିତ୍ସା ବା ବୃତ୍ତବିଚିକିତ୍ସା ବା ସ୍ୟାତ୍ ॥ ୩॥

ଯେ ତତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ସଂମର୍ଶନଃ । ଯୁକ୍ତା ଆୟୁକ୍ତାଃ ।
ଅଲୁକ୍ଷା ଧର୍ମକାମାଃ ସୁଧଃ । ଯଥା ତେ ତତ୍ର ବର୍ତ୍ତେରନ୍ ।
ତଥା ତତ୍ର ବର୍ତ୍ତେଥାଃ । ଅଥାଭ୍ୟାଖ୍ୟାତେଷୁ ।
ଯେ ତତ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ସଂମର୍ଶନଃ । ଯୁକ୍ତା ଆୟୁକ୍ତାଃ ।
ଅଲୁକ୍ଷା ଧର୍ମକାମାଃ ସୁଧଃ । ଯଥା ତେ ତେଷୁ ବର୍ତ୍ତେରନ୍ ।
ତଥା ତେଷୁ ବର୍ତ୍ତେଥାଃ । ଏଷ ଆଦେଶଃ । ଏଷ ଉପଦେଶଃ ।
ଏଷା ବେଦୋପନିଷଦ୍ । ଏତଦବୁଝାସନମ୍ । ଏବମୁପାସିତବ୍ୟମ୍ ।
ଏବମୁ ଚୈତଦୁପାସ୍ୟମ୍ ॥ ୪॥
(ସ୍ବାଧ୍ୟାୟପ୍ରବଚନାଭ୍ୟାଂ ନ ପ୍ରମଦିତବ୍ୟଂ ତାନି ଦ୍ବୟୋପାସ୍ୟାନି ସ୍ୟାନ୍ତେଷୁ ବର୍ତ୍ତେରନ୍ ସପ୍ତ ଚ) ।

॥ ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋଽକାଦଶୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଥଃ ଦ୍ବାଦଶଃ ଅନୁବାକଃ ॥

(ଉତ୍ତରଶାନ୍ତିପାଠଃ)

ଶଂ ନୋ ମିତ୍ରଃ ଶଂ ବରୁଣଃ । ଶଂ ନୋ ଭବତ୍ସର୍ଯ୍ୟମା ।
ଶଂ ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃହସ୍ପତିଃ । ଶଂ ନୋ ବିଷ୍ଣୁରୁରୁକ୍ରମଃ ।
ନମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ । ନମସ୍ତେ ବାୟୋ । ଦ୍ବମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବ୍ରହ୍ମାସି ।
ଦ୍ବମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବ୍ରହ୍ମାବାଦିଷମ୍ । ରତମବାଦିଷମ୍ ।
ସତ୍ୟମବାଦିଷମ୍ । ତନ୍ନାମାବୀତ୍ । ତଦ୍ବକ୍ତାରମାବୀତ୍ ।
ଆବୀନ୍ନାମ୍ । ଆବୀଦ୍ବକ୍ତାରମ୍ । ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥ ୧॥
(ସତ୍ୟମବାଦିଷଂ ପଞ୍ଚି ଚ) ।

॥ ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟୋଽକାଦଶୋଽନୁବାକଃ ॥

ଶଂ ନଃ ଶୀକ୍ଷାଂ ସହ ନୌ ଯଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରାଂ ଭୂଃ ସ ଯଃ ପୃଥିବ୍ୟାମିତ୍ୟତଂ
ଚାହଂ ବେଦମନୂତ୍ୟ ଶଂ ନୋ ଦ୍ଵାଦଶ ।। ୧୨।।

ଶଂ ନୋ ମହ ଇତ୍ୟାଦିତ୍ୟୋ ନୋ ଇତରାଣି ତ୍ରୟୋବିଂଶତିଃ ।। ୨୩ ।।

ଓଁ ଶଂ ନୋ ମିତ୍ରଃ ଶଂ ବରୁଣଃ । ଶଂ ନୋ ଭବତୁର୍ଯମା ।
ଶଂ ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃହସ୍ପତିଃ । ଶଂ ନୋ ବିଷ୍ଣୁରୁରୁକ୍ରମଃ ।
ନମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ । ନମସ୍ତେ ବାୟୋ । ତ୍ଵମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବ୍ରହ୍ମାସି ।
ତ୍ଵାମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବ୍ରହ୍ମ ବଦିଷ୍ୟାମି । ଋତଂ ବଦିଷ୍ୟାମି ।
ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି । ତନ୍ନାମବତୁ । ତଦ୍ଵକ୍ତାରମବତୁ ।
ଅବତୁ ମାମ୍ । ଅବତୁ ବକ୍ତାରମ୍ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ଇତି ଶିକ୍ଷାଧ୍ୟାୟଃ ସମାପ୍ତଃ ।।

।। ଅଧଃ ବ୍ରହ୍ମବଲ୍ଲ୍ୟାଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ଵିଷାବହୈ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ଅଥଃ ପ୍ରଥମଃ ଅନ୍ନବାକଃ ।।

(ଉପନିଷଦ୍‌ରାସଂସ୍କୃତ)

ଓଁ ବ୍ରହ୍ମବିଦାମ୍ନୋତି ପରମ୍ । ତଦେଷାଃଭ୍ୟାକ୍ତା । ସତ୍ୟଂ ଜ୍ଞାନମନନ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମ ।
 ଯୋ ବେଦ ନିହିତଂ ଗୁହ୍ୟାୟାଂ ପରମେ ବ୍ୟୋମନ୍ ।
 ସୋଃଶୁତେ ସର୍ବାନ୍ କାମାନ୍ସହ ବ୍ରହ୍ମଣା ବିପକ୍ଷିତେତି ।
 ତସ୍ମାଦ୍ବା ଏତସ୍ମାଦାତ୍ମନ ଆକାଶଃ ସଂଭୂତଃ । ଆକାଶାଦ୍ବାୟଃ ।
 ବାୟୋରଗ୍ନିଃ । ଅଗ୍ନୋରାପଃ । ଅଦ୍-ଭ୍ୟଃ ପୃଥିବୀ । ପୃଥିବ୍ୟା ଓଷଧୟଃ ।
 ଓଷଧୀଭ୍ୟୋନ୍ନମ୍ । ଅନ୍ନାତ୍-ପୁରୁଷଃ । ସ ବା ଏଷ ପୁରୁଷୋଽନ୍ନରସମୟଃ ।
 ତସ୍ୟେଦମେବ ଶିରଃ । ଅୟଂ ଦକ୍ଷିଣଃ ପକ୍ଷଃ । ଅୟମୁତ୍ତରଃ ପକ୍ଷଃ ।
 ଅୟମାତ୍ମା । ଇଦଂ ପୁଚ୍ଛଂ ପତିଷ୍ଠା । ତଦପ୍ୟେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ॥ ୧॥

।। ଇତି ବ୍ରହ୍ମବଲ୍ଲୀଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟାଦଶୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

।। ଅଥଃ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଅନ୍ତରାକଃ ।।

(ପଞ୍ଚକୋଶୋଦ୍ଧରଣମ୍)

ଅନ୍ନାଦ୍ୱେ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରଜାୟତ୍ତେ । ଯୁଃ କାଶ୍ଚ ପୃଥିବୀଂ ଶ୍ରୀତାଃ ।
 ଅଥୋ ଅନ୍ନେନୈବ ଜୀବନ୍ତି । ଅଧୈନଦପି ଯନ୍ତ୍ୟନ୍ତତଃ ।
 ଅନ୍ନଂ ହି ଭୂତାନାଂ ଜ୍ୟେଷ୍ଠମ୍ । ତସ୍ମାନ୍ନୃବୌଷଧମୁଚ୍ୟତେ ।
 ସର୍ବଂ ବୈ ତେନ୍ନମାପ୍नुବନ୍ତି । ଯେନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସତେ ।
 ଅନ୍ନଂ ହି ଭୂତାନାଂ ଜ୍ୟେଷ୍ଠମ୍ । ତସ୍ମାନ୍ନୃବୌଷଧମୁଚ୍ୟତେ ।
 ଅନ୍ନାଦ୍-ଭୂତାନି ଜାୟତ୍ତେ । ଜାତାନ୍ୟନ୍ନେନ ବର୍ଧନ୍ତେ ।
 ଅଦ୍ୟତେଽଗ୍ରି ଚ ଭୂତାନି । ତସ୍ମାଦନ୍ନଂ ତଦୁଚ୍ୟତ ଇତି ।
 ତସ୍ମାଦ୍ବା ଏତସ୍ମାଦନ୍ନରସମୟାତ୍ । ଅନ୍ୟୋଽନ୍ତର ଆତ୍ମା ପ୍ରାଣମୟଃ ।
 ତେନୈଷ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ । ସ ବା ଏଷ ପୁରୁଷବିଧ ଏବ ।

ତସ୍ୟ ପୁରୁଷବିଧତାମ୍ । ଅନ୍ୟନ୍ ପୁରୁଷବିଧଃ ।
ତସ୍ୟ ପ୍ରାଣ ଏବ ଶିରଃ । ବ୍ୟାନୋ ଦକ୍ଷିଣଃ ପକ୍ଷଃ ।
ଅପାନ ଉତ୍ତରଃ ପକ୍ଷଃ । ଆକାଶ ଆତ୍ମା ।
ପୃଥିବୀ ପୁଚ୍ଛଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ତଦପ୍ୟେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ॥ ୧॥

॥ ଇତି ବ୍ରହ୍ମବଲ୍ଲୀଧ୍ୟାୟେତୃତୀୟୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ତୃତୀୟଃ ଅନୁବାକଃ ॥

ପ୍ରାଣଂ ଦେବା ଅନୁ ପ୍ରାଣନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟାଃ ପଶବଶ୍ଚ ଯେ ।
ପ୍ରାଣୋ ହି ଭୂତାନାମାୟୁଃ । ତସ୍ମାତ୍ତ୍ୱର୍ଦ୍ଧାୟୁଷମୃତ୍ୟତେ ।
ସର୍ବମେବ ତ ଆୟୁର୍ଯୁକ୍ତି । ଯେ ପ୍ରାଣଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସତେ ।
ପ୍ରାଣୋ ହି ଭୂତାନାମାୟୁଃ । ତସ୍ମାତ୍ତ୍ୱର୍ଦ୍ଧାୟୁଷମୃତ୍ୟତ ଇତି ।
ତସ୍ୟୈଷ ଏବ ଶାରୀର ଆତ୍ମା । ଯଃ ପୂର୍ବସ୍ୟ ।
ତସ୍ମାଦ୍ୱା ଏତସ୍ମାତ୍-ପ୍ରାଣମୟାତ୍ । ଅନ୍ୟୋଽନ୍ତର ଆତ୍ମା ମନୋମୟଃ ।
ତେନୈଷ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ । ସ ବା ଏଷ ପୁରୁଷବିଧ ଏବ ।
ତସ୍ୟ ପୁରୁଷବିଧତାମ୍ । ଅନ୍ୟନ୍ ପୁରୁଷବିଧଃ ।
ତସ୍ୟ ଯଜୁରେବ ଶିରଃ । ଋଗ୍ ଦକ୍ଷିଣଃ ପକ୍ଷଃ । ସାମୋତ୍ତରଃ ପକ୍ଷଃ ।
ଆଦେଶ ଆତ୍ମା । ଅଧର୍ବାଙ୍ଗିରସଃ ପୁଚ୍ଛଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ।
ତଦପ୍ୟେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ॥ ୧॥

॥ ଇତି ବ୍ରହ୍ମବଲ୍ଲୀଧ୍ୟାୟେତୃତୀୟୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ଚତୁର୍ଥଃ ଅନୁବାକଃ ॥

ୟତୋ ବାତୋ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ । ଅପ୍ରାପ୍ୟ ମନସା ସହ ।
ଆନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବିଦ୍ମାନ୍ । ନ ବିଭେତି କଦାଚନେତି ।
ତସ୍ୟୈଷ ଏବ ଶାରୀର ଆତ୍ମା । ଯଃ ପୂର୍ବସ୍ୟ ।
ତସ୍ମାଦ୍ୱା ଏତସ୍ମାନ୍ନନୋମୟାତ୍ । ଅନ୍ୟୋଽନ୍ତର ଆତ୍ମା ବିଜ୍ଞାନମୟଃ ।
ତେନୈଷ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ । ସ ବା ଏଷ ପୁରୁଷବିଧ ଏବ । ତସ୍ୟ ପୁରୁଷବିଧତାମ୍ ।
ଅନ୍ୟଂ ପୁରୁଷବିଧଃ । ତସ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧୈବ ଶିରଃ । ଋତଂ ଦକ୍ଷିଣଃ ପକ୍ଷଃ । ସତ୍ୟମୁତ୍ତରଃ ପକ୍ଷଃ ।
ୟୋଗ ଆତ୍ମା । ମହଃ ପୁଞ୍ଜଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ତଦପ୍ୟେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ॥ ୧॥

॥ ଇତି ବ୍ରହ୍ମବଲ୍ଲ୍ୟାଧ୍ୟାୟୋଚତୁର୍ଥୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ପଞ୍ଚମଃ ଅନୁବାକଃ ॥

ବିଜ୍ଞାନଂ ଯଜ୍ଞଂ ତନ୍ନୁତେ । କର୍ମାଣି ତନ୍ନୁତେଽପି ଚ ।
ବିଜ୍ଞାନଂ ଦେବାଃ ସର୍ବେ । ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ୟେଷ୍ଠମୁପାସତେ ।
ବିଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରହ୍ମ ତେଦ୍ୱେଦ । ତସ୍ମାଜ୍ଜେନ୍ନ ପ୍ରମାଦ୍ୟତି ।
ଶରୀରେ ପାପୁନୋ ହିତ୍ୱା । ସର୍ବାନ୍-କାମାନ୍-ସମଶୃତ ଇତି ।
ତସ୍ୟୈଷ ଏବ ଶାରୀର ଆତ୍ମା । ଯଃ ପୂର୍ବସ୍ୟ । ତସ୍ମାଦ୍ୱା ଏତସ୍ମାଦ୍ବିଜ୍ଞାନମୟାତ୍ ।
ଅନ୍ୟୋଽନ୍ତର ଆତ୍ମାନନ୍ଦମୟଃ । ତେନୈଷ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ।
ସ ବା ଏଷ ପୁରୁଷବିଧ ଏବ । ତସ୍ୟ ପୁରୁଷବିଧତାମ୍ ।
ଅନ୍ୟଂ ପୁରୁଷବିଧଃ । ତସ୍ୟ ପ୍ରିୟମେବ ଶିରଃ ।
ମୋଦୋ ଦକ୍ଷିଣଃ ପକ୍ଷଃ । ପ୍ରମୋଦ ଉତ୍ତରଃ ପକ୍ଷଃ । ଆନନ୍ଦ ଆତ୍ମା ।
ବ୍ରହ୍ମ ପୁଞ୍ଜଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ତଦପ୍ୟେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ॥ ୧॥

॥ ଇତି ବ୍ରହ୍ମବଲ୍ଲ୍ୟାଧ୍ୟାୟୋପଞ୍ଚମୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଥ ଷଷ୍ଠ ଅନୁବାକ ॥

ଅସନ୍ନେବ ସ ଭବତି । ଅସଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତି ବେଦ ଚେତ୍ । ଅସ୍ତି ବ୍ରହ୍ମେତି ଚେଦ୍ୱେଦ ।
ସନ୍ତମେନଂ ତତୋ ବିଦୁରିତି । ତସ୍ୟୈଷ ଏବ ଶାରୀର ଆତ୍ମା । ଯଃ ପୂର୍ବସ୍ୟ ।
ଅଥାତୋଽନୁପ୍ରଶ୍ନାଃ । ଉତାବିଦ୍ୱାନମ୍ ଲୋକଂ ପ୍ରେତ୍ୟ । କଶ୍ଚନ ଗଚ୍ଛତୀନା ।
ଆହୋ ବିଦ୍ୱାନମ୍ ଲୋକଂ ପ୍ରେତ୍ୟ । କଶ୍ଚିନ୍ମମଶ୍ଚୁତାନା ଉ । ସୋଽକାମୟତ ।
ବହୁ ସ୍ୟାଂ ପ୍ରଜାୟେୟେତି । ସ ତପୋଽତପ୍ୟତ । ସ ତପସ୍ତପ୍ତା ।
ଇଦଂ ସର୍ବମସ୍ମଜତ । ଯଦିଦଂ କିଞ୍ଚି । ତସ୍ମିନ୍ । ତଦେବାନୁପ୍ରାବିଶତ୍ ।
ତଦନୁ ପ୍ରବିଶ୍ୟ । ସଚ୍ଚ ତ୍ୟଜାଭବତ୍ । ନିରୁକ୍ତଂ ଚାନିରୁକ୍ତଂ ଚ । ନିଲୟନଂ ଚାନିଲୟନଂ ଚ ।
ବିଜ୍ଞାନଂ ଚାବିଜ୍ଞାନଂ ଚ । ସତ୍ୟଂ ଚାନୃତଂ ଚ ସତ୍ୟମଭବତ୍ ।
ଯଦିଦଂ କିଞ୍ଚି । ତସ୍ମତ୍ୟମିତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ । ତଦପ୍ୟେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ॥ ୧ ॥

॥ ଇତି ବ୍ରହ୍ମବଲ୍ଲ୍ୟଧ୍ୟାୟେଷଷ୍ଠୋଽନୁବାକ ॥

॥ ଅଥ ସପ୍ତମ ଅନୁବାକ ॥

(ଅଭୟପ୍ରତିଷ୍ଠା)

ଅସଦ୍ୱା ଇଦମଗ୍ର ଆସୀତ୍ । ତତୋ ବୈ ସଦଜାୟତ । ତଦାତ୍ମାନଂ ସ୍ୱୟମକୁରୁତ ।
ତସ୍ମାତ୍ତସ୍ମକୃତମୁଚ୍ୟତ ଇତି । ଯଦ୍ୱୈ ତସ୍ମକୃତମ୍ । ରସୋ ବୈ ସଃ ।
ରସଂ ହ୍ୟେବାୟଂ ଲବ୍ଧ୍ୱାନନ୍ୟଂ ଭବତି । କୋ ହ୍ୟେବାନ୍ୟାନ୍ତଃ ପ୍ରାଶ୍ୟାତ୍ ।
ୟଦେଷ ଆକାଶ ଆନନ୍ଦୋ ନ ସ୍ୟାତ୍ । ଏଷ ହ୍ୟେବାନ୍ୟନ୍ୟାତି ।
ୟଦା ହ୍ୟେବୈଷ ଏତସ୍ମିନ୍ନଦୃଶ୍ୟୋଽନାତ୍ମ୍ୟୋଽନିରୁକ୍ତୋଽନିଲୟନୋଽଭୟଂ
ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ବିନ୍ଦତେ । ଅଥ ସୋଽଭୟଂ ଗତୋ ଭବତି ।
ୟଦା ହ୍ୟେବୈଷ ଏତସ୍ମିନ୍ନଦରମନ୍ତରଂ କୁରୁତେ । ଅଥ ତସ୍ୟ ଭୟଂ ଭବତି ।
ତତ୍ତ୍ୱେବ ଭୟଂ ବିଦୁଷୋଽମନ୍ୟାନସ୍ୟ । ତଦପ୍ୟେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ॥ ୧ ॥

॥ ଇତି ବ୍ରହ୍ମବଲ୍ଲ୍ୟଧ୍ୟାୟେସପ୍ତମୋଽନୁବାକ ॥

॥ ଅଧଃ ଅଷ୍ଟମଃ ଅନୁବାକଃ ॥ (ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦମୀମାଂସା)

ଭୀଷାଂସ୍ତାଦ୍ୱାତଃ ପବତେ । ଭୀଷୋଦେତି ସୂର୍ଯ୍ୟଃ । ଭୀଷାଂସ୍ତାଦଗ୍ନିଷ୍ଟେନ୍ଦ୍ରଃ ।
ମୃତ୍ୟୁର୍ଧାବତି ପଞ୍ଚମ ଇତି । ସୈଷାଂନନ୍ଦସ୍ୟ ମୀମାଂସା ଭବତି ।
ଯୁବା ସ୍ୟାସ୍ତାପୁୟୁବାଧ୍ୟାୟକଃ । ଆଶିଷ୍ଟୋ ଦ୍ରୁତିଷ୍ଠୋ ବଲିଷ୍ଠଃ ।
ତସ୍ୟେୟଂ ପୃଥିବୀ ସର୍ବା ବିଭ୍ରସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣା ସ୍ୟାତ୍ । ସ ଏକୋ ମାନୁଷ ଆନନ୍ଦଃ ।
ତେ ଯେ ଶତଂ ମାନୁଷା ଆନନ୍ଦାଃ । ସ ଏକୋ ମନୁଷ୍ୟଗନ୍ଧର୍ବାଣାମାନନ୍ଦଃ ।
ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ ତାକାମହତସ୍ୟ । ତେ ଯେ ଶତଂ ମନୁଷ୍ୟଗନ୍ଧର୍ବାଣାମାନନ୍ଦାଃ ।
ସ ଏକୋ ଦେବଗନ୍ଧର୍ବାଣାମାନନ୍ଦଃ । ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ ତାକାମହତସ୍ୟ ।
ତେ ଯେ ଶତଂ ଦେବଗନ୍ଧର୍ବାଣାମାନନ୍ଦାଃ । ସ ଏକଃ ପିତୃଣାଂ ଚିରଲୋକଲୋକାନାମାନନ୍ଦଃ ।
ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ ତାକାମହତସ୍ୟ । ତେ ଯେ ଶତଂ ପିତୃଣାଂ ଚିରଲୋକଲୋକାନାମାନନ୍ଦାଃ ।
ସ ଏକ ଆଜାନଜାନାଂ ଦେବାନାମାନନ୍ଦଃ । ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ ତାକାମହତସ୍ୟ ।
ତେ ଯେ ଶତମାଜାନଜାନାଂ ଦେବାନାମାନନ୍ଦାଃ । ସ ଏକଃ କର୍ମଦେବାନାଂ ଦେବାନାମାନନ୍ଦଃ ।
ଯେ କର୍ମଣା ଦେବାନପିୟନ୍ତି । ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ ତାକାମହତସ୍ୟ ।
ତେ ଯେ ଶତଂ କର୍ମଦେବାନାଂ ଦେବାନାମାନନ୍ଦାଃ । ସ ଏକୋ ଦେବାନାମାନନ୍ଦଃ ।
ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ ତାକାମହତସ୍ୟ । ତେ ଯେ ଶତଂ ଦେବାନାମାନନ୍ଦାଃ । ସ ଏକ ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟାନନ୍ଦଃ ।
ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ ତାକାମହତସ୍ୟ । ତେ ଯେ ଶତମିନ୍ଦ୍ରସ୍ୟାନନ୍ଦାଃ । ସ ଏକୋ ବୃହସ୍ପତେରାନନ୍ଦଃ ।
ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ ତାକାମହତସ୍ୟ । ତେ ଯେ ଶତଂ ବୃହସ୍ପତେରାନନ୍ଦାଃ । ସ ଏକଃ ପ୍ରଜାପତେରାନନ୍ଦଃ ।
ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ ତାକାମହତସ୍ୟ । ତେ ଯେ ଶତଂ ପ୍ରଜାପତେରାନନ୍ଦାଃ । ସ ଏକୋ ବ୍ରହ୍ମଣ ଆନନ୍ଦଃ ।
ଶ୍ରୋତ୍ରିୟସ୍ୟ ତାକାମହତସ୍ୟ । ସ ଯଶ୍ଟାୟଂ ପୁରୁଷେ । ଯଶ୍ଟାସାବାଦିତ୍ୟେ । ସ ଏକଃ ।
ସ ଯ ଏବଂବିତ୍ । ଅସ୍ତ୍ରାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପ୍ରେତ୍ୟ । ଏତମନ୍ନମୟମାତ୍ମାନମୁପସଂକ୍ରାମତି ।
ଏତଂ ପ୍ରାଣମୟମାତ୍ମାନମୁପସଂକ୍ରାମତି । ଏତଂ ମନୋମୟମାତ୍ମାନମୁପସଂକ୍ରାମତି ।
ଏତଂ ବିଜ୍ଞାନମୟମାତ୍ମାନମୁପସଂକ୍ରାମତି । ଏତମାନନ୍ଦମୟମାତ୍ମାନମୁପସଂକ୍ରାମତି ।
ତଦପ୍ୟେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ॥

॥ ଇତି ବ୍ରହ୍ମବଲ୍ଲ୍ୟଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟମୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ନବମଃ ଅନୁବାକଃ ॥

ୟତୋ ବାତୋ ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ । ଅପ୍ରାପ୍ୟ ମନସା ସହ ।
ଆନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବିଦ୍ମାନ୍ । ନ ବିଭେତି କୁତଶ୍ଚନେତି ।
ଏତଃ ହ ବାବ ନ ତପତି । କିମହଃ ସାଧୁ ନାକରବମ୍ ।
କିମହଂ ପାପମକରବମିତି । ସ ଯୁ ଏବଂ ବିଦ୍ମାନେତେ ଆତ୍ମାନଃ ସ୍ଫୁଣ୍ଡିତେ ।
ଉଦେ ହ୍ୟବୈଷ ଏତେ ଆତ୍ମାନଃ ସ୍ଫୁଣ୍ଡିତେ । ଯୁ ଏବଂ ବେଦ । ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ବ୍ରହ୍ମବଲ୍ଲ୍ୟଧ୍ୟାୟୋନବମୋଽନୁବାକଃ ॥

ବ୍ରହ୍ମବିଦିଦମେକବିଂଶତିରନ୍ନାଦନ୍ନରସମୟାତ୍-ପ୍ରାଣୋ ବ୍ୟାନୋଽପାନ ଆକାଶଃ ପୃଥିବୀ ପୁଚ୍ଛଃ
ଷଡ୍ବିଂଶତିଃ ପ୍ରାଣଂ ଯଜୁରକ୍ ସାମାଦେଶୋଽର୍ବାଙ୍ଗିରସଃ ପୁଚ୍ଛଂ ଦ୍ଵାବିଂଶତିର୍ଯତଃ ଶ୍ରବର୍ତ୍ତଂ ସତ୍ୟଂ
ୟୋଗୋ ମହୋଽଷ୍ଟାଦଶ ବିଜ୍ଞାନଂ ପ୍ରିୟଂ ମୋଦଃ ପ୍ରମୋଦ ଆନନ୍ଦୋ ବ୍ରହ୍ମ ପୁଚ୍ଛଂ
ଦ୍ଵାବିଂଶତିରସନ୍ନେବାଧ୍ୟାତ୍ମାବିଂଶତିରସତ୍-ଷୋଡଶ ଭିଷାଂସ୍ଥାନାନୁଷ୍ଠୋ ମନୁଷ୍ୟଗନ୍ଧର୍ବାଣାଂ
ଦେବଗନ୍ଧର୍ବାଣାଂ ପିତୃଣାଂ ତିରଲ୍ଲୋକଲୋକାନାମାଜାନଜାନାଂ କର୍ମଦେବାନାଂ ଯେ କର୍ମଣା
ଦେବାନାମିନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ବୃହସ୍ପତେଃ ପ୍ରଜାପତେର୍ବ୍ରହ୍ମଣଃ ।
ସ ଯଶ୍ଚ ସଂକ୍ରାମତ୍ୟେକପଞ୍ଚାଶଦ୍ୟତଃ କୁତଶ୍ଚ ନୈତମେକାଦଶ ନବ ॥
ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟ ଏବଂ ବେଦେତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ଵିଷାବହୈ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟୋ ବ୍ରହ୍ମବଲ୍ଲ୍ୟଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଅଥଃ ଭୃଗୁବଲ୍ଲ୍ୟଧ୍ୟାୟଃ ।। ୩ ।।

ହରିଃ ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ବିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ବିଷାବହୈ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ଅଥଃ ପ୍ରଥମଃ ଅନୁବାକଃ ।।

ଭୃଗୁର୍ବେ ବାରୁଣିଃ । ବରୁଣଂ ପିତରମୁପସସାର ।
ଅଧୀହି ଭଗବୋ ବ୍ରହ୍ମେତି । ତସ୍ମା ଏତଦ୍-ପ୍ରୋବାଚ ।
ଅନ୍ନଂ ପ୍ରାଣଂ ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ମନୋ ବାଚମିତି । ତଃ ହୋବାଚ ।
ୟତୋ ବା ଇମାନି ଭୂତାନି ଜାୟନ୍ତେ । ଯେନ ଜାତାନି ଜୀବନ୍ତି ।
ୟଦ୍-ପ୍ରୟନ୍ତ୍ୟଭିସଂବିଶନ୍ତି । ତଦ୍ବିଜିଜ୍ଞାସସ୍ବ । ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତି ।
ସ ତପୋଽତପ୍ୟତ । ସ ତପସ୍ତପ୍ତା ।। ୧ ।।

।। ଇତି ଭୃଗୁବଲ୍ଲ୍ୟଧ୍ୟାୟୋପ୍ରଥମୋଽନୁବାକଃ ।।

।। ଅଥଃ ଦ୍ବିତୀୟଃ ଅନୁବାକଃ ।।

(ପଞ୍ଚକୋଶାନ୍ତଃସ୍ଥିତବ୍ରହ୍ମନିରୂପଣମ୍)

ଅନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମେତି ବ୍ୟଜାନାତ୍ । ଅନ୍ନାଞ୍ଜ୍ୟେବ ଖଲ୍ଲିମାନି ଭୂତାନି ଜାୟନ୍ତେ ।
ଅନ୍ନେନ ଜାତାନି ଜୀବନ୍ତି । ଅନ୍ନଂ ପ୍ରୟନ୍ତ୍ୟଭିସଂବିଶନ୍ତି । ତଦ୍ବିଜ୍ଞାୟ ।
ପୁନରେବ ବରୁଣଂ ପିତରମୁପସସାର । ଅଧୀହି ଭଗବୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ।
ତଃ ହୋବାଚ । ତପସା ବ୍ରହ୍ମ ବିଜିଜ୍ଞାସସ୍ବ । ତପୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ।
ସ ତପୋଽତପ୍ୟତ । ସ ତପସ୍ତପ୍ତା ।। ୧ ।।

।। ଇତି ଭୃଗୁବଲ୍ଲ୍ୟଧ୍ୟାୟୋଦ୍ବିତୀୟୋଽନୁବାକଃ ।।

॥ ଅଧଃ ତୃତୀୟଃ ଅନୁବାକଃ ॥

ପ୍ରାଣୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ବ୍ୟଜାନାତ୍ । ପ୍ରାଣାଞ୍ଜ୍ୟେବ ଖଲ୍ଲିମାନି ଭୂତାନି ଜାୟନ୍ତେ ।
ପ୍ରାଣେନ ଜାତାନି ଜୀବନ୍ତି । ପ୍ରାଣଂ ପ୍ରୟନ୍ତ୍ୟଭିସଂବିଶନ୍ତୀତି । ତଦ୍ବିଜ୍ଞାୟ ।
ପୁନରେବ ବରୁଣଂ ପିତରମୁପସସାର । ଅଧୀହି ଭଗବୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ।
ତଃ ହୋବାଚ । ତପସା ବ୍ରହ୍ମ ବିଜିଜ୍ଞାସସ୍ୱ । ତପୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ।
ସ ତପୋଽତପ୍ୟତ । ସ ତପସ୍ତପ୍ତା ॥ ୧॥

॥ ଇତି ଭୃଗୁବଲ୍ଲୟଧ୍ୟାୟେତୃତୀୟୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ଚତୁର୍ଥଃ ଅନୁବାକଃ ॥

ମନୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ବ୍ୟଜାନାତ୍ । ମନସୋ ହ୍ୟେବ ଖଲ୍ଲିମାନି ଭୂତାନି ଜାୟନ୍ତେ ।
ମନସା ଜାତାନି ଜୀବନ୍ତି । ମନଃ ପ୍ରୟନ୍ତ୍ୟଭିସଂବିଶନ୍ତୀତି । ତଦ୍ବିଜ୍ଞାୟ ।
ପୁନରେବ ବରୁଣଂ ପିତରମୁପସସାର । ଅଧୀହି ଭଗବୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ।
ତଃ ହୋବାଚ । ତପସା ବ୍ରହ୍ମ ବିଜିଜ୍ଞାସସ୍ୱ । ତପୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ।
ସ ତପୋଽତପ୍ୟତ । ସ ତପସ୍ତପ୍ତା ॥ ୧॥

॥ ଇତି ଭୃଗୁବଲ୍ଲୟଧ୍ୟାୟେଚତୁର୍ଥୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ପଞ୍ଚମଃ ଅନୁବାକଃ ॥

ବିଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରହ୍ମେତି ବ୍ୟଜାନାତ୍ । ବିଜ୍ଞାନାଞ୍ଜ୍ୟେବ ଖଲ୍ଲିମାନି ଭୂତାନି ଜାୟନ୍ତେ ।
ବିଜ୍ଞାନେନ ଜାତାନି ଜୀବନ୍ତି । ବିଜ୍ଞାନଂ ପ୍ରୟନ୍ତ୍ୟଭିସଂବିଶନ୍ତୀତି । ତଦ୍ବିଜ୍ଞାୟ ।
ପୁନରେବ ବରୁଣଂ ପିତରମୁପସସାର । ଅଧୀହି ଭଗବୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ।
ତଃ ହୋବାଚ । ତପସା ବ୍ରହ୍ମ ବିଜିଜ୍ଞାସସ୍ୱ । ତପୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ।
ସ ତପୋଽତପ୍ୟତ । ସ ତପସ୍ତପ୍ତା ॥ ୧॥

॥ ଇତି ଭୃଗୁବଲ୍ଲୟଧ୍ୟାୟେପଞ୍ଚମୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ଷଷ୍ଠ ଅନୁବାକଃ ॥

ଆନନ୍ଦୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ବ୍ୟଜାନାତ୍ । ଆନନ୍ଦାଧ୍ୟେବ ଖଲ୍ଲିମାନି ଭୂତାନି ଜାୟନ୍ତେ ।
ଆନନ୍ଦେନ ଜାତାନି ଜୀବନ୍ତି । ଆନନ୍ଦଂ ପ୍ରୟନ୍ତ୍ୟତିସଂବିଶନ୍ତିତି ।
ସୈଷା ଭାର୍ଗବୀ ବାରୁଣୀ ବିଦ୍ୟା । ପରମେ ବ୍ୟୋମନ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ।
ସ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି । ଅନୁବାନନ୍ନାଦୋ ଭବତି ।
ମହାନ୍ ଭବତି ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନ । ମହାନ୍ କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ॥ ୧॥

॥ ଇତି ଭୃଗୁବଲ୍ଲୟଧ୍ୟାୟେଷଷ୍ଠୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ସପ୍ତମ ଅନୁବାକଃ ॥

(ଅନୁବ୍ରହ୍ମୋପାସନମ୍)

ଅନ୍ନଂ ନ ନିନ୍ଦ୍ୟାତ୍ । ତଦ୍-ବ୍ରତମ୍ । ପ୍ରାଣୋ ବା ଅନ୍ନମ୍ । ଶରୀରମନ୍ନାଦମ୍ ।
ପ୍ରାଣେ ଶରୀରଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ । ଶରୀରେ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ । ତଦେତଦନ୍ନମନ୍ନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ ।
ସ ଯୁ ଏତଦନ୍ନମନ୍ନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ବେଦ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି । ଅନୁବାନନ୍ନାଦୋ ଭବତି ।
ମହାନ୍ ଭବତି ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନ । ମହାନ୍ କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ॥ ୧॥

॥ ଇତି ଭୃଗୁବଲ୍ଲୟଧ୍ୟାୟେସପ୍ତମୋଽନୁବାକଃ ॥

॥ ଅଧଃ ଅଷ୍ଟମ ଅନୁବାକଃ ॥

ଅନ୍ନଂ ନ ପରିଚକ୍ଷାତ୍ । ତଦ୍-ବ୍ରତମ୍ । ଆପୋ ବା ଅନ୍ନମ୍ । ଜ୍ୟୋତିରନ୍ନାଦମ୍ ।
ଅପ୍ନୁ ଜ୍ୟୋତିଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ । ଜ୍ୟୋତିଷ୍ୟାପଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାଃ । ତଦେତଦନ୍ନମନ୍ନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ ।
ସ ଯୁ ଏତଦନ୍ନମନ୍ନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ବେଦ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି । ଅନୁବାନନ୍ନାଦୋ ଭବତି ।
ମହାନ୍ ଭବତି ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନ । ମହାନ୍-କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ॥ ୧॥

॥ ଇତି ଭୃଗୁବଲ୍ଲୟଧ୍ୟାୟେଅଷ୍ଟମୋଽନୁବାକଃ ॥

।। ଅଧଃ ନବମଃ ଅନୁବାକଃ ।।

ଅନ୍ନଂ ବହୁ କୁର୍ବୀତ । ତଦ୍-ବ୍ରତମ୍ । ପୃଥିବୀ ବା ଅନ୍ନମ୍ ।
ଆକାଶୋଽନ୍ନାଦଃ । ପୃଥିବ୍ୟାମାକାଶଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ । ଆକାଶେ ପୃଥିବୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ।
ତଦେତଦନ୍ନମନ୍ନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ । ସ ଯ ଶ୍ଚେତଦନ୍ନମନ୍ନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ବେଦ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି ।
ଅନ୍ନବାନନ୍ନାଦୋ ଭବତି । ମହାନ୍ଭବତି ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନ । ମହାନ୍-କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ।। ୧।।

।। ଇତି ଭୃଗୁବଲ୍ଲୟଧ୍ୟାୟୋନବମୋଽନୁବାକଃ ।।

।। ଅଧଃ ଦଶମଃ ଅନୁବାକଃ ।।

(ସଦାଚାରପ୍ରଦର୍ଶନମ୍ । ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦାନୁଭବଃ)

ନ କଂଚନ ବସତୌ ପ୍ରତ୍ୟାଚକ୍ଷୀତ । ତଦ୍-ବ୍ରତମ୍ ।
ତସ୍ମାଦ୍ୟୟା କୟା ତ ବିଧୟା ବହୁନ୍ନଂ ପ୍ରାପୁୟାତ୍ । ଅରାଧ୍ୟସ୍ତା ଅନ୍ନମିତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ ।
ଏତଦ୍ୱୈ ମୁଖତୋଽନ୍ନଂ ରାଜମ୍ । ମୁଖତୋଽସ୍ତା ଅନ୍ନଂ ରାଧ୍ୟତେ ।
ଏତଦ୍ୱୈ ମଧ୍ୟତୋଽନ୍ନଂ ରାଜମ୍ । ମଧ୍ୟତୋଽସ୍ତା ଅନ୍ନଂ ରାଧ୍ୟତେ ।
ଏତଦ୍ୱା ଅନ୍ତତୋଽନ୍ନଂ ରାଜମ୍ । ଅନ୍ତତୋଽସ୍ତା ଅନ୍ନଂ ରାଧ୍ୟତେ ।। ୧।।
ୟ ଶ୍ଚେତଂ ବେଦ । କ୍ଷେମ ଇତି ବାଚି । ଯୋଗକ୍ଷେମ ଇତି ପ୍ରାଣାପାନୟୋଃ ।
କର୍ମେତି ହସ୍ତୟୋଃ । ଗତିରିତି ପାଦୟୋଃ । ବିମୁକ୍ତିରିତି ପାୟୋ ।
ଇତି ମାନୁଷୀଃ ସମାଜ୍ଞାଃ । ଅଥ ଦୈବୀଃ । ତୃପ୍ତିରିତି ବୃକ୍ଷୋ । ବଲମିତି ବିଦ୍ୟୁତି ।। ୨।।
ୟ ଶ୍ଚ ଇତି ପଶୁଷୁ । ଜ୍ୟୋତିରିତି ନକ୍ଷତ୍ରେଷୁ । ପ୍ରଜାପତିରମୃତମାନନ୍ଦ ଇତ୍ୟୁପସ୍ମେ ।
ସର୍ବମିତ୍ୟାକାଶେ । ତଦ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠେତ୍ୟୁପାସୀତ । ପ୍ରତିଷ୍ଠାବାନ୍ ଭବତି ।
ତନ୍ନୁହ ଇତ୍ୟୁପାସୀତ । ମହାନ୍ ଭବତି । ତନ୍ନୁନ ଇତ୍ୟୁପାସୀତ । ମାନବାନ୍ ଭବତି ।। ୩।।

ତନ୍ନମ ଇତ୍ୟୁପାସୀତ । ନମ୍ୟନ୍ତେଃସ୍ତୈ କାମାଃ । ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସୀତ ।
ବ୍ରହ୍ମବାନ୍ ଭବତି । ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପରିମର ଇତ୍ୟୁପାସୀତ ।
ପର୍ଯ୍ୟେଷାଂ ମ୍ରିୟନ୍ତେ ଦ୍ୱିଷନ୍ତଃ ସପତ୍ନାଃ । ପରି ଯେଃପ୍ରିୟା ଭ୍ରାତୃବ୍ୟାଃ ।
ସ ଯଶ୍ଚାୟଂ ପୁରୁଷେ । ଯଶ୍ଚାସାବାଦିତ୍ୟେ । ସ ଏକଃ ॥ ୪॥

ସ ଯ ଏବଂବିତ୍ । ଅସ୍ମାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପ୍ରେତ୍ୟ । ଏତମନ୍ନମୟମାତ୍ମାନମୁପସଂକ୍ରମ୍ୟ ।
ଏତଂ ପ୍ରାଣମୟମାତ୍ମାନମୁପସଂକ୍ରମ୍ୟ । ଏତଂ ମନୋମୟମାତ୍ମାନମୁପସଂକ୍ରମ୍ୟ ।
ଏତଂ ବିଜ୍ଞାନମୟମାତ୍ମାନମୁପସଂକ୍ରମ୍ୟ । ଏତମାନନ୍ଦମୟମାତ୍ମାନମୁପସଂକ୍ରମ୍ୟ ।
ଇମ୍ନାଲ୍ଲୋକାନ୍-କାମାନ୍ନୀ କାମରୂପ୍ୟନ୍ନୁସଂଚରନ୍ । ଏତସ୍ମାମ ଗାୟନ୍ତାସ୍ତେ ।
ହାମା ବୁ ହାମା ବୁ ହାମା ବୁ ॥ ୫॥

ଅହମନ୍ନମହମନ୍ନମହମନ୍ନମ୍ । ଅହମନ୍ନାଦୋଽଗାହମନ୍ନାଦୋଽଗାହମନ୍ନାଦଃ ।
ଅହଂ ଶ୍ଳୋକକୃଦହଂ ଶ୍ଳୋକକୃଦହଂ ଶ୍ଳୋକକୃତ୍ । ଅହମସ୍ମି ପ୍ରଥମଜା ଋତାମାସ୍ୟ ।
ପୂର୍ବଂ ଦେବେଭ୍ୟୋଽମୃତସ୍ୟ ନାମାଭାୟି । ଯୋ ମା ଦଦାତି ସ ଇଦେବମାମବାଃ ।
ଅହମନ୍ନମନ୍ନମଦନ୍ତମାମା ଦ୍ଵି । ଅହଂ ବିଶ୍ଵଂ ଭୁବନମଭ୍ୟଭବାମ୍ ।
ସୁବର୍ନଜ୍ୟୋତୀଃ । ଯ ଏବଂ ବେଦ । ଇତ୍ୟୁପନିଷତ୍ ॥ ୬॥
(ରାଧ୍ୟତେ ବିଦ୍ୟୁତି ମାନବାନ୍ଭବତ୍ୟେକୋ ହାମା ବୁ ଏବଂ ବେଦୈକଂ ଚ)

॥ ଇତି ଭୃଗୁବଲ୍ଲୟଧ୍ୟାୟୋଦଶମୋଽନୁବାକଃ ॥

ଭୃଗୁସ୍ତସ୍ତୈ ଯତୋ ବୈ ବିଶନ୍ତି ତଦ୍ବିଜ୍ଞାସସ୍ତ ତତ୍ରୟୋଦଶାନ୍ନଂ ପ୍ରାଣଂ ମନୋ ବିଜ୍ଞାନମିତି ତଦ୍ବିଜ୍ଞାୟ
ତଂ ତପସା ଦ୍ଵାଦଶ ଦ୍ଵାଦଶାନନ୍ଦ ଇତି ସୈଷା ଦଶାନ୍ନଂ ନ ନିନ୍ଦ୍ୟାତ୍ ପ୍ରାଣଃ ଶରୀରମନ୍ନଂ ନ
ପରିଚକ୍ଷୀତାପୋ ଜ୍ୟୋତିରନ୍ନଂ ବହୁ କୁର୍ବୀତ ପୃଥିବ୍ୟାମାକାଶ ଏକାଦଶୈକାଦଶ ।
ନ କଂଚନୈକଷଷ୍ଟିରେକାନ୍ନବିଂଶତିରେକାନ୍ନବିଂଶତିଃ ।

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ବି ନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ବିଷାବହୈ ।
॥ ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ଭୃଗୁବଲ୍ଲୀଂଧ୍ୟାୟଃ ସମାପ୍ତଃ ॥

ଓଁ ଶଂ ନୋ ମିତ୍ରଃ ଶଂ ବରୁଣଃ । ଶଂ ନୋ ଭବତ୍ସର୍ଯ୍ୟମା ।
ଶଂ ନ ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୃହସ୍ପତିଃ । ଶଂ ନୋ ବିଷ୍ଣୁରୁରୁକ୍ରମଃ ।
ନମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ । ନମସ୍ତେ ବାୟୋ । ତ୍ବମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବ୍ରହ୍ମାସି ।
ତ୍ବାମେବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ବ୍ରହ୍ମ ବଦିଷ୍ୟାମି । ଋତଂ ବଦିଷ୍ୟାମି ।
ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି । ତନ୍ନାମବତୁ । ତଦ୍ବକ୍ତାରମବତୁ ।
ଅବତୁ ମାମ୍ । ଅବତୁ ବକ୍ତାରମ୍ ।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି କୃଷ୍ଣୟଜୁର୍ବେଦୀୟତୈତ୍ତିରୀୟୋପନିଷତ୍ସଂପୂର୍ଣ୍ଣଃ ॥

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଆତ୍ମରେୟୋପନିଷଦ

(Aitareyopanishat / Aitareyopanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ଐତରେୟୋପନିଷତ୍ / ଐତରେୟୋପନିଷଦ / ଐତରେୟ ଉପନିଷଦ

॥ ଓଁ ତତ୍ ସତ୍ ॥

॥ ଅଥଃ ଐତରେୟୋପନିଷତ୍ ॥

ବାତ୍ ମେ ମନସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ମନୋ ମେ ବାଚି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମାବିରାବୀର୍ମ ଏସି ॥
ବେଦସ୍ୟ ମ ଆଶୀଞ୍ଛଃ ଶ୍ରୁତଂ ମେ ମା ପ୍ରହାସୀରନେନାଧୀତେନାହୋରାତ୍ରାନ୍ସଂଦଧାମ୍ୟତଂ
ବଦିଷ୍ୟାମି ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି ॥ ତନ୍ନାମବତୁ ତଦ୍ବକ୍ତାରମବତୁ ଅବତୁ ମାମବତୁ ବକ୍ତାରମବତୁ
ବକ୍ତାରମ୍ ॥

॥ ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଅଥ ଐତରେୟୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଓଁ ଆତ୍ମା ବା ଇଦମେକ ଏବାଗ୍ର ଆସୀନ୍ନାନ୍ୟକ୍ରିଂତନ ମିଷତ୍ ସ ଇକ୍ଷତ ଲୋକାନୁ ସୃଜା ଇତି ॥ ୧॥

ସ ଇମାଂଲ୍ଲୋକାନସୃଜତ ।

ଅମ୍ନୋ ମରୀଚୀର୍ମରମାପୋଃଦୋଃସ୍ତଃ ପରେଣ ଦିବଂ ଦ୍ୟୌଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଃ ଧୃବିକ୍ଷଂ ମରୀଚୟଃ ।

ପୃଥିବୀ ମରୋ ଯା ଅଧସ୍ତାତ୍ମା ଆପଃ ॥ ୨॥

ସ ଇକ୍ଷତେମେ ନୁ ଲୋକା ଲୋକପାଲାନୁ ସୃଜା ଇତି ।

ସୋଽଦ୍-ଭ୍ୟ ଏବ ପୁରୁଷଂ ସମୁଜ୍ଜତ୍ୟାମୂର୍ତ୍ତୟତ୍ ॥ ୩॥

ତମଭ୍ୟତପଉସ୍ୟାଭିତପ୍ରସ୍ୟ ମୁଖଂ ନିରତିଦ୍ୟତ ଯଥାଶ୍ରମ୍ ।
 ମୁଖାଦ୍ବାଗ୍ନାଚୋଽଗ୍ନିର୍ନାସିକେ ନିରତିଦ୍ୟେତାଂ ନାସିକାଭ୍ୟାଂ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରାଣାଦ୍ବାୟୁରକ୍ଷିଣୀ
 ନିରତିଦ୍ୟେତାମକ୍ଷୀଭ୍ୟାଂ ଚକ୍ଷୁଶ୍ଚକ୍ଷୁଷ ଆଦିତ୍ୟଃ କର୍ଣ୍ଣୌ ନିରତିଦ୍ୟେତାଂ କର୍ଣ୍ଣାଭ୍ୟାଂ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ
 ଶ୍ରୋତ୍ରାଦିଶସ୍ତ୍ରାନ୍ନିରତିଦ୍ୟତ ତ୍ବଚୋ ଲୋମାନି ଲୋମଭ୍ୟ ଓଷଧିବନୟତୟୋ ହୃଦୟଂ ନିରତିଦ୍ୟତ
 ହୃଦୟାନ୍ନନୋ ମନସଶ୍ଚକ୍ତ୍ରମା ନାଭିର୍ନିରତିଦ୍ୟତ ନାଭ୍ୟା ଅପାନୋଽପାନାନୁତୁ୍ୟଃ
 ଶିଶ୍ନଂ ନିରତିଦ୍ୟତ ଶିଶ୍ନାଦ୍ବେତୋ ରେତସ ଆପଃ ॥ ୪॥

॥ ଇତ୍ୟୈତରେୟୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଅଥ ଐତରେୟୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ତା ଏତା ଦେବତାଃ ସୃଷ୍ଟା ଅସ୍ମିନ୍ନହତ୍ୟର୍ଣ୍ଣବେ ପ୍ରାପତଂ ସ୍ତମଶନାପିପାସାଭ୍ୟାମନ୍ତ୍ରବାର୍ଜତ୍
 ତା ଏନମବ୍ରୁବନ୍ନାୟତନଂ ନଃ ପ୍ରଜାନୀହି ଯସ୍ମିନ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଅନ୍ନମଦାମେତି ॥ ୧॥

ତାଭ୍ୟୋ ଗାମାନୟତ୍ଵା ଅବ୍ରୁବନ୍ ବୈ ନୋଽୟମଲମିତି ।
 ତାଭ୍ୟୋଽଶ୍ଵମାନୟତ୍ଵା ଅବ୍ରୁବନ୍ ବୈ ନୋଽୟମଲମିତି ॥ ୨॥

ତାଭ୍ୟଃ ପୁରୁଷମାନୟତ୍ଵା ଅବ୍ରୁବନ୍ ସୁକୃତଂ ବତେତି ପୁରୁଷୋ ବାବ ସୁକୃତମ୍ ।
 ତା ଅବ୍ରବୀଦ୍ୟଥାଽୟତନଂ ପ୍ରବିଶତେତି ॥ ୩॥

ଅଗ୍ନିର୍ବାଗ୍ଭୂତ୍ଵା ମୁଖଂ ପ୍ରାବିଶଦ୍ଵାୟୁଃ ପ୍ରାଣୋ ଭୂତ୍ଵା ନାସିକେ
 ପ୍ରାବିଶଦାଦିତ୍ୟଶ୍ଚକ୍ଷୁର୍ଭୂତ୍ଵାଽକ୍ଷିଣୀ ପ୍ରାବିଶାଦିଶଃ
 ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଭୂତ୍ଵା କର୍ଣ୍ଣୌ ପ୍ରାବିଶନ୍ନୋଷଧିବନୟତୟୋ ଲୋମାନି ଭୂତ୍ଵା
 ତ୍ବଚଂ ପ୍ରାବିଶଂଶ୍ଚକ୍ତ୍ରମା ମନୋ ଭୂତ୍ଵା ହୃଦୟଂ ପ୍ରାବିଶନ୍ନୁତୁ୍ୟରପାନୋ
 ଭୂତ୍ଵା ନାଭିଂ ପ୍ରାବିଶଦାପୋ ରେତୋ ଭୂତ୍ଵା ଶିଶ୍ନଂ ପ୍ରାବିଶନ୍ ॥ ୪॥

ତମଶନାପିପାସେ ଅବ୍ରୁତାମାବାଭ୍ୟାମଭିପ୍ରଜାନୀହୀତି ।
ତେ ଅବ୍ରବୀଦେତାସ୍ତେବ ବାଂ ଦେବତାସ୍ତାଭଜାମ୍ୟେତାସୁ ଭାଗିନ୍ନୈଫୀ କରୋମୀତି ।
ତସ୍ମାଦ୍ୟସ୍ୟୈଽ କସ୍ୟୈ ଚ ଦେବତାୟୈ ହବିର୍ଗୃହ୍ୟତେ
ଭାଗିନ୍ୟାବେବାସ୍ୟାମଶନାପିପାସେ ଭବତଃ ॥ ୫॥

॥ ଇତ୍ୟୈତରେୟୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଅଥ ଐତରେୟୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ସ ଇକ୍ଷତେମେ ନୁ ଲୋକାଶ୍ଚ ଲୋକପାଲାଶ୍ଚାନୁମେଭ୍ୟଃ ସୃଜା ଇତି ॥ ୧॥

ସୋଽପୋଽଭ୍ୟତପତ୍ ତାଭ୍ୟୋଽଭିତପ୍ତାଭ୍ୟୋ ମୂର୍ତ୍ତିରଜାୟତ ।

ୟା ବୈ ସା ମୂର୍ତ୍ତିରଜାୟତାଽନୁଂ ବୈ ତତ୍ ॥ ୨॥

ତଦେନସ୍ତୃଷ୍ଟଂ ପରାତ୍ତ୍ୟଜିତ୍ଵାଂସତ୍ ତଦ୍ଵାରାଽଜିୟୁଷଃପ୍ରାଣକ୍ଳୋଦ୍ଵାରା ଗ୍ରହୀତୁମ୍ ।

ସ ଯୁଜ୍ଞେନଦ୍ଵାରାଽଗ୍ରହୈଷ୍ୟଦଭିବ୍ୟାହୃତ୍ୟ ହୈବାନ୍ନମତ୍ରପ୍ତ୍ୟତ୍ ॥ ୩॥

ତତ୍-ପ୍ରାଣେନାଜିୟୁଷତ୍ ତନ୍ନାଶକ୍ଳୋତ୍-ପ୍ରାଣେନ ଗ୍ରହୀତୁଂ ।

ସ ଯୁଜ୍ଞେନତ୍-ପ୍ରାଣେନାଗ୍ରହୈଷ୍ୟଦଭିପ୍ରାଣ୍ୟ ହୈବାନ୍ନମତ୍ରପ୍ତ୍ୟତ୍ ॥ ୪॥

ତଚ୍ଛୁଷାଽଜିୟୁଷତ୍ ତନ୍ନାଶକ୍ଳୋଚ୍ଛୁଷା ଗ୍ରହୀତୁଂ ।

ସ ଯୁଜ୍ଞେନଚ୍ଛୁଷାଽଗ୍ରହୈଷ୍ୟଦ୍ଵଷ୍ଟା ହୈବାନ୍ନମତ୍ରପ୍ତ୍ୟତ୍ ॥ ୫॥

ତଚ୍ଛୋତ୍ରେଣାଜିୟୁଷତ୍ ତନ୍ନାଶକ୍ଳୋଚ୍ଛୋତ୍ରେଣ ଗ୍ରହୀତୁଂ ।

ସ ଯୁଜ୍ଞେନଚ୍ଛୋତ୍ରେଣାଗ୍ରହୈଷ୍ୟଚ୍ଛୁଦ୍ଵା ହୈବାନ୍ନମତ୍ରପ୍ତ୍ୟତ୍ ॥ ୬॥

ତଦ୍ଭୁତାଽଜିୟୁଷତ୍ ତନ୍ନାଶକ୍ଳୋଦ୍ଭୁତା ଗ୍ରହୀତୁଂ ।

ସ ଯୁଜ୍ଞେନଦ୍ଭୁତାଽଗ୍ରହୈଷ୍ୟତ୍ସ୍ଵଷ୍ଟା ହୈବାନ୍ନମତ୍ରପ୍ତ୍ୟତ୍ ॥ ୭॥

ତନ୍ନନସାଂଜିଘ୍ନଷତ୍ ତନ୍ନାଶକ୍ନୋନ୍ନନସା ଗ୍ରହୀତୁଂ ।
ସ ଯଜ୍ଞେନନ୍ନନସାଂଗ୍ରହେଷ୍ୟଜ୍ୟାତ୍ୱା ହେବାନ୍ନମତ୍ରଘ୍ୟାତ୍ ॥ ୮॥

ତଚ୍ଛିଶ୍ନେନାଜିଘ୍ନଷତ୍ତନ୍ନାଶକ୍ନୋଚ୍ଛିଶ୍ନେନ ଗ୍ରହୀତୁମ୍ ।
ସ ଯଜ୍ଞେନଚ୍ଛିଶ୍ନେନାଗ୍ରହେଷ୍ୟଦ୍ୱିସୃଜ୍ୟ ହେବାନ୍ନମତ୍ରଘ୍ୟାତ୍ ॥ ୯॥

ତଦପାନେନାଜିଘ୍ନଷତ୍ ତଦାବୟତ୍ ।
ସୈଷୋଂନ୍ନସ୍ୟ ଗ୍ରହୋ ଯଦ୍ୱାୟୁରନାୟୁର୍ବା ଏଷ ଯଦ୍ୱାୟୁଃ ॥ ୧୦॥

ସ ଇକ୍ଷତ କଥଂ ହିଦଂ ମଦୃତେ ସ୍ୟାଦିତି ସ ଇକ୍ଷତ କତରେଣ ପ୍ରପଦ୍ୟା ଇତି ।
ସ ଇକ୍ଷତ ଯଦି ବାଚାଂଭିବ୍ୟାହୃତଂ ଯଦି ପ୍ରାଣେନାଭିପ୍ରାଣିତଂ ଯଦି
ଚକ୍ଷୁଷା ଦୃଷ୍ଟଂ ଯଦି ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ଶ୍ରୁତଂ ଯଦି ହୃଦା ସ୍ପୃଷ୍ଟଂ ଯଦି ମନସା ଧ୍ୟାତଂ
ୟଦ୍ୟପାନେନାଭ୍ୟପାନିତଂ ଯଦି ଶିଶ୍ନେନ ବିସୃଷ୍ଟମଥ କୋଽହମିତି ॥ ୧୧॥

ସ ଏତମେବ ସୀମାନଂ ବିଦାୟୈତୟା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପଦ୍ୟତ ।
ସୈଷା ବିଦୃତିର୍ନାମ ଦ୍ୱାସ୍ତଦେତନ୍ନାୟନମ୍ ।
ତସ୍ୟ ତ୍ରୟ ଆବସଥାସ୍ତୟଃ ସ୍ୱପ୍ନା ଅୟମାବସଥୋଽୟମାବସଥୋଽୟମାବସଥ ଇତି ॥ ୧୨॥

ସ ଜାତୋ ଭୂତାନ୍ୟଭିବୈଶ୍ୟାତ୍ କିମିହାନ୍ୟଂ ବାବଦିଷଦିତି ।
ସ ଏତମେବ ପୁରୁଷଂ ବ୍ରହ୍ମ ତତମମପଶ୍ୟଦିଦମଦର୍ଶମିତୀଞ୍ଚ ॥ ୧୩॥

ତସ୍ମାଦିଦନ୍ତୋ ନାମେଦନ୍ତୋ ହ ବୈ ନାମ ତମିଦନ୍ତଂ ସନ୍ତମିନ୍ଦ୍ର ଇତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ ପରୋକ୍ଷେଣ ।
ପରୋକ୍ଷପ୍ରିୟା ଇବ ହି ଦେବାଃ ପରୋକ୍ଷପ୍ରିୟା ଇବ ହି ଦେବାଃ ॥ ୧୪॥

॥ ଇତ୍ୟୈତରେୟୋପନିଷଦିପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟୋତ୍ତମଃ ଶଶ୍ୱଃ ॥

॥ ଅଥ ଐତରୋପନିଷଦି ଦ୍ଵିତୀୟୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଓଁ ପୁରୁଷେ ହ ବା ଅୟମାଦିତୋ ଗର୍ଭୋ ଭବତି ।

ୟଦେତଦ୍ରେତସ୍ତଦେତସ୍ତର୍ବେତ୍ୟୋଽଙ୍ଗୋଭ୍ୟସ୍ତେଜଃସଂଭୂତମାତ୍ମନ୍ୟବାତ୍ମାନଂ ବିଭର୍ତ୍ତି
ତଦ୍ୟଦା ସ୍ତ୍ରିୟାଂ ସିଞ୍ଚିତ୍ୟଧୈନଜ୍ଞନୟତି ତଦସ୍ୟ ପ୍ରଥମଂ ଜନ୍ମ ॥ ୧॥

ତତ୍ସ୍ତ୍ରିୟା ଆତ୍ମଭୂୟଂ ଗଚ୍ଛତି ଯଥାସ୍ତମଙ୍ଗଂ ତଥା ।

ତସ୍ମାଦେନାଂ ନ ହିନସ୍ତି ସାଂସୈତମାତ୍ମାନମତ୍ର ଗତଂ ଭାବୟତି ॥ ୨॥

ସା ଭାବୟିତ୍ରୀ ଭାବୟିତବ୍ୟା ଭବତି ତଂ ସ୍ତ୍ରୀ ଗର୍ଭ ବିଭର୍ତ୍ତି ।

ସୋଽଗ୍ର ଏବ କୁମାରଂ ଜନ୍ମନୋଽଗ୍ରେଽପିଭାବୟତି ସ ଯଜ୍ଞୁମାରଂ

ଜନ୍ମନୋଽଗ୍ରେଽପିଭାବୟତ୍ୟାତ୍ମାନମେବ ତଦ୍-ଭାବୟତ୍ୟେଷାଂ

ଲୋକାନାଂ ସନ୍ତତ୍ୟା ଏବଂ ସନ୍ତତା ହୀମେ ଲୋକାସ୍ତଦସ୍ୟ ଦ୍ଵିତୀୟଂ ଜନ୍ମ ॥ ୩॥

ସୋଽସ୍ୟାୟମାତ୍ମା ପୁଣ୍ୟୋଭ୍ୟଃ କର୍ମଭ୍ୟଃ ପ୍ରତିଧୀୟତେଽସ୍ୟାସ୍ୟାୟମିତର ଆତ୍ମା

କୃତକୃତ୍ୟୋ ବୟୋଗତଃ ପ୍ରେତି ସ ଇତଃ ପ୍ରୟନ୍ନେବ ପୁନର୍ଜାୟତେ ତଦସ୍ୟ ତୃତୀୟଂ ଜନ୍ମ ॥ ୪॥

ତଦୁକ୍ତମୃଷିଣା । ଗର୍ଭେ ନୁ ସନ୍ନନ୍ଦେଷାମ ବେଦମହଂ ଦେବାନାଂ ଜନିମାନି ବିଶ୍ଵା ।

ଶତଂ ମା ପୁର ଆୟସୀରରକ୍ଷନ୍ନଧଃ ଶ୍ୟାମୋ ଜବସା ନିରଦୀୟମିତି

ଗର୍ଭ ଏବୈତଚ୍ଛୟାନୋ ବାମଦେବ ଏବମୁବାଚ ॥ ୫॥

ସ ଏବଂ ବିଦ୍ଵାନସ୍ମାଚ୍ଛରୀରଭେଦାଦୂର୍ଧ୍ଵ ଉକ୍ତମ୍ୟାମୁଷ୍ମିନ୍ ସ୍ଵର୍ଗେ ଲୋକେ

ସର୍ବାନ୍ କାମାନାପ୍ତାଂମୃତଃ ସମଭବତ୍ ସମଭବତ୍ ॥ ୬॥

॥ ଇତ୍ୟୈତରୋପନିଷଦି ଦ୍ଵିତୀୟୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଅଥ ଐତରୋପନିଷଦି ତୃତୀୟୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଓଁ କୋଽୟମାତ୍ମେତି ବୟମୁପାସ୍ମହେ କତରଃ ସ ଆତ୍ମା ଯେନ ବା ପଶ୍ୟତି ଯେନ
ବା ଶୃଣୋତି ଯେନ ବା ଗନ୍ଧାନାଜିହ୍ଵତି ଯେନ ବା ବାଚଂ ବ୍ୟାକରୋତି ଯେନ
ବା ସ୍ଵାଦୁ ଚାସ୍ଵାଦୁ ଚ ବିଜାନାତି ॥ ୧॥

ୟଦେତଦ୍ଵଦୟଂ ମନଶ୍ଚୈତତ୍ ।

ସଂଜ୍ଞାନମାଜ୍ଞାନଂ ବିଜ୍ଞାନଂ ପ୍ରଜ୍ଞାନଂ ମେଧା ଦୃଷ୍ଟିର୍ଯୁତିର୍ମତିର୍ମନୀଷା ଭୂତିଃ ସ୍ଫୁତିଃ ସଂକଳ୍ପଃ କ୍ରତୁରସୁଃ
କାମୋ ବଶ ଇତି ସର୍ବାଣ୍ୟେବୈତାନି ପ୍ରଜ୍ଞାନସ୍ୟ ନାମଧେୟାନି ଭବନ୍ତି ॥ ୨॥

ଏଷ ବ୍ରହ୍ମୈଷ ଇନ୍ଦ୍ର ଏଷ ପ୍ରଜାପତିରେତେ ସର୍ବେ ଦେବା ଇମାନି ଚ ପଞ୍ଚ ମହାଭୂତାନି ପୃଥିବୀ
ବାୟୁରାକାଶ ଆପୋ ଜ୍ୟୋତୀଂଷୀତ୍ୟେତାନୀମାନି ଚ କ୍ଷୁଦ୍ରମିଶ୍ରାଣୀବ ।
ବୀଜାନୀତରାଶି ଚେତରାଶି ଚାଶ୍ରୁଜାନି ଚ ଜାରୁଜାନି ଚ ସ୍ଵେଦଜାନି ଚୋଦ୍-ଭିଜ୍ଞାନି ଚାଶ୍ଵା ଗାବଃ
ପୁରୁଷା ହସ୍ତିନୋ ଯକ୍ଷିଂଚେଦଂ ପ୍ରାଣି ଜଙ୍ଗମଂ ଚ ପତନ୍ତି ଚ ଯଜ ସ୍ଥାବରଂ ସର୍ବଂ ତତ୍-ପ୍ରଜ୍ଞାନେତ୍ରଂ
ପ୍ରଜ୍ଞାନେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ପ୍ରଜ୍ଞାନେତ୍ରୋ ଲୋକଃ ପ୍ରଜ୍ଞା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରହ୍ମ ॥ ୩॥

ସ ଏତେନ ପ୍ରାଜ୍ଞେନାତ୍ମନାସ୍ଥାଲ୍ଲୋକାଦୁକ୍ତମ୍ୟାମୁଷ୍ମିନ୍ ସ୍ଵର୍ଗେ ଲୋକେ ସର୍ବାନ୍-କାମାନାପ୍ସାଂମୃତଃ
ସମଭବତ୍ ସମଭବତ୍ । ଇତ୍ୟୋମ୍ ॥ ୪॥

॥ ଇତ୍ୟେତରୋପନିଷଦି ତୃତୀୟୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

ବାତ୍ ମେ ମନସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ମନୋ ମେ ବାଚି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମାବିରାବୀର୍ମ ଏଧି ॥
ବେଦସ୍ୟ ମ ଆଶୀର୍ଘ୍ଵଃ ଶୁତଂ ମେ ମା ପ୍ରହାସୀରନେନାଧୀତେନାହୋରାତ୍ରାନ୍-ସଂଦଧାମ୍ୟତଂ
ବଦିଷ୍ୟାମି ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି ॥ ତନ୍ନାମବତୁ ତଦ୍ଵକ୍ତାରମବତୁ ଅବତୁ ମାମବତୁ ବକ୍ତାରମବତୁ
ବକ୍ତାରମ୍ ॥ ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତୈତରେୟୋପନିଷତ୍ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣା ॥

॥ ଓଁ ତତ୍ ସତ୍ ॥

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଛାନ୍ଦୋଗୋପାନିଷଦ

(Chhandogyopanishat / Chhandogyopanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ନିଳାଦ୍ରି ବିହାରୀ ଶତପଥୀ

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟୋପନିଷଦ୍ / ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟୋପନିଷଦ୍ / ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟ ଉପନିଷଦ

॥ ଅଥ ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟୋପନିଷଦ୍ ॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଜାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ
ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତ୍ବନିକାରଣଂ
ମେଃସ୍ତୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ଯ ଉପନିଷସ୍ତୁ ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ॥

॥ ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମଃ ଶତ୍ଵଃ ॥

ଓମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରମୁଦ୍ଘାତମୁପାସୀତ ।

ଓମିତି ହ୍ୟୁଦ୍ଘାୟତି ତସ୍ୟୋପବ୍ୟାଖ୍ୟାନମ୍ ॥ ୧.୧.୧॥

ଏଷାଂ ଭୂତାନାଂ ପୃଥିବୀ ରସଃ ପୃଥିବ୍ୟା ଆପୋ ରସଃ ଅପାମୋଷଧୟୋ ରସ ଓଷଧୀନାଂ ପୁରୁଷୋ
ରସଃ ପୁରୁଷସ୍ୟ ବାଗ୍ରସୋ ବାଚ ଋଗ୍ରସ ଋଚଃ ସାମ ରସଃ ସାମ୍ ଉଦ୍ଘାତୋ ରସଃ ॥ ୧.୧.୨॥

ସ ଏଷ ରସାନାଂ ରସତମଃ ପରମଃ ପରାର୍ପ୍ୟୋଽଷ୍ଟମୋ ଯଦୁଦ୍ଘାତଃ ॥ ୧.୧.୩॥

କତମା କତମର୍କ୍ତମକ୍ରତମସ୍ତାମ କତମଃ କତମ ଉଦ୍ଘାତ ଇତି ବିମୃଷ୍ଟଂ ଭବତି ॥ ୧.୧.୪॥

ବାଗେବର୍କ୍ ପ୍ରାଣଃ ସାମୋମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରମୁଦ୍ଘାତଃ ।

ତଦ୍ବା ଏତନ୍ନିଧୁନଂ ଯଦ୍ବାକ୍ ଚ ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ ଚ ସାମ ଚ ॥ ୧.୧.୫॥

ତଦେତନ୍ନିଧୁନମୋମିତ୍ୟେତସ୍ମିନ୍ନକ୍ଷରେ ସଂସୃଜ୍ୟତେ ଯଦା ବୈ ମିଥୁନୌ

ସମାଗଚ୍ଛତ ଆପୟତୋ ବୈ ତାବନ୍ୟୋନ୍ୟସ୍ୟ କାମମ୍ ॥ ୧.୧.୬॥

ଆପୟିତା ହ ବୈ କାମାନାଂ ଭବତି ଯ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ଵାନକ୍ଷରମୁଦ୍ଘୀଧମୁପାସ୍ତେ ॥ ୧.୧.୭॥

ତଦ୍ଵା ଏତଦନୁଜ୍ଞାକ୍ଷରଂ ଯଦ୍ଧି କିଂଚାନୁଜାନାତ୍ୟାମିତ୍ୟେବ ତଦାହୈଷୋ ଏବ ସମୃଦ୍ଧିର୍ଯଦନୁଜ୍ଞା
ସମର୍ଥୟିତା ହ ବୈ କାମାନାଂ ଭବତି ଯ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ଵାନକ୍ଷରମୁଦ୍ଘୀଧମୁପାସ୍ତେ ॥ ୧.୧.୮॥

ତେନେୟଂ ତ୍ରୟୀ ବିଦ୍ୟା ବର୍ତ୍ତତ ଓମିତ୍ୟାଶ୍ରାବୟତ୍ୟାମିତି
ଶଂସତ୍ୟାମିତୁ୍ୟଦ୍ଘାୟତ୍ୟେତସ୍ୟୈବାକ୍ଷରସ୍ୟାପତିତ୍ୟୈ ମହିମ୍ନା ରସେନ ॥ ୧.୧.୯॥

ତେନୋତ୍ତୌ କୁରୁତୋ ଯଶ୍ଚୈତଦେବଂ ବେଦ ଯଶ୍ଚ ନ ବେଦ ।
ନାନା ତୁ ବିଦ୍ୟା ଚାବିଦ୍ୟା ଚ ଯଦେବ ବିଦ୍ୟାୟା କରୋତି ଶ୍ରଦ୍ଧୟୋପନିଷଦା ତଦେବ ବୀର୍ଯ୍ୟବତ୍ତରଂ
ଭବତୀତି ଖଲ୍ଲେତସ୍ୟୈବାକ୍ଷରସ୍ୟୋପବ୍ୟାଖ୍ୟାନଂ ଭବତି ॥ ୧.୧.୧୦॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟୋପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଦେବାସୁରା ହ ବୈ ଯତ୍ର ସଂଯେତିର ଉତ୍ତୟେ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟାସ୍ତୁଜ
ଦେବା ଉଦ୍ଘୀଧମାଜହୁରନେନୈନାନଭିଭବିଷ୍ୟାମ ଇତି ॥ ୧.୨.୧॥

ତେ ହ ନାସିକ୍ୟଂ ପ୍ରାଣମୁଦ୍ଘୀଧମୁପାସାଂଚକ୍ରିରେ ତଂହାସୁରାଃ ପାପ୍ତନା ବିବିଧୁସ୍ତସ୍ମାନ୍ନେନୋଭୟଂ
ଜିହ୍ଵତି ସୁରଭି ଚ ଦୁର୍ଗନ୍ଧି ଚ ପାପ୍ତନା ହ୍ୟେଷ ବିଜଃ ॥ ୧.୨.୨॥

ଅଥ ହ ବାଚମୁଦ୍ଘୀଧମୁପାସାଂଚକ୍ରିରେ ତଂହାସୁରାଃ ପାପ୍ତନା ବିବିଧୁସ୍ତସ୍ମାନ୍ନେନୋଭୟଂ ବଦତି ସତ୍ୟଂ
ଚାନ୍ୱତଂ ଚ ପାପ୍ତନା ହ୍ୟେଷା ବିଜା ॥ ୧.୨.୩॥

ଅଥ ହ ଚକ୍ଷୁରୁଦ୍ଘୀଧମୁପାସାଂଚକ୍ରିରେ ତଦ୍ଵାସୁରାଃ ପାପ୍ତନା ବିବିଧୁସ୍ତସ୍ମାନ୍ନେନୋଭୟଂ ପଶ୍ୟତି
ଦର୍ଶନୀୟଂ ଚାଦର୍ଶନୀୟଂ ଚ ପାପ୍ତନା ହ୍ୟେତଦ୍ଵିଜମ୍ ॥ ୧.୨.୪॥

ଅଥ ହ ଶ୍ରୋତ୍ରମୁଦ୍ଘୀଥମୁପାସାଂଚକ୍ରିରେ ତଦ୍ଵାସୁରାଃ ପାପୁନା ବିବିଧୁସ୍ତସ୍ତାଞ୍ଜେନୋଭୟଃ ଶୃଣୋତି
ଶ୍ରବଣୀୟଂ ଚାଶ୍ରବଣୀୟଂ ଚ ପାପୁନା ହ୍ୟେତଦ୍ଵିଜମ୍ ।। ୧.୨.୫।।

ଅଥ ହ ମନ ଉଦ୍ଘୀଥମୁପାସାଂଚକ୍ରିରେ ତଦ୍ଵାସୁରାଃ ପାପୁନା ବିବିଧୁସ୍ତସ୍ତାଞ୍ଜେନୋଭୟଃ ସଂକଳ୍ପୟତେ
ସଂକଳ୍ପନୀୟଂ ଚାସଂକଳ୍ପନୀୟଂ ଚ ପାପୁନା ହ୍ୟେତଦ୍ଵିଜମ୍ ।। ୧.୨.୬।।

ଅଥ ହ ଯ ଏବାୟଂ ମୁଖ୍ୟଃ ପ୍ରାଣସ୍ତମୁଦ୍ଘୀଥମୁପାସାଂଚକ୍ରିରେ ତଂହାସୁରା ଋତ୍ଵା
ବିଦଧ୍ଵଂ ସୁର୍ଯ୍ୟଥାଂଶ୍ଵାନମାଶଶମୃତ୍ଵା ବିଧ୍ଵଂସେତ ।। ୧.୨.୭।।

ଏବଂ ଯଥାଂଶ୍ଵାନମାଶଶମୃତ୍ଵା ବିଧ୍ଵଂସେତ ଏବଂ ହୈବ ସ ବିଧ୍ଵଂସେତେ ଯ ଏବଂବିଦି ପାପଂ
କାମୟତେ ଯଶ୍ଚୈନମଭିଦାସତି ସ ଏଷୋଂଶ୍ଵାଶଶଃ ।। ୧.୨.୮।।

ନୈବୈତେନ ସୁରତି ନ ଦୁର୍ଗନ୍ଧି ବିଜାନାତ୍ୟପହତପାପ୍ତା ହ୍ୟେଷ ତେନ ଯଦଶ୍ଵାତି ଯୁପିବତି
ତେନେତରାନ୍ ପ୍ରାଣାନବତି ।

ଏତମ୍ନୁ ଏବାନ୍ତତୋଂବିଶ୍ଵୋକ୍ରାମତି ବ୍ୟାଦଦାତ୍ୟେବାନ୍ତତ ଇତି ।। ୧.୨.୯।।

ତଂହାଙ୍ଗିରା ଉଦ୍ଘୀଥମୁପାସାଂଚକ୍ରି ଏତମ୍ନୁ ଏବାଙ୍ଗିରସଂ ମନ୍ୟନ୍ତେଽଘାନାଂ ଯଦ୍ରସଃ ।। ୧.୨.୧୦।।

ତେନ ତଂହ ବୃହସ୍ପତିରୁଦ୍ଘୀଥମୁପାସାଂଚକ୍ରି ଏତମ୍ନୁ ଏବ ବୃହସ୍ପତିଂ
ମନ୍ୟନ୍ତେ ବାଗ୍ଘି ବୃହତୀ ତସ୍ୟା ଏଷ ପତିଃ ।। ୧.୨.୧୧ ।।

ତେନ ତଂହାୟାସ୍ୟ ଉଦ୍ଘୀଥମୁପାସାଂଚକ୍ରି ଏତମ୍ନୁ ଏବାୟାସ୍ୟଂ
ମନ୍ୟନ୍ତୁ ଆସ୍ୟାଦ୍ୟଦୟତେ ।। ୧.୨.୧୨।।

ତେନ ତଂହ ବକୋ ଦାଲ୍-ଭ୍ୟୋ ବିଦାଂଚକାର ।

ସ ହ ନୈମିଶୀୟାନାମୁଦ୍ଘାତା ବଭୁବ ସ ହ ସ୍ତୈଭ୍ୟଃ କାମାନାଗାୟତି ।। ୧.୨.୧୩।।

ଆଗାତା ହ ବୈ କାମାନାଂ ଭବତି ଯୁ ଏତଦେବଂ
ବିଦ୍ବାନକ୍ଷରମୁଦ୍ଘୀଧମୁପାସ୍ତ୍ର ଇତ୍ୟଧ୍ୟାତ୍ମନ୍ ॥ ୧.୭.୧୪॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟୋଦ୍ବିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥାପିଦୈବତଂ ଯୁ ଏବାସୌ ତପତି ତମୁଦ୍ଘୀଧମୁପାସୀତୋଦ୍ୟନ୍ତା ଏଷ ପ୍ରଜାତ୍ୟ ଉଦ୍ଘାୟତି
ଉଦ୍ୟଂସ୍ତମୋଭୟମପହତ୍ୟପହତ୍ତା ହ ବୈ ଭୟସ୍ୟ ତମସୋ ଭବତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧.୩.୧॥

ସମାନ ଉ ଏବାୟଂ ଚାସୌ ଚୋଷ୍ଟୋଽୟମୁଷ୍ଟୋଽସୌ ସ୍ବର ଇତୀମମାଚକ୍ଷତେ ସ୍ବର
ଇତି ପ୍ରତ୍ୟାସ୍ବର ଇତ୍ୟମୁଂ ତସ୍ମାଦ୍ବା ଏତମିମମମୁଂ ଚୋଦ୍ଘୀଧମୁପାସୀତ ॥ ୧.୩.୨॥

ଅଥ ଖଲୁ ବ୍ୟାନମେବୋଦ୍ଘୀଧମୁପାସୀତ ଯଦ୍ୱୈ ପ୍ରାଣିତି ସ ପ୍ରାଣୋ ଯଦପାନିତି ସୋଽପାନଃ ।
ଅଥ ଯଃ ପ୍ରାଣାପାନୟୋଃ ସନ୍ଧିଃ ସ ବ୍ୟାନୋ ଯୋ ବ୍ୟାନଃ ସା ବାକ୍
ତସ୍ମାଦପ୍ରାଣନ୍ନପାନନ୍ତାଚମଭିବ୍ୟାହରତି ॥ ୧.୩.୩॥

ୟା ବାକ୍ଷ୍ମସ୍ତସ୍ମାଦପ୍ରାଣନ୍ନପାନନ୍ତାଚମଭିବ୍ୟାହରତି ଯକ୍ଷ୍ମସ୍ତାମ ତସ୍ମାଦପ୍ରାଣନ୍ନପାନନ୍ସାମ
ଗାୟତି ଯସ୍ତାମ ସ ଉଦ୍ଘୀଧସ୍ତସ୍ମାଦପ୍ରାଣନ୍ନପାନନ୍ତୁଦ୍ଘାୟତି ॥ ୧.୩.୪॥

ଅତୋ ଯୁନ୍ୟନ୍ୟାନି ବୀର୍ଯୁବନ୍ତି କର୍ମାଣି ଯୁଧାର୍ଗ୍ଗେର୍ମହ୍ନନମାଜେଃ
ସରଣଂ ଦୃଢସ୍ୟ ଧନୁଷ ଆୟମନମପ୍ରାଣନ୍ନପାନଂସ୍ତାନି
କରୋତ୍ୟେତସ୍ୟ ହେତୋର୍ବ୍ୟାନମେବୋଦ୍ଘୀଧମୁପାସୀତ ॥ ୧.୩.୫॥

ଅଥ ଖଲୁଦ୍ଘୀଧାକ୍ଷରାଶ୍ବ୍ୟପାସୀତୋଦ୍ଘୀଧ ଇତି ପ୍ରାଣ ଏବୋତ୍-ପ୍ରାଣେନ ଦ୍ବ୍ୟଭିଷ୍ଠତି
ବାଘ୍ନୀର୍ବାଚୋ ହ ଗିର ଇତ୍ୟାଚକ୍ଷତେଽନ୍ନଂ ଥମନ୍ନେ ହୀଦଂ ସର୍ବଂ ଘ୍ନିତମ୍ ॥ ୧.୩.୬॥

ଦୈବୀରେବୋଦନ୍ତୁରିଷଂ ଗୀଃ ପୃଥିବୀ ଥମାଦିତ୍ୟ ଏବୋଦ୍ଦାୟୁର୍ଗୀରଗ୍ନିସ୍ତଃ
ସାମବେଦ ଏବୋଦ୍ୟଜୁର୍ବେଦୋ ଗୀରୁଗ୍ନେଦସ୍ତଂ ଦୁର୍ବ୍ବେଃସ୍ତୈ ବାଘୋହଂ ଯୋ
ବାତୋ ଦୋହୋଃନୁବାନନୁାଦୋ ଭବତି ଯୁ ଏତାନ୍ୟବଂ
ବିଦ୍ଦାନୁଦ୍ଧୀଥାକ୍ଷରାଶୁ୍ୟପାସ୍ତ୍ର ଉଦ୍ଧୀଥ ଇତି || ୧.୩.୭||

ଅଥ ଖଲ୍ଲାଗୀଃସମୃଦ୍ଧିରୁପସରଣାନୀତୁ୍ୟପାସୀତ
ୟେନ ସାମ୍ନା ସ୍ତୋଷ୍ୟନ୍ସ୍ୟାଉସ୍ତ୍ରାମୋପଧାବେତ୍ || ୧.୩.୮||

ୟସ୍ୟାମୃତି ତାମୃତଂ ଯଦାର୍ଷେୟଂ ତମୃଷିଂ ଯାଂ
ଦେବତାମଭିଷ୍ଟୋଷ୍ୟନ୍ସ୍ୟାଉଂ ଦେବତାମୁପଧାବେତ୍ || ୧.୩.୯||

ୟେନ ଛନ୍ଦସା ସ୍ତୋଷ୍ୟନ୍ସ୍ୟାଉଛନ୍ଦ ଉପଧାବେଦ୍ୟେନ
ସ୍ତୋମେନ ସ୍ତୋଷ୍ୟମାଶଃ ସ୍ୟାଉଃ ସ୍ତୋମମୁପଧାବେତ୍ || ୧.୩.୧୦||

ୟାଂ ଦିଶମଭିଷ୍ଟୋଷ୍ୟନ୍ସ୍ୟାଉଂ ଦିଶମୁପଧାବେତ୍ || ୧.୩.୧୧||

ଆତ୍ମାନମନ୍ତ୍ରତ ଉପସୃତ୍ୟ ସୁବୀତ କାମଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ନୁପ୍ରମତ୍ତୋଽଭ୍ୟାଶୋ ହ ଯଦସ୍ତୈ
ସ କାମଃ ସମୃଧ୍ୟେତ ଯଜ୍ଞାମଃ ସୁବୀତେତି ଯଜ୍ଞାମଃ ସୁବୀତେତି || ୧.୩.୧୨||

|| ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟୋତ୍ତରୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଓମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରମୁଦ୍ଧୀଥମୁପାସୀତୋମିତି ହ୍ୟୁଦ୍ଧାୟତି ତସ୍ୟୋପବ୍ୟାଖ୍ୟାନମ୍ || ୧.୪.୧||

ଦେବା ବୈ ମୃତ୍ୟୋର୍ବିଭ୍ୟତସ୍ତୟାଂ ବିଦ୍ୟାଂ ପ୍ରାବିଶଂସ୍ତେ
ଛନ୍ଦୋଭିରକ୍ତାଦୟନ୍ୟଦେଭିରକ୍ତାଦୟଂ ସ୍ତୁଛନ୍ଦସାଂ ଛନ୍ଦସ୍ତମ୍ || ୧.୪.୨||

ତାନ୍ନୁ ତତ୍ର ମୃତ୍ୟୁର୍ଯଥା ମହ୍ୟମୁଦକେ ପରିପଶ୍ୟେଦେବଂ ପର୍ଯ୍ୟପଶ୍ୟାଦୃତି ସ୍ନାମ୍ନି ଯଜୁଷି ।
ତେ ନୁ ବିଜ୍ଞୋର୍ଯା ଋତଃ ସାମ୍ନୋ ଯଜୁଷଃ ସ୍ବରମେବ ପ୍ରାବିଶନ୍ ॥ ୧.୪.୩॥

ୟଦା ବା ଋତମାପ୍ନୋତ୍ୟୋମିତ୍ୟେବାତିସ୍ବରତ୍ୟେବଂ ସାମ୍ନୈବଂ ଯଜୁରେଷ ଉ ସ୍ବରୋ
ୟଦେତଦକ୍ଷରମେତଦମୃତମଭୟଂ ତତ୍-ପ୍ରବିଶ୍ୟ ଦେବା ଅମୃତା ଅଭୟା ଅଭବନ୍ ॥ ୧.୪.୪॥

ସ ଯ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ବାନକ୍ଷରଂ ପ୍ରଣୌତ୍ୟେତଦେବାକ୍ଷରଂ ସ୍ବରମମୃତମଭୟଂ ପ୍ରବିଶତି
ତତ୍-ପ୍ରବିଶ୍ୟ ଯଦମୃତା ଦେବାସ୍ତଦମୃତୋ ଭବତି ॥ ୧.୪.୫॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟୋତତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ଖଲୁ ଯ ଉଦ୍ଘୀଥଃ ସ ପ୍ରଣବୋ ଯଃ ପ୍ରଣବଃ ସ ଉଦ୍ଘୀଥ ଇତ୍ୟସ୍ତୌ
ବା ଆଦିତ୍ୟ ଉଦ୍ଘୀଥ ଏଷ ପ୍ରଣବ ଓମିତି ହ୍ୟେଷ ସ୍ବରନ୍ନେତି ॥ ୧.୫.୧॥

ଏତମ୍ନୁ ଏବାହମଭ୍ୟଗାସିଷଂ ତସ୍ମାନ୍ନମ ତ୍ବମେକୋଽସୀତି ହ କୌଷୀତକିଃ ପୁତ୍ରମୁବାଚ
ରଶ୍ମୀଂସ୍ତ୍ବଂ ପର୍ଯ୍ୟାବର୍ତ୍ତୟାଦ୍ବହବୋ ବୈ ତେ ଭବିଷ୍ୟନ୍ତୀତ୍ୟପିଦୈବତମ୍ ॥ ୧.୫.୨॥

ଅଥାଧ୍ୟାତ୍ମଂ ଯ ଏବାୟଂ ମୁଖ୍ୟଃ ପ୍ରାଣସ୍ତମୁଦ୍ଘୀଥମୁପାସୀତୋମିତି ହ୍ୟେଷ ସ୍ବରନ୍ନେତି ॥ ୧.୫.୩॥

ଏତମ୍ନୁ ଏବାହମଭ୍ୟଗାସିଷଂ ତସ୍ମାନ୍ନମ ତ୍ବମେକୋଽସୀତି ହ କୌଷୀତକିଃ ପୁତ୍ରମୁବାଚ
ପ୍ରାଣାଂସ୍ତ୍ବଂ ଭୂମାନମଭିଗାୟତାଦ୍ବହବୋ ବୈ ମେ ଭବିଷ୍ୟନ୍ତୀତି ॥ ୧.୫.୪॥

ଅଥ ଖଲୁ ଯ ଉଦ୍ଘୀଥଃ ସ ପ୍ରଣବୋ ଯଃ ପ୍ରଣବଃ ସ ଉଦ୍ଘୀଥ ଇତି
ହୋତୃଷଦନାଜୈବାପି ଦୁରୁଦ୍ଘୀତମନୁସମାହରତୀତ୍ୟନୁସମାହରତୀତି ॥ ୧.୫.୫॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟୋପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଷଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡ ॥

ଇନ୍ଦ୍ରମେବର୍ଗ୍ଗିଃ ସାମ ତଦେତଦେତସ୍ୟାମୃତ୍ୟୁଧଃ ସାମ
ତସ୍ମାଦୃତ୍ୟଧଃ ସାମ ଗୀୟତ ଇନ୍ଦ୍ରମେବ ସାଂଗ୍ନିରମସ୍ତସ୍ମାମ ॥ ୧.୬.୧॥

ଅନ୍ତରିକ୍ଷମେବର୍ଗ୍ଗାୟୁଃ ସାମ ତଦେତଦେତସ୍ୟାମୃତ୍ୟୁଧଃ ସାମ
ତସ୍ମାଦୃତ୍ୟଧଃ ସାମ ଗୀୟତେଽନ୍ତରିକ୍ଷମେବ ସା ବାୟୁରମସ୍ତସ୍ମାମ ॥ ୧.୬.୨॥

ଦ୍ୟୌରେବର୍ଗାଦିତ୍ୟଃ ସାମ ତଦେତଦେତସ୍ୟାମୃତ୍ୟୁଧଃ ସାମ
ତସ୍ମାଦୃତ୍ୟଧଃ ସାମ ଗୀୟତେ ଦ୍ୟୌରେବ ସାଦିତ୍ୟୋଽମସ୍ତସ୍ମାମ ॥ ୧.୬.୩॥

ନକ୍ଷତ୍ରାଣ୍ୟବର୍କ୍ଚଚନ୍ଦ୍ରମାଃ ସାମ ତଦେତଦେତସ୍ୟାମୃତ୍ୟୁଧଃ ସାମ
ତସ୍ମାଦୃତ୍ୟଧଃ ସାମ ଗୀୟତେ ନକ୍ଷତ୍ରାଣ୍ୟବ ସା ଚନ୍ଦ୍ରମା ଅମସ୍ତସ୍ମାମ ॥ ୧.୬.୪॥

ଅଥ ଯଦେତଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ଶୁକ୍ଳଂ ଭାଃ ସୈବର୍ଗ୍ୟ ଯନ୍ମୂଳଂ ପରଃ କୃଷ୍ଣଂ ତସ୍ମାମ
ତଦେତଦେତସ୍ୟାମୃତ୍ୟୁଧଃ ସାମ ତସ୍ମାଦୃତ୍ୟଧଃ ସାମ ଗୀୟତେ ॥ ୧.୬.୫॥

ଅଥ ଯଦେବୈତଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ଶୁକ୍ଳଂ ଭାଃ ସୈବ ସାଂଥ ଯନ୍ମୂଳଂ ପରଃ କୃଷ୍ଣଂ
ତଦମସ୍ତସ୍ମାମାଂଥ ଯ ଯଷୋଽନ୍ତରାଦିତ୍ୟେ ହିରଣ୍ମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଦୃଶ୍ୟତେ
ହିରଣ୍ୟଶୁଶ୍ରୁର୍ହିରଣ୍ୟକେଶ ଆପ୍ରଣସ୍ତାସ୍ରର୍ବ ଏବ ସୁବର୍ଣ୍ଣଃ ॥ ୧.୬.୬॥

ତସ୍ୟ ଯଥା କପ୍ୟାସଂ ପୁଣ୍ଡରୀକମେବମକ୍ଷିଣୀ ତସ୍ୟୋଦିତି ନାମ ସ ଏଷ ସର୍ବେଭ୍ୟଃ
ପାପୁଭ୍ୟ ଉଦିତ ଉଦେତି ହ ବୈ ସର୍ବେଭ୍ୟଃ ପାପୁଭ୍ୟୋ ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧.୬.୭॥

ତସ୍ୟାକ୍ ଚ ସାମ ଚ ଗେଷ୍ଠୌ ତସ୍ମାଦୁଦ୍ଧୂଧସ୍ତସ୍ମାନ୍ତ୍ରେବୋଦ୍ଧାତୈତସ୍ୟ ହି ଗାତା ସ ଏଷ ଯେ
ଚାମୁଷ୍ମାପୂରାଞ୍ଜୋ ଲୋକାସ୍ତେଷାଂ ଚେଷ୍ଟେ ଦେବକାମାନାଂ ଚେତ୍ୟପିଦୈବତମ୍ ॥ ୧.୬.୮॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ଷଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡ ॥

॥ ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥାଧ୍ୟାତ୍ମଂ ବାଗେବକ୍ ପ୍ରାଣଃ ସାମ ତଦେତଦେତସ୍ୟାମୃତ୍ୟଧ୍ୟୁତଃ

ସାମ ତସ୍ମାଦୃତ୍ୟଧ୍ୟୁତଃ ସାମ ଗୀୟତେ ।

ବାଗେବ ସା ପ୍ରାଣୋଽମସ୍ତସ୍ତାମ ॥ ୧.୭.୧॥

ଚକ୍ଷୁରେବର୍ଗାତ୍ମା ସାମ ତଦେତଦେତସ୍ୟାମୃତ୍ୟଧ୍ୟୁତଃ ସାମ

ତସ୍ମାଦୃତ୍ୟଧ୍ୟୁତଃ ସାମ ଗୀୟତେ ।

ଚକ୍ଷୁରେବ ସାଃତ୍ତ୍ୱାଽମସ୍ତସ୍ତାମ ॥ ୧.୭.୨॥

ଶ୍ରୋତ୍ରମେବର୍ତ୍ତ୍ତ୍ୱମନଃ ସାମ ତଦେତଦେତସ୍ୟାମୃତ୍ୟଧ୍ୟୁତଃ ସାମ

ତସ୍ମାଦୃତ୍ୟଧ୍ୟୁତଃ ସାମ ଗୀୟତେ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରମେବ ସା ମନୋଽମସ୍ତସ୍ତାମ ॥ ୧.୭.୩॥

ଅଥ ଯଦେତଦକ୍ଷ-ଶଃ ଶୁକ୍ଳଂ ଭାଃ ସୈବର୍ଗଥ ଯନ୍ମୂଳଂ ପରଃ

କୃଷ୍ଣଂ ତସ୍ତାମ ତଦେତଦେତସ୍ୟାମୃତ୍ୟଧ୍ୟୁତଃ ସାମ ତସ୍ମାଦୃତ୍ୟଧ୍ୟୁତଃ ସାମ ଗୀୟତେ ।

ଅଥ ଯଦେବୈତଦକ୍ଷ-ଶଃ ଶୁକ୍ଳଂ ଭାଃ ସୈବ ସାଃଥ

ଯନ୍ମୂଳଂ ପରଃ କୃଷ୍ଣଂ ତଦମସ୍ତସ୍ତାମ ॥ ୧.୭.୪॥

ଅଥ ଯ ଏଷୋଽନ୍ତରକ୍ଷିଣି ପୁରୁଷୋ ଦୃଶ୍ୟତେ ସୈବର୍କ୍ତସ୍ତାମ

ତଦୁକ୍ଥଂ ତଦ୍ୟଜୁସ୍ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ତସୈତସ୍ୟ ତଦେବ ରୂପଂ ଯଦମୁଷ୍ୟ ରୂପଂ

ୟାବମୁଷ୍ୟ ଗେଷ୍ଠୌ ତୌ ଗେଷ୍ଠୌ ଯନ୍ନାମ ତନ୍ନାମ ॥ ୧.୭.୫॥

ସ ଏଷ ଯେ ତୈତସ୍ମାଦର୍ବାଞ୍ଜୋ ଲୋକାସ୍ତେଷାଂ ତେଷ୍ଠେ ମନୁଷ୍ୟକାମାନାଂ

ତେତି ତଦ୍ୟ ଇମେ ବୀଣାୟାଂ ଗାୟନ୍ତ୍ୟତଂ ତେ ଗାୟନ୍ତି ତସ୍ମାତ୍ତେ ଧନସନୟଃ ॥ ୧.୭.୬॥

ଅଥ ଯ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ୱାନ୍ସାମ ଗାୟତ୍ୟତ୍ୱୌ ସ ଗାୟତି ସୋଽମୁନୈବ ସ ଏଷ ଯେ

ଚାମୁଷ୍ମାପୁରାଞ୍ଜୋ ଲୋକାସ୍ତାଂ ଶ୍ଵାପ୍ତୋତି ଦେବକାମାଂଶ୍ଚ ॥ ୧.୭.୭॥

ଅଥାନେନୈବ ଯେ ଚୈତସ୍ନାଦର୍ବାଞ୍ଚୋ ଲୋକାସ୍ତାଂଶ୍ଚାପ୍ନୋତି
ମନୁଷ୍ୟକାମାଂଶ୍ଚ ତସ୍ନାଦୁ ହୈବଂବିଦୁଢ୍ଵାତା ବ୍ରୁୟାତ୍ ।। ୧.୭.୮।।

କଂ ତେ କାମମାଗାୟାନୀତ୍ୟେଷ ହ୍ୟେବ କାମାଗାନସ୍ୟେଷ୍ଟେ ଯ
ଏବଂ ବିଦ୍ବାନ୍ସାମ ଗାୟତି ସାମ ଗାୟତି ।। ୧.୭.୯।।

।। ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଅଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ତ୍ରୟୋ ହୋଢ୍ଵାଧ୍ୟେ କୁଶଳା ବତୁରୁଃ ଶିଲକଃ ଶାଳାବତ୍ୟଶ୍ଳୈକିତାୟନୋ
ଦାଲ୍ଭ୍ୟଃ ପ୍ରବାହଣୋ ଜୈବଲିରିତି, ତେ ହୋରୁରୁଢ୍ଵାଧ୍ୟେ
ବୈ କୁଶଳାଃ ସ୍ନୋ ହନ୍ତୋଢ୍ଵାଧ୍ୟେ କଥାଂ ବଦାମ ଇତି ।। ୧.୮.୧।।

ତଥେତି ହ ସମୁପବିବିଶୁଃ, ସ ହ ପ୍ରବାହଣୋ ଜୈବଲିରୁବାତ,
ଭଗବନ୍ତ୍ରାବଗ୍ରେ ବଦତାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣୟୋର୍ବଦତୋର୍ବାଚଂ ଶ୍ରୋଷ୍ୟାମୀତି ।। ୧.୮.୨।।

ସ ହ ଶିଲକଃ ଶାଳାବତ୍ୟଶ୍ଳୈକିତାୟନଂ ଦାଲ୍ଭ୍ୟମୁବାତ
ହନ୍ତ ବ୍ରା ପୃଚ୍ଛାନୀତି, ପୃଚ୍ଛେତି ହୋବାତ ।। ୧.୮.୩।।

କା ସାମ୍ନୋ ଗତିରିତି, ସ୍ଵର ଇତି ହୋବାତ, ସ୍ଵରସ୍ୟ କା ଗତିରିତି, ପ୍ରାଣ ଇତି ହୋବାତ, ପ୍ରାଣସ୍ୟ କା
ଗତିରିତ୍ୟନ୍ନମିତି ହୋବାତାନ୍ନସ୍ୟ କା ଗତିରିତ୍ୟାପ ଇତି ହୋବାତ ।। ୧.୮.୪।।

ଅପାଂ କା ଗତିରିତ୍ୟସୌ ଲୋକ ଇତି ହୋବାତାମୁଷ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ
କା ଗତିରିତି ନ ସ୍ଵର୍ଗଂ ଲୋକମତିନୟେଦିତି ହୋବାତ, ସ୍ଵର୍ଗଂ
ବୟଂ ଲୋକଂ ସାମାଭିସଂସ୍ଥାପୟାମଃ ସ୍ଵର୍ଗସଂସ୍ଥାବଂ ହି ସାମେତି ।। ୧.୮.୫।।

ତଃ ହ ଶିଲକଃ ଶାଲାବତ୍ୟଶ୍ଳେକିତାୟନଂ ଦାଲ୍ଭ୍ୟମୁବାଚାପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ବୈ କିଲ ତେ
ଦାଲ୍ଭ୍ୟ ସାମ ଯୁସ୍ତେତର୍ହ ବୁୟାନ୍ଧୂର୍ଯା ତେ ବିପତିଷ୍ୟତୀତି ମୂର୍ଯା ତେ ବିପତେଦିତି ।। ୧.୮.୭।।

ହୁକ୍ତାହମେତଦ୍-ଭଗବତୋ ବେଦାନୀତି, ବିଜୀତି ହୋବାଚାମୁଷ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ କା ଗତିରିତ୍ୟୟଂ
ଲୋକ ଇତି ହୋବାଚାସ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ କା ଗତିରିତି ନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ଲୋକମିତିନୟେଦିତି ହୋବାଚ,
ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ବୟଂ ଲୋକଃ ସାମାଭିସଃ ସ୍ଥାପୟାମଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠାସଃ ସ୍ତ୍ରାବଃ ହି ସାମେତି ।। ୧.୮.୭।।

ତଃହ ପ୍ରବାହଣୋ ଜୈବଲିରୁବାଚାହୁବଦ୍ୱୈ କିଲ ତେ ଶାଲାବତ୍ୟ ସାମ ଯୁସ୍ତେତର୍ହ
ବୁୟାନ୍ଧୂର୍ଯା ତେ ବିପତିଷ୍ୟତୀତି ମୂର୍ଯା ତେ ବିପତେଦିତି ହୁକ୍ତାହମେତଦ୍-ଭଗବତୋ
ବେଦାନୀତି, ବିଜୀତି ହୋବାଚ ।। ୧.୮.୮।।

।। ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟଃ ଷଷ୍ଠଃ ।।

।। ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅସ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ କା ଗତିରିତ୍ୟାକାଶ ଇତି ହୋବାଚ ସର୍ବାଣି ହ ବା ଇମାନି
ଭୂତାନ୍ୟାକାଶାଦେବ ସମୁପ୍ତ୍ୟନ୍ତ ଆକାଶଂ ପ୍ରତ୍ୟସ୍ତଂ ଯୁକ୍ତ୍ୟାକାଶୋ
ହ୍ୟେବୈଭ୍ୟୋ ଜ୍ୟାୟାନକାଶଃ ପରାୟଣମ୍ ।। ୧.୯.୧।।

ସ ଏଷ ପରୋବରୀୟାନ୍ଧୂର୍ଘ୍ନୀଥଃ ସ ଏଷୋନନ୍ତଃ ପରୋବରୀୟୋ
ହାସ୍ୟ ଭବତି ପରୋବରୀୟସୋ ହ ଲୋକାଞ୍ଜୟତି
ୟ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ୱାନ୍-ପରୋବରୀୟାଂ ସମୁଦ୍ଘୀଥମୁପାସ୍ତେ ।। ୧.୯.୨।।

ତଃ ହୈତମତିଧନ୍ୱା ଶୌନକ ଉଦରଶାଶ୍ତ୍ରିଲ୍ୟାୟୋକ୍ତୋବାଚ
ୟାବତ୍ତ ଏନଂ ପ୍ରଜାୟାମୁଦ୍ଘୀଥଂ ବେଦିଷ୍ୟନ୍ତେ ପରୋବରୀୟୋ
ହୈଭ୍ୟସ୍ତ୍ରାବଦସ୍ମିଲ୍ଲୋକେ ଜୀବନଂ ଭବିଷ୍ୟତି ।। ୧.୯.୩।।

ତଥାମୁଷ୍ଟିଲ୍ଲୋକେ ଲୋକ ଇତି ସ ଯ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ଵାନୁପାସ୍ତେ
ପରୋବରୀୟ ଏବ ହାସ୍ୟାସ୍ତିଲ୍ଲୋକେ ଜୀବନଂ ଭବତି
ତଥାମୁଷ୍ଟିଲ୍ଲୋକେ ଲୋକ ଇତି ଲୋକେ ଲୋକ ଇତି || ୧.୯.୪||

|| ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ମଟତୀହତେଷୁ କୁରୁଷ୍ଠାଚିକ୍ୟା ସହ ଜାୟୟୋଷସ୍ତ୍ରୁହ
ଚାକ୍ରାୟଶ ଇତ୍ୟଗ୍ରାମେ ପ୍ରଦ୍ରାଶକ ଭବାସ || ୧.୧୦.୧||

ସ ହେଭ୍ୟଂ କୁଲ୍ଲାଷାନ୍-ଶାଦନ୍ତଂ ବିଭିକ୍ଷେ ତଂ ହୋବାଚ ।
ନେତୋଽନ୍ୟେ ବିଦ୍ୟନ୍ତେ ଯଜ ଯେ ମ ଇମ ଉପନିହିତା ଇତି || ୧.୧୦.୨||

ଏତେଷାଂ ମେ ଦେହୀତି ହୋବାଚ, ତାନସ୍ତୈ ପ୍ରଦଦୌ
ହନ୍ତାନୁପାନମିଦ୍ୟୁକ୍ଳିଷ୍ଠଂ ବୈ ମେ ପୀତଂ ସ୍ୟାଦିତି ହୋବାଚ || ୧.୧୦.୩||

ନ ସ୍ତ୍ରୈଦେତେଽପ୍ୟୁକ୍ଳିଷ୍ଠା ଇତି ନ ବା ଅଜୀବିଷ୍ୟମିମାନଶାଦନ୍ତିତି
ହୋବାଚ କାମୋ ମ ଉଦପାନମିତି || ୧.୧୦.୪||

ସ ହ ଖାଦିତ୍ବାତିଶେଷାଞ୍ଜାୟାୟ ଆଜହାର ସାଗ୍ର ଏବ
ସୁଭିକ୍ଷା ବଭୂବ ତାନ୍ପ୍ରତିଗୃହ୍ୟ ନିଦଧୌ || ୧.୧୦.୫||

ସ ହ ପ୍ରାତଃ ସଂଜିହାନ ଭବାଚ ଯଦ୍ଵତାନ୍ନସ୍ୟ ଲଭେମହି ଲଭେମହି
ଧନମାତ୍ରାଂ ରାଜାସୌ ଯୁଷ୍ୟତେ ସ ମା ସର୍ବୈରାର୍ତ୍ତଜ୍ୟୈର୍ବୃଣୀତେତି || ୧.୧୦.୬||

ତଂ ଜାୟୋବାଚ ହନ୍ତ ପତ ଇମ ଏବ କୁଲ୍ଲାଷା ଇତି
ତାନ୍-ଖାଦିତ୍ବାଽମ୍ନଂ ଯଜ୍ଞଂ ବିତତମେୟାୟ || ୧.୧୦.୭||

ତତ୍ରୋଢ୍ଵାତୁନାସ୍ତାବେ ସ୍ତୋଷ୍ୟମାଶାନୁପୋପବିବେଶ, ସ ହ ପ୍ରସ୍ତୋତାରମୁବାଚ ।। ୧.୧୦.୮ ।।

ପ୍ରସ୍ତୋତୟ୍ ଦେବତା ପ୍ରସ୍ତାବମନ୍ତାୟତ୍ତା ତାଂ ଚେଦବିଦ୍ବାନ୍ପ୍ରସ୍ତୋଷ୍ୟସି
ମୂର୍ଧା ତେ ବିପତିଷ୍ୟତୀତି ।। ୧.୧୦.୯ ।।

ଏବମେବୋଢ୍ଵାତାରମୁବାଚୋଢ୍ଵାତୟ୍ ଦେବତୋଢ୍ଵାଥମନ୍ତାୟତ୍ତା
ତାଂ ଚେଦବିଦ୍ବାନ୍ନୁଢ୍ଵାସ୍ୟସି ମୂର୍ଧା ତେ ବିପତିଷ୍ୟତୀତି ।। ୧.୧୦.୧୦ ।।

ଏବମେବ ପ୍ରତିହର୍ତାରମୁବାଚ, ପ୍ରତିହର୍ତୟ୍ ଦେବତା
ପ୍ରତିହାରମନ୍ତାୟତ୍ତା ତାଂ ଚେଦବିଦ୍ବାନ୍ପ୍ରତିହରିଷ୍ୟସି ମୂର୍ଧା ତେ
ବିପତିଷ୍ୟତୀତି, ତେ ହ ସମାରତାସ୍ତୁଷ୍ଟୀମାସ୍ରାଂଚକ୍ରିରେ ।। ୧.୧୦.୧୧ ।।

।। ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅଥ ହୈନଂ ଯୁଜମାନ ଉବାଚ, ଭଗବନ୍ତଂ ବା ଅହଂ
ବିବିଦିଷାଶୀତୁ୍ୟସ୍ତ୍ରୁରସ୍ମି ଚାକ୍ରାୟଶ ଇତି ହୋବାଚ ।। ୧.୧୧.୧ ।।

ସ ହୋବାଚ, ଭଗବନ୍ତଂ ବା ଅହମେଭିଃ ସର୍ବେରାର୍ତ୍ତଜୈଃ
ପର୍ଯ୍ୟେଷିଷଂ ଭଗବତୋ ବା ଅହମବିଃଞ୍ଜ୍ୟାନ୍ୟାନବୃଷି ।। ୧.୧୧.୨ ।।

ଭଗବାଃସ୍ତେବ ମେ ସର୍ବେରାର୍ତ୍ତଜୈରିତି ତଥେତ୍ୟଥ
ତର୍ହ୍ୟତ ଏବ ସମତିସ୍ତୁଷ୍ଟାଃ ସୁବତାଂ ଯ୍ଯାବତ୍ତେଭ୍ୟା ଧନଂ
ଦଦ୍ୟାସ୍ତାବନ୍ନମ ଦଦ୍ୟା ଇତି, ତଥେତି ହ ଯୁଜମାନ ଉବାଚ ।। ୧.୧୧.୩ ।।

ଅଥ ହୈନଂ ପ୍ରସ୍ତୋତୋପସସାଦ, ପ୍ରସ୍ତୋତର୍ଯ୍ୟା ଦେବତା
ପ୍ରସ୍ତାବମନ୍ତାୟତ୍ତା ତାଂ ଚେଦବିଦ୍ବାନ୍ପ୍ରସ୍ତୋଷ୍ୟସି ମୂର୍ଧା ତେ
ବିପତିଷ୍ୟତୀତି, ମା ଭଗବାନବୋଚକ୍ଳତମା ସା ଦେବତେତି || ୧.୧୧.୪||

ପ୍ରାଣ ଇତି ହୋବାଚ, ସର୍ବାଣି ହ ବା ଇମାନି ଭୂତାନି ପ୍ରାଣମେବାଭିସଂବିଶନ୍ତି
ପ୍ରାଣମଭ୍ୟୁଦ୍ଧିହତେ ସୈଷା ଦେବତା ପ୍ରସ୍ତାବମନ୍ତାୟତ୍ତା ତାଂ ଚେଦବିଦ୍ବାନ୍ପ୍ରାସ୍ତୋଷ୍ୟା
ମୂର୍ଧା ତେ ବ୍ୟପତିଷ୍ୟତ୍ତଥୋକ୍ତସ୍ୟ ମୟେତି || ୧.୧୧.୫||

ଅଥ ହୈନମୁଦ୍ଭାତୋପସସାଦୋଦ୍ଭାତର୍ଯ୍ୟା ଦେବତୋଦ୍ଭୀଥମନ୍ତାୟତ୍ତା
ତାଂ ଚେଦବିଦ୍ବାନ୍ମୁଦ୍ଭାସ୍ୟସି ମୂର୍ଧା ତେ ବିପତିଷ୍ୟତୀତି,
ମା ଭଗବାନବୋଚକ୍ଳତମା ସା ଦେବତେତି || ୧.୧୧.୬||

ଆଦିତ୍ୟ ଇତି ହୋବାଚ, ସର୍ବାଣି ହ ବା ଇମାନି ଭୂତାନ୍ୟାଦିତ୍ୟମୁକ୍ତେଃ ସନ୍ତଂ
ଗାୟନ୍ତି ସୈଷା ଦେବତୋଦ୍ଭୀଥମନ୍ତାୟତ୍ତା ତାଂ ଚେଦବିଦ୍ବାନ୍ମୁଦଗାସ୍ୟେ
ମୂର୍ଧା ତେ ବ୍ୟପତିଷ୍ୟତ୍ତଥୋକ୍ତସ୍ୟ ମୟେତି || ୧.୧୧.୭||

ଅଥ ହୈନଂ ପ୍ରତିହର୍ତ୍ତୋପସସାଦ, ପ୍ରତିହର୍ତ୍ତର୍ଯ୍ୟା ଦେବତା ପ୍ରତିହାରମନ୍ତାୟତ୍ତା ତାଂ
ଚେଦବିଦ୍ବାନ୍ପ୍ରତିହରିଷ୍ୟସି ମୂର୍ଧା ତେ ବିପତିଷ୍ୟତୀତି, ମା ଭଗବାନବୋଚକ୍ଳତମା
ସା ଦେବତେତି || ୧.୧୧.୮||

ଅନ୍ନମିତି ହୋବାଚ, ସର୍ବାଣି ହ ବା ଇମାନି ଭୂତନ୍ୟନ୍ନମେବ ପ୍ରତିହରମାଶାନି
ଜୀବନ୍ତି ସୈଷା ଦେବତା ପ୍ରତିହାରମନ୍ତାୟତ୍ତା ତାଂ ଚେଦବିଦ୍ବାନ୍ପ୍ରତ୍ୟହରିଷ୍ୟେ
ମୂର୍ଧା ତେ ବ୍ୟପତିଷ୍ୟତ୍ତଥୋକ୍ତସ୍ୟ ମୟେତି ତଥୋକ୍ତସ୍ୟ ମୟେତି || ୧.୧୧.୯||

|| ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

॥ ଦ୍ଵାଦଶ ଖଣ୍ଡ ॥

ଅଥାତଃ ଶୌବ ଉଦ୍ଧୂଧସ୍ତ୍ରବ ବକୋ ଦାଲ୍-ଭେଧା ଗ୍ଲାବୋ ବା
ମୈତ୍ରେୟଃ ସ୍ଵାଧ୍ୟାୟମୁଦ୍ଵଜାଜ ॥ ୧.୧୭.୧॥

ତସ୍ମୈ ଶ୍ଵା ଶ୍ଵେତଃ ପ୍ରାଦୁର୍ବଭୁବ, ତମନ୍ୟେ ଶ୍ଵାନ ଉପସମେତ୍ୟାତୁରନ୍ନଂ
ନୋ ଭଗବାନାଗାୟତ୍ତୁଶନାୟାମ ବା ଇତି ॥ ୧.୧୭.୨॥

ତାନ୍-ହୋବାଚେହୈବ ମା ପ୍ରାତରୁପସମୀୟାତେତି, ତଦ୍ଵ ବକୋ ଦାଲ୍-ଭେଧା
ଗ୍ଲାବୋ ବା ମୈତ୍ରେୟଃ ପ୍ରତିପାଲୟାଂଚକାର ॥ ୧.୧୭.୩॥

ତେ ହ ଯଥୈବେଦଂ ବହିଷ୍ଠବମାନେନ ସ୍ତୋଷ୍ୟମାଶାଃ ସଂରକ୍ଷାଃ
ସର୍ପତ୍ରୀତ୍ୟେବ ମାସସ୍ତୁପୁସ୍ତେ ହ ସମୁପବିଶ୍ୟ ହିଂଚକ୍ରୁଃ ॥ ୧.୧୭.୪॥

ଓମ୍ନମଦାମୋଂନାପିବାମୋଂନାଦେବୋ ବରୁଣଃ ପ୍ରଜାପତିଃ
ସବିତାଓନ୍ନମିତ୍ରାଓଃହରଦନ୍ନପତେନା ନ୍ନମିତ୍ରାଓଃହରାଓଃହରୋନାମିତି ॥ ୧.୧୭.୫॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵାଦଶ ଖଣ୍ଡ ॥

॥ ତ୍ରୟୋଦଶ ଖଣ୍ଡ ॥

ଅୟଂ ବାବ ଲୋକୋ ହାଉକାରୋ ବାୟୁର୍ହାଉକାରଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା
ଅଥକାରଃ ଆତ୍ମେହକାରୋଽଗ୍ନିରୀକାରଃ ॥ ୧.୧୮.୧॥

ଆଦିତ୍ୟ ଉକାରୋ ନିହବ ଏକାରୋ ବିଶ୍ଵେଦେବା ଔହୋଇକାରଃ
ପ୍ରଜାପତିର୍ହିଂକାରଃ ପ୍ରାଣଃ ସ୍ଵରୋଽନ୍ନଂ ଯା ବାଗ୍ନିରାଚ୍ ॥ ୧.୧୮.୨॥

ଅନିରୁକ୍ତସ୍ତ୍ରୟୋଦଶଃ ସ୍ତୋଭଃ ସଂଚରୋ ହୁଂକାରଃ ॥ ୧.୧୮.୩॥

ଦୁଷ୍ଟେଽସ୍ତୈ ବାଗ୍-ଦୋହଂ ଯେ ବାଚୋ ଦୋହୋଽନୁବାନନ୍ନାଦୋ ଭବତି
ୟ ଏତାମେବଂ ସ୍ବାମ୍ନାମୁପନିଷଦଂ ବେଦୋପନିଷଦଂ ବେଦ ଇତି ।। ୧.୧୩.୪।।

।। ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଇତି ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

॥ ଦ୍ଵିତୀୟୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଓଁ ସମସ୍ତସ୍ୟ ଖଲୁ ସାମ୍ନ ଉପାସନଂ ସାଧୁ ଯତ୍-ଖଲୁ ସାଧୁ
ତସ୍ମାମେତ୍ୟାତକ୍ଷତେ ଯଦସାଧୁ ତଦସାମେତି ॥ ୨.୧.୧॥

ତଦୁତାପ୍ୟାହୁଃ ସାମ୍ନୈନମୁପାଗାଦିତି ସାଧୁନୈନମୁପାଗାଦିତ୍ୟେବ
ତଦାହୁରସାମ୍ନୈନମୁପାଗାଦିତ୍ୟସାଧୁନୈନମୁପାଗାଦିତ୍ୟେବ ତଦାହୁଃ ॥ ୨.୧.୨॥

ଅଥୋତାପ୍ୟାହୁଃ ସାମ ନୋ ବତେତି ଯସ୍ମାଧୁ ଭବତି ସାଧୁ ବତେତ୍ୟେବ
ତଦାହୁରସାମ ନୋ ବତେତି ଯଦସାଧୁ ଭବତ୍ୟସାଧୁ ବତେତ୍ୟେବ ତଦାହୁଃ ॥ ୨.୧.୩॥

ସ ଯ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ଵାନସାଧୁ ସାମେତ୍ୟପାସ୍ତ୍ରେଭ୍ୟାଶୋ ହ ଯଦେନଂ
ସାଧବୋ ଧର୍ମା ଆ ତ ଗଚ୍ଛେୟୁରୁପ ତ ନମେୟଃ ॥ ୨.୧.୪॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଲୋକେଷୁ ପଞ୍ଚବିଧଂ ସାମୋପାସୀତ ପୃଥିବୀ ହିଂକାରୋଽଗ୍ନିଃ
ପ୍ରସ୍ତାବୋଽନ୍ତରିକ୍ଷମୁଦ୍ଘୀଥ ଆଦିତ୍ୟଃ ପ୍ରତିହାରୋ ଦୈର୍ଘ୍ୟନିଧନମିତ୍ୟର୍ଘ୍ୟେଷୁ ॥ ୨.୨.୧॥

ଅଥାବୃତ୍ତେଷୁ ଦୈର୍ଘ୍ୟନିଧନ ଆଦିତ୍ୟଃ
ପ୍ରସ୍ତାବୋଽନ୍ତରିକ୍ଷମୁଦ୍ଘୀଥୋଽଗ୍ନିଃ ପ୍ରତିହାରଃ ପୃଥିବୀ ନିଧନମ୍ ॥ ୨.୨.୨॥

କଲ୍ଲନ୍ତେ ହାସ୍ତୈ ଲୋକା ଉର୍ଧ୍ଵାଶ୍ଵାବୃତ୍ତାଶ୍ଚ ଯ ଏତଦେବଂ
ବିଦ୍ଵାଁଲ୍ଲୋକେଷୁ ପଞ୍ଚବିଧଂ ସାମୋପାସ୍ତ୍ରେ ॥ ୨.୨.୩॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ବୃଷ୍ଣୋ ପଞ୍ଚବିଧଃ ସାମୋପାସୀତ ପୁରୋବାତୋ ହିଂକାରୋ ମେଘୋ ଜାୟତେ
ସ ପ୍ରସ୍ତାବୋ ବର୍ଷତି ସ ଉଦ୍ଘୀଥୋ ବିଦ୍ୟୋତତେ ସ୍ତନୟତି ସ ପ୍ରତିହାରଃ ॥ ୨.୩.୧॥

ଉଦ୍ଘୀତୀତି ତନ୍ନିଧନଂ ବର୍ଷତି ହାସ୍ତେ ବର୍ଷୟତି ହ ଯ ଏତଦେବଂ
ବିଦ୍ଵାନବୃଷ୍ଣୋ ପଞ୍ଚବିଧଃ ସାମୋପାସ୍ତେ ॥ ୨.୩.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ସର୍ବାସ୍ତୁ ପଞ୍ଚବିଧଃ ସାମୋପାସୀତ ମେଘୋ ଯସ୍ତଂପୁରତେ ସ ହିଂକାରୋ ଯଦୂର୍ଷତି ସ ପ୍ରସ୍ତାବୋ
ୟଃ ପ୍ରାତଃ ସ୍ୟନ୍ତେ ସ ଉଦ୍ଘୀଥୋ ଯଃ ପ୍ରତୀତଃ ସ ପ୍ରତିହାରଃ ସମୁଦ୍ରୋ ନିଧନଂ ॥ ୨.୪.୧॥
ନ ହାସ୍ତୁ ପ୍ରେତ୍ୟସ୍ତୁମାନ୍ଭବତି ଯ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ଵାନ୍ସର୍ବାସ୍ତୁ
ପଞ୍ଚବିଧଃ ସାମୋପାସ୍ତେ ॥ ୨.୪.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଋତୁଷ୍ଟୁ ପଞ୍ଚବିଧଃ ସାମୋପାସୀତ ବସନ୍ତୋ ହିଂକାରଃ
ଗ୍ରୀଷ୍ମଃ ପ୍ରସ୍ତାବୋ ବର୍ଷା ଉଦ୍ଘୀଥଃ ଶରତ୍-ପ୍ରତିହାରୋ ହେମନ୍ତୋ ନିଧନଂ ॥ ୨.୫.୧॥
କଳ୍ପନ୍ତେ ହାସ୍ତା ଋତବ ଋତୁମାନ୍ଭବତି ଯ ଏତଦେବଂ
ବିଦ୍ଵାନୃତୁଷ୍ଟୁ ପଞ୍ଚବିଧଃ ସାମୋପାସ୍ତେ ॥ ୨.୫.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ପଶୁଷୁ ପଞ୍ଚବିଧଃ ସାମୋପାସୀତାଜା ହିଂକାରୋଽବୟଃ
ପ୍ରସ୍ତାବୋ ଗାବ ଉଦ୍ଘୀଥୋଽଶ୍ଵାଃ ପ୍ରତିହାରଃ ପୁରୁଷୋ ନିଧନମ୍ ॥ ୨.୭.୧॥

ଭବନ୍ତି ହାସ୍ୟ ପଶବଃ ପଶୁମାନ୍ଭବତି ଯୁ ଏତଦେବଂ
ବିଦ୍ଵାନ୍ପଶୁଷୁ ପଞ୍ଚବିଧଃ ସାମୋପାସ୍ତେ ॥ ୨.୭.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟେଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ପ୍ରାଣେଷୁ ପଞ୍ଚବିଧଂ ପରୋବରୀୟଃ ସାମୋପାସୀତ ପ୍ରାଣୋ
ହିଂକାରୋ ବାକ୍ପ୍ରସ୍ତାବଶ୍ଚକ୍ଷୁରୁଦ୍ଘୀଧଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ପ୍ରତିହାରୋ
ମନୋ ନିଧନଂ ପରୋବରୀୟଃସି ବୈତାନି ॥ ୨.୭.୧॥

ପରୋବରୀୟୋ ହାସ୍ୟ ଭବତି ପରୋବରୀୟସୋ ହ ଲୋକାଞ୍ଜୟତି
ଯୁ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ଵାନ୍ପ୍ରାଣେଷୁ ପଞ୍ଚବିଧଂ ପରୋବରୀୟଃ
ସାମୋପାସ୍ତ ଇତି ତୁ ପଞ୍ଚବିଧସ୍ୟ ॥ ୨.୭.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟେସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଅଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ସପ୍ତବିଧସ୍ୟ ବାଚି ସପ୍ତବିଧଃ ସାମୋପାସୀତ ଯଜ୍ଞିଂଚ
ବାତୋ ଦୁମିତି ସ ହିଂକାରୋ ଯତ୍-ପ୍ରେତି ସ ପ୍ରସ୍ତାବୋ ଯଦେତି ସ ଆଦିଃ ॥ ୨.୮.୧॥

ଯଦୁଦିତି ସ ଉଦ୍ଧୱଂ ପ୍ରତୀତି ସ ପ୍ରତିହାରୋ
ଯଦୁପେତି ସ ଉପଦ୍ରବୋ ଯନ୍ନୀତି ତନ୍ନିଧନମ୍ ।। ୨.୮.୨।।

ଦୁର୍ଲ୍ଲେଃସ୍ତୈ ବାଗ୍-ଦୋହଂ ଯୋ ବାତୋ ଦୋହୋଃନୁବାନନୁଦୋ ଭବତି
ୟ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ବାନ୍ନୀତି ସପ୍ରବିଧଃ ସାମୋପାସ୍ତେ ।। ୨.୮.୩।।

।। ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅଥ ଖଲୁମୁମାଦିତ୍ୟଃ ସପ୍ରବିଧଃ ସାମୋପାସୀତ ସର୍ବଦା
ସମସ୍ତେନ ସାମ ମାଂ ପ୍ରତି ମାଂ ପ୍ରତୀତି ସର୍ବେଣ ସମସ୍ତେନ ସାମ ।। ୨.୯.୧।।

ତସ୍ମିନ୍ନିମାନି ସର୍ବାଣି ଭୂତାନ୍ୟନ୍ଦ୍ରାୟତ୍ଵାନୀତି ବିଦ୍ୟାତ୍ସ୍ୟ ଯଦ୍-ପୁରୋଦୟାତ୍ଵ ହିଂକାରସ୍ତଦସ୍ୟ
ପଶବୋଃନ୍ଦ୍ରାୟତ୍ଵାସ୍ତସ୍ମାତ୍ତେ ହିଂକୁର୍ବନ୍ତି ହିଂକାରଭାଜିନୋ ହ୍ୟେତସ୍ୟ ସାମ୍ନଃ ।। ୨.୯.୨।।

ଅଥ ଯଦ୍-ପ୍ରଥମୋଦିତେ ସ ପ୍ରସ୍ତାବସ୍ତଦସ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟା ଅନ୍ଦ୍ରାୟତ୍ଵାସ୍ତସ୍ମାତ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତିକାମାଃ
ପ୍ରଶଂସାକାମାଃ ପ୍ରସ୍ତାବଭାଜିନୋ ହ୍ୟେତସ୍ୟ ସାମ୍ନଃ ।। ୨.୯.୩।।

ଅଥ ଯସ୍ମିନ୍ନବବେଲ୍ଲୟଃ ସ ଆଦିସ୍ତଦସ୍ୟ ବୟଂସ୍ୟନ୍ଦ୍ରାୟତ୍ଵାନି
ତସ୍ମାତ୍ତାନ୍ୟନ୍ତରିକ୍ଷେନାରମ୍ଭଶାନ୍ୟାଦାୟତ୍ଵାନଂ
ପରିପତନ୍ତ୍ୟାଦିଭାଜୀନି ହ୍ୟେତସ୍ୟ ସାମ୍ନଃ ।। ୨.୯.୪।।

ଅଥ ଯସ୍ମିଂପ୍ରତି ମଧ୍ୟନ୍ଦିନେ ସ ଉଦ୍ଧୱୀଥସ୍ତଦସ୍ୟ ଦେବା ଅନ୍ଦ୍ରାୟତ୍ଵାସ୍ତସ୍ମାତ୍ତେ ସତ୍ତମାଃ
ପ୍ରାଜାପତ୍ୟାନାମୁଦ୍ଧୱୀଥଭାଜିନୋ ହ୍ୟେତସ୍ୟ ସାମ୍ନଃ ।। ୨.୯.୫।।

ଅଥ ଯଦୁର୍ଧ୍ଵଂ ମଧ୍ୟଂଦିନାତ୍-ପ୍ରାଗପରାହ୍ଣାତ୍ ପ୍ରତିହାରସ୍ତଦସ୍ୟ ଗର୍ଭା ଅନ୍ଦ୍ରାୟତ୍ଵାସ୍ତସ୍ମାତ୍ତେ
ପ୍ରତିହୃତା ନାବପଦ୍ୟନ୍ତେ ପ୍ରତିହାରଭାଜିନୋ ହ୍ୟେତସ୍ୟ ସାମ୍ନଃ ।। ୨.୯.୬।।

ଅଥ ଯଦୁର୍ଧ୍ବମପରାହ୍ଣାତ୍-ପ୍ରାଗସ୍ତମୟାସ୍ତ ଉପଦ୍ରବସ୍ତଦସ୍ୟାରଣ୍ୟା ଅନ୍ଦାୟତ୍ତାସ୍ତସ୍ମାନ୍ନେ ପୁରୁଷଂ
ଦୃଷ୍ଟ୍ବା କକ୍ଷଃ ଶୁଭ୍ରମିତ୍ୟୁପଦ୍ରବନ୍ତ୍ୟୁପଦ୍ରବଭାଜିନୋ ହ୍ୟେତସ୍ୟ ସାମ୍ନଃ || ୨.୯.୭||

ଅଥ ଯତ୍-ପ୍ରଥମାସ୍ତମିତେ ତନ୍ନିଧନଂ ତଦସ୍ୟ ପିତରୋଽନ୍ଦାୟତ୍ତାସ୍ତସ୍ମାନ୍ନାନ୍ନିଦଧତି ନିଧନଭାଜିନୋ
ହ୍ୟେତସ୍ୟ ସାମ୍ନ ଏବଂ ଖଲ୍ଲମୁମାଦିତ୍ୟଃ ସପ୍ତବିଧଃ ସାମୋପାସ୍ତେ || ୨.୯.୮||

|| ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଅଥ ଖଲ୍ଲାତ୍ତ୍ଵସଂମିତମତିମୃତ୍ୟୁ ସପ୍ତବିଧଃ ସାମୋପାସୀତ ହିଂକାର ଇତି ତ୍ର୍ୟକ୍ଷରଂ
ପ୍ରସ୍ତାବ ଇତି ତ୍ର୍ୟକ୍ଷରଂ ତତ୍ତ୍ଵମମ୍ || ୨.୧୦.୧||

ଆଦିରିତି ଦ୍ଵ୍ୟକ୍ଷରଂ ପ୍ରତିହାର ଇତି ଚତୁରକ୍ଷରଂ ତତ ଇହୈକଂ ତତ୍ତ୍ଵମମ୍ || ୨.୧୦.୨||

ଉଦ୍ଘାଥ ଇତି ତ୍ର୍ୟକ୍ଷରମୁପଦ୍ରବ ଇତି ଚତୁରକ୍ଷରଂ ତ୍ରିଭିସ୍ତ୍ରିଭିଃ ସମଂ
ଭବତ୍ୟକ୍ଷରମତିଶିଷ୍ୟତେ ତ୍ର୍ୟକ୍ଷରଂ ତତ୍ତ୍ଵମମ୍ || ୨.୧୦.୩||

ନିଧନମିତି ତ୍ର୍ୟକ୍ଷରଂ ତତ୍ତ୍ଵମମେବ ଭବତି ତାନି ହ ବା ଏତାନି ଦ୍ଵାବିଂଶତିରକ୍ଷରାଣି || ୨.୧୦.୪||

ଏକବିଂଶତ୍ୟାଦିତ୍ୟମାପ୍ନୋତ୍ୟେକବିଂଶୋ ବା ଇତୋଽସୀବାଦିତ୍ୟୋ
ଦ୍ଵାବିଂଶେନ ପରମାଦିତ୍ୟାଞ୍ଜୟତି ତନ୍ନାକଂ ତଦ୍ଵିଶୋକମ୍ || ୨.୧୦.୫||

ଆପ୍ନୋତୀହାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ଜୟଂ ପରୋ ହାସ୍ୟାଦିତ୍ୟଜୟାଞ୍ଜୟେ ଭବତି ଯ ଏତଦେବଂ
ବିଦ୍ଵାନାତ୍ତ୍ଵସଂମିତମତିମୃତ୍ୟୁ ସପ୍ତବିଧଃ ସାମୋପାସ୍ତେ ସାମୋପାସ୍ତେ || ୨.୧୦.୬||

|| ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଏକଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ମନୋ ହିଂକାରୋ ବାକ୍ପ୍ରସ୍ତାବଞ୍ଚକ୍ଷୁରୁଦ୍ଧୀଧଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ପ୍ରତିହାରଃ
ପ୍ରାଣୋ ନିଧନମେତଦ୍ଧାୟତ୍ରଂ ପ୍ରାଣେଷୁ ପ୍ରୋତମ୍ || ୨.୧୧.୧||

ସ ଯ୍ମ ଏବମେତଦ୍ଧାୟତ୍ରଂ ପ୍ରାଣେଷୁ ପ୍ରୋତଂ ବେଦ ପ୍ରାଣୀଭବତି
ସର୍ବମାୟୁରେତି ଜ୍ୟୋଗ୍ଜୀବତି ମହାନ୍ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ଭବତି
ମହାନ୍-କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ମହାମନାଃ ସ୍ୟାଉଦ୍-ବ୍ରତମ୍ || ୨.୧୧.୨||

|| ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋ ଏକଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଅଭିମନ୍ତୁତି ସ ହିଂକାରୋ ଧୂମୋ ଜାୟତେ ସ ପ୍ରସ୍ତାବୋ ଜୁଲତି ସ
ଉଦ୍ଧୀଧୋଃଞ୍ଜାରା ଭବନ୍ତି ସ ପ୍ରତିହାର ଉପଶାମ୍ୟତି ତନ୍ନିଧନଃ ସଂଶାମ୍ୟତି
ତନ୍ନିଧନମେତଦ୍ରଥନ୍ତରମଗ୍ନୌ ପ୍ରୋତମ୍ || ୨.୧୨.୧||

ସ ଯ୍ମ ଏବମେତଦ୍ରଥନ୍ତରମଗ୍ନୌ ପ୍ରୋତଂ ବେଦ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚସ୍ୟନ୍ନାଦୋ ଭବତି
ସର୍ବମାୟୁରେତି ଜ୍ୟୋଗ୍ଜୀବତି ମହାନ୍ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ଭବତି ମହାନ୍-କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା
ନ ପ୍ରତ୍ୟତ୍ତଂଗ୍ନିମାତାମେନ୍ନ ନିଷ୍ଠୀବେଉଦ୍-ବ୍ରତମ୍ || ୨.୧୨.୨||

|| ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋ ଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଉପମନ୍ତୁୟତେ ସ ହିଂକାରୋ ଜ୍ଞପୟତେ ସ ପ୍ରସ୍ତାବଃ
ସ୍ତ୍ରିୟା ସହ ଶେତେ ସ ଉଦ୍ଧୀଧଃ ପ୍ରତି ସ୍ତ୍ରୀଂ ସହ ଶେତେ
ସ ପ୍ରତିହାରଃ କାଲଂ ଗଚ୍ଛତି ତନ୍ନିଧନଂ ପାରଂ ଗଚ୍ଛତି
ତନ୍ନିଧନମେତଦ୍ଵାମଦେବ୍ୟଂ ମିଥୁନେ ପ୍ରୋତମ୍ || ୨.୧୩.୧||

ସ ଯୁ ଏବମେତଦ୍ଦ୍ଵାମଦେବ୍ୟଂ ମିଥୁନେ ପ୍ରୋତଂ ବେଦ
ମିଥୁନୀଭବତି ମିଥୁନାନ୍ନିଥୁନାତ୍-ପ୍ରଜାୟତେ
ସର୍ବମାୟୁରେତି ଜ୍ୟୋଗ୍ଞୀବତି ମହାନ୍-ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ଭବତି
ମହାନ୍-କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ନ କାଂଚନ ପରିହରେଉଦ୍-ବ୍ରତମ୍ ॥ ୨.୧୩.୭॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋତ୍ତୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଉଦ୍ୟନ୍-ହିଂକାର ଉଦିତଃ ପ୍ରସ୍ତାବୋ ମଧ୍ୟାହ୍ନିନ ଉଦ୍ଘୀଘୋଽପରାହ୍ଵଣଃ
ପ୍ରତିହାରୋଽସ୍ତଂ ଯନ୍ନିଧନମେତଦ୍ଵହଦାଦିତ୍ୟେ ପ୍ରୋତମ୍ ॥ ୨.୧୪.୧॥

ସ ଯୁ ଏବମେତଦ୍ଵହଦାଦିତ୍ୟେ ପ୍ରୋତଂ ବେଦ ତେଜସ୍ଵ୍ୟନ୍ନାଦୋ
ଭବତି ସର୍ବମାୟୁରେତି ଜ୍ୟୋଗ୍ଞୀବତି ମହାନ୍-ପ୍ରଜୟା
ପଶୁଭିର୍ଭବତି ମହାନ୍-କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ତପତ୍ତଂ ନ ନିନ୍ଦେଉଦ୍-ବ୍ରତମ୍ ॥ ୨.୧୪.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଭ୍ରାଣି ସଂପୁରନ୍ତେ ସ ହିଂକାରୋ ମେଘୋ ଜାୟତେ
ସ ପ୍ରସ୍ତାବୋ ବର୍ଷତି ସ ଉଦ୍ଘୀଘୋ ବିଦ୍ୟୋତତେ ସ୍ତନୟତି
ସ ପ୍ରତିହାର ଉଦ୍ଘୃହଣାତି ତନ୍ନିଧନମେତଦ୍ଘୈରୂପଂ ପର୍ଜନ୍ୟେ ପ୍ରୋତମ୍ ॥ ୨.୧୫.୧॥

ସ ଯୁ ଏବମେତଦ୍ଘୈରୂପଂ ପର୍ଜନ୍ୟେ ପ୍ରୋତଂ ବେଦ ବିରୂପାଂଶୁ ସୁରୂପଂଶୁ
ପଶୁନବରୁକ୍ଷେ ସର୍ବମାୟୁରେତି ଜ୍ୟୋଗ୍ଞୀବତି ମହାନ୍-ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ଭବତି
ମହାନ୍-କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ବର୍ଷତ୍ତଂ ନୋ ନିନ୍ଦେଉଦ୍-ବ୍ରତମ୍ ॥ ୨.୧୫.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋପଞ୍ଚଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ବସନ୍ତୋ ହିଂକାରୋ ଗ୍ରୀଷ୍ମଃ ପ୍ରସ୍ରାବୋ ବର୍ଷା ଉଦ୍ଧୀଧଃ
ଶରତ୍-ପ୍ରତିହାରୋ ହେମନ୍ତୋ ନିଧନମେତଦ୍ଦୈରାଜମୃତୁଷୁ ପ୍ରୋତମ୍ ॥ ୨.୧୭.୧॥

ସ ଯୁ ଏବମେତଦ୍ଦୈରାଜମୃତୁଷୁ ପ୍ରୋତଂ ବେଦ ବିରାଜତି ପ୍ରଜୟା
ପଶୁଭିର୍ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚସେନ ସର୍ବମାୟୁରେତି ଜ୍ୟୋଗ୍ଜୀବତି ମହାନ୍-ପ୍ରଜୟା
ପଶୁଭିର୍ଭବତି ମହାନ୍-କୀର୍ତ୍ୟର୍ତୁନ୍ ନିନ୍ଦେଉଦ୍-ବ୍ରତମ୍ ॥ ୨.୧୭.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟେଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ସପ୍ତଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ପୃଥିବୀ ହିଂକାରୋଽନ୍ତରିକ୍ଷଂ ପ୍ରସ୍ରାବୋ ଦ୍ୟୌରୁଦ୍ଧୀଧୋ ଦିଶଃ ପ୍ରତିହାରଃ
ସମୁଦ୍ରୋ ନିଧନମେତାଃ ଶକ୍ତ୍ୟୈ ଲୋକେଷୁ ପ୍ରୋତାଃ ॥ ୨.୧୭.୧॥

ସ ଯୁ ଏବମେତାଃ ଶକ୍ତ୍ୟୈ ଲୋକେଷୁ ପ୍ରୋତା ବେଦ ଲୋକୀ ଭବତି
ସର୍ବମାୟୁରେତି ଜ୍ୟୋଗ୍ଜୀବତି ମହାନ୍-ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ଭବତି
ମହାନ୍-କୀର୍ତ୍ୟା ଲୋକାନୁ ନିନ୍ଦେଉଦ୍-ବ୍ରତମ୍ ॥ ୨.୧୭.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟେସପ୍ତଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଅଷ୍ଟାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଜା ହିଂକାରୋଽବୟଃ ପ୍ରସ୍ରାବୋ ଗାବ ଉଦ୍ଧୀଧୋଽଶ୍ଵାଃ ପ୍ରତିହାରଃ
ପୁରୁଷୋ ନିଧନମେତା ରେବତ୍ୟଃ ପଶୁଷୁ ପ୍ରୋତାଃ ॥ ୨.୧୮.୧॥

ସ ଯୁ ଏବମେତା ରେବତ୍ୟଃ ପଶୁଷୁ ପ୍ରୋତା ବେଦ ପଶୁମାନୁଭବତି ସର୍ବମାୟୁରେତି
ଜ୍ୟୋଗ୍ଜୀବତି ମହାନୁପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ଭବତି ମହାନ-କୀର୍ତ୍ୟା ପଶୁନ୍ ନିନ୍ଦେଉଦ-ବ୍ରତମ୍ ॥ ୨.୧୮.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଏକୋନବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଲୋମ ହିଂକାରସ୍ତୁକ୍ପସ୍ତ୍ରାବୋ ମାଂସମୁଦ୍ଘୀଧୋଃସ୍ଥି
ପ୍ରତିହାରୋ ମଜ୍ଜା ନିଧନମେତଦ୍ୟଜ୍ଞାୟଜ୍ଞୀୟମଜ୍ଞେଷୁ ପ୍ରୋତମ୍ ॥ ୨.୧୯.୧॥

ସ ଯୁ ଏବମେତଦ୍ୟଜ୍ଞାୟଜ୍ଞୀୟମଜ୍ଞେଷୁ ପ୍ରୋତଂ ବେଦାଃ ଜୀଭବତି ନାଜ୍ଞେନ
ବିଦୁର୍ଛତି ସର୍ବମାୟୁରେତି ଜ୍ୟୋଗ୍ଜୀବତି ମହାନୁପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ଭବତି
ମହାନ-କୀର୍ତ୍ୟା ସଂବସୁରଂ ମଜ୍ଜକ୍ଷୋ ନାଶ୍ମୀୟାଉଦ-ବ୍ରତଂ ମଜ୍ଜକ୍ଷୋ ନାଶ୍ମୀୟାଦିତି ବା ॥ ୨.୧୯.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋ ଏକୋନବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଗ୍ନିର୍ହିଂକାରୋ ବାୟୁଃ ପ୍ରସ୍ରାବ ଆଦିତ୍ୟ ଉଦ୍ଘୀଧୋ ନକ୍ଷତ୍ରାଣି
ପ୍ରତିହାରଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ନିଧନମେତଦ୍ରାଜନଂ ଦେବତାସୁ ପ୍ରୋତମ୍ ॥ ୨.୨୦.୧॥

ସ ଯୁ ଏବମେତଦ୍ରାଜନଂ ଦେବତାସୁ ପ୍ରୋତଂ ବେଦୈତାସାମେବ ଦେବତାନାଂ
ସଲୋକତାଂ ସର୍ଷ୍ଟତାଂ ସାୟୁଜ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତି ସର୍ବମାୟୁରେତି ଜ୍ୟୋଗ୍ଜୀବତି
ମହାନୁପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ଭବତି ମହାନ-କୀର୍ତ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍ ନିନ୍ଦେଉଦ-ବ୍ରତମ୍ ॥ ୨.୨୦.୨॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋ ବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

|| ଏକବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ତ୍ରୟା ବିଦ୍ୟା ହିଂକାରସ୍ତୟ ଇମେ ଲୋକାଃ ସ ପ୍ରସ୍ତାବୋଽଗ୍ନିର୍ବାୟୁରାଦିତ୍ୟଃ
ସ ଉଦ୍ଭୀଥୋ ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ବୟଃସି ମରୀଚୟଃ ସ ପ୍ରତିହାରଃ ସର୍ପା ଗନ୍ଧର୍ବାଃ
ପିତରସ୍ତନ୍ନିଧନମେତସ୍ତ୍ରାମ ସର୍ବସ୍ଥିନ୍-ପ୍ରୋତମ୍ || ୨.୨୧.୧||

ସ ଯ ଏବମେତସ୍ତ୍ରାମ ସର୍ବସ୍ଥିନ୍-ପ୍ରୋତଂ ବେଦ ସର୍ବଃ ହ ଉବତି || ୨.୨୧.୨||

ତଦେଷ ଶ୍ଳୋକଃ |

ୟାନି ପଞ୍ଚଧା ତ୍ରୀଣୀ ତ୍ରୀଣି ତେଭ୍ୟୋ ନ ଜ୍ୟାୟଃ ପରମନ୍ୟଦସ୍ତି || ୨.୨୧.୩||

ୟସ୍ତଦ୍ବେଦ ସ ବେଦ ସର୍ବଃ ସର୍ବା ଦିଶୋ ବଲିମସ୍ତୈ ହରନ୍ତି
ସର୍ବମସ୍ତ୍ରୀତ୍ୟୁପାସିତ ତଦ୍-ବ୍ରତଂ ତଦ୍-ବ୍ରତମ୍ || ୨.୨୧.୪||

|| ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋ ଏକବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଦ୍ଵାବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ବିନର୍ଦ୍ଦି ସାମ୍ନୋ ବୃଣେ ପଶବ୍ୟମିତ୍ୟଗ୍ନେରୁଦ୍ଭୀଥୋଽନିରୁକ୍ତଃ ପ୍ରଜାପତେର୍ନିରୁକ୍ତଃ ସୋମସ୍ୟ
ମୃଦୁ ଶ୍ଲୁଷ୍-ଶଂ ବାୟୋଃ ଶ୍ଲୁଷ୍-ଶଂ ବଲବଦିନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ କ୍ରୌଞ୍ଚିଂ ବୃହସ୍ପତେରପଧ୍ଵାକ୍ତଂ
ବରୁଣସ୍ୟ ତାନ୍-ସର୍ବାନେବୋପସେବେତ ବାରୁଣଂ ତ୍ଵେବ ବର୍ଜୟେତ୍ || ୨.୨୨.୧||

ଅମୃତତ୍ଵଂ ଦେବେଭ୍ୟ ଆଗାୟାନୀତ୍ୟାଗାୟେସ୍ତ୍ଵଧାଂ ପିତୃଭ୍ୟ ଆଶାଂ
ମନୁଷ୍ୟେଭ୍ୟସ୍ତୃଣୋଦକଂ ପଶୁଭ୍ୟଃ ସ୍ଵର୍ଗଂ ଲୋକଂ ଯଜମାନାୟାନୁମାତୁନ
ଆଗାୟାନୀତ୍ୟେତାନି ମନସା ଧ୍ୟାୟନ୍ନୁପ୍ରମତ୍ତଃ ସୁବୀତ || ୨.୨୨.୨||

ସର୍ବେ ସ୍ଵରା ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟାତ୍ମାନଃ ସର୍ବ ଉଷ୍ମାଣଃ ପ୍ରଜାପତେରାତ୍ମାନଃ ସର୍ବେ ସ୍ଵର୍ଣା
ମୃତ୍ୟୋରାତ୍ମାନସ୍ତଂ ଯଦି ସ୍ଵରେଷ୍ଟୁପାଲଭେତେନ୍ଦ୍ରଃ ଶରଣଂ ପ୍ରପନ୍ନୋଽଭୂବଂ
ସ ତ୍ଵା ପ୍ରତି ବକ୍ଷ୍ୟତୀତ୍ୟେନଂ ବ୍ରୁୟାତ୍ || ୨.୨୨.୩||

ଅଥ ଯଦ୍ୟେନମୁଷ୍ମସୁପାଲଭେତ ପ୍ରଜାପତିଃ ଶରଣଂ ପ୍ରପନ୍ନୋଽଭୁବଂ ସ ତ୍ବା ପ୍ରତି
ପେକ୍ଷ୍ୟତୀତ୍ୟେନଂ ବ୍ରୁୟାଦଥ ଯଦ୍ୟେନଃ ସ୍ୱର୍ଗେଷୁପାଲଭେତ ମୃତ୍ୟୁଃ ଶରଣଂ
ପ୍ରପନ୍ନୋଽଭୁବଂ ସ ତ୍ବା ପ୍ରତି ଧକ୍ଷ୍ୟତୀତ୍ୟେନଂ ବ୍ରୁୟାତ୍ ।। ୨.୨୨.୪।।

ସର୍ବେ ସ୍ୱରା ଘୋଷବନ୍ତୋ ବଲବନ୍ତୋ ବକ୍ରବ୍ୟାଃ ଇନ୍ଦ୍ରେ ବଲଂ ଦଦାନୀତି ସର୍ବ ଉଷ୍ମାଶୋଽଗ୍ରସ୍ତା
ଅନିରସ୍ତା ବିବୃତା ବକ୍ରବ୍ୟାଃ ପ୍ରଜାପତେରାତ୍ମାନଂ ପରିଦଦାନୀତି ସର୍ବେ ସ୍ୱର୍ଗା
ଲେଶେନାନଭିନିହିତା ବକ୍ରବ୍ୟା ମୃତ୍ୟୋରାତ୍ମାନଂ ପରିହରାଣୀତି ।। ୨.୨୨.୫।।

।। ଇତି ଦ୍ୱିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଦ୍ଦାବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ତ୍ରୟୋବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ତ୍ରୟୋ ଧର୍ମସ୍ନାୟା ଯଜ୍ଞୋଽଧ୍ୟୟନଂ ଦାନମିତି ।
ପ୍ରଥମସ୍ତପ ଏବ ଦ୍ୱିତୀୟୋ ବ୍ରହ୍ମଚାର୍ଯ୍ୟଚାର୍ଯ୍ୟକୁଲବାସୀ
ତୃତୀୟୋଽତ୍ୟକ୍ତମାତ୍ମାନମାଚାର୍ଯ୍ୟକୁଲୋଽବସାଦୟନ୍ସର୍ବ
ଏତେ ପୁଣ୍ୟଲୋକା ଭବନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମସଂସ୍ଥୋଽମୃତତ୍ୱମେତି ।। ୨.୨୩.୧।।

ପ୍ରଜାପତିର୍ଲୋକାନଭ୍ୟତପଞ୍ଚେତ୍ୟୋଽଭିତପ୍ତେଭ୍ୟସ୍ତୟା ବିଦ୍ୟା ସଂପ୍ରାସ୍ରବତ୍ତାମଭ୍ୟତପଞ୍ଚସ୍ୟା
ଅଭିତପ୍ତାୟା ଏତାନ୍ୟକ୍ଷରାଣି ସଂପ୍ରାସ୍ରବନ୍ତ ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ୱରିତି ।। ୨.୨୩.୨।।

ତାନ୍ୟଭ୍ୟତପଞ୍ଚେତ୍ୟୋଽଭିତପ୍ତେଭ୍ୟ ଓଂକାରଃ ସଂପ୍ରାସ୍ରବତ୍ତଦ୍ୟଥା ଶଙ୍କୁନା ସର୍ବାଣି ପର୍ଣ୍ଣାନି
ସଂତୃଷ୍ଣାନ୍ୟେବମୋଂକାରେଣ ସର୍ବା ବାକ୍ ସଂତୃଷ୍ଣୋଂକାର ଏବେଦଃ
ସର୍ବମୋଂକାର ଏବେଦଃ ସର୍ବମ୍ ।। ୨.୨୩.୩।।

।। ଇତି ଦ୍ୱିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋତ୍ରୟୋବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

॥ ଚତୁର୍ବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

ବ୍ରହ୍ମବାଦିନୋ ବଦନ୍ତି ଯଦ୍ବସୁନାଂ ପ୍ରାତଃସବନଂ ରୁଦ୍ରାଣାଂ ମାଧ୍ୟାହ୍ନିନଂ
ସବନମାଦିତ୍ୟାନାଂ ଚ ବିଶ୍ୱେଷାଂ ଚ ଦେବାନାଂ ତୃତୀୟସବନମ୍ ॥ ୨.୨୪.୧॥
କୃ ତର୍ହି ଯଜମାନସ୍ୟ ଲୋକ ଇତି ସ ଯସ୍ତଂ ନ ବିଦ୍ୟାହୁଥଂ
କୁର୍ଯ୍ୟାଦଥ ବିଦ୍ବାନ୍-କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍ ॥ ୨.୨୪.୨॥

ପୁରା ପ୍ରାତରନୁବାକସ୍ୟୋପାକରଣାଞ୍ଜୟନେନ
ଗାର୍ହପତ୍ୟସ୍ୟୋଦାତ୍ତୁଷ ଉପବିଶ୍ୟ ସ ବାସବଂ ସାମାଭିଗାୟତି ॥ ୨.୨୪.୩॥

ଲୋକାକଦ୍ୱାରମପାବାଣା ଶ୍ୱୃଣାଣ ପଶ୍ୟେମ ତ୍ୱା ବୟଃରା ଣାଣାଣାଣା ଦୁଂଶ
ଆ ଣା ଜ୍ୟା ଣ ଯୋ ଣ ଆ ଣ୨୧୧୧ ଇତି ॥ ୨.୨୪.୪॥

ଅଥ ଜୁହୋତି ନମୋଽଗ୍ନୟେ ପୃଥିବୀକ୍ଷିତେ ଲୋକକ୍ଷିତେ ଲୋକଂ
ମେ ଯଜମାନାୟ ବିଧୈଷ ବୈ ଯଜମାନସ୍ୟ ଲୋକ ଏତାସ୍ମି ॥ ୨.୨୪.୫॥

ଅତ୍ର ଯଜମାନଃ ପରସ୍ତାଦାୟୁଷଃ ସ୍ୱାହାଽପଜହି ପରିଘମିତୁ୍ୟକ୍ଳୋଡ଼ିଷ୍ଠତି
ତସ୍ମୈ ବସବଃ ପ୍ରାତଃସବନଂ ସଂପ୍ରୟଚ୍ଛତି ॥ ୨.୨୪.୬॥

ପୁରା ମାଧ୍ୟାହ୍ନିନସ୍ୟ ସବନସ୍ୟୋପାକରଣାଞ୍ଜୟନେନାଗ୍ନୀଧ୍ରୀୟସ୍ୟୋଦାତ୍ତୁଷ
ଉପବିଶ୍ୟ ସ ରୈଦ୍ରଂ ସାମାଭିଗାୟତି ॥ ୨.୨୪.୭॥

ଲୋକାକଦ୍ୱାରମପାବାଣାଶ୍ୱୃଣାଣ ପଶ୍ୟେମ ତ୍ୱା ବୟଂ
ବୈରାଣାଣାଣାଣା ଦୁଂଶ ଆଣାଜ୍ୟା ଣୟୋଣଆଣ୨୧୧୧ଇତି ॥ ୨.୨୪.୮॥

ଅଥ ଜୁହୋତି ନମୋ ବାୟୁବେଽନ୍ତରିକ୍ଷିତେ ଲୋକକ୍ଷିତେ ଲୋକଂ
ମେ ଯଜମାନାୟ ବିଧୈଷ ବୈ ଯଜମାନସ୍ୟ ଲୋକ ଏତାସ୍ମି ॥ ୨.୨୪.୯॥

ଅତ୍ର ଯଜ୍ଞମାନଃ ପରସ୍ତାଦାୟୁଷଃ ସ୍ବାହାଃପଜହି ପରିଘମିତୁ୍ୟକ୍ଳୋଢିଷ୍ଠିତି
ତସ୍ମୈ ରୁଦ୍ରା ମାଧ୍ୟନ୍ଦିନଃ ସବନଃ ସଂପ୍ରୟଜ୍ଞନ୍ତି ।। ୨.୨୪.୧୦।।

ପୁରା ତୃତୀୟସବନସ୍ୟୋପାକରଣାଞ୍ଜୟନେନାହବନୀୟସ୍ୟୋଦତ୍ତୁଖ
ଉପବିଶ୍ୟ ସ ଆଦିତ୍ୟଃ ସ ବୈଶ୍ଣଦେବଃ ସାମାଭିଗାୟତି ।। ୨.୨୪.୧୧।।

ଲୋକାକଦ୍ବାରମପା ବାମା ଶ୍ଚୂଣାମ ପଶ୍ୟମ ତ୍ବା ବୟଃ ସ୍ବାରାମାମାମାମା ଦୁଂମ
ଆମାମ ଜ୍ୟାମା ଯୋମା ଆମାମ୧୧୧୧ ଇତି ।। ୨.୨୪.୧୨।।

ଆଦିତ୍ୟମଥ ବୈଶ୍ଣଦେବଂ ଲୋକା କଦ୍ବାରମପାବାମା ଶ୍ଚୂଣାମ ପଶ୍ୟମ ତ୍ବା ବୟଃ
ସାମାମାମାମାମାମା ଦୁଂମ ଆମାମ ଜ୍ୟାମା ଯୋମାଆମାମ୧୧୧୧ ଇତି ।। ୨.୨୪.୧୩।।

ଅଥ ଜୁହୋତି ନମ ଆଦିତ୍ୟେଭ୍ୟଶ୍ଚ ବିଶ୍ବେଭ୍ୟଶ୍ଚ ଦେବେଭ୍ୟା
ଦିବିକ୍ଷିଦ୍-ଭ୍ୟା ଲୋକକ୍ଷିଦ୍-ଭ୍ୟା ଲୋକଂ ମେ ଯଜ୍ଞମାନାୟ ବିନ୍ଦତ ।। ୨.୨୪.୧୪।।

ଏଷ ବୈ ଯଜ୍ଞମାନସ୍ୟ ଲୋକ ଏତାସ୍ମାତ୍ର ଯଜ୍ଞମାନଃ
ପରସ୍ତାଦାୟୁଷଃ ସ୍ବାହାଃପଜହତପରିଘମିତୁ୍ୟକ୍ଳୋଢିଷ୍ଠିତି ।। ୨.୨୪.୧୫।।

ତସ୍ମା ଆଦିତ୍ୟାଶ୍ଚ ବିଶ୍ବେ ଚ ଦେବାସ୍ତୃତୀୟଃ ସବନଃ ସଂପ୍ରୟଜ୍ଞନ୍ତ୍ୟସ
ହ ବୈ ଯଜ୍ଞସ୍ୟ ମାତ୍ରାଂ ବେଦ ଯ ଏବଂ ବେଦ ଯ ଏବଂ ବେଦ ।। ୨.୨୪.୧୬।।

।। ଇତି ଦ୍ବିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଚତୁର୍ବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଇତି ଦ୍ବିତୀୟୋଧ୍ୟାୟଃ ।।

॥ ତୃତୀୟୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମଃ ଶ୍ଳୋକଃ ॥

ଓଁ ଅସୌ ବା ଆଦିତ୍ୟୋ ଦେବମଧୁ ତସ୍ୟ ଦୈରେବ
ତିରଶ୍ଚାନବଂ ଶୋଂହରିକ୍ଷମପୂପୋ ମରୀଚୟଃ ପୁତ୍ରାଃ ॥ ୩.୧.୧॥

ତସ୍ୟ ଯେ ପ୍ରାଞ୍ଜୋ ରଶ୍ମୟସ୍ତା ଏବାସ୍ୟ ପ୍ରାତ୍ୟୋ ମଧୁନାତ୍ୟଃ ।
ରତ ଏବ ମଧୁକୃତ ରଗ୍-ବେଦ ଏବ ପୁଷ୍ପଂ ତା ଅମୃତା ଆପସ୍ତା ବା ଏତା ରତଃ ॥ ୩.୧.୨॥

ଏତମ୍ବେଦମଭ୍ୟତପଂ ସ୍ତସ୍ୟାଭିତପ୍ରସ୍ୟ ଯଶସ୍ତେଜ
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବୀର୍ଯ୍ୟମନ୍ନାଦ୍ୟଂ ରସୋଽଜାୟତ ॥ ୩.୧.୩॥

ତଦ୍ୟକ୍ଷରତ୍ନଦାଦିତ୍ୟମଭିତୋଽଗ୍ରୟତ୍ନଦ୍ୱା
ଏତଦ୍ୟଦେତଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ରୋହିତଂ ରୂପମ୍ ॥ ୩.୧.୪॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋପ୍ରଥମଃ ଶ୍ଳୋକଃ ॥

॥ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ଶ୍ଳୋକଃ ॥

ଅଥ ଯୋଽସ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣା ରଶ୍ମୟସ୍ତା ଏବାସ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣା ମଧୁନାତ୍ୟୋ ଯଜୁଂଷ୍ୟେବ
ମଧୁକୃତୋ ଯଜୁର୍ବେଦ ଏବ ପୁଷ୍ପଂ ତା ଅମୃତା ଆପଃ ॥ ୩.୨.୧॥

ତାନି ବା ଏତାନି ଯଜୁଂଷ୍ୟେତଂ ଯଜୁର୍ବେଦମଭ୍ୟତପଂ ସ୍ତସ୍ୟାଭିତପ୍ରସ୍ୟ
ଯଶସ୍ତେଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବୀର୍ଯ୍ୟମନ୍ନାଦ୍ୟଂ ରସୋଽଜାୟତ ॥ ୩.୨.୨॥

ତଦ୍ୟକ୍ଷରତ୍ନଦାଦିତ୍ୟମଭିତୋଽଗ୍ରୟତ୍ନଦ୍ୱା ଏତଦ୍ୟଦେତଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ଶୁକ୍ଳଂ ରୂପମ୍ ॥ ୩.୨.୩॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଦ୍ୱିତୀୟଃ ଶ୍ଳୋକଃ ॥

॥ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ଯେଃସ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟଞ୍ଜୋ ରଶ୍ମୟସ୍ତା ଏବାସ୍ୟ ପ୍ରତୀତ୍ୟୋ ମଧୁନାତ୍ୟଃ
ସାମାନ୍ୟେବ ମଧୁକୃତଃ ସାମବେଦ ଏବ ପୁଷ୍ଟଂ ତା ଅମୃତା ଆପଃ ॥ ୩.୩.୧॥

ତାନି ବା ଏତାନି ସାମାନ୍ୟେତଃ ସାମବେଦମଭ୍ୟତପଃ ସ୍ତ୍ରସ୍ୟାଭିତପ୍ରସ୍ୟ
ୟଶସ୍ତେଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବୀର୍ଯ୍ୟମନ୍ନାଦ୍ୟଃ ରସୋଽଜାୟତ ॥ ୩.୩.୨॥

ତଦ୍ୟକ୍ଷରଞ୍ଜଦାଦିତ୍ୟମଭିତୋଽଗ୍ରୟଞ୍ଜଦ୍ୱା
ଏତଦ୍ୟଦେତଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ପରଂ କୃଷ୍ଣଃ ରୂପମ୍ ॥ ୩.୩.୩॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ଯେଃସ୍ୟୋଦଞ୍ଜୋ ରଶ୍ମୟସ୍ତା ଏବାସ୍ୟୋଦୀତ୍ୟୋ ମଧୁନାତ୍ୟୋଽଧର୍ବାଙ୍ଗିରସ
ଏବ ମଧୁକୃତ ଇତିହାସପୁରାଣଂ ପୁଷ୍ଟଂ ତା ଅମୃତା ଆପଃ ॥ ୩.୪.୧॥

ତେ ବା ଏତେଽଧର୍ବାଙ୍ଗିରସ ଏତଦିତିହାସପୁରାଣମଭ୍ୟତପଃ
ସ୍ତ୍ରସ୍ୟାଭିତପ୍ରସ୍ୟ ଯଶସ୍ତେଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବୀର୍ଯ୍ୟମନ୍ନାଦ୍ୟଃ ରସୋଽଜାୟତ ॥ ୩.୪.୨॥

ତଦ୍ୟକ୍ଷରଞ୍ଜଦାଦିତ୍ୟମଭିତୋଽଗ୍ରୟଞ୍ଜଦ୍ୱା
ଏତଦ୍ୟଦେତଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ପରଂ କୃଷ୍ଣଃ ରୂପମ୍ ॥ ୩.୪.୩॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ଯେଃସ୍ୟୋର୍ଧ୍ୱା ରଶ୍ମୟସ୍ତା ଏବାସ୍ୟୋର୍ଧ୍ୱା ମଧୁନାତ୍ୟୋ ଗୁହ୍ୟା ଏବାଦେଶା
ମଧୁକୃତୋ ବ୍ରହ୍ମେବ ପୁଷ୍ଟଂ ତା ଅମୃତା ଆପଃ ॥ ୩.୫.୧॥

ତେ ବା ଏତେ ଗୁହ୍ୟା ଆଦେଶା ଏତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାଭ୍ୟତପଃ ସ୍ତସ୍ୟାଭିତପ୍ରସ୍ୟ
ୟଶସ୍ତେଜ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ବୀର୍ଯ୍ୟମନ୍ନାଦ୍ୟଃ ରସୋଽଜାୟତ ॥ ୩.୫.୨॥

ତଦ୍ୟକ୍ଷରଞ୍ଜଦାଦିତ୍ୟମଭିତୋଽଗ୍ରୟଞ୍ଜଦା

ଏତଦ୍ୟଦେତଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ କ୍ଷୋଭତ ଇବ ॥ ୩.୫.୩॥

ତେ ବା ଏତେ ରସାନାଃ ରସା ବେଦା ହି ରସାସ୍ତେଷାମେତେ

ରସାସ୍ତାନି ବା ଏତାନ୍ୟମୃତାନାମମୃତାନି ବେଦା

ହ୍ୟମୃତାସ୍ତେଷାମେତାନ୍ୟମୃତାନି ॥ ୩.୫.୪॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ତଦ୍ୟତ୍-ପ୍ରଥମମମୃତଂ ତଦ୍ୱସବ ଉପଜୀବନ୍ତ୍ୟଗ୍ନିନା ମୁଖେନ ନ ବୈ
ଦେବା ଅଶ୍ନନ୍ତି ନ ପିବନ୍ତ୍ୟେତଦେବାମୃତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୃପ୍ୟନ୍ତି ॥ ୩.୬.୧॥

ତ ଏତଦେବ ରୂପମଭିସଂବିଶନ୍ତ୍ୟେତସ୍ମାଦ୍ରୂପାଦୁଦ୍ୟନ୍ତି ॥ ୩.୬.୨॥

ସ ଯଃ ଏତଦେବମମୃତଂ ବେଦ ବସୁନାମେବୈକୋ ଭୃତ୍ୱାଽଗ୍ନିନୈବ

ମୁଖେନୈତଦେବାମୃତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୃପ୍ୟତି ସ ଯଃ ଏତଦେବ

ରୂପମଭିସଂବିଶନ୍ତ୍ୟେତସ୍ମାଦ୍ରୂପାଦୁଦେତି ॥ ୩.୬.୩॥

ସ ଯାବଦାଦିତ୍ୟଃ ପୁରସ୍ତାଦୁଦେତା ପଶ୍ଚାଦସ୍ତମେତା
ବସୁନାମେବ ତାବଦାଧିପତ୍ୟଃ ସ୍ୱାରାଜ୍ୟଂ ପର୍ଯ୍ୟେତା ।। ୩.୭.୪।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅଥ ଯଜ୍ଞିତୀୟମମୃତଂ ତଦ୍ବ୍ରାତ୍ନ ଉପଜୀବନ୍ତୀନ୍ଦ୍ରେଣ ମୁଖେନ ନ ବୈ ଦେବା
ଅଶ୍ନନ୍ତି ନ ପିବନ୍ତ୍ୟେତଦେବାମୃତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୃପ୍ୟନ୍ତି ।। ୩.୭.୧।।

ତ ଏତଦେବ ରୂପମଭିସଂବିଶନ୍ତ୍ୟେତସ୍ମାଦ୍ବ୍ରାହ୍ମଣାଦୁଦ୍ୟନ୍ତି ।। ୩.୭.୨।।

ସ ଯ ଏତଦେବମମୃତଂ ବେଦ ରୁଦ୍ରାଣାମେବୈକୋ ଭୂତ୍ୱେନ୍ଦ୍ରେଣୈବ
ମୁଖେନୈତଦେବାମୃତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୃପ୍ୟତି ସ ଏତଦେବ
ରୂପମଭିସଂବିଶତ୍ୟେତସ୍ମାଦ୍ବ୍ରାହ୍ମଣାଦୁଦେତି ।। ୩.୭.୩।।

ସ ଯାବଦାଦିତ୍ୟଃ ପୁରସ୍ତାଦୁଦେତା ପଶ୍ଚାଦସ୍ତମେତା
ଦ୍ୱିସ୍ତ୍ରାବଂଶିଣତ ଉଦେତୋଋରତୋଽସ୍ତମେତା ରୁଦ୍ରାଣାମେବ
ତାବଦାଧିପତ୍ୟଃ ସ୍ୱାରାଜ୍ୟଂ ପର୍ଯ୍ୟେତା ।। ୩.୭.୪।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଅଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅଥ ଯଜ୍ଞିତୀୟମମୃତଂ ତଦାଦିତ୍ୟା ଉପଜୀବନ୍ତି ବରୁଣେନ
ମୁଖେନ ନ ବୈ ଦେବା ଅଶ୍ନନ୍ତି ନ ପିବନ୍ତ୍ୟେତଦେବାମୃତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୃପ୍ୟନ୍ତି ।। ୩.୮.୧।।

ତ ଏତଦେବ ରୂପମଭିସଂବିଶନ୍ତ୍ୟତସ୍ମାଦ୍ରୂପାଦୁଦ୍ୟନ୍ତି ।। ୩.୮.୨।।

ସ ଯୁ ଏତଦେବମମୃତଂ ବେଦାଦିତ୍ୟାନାମେବୈକୋ ଭୂତ୍ୱା ବରୁଣେନୈବ
ମୁଖେନୈତଦେବାମୃତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୃପ୍ୟତି ସ ଏତଦେବ
ରୂପମଭିସଂବିଶନ୍ତ୍ୟତସ୍ମାଦ୍ରୂପାଦୁଦେତି ।। ୩.୮.୩।।

ସ ଯାବଦାଦିତ୍ୟା ଦକ୍ଷିଣତ ଉଦେତୋଋତୋଽସ୍ତମେତା
ଦ୍ୱିସ୍ତ୍ରାବପ୍ତଶ୍ଚାଦୁଦେତା ପୁରସ୍ତାଦସ୍ତମେତାଽଽଦିତ୍ୟାନାମେବ
ତାବଦାପିପତ୍ୟଃ ସ୍ୱାରାଜ୍ୟଂ ପର୍ଯ୍ୟେତା ।। ୩.୮.୪।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅଥ ଯଜ୍ଞତୁର୍ଥମମୃତଂ ତନ୍ନରୁତ ଉପଜୀବନ୍ତି ସୋମେନ ମୁଖେନ
ନ ବୈ ଦେବା ଅଶ୍ନନ୍ତି ନ ପିବନ୍ତ୍ୟତଦେବାମୃତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୃପ୍ୟନ୍ତି ।। ୩.୯.୧।।

ତ ଏତଦେବ ରୂପମଭିସଂବିଶନ୍ତ୍ୟତସ୍ମାଦ୍ରୂପାଦୁଦ୍ୟନ୍ତି ।। ୩.୯.୨।।

ସ ଯୁ ଏତଦେବମମୃତଂ ବେଦ ମରୁତାମେବୈକୋ ଭୂତ୍ୱା ସୋମେନୈବ
ମୁଖେନୈତଦେବାମୃତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୃପ୍ୟତି ସ ଏତଦେବ
ରୂପମଭିସଂବିଶନ୍ତ୍ୟତସ୍ମାଦ୍ରୂପାଦୁଦେତି ।। ୩.୯.୩।।

ସ ଯାବଦାଦିତ୍ୟଃ ପଶ୍ଚାଦୁଦେତା ପୁରସ୍ତାଦସ୍ତମେତା
ଦ୍ୱିସ୍ତ୍ରାବଦୁଋତ ଉଦେତା ଦକ୍ଷିଣତୋଽସ୍ତମେତା ମରୁତାମେବ
ତାବଦାପିପତ୍ୟଃ ସ୍ୱାରାଜ୍ୟଂ ପର୍ଯ୍ୟେତା ।। ୩.୯.୪।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

॥ ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ଯୁଫୁଞ୍ଜିମମମୃତଂ ତସ୍ମାଧ୍ୟା ଉପଜୀବନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମଣା ମୁଖେନ
ନ ବୈ ଦେବା ଅଶ୍ନନ୍ତି ନ ପିବନ୍ତ୍ୟେତଦେବାମୃତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୃପ୍ୟନ୍ତି ॥ ୩.୧୦.୧॥

ତ ଏତଦେବ ରୂପମଭିସଂବିଶନ୍ତ୍ୟେତସ୍ମାଦ୍ରୂପାଦୁଦ୍ୟନ୍ତି ॥ ୩.୧୦.୨॥

ସ ଯୁ ଏତଦେବମମୃତଂ ବେଦ ସାଧ୍ୟାନାମେବୈକୋ ଭୁତ୍ୱା
ବ୍ରହ୍ମଣୈବ ମୁଖେନୈତଦେବାମୃତଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱା ତୃପ୍ୟତି ସ ଏତଦେବ
ରୂପମଭିସଂବିଶନ୍ତ୍ୟେତସ୍ମାଦ୍ରୂପାଦୁଦେତି ॥ ୩.୧୦.୩॥

ସ ଯୁବଦାଦିତ୍ୟ ଉତ୍ତରତ ଉଦେତା ଦକ୍ଷିଣତୋଽସ୍ତମେତା
ଦ୍ୱିସ୍ତ୍ରାବଦୂର୍ଧ୍ୱଂ ଉଦେତାଃର୍ବାତଂସ୍ତମେତା ସାଧ୍ୟାନାମେବ
ତାବଦାଧିପତ୍ୟଃ ସ୍ୱାରାଜ୍ୟଂ ପର୍ଯ୍ୟେତା ॥ ୩.୧୦.୪॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ତତ ଉର୍ଧ୍ୱ ଉଦେତ୍ୟ ନୈବୋଦେତା ନାସ୍ତମେତୈକଲ ଏବ
ମଧ୍ୟେ ସ୍ଥାତା ତଦେଷ ଶ୍ଳୋକଃ ॥ ୩.୧୧.୧॥

ନ ବୈ ତତ୍ର ନ ନିମ୍ନୋତ ନୋଦିୟାୟ କଦାଚନ ।
ଦେବାସ୍ତେନାହଃ ସତ୍ୟେନ ମା ବିରାଧିଷି ବ୍ରହ୍ମଣେତି ॥ ୩.୧୧.୨॥

ନ ହ ବା ଅସ୍ମା ଉଦେତି ନ ନିମ୍ନୋତତି ସକୃଦ୍ୱିବା ହୈବାସ୍ତୈ
ଭବତି ଯୁ ଏତାମେବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ବେଦ ॥ ୩.୧୧.୩॥

ତଞ୍ଜେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରଜାପତୟ ଉବାଚ ପ୍ରଜାପତିର୍ମନବେ ମନୁଃ
ପ୍ରଜାତ୍ୟସ୍ତଞ୍ଜେତଦୁଦାଲକାୟାରୁଣୟେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାୟ ପୁତ୍ରାୟ ପିତା ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରୋବାଚ ।। ୩.୧୧.୪।।

ଇଦଂ ବାବ ତଞ୍ଜ୍ୟେଷ୍ଠାୟ ପୁତ୍ରାୟ ପିତା ବ୍ରହ୍ମ
ପ୍ରବ୍ରୁୟାତ୍-ପ୍ରଶାୟାୟ ବାଃଢ୍ରେବାସିନେ ।। ୩.୧୧.୫।।

ନାନ୍ୟସ୍ତୈ କସ୍ତୈଚନ ଯଦ୍ୟପ୍ୟସ୍ମା ଇମାମଦ୍-ଭିଃ ପରିଗୃହୀତାଂ
ଧନସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣାଂ ଦଦ୍ୟାଦେତଦେବ ତତୋ ଭୂୟ ଇତ୍ୟେତଦେବ
ତତୋ ଭୂୟ ଇତି ।। ୩.୧୧.୬।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେ ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଗାୟତ୍ରୀ ବା ଇଦଂ ସର୍ବଂ ଭୂତଂ ଯଦିଦଂ କିଂଚ ବାଗ୍ନୈ ଗାୟତ୍ରୀ
ବାଗ୍ନା ଇଦଂ ସର୍ବଂ ଭୂତଂ ଗାୟତି ଚ ତ୍ରାୟତେ ଚ ।। ୩.୧୨.୧।।

ୟା ବୈ ସା ଗାୟତ୍ରୀୟଂ ବାବ ସା ଯେୟଂ ପୃଥିବ୍ୟସ୍ୟାଂ ହୀଦଂ
ସର୍ବଂ ଭୂତଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମେତାମେବ ନାତିଶୀୟତେ ।। ୩.୧୨.୨।।

ୟା ବୈ ସା ପୃଥିବୀୟଂ ବାବ ସା ଯଦିଦମସ୍ମିନ୍ ପୁରୁଷେ
ଶରୀରମସ୍ମିନ୍ ହୀମେ ପ୍ରାଣାଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଏତଦେବ ନାତିଶୀୟନ୍ତେ ।। ୩.୧୨.୩।।

ୟଦ୍ୱୈ ତତ୍-ପୁରୁଷେ ଶରୀରମିଦଂ ବାବ ତଦ୍ୟଦିଦମସ୍ମିନ୍ ନୁକ୍ତଃ
ପୁରୁଷେ ହୃଦୟମସ୍ମିନ୍ ହୀମେ ପ୍ରାଣାଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଏତଦେବ ନାତିଶୀୟନ୍ତେ ।। ୩.୧୨.୪।।

ସୈଷା ଚତୁଷ୍ପଦା ଷଡ୍ୱିଧା ଗାୟତ୍ରୀ ତଦେତଦୃତାଭ୍ୟନୁକ୍ରମ୍ ।। ୩.୧୨.୫।।

ତାବାନସ୍ୟ ମହିମା ତତୋ ଜ୍ୟାୟଂଶ୍ଚ ପୁରୁଷଃ ।

ପାଦୋଽସ୍ୟ ସର୍ବା ଭୂତାନି ତ୍ରିପାଦସ୍ୟାମୃତଂ ଦିବୀତି ॥ ୩.୧୭.୭॥

ୟଦ୍ୱୈ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତୀଦଂ ବାବ ତଦ୍ୟୋଽୟଂ ବହିର୍ଧା

ପୁରୁଷାଦାକାଶୋ ଯୋ ବୈ ସ ବହିର୍ଧା ପୁରୁଷାଦାକାଶଃ ॥ ୩.୧୭.୮॥

ଅୟଂ ବାବ ସ ଯୋଽୟମନ୍ତଃ ପୁରୁଷ ଅକାଶୋ ଯୋ ବୈ ସୋଽନ୍ତଃ ପୁରୁଷ ଆକାଶଃ ॥ ୩.୧୭.୮॥

ଅୟଂ ବାବ ସ ଯୋଽୟମନ୍ତର୍ଭୂଦୟ ଆକାଶସ୍ତଦେତପୁର୍ଣ୍ଣମପ୍ରବର୍ତ୍ତି

ପୁର୍ଣ୍ଣମପ୍ରବର୍ତ୍ତିନୀଂ ଶ୍ରିୟଂ ଲଭତେ ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୩.୧୭.୯॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଦ୍ଘାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ତସ୍ୟ ହ ବା ଏତସ୍ୟ ହୃଦୟସ୍ୟ ପଞ୍ଚ ଦେବସୁଷୟଃ ସ ଯୋଽସ୍ୟ ପ୍ରାତ୍ସୁଷିଃ

ସ ପ୍ରାଶସ୍ତଜନ୍ମୁଃ ସ ଆଦିତ୍ୟସ୍ତଦେତଞ୍ଜୋଽନ୍ନାଦ୍ୟମିତ୍ୟୁପାସୀତ

ତେଜସ୍ବ୍ୟନ୍ନାଦୋ ଭବତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୩.୧୩.୧॥

ଅଥ ଯୋଽସ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣଃ ସୁଷିଃ ସ ବ୍ୟାନସ୍ତଚ୍ଛୋତ୍ରଂ

ସ ଚନ୍ଦ୍ରମାସ୍ତଦେତଚ୍ଛ୍ରୀଶ୍ଚ ଯଶଶ୍ଚେତ୍ୟୁପାସୀତ

ଶ୍ରୀମାନ୍ୟଶସ୍ମୀ ଭବତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୩.୧୩.୨॥

ଅଥ ଯୋଽସ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟତ୍ସୁଷିଃ ସୋଽପାନଃ

ସା ବାକ୍ ସୋଽଗ୍ନିସ୍ତଦେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚସମନ୍ନାଦ୍ୟମିତ୍ୟୁପାସୀତ

ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚସ୍ୟନ୍ନାଦୋ ଭବତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୩.୧୩.୩॥

ଅଥ ଯୋଃସ୍ୟୋଦତ୍ ସୁଷିଃ ସ ସମାନସ୍ତନ୍ନନଃ ସ ପର୍ଜନ୍ୟସ୍ତଦେତକ୍ରୀତିଶ୍ଚ
ବ୍ୟଷ୍ଟିଶ୍ଚେତ୍ୟପାସୀତ କୀର୍ତ୍ତିମାନ୍ୟଷ୍ଟିମାନ୍ଭବତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ।। ୩.୧୩.୪।।

ଅଥ ଯୋଃସ୍ୟୋଧ୍ୱଃ ସୁଷିଃ ସ ଉଦାନଃ ସ ବାୟୁଃ ସ ଆକାଶସ୍ତଦେତଦୋଜଶ୍ଚ
ମହଶ୍ଚେତ୍ୟପାସୀତୌଜସ୍ୱୀ ମହସ୍ତାନ୍ଭବତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ।। ୩.୧୩.୫।।

ତେ ବା ଏତେ ପଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମପୁରୁଷାଃ ସ୍ୱର୍ଗସ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ ଦ୍ୱାରପାଃ ସ ଯ ଏତାନେବଂ
ପଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମପୁରୁଷାନ୍ସ୍ୱର୍ଗସ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ ଦ୍ୱାରପାନ୍ନେଦାସ୍ୟ କୁଲେ ବୀରୋ ଜାୟତେ
ପ୍ରତିପଦ୍ୟତେ ସ୍ୱର୍ଗଂ ଲୋକଂ ଯ ଏତାନେବଂ ପଞ୍ଚ ବ୍ରହ୍ମପୁରୁଷାନ୍ସ୍ୱର୍ଗସ୍ୟ
ଲୋକସ୍ୟ ଦ୍ୱାରପାନ୍-ବେଦ ।। ୩.୧୩.୬।।

ଅଥ ଯଦତଃ ପରୋ ଦିବୋ ଜ୍ୟୋତିର୍ଦୀପ୍ୟତେ ବିଶ୍ୱତଃ ପୃଷ୍ଠେଷୁ ସର୍ବତଃ
ପୃଷ୍ଠେଷୁନ୍ନୁତ୍ତମେଷୁତ୍ତମେଷୁ ଲୋକେଷ୍ୱିଦଂ ବାବ ତଦ୍ୟଦିଦମସ୍ମିନ୍ନନ୍ତଃ ପୁରୁଷେ ଜ୍ୟୋତିସ୍ତସ୍ୟୈଷା
ଦୃଷ୍ଟିର୍ଯତ୍ରେତଦସ୍ମିନ୍ନିରୀରେ ସଃ ସ୍ୱର୍ଗେନୋଷ୍ଟିମାନଂ ବିଜାନାତି ତସ୍ୟୈଷା
ଶ୍ରୁତିର୍ଯତ୍ରେତକ୍ରତ୍ୱାବପିଗୃହ୍ୟ ନିନଦମିବ ନଦଧୁରିବାଗ୍ନୌରିବ ଜ୍ୱଳତ ଉପଶୃଣୋତି ତଦେତଦ୍ୱିଷ୍ଠଂ ତ
ଶ୍ରୁତଂ ଚେତ୍ୟପାସୀତ ଚକ୍ଷୁଷ୍ୟଃ ଶ୍ରୁତୋ ଭବତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ଯ ଏବଂ ବେଦ ।। ୩.୧୩.୭।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ସର୍ବଂ ଖଲ୍ୱିଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ତଦ୍ଭଲାନିତି ଶାନ୍ତ ଉପାସୀତ ।
ଅଥ ଖଲୁ କ୍ରତୁମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଥାକ୍ରତୁରସ୍ମିଲ୍ଲୋକେ
ପୁରୁଷୋ ଭବତି ତଥେତଃ ପ୍ରେତ୍ୟ ଭବତି ସ କ୍ରତୁଂ କୁର୍ବୀତ ।। ୩.୧୪.୧।।

ମନୋମୟଃ ପ୍ରାଣଶରୀରୋ ଭାରୁପଃ ସତ୍ୟସଂକଳ୍ପ ଆକାଶାତ୍ମା ସର୍ବକର୍ମା ସର୍ବକାମଃ
ସର୍ବଗନ୍ଧଃ ସର୍ବରସଃ ସର୍ବମିଦମଭ୍ୟାତ୍ମୋଽବାକ୍ୟନାଦରଃ ।। ୩.୧୪.୨।।

ଏଷ ମ ଆତ୍ମାଽନ୍ତର୍ହୃଦୟେଽଶୀୟାନ୍-ବ୍ରୀହେର୍ବା ଯୁବାଦ୍ବା ସର୍ଷପାଦ୍ବା ଶ୍ୟାମାକାଦ୍ବା
ଶ୍ୟାମାକତଶ୍ଚୁଲ୍ଲାଦ୍ବା ଏଷ ମ ଆତ୍ମାଽନ୍ତର୍ହୃଦୟେ ଜ୍ୟାୟାନ୍-ପୃଥିବ୍ୟା
ଜ୍ୟାୟାନ୍ତରିକ୍ଷାଞ୍ଜ୍ୟାୟାନ୍ନିବୋ ଜ୍ୟାୟାନ୍ନେଭ୍ୟୋ ଲୋକେଭ୍ୟଃ ।। ୩.୧୪.୩।।

ସର୍ବକର୍ମା ସର୍ବକାମଃ ସର୍ବଗନ୍ଧଃ ସର୍ବରସଃ ସର୍ବମିଦମଭ୍ୟାତ୍ମୋଽବାକ୍ୟନାଦର
ଏଷ ମ ଆତ୍ମାଽନ୍ତର୍ହୃଦୟ ଏତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମୈତମିତଃ ପ୍ରେତ୍ୟାଭିସଂଭବିତାସ୍ମାତି ଯୁସ୍ୟ
ସ୍ୟାଦଜ୍ଞା ନ ବିଚିକିତ୍ରାଽସ୍ମାତି ହ ସ୍ମାଦ୍ ଶାଶ୍ଵିଲ୍ୟଃ ଶାଶ୍ଵିଲ୍ୟଃ ।। ୩.୧୪.୪।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ପଞ୍ଚିଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅନ୍ତରିକ୍ଷୋଦରଃ କୋଶୋ ଭୂମିରୁଧ୍ମୋ ନ ଜୀର୍ଯ୍ୟତି ଦିଶୋ ହ୍ୟସ୍ୟ ସ୍ତ୍ରବ୍ଧୟୋ
ଦ୍ୟୌରସ୍ୟୋଽଉରଂ ବିଲଂ ସ ଏଷ କୋଶୋ ବସୁଧାନସ୍ତସ୍ମିନ୍ନିଶ୍ଵମିଦଂ ଶ୍ରିତମ୍ ।। ୩.୧୫.୧।।

ତସ୍ୟ ପ୍ରାଚୀ ଦିଗ୍ଭୂହୂର୍ନାମ ସହମାନା ନାମ ଦକ୍ଷିଣା ରାଜ୍ଞୀ ନାମ ପ୍ରତୀଚୀ ସୁଭୂତା
ନାମୋଦୀଚୀ ତାସାଂ ବାୟୁର୍ବସୁଃ ସ ଯ ଏତମେବଂ ବାୟୁଂ ଦିଶାଂ ବସୁଂ ବେଦ ନ
ପୁତ୍ରରୋଦଂ ରୋଦିତି ସୋଽହମେତମେବଂ ବାୟୁଂ ଦିଶାଂ ବସୁଂ
ବେଦ ମା ପୁତ୍ରରୋଦଂ ରୁଦମ୍ ।। ୩.୧୫.୨।।

ଅରିଷ୍ଟଂ କୋଶଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେଽମୁନାଽମୁନାଽମୁନା ପ୍ରାଣଂ
ପ୍ରପଦ୍ୟେଽମୁନାଽମୁନାଽମୁନା ଭୃଃ ପ୍ରପଦ୍ୟେଽମୁନାଽମୁନାଽମୁନା
ଭୃବଃ ପ୍ରପଦ୍ୟେଽମୁନାଽମୁନାଽମୁନା ସ୍ଵଃ ପ୍ରପଦ୍ୟେଽମୁନାଽମୁନାଽମୁନା ।। ୩.୧୫.୩।।

ସ ଯଦବୋଚଂ ପ୍ରାଣଂ ପ୍ରପଦ୍ୟ ଇତି ପ୍ରାଣୋ ବା ଇଦଂ ସର୍ବଂ
ଭୂତଂ ଯଦିଦଂ କିଂଚ ତମେବ ତତ୍-ପ୍ରାପସ୍ତି ॥ ୩.୧୫.୪॥

ଅଥ ଯଦବୋଚଂ ଭୂଃ ପ୍ରପଦ୍ୟ ଇତି ପୃଥିବୀଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେଽନ୍ତରିକ୍ଷଂ
ପ୍ରପଦ୍ୟେ ଦିବଂ ପ୍ରପଦ୍ୟ ଇତ୍ୟେବ ତଦବୋଚମ୍ ॥ ୩.୧୫.୫॥

ଅଥ ଯଦବୋଚଂ ଭୂବଃ ପ୍ରପଦ୍ୟ ଇତ୍ୟଗ୍ନିଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ବାୟୁଂ
ପ୍ରପଦ୍ୟ ଆଦିତ୍ୟଂ ପ୍ରପଦ୍ୟ ଇତ୍ୟେବ ତଦବୋଚମ୍ ॥ ୩.୧୫.୬॥

ଅଥ ଯଦବୋଚଂ ସ୍ୱଃ ପ୍ରପଦ୍ୟ ଇତ୍ୟଗ୍-ବେଦଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ଯଜୁର୍ବେଦଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ
ସାମବେଦଂ ପ୍ରପଦ୍ୟ ଇତ୍ୟେବ ତଦବୋଚଂ ତଦବୋଚମ୍ ॥ ୩.୧୫.୭॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋପସ୍ଥିତଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ପୁରୁଷୋ ବାବ ଯଜ୍ଞସ୍ତସ୍ୟ ଯାନି ଚତୁର୍ବିଂଶତିବର୍ଷାଣି ତତ୍-ପ୍ରାତଃସବନଂ
ଚତୁର୍ବିଂଶତ୍ୟକ୍ଷରା ଗାୟତ୍ରୀ ଗାୟତ୍ରଂ ପ୍ରାତଃସବନଂ ତଦସ୍ୟ ବସବୋଽନ୍ତାୟତ୍ତାଃ
ପ୍ରାଣା ବାବ ବସବ ଏତେ ହୀଦଂ ସର୍ବଂ ବାସୟନ୍ତି ॥ ୩.୧୬.୧॥

ତଂ ଚେଦେତସ୍ମିନ୍ନୟସି କିଂଚିଦୁପତପେସ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାତ୍-ପ୍ରାଣା ବସବ ଇଦଂ ମେ ପ୍ରାତଃସବନଂ
ମାଧ୍ୟାହ୍ନିନଃ ସବନମନୁସଂତନ୍ନତେତି ମାଂହଂ ପ୍ରାଣାନାଂ ବସୁନାଂ ମଧ୍ୟେ ଯଜ୍ଞେ
ବିଲୋଘ୍ନୀୟେତ୍ୟୁର୍ବେତ ତତ ଏତ୍ୟଗଦୋ ହ ଭବତି ॥ ୩.୧୬.୨॥

ଅଥ ଯାନି ଚତୁଷ୍ଟଦ୍ୱାରିଃ ଶର୍ଷାଣି ତନ୍ମାଧ୍ୟାହ୍ନିନଃ ସବନଂ ଚତୁଷ୍ଟଦ୍ୱାରିଃଶଦକ୍ଷରା
ତ୍ରିଷ୍ଟୁପ୍ ତ୍ରେଷ୍ଟୁଭଂ ମାଧ୍ୟାହ୍ନିନଃ ସବନଂ ତଦସ୍ୟ ରୁଦ୍ରା ଅନ୍ତାୟତ୍ତାଃ ପ୍ରାଣା
ବାବ ରୁଦ୍ରା ଏତେ ହୀଦଂ ସର୍ବଂ ରୋଦୟନ୍ତି ॥ ୩.୧୬.୩॥

ତଂ ଚେଦେତସ୍ମିନ୍ନୁୟସି କିଂଚିଦୁପତପେସ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାତ୍-ପ୍ରାଣା ରୁଦ୍ରା ଇଦଂ ମେ
ମାଧ୍ୟାନ୍ନିନଃ ସବନଂ ତୃତୀୟସବନମନୁସନ୍ନତୁତେତି ମାଃହଂ ପ୍ରାଣାନାଃ ରୁଦ୍ରାଣାଂ
ମଧ୍ୟେ ଯୁଜ୍ଞୋ ବିଲୋଘ୍ନୀୟେତ୍ୟୁର୍ଜୈବ ତତ ଏତ୍ୟଗଦୋ ହ ଭବତି ।। ୩.୧୭.୪।।

ଅଥ ଯାନ୍ୟଷ୍ଟାତତ୍ପାରିଃ ଶଦୃଷାଣି ତତ୍ତୃତୀୟସବନମଷ୍ଟାତତ୍ପାରିଃ ଶଦକ୍ଷରା
ଜଗତୀ ଜାଗତଂ ତୃତୀୟସବନଂ ତଦସ୍ୟାଦିତ୍ୟା ଅନ୍ୟାୟୁତାଃ
ପ୍ରାଣା ବାବାଃଽଦିତ୍ୟା ଏତେ ହୀଦଃ ସର୍ବମାଦଦତେ ।। ୩.୧୭.୫।।

ତଂ ଚେଦେତସ୍ମିନ୍ନୁୟସି କିଂଚିଦୁପତପେସ୍ତ ବ୍ରହ୍ମାତ୍-ପ୍ରାଣା ଅଦିତ୍ୟା ଇଦଂ ମେ
ତୃତୀୟସବନମାୟୁରନୁସଂତନୁତେତି ମାଃହଂ ପ୍ରାଣାନାମାଦିତ୍ୟାନାଂ ମଧ୍ୟେ
ଯୁଜ୍ଞୋ ବିଲୋଘ୍ନୀୟେତ୍ୟୁର୍ଜୈବ ତତ ଏତ୍ୟଗଦୋ ହୈବ ଭବତି ।। ୩.୧୭.୬।।

ଏତଞ୍ଚ ସ୍ତୁ ବୈ ତଦ୍ବିଦ୍ବାନାହ ମହିଦାସ ଐତରେୟଃ ସ କିଂ ମ ଏତଦୁପତପସି
ୟୋଃହମନେନ ନ ପ୍ରେଷ୍ୟାମୀତି ସ ହ ଷୋଡଶଂ ବର୍ଷଶତମଜୀବତ୍-ପ୍ର
ହ ଷୋଡଶଂ ବର୍ଷଶତଂ ଜୀବତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ।। ୩.୧୭.୭।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ସପ୍ତଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ସ ଯଦଶିଶିଷତି ଯୁପିପାସତି ଯନ୍ନ ରମତେ ତା ଅସ୍ୟ ଦୀକ୍ଷାଃ ।। ୩.୧୭.୧।।

ଅଥ ଯଦଶ୍ନାତି ଯୁପିବତି ଯଦ୍ରମତେ ତଦୁପସଦୈରେତି ।। ୩.୧୭.୨।।

ଅଥ ଯଦ୍ବସତି ଯଦ୍ବକ୍ଷତି ଯନ୍ନୈଥୁନଂ ଚରତି ସ୍ତୁତଶସ୍ତ୍ରେରେବ ତଦେତି ।। ୩.୧୭.୩।।

ଅଥ ଯଦ୍ବପୋ ଦାନମାର୍ଜବମହିଃ ସା ସତ୍ୟବଚନମିତି ତା ଅସ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣାଃ ।। ୩.୧୭.୪।।

ତସ୍ମାଦାହୁଃ ସୋଷ୍ୟତ୍ୟସୋଷ୍ଠେତି ପୁନରୁପାଦନମେବାସ୍ୟ
ତନ୍ନରଣମେବାସ୍ୟାବତୃଧଃ ।। ୩.୧୭.୫।।

ତଜ୍ଞେତଦ୍-ଘୋର୍ ଆଜିରସଃ କୃଷ୍ଣାୟ ଦେବକୀପୁତ୍ରାୟୋକ୍ତୋବାଚାପିପାସ
ଏବ ସ ବଭୂବ ସୋଃତ୍ରବେଲାୟାମେତତ୍ରୟଂ ପ୍ରତିପଦ୍ୟେତାକ୍ଷିତମସ୍ୟତୁ୍ୟତମସି
ପ୍ରାଣସଃ ଶିତମସୀତି ତତ୍ତ୍ରେତେ ଦ୍ଵେ ଋତୌ ଭବତଃ ।। ୩.୧୭.୬।।

ଆଦିତ୍-ପ୍ରତୁସ୍ୟ ରେତସ ଭଦ୍ରୟଂ ତମସସ୍ଵରି ଜ୍ୟୋତିଃ ପଶ୍ୟନ୍ତ ଭଉରଃ ସ୍ଵଃ ପଶ୍ୟନ୍ତ
ଭଉରଂ ଦେବଂ ଦେବତ୍ରା ସୂର୍ଯ୍ୟମଗନ୍ତୁ ଜ୍ୟୋତିରୁତ୍ତମମିତି ଜ୍ୟୋତିରୁତ୍ତମମିତି ।। ୩.୧୭.୭।।

।। ଇତି ଦୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋପସ୍ତବଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଅଷ୍ଟାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ମନୋ ବ୍ରହ୍ମେତୁ୍ୟପାସୀତେତ୍ୟଧ୍ୟାତୁମଥାପିଦୈବତମାକାଶୋ
ବ୍ରହ୍ମେତୁ୍ୟଭୟମାଦିଷ୍ଠଂ ଭବତ୍ୟଧ୍ୟାତୁଂ ଚାପିଦୈବତଂ ଚ ।। ୩.୧୮.୧।।

ତଦେତକତୁଷ୍ଟାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ବାକ୍ପାଦଃ ପ୍ରାଣଃ ପାଦଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ପାଦଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ପାଦ
ଇତ୍ୟଧ୍ୟାତୁମଥାପିଦୈବତମଗ୍ନିଃ ପାଦୋ ବାୟୁଃ ପାଦ ଅଦିତ୍ୟଃ ପାଦୋ ଦିଶଃ ପାଦ
ଇତୁ୍ୟଭୟମେବାଦିଷ୍ଠଂ ଭବତ୍ୟଧ୍ୟାତୁଂ ଚୈବାପିଦୈବତଂ ଚ ।। ୩.୧୮.୨।।

ବାଗେବ ବ୍ରହ୍ମଣଶ୍ଚତୁର୍ଥଃ ପାଦଃ ସୋଃଗ୍ନିନା ଜ୍ୟୋତିଷା ଭାତି ଚ ତପତି ଚ ଭାତି ଚ ତପତି ଚ
କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ଯୁଶସା ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।। ୩.୧୮.୩।।

ପ୍ରାଣ ଏବ ବ୍ରହ୍ମଣଶ୍ଚତୁର୍ଥଃ ପାଦଃ ସ ବାୟୁନା ଜ୍ୟୋତିଷା ଭାତି ଚ ତପତି ଚ ଭାତି ଚ ତପତି ଚ
କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ଯୁଶସା ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।। ୩.୧୮.୪।।

ଚକ୍ଷୁରେବ ବ୍ରହ୍ମଣଶ୍ଚତୁର୍ଥଃ ପାଦଃ ସ ଆଦିତ୍ୟେନ ଜ୍ୟୋତିଷା ଭାତି ଚ ତପତି ଚ ଭାତି ଚ ତପତି ଚ
କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ଯୁଗସା ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।। ୩.୧୮.୫।।

ଶ୍ରୋତ୍ରମେବ ବ୍ରହ୍ମଣଶ୍ଚତୁର୍ଥଃ ପାଦଃ ସ ଦିଗ୍ଭିର୍ଜ୍ୟୋତିଷା ଭାତି ଚ ତପତି ଚ ଭାତି ଚ ତପତି ଚ
କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ଯୁଗସା ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।। ୩.୧୮.୬।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଏକୋନବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଆଦିତ୍ୟୋ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟାଦେଶସ୍ତସ୍ୟୋପବ୍ୟାଖ୍ୟାନମସଦେବେଦମଗ୍ର ଆସୀତ୍ ।
ତସ୍ମିନ୍ନାସୀତ୍ତମଭବତ୍ତଦାଶ୍ଚ ନିରବର୍ତ୍ତତ ତସ୍ମିନ୍ନବସ୍ତରସ୍ୟ ମାତ୍ରାମଶୟତ ତନ୍ନିରଭିଦ୍ୟତ
ତେ ଆଶ୍ଚକପାଲେ ରଜତଂ ଚ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ଚାଭବତାମ୍ ।। ୩.୧୯.୧।।

ତଦ୍ୟଦ୍ରଜତଃ ସେୟଂ ପୃଥିବୀ ଯସୁବର୍ଣ୍ଣଃ ସା ଦୈର୍ଘ୍ୟଞ୍ଜରାୟୁ ତେ ପର୍ବତା ଯଦୁଲ୍ଲଃ ସ
ମେଘୋ ନୀହାରୋ ଯୁ ଧମନୟସ୍ତା ନଦ୍ୟୋ ଯଦ୍ବାସ୍ତେୟମୁଦକଃ ସ ସମୁଦ୍ରଃ ।। ୩.୧୯.୨।।

ଅଥ ଯତ୍ତଦଜାୟତ ସୋଽସାବାଦିତ୍ୟସ୍ତଂ ଜାୟମାନଂ ଘୋଷା ଭଲୁଲବୋଽନୁଦତିଷ୍ଠନ୍ନୁସର୍ବାଣି
ଚ ଭୂତାନି ସର୍ବେ ଚ କାମାସ୍ତସ୍ମାତ୍ତସ୍ୟୋଦୟଂ ପ୍ରତି ପ୍ରତ୍ୟାୟନଂ ପ୍ରତି ଘୋଷା
ଭଲୁଲବୋଽନୁଦତିଷ୍ଠନ୍ତି ସର୍ବାଣି ଚ ଭୂତାନି ସର୍ବେ ଚୈବ କାମାଃ ।। ୩.୧୯.୩।।

ସ ଯୁ ଏତମେବଂ ବିଦ୍ଵାନାଦିତ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେଽଭ୍ୟାଶୋ ହ ଯଦେନଃ ସାଧବୋ
ଘୋଷା ଆ ଚ ଗଚ୍ଛେୟୁରୁପ ଚ ନିମ୍ନେତେରନ୍ନିମ୍ନେତେରନ୍ ।। ୩.୧୯.୪।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଽକୋନବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଇତି ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

॥ ଚତୁର୍ଥୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଓଁ ଜାନଶ୍ଚୁତିର୍ହ ପୌତ୍ରାୟଣଃ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦେୟୋ ବହୁଦାୟୀ ବହୁପାକ୍ୟ ଆସ
ସ ହ ସର୍ବତ ଆବସଥାନୁପୟାଂଚକ୍ରେ ସର୍ବତ ଏବ ମେଃସ୍ୟାନ୍ତୀତି ॥ ୪.୧.୧॥

ଅଥ ହ ହଂସା ନିଶାୟାମତିପେତୁସ୍ତୁର୍ଜୈବଂ ହଂ ସୋହଂ ସମଭ୍ୟବାଦ
ହୋ ହୋଃୟି ଭଲ୍ଲାଷ ଭଲ୍ଲାଷ ଜାନଶ୍ଚୁତେଃ ପୌତ୍ରାୟଣସ୍ୟ
ସମଂ ଦିବା ଜ୍ୟୋତିରାତତଂ ତନ୍ନା ପ୍ରସାଞ୍-କ୍ଷୀସ୍ତୁତ୍ବା ମା ପ୍ରଧାକ୍ଷୀରିତି ॥ ୪.୧.୨॥

ତମ୍ନୁ ହ ପରଃ ପ୍ରତ୍ୟୁବାଚ କମ୍ବର ଏନମେତସ୍ତୁଃ ସୟୁଗ୍ମାନମିବ
ରେକ୍ମମାଢ୍ଢେତି ଯୋ ନୁ କଥଂ ସୟୁଗ୍ମା ରେକ୍ମ ଇତି ॥ ୪.୧.୩॥

ୟଥା କୃତାୟବିଜିତାୟାଧରେୟାଃ ସଂୟୁକ୍ତ୍ୟେବମେନଂ ସର୍ବଂ ତଦଭିସମୈତି ଯଜ୍ଞିଂଚ
ପ୍ରଜାଃ ସାଧୁ କୁର୍ବନ୍ତି ଯସ୍ତଦ୍ଵେଦ ଯସ୍ତ ବେଦ ସ ମୟୈତଦୁକ୍ତ ଇତି ॥ ୪.୧.୪॥

ତଦୁ ହ ଜାନଶ୍ଚୁତିଃ ପୌତ୍ରାୟଣ ଉପଶୁଶ୍ରାବ
ସ ହ ସଂଜିହାନ ଏବ କ୍ଷତ୍ରାରମୁବାଚାଙ୍ଗାରେ ହ ସୟୁଗ୍ମାନମିବ
ରେକ୍ମମାଢ୍ଢେତି ଯୋ ନୁ କଥଂ ସୟୁଗ୍ମା ରେକ୍ମ ଇତି ॥ ୪.୧.୫॥

ୟଥା କୃତାୟବିଜିତାୟାଧରେୟାଃ ସଂୟୁକ୍ତ୍ୟେବମେନଂ ସର୍ବଂ ତଦଭିସମୈତି ଯଜ୍ଞିଂଚ
ପ୍ରଜାଃ ସାଧୁ କୁର୍ବନ୍ତି ଯସ୍ତଦ୍ଵେଦ ଯସ୍ତ ବେଦ ସ ମୟୈତଦୁକ୍ତ ଇତି ॥ ୪.୧.୬॥

ସ ହ କ୍ଷତ୍ରାନ୍ଦିଷ୍ୟ ନାବିଦମିତି ପ୍ରତ୍ୟେୟାୟ ତଂ ହୋବାଚ
ୟତ୍ରାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟାନ୍ଦେଷଣା ତଦେନମର୍ହେତି ॥ ୪.୧.୭॥

ସୋଽଧସ୍ତ୍ରାଜ୍ଞକଚସ୍ୟ ପାମାନଂ କଷମାଶମୁପୋପବିବେଶ
ତଂ ହାତୁ୍ୟବାଦ ତ୍ୱଂ ନୁ ଭଗବଃ ସୟୁଗ୍ମା ରୈକ୍ୱ ଇତ୍ୟହଂ ହ୍ୟରାମ
ଇତି ହ ପ୍ରତିଜଜ୍ଞେ ସ ହ କ୍ଷତ୍ରାଽବିଦମିତି ପ୍ରତ୍ୟେୟାୟ ॥ ୪.୧.୮ ॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟୋପଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ତଦୁ ହ ଜାନଶୁତିଃ ପୌତ୍ରାୟଣଃ ଷବ୍ ଶତାନି ଗବାଂ
ନିଷ୍କମଶ୍ୱତରୀରଥଂ ତଦାଦାୟ ପ୍ରତିଚକ୍ରମେ ତଂ ହାତୁ୍ୟବାଦ ॥ ୪.୨.୧॥

ରୈକ୍ୱେମାନି ଷବ୍ ଶତାନି ଗବାମୟଂ ନିଷ୍କୋଽୟମଶ୍ୱତରୀରଥୋ ନୁ
ମ ଏତାଂ ଭଗବୋ ଦେବତାଂ ଶାଧି ଯାଂ ଦେବତାମୁପାସ୍ତସ ଇତି ॥ ୪.୨.୨॥

ତମୁ ହ ପରଃ ପ୍ରତ୍ୟୁବାଚାହ ହାରେତ୍ୱା ଶୁଦ୍ର ତବୈବ ସହ
ଗୋଭିରସ୍ଥିତି ତଦୁହ ପୁନରେବ ଜାନଶୁତିଃ ପୌତ୍ରାୟଣଃ
ସହସ୍ରଂ ଗବାଂ ନିଷ୍କମଶ୍ୱତରୀରଥଂ ଦୁହିତରଂ ତଦାଦାୟ ପ୍ରତିଚକ୍ରମେ ॥ ୪.୨.୩॥

ତଂ ହାତୁ୍ୟବାଦ ରୈକ୍ୱେଦଂ ସହସ୍ରଂ ଗବାମୟଂ ନିଷ୍କୋଽୟମଶ୍ୱତରୀରଥ ଇୟଂ
ଜାୟାୟଂ ଗ୍ରାମୋ ଯୁସ୍ମିନ୍ନାସ୍-ସେଽନ୍ଦେବ ମା ଭଗବଃ ଶାଧୀତି ॥ ୪.୨.୪ ॥

ତସ୍ୟା ହ ମୁଖମୁପୋଦ୍-ଗୃହ୍ଣନ୍ନୁବାଚାଜହାରେମାଃ ଶୁଦ୍ରାନେନୈବ ମୁଖେନାଲପୟିଷ୍ୟଥା
ଇତି ତେ ହୈତେ ରୈକ୍ୱପର୍ଣ୍ଣା ନାମ ମହାବୃକ୍ଷେଷୁ ଯତ୍ରାସ୍ତା ଭବାସ ତସ୍ମୈ ହୋବାଚ ॥ ୪.୨.୫ ॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟୋଦ୍ୱିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ବାୟୁର୍ବାବ ସଂବର୍ଗୋ ଯଦା ବା ଅଗ୍ନିରୁଦ୍ଵାୟତି ବାୟୁମେବାପ୍ୟେତି ଯଦା
ସୂର୍ଯ୍ୟୋଽସ୍ତମେତି ବାୟୁମେବାପ୍ୟେତି ଯଦା ଚନ୍ଦ୍ରୋଽସ୍ତମେତି ବାୟୁମେବାପ୍ୟେତି ॥ ୪.୩.୧॥

ଯଦାପ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସ୍ୟନ୍ତି ବାୟୁମେବାପିୟନ୍ତି
ବାୟୁର୍ହ୍ୟେବୈତାନ୍ ସର୍ବାନ୍ ସଂବୃଞ୍ଚ୍ୟ ଇତ୍ୟପିଦୈବତମ୍ ॥ ୪.୩.୨॥

ଅଥାଧ୍ୟାତ୍ମଂ ପ୍ରାଣୋ ବାବ ସଂବର୍ଗଃ ସ ଯଦା ସ୍ଵପିତି ପ୍ରାଣମେବ ବାଗପ୍ୟେତି ପ୍ରାଣଂ ଚକ୍ଷୁଃ
ପ୍ରାଣଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ପ୍ରାଣଂ ମନଃ ପ୍ରାଣୋ ହ୍ୟେବୈତାନ୍ ସର୍ବାନ୍ ସଂବୃଞ୍ଚ୍ୟ ଇତି ॥ ୪.୩.୩॥

ତୌ ବା ଏତୌ ଦ୍ଵୌ ସଂବର୍ଗୌ ବାୟୁରେବ ଦେବେଷୁ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରାଣେଷୁ ॥ ୪.୩.୪॥

ଅଥ ହ ଶୌନକଂ ଚ କାପେୟମଭିପ୍ରତାରିଣଂ ଚ କାକ୍ଷସେନିଂ
ପରିବିଷ୍ୟମାଣୌ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ ବିଭିକ୍ଷେ ତସ୍ମା ଉ ହ ନ ଦଦତୁଃ ॥ ୪.୩.୫॥

ସ ହୋବାତ ମହାତ୍ମନଶ୍ଚତୁରୋ ଦେବ ଏକଃ କଃ ସ ଜଗାର ଭୁବନସ୍ୟ
ଗୋପାସ୍ତଂ କାପେୟ ନାଭିପଶ୍ୟନ୍ତି ମର୍ତ୍ତ୍ୟା ଅଭିପ୍ରତାରିନ୍ଦୁଦୁଧା ବସନ୍ତଂ
ୟସ୍ମୈ ବା ଏତଦନ୍ନଂ ତସ୍ମା ଏତନ୍ନ ଦତ୍ତମିତି ॥ ୪.୩.୬॥

ତଦୁ ହ ଶୌନକଃ କାପେୟଃ ପ୍ରତିମନ୍ଥାନଃ ପ୍ରତ୍ୟେୟାୟାଃତ୍ତା ଦେବାନାଂ ଜନିତା ପ୍ରଜାନାଃ
ହିରଣ୍ୟଦଂଷ୍ଟ୍ରା ବଭ୍ରୋଃନସୂରିର୍ମହାତ୍ମମସ୍ୟ ମହିମାନମାତୁରନନ୍ୟମାନୋ ଯଦନନ୍ନମତୀତି
ବୈ ବୟଂ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନ୍ନେଦମୁପାସ୍ମହେ ଦତ୍ତାସ୍ମୈ ଭିକ୍ଷାମିତି ॥ ୪.୩.୭॥

ତସ୍ମ ଉ ହ ଦଦୁସ୍ତେ ବା ଏତେ ପଞ୍ଚାନେ୍ୟ ପଞ୍ଚାନେ୍ୟ ଦଶ ସନ୍ତସ୍ତକୃତଂ ତସ୍ମାସ୍ତର୍ବାସୁ
ଦିକ୍ଷନ୍ନମେବ ଦଶ କୃତଃ ସୈଷା ବିରାଡନାଦୀ ତୟେଦଂ ସର୍ବଂ ଦୃଷ୍ଟଂ ସର୍ବମସ୍ୟେଦଂ
ଦୃଷ୍ଟଂ ଭବତ୍ୟନ୍ନାଦୋ ଭବତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୪.୩.୮॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ସତ୍ୟକାମୋ ହ ଜାବାଲୋ ଜବାଲାଂ ମାତରମାମନ୍ତୟାଂଚକ୍ରେ
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ଭବତି ବିବସ୍ତ୍ୟାମି କିଂଗୋତ୍ରୋ ନୃହମସ୍ମୀତି ॥ ୪.୪.୧॥

ସା ହୈନମୁବାଚ ନାହମେତଦ୍ବେଦ ତାତ ଯୁଞ୍ଜୋତ୍ରସ୍ତୁମସି ବହୁହଂ ଚରନ୍ତୀ ପରିଚାରିଣୀ
ଯୌବନେ ତ୍ୱାମଲଭେ ସାଂହମେତନ୍ନ ବେଦ ଯୁଞ୍ଜୋତ୍ରସ୍ତୁମସି ଜବାଲା ତୁ ନାମାହମସ୍ମି
ସତ୍ୟକାମୋ ନାମ ତ୍ୱମସି ସ ସତ୍ୟକାମ ଏବ ଜାବାଲୋ ବ୍ରବୀଥା ଇତି ॥ ୪.୪.୨॥

ସହ ହାରିଦ୍ରୁମତଂ ଗୌତମମେତ୍ୟୋବାଚ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ଭଗବତି
ବସ୍ତ୍ୟାମୁ୍ୟପେୟାଂ ଭଗବନ୍ତମିତି ॥ ୪.୪.୩॥

ତଂ ହୋବାଚ କିଂଗୋତ୍ରୋ ନୁ ସୋମ୍ୟାସୀତି ସ ହୋବାଚ ନାହମେତଦ୍ବେଦ ଭୋ
ଯୁଞ୍ଜୋତ୍ରୋଽହମସ୍ତ୍ୟାପୃଚ୍ଛଂ ମାତରଂ ସା ମା ପ୍ରତ୍ୟବ୍ରବୀଦ୍ବହୁହଂ ଚରନ୍ତୀ ପରିଚାରିଣୀ
ଯୌବନେ ତ୍ୱାମଲଭେ ସାଂହମେତନ୍ନ ବେଦ ଯୁଞ୍ଜୋତ୍ରସ୍ତୁମସି ଜବାଲା ତୁ ନାମାହମସ୍ମି
ସତ୍ୟକାମୋ ନାମ ତ୍ୱମସୀତି ସୋଽହଂ ସତ୍ୟକାମୋ ଜାବାଲୋଽସ୍ମି ଭୋ ଇତି ॥ ୪.୪.୪॥

ତଂ ହୋବାଚ ନୈତଦବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବିବକ୍ଷୁମର୍ହତି ସମିଧଂ ସୋମ୍ୟାଂଽହରୋପ ତ୍ୱା
ନେଷ୍ୟ ନ ସତ୍ୟାଦଗା ଇତି ତମୁପନୀୟ କୃଶାନାମବଲାନାଂ ଚତୁଃଶତା ଗା
ନିରାକୃତ୍ୟୋବାଚେମାଃ ସୋମ୍ୟାନୁସଂବ୍ରଜେତି ତା ଅଭିପ୍ରସ୍ଥାପୟନ୍ନୁବାଚ
ନାସହସ୍ରେଣାବର୍ତ୍ତେୟେତି ସ ହ ବର୍ଷଶଶଂ ପ୍ରୋବାସ ତା ଯଦା ସହସ୍ରଂ ସଂପେଦୁଃ ॥ ୪.୪.୫॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟୋଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚମଃ ଶତ୍ରୁଃ ॥

ଅଥ ହୈନମୃଷତୋଽଭ୍ୟୁବାଦ ସତ୍ୟକାମନା ଇତି ଭଗବ ଇତି ହ
ପ୍ରତିଶୁଶ୍ରାବ ପ୍ରାପ୍ତାଃ ସୋମ୍ୟ ସହସ୍ରଃ ସ୍ଥଃ ପ୍ରାପୟ ନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟକୁଲମ୍ ॥ ୪.୫.୧॥

ବ୍ରହ୍ମଣଶ୍ଚ ତେ ପାଦଂ ବ୍ରବାଣୀତି ବ୍ରବୀତୁ ମେ ଭଗବାନିତି ତସ୍ମୈ ହୋବାଚ
ପ୍ରାଚୀ ଦିକ୍ଷଳା ପ୍ରତୀଚୀ ଦିକ୍ଷଳା ଦକ୍ଷିଣା ଦିକ୍ଷଲୋଦୀଚୀ ଦିକ୍ଷଲୈଷ ବୈ
ସୋମ୍ୟ ଚତୁଷ୍ଟଲଃ ପାଦୋ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପ୍ରକାଶବାନୁମ ॥ ୪.୫.୨॥

ସ ଯ ଏତମେବଂ ବିଦ୍ବାଃ ଷ୍ଟତୁଷ୍ଟଲଂ ପାଦଂ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପ୍ରକାଶବାନିତ୍ୟୁପାସ୍ତେ
ପ୍ରକାଶବାନସ୍ତ୍ରିଲୋକେ ଭବତି ପ୍ରକାଶବତୋ ହ ଲୋକାଞ୍ଜୟତି ଯ ଏତମେବଂ
ବିଦ୍ବାଃ ଷ୍ଟତୁଷ୍ଟଲଂ ପାଦଂ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପ୍ରକାଶବାନିତ୍ୟୁପାସ୍ତେ ॥ ୪.୫.୩॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟୋପଞ୍ଚମଃ ଶତ୍ରୁଃ ॥

॥ ଷଷ୍ଠଃ ଶତ୍ରୁଃ ॥

ଅଗ୍ନିଷ୍ଟେ ପାଦଂ ବକ୍ତେତି ସ ହ ଶ୍ଳୋଭୁତେ ଗା ଆଭିପ୍ରସ୍ଥାପୟାଂଚକାର
ତା ଯତ୍ରାଭିସାୟଂ ବଭୂବୁସ୍ତତ୍ରାଗ୍ନିମୁପସମାଧାୟ ଗା ଉପରୁଧ୍ୟ
ସମିଧମାଧାୟ ପଶ୍ଚାଦଗ୍ନୋଃ ପ୍ରାତ୍ସଂପୋପବିବେଶ ॥ ୪.୬.୧॥

ତମଗ୍ନିରଭ୍ୟୁବାଦ ସତ୍ୟକାମନା ଇତି ଭଗବ ଇତି ହ ପ୍ରତିଶୁଶ୍ରାବ ॥ ୪.୬.୨॥

ବ୍ରହ୍ମଣଃ ସୋମ୍ୟ ତେ ପାଦଂ ବ୍ରବାଣୀତି ବ୍ରବୀତୁ ମେ ଭଗବାନିତି ତସ୍ମୈ ହୋବାଚ
ପୃଥିବୀ କଲାଃକ୍ତରିକ୍ଷଂ କଲା ଦ୍ୟୌଃ କଲା ସମୁଦ୍ରଃ କଲୈଷ ବୈ ସୋମ୍ୟ
ଚତୁଷ୍ଟଲଃ ପାଦୋ ବ୍ରହ୍ମଣୋଽନନ୍ତବାନୁମ ॥ ୪.୬.୩॥

ସ ଯ ଶତମେବଂ ବିଦ୍ବାଂଶ୍ଚତୁଷ୍ଟଲଂ ପାଦଂ

ବ୍ରହ୍ମଣୋଽନନ୍ତବାନିତ୍ୟପାସ୍ତ୍ରେଽନନ୍ତବାନସ୍ଥିଲ୍ଲୋକେ ଭବତ୍ୟନନ୍ତବତୋ ହ

ଲୋକାଞ୍ଜୟତି ଯ ଶତମେବଂ ବିଦ୍ବାଂଶ୍ଚତୁଷ୍ଟଲଂ ପାଦଂ ବ୍ରହ୍ମଣୋଽନନ୍ତବାନିତ୍ୟପାସ୍ତ୍ରେ ।। ୪.୭.୪।।

।। ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ହଂସସ୍ତେ ପାଦଂ ବକ୍ତେତି ସ ହ ଶ୍ଵୋତୁତେ ଗା ଅଭିପ୍ରସ୍ଥାପୟାଂଚକାର ତା

ୟତ୍ରାଭି ସାୟଂ ବତୁରୁସ୍ତତ୍ରାଗ୍ନିମୁପସମାଧାୟ ଗା ଉପରୂପ୍ୟ ସମିଧମାଧାୟ

ପଶ୍ଚାଦଗ୍ନେଃ ପ୍ରାତ୍ସଂପୋପବିବେଶ ।। ୪.୭.୧।।

ତଂ ହଂସ ଉପନିପତ୍ୟାତୁ୍ୟବାଦ ସତ୍ୟକାମଞ୍ଚ ଇତି ଭଗବ ଇତି ହ ପ୍ରତିଶୁଶ୍ରାବ ।। ୪.୭.୨।।

ବ୍ରହ୍ମଣଃ ସୋମ୍ୟ ତେ ପାଦଂ ବ୍ରବାଣୀତି ବ୍ରବୀତୁ ମେ ଭଗବାନିତି ତସ୍ମୈ

ହୋବାଚାଗ୍ନିଃ କଲା ସୂର୍ଯ୍ୟଃ କଲା ଚନ୍ଦ୍ରଃ କଲା ବିଦ୍ୟୁନ୍ନଲୈଷ ବୈ ସୋମ୍ୟ

ଚତୁଷ୍ଟଲଃ ପାଦୋ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମାନାମ ।। ୪.୭.୩।।

ସ ଯ ଶତମେବଂ ବିଦ୍ବାଂଶ୍ଚତୁଷ୍ଟଲଂ ପାଦଂ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମାନିତ୍ୟପାସ୍ତ୍ରେ

ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମାନସ୍ଥିଲ୍ଲୋକେ ଭବତି ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମତୋ ହ ଲୋକାଞ୍ଜୟତି ଯ ଶତମେବଂ

ବିଦ୍ବାଂଶ୍ଚତୁଷ୍ଟଲଂ ପାଦଂ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ଜ୍ୟୋତିଷ୍ମାନିତ୍ୟପାସ୍ତ୍ରେ ।। ୪.୭.୪।।

।। ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

॥ ଅଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ମଦୁଷ୍ଟେ ପାଦଂ ବକ୍ରେତି ସ ହ ଶ୍ଳୋଭୁତେ ଗା ଅଭିପ୍ରସ୍ଥାପୟାଂଚକାର
ତା ଯତ୍ରାଭି ସାୟଂ ବଭୁବୁସ୍ତ୍ରାଗ୍ନିମୁପସମାଧାୟ ଗା
ଉପରୂଧ୍ୟ ସମିଧମାଧାୟ ପଶ୍ଚାଦଗ୍ନେଃ ପ୍ରାତୁଂପୋପବିବେଶ ॥ ୪.୮.୧॥

ତଂ ମଦୁରୁପନିପତ୍ୟାଭ୍ୟବାଦ ସତ୍ୟକାମନା ଇତି ଭଗବ ଇତି ହ ପ୍ରତିଶୁଶ୍ରାବ ॥ ୪.୮.୨॥

ବ୍ରହ୍ମଣଃ ସୋମ୍ୟ ତେ ପାଦଂ ବ୍ରବାଣୀତି ବ୍ରବୀତୁ ମେ ଭଗବାନିତି
ତସ୍ମୈ ହୋବାଚ ପ୍ରାଣଃ କଲ୍ମା ଚକ୍ଷୁଃ କଲ୍ମା ଶ୍ରୋତ୍ରଂ କଲ୍ମା ମନଃ
କଲ୍ଲୈଷ ବୈ ସୋମ୍ୟ ଚତୁଷ୍ଟଲଃ ପାଦୋ ବ୍ରହ୍ମଣ ଆୟତନବାନ୍ନାମ ॥ ୪.୮.୩॥

ସ ଯ ଏତମେବଂ ବିଦ୍ବାଃ ଷ୍ଟତୁଷ୍ଟଲଂ ପାଦଂ ବ୍ରହ୍ମଣ ଆୟତନବାନିତୁ୍ୟପାସ୍ତ
ଆୟତନବାନସ୍ମିଲ୍ଲୋକେ ଭବତ୍ୟାୟତନବତୋ ହ ଲୋକାଞ୍ଜୟତି ଯ ଏତମେବଂ
ବିଦ୍ବାଃ ଷ୍ଟତୁଷ୍ଟଲଂ ପାଦଂ ବ୍ରହ୍ମଣ ଆୟତନବାନିତୁ୍ୟପାସ୍ତେ ॥ ୪.୮.୪॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ପ୍ରାପ ହାଃଚାର୍ଯ୍ୟକୁଲଂ ତମାଚାର୍ଯ୍ୟୋଽଭ୍ୟବାଦ ସତ୍ୟକାମନା ଇତି
ଭଗବ ଇତି ହ ପ୍ରତିଶୁଶ୍ରାବ ॥ ୪.୯.୧॥

ବ୍ରହ୍ମବିଦିବ ବୈ ସୋମ୍ୟ ଭାସି କୋ ନୁ ତ୍ବାଂନୁଶଶାସେତ୍ୟନ୍ୟେ
ମନୁଷ୍ୟେଭ୍ୟ ଇତି ହ ପ୍ରତିଜଞ୍ଜେ ଭଗବାଂସ୍ତ୍ବେବ ମେ କାମେ ବୃୟାତ୍ ॥ ୪.୯.୨॥

ଶୁତଂହ୍ୟେବ ମେ ଭଗବଦ୍ବଶେଭ୍ୟ ଆଚାର୍ଯ୍ୟାଜ୍ଞୈବ ବିଦ୍ୟା ବିଦିତା ସାଧିଷ୍ଠଂ
ପ୍ରାପତୀତି ତସ୍ମୈ ହୈତଦେବୋବାଚାତ୍ର ହ ନ କିଂଚନ ବୀୟାୟେତି ବୀୟାୟେତି ॥ ୪.୯.୩॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟୋ ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

|| ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଉପକୋସଲୋ ହ ବୈ କାମଲାୟନଃ ସତ୍ୟକାମେ ଜାବାଲେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମୁବାସ
ତସ୍ୟ ହ ଦ୍ଵାଦଶବର୍ଷାଣ୍ୟଗ୍ନିନ୍ଦ୍ରପରିଚରାର ସ ହ ସ୍ଥାନ୍ୟାନନ୍ତେବାସିନଃ
ସମାବର୍ତ୍ତୟଃ ସ୍ତଃ ହ ସ୍ତୈବ ନ ସମାବର୍ତ୍ତୟତି || ୪.୧୦.୧||

ତଂ ଜାୟୋବାଚ ତପ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ କୁଶଲମଗ୍ନିନ୍ଦ୍ରପରିଚରାରୀନ୍ନା ଦ୍ଵାଃଶ୍ଵଃ
ପରିପ୍ରବୋଚନ୍ପ୍ରବ୍ରୁହ୍ୟସ୍ମା ଇତି ତସ୍ମୈ ହାପ୍ରୋତୈବ ପ୍ରବାସାଂଚକ୍ରେ || ୪.୧୦.୨||

ସ ହ ବ୍ୟାଧିନାଃନଶିତୁଂ ଦପ୍ରେ ତମାଚାର୍ଯ୍ୟଜାୟୋବାଚ ବ୍ରହ୍ମଚାରିନୁଶାନ
କିଂ ନୁ ନାଶ୍ନାସୀତି ସ ହୋବାଚ ବହବ ଇମେଃସ୍ମିନ୍ପୁରୁଷେ କାମା ନାନାତ୍ୟୟା
ବ୍ୟାଧୀଃ ପ୍ରତିପୁର୍ଣ୍ଣୋଽସ୍ମି ନାଶିଷ୍ୟାମୀତି || ୪.୧୦.୩||

ଅଥ ହାଶ୍ଵଃ ସମୂଦିରେ ତପ୍ତୋ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ କୁଶଲଂ ନଃ
ପର୍ଯ୍ୟଚାରୀଈକ୍ତାସ୍ତୈ ପ୍ରବ୍ରବାମେତି ତସ୍ମୈ ହୋରୁଃ || ୪.୧୦.୪||

ପ୍ରାଣୋ ବ୍ରହ୍ମ କଂ ବ୍ରହ୍ମ ଖଂ ବ୍ରହ୍ମେତି ସ ହୋବାଚ ବିଜାନାମ୍ୟହଂ ଯତ୍-ପ୍ରାଣୋ
ବ୍ରହ୍ମ କଂ ତ ତୁ ଖଂ ତ ନ ବିଜାନାମୀତି ତେ ହୋରୁର୍ଯ୍ୟଦ୍ଵାବ କଂ ତଦେବ ଖଂ ଯଦେବ ଖଂ ତଦେବ
କମିତି ପ୍ରାଣଂ ତ ହାସ୍ତୈ ତଦାକାଶଂ ଚୋରୁଃ || ୪.୧୦.୫||

|| ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେ ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଅଥ ହୈନଂ ଗାର୍ହପତ୍ୟୋଽନୁଶଶାସ ପୃଥିବ୍ୟଗ୍ନିରନ୍ନମାଦିତ୍ୟ ଇତି ଯୁ ଏଷ
ଆଦିତ୍ୟ ପୁରୁଷୋ ଦୃଶ୍ୟତେ ସୋଽହମସ୍ମି ସ ଏବାହମସ୍ମୀତି || ୪.୧୧.୧||

ସ ଯ ଏତମେବଂ ବିଦ୍ଵାନୁପାସ୍ତେଽପହତେ ପାପକୃତ୍ୟାଂ ଲୋକୀ ଭବତି
ସର୍ବମାୟୁରେତି ଜ୍ୟୋଗ୍ଜୀବତି ନାସ୍ୟାବରପୁରୁଷାଃ କ୍ଷୀୟନ୍ତି ଉପ ବୟଂ ତଂ
ଭୁଞ୍ଜାମୋଽସ୍ମିଂଶ୍ଚ ଲୋକେଽମୁଷ୍ମିଂଶ୍ଚ ଯ ଏତମେବଂ ବିଦ୍ଵାନୁପାସ୍ତେ ।। ୪.୧୧.୨।।

।। ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେ ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅଥ ହୈନମନ୍ମାହାର୍ଯ୍ୟପଚନୋଽନୁଶଶାସାପୋ ଦିଶୋ ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ଚନ୍ଦ୍ରମା ଇତି
ୟ ଏଷ ଚନ୍ଦ୍ରମସି ପୁରୁଷୋ ଦୃଶ୍ୟତେ ସୋଽହମସ୍ମି ସ ଏବାହମସ୍ମୀତି ।। ୪.୧୨.୧।।

ସ ଯ ଏତମେବଂ ବିଦ୍ଵାନୁପାସ୍ତେଽପହତେ ପାପକୃତ୍ୟାଂ ଲୋକୀ ଭବତି
ସର୍ବମାୟୁରେତି ଜ୍ୟୋଗ୍ଜୀବତି ନାସ୍ୟାବରପୁରୁଷାଃ କ୍ଷୀୟନ୍ତି ଉପ ବୟଂ ତଂ
ଭୁଞ୍ଜାମୋଽସ୍ମିଂଶ୍ଚ ଲୋକେଽମୁଷ୍ମିଂଶ୍ଚ ଯ ଏତମେବଂ ବିଦ୍ଵାନୁପାସ୍ତେ ।। ୪.୧୨.୨।।

।। ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅଥ ହୈନମାହବନୀୟୋଽନୁଶଶାସ ପ୍ରାଣ ଆକାଶୋ ଦୈର୍ଘିଦ୍ୟୁଦିତି
ୟ ଏଷ ବିଦ୍ୟୁତି ପୁରୁଷୋ ଦୃଶ୍ୟତେ ସୋଽହମସ୍ମି ସ ଏବାହମସ୍ମୀତି ।। ୪.୧୩.୧।।

ସ ଯ ଏତମେବଂ ବିଦ୍ଵାନୁପାସ୍ତେଽପହତେ ପାପକୃତ୍ୟାଂ ଲୋକୀ ଭବତି ସର୍ବମାୟୁରେତି
ଜ୍ୟୋଗ୍ଜୀବତି ନାସ୍ୟାବରପୁରୁଷାଃ କ୍ଷୀୟନ୍ତି ଉପ ବୟଂ ତଂ ଭୁଞ୍ଜାମୋଽସ୍ମିଂଶ୍ଚ
ଲୋକେଽମୁଷ୍ମିଂଶ୍ଚ ଯ ଏତମେବଂ ବିଦ୍ଵାନୁପାସ୍ତେ ।। ୪.୧୩.୨।।

।। ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେ ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

॥ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ତେ ହୋତୁରୁପକୋସଲୈଷା ସୋମ୍ୟ ତେଃସ୍ତଦ୍ଦିଦ୍ୟାତ୍ତୁବିଦ୍ୟା ଚାଚାର୍ଯ୍ୟସ୍ତୁ ତେ ଗତିଂ
ବକ୍ତେତ୍ୟାଜଗାମ ହାସ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟସ୍ତୁମାଚାର୍ଯ୍ୟେଽଭ୍ୟୁବାଦୋପକୋସଲ୍ଲୀ ଇତି ॥ ୪.୧୪.୧॥

ଭଗବ ଇତି ହ ପ୍ରତିଶୁଶ୍ରାବ ବ୍ରହ୍ମବିଦ ଇବ ସୋମ୍ୟ ତେ ମୁଖଂ ଭାତି କୋ ନୁ ତ୍ବାଂନୁଶଶାସେତି
କୋ ନୁ ମାଂନୁଶିଷ୍ୟାଦ୍-ଭୋ ଇତୀହାପେବ ନିହୁତ ଇମେ ନୂନମୀଦୃଶା ଅନ୍ୟାଦୃଶା
ଇତୀହାଗ୍ନୀନଭ୍ୟୁଦେ କିଂ ନୁ ସୋମ୍ୟ କିଲ ତେଃବୋଚନ୍ନିତି ॥ ୪.୧୪.୨॥

ଇଦମିତି ହ ପ୍ରତିଜଜ୍ଞେ ଲୋକାନ୍ୟାବ କିଲ ସୋମ୍ୟ ତେଃବୋଚନ୍ନହଂ ତୁ ତେ
ତଦୃଷ୍ୟାମି ଯଥା ପୁଷ୍କରପଲ୍ଲାଶ ଆପୋ ନ ଶ୍ଲିଷ୍ୟନ୍ତ ଏବମେବଂବିଦି ପାପଂ କର୍ମ ନ
ଶ୍ଲିଷ୍ୟତ ଇତି ବ୍ରବୀତୁ ମେ ଭଗବାନିତି ତସ୍ମୈ ହୋବାଚ ॥ ୪.୧୪.୩॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥୀଧ୍ୟାୟୋଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ୟ ଏଷୋଃକ୍ଷିଣି ପୁରୁଷୋ ଦୃଶ୍ୟତ ଏଷ ଆତ୍ମେତି ହୋବାଚୈତଦମୃତମଭୟମେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତି
ତଦ୍ୟଦ୍ୟପ୍ୟସ୍ମିନ୍-ସର୍ପିର୍ବୋଦକଂ ବା ସିଞ୍ଚିତି ବର୍ତ୍ତନୀ ଏବ ଗଚ୍ଛତି ॥ ୪.୧୫.୧॥

ଏତଃ ସଂୟଦ୍ବାମ ଇତ୍ୟାଚକ୍ଷତ ଏତଃ ହି ସର୍ବାଣି ବାମାନ୍ୟଭିସଂୟୁକ୍ତି
ସର୍ବାଣ୍ୟେନଂ ବାମାନ୍ୟଭିସଂୟୁକ୍ତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୪.୧୫.୨॥

ଏଷ ଉ ଏବ ବାମନୀରେଷ ହି ସର୍ବାଣି ବାମାନି ନୟତି
ସର୍ବାଣି ବାମାନି ନୟତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୪.୧୫.୩॥

ଏଷ ଉ ଏବ ଭାମନୀରେଷ ହି ସର୍ବେଷୁ ଲୋକେଷୁ ଭାତି
ସର୍ବେଷୁ ଲୋକେଷୁ ଭାତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୪.୧୫.୪॥

ଅଥ ଯଦୁ ଚୈବାସ୍ତିଚ୍ଛବ୍ୟଂ କୁର୍ବନ୍ତି ଯଦି ଚ ନାର୍ତ୍ତମେବାଭିସଂଭବନ୍ତ୍ୟର୍ଚ୍ଚିଷୋଽହରନ୍ତୁ
ଆପୂର୍ଣ୍ଣମାଣପକ୍ଷମାପୂର୍ଣ୍ଣମାଣପକ୍ଷାଦ୍ୟାନ୍‌ଷତ୍ତୁଦତ୍-ତେତି ମାସାଂ ସ୍ତ୍ରୀନ୍ନାସେଭ୍ୟଃ
ସଂବସ୍ତରଂ ସଂବସ୍ତରାଦାଦିତ୍ୟମାଦିତ୍ୟାଜନ୍ମମସଂ ଚନ୍ଦ୍ରମସୋ ବିଦ୍ୟତଂ
ତତ୍-ପୁରୁଷୋଽମାନବଃ ସ ଏନାନ୍-ବ୍ରହ୍ମ ଗମୟତ୍ୟେଷ ଦେବପଥୋ ବ୍ରହ୍ମପଥ
ଏତେନ ପ୍ରତିପଦ୍ୟମାନା ଇମଂ ମାନବମାବର୍ତଂ ନାବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ନାବର୍ତ୍ତନ୍ତେ ॥ ୪.୧୫.୫॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟୋପସ୍ଥଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଏଷ ହ ବୈ ଯଜ୍ଞୋ ଯୋଃୟଂ ପବତ ଏଷ ହ ଯନ୍ନିଦଂ ସର୍ବଂ ପୁନାତି ଯଦେଷ
ଯନ୍ନିଦଂ ସର୍ବଂ ପୁନାତି ତସ୍ମାଦେଷ ଏବ ଯଜ୍ଞସ୍ତସ୍ୟ ମନଶ୍ଚ ବାକ୍ତ ବର୍ତ୍ତନୀ ॥ ୪.୧୬.୧॥

ତୟୋରନ୍ୟତରାଂ ମନସା ସଂସ୍କରୋତି ବ୍ରହ୍ମା ବାଚା ହୋତାଽପ୍ସର୍ଯୁରୁଦ୍ଧାତାନ୍ୟତରାଂ ସ
ୟତ୍ରୌପାକୃତେ ପ୍ରାତରନ୍ନୁବାକେ ପୁରା ପରିଧାନୀୟାୟା ବ୍ରହ୍ମା ବ୍ୟବବଦତି ॥ ୪.୧୬.୨॥

ଅନ୍ୟତରାମେବ ବର୍ତ୍ତନୀଂ ସଂସ୍କରୋତି ହୀୟତେଽନ୍ୟତରା
ସ ଯଥୈକପାଦ୍-ବ୍ରଜନ୍ତଥୋ ବୈକେନ ଚକ୍ରେଣ ବର୍ତ୍ତମାନୋ ରିଷ୍ୟତ୍ୟେବମସ୍ୟ ଯଜ୍ଞୋ
ରିଷ୍ୟତି ଯଜ୍ଞଃ ରିଷ୍ୟନ୍ତଂ ଯଜମାନୋଽନୁରିଷ୍ୟତି ସ ଇଷ୍ଟା ପାପୀୟାନ୍‌ଭବତି ॥ ୪.୧୬.୩॥

ଅଥ ଯତ୍ରୌପାକୃତେ ପ୍ରାତରନ୍ନୁବାକେନ ପୁରା ପରିଧାନୀୟାୟା ବ୍ରହ୍ମା
ବ୍ୟବବଦତ୍ୟୁତ୍ତେ ଏବ ବର୍ତ୍ତନୀ ସଂସ୍କୁର୍ବନ୍ତି ନ ହୀୟତେଽନ୍ୟତରା ॥ ୪.୧୬.୪॥

ସ ଯଥୋଭୟପାଦ୍-ବ୍ରଜନ୍ତଥୋ ବୋଭାଭ୍ୟାଂ ଚକ୍ରାଭ୍ୟାଂ ବର୍ତ୍ତମାନଃ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତ୍ୟେବମସ୍ୟ ଯଜ୍ଞଃ
ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି ଯଜ୍ଞଂ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠନ୍ତଂ ଯଜମାନୋଽନୁପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି ସ ଇଷ୍ଟା ଶ୍ରେୟାନ୍‌ଭବତି ॥ ୪.୧୬.୫॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟୋଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ସପ୍ତଦଶଃ ଶ୍ଳୋଃ ॥

ପ୍ରଜାପତିଲୋକାନଭ୍ୟତପଞ୍ଚେଷାଂ ତପ୍ୟମାନାନାଃ

ରସାନ୍ପ୍ରାବୃହଦଗ୍ନିଂ ପୃଥିବ୍ୟା ବାୟୁମନ୍ତରିକ୍ଷାତାଦିତ୍ୟଂ ଦିବଃ ॥ ୪.୧୭.୧॥

ସ ଏତାସ୍ତ୍ରସ୍ତୋ ଦେବତା ଅଭ୍ୟତପଞ୍ଚାସାଂ ତପ୍ୟମାନାନାଃ

ରସାନ୍ପ୍ରାବୃହଦଗ୍ନେରୂଚୋ ବାୟୋର୍ଯଜୁଃଷି ସାମାନ୍ୟାଦିତ୍ୟାତ୍ ॥ ୪.୧୭.୨॥

ସ ଏତାଂ ତ୍ରୟୀଂ ବିଦ୍ୟାମଭ୍ୟତପଞ୍ଚସ୍ୟାସ୍ତପ୍ୟମାନାୟା

ରସାନ୍ପ୍ରାବୃହଦ୍-ଭୂରିତ୍ୟାଗ୍-ଭୌଆ ଭୁବରିତି ଯଜୁର୍ଭ୍ୟଃ ସ୍ୱରିତି ସାମଭ୍ୟଃ ॥ ୪.୧୭.୩॥

ତଦ୍ୟଦୃକ୍ତୋ ରିଷୋଦ୍-ଭୂଃ ସ୍ୱାହେତି ଗାର୍ହପତ୍ୟେ ଜୁହୁୟାଦୃଚାମେବ

ତଦ୍ରସେନର୍ଚାଂ ବୀର୍ଯ୍ୟେଶର୍ଚାଂ ଯଜ୍ଞସ୍ୟ ବିରିଷ୍ଟଃ ସଂଦଧାତି ॥ ୪.୧୭.୪॥

ଅଥ ଯଦି ଯଜୁଷ୍ଟୋ ରିଷୋଦ୍-ଭୁବଃ ସ୍ୱାହେତି ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନୌ ଜୁହୁୟାଦ୍ୟଜୁଷାମେବ

ତଦ୍ରସେନ ଯଜୁଷାଂ ବୀର୍ଯ୍ୟେଶ ଯଜୁଷାଂ ଯଜ୍ଞସ୍ୟ ବିରିଷ୍ଟଃ ସଂଦଧାତି ॥ ୪.୧୭.୫॥

ଅଥ ଯଦି ସାମତୋ ରିଷୋସ୍ତ୍ରଃ ସ୍ୱାହେତ୍ୟାହବନୀୟେ ଜୁହୁୟାସ୍ତାମ୍ନାମେବ ତଦ୍ରସେନ

ସାମ୍ନାଂ ବୀର୍ଯ୍ୟେଶ ସାମ୍ନାଂ ଯଜ୍ଞସ୍ୟ ବିରିଷ୍ଟଃ ସଂଦଧାତି ॥ ୪.୧୭.୬॥

ତଦ୍ୟଥା ଲବଣେନ ସୁବର୍ଣ୍ଣଃ ସଂଦଧ୍ୟାମୁବର୍ଣ୍ଣେନ ରଜତଃ ରଜତେନ

ତ୍ରପୁ ତ୍ରପୁଣା ସୀସଃ ସୀସେନ ଲୋହଂ ଲୋହେନ ଦାରୁ ଦାରୁ ଚର୍ମଣା ॥ ୪.୧୭.୭॥

ଏବମେଷାଂ ଲୋକାନାମାସାଂ ଦେବତାନାମସ୍ୟାସ୍ତୟା ବିଦ୍ୟାୟା ବୀର୍ଯ୍ୟେଶ ଯଜ୍ଞସ୍ୟ

ବିରିଷ୍ଟଃ ସଂଦଧାତି ଭେଷଜକୃତୋ ହ ବା ଏଷ ଯଜ୍ଞୋ ଯତ୍ତ୍ରିବଂବିଦ୍-ବ୍ରହ୍ମା ଭବତି ॥ ୪.୧୭.୮॥

ଏଷ ହ ବା ଉଦକ୍ପ୍ରବଣୋ ଯଜ୍ଞୋ ଯତ୍ତ୍ରିବଂବିଦ୍-ବ୍ରହ୍ମା ଭବତ୍ୟେବଂବିଦଃ

ହ ବା ଏଷା ବ୍ରହ୍ମାଣମନୁଗାଥା ଯତୋ ଯତ ଆବର୍ତ୍ତତେ ତତ୍ତଦ୍ଭୁକ୍ତି ॥ ୪.୧୭.୯॥

ମାନବୋ ବ୍ରହ୍ମୈବୈକ ଋତୁକୁରୁନଶ୍ଚାଭିରକ୍ଷତ୍ୟେବଂବିଦ୍
ବୈ ବ୍ରହ୍ମା ଯଜ୍ଞଂ ଯଜମାନଃ ସର୍ବାଂଶ୍ଚତ୍ୱିଜୋଽଭିରକ୍ଷତି
ତସ୍ମାଦେବଂବିଦମେବ ବ୍ରହ୍ମାଣଂ କୁର୍ବାତ ନାନେବଂବିଦଂ ନାନେବଂବିଦମ୍ ।। ୪.୧୭.୧୦।।

।। ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେ ସପ୍ତଦଶଃ ଶ୍ଳୋଃ ।।

।। ଇତି ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

|| ପଞ୍ଚମୋଧ୍ୟାୟଃ ||

|| ପ୍ରଥମଃ ଶ୍ଳୋକଃ ||

ଓଁ ଯୋ ହ ବୈ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ଚ ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ଚ ବେଦ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ ହ ବୈ ଶ୍ରେଷ୍ଠଃ
ଭବତି ପ୍ରାଣୋ ବାବ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠଃ || ୫.୧.୧||

ଯୋ ହ ବୈ ବସିଷ୍ଠଂ ବେଦ ବସିଷ୍ଠୋ ହ ସ୍ୱାନାଂ ଭବତି ବାଗ୍ନାବ ବସିଷ୍ଠଃ || ୫.୧.୨||

ଯୋ ହ ବୈ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ବେଦ ପ୍ରତି ହ ତିଷ୍ଠତ୍ୟସ୍ମିନ୍ ଶ୍ଚ
ଲୋକେନ୍ଦ୍ରସ୍ମିନ୍ ଶ୍ଚ ଚକ୍ଷୁର୍ବାବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା || ୫.୧.୩||

ଯୋ ହ ବୈ ସଂପଦଂ ବେଦ ସଂହାସ୍ତୈ କାମାଃ ପଦ୍ୟନ୍ତେ
ଦୈବାଶ୍ଚ ମାନୁଷ୍ୟାଶ୍ଚ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ବାବ ସଂପଦ୍ || ୫.୧.୪||

ଯୋ ହ ବା ଆୟତନଂ ବେଦାୟତନଂ ହ ସ୍ୱାନାଂ ଭବତି ମନୋ ହ ବା ଆୟତନମ୍ || ୫.୧.୫||

ଅଥ ହ ପ୍ରାଣା ଅହଂ ଶ୍ରେୟସି ବ୍ୟୁଦିରେହଂ ଶ୍ରେୟାନସ୍ମ୍ୟହଂ ଶ୍ରେୟାନସ୍ମୀତି || ୫.୧.୬||

ତେ ହ ପ୍ରାଣାଃ ପ୍ରଜାପତିଂ ପିତରମେତ୍ୟୋରୁର୍ଭଗବଜ୍ଞୋ ନଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଇତି ତାନ୍-ହୋବାଚ
ୟସ୍ମିନ୍ ଉକ୍ତାନ୍ତେ ଶରୀରଂ ପାପିଷ୍ଠତରମିବ ଦୃଶ୍ୟେତ ସ ବଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଇତି || ୫.୧.୭||

ସା ହ ବାଗୁଜକ୍ରାମ ସା ସଂବସ୍ରରଂ ପ୍ରୋଷ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟେତ୍ୟୋବାଚ କଥମଶକତର୍ତ୍ତେ
ମଜ୍ଞୀବିତୁମିତି ଯଥା କଲା ଅବଦନ୍ତଃ ପ୍ରାଶନ୍ତଃ ପ୍ରାଣେନ ପଶ୍ୟନ୍ତଶ୍ଚକ୍ଷୁଷା ଶୃଣ୍ଢନ୍ତଃ
ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ଧ୍ୟାୟନ୍ତୋ ମନସ୍ତୈବମିତି ପ୍ରବିବେଶ ହ ବାକ୍ || ୫.୧.୮||

ଚକ୍ଷୁର୍ହୋଜକ୍ରାମ ତସ୍ରଂବସ୍ରରଂ ପ୍ରୋଷ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟେତ୍ୟୋବାଚ କଥମଶକତର୍ତ୍ତେ
ମଜ୍ଞୀବିତୁମିତି ଯଥାଂକ୍ଷା ଅପଶ୍ୟନ୍ତଃ ପ୍ରାଶନ୍ତଃ ପ୍ରାଣେନ ବଦନ୍ତୋ ବାଚା ଶୃଣ୍ଢନ୍ତଃ
ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ଧ୍ୟାୟନ୍ତୋ ମନସ୍ତୈବମିତି ପ୍ରବିବେଶ ହ ଚକ୍ଷୁଃ || ୫.୧.୯||

ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ହୋଇକ୍ରାମ ତତ୍ରାଂବସରଂ ପ୍ରୋଷ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେତ୍ୟାବାଚ କଥମଶକତର୍ତ୍ତେ
ମଜ୍ଜୀବିତୁମିତି ଯଥା ବଧିରା ଅଶ୍ୱଶୁକ୍ତଃ ପ୍ରାଶକ୍ତଃ ପ୍ରାଣେନ ବଦନ୍ତୋ ବାଚା
ପଶ୍ୟନ୍ତଶ୍ଚକ୍ଷୁଷା ଧ୍ୟାୟନ୍ତୋ ମନସ୍ତେବମିତି ପ୍ରବିବେଶ ହ ଶ୍ରୋତ୍ରମ୍ ।। ୫.୧.୧୦।।

ମନୋ ହୋଇକ୍ରାମ ତତ୍ରାଂବସରଂ ପ୍ରୋଷ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତେତ୍ୟାବାଚ କଥମଶକତର୍ତ୍ତେ
ମଜ୍ଜୀବିତୁମିତି ଯଥା ବାଲା ଅମନସଃ ପ୍ରାଶକ୍ତଃ ପ୍ରାଣେନ ବଦନ୍ତୋ ବାଚା
ପଶ୍ୟନ୍ତଶ୍ଚକ୍ଷୁଷା ଶୃଣୁକ୍ତଃ ଶ୍ରୋତ୍ରେଣୈବମିତି ପ୍ରବିବେଶ ହ ମନଃ ।। ୫.୧.୧୧।।

ଅଥ ହ ପ୍ରାଶ ଉଚ୍ଛିକ୍ରମିଷନ୍ସ ଯଥା ସୁହୟଃ
ପତ୍ନୀଶଶଙ୍କୁନ୍ସଂଶିଦେଦେବମିତରାନ୍ପ୍ରାଣାନ୍ସମଶିଦତ୍ତଂ
ହାତିସମେତ୍ୟୋତୁର୍ଭଗବନ୍ନେଧି ତ୍ୱଂ ନଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠୋଽସି ମୋକ୍ତୁମୀରିତି ।। ୫.୧.୧୨।।

ଅଥ ହୈନଂ ବାଗୁବାଚ ଯଦହଂ ବସିଷ୍ଠୋଽସ୍ମି ତ୍ୱଂ ତଦୁସିଷ୍ଠୋଽସୀତ୍ୟଥ ହୈନଂ
ଚକ୍ଷୁରୁବାଚ ଯଦହଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାସ୍ମି ତ୍ୱଂ ତତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାଽସୀତି ।। ୫.୧.୧୩।।

ଅଥ ହୈନଂ ଶ୍ରୋତ୍ରମୁବାଚ ଯଦହଂ ସଂପଦସ୍ମି ତ୍ୱଂ ତତ୍ରାଂପଦସୀତ୍ୟଥ ହୈନଂ
ମନ ଉବାଚ ଯଦହମାୟତନମସ୍ମି ତ୍ୱଂ ତଦାୟତନମସୀତି ।। ୫.୧.୧୪।।

ନ ବୈ ବାଚୋ ନ ଚକ୍ଷୁଃସି ନ ଶ୍ରୋତ୍ରାଣି ନ ମନାଃସୀତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ
ପ୍ରାଣା ଇତ୍ୟେବାଚକ୍ଷତେ ପ୍ରାଣୋ ହ୍ୟେବୈତାନି ସର୍ବାଣି ଭବତି ।। ୫.୧.୧୫।।

।। ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋପଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଦ୍ୱିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ସ ହୋବାଚ କିଂ ମେଂନଂ ଭବିଷ୍ୟତୀତି ଯଜ୍ଞିଂଚିଦିଦମାଶୁଭ୍ୟ ଆଶକୁନିଭ୍ୟ ଇତି
ହୋରୁସ୍ତଦ୍ୱା ଏତଦନସ୍ୟାନ୍ନମନୋ ହ ବୈ ନାମ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଂ ନ ହ ବା ଏବଂବିଦି
କିଂଚନାନନ୍ନଂ ଭବତୀତି ।। ୫.୨.୧।।

ସ ହୋବାଚ କିଂ ମେ ବାସୋ ଭବିଷ୍ୟତୀତ୍ୟାପ ଇତି ହୋରୁସ୍ତସ୍ନାଦ୍ୱା
ଏତଦଶିଷ୍ୟନ୍ତଃ ପୁରସ୍ତାକୋପରିଷ୍ଟାକାଦ୍-ଭିଃ ପରିଦଧତି
ଲମ୍ବୁକୋ ହ ବାସୋ ଭବତ୍ୟନଗ୍ନୋ ହ ଭବତି || ୫.୨.୨||

ତଜ୍ଞେତସ୍ତତ୍ୟକାମୋ ଜାବାଲୋ ଗୋଶ୍ଚୁତୟେ ବୈୟାହପଦ୍ୟାୟୋକ୍ତୋବାଚ
ୟଦ୍ୟପ୍ୟେନଛୁଷ୍ଟାୟ ସ୍ଥାଶବେ ବୃୟାଜ୍ଞାୟେରନ୍ନେବାସ୍ଥିଷ୍ଠାଶାଃ
ପ୍ରରୋହେୟୁଃ ପଲ୍ଲାଶାନୀତି || ୫.୨.୩||

ଅଥ ଯଦି ମହଜ୍ଞିଗମିଷେଦମାବାସ୍ୟାୟାଂ ଦୀକ୍ଷିତ୍ୱା ପୌର୍ଣ୍ଣମାସ୍ୟାଂ ରାତ୍ରୌ
ସବୌଷଧସ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରଂ ଦଧିମଧୁନୋରୁପମଥ୍ୟ ଜ୍ୟେଷ୍ଠାୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠାୟ
ସ୍ୱାହେତ୍ୟଗ୍ନାବାଜ୍ୟସ୍ୟ ହୁତ୍ୱା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପାତମବନୟେତ୍ || ୫.୨.୪||
ବସିଷ୍ଠାୟ ସ୍ୱାହେତ୍ୟଗ୍ନାବାଜ୍ୟସ୍ୟ ହୁତ୍ୱା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପାତମବନୟେତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟୈ
ସ୍ୱାହେତ୍ୟଗ୍ନାବାଜ୍ୟସ୍ୟ ହୁତ୍ୱା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପାତମବନୟେତ୍-ପଦେ ସ୍ୱାହେତ୍ୟଗ୍ନାବାଜ୍ୟସ୍ୟ
ହୁତ୍ୱା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପାତମବନୟେଦାୟତନାୟ ସ୍ୱାହେତ୍ୟଗ୍ନାବାଜ୍ୟସ୍ୟ ହୁତ୍ୱା
ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପାତମବନୟେତ୍ || ୫.୨.୫||

ଅଥ ପ୍ରତିସ୍ତୃପ୍ୟାଞ୍ଜଲୌ ମନ୍ତ୍ରମାଧାୟ ଜପତ୍ୟମୋ ନାମାସ୍ୟମା ହି ତେ ସର୍ବମିଦଂ
ସ ହି ଜ୍ୟେଷ୍ଠଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠୋ ରାଜାଧିପତିଃ ସ ମା ଜ୍ୟୈଷ୍ଠ୍ୟଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ୍ୟଂ ରାଜ୍ୟମାଧିପତ୍ୟଂ
ଗମୟତୁହମେବେଦଂ ସର୍ବମସ୍ମାନୀତି || ୫.୨.୬||

ଅଥ ଖଲ୍ଲେତୟର୍ଚା ପଞ୍ଚ ଆଚାମତି ତସ୍ତବିତୁର୍ବୃଣୀମହ ଇତ୍ୟାଚାମତି ବୟଂ ଦେବସ୍ୟ
ଭୋଜନମିତ୍ୟାଚାମତି ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ସର୍ବଧାତମମିତ୍ୟାଚାମତି ତୁରଂ ଭଗସ୍ୟ ଧୀମହୀତି
ସର୍ବଂ ପିବତି ନିର୍ଣ୍ଣୟ କଂସଂ ଚମସଂ ବା ପଶ୍ଚାଦଗ୍ନୋଃ ସଂବିଶତି ଚର୍ମଶି ବା ସ୍ଥଣ୍ଡିଲେ ବା
ବାଚଂୟମୋଃପ୍ରସାହଃ ସ ଯଦି ସ୍ତ୍ରୟଂ ପଶ୍ୟେସ୍ତମୃଜଂ କର୍ମେତି ବିଦ୍ୟାତ୍ || ୫.୨.୭||

ତଦେଷ ଶ୍ଳୋକେ ।

ୟଦା କର୍ମସୁ କାମ୍ୟେଷୁ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ସ୍ବପ୍ନେଷୁ ପଶ୍ୟନ୍ତି ।

ସମୃଦ୍ଧିଂ ତତ୍ର ଜାନୀୟାନ୍ତି ସ୍ବପ୍ନନିଦର୍ଶନେ ତସ୍ମିନ୍ ସ୍ବପ୍ନନିଦର୍ଶନ ଇତି ॥ ୫.୨.୮॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋଦ୍ଭୂତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଶ୍ବେତକେତୁର୍ହାରୁଣେୟଃ ପଞ୍ଚାଲାନାଃ ସମିତିମେୟାୟ ତଃ ହ ପ୍ରବାହଣୋ

ଜୈବଲିରୁବାଚ କୁମାରାନୁ ତ୍ବାଂଶିଷସ୍ମିତେତ୍ୟନୁ ହି ଭଗବ ଇତି ॥ ୫.୩.୧॥

ବେଦ୍ବ ଯଦିତୋଽପି ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରୟନ୍ତୀତି ନ ଭଗବ ଇତି ବେଦ୍ବ ଯଥା ପୁନରାବର୍ତ୍ତନ୍ତୀ ଇତି ନ ଭଗବ

ଇତି ବେଦ୍ବ ପଥୋର୍ଦ୍ଦେବୟାନସ୍ୟ ପିତୃୟାଶସ୍ୟ ଚ ବ୍ୟାବର୍ତ୍ତନା ଇତି ନ ଭଗବ ଇତି ॥ ୫.୩.୨॥

ବେଦ୍ବ ଯଥାସୌ ଲୋକୋ ନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣତୀ ଇତି ନ ଭଗବ ଇତି ବେଦ୍ବ ଯଥା

ପଞ୍ଚମ୍ୟାମାହୁତାବାପଃ ପୁରୁଷବଚସୋ ଭବନ୍ତୀତି ନୈବ ଭଗବ ଇତି ॥ ୫.୩.୩ ॥

ଅଥାନୁ କିମନୁଶିଷ୍ଟୋଽବୋଚଥା ଯେ ହୀମାନି ନ ବିଦ୍ୟାକ୍ରଥଃ ସୋଽନୁଶିଷ୍ଟୋ

ବ୍ରୁବୀତେତି ସ ହାଃଽୟସ୍ତଃ ପିତୁର୍ପମେୟାୟ ତଃ ହୋବାଚାଽନନୁଶିଷ୍ୟ ବାବ

କିଲ ମା ଭଗବାନବ୍ରୁବୀଦନୁ ତ୍ବାଂଶିଷମିତି ॥ ୫.୩.୪ ॥

ପଞ୍ଚି ମା ରାଜନ୍ୟବନ୍ଧୁଃ ପ୍ରଶ୍ନାନପ୍ରାକ୍ଷୀଞ୍ଜେଷାଂ ନୈକଂ ଚ ନାଶକଂ ବିବକ୍ଷୁମିତି ସ

ହୋବାଚ ଯଥା ମା ତ୍ବଂ ତଦୈତାନବଦୋ ଯଥାହମେଷାଂ ନୈକଂ ଚ ନ ବେଦ

ୟଦ୍ୟହମିମାନବେଦିଷ୍ୟଂ କଥଂ ତେ ନାବକ୍ଷ୍ୟମିତି ॥ ୫.୩.୫॥

ସ ହ ଗୌତମୋ ରାଜ୍ଞୋଽର୍ପମେୟାୟ ତସ୍ମୈ ହ ପ୍ରାପ୍ତାୟାହ୍ନାଂଚକାର ସ ହ ପ୍ରାତଃ

ସଭାଗ ଉଦେୟାୟ ତଃ ହୋବାଚ ମାନୁଷସ୍ୟ ଭଗବନ୍-ଗୌତମ ବିଷ୍ଣସ୍ୟ ବରଂ

ବୃଣୀଥା ଇତି ସ ହୋବାଚ ତବୈବ ରାଜନ୍ମାନୁଷଂ ବିଷ୍ଠଂ ଯାମେବ କୁମାରସ୍ୟାନ୍ତେ

ବାଚମଭାଷଥାସ୍ତାମେବ ମେ ବ୍ରୁହୀତି ସ ହ କୃଚ୍ଛ୍ରୀ ବଭୂବ ॥ ୫.୩.୬॥

ତଃ ହ ଚିରଂ ବସେତ୍ୟାଜ୍ଞାପୟାଂଚକାର ତଃ ହୋବାଚ ଯଥା ମା ତୁଂ ଗୌତମାବଦୋ
ୟଥେୟଂ ନ ପ୍ରାକ୍ ତୁଃ ପୁରା ବିଦ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣାନ୍-ଗଚ୍ଛତି ତସ୍ମାତୁ ସର୍ବେଷୁ ଲୋକେଷୁ
କ୍ଷତ୍ରସୈବ ପ୍ରଶାସନମଭୂଦିତି ତସ୍ମୈ ହୋବାଚ ।। ୫.୩.୭ ।।

।। ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅସୌ ବାବ ଲୋକୋ ଗୌତମାଗ୍ନିସ୍ତସ୍ୟାଦିତ୍ୟ ଏବ ସମିଦ୍ରଶ୍ଚୟୋ
ଧୂମୋଽହରର୍ଚିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ଅଙ୍ଗାରା ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ବିସ୍ମୁଲିଙ୍ଗାଃ ।। ୫.୪.୧ ।।

ତସ୍ମିନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ ଦେବାଃ ଶ୍ରଦ୍ଧାଂ ଭୁବୁତି
ତସ୍ୟା ଅଦୁତେଃ ସୋମୋ ରାଜା ସଂଭବତି ।। ୫.୪.୨ ।।

।। ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ପର୍ଜନ୍ୟୋ ବାବ ଗୌତମାଗ୍ନିସ୍ତସ୍ୟ ବାୟୁରେବ ସମିଦ୍ରଂ ଧୂମୋ
ବିଦ୍ୟୁଦର୍ଚିରଶନିରଙ୍ଗାରା ହ୍ରାଦନୟୋ ବିସ୍ମୁଲିଙ୍ଗାଃ ।। ୫.୫.୧ ।।

ତସ୍ମିନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ ଦେବାଃ ସୋମଂ ରାଜାନଂ ଭୁବୁତି
ତସ୍ୟା ଆଦୁତେର୍ବର୍ଷଂ ସଂଭବତି ।। ୫.୫.୨ ।।

।। ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

॥ ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ପୃଥିବୀ ବାବ ଗୌତମାଗ୍ନିସ୍ତସ୍ୟାଃ ସଂବସ୍ତର ଏବ ସମିଦାକାଶୋ ଧୂମୋ
ରାତ୍ରିରର୍ଚିର୍ଦିଶୋଽଙ୍ଗାରା ଅବାହ୍ନିରଦିଶୋ ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗାଃ ॥ ୫.୭.୧॥

ତସ୍ମିନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ ଦେବା ବର୍ଷଂ ଭୁବ୍ଵତି ତସ୍ୟା ଆହୁତେରନ୍ନଃ ସଂଭବତି ॥ ୫.୭.୨॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ପୁରୁଷୋ ବାବ ଗୌତମାଗ୍ନିସ୍ତସ୍ୟ ବାଗେବ ସମିତ୍-ପ୍ରାଣୋ ଧୂମୋ
ଜିହ୍ଵାର୍ଚିଶ୍ଵକ୍ଷୁରଙ୍ଗାରାଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗାଃ ॥ ୫.୭.୧॥

ତସ୍ମିନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ ଦେବା ଅନ୍ନଂ ଭୁବ୍ଵତି ତସ୍ୟା ଆହୁତେ ରେତଃ ସମ୍ଭବତି ॥ ୫.୭.୨॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଅଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ୟୋଷା ବାବ ଗୌତମାଗ୍ନିସ୍ତସ୍ୟା ଉପସ୍ଥ ଏବ ସମିଦ୍ୟଦୁପମନ୍ତୟତେ
ସ ଧୂମୋ ଯୋନିରର୍ଚିର୍ଯଦନ୍ତଃ କରୋତି ତେଽଙ୍ଗାରା ଅଭିନନ୍ଦା ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗାଃ ॥ ୫.୮.୧॥

ତସ୍ମିନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ ଦେବା ରେତୋ ଭୁବ୍ଵତି ତସ୍ୟା ଆହୁତେର୍ଗର୍ଭଃ ସଂଭବତି ॥ ୫.୮.୨ ॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ଅଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଇତି ତୁ ପଞ୍ଚମ୍ୟାମାହୁତାବାପଃ ପୁରୁଷବଚସୋ ଭବନ୍ତିତି ସ ଉଲ୍ଲୀକୃତୋ
ଗର୍ଭୋ ଦଶ ବା ନବ ବା ମାସାନନ୍ତଃ ଶୟିତ୍ବା ଯୁବଦ୍ବାଥ ଜାୟତେ ॥ ୫.୯.୧॥

ସ ଜାତୋ ଯୁବଦାୟୁଷଂ ଜୀବତି ତଂ ପ୍ରେତଂ ଦିଷ୍ଟମିତୋଽଗ୍ନୟ
ଏବ ହରନ୍ତି ଯୁତ ଏବେତୋ ଯୁତଃ ସଂଭୂତୋ ଭବତି ॥ ୫.୯.୨॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ତଦ୍ୟ ଇତ୍ତଂ ବିଦୁଃ ।
ୟେ ଚେମେଽରଣ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ତପ ଇତ୍ୟୁପାସତେ ତେଽର୍ଚିଷମଭିସଂଭବନ୍ତ୍ୟର୍ଚିଷୋଽହରନ୍ତୁ
ଆପୂର୍ଣ୍ଣମାଶପକ୍ଷମାପୂର୍ଣ୍ଣମାଶପକ୍ଷାଦ୍ୟାନ୍‌ଷତ୍ତୁଦତ୍-ତେତି ମାସାଂସ୍ତାନ୍ ॥ ୫.୧୦.୧॥
ମାସେଭ୍ୟଃ ସଂବସରଂ ସଂବସରାଦାଦିତ୍ୟମାଦିତ୍ୟାଜନ୍ତ୍ରମସଂ ଚନ୍ଦ୍ରମସୋ ବିଦୁ୍ୟତଂ
ତତ୍-ପୁରୁଷୋଽମାନବଃ ସ ଏନାନ୍-ବ୍ରହ୍ମ ଗମୟତ୍ୟେଷ ଦେବୟାନଃ ପଦ୍ମା ଇତି ॥ ୫.୧୦.୨॥

ଅଥ ଯ ଇମେ ଗ୍ରାମ ଇଷ୍ଟାପୂର୍ତ୍ତେ ଦଞ୍ଜମିତ୍ୟୁପାସତେ ତେ ଧୂମମଭିସଂଭବନ୍ତି ଧୂମାଦ୍ରାତ୍ରିଂ
ରାତ୍ରେରପରପକ୍ଷମପରପକ୍ଷାଦ୍ୟାନ୍‌ଷତ୍‌ଦକ୍ଷିଣୈତି
ମାସାଂ ସ୍ତାନ୍ନୈତେ ସଂବସରମଭିପ୍ରାପୁବନ୍ତି ॥ ୫.୧୦.୩॥

ମାସେଭ୍ୟଃ ପିତୃଲୋକଂ ପିତୃଲୋକାଦାକାଶମାକାଶଜନ୍ତ୍ରମସମେଷ
ସୋମୋ ରାଜା ତଦ୍ଦେବାନାମନ୍ନଂ ତଂ ଦେବା ଭକ୍ଷୟନ୍ତି ॥ ୫.୧୦.୪॥

ତସ୍ମିନ୍‌ଯାବସଂପାତମୁଷିତ୍ବାଽଥୈତମେବାଧ୍ୱାନଂ ପୁନର୍ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ
ୟଥେତମାକାଶମାକାଶାଦ୍ୱାୟୁଂ ବାୟୁର୍ଭୂତ୍ୱା ଧୂମୋ ଭବତି ଧୂମୋ ଭୂତ୍ୱାଽତ୍ରଂ ଭବତି ॥ ୫.୧୦.୫॥

ଅତ୍ରଂ ଭୂତ୍ୱା ମେଘୋ ଭବତି ମେଘୋ ଭୂତ୍ୱା ପ୍ରବର୍ଷତି ତ ଇହ ବ୍ରୀହିୟବା
ଓଷଧିବନସ୍ତତୟସ୍ତିଲମାଷା ଇତି ଜାୟନ୍ତେତୋ ବୈ ଖଲୁ ଦୁର୍ନିଷ୍ପପତରଂ
ୟୋ ଯୋ ହ୍ୟନ୍ନମତି ଯୋ ରେତଃ ସିଞ୍ଚତି ତଦ୍-ଭୂୟ ଏବ ଭବତି || ୫.୧୦.୬||

ତଦ୍ୟ ଇହ ରମଣୀୟତରଣା ଅଭ୍ୟାଶୋ ହ ଯତ୍ତେ ରମଣୀୟାଂ
ୟୋନିମାପଦ୍ୟେରନ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣୟୋନିଂ ବା କ୍ଷତ୍ରିୟୟୋନିଂ ବା ବୈଶ୍ୟୟୋନିଂ
ବାଥ ଯ ଇହ କପୂୟତରଣା ଅଭ୍ୟାଶୋ ହ ଯତ୍ତେ କପୂୟାଂ ଯୋନିମାପଦ୍ୟେରନ୍
ଶୂୟୋନିଂ ବା ସୂକରୟୋନିଂ ବା ତଣ୍ଡାଲୟୋନିଂ ବା || ୫.୧୦.୭||

ଅଥୈତୟୋଃ ପଥୋର୍ନ କତରେଣ ତ ନ ତାନୀମାନି କ୍ଷୁଦ୍ରାଣ୍ୟସକୃଦାବର୍ତୀନି ଭୂତାନି
ଭବନ୍ତି ଜାୟସ୍ୱ ମିୟସ୍ୱେତ୍ୟେତତ୍ତୃତୀୟଃ ସ୍ଥାନଂ ତେନାସୌ ଲୋକୋ ନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣତେ
ତସ୍ମାଦ୍ଭୁଗୁଘ୍ନେତ ତଦେଷ ଶ୍ଲୋକଃ || ୫.୧୦.୮||

ସ୍ତେନୋ ହିରଣ୍ୟସ୍ୟ ସୁରାଂ ପିବଂଶ୍ଚ ଗୁରୋସ୍ତଲ୍ଲମାବସନ୍-ବ୍ରହ୍ମହା ତ ।
ଏତେ ପତନ୍ତି ଚତ୍ୱାରଃ ପଞ୍ଚମଶ୍ଚାଚରଂ ସ୍ତୈରିତି || ୫.୧୦.୯||

ଅଥ ହ ଯ ଏତାନେବଂ ପଞ୍ଚାଗ୍ନୀନ୍ଦ୍ରେଦ ନ ସ ହ ତୈରପ୍ୟାଚରନ୍-ପାପୁନା ଲିପ୍ୟତେ
ଶୁଦ୍ଧଃ ପୂତଃ ପୁଣ୍ୟଲୋକୋ ଭବତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ଯ ଏବଂ ବେଦ || ୫.୧୦.୧୦||

|| ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋ ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ପ୍ରାଚୀନଶାଲ ଔପମନ୍ୟବଃ ସତ୍ୟୟଜ୍ଞଃ ପୌଲୁଷିରିନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନୋ ଭାଲୁବେୟୋ ଜନଃ
ଶାର୍କରାକ୍ଷ୍ୟୋ ବୁଡିଲ ଆଶ୍ୱତରାଶ୍ୱସ୍ତେ ହୈତେ ମହାଶାଲା ମହାଶ୍ରୋତ୍ରିୟଃ
ସମେତ୍ୟ ମୀମାଂସାଂ ଚକ୍ରଃ କୋ ନ ଆତ୍ମା କିଂ ବ୍ରହ୍ମେତି || ୫.୧୧.୧||

ତେ ହ ସଂପାଦୟାଂଚକ୍ଷୁରୁଢାଲକୋ ବୈ ଭଗବନ୍ତୋଽୟମାରୁଣିଃ ସଂପ୍ରତୀମମାତ୍ମନଂ
ବୈଶ୍ଵାନରମଧ୍ୟେତି ତଂ ହୃଦ୍ଭାଭ୍ୟାଗଚ୍ଛାମେତି ତଂ ହାଭ୍ୟାଜରୁଃ ॥ ୫.୧୧.୨॥

ସ ହ ସଂପାଦୟାଂ ଚକାର ପ୍ରକ୍ଷ୍ୟନ୍ତି ମାମିମେ ମହାଶାଲା ମହାଶ୍ରୋତ୍ରିୟାସ୍ତେଭ୍ୟା
ନ ସର୍ବମିବ ପ୍ରତିପସ୍ୟେ ହୃଦ୍ଭାହମନ୍ୟମଭ୍ୟନ୍ନୁଶାସାନୀତି ॥ ୫.୧୧.୩॥

ତାନ୍-ହୋବାତାଶ୍ଵପତିର୍ବୈ ଭଗବନ୍ତୋଽୟଂ କୈକେୟଃ ସଂପ୍ରତୀମମାତ୍ମନଂ
ବୈଶ୍ଵାନରମଧ୍ୟେତି ତଂ ହୃଦ୍ଭାଭ୍ୟାଗଚ୍ଛାମେତି ତଂ ହାଭ୍ୟାଜରୁଃ ॥ ୫.୧୧.୪॥

ତେଭ୍ୟା ହ ପ୍ରାପ୍ତେଭ୍ୟଃ ପୃଥଗର୍ହାଣି କାରୟାଂଚକାର ସ ହ ପ୍ରାତଃ ସଂଜିହାନ ଭବାତ ନ ମେ
ସ୍ତେନୋ ଜନପଦେ ନ କର୍ଦ୍ଦୟୋ ନ ମଦ୍ୟପୋ ନାନାହିତାଗ୍ନିର୍ନାବିଦ୍ଵାନ୍ ସ୍ଵୈରୀ ସ୍ଵୈରିଣୀ
କୁତୋ ଯୁଷ୍ୟମାଣୋ ବୈ ଭଗବନ୍ତୋଽହମସ୍ମି ଯାବଦେକୈକସ୍ମା ରତ୍ନିଜେ ଧନଂ ଦାସ୍ୟାମି
ତାବଦ୍-ଭଗବଦ୍-ଭ୍ୟା ଦାସ୍ୟାମି ବସନ୍ତ ଭଗବନ୍ତ ଇତି ॥ ୫.୧୧.୫॥

ତେ ହୋରୁର୍ଯ୍ଯେନ ହୈବାର୍ଥେନ ପୁରୁଷଶ୍ଚରେଭଃ ହୈବ ବଦେଦାତ୍ମାନମେବେମଂ
ବୈଶ୍ଵାନରଃ ସଂପ୍ରତ୍ୟଧ୍ୟେଷି ତମେବ ନୋ ବ୍ରୁହୀତି ॥ ୫.୧୧.୬॥

ତାନ୍-ହୋବାତ ପ୍ରାତର୍ବଃ ପ୍ରତିବକ୍ତ୍ରାସ୍ମୀତି ତେ ହ ସମିପ୍ରାଣୟଃ
ପୂର୍ବାହ୍-ଣେ ପ୍ରତିଚକ୍ରମିରେ ତାନ୍-ହାନୁପନୀୟୈର୍ବୈତଦୁବାତ ॥ ୫.୧୧.୭॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଔପମନ୍ୟବ କଂ ତ୍ଵମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ଵ ଇତି ଦିବମେବ ଭଗବୋ ରାଜନ୍ନିତି ହୋବାଟୈଷ
ବୈ ସୁତେଜା ଆତ୍ମା ବୈଶ୍ଵାନରୋ ଯଂ ତ୍ଵମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ଵ-ସେ ତସ୍ମାଭବ ସୁତଂ
ପ୍ରସୁତମାସୁତଂ କୁଲେ ଦୃଶ୍ୟତେ ॥ ୫.୧୨.୧॥

ଅସ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟସି ପ୍ରିୟମତ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟତି ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସଂ କୁଲେ ଯ
ଏତମେବମାତ୍ମାନଂ ବୈଶ୍ଵାନରମୁପାସ୍ତେ ମୂର୍ଧା ଦ୍ଵେଷ ଆତ୍ମନ ଇତି ହୋବାଚ ମୂର୍ଧା ତେ
ବ୍ୟପତିଷ୍ୟଦ୍ୟନ୍ନାଂ ନାଗମିଷ୍ୟ ଇତି || ୫.୧୭.୭||

|| ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଅଥ ହୋବାଚ ସତ୍ୟୟଜ୍ଞଂ ପୌଲୁଷିଂ ପ୍ରାଚୀନୟୋଗ୍ୟ କଂ ତ୍ଵମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ତସ ଇତ୍ୟାଦିତ୍ୟମେବ
ଭଗବୋ ରାଜନିତି ହୋବାଚୈଷ ବୈ ବିଶ୍ଵରୂପ ଆତ୍ମା ବୈଶ୍ଵାନରୋ ଯଂ
ତ୍ଵମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ତ-ସେ ତସ୍ମାନ୍ନବ ବହୁ ବିଶ୍ଵରୂପଂ କୁଲେ ଦୃଶ୍ୟତେ || ୫.୧୩.୧||

ପ୍ରବୃତ୍ତୋଽଶ୍ଵତରୀରଥୋ ଦାସୀନିଷ୍ଠୋଽସ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟସି ପ୍ରିୟମତ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟତି ପ୍ରିୟଂ
ଭବତ୍ୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସଂ କୁଲେ ଯ ଏତମେବମାତ୍ମାନଂ ବୈଶ୍ଵାନରମୁପାସ୍ତେ
ଚକ୍ଷୁଷ୍ଠେତଦାତ୍ମନ ଇତି ହୋବାଚାନ୍ତୋଽଭିଷ୍ୟୋ ଯନ୍ନାଂ ନାଗମିଷ୍ୟ ଇତି || ୫.୧୩.୭||

|| ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଅଥ ହୋବାଚେନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଂ ଭାଲୁବେୟଂ ବୈୟାଘ୍ରପଦ୍ୟ କଂ ତ୍ଵମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ତସ ଇତି ବାୟୁମେବ
ଭଗବୋ ରାଜନିତି ହୋବାଚୈଷ ବୈ ପୃଥଗ୍ବର୍ତ୍ତାଃଽତ୍ମା ବୈଶ୍ଵାନରୋ ଯଂ
ତ୍ଵମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ତ-ସେ ତସ୍ମାନ୍ନାଂ ପୃଥଗ୍-ବଲୟ ଆୟତି ପୃଥଗ୍ରଥଶ୍ରେଣୟୋଽନୁୟତି || ୫.୧୪.୧||

ଅସ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟସି ପ୍ରିୟମତ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟତି ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସଂ କୁଲେ ଯ
ଏତମେବମାତ୍ମାନଂ ବୈଶ୍ଵାନରମୁପାସ୍ତେ ପ୍ରାଣସ୍ତେଷ ଆତ୍ମନ ଇତି ହୋବାଚ ପ୍ରାଣସ୍ତ
ଭଦକ୍ରମିଷ୍ୟଦ୍ୟନ୍ନାଂ ନାଗମିଷ୍ୟ ଇତି || ୫.୧୪.୭||

|| ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ପଞ୍ଚଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଅଥ ହୋବାଚ ଜନଃ ଶାର୍କରାକ୍ଷ୍ୟ କଂ ତ୍ୱମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ତ୍ର ଇତ୍ୟାକାଶମେବ ଭଗବୋ ରାଜନ୍ନିତି
ହୋବାଚୈଷ ବୈ ବହୁଲ ଆତ୍ମା ବୈଶ୍ଵାନରୋ ଯଂ ତ୍ୱମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ତ୍ର-ସ୍ତେ ତସ୍ମାତ୍ତ୍ୱଂ
ବହୁଲୋଽସି ପ୍ରଜୟା ତ ଧନେନ ତ || ୫.୧୫.୧||

ଅସ୍ତ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟସି ପ୍ରିୟମତ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟତି ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସଂ କୁଲେ ଯ
ଏତମେବମାତ୍ମାନଂ ବୈଶ୍ଵାନରମୁପାସ୍ତ୍ରେ ସଂଦେହସ୍ତେଷ ଆତ୍ମନ ଇତି ହୋବାଚ
ସଂଦେହସ୍ତେ ବ୍ୟଶୀର୍ଯ୍ୟନ୍ନାଂ ନାଗମିଷ୍ୟ ଇତି || ୫.୧୫.୨||

|| ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ପଞ୍ଚଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଅଥ ହୋବାଚ ବୁଢ଼ିଲମାଶ୍ୱତରାଶ୍ଵିଂ ବୈୟାହପଦ୍ୟ କଂ ତ୍ୱମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ତ୍ର ଇତ୍ୟପ
ଏବ ଭଗବୋ ରାଜନ୍ନିତି ହୋବାଚୈଷ ବୈ ରୟିରାତ୍ମା ବୈଶ୍ଵାନରୋ ଯଂ
ତ୍ୱମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ତ୍ର-ସ୍ତେ ତସ୍ମାତ୍ତ୍ୱଂ ରୟିମାନ୍ପୁଷ୍ଟିମାନସି || ୫.୧୬.୧||

ଅସ୍ତ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟସି ପ୍ରିୟମତ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟତି ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସଂ କୁଲେ ଯ
ଏତମେବମାତ୍ମାନଂ ବୈଶ୍ଵାନରମୁପାସ୍ତ୍ରେ ବସ୍ତ୍ରିସ୍ତେଷ ଆତ୍ମନ ଇତି ହୋବାଚ ବସ୍ତ୍ରିସ୍ତେ
ବ୍ୟଭେସ୍ତ୍ୟନ୍ନାଂ ନାଗମିଷ୍ୟ ଇତି || ୫.୧୬.୨||

|| ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ସପ୍ତଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଅଥ ହୋବାଚୋଢାଲକମାରୁଶିଂ ଗୌତମ କଂ ତ୍ୱମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ତ୍ର ଇତି ପୃଥିବୀମେବ
ଭଗବୋ ରାଜନ୍ନିତି ହୋବାଚୈଷ ବୈ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତ୍ମା ବୈଶ୍ଵାନରୋ ଯଂ ତ୍ୱମାତ୍ମାନମୁପାସ୍ତ୍ର-ସ୍ତେ
ତସ୍ମାତ୍ତ୍ୱଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତୋଽସି ପ୍ରଜୟା ତ ପଶୁଭିଷ୍ଟ || ୫.୧୭.୧||

ଅସ୍ତ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟସି ପ୍ରିୟମତ୍ୟନ୍ନଂ ପଶ୍ୟତି ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସଂ କୁଲେ ଯୁ
ଏତମେବମାତ୍ମାନଂ ବୈଶ୍ଵାନରମୁପାସ୍ତେ ପାଦୌ ତ୍ଵେତାବାତ୍ମନ ଇତି ହୋବାଚ ପାଦୌ ତେ
ବ୍ୟମ୍ଳାସ୍ୟେତାଂ ଯନ୍ତ୍ରାଂ ନାଗମିଷ୍ୟ ଇତି ।। ୫.୧୭.୭।।

।। ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋଽସ୍ତଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଅଷ୍ଟାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ତାନ୍-ହୋବାଚୈତେ ବୈ ଖଲୁ ଯୁୟଂ ପୃଥଗିବେମମାତ୍ମାନଂ ବୈଶ୍ଵାନରଂ ବିଦ୍ଵାଃ ସୋଽନ୍ନମତ୍ତ
ୟସ୍ତ୍ଵେତମେବଂ ପ୍ରାଦେଶମାତ୍ରମଭିବିମାନମାତ୍ମାନଂ ବୈଶ୍ଵାନରମୁପାସ୍ତେ ସ ସର୍ବେଷୁ
ଲୋକେଷୁ ସର୍ବେଷୁ ଭୂତେଷୁ ସର୍ବେଷ୍ଠାତ୍ମସ୍ତନ୍ନମତି ।। ୫.୧୮.୧।।

ତସ୍ୟ ହ ବା ଏତସ୍ୟାତ୍ମନୋ ବୈଶ୍ଵାନରସ୍ୟ ମୂର୍ଧ୍ନେବ ସୁତେଜାଶ୍ଚକ୍ଷୁର୍ବିଶ୍ଵରୂପଃ ପ୍ରାଣଃ ପୃଥଗ୍ଭୂତାତ୍ମା
ସଂଦେହୋ ବହୁଲୋ ବସ୍ତ୍ରିରେବ ରୟିଃ ପୃଥିବ୍ୟେବ ପାଦାବୁର ଏବ ବେଦିର୍ଲୋମାନି
ବର୍ହିର୍ହୃଦୟଂ ଗାର୍ହପତ୍ୟୋ ମନୋଽନ୍ତ୍ରାହାର୍ଯ୍ୟପଚନ ଆସ୍ୟମାହବନୀୟଃ ।। ୫.୧୮.୭।।

।। ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଏକୋନବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ତଦ୍ୟଦ୍-ଭକ୍ତଂ ପ୍ରଥମମାଗଚ୍ଛେତ୍ତଜ୍ଞୋମୀୟଃ ସ ଯାଂ ପ୍ରଥମାମାତୁତିଂ
ଭୁବୁୟାତ୍ଵାଂ ଭୁବୁୟାତ୍-ପ୍ରାଣାୟ ସ୍ଵାହେତି ପ୍ରାଣସ୍ତୃପ୍ୟତି ।। ୫.୧୯.୧।।

ପ୍ରାଣେ ତୃପ୍ୟତି ଚକ୍ଷୁସ୍ତୃପ୍ୟତି ଚକ୍ଷୁଷି ତୃପ୍ୟତ୍ୟାଦିତ୍ୟସ୍ତୃପ୍ୟତ୍ୟାଦିତ୍ୟେ ତୃପ୍ୟତି ଦୈତ୍ୟସ୍ତୃପ୍ୟତି
ଦିବି ତୃପ୍ୟତ୍ର୍ୟାଂ ଯଜ୍ଞିଂଚ ଦୈତ୍ୟାଦିତ୍ୟଶ୍ଚାଧିତିଷ୍ଠତସ୍ତୃପ୍ୟତି ତସ୍ୟାନୁ ତୃପ୍ତିଂ ତୃପ୍ୟତି ପ୍ରଜୟା
ପଶୁଭିରନ୍ନାଦ୍ୟେନ ତେଜସା ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନେତି ।। ୫.୧୯.୭।।

।। ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋଽକୋନବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

॥ ବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

ଅଥ ଯାଂ ଦ୍ଵିତୀୟାଂ ଭୁବୁୟାତ୍ଵାଂ ଭୁବୁୟାଦ୍ଵାନାୟ ସ୍ଵାହେତି ବ୍ୟାନ୍ଵସ୍ତପ୍ୟତି ॥ ୫.୨୦.୧॥

ବ୍ୟାନ୍ଵେ ତୃପ୍ୟତି ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ତୃପ୍ୟତି ଶ୍ରୋତ୍ରେ ତୃପ୍ୟତି ଚନ୍ଦ୍ରମାସ୍ତୃପ୍ୟତି ଚନ୍ଦ୍ରମସି ତୃପ୍ୟତି
ଦିଶସ୍ତୃପ୍ୟତି ଦିଷ୍ଠୁ ତୃପ୍ୟନ୍ତୀଷୁ ଯଜ୍ଞିଂଚ ଦିଶଶ୍ଚ ଚନ୍ଦ୍ରମାଶ୍ଵାପିତିଷ୍ଠତି ତତ୍ତୃପ୍ୟତି ତସ୍ୟାନୁ
ତୃପ୍ତିଂ ତୃପ୍ୟତି ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିରନ୍ନାଦ୍ୟେନ ତେଜସା ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନେତି ॥ ୫.୨୦.୨॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

॥ ଏକବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

ଅଥ ଯାଂ ତୃତୀୟାଂ ଭୁବୁୟାତ୍ଵାଂ ଭୁବୁୟାଦ୍ଵାନାୟ ସ୍ଵାହେତ୍ୟପାନସ୍ତୃପ୍ୟତି ॥ ୫.୨୧.୧॥

ଅପାନ୍ଵେ ତୃପ୍ୟତି ବାକ୍ତୃପ୍ୟତି ବାତି ତୃପ୍ୟନ୍ତ୍ୟାମଗ୍ନିସ୍ତୃପ୍ୟତ୍ୟଗ୍ନୌ ତୃପ୍ୟତି ପୃଥିବୀ ତୃପ୍ୟତି
ପୃଥିବ୍ୟାଂ ତୃପ୍ୟନ୍ତ୍ୟାଂ ଯଜ୍ଞିଂଚ ପୃଥିବୀ ଚାଗ୍ନିଶ୍ଵାପିତିଷ୍ଠତିସ୍ତତ୍ତୃପ୍ୟତି ତସ୍ୟାନୁ ତୃପ୍ତିଂ ତୃପ୍ୟତି
ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିରନ୍ନାଦ୍ୟେନ ତେଜସା ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନେତି ॥ ୫.୨୧.୨॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ଏକବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

॥ ଦ୍ଵାବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

ଅଥ ଯାଂ ଚତୁର୍ଥୀଂ ଭୁବୁୟାତ୍ଵାଂ ଭୁବୁୟାସ୍ତମାନାୟ ସ୍ଵାହେତି ସମାନସ୍ତୃପ୍ୟତି ॥ ୫.୨୨.୧॥

ସମାନ୍ଵେ ତୃପ୍ୟତି ମନସ୍ତୃପ୍ୟତି ମନସି ତୃପ୍ୟତି ପର୍ଜନ୍ୟସ୍ତୃପ୍ୟତି ପର୍ଜନ୍ୟେ ତୃପ୍ୟତି
ବିଦ୍ୟୁତ୍ତୃପ୍ୟତି ବିଦ୍ୟୁତି ତୃପ୍ୟନ୍ତ୍ୟାଂ ଯଜ୍ଞିଂଚ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପର୍ଜନ୍ୟଶ୍ଵାପିତିଷ୍ଠତିସ୍ତତ୍ତୃପ୍ୟତି
ତସ୍ୟାନୁ ତୃପ୍ତିଂ ତୃପ୍ୟତି ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିରନ୍ନାଦ୍ୟେନ ତେଜସା ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନେତି ॥ ୫.୨୨.୨ ॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵାବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

॥ ତ୍ରୟୋବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

ଅଥ ଯାଂ ପଞ୍ଚମୀଂ ଭୁବୁୟାତାଂ ଭୁବୁୟାଦୁଦାନାୟ ସ୍ବାହେତୁ୍ୟଦାନସ୍ତୃପ୍ୟତି ॥ ୫.୨୩.୧॥

ଉଦାନେ ତୃପ୍ୟତି ତ୍ୱକ୍ ତୃପ୍ୟତି ତ୍ୱଚି ତୃପ୍ୟନ୍ତ୍ୟାଂ ବାୟୁସ୍ତୃପ୍ୟତି ବାୟୌ
ତୃପ୍ୟତ୍ୟାକାଶସ୍ତୃପ୍ୟତ୍ୟାକାଶେ ତୃପ୍ୟତି ଯଜ୍ଞିଂଚ ବାୟୁଶ୍ଚାକାଶଶ୍ଚାଧିତିଷ୍ଠତସ୍ତୃପ୍ୟତି
ତସ୍ୟାନୁ ତୃପ୍ତିଂ ତୃପ୍ୟତି ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିରନ୍ନାଦ୍ୟେନ ତେଜସା ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନେତି ॥ ୫.୨୩.୨॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେତ୍ରୟୋବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

॥ ଚତୁର୍ବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

ସ ଯ ଇଦମବିଦ୍ୱାନଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ଭୁହୋତି ଯଥାଜ୍ଞାରାନପୋହ୍ୟ
ଭସ୍ମନି ଭୁବୁୟାତାଦୃକ୍ତସ୍ୟାତ୍ ॥ ୫.୨୪.୧॥

ଅଥ ଯ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ୱାନଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ଭୁହୋତି ତସ୍ୟ ସର୍ବେଷୁ ଲୋକେଷୁ
ସର୍ବେଷୁ ଭୂତେଷୁ ସର୍ବେଷ୍ଠାତ୍ମସୁ ହୁତଂ ଭବତି ॥ ୫.୨୪.୨॥

ତଦ୍ୟଥେଷୀକାତୁଲମଗ୍ନୌ ପ୍ରୋତଂ ପ୍ରଦୁୟେତୈବଂ ହାସ୍ୟ ସର୍ବେ
ପାପ୍ତାନଃ ପ୍ରଦୁୟନ୍ତେ ଯ ଏତଦେବଂ ବିଦ୍ୱାନଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ଭୁହୋତି ॥ ୫.୨୪.୩॥

ତସ୍ମାଦୁ ହୈବଂବିଦ୍ୟଦ୍ୟପି ଚଣ୍ଡାଲାୟୋଚ୍ଛିଷ୍ଟଂ ପ୍ରୟଚ୍ଛେଦାତ୍ମନି
ହୈବାସ୍ୟ ତଦ୍ୱୈଶ୍ଵାନରେ ହୁତଂ ସ୍ୟାଦିତି ତଦେଷ ଶ୍ଳୋକଃ ॥ ୫.୨୪.୪॥

ୟଥେହ ସ୍ତୂଧିତା ବାଲା ମାତରଂ ପର୍ଯ୍ୟୁପାସତେ ।
ଏବଂ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନ୍ୟଗ୍ନିହୋତ୍ରମୁପାସତ ଇତ୍ୟଗ୍ନିହୋତ୍ରମୁପାସତ ଇତି ॥ ୫.୨୪.୫॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେଚତୁର୍ବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଷଷ୍ଠୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମଃ ଶବ୍ଦଃ ॥

ଓଁ ଶ୍ଵେତକେତୁର୍ହାରୀରୁଣେୟ ଆସ ତଃ ହ ପିତୋବାଚ ଶ୍ଵେତକେତୋ
ବସ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ନ ବୈ ସୋମ୍ୟାସ୍ତୁଲ୍ଲୀନୋନନୂତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମବନ୍ଧୁରିବ ଭବତୀତି ॥ ୬.୧.୧॥

ସ ହ ଦ୍ଵାଦଶବର୍ଷ ଉପେତ୍ୟ ଚତୁର୍ବିଂଶତିବର୍ଷଃ ସର୍ବାନ୍ନେଦାନଧୀତ୍ୟ ମହାମନା
ଅନୁଚାନମାନୀ ସ୍ତ୍ରବ୍ୟ ଏୟାୟ ତଃ ହ ପିତୋବାଚ ଶ୍ଵେତକେତୋ ଯନ୍ତୁ ସୋମ୍ୟେଦଂ
ମହାମନା ଅନୁଚାନମାନୀ ସ୍ତ୍ରବ୍ଵୋଽସ୍ତ୍ୟୁତ ତମାଦେଶମପ୍ରାକ୍ଷ୍ୟଃ ॥ ୬.୧.୨॥

ୟେନାଶ୍ଵତଃ ଶ୍ଵତଂ ଭବତ୍ୟମତଂ ମତମବିଜ୍ଞାତଂ ବିଜ୍ଞାତମିତି
କଥଂ ନୁ ଭଗବଃ ସ ଆଦେଶୋ ଭବତୀତି ॥ ୬.୧.୩॥

ୟଥା ସୋମ୍ୟୈକେନ ମୃପ୍ତିଶ୍ଚେନ ସର୍ବଂ ମୃନ୍ତୁୟଂ ବିଜ୍ଞାତଃ
ସ୍ୟାଦ୍ଵାଚାରମୁଣଂ ବିକାରୋ ନାମଧେୟଂ ମୃତ୍ତିକେତ୍ୟେବ ସତ୍ୟମ୍ ॥ ୬.୧.୪॥

ୟଥା ସୋମ୍ୟୈକେନ ଲୋହମଶିନା ସର୍ବଂ ଲୋହମୟଂ ବିଜ୍ଞାତଃ
ସ୍ୟାଦ୍ଵାଚାରମୁଣଂ ବିକାରୋ ନାମଧେୟଂ ଲୋହମିତ୍ୟେବ ସତ୍ୟମ୍ ॥ ୬.୧.୫॥

ୟଥା ସୋମ୍ୟୈକେନ ନଖନିକୃତ୍ତନେନ ସର୍ବଂ କାର୍ଷ୍ଟ୍ୟାୟସଂ ବିଜ୍ଞାତଃ ସ୍ୟାଦ୍ଵାଚାରମୁଣଂ ବିକାରୋ
ନାମଧେୟଂ କୃଷ୍ଟାୟସମିତ୍ୟେବ ସତ୍ୟମେବଃ ସୋମ୍ୟ ସ ଆଦେଶୋ ଭବତୀତି ॥ ୬.୧.୬॥

ନ ବୈ ନୂନଂ ଭଗବନ୍ତସ୍ତ୍ର ଏତଦବେଦିଷୁର୍ଯ୍ୟଦେବେଦିଷ୍ୟନ୍ କଥଂ
ମେ ନାବକ୍ଷ୍ୟନ୍ତିତି ଭଗବାଃସ୍ତେବ ମେ ତଦ୍-ବ୍ରବୀତ୍ସିତି ତଥା ସୋମ୍ୟେତି ହୋବାଚ ॥ ୬.୧.୭॥

॥ ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ପ୍ରଥମଃ ଶବ୍ଦଃ ॥

॥ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ସଦେବ ସୋମ୍ୟେଦମଗ୍ର ଆସୀଦେକମେବାଦ୍ଵିତୀୟମ୍ ।

ତର୍ଜେକ ଆଦୁରସଦେବେଦମଗ୍ର ଆସୀଦେକମେବାଦ୍ଵିତୀୟଂ ତସ୍ମାଦସତଃ ସଞ୍ଜାୟତ ॥ ୬.୨.୧॥

କୁତସ୍ତୁ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟେବଂ ସ୍ୟାଦିତି ହୋବାଚ କଥମସତଃ ସଞ୍ଜାୟେତେତି ।

ସତ୍ତ୍ଵେବ ସୋମ୍ୟେଦମଗ୍ର ଆସୀଦେକମେବାଦ୍ଵିତୀୟମ୍ ॥ ୬.୨.୨॥

ତଦୈକ୍ଷତ ବହୁ ସ୍ୟାଂ ପ୍ରଜାୟେୟେତି ତତ୍ତ୍ଵେଜୋଽସୃଜତ ତତ୍ତ୍ଵେଜ

ଐକ୍ଷତ ବହୁ ସ୍ୟାଂ ପ୍ରଜାୟେୟେତି ତଦପୋଽସୃଜତ ।

ତସ୍ମାଦ୍ୟତ୍ର କ୍ଵ ଚ ଶୋଚତି ସ୍ଵେଦତେ ବା ପୁରୁଷସ୍ତେଜସ ଏବ ତଦଧ୍ୟାପୋ ଜାୟନ୍ତେ ॥ ୬.୨.୩॥

ତା ଆପ ଐକ୍ଷତ୍ର ବହୁଃ ସ୍ୟାମ ପ୍ରଜାୟେମହୀତି ତା ଅନୁମସୃଜନ୍ତ ତସ୍ମାଦ୍ୟତ୍ର କ୍ଵ ଚ

ବର୍ଷତି ତଦେବ ଭୂୟିଷ୍ମମନ୍ନଂ ଭବତ୍ୟଦ୍-ଭ୍ୟ ଏବ ତଦଧ୍ୟନ୍ନାଦ୍ୟଂ ଜାୟତେ ॥ ୬.୨.୪॥

॥ ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ତେଷାଂ ଖଲ୍ଲେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ତ୍ରୀଣ୍ୟେବ ବୀଜାନି

ଭବନ୍ତ୍ୟାଶ୍ଵଜଂ ଜୀବଜମୁଦ୍-ଭିଜ୍ଞମିତି ॥ ୬.୩.୧॥

ସେୟଂ ଦେବତୈକ୍ଷତ ହ୍ରଦ୍ଵାହମିମାସ୍ତ୍ରିସ୍ତ୍ରୋ ଦେବତା ଅନେନ

ଜୀବେନାତ୍ମନାନୁପ୍ରବିଶ୍ୟ ନାମରୂପେ ବ୍ୟାକରବାଣୀତି ॥ ୬.୩.୨॥

ତାସାଂ ତ୍ରିବୃତଂ ତ୍ରିବୃତମେକୈକାଂ କରବାଣୀତି ସେୟଂ ଦେବତେମାସ୍ତ୍ରିସ୍ତ୍ରୋ

ଦେବତା ଅନେନୈବ ଜୀବେନାତ୍ମନାନୁପ୍ରବିଶ୍ୟ ନାମରୂପେ ବ୍ୟାକରୋତ୍ ॥ ୬.୩.୩॥

ତାସାଂ ତ୍ରିବୃତଂ ତ୍ରିବୃତମେକୈକାମକରୋଦ୍ୟଥା ନୁ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟେମାସ୍ତିସ୍ତେ
ଦେବତାସ୍ତ୍ରିବୃତ୍ତିବୃଦେକୈକା ଭବତି ତନ୍ନୋ ବିଜାନୀହୀତି ।। ୬.୩.୪ ।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ୟଦଗ୍ନେ ରୋହିତଃ ରୂପଂ ତେଜସସ୍ତଦ୍ରୂପଂ ଯଜ୍ଞକୁଂ ତଦପାଂ
ୟଜ୍ଞଶ୍ଚ ତଦନ୍ନସ୍ୟାପାଗାଦଗ୍ନେରଗ୍ନିତ୍ୱଂ ବାଚାରମ୍ଭଣଂ
ବିକାରୋ ନାମଧେୟଂ ତ୍ରୀଣି ରୂପାଣୀତ୍ୟେବ ସତ୍ୟମ୍ ।। ୬.୪.୧ ।।

ୟଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ରୋହିତଃ ରୂପଂ ତେଜସସ୍ତଦ୍ରୂପଂ ଯଜ୍ଞକୁଂ ତଦପାଂ
ୟଜ୍ଞଶ୍ଚ ତଦନ୍ନସ୍ୟାପାଗାଦାଦିତ୍ୟାଦାଦିତ୍ୟତ୍ୱଂ ବାଚାରମ୍ଭଣଂ
ବିକାରୋ ନାମଧେୟଂ ତ୍ରୀଣି ରୂପାଣୀତ୍ୟେବ ସତ୍ୟମ୍ ।। ୬.୪.୨ ।।

ୟଜ୍ଞନ୍ତମସୋ ରୋହିତଃ ରୂପଂ ତେଜସସ୍ତଦ୍ରୂପଂ ଯଜ୍ଞକୁଂ ତଦପାଂ
ୟଜ୍ଞଶ୍ଚ ତଦନ୍ନସ୍ୟାପାଗାଜନ୍ତାଜନ୍ତତ୍ୱଂ ବାଚାରମ୍ଭଣଂ
ବିକାରୋ ନାମଧେୟଂ ତ୍ରୀଣି ରୂପାଣୀତ୍ୟେବ ସତ୍ୟମ୍ ।। ୬.୪.୩ ।।

ୟଦ୍ବିଦ୍ୟୁତୋ ରୋହିତଃ ରୂପଂ ତେଜସସ୍ତଦ୍ରୂପଂ ଯଜ୍ଞକୁଂ ତଦପାଂ
ୟଜ୍ଞଶ୍ଚ ତଦନ୍ନସ୍ୟାପାଗାଦ୍ବିଦ୍ୟୁତୋ ବିଦ୍ୟୁତ୍ୱଂ ବାଚାରମ୍ଭଣଂ
ବିକାରୋ ନାମଧେୟଂ ତ୍ରୀଣି ରୂପାଣୀତ୍ୟେବ ସତ୍ୟମ୍ ।। ୬.୪.୪ ।।

ଏତଞ୍ଚ ସ୍ଥୁ ବୈ ତଦ୍ବିଦ୍ୟାଂ ସ ଆଦୁଃ ପୂର୍ବେ ମହାଶାଳା
ମହାଶ୍ରୋତ୍ରିୟା ନ ନୋଽଦ୍ୟ କଶ୍ଚନାଶ୍ଚୁତମମତମବିଜ୍ଞାତମୁଦାହରିଷ୍ୟତୀତି
ହ୍ୟେଭ୍ୟୋ ବିଦାଂ ତକ୍ଷୁଃ ।। ୬.୪.୫ ।।

ୟଦୁ ରୋହିତମିବାଭୂଦିତି ତେଜସସ୍ତଦୁପମିତି ତଦ୍ଦିଦାଂଚକ୍ଷୁର୍ଯଦୁ
ଶୁକ୍ଳମିବାଭୂଦିତ୍ତପାଃ ରୂପମିତି ତଦ୍ଦିଦାଂଚକ୍ଷୁର୍ଯଦୁ
କୃଷ୍ଣମିବାଭୂଦିତ୍ୟନ୍ନସ୍ୟ ରୂପମିତି ତଦ୍ଦିଦାଂଚକ୍ଷୁଃ ॥ ୭.୪.୭॥

ୟଦ୍ବିଜ୍ଞାତମିବାଭୂଦିତ୍ୟେତାସାମେବ ଦେବତାନାଃ ସମାସ ଇତି
ତଦ୍ଦିଦାଂଚକ୍ଷୁର୍ଯଥା ତୁ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟମାସ୍ତିସ୍ତେ ଦେବତାଃ
ପୁରୁଷଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ତ୍ରିବୃତ୍ତିବୃଦେକୈକା ଭବତି ତନ୍ନେ ବିଜାନୀହୀତି ॥ ୭.୪.୭॥

॥ ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟୋଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅନ୍ନମଶିତଂ ତ୍ରେଧା ବିଧୀୟତେ ତସ୍ୟ ଯଃ ସ୍ଥବିଷ୍ଠୋ ଧାତୁସ୍ତତ୍-ପୁରୀଷଂ
ଭବତି ଯୋ ମଧ୍ୟମସ୍ତନ୍ନାଃ ସଂ ଯୋଃଶିଷ୍ଠସ୍ତନ୍ନନଃ ॥ ୭.୫.୧॥

ଆପଃ ପୀତାସ୍ତେଧା ବିଧୀୟନ୍ତେ ତାସାଂ ଯଃ ସ୍ଥବିଷ୍ଠୋ
ଧାତୁସ୍ତନ୍ନୁତ୍ରଂ ଭବତି ଯୋ ମଧ୍ୟମସ୍ତଲ୍ଲୋହିତଂ ଯୋଃଶିଷ୍ଠଃ ସ ପ୍ରାଣଃ ॥ ୭.୫.୨॥

ତେଜୋଃଶିତଂ ତ୍ରେଧା ବିଧୀୟତେ ତସ୍ୟ ଯଃ ସ୍ଥବିଷ୍ଠୋ
ଧାତୁସ୍ତଦସ୍ଥି ଭବତି ଯୋ ମଧ୍ୟମଃ ସ ମଜ୍ଜା ଯୋଃଶିଷ୍ଠଃ ସା ବାକ୍ ॥ ୭.୫.୩॥

ଅନ୍ନମୟଃ ହି ସୋମ୍ୟ ମନଃ ଆପୋମୟଃ ପ୍ରାଣସ୍ତେଜୋମୟା
ବାଗିତି ଭୂୟ ଏବ ମା ଭଗବାନ୍ନିଜ୍ଞାପୟନ୍ତିତି ତଥା ସୋମ୍ୟେତି ହୋବାଚ ॥ ୭.୫.୪॥

॥ ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟୋପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଦଧୃଃ ସୋମ୍ୟ ମଥ୍ୟମାନସ୍ୟ ଘ୍ନୋଃଶିମା ସ ଉର୍ଧ୍ବଃ ସମୁଦୀଷତି ତସ୍ମିର୍ଭବତି ॥ ୬.୬.୧॥

ଏବମେବ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟାନୁସ୍ୟାଶ୍ୟମାନସ୍ୟ ଘ୍ନୋଃଶିମା ସ ଉର୍ଧ୍ବଃ
ସମୁଦୀଷତି ତନ୍ନନୋ ଭବତି ॥ ୬.୬.୨॥

ଅପାଂ ସୋମ୍ୟ ପୀୟମାନାନାଂ ଘ୍ନୋଃଶିମା ସ ଉର୍ଧ୍ବଃ ସମୁଦୀଷତି ସା ପ୍ରାଣୋ ଭବତି ॥ ୬.୬.୩ ॥

ତେଜସଃ ସୋମ୍ୟାଶ୍ୟମାନସ୍ୟ ଘ୍ନୋଃଶିମା ସ ଉର୍ଧ୍ବଃ ସମୁଦୀଷତି ସା ବାଗ୍ଭବତି ॥ ୬.୬.୪॥

ଅନ୍ନମୟଃ ହି ସୋମ୍ୟ ମନ ଆପୋମୟଃ ପ୍ରାଣସ୍ତେଜୋମୟୀ ବାଗିତି
ଭୂୟ ଏବ ମା ଭଗବାନ୍ନିଜ୍ଞାପୟତ୍ତିତି ତଥା ସୋମ୍ୟେତି ହୋବାଚ ॥ ୬.୬.୫॥

॥ ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଷୋଡଶକଲଃ ସୋମ୍ୟ ପୁରୁଷଃ ପଞ୍ଚଦଶାହାନ୍ ମାଂଶୀଃ
କାମମପଃ ପିବାପୋମୟଃ ପ୍ରାଣୋ ନ ପିବତୋ ବିଚ୍ଛେଦ୍ୟତ ଇତି ॥ ୬.୭.୧॥

ସ ହ ପଞ୍ଚଦଶାହାନ୍ ନାଂଶାଥ ହୈନମୁପସସାଦ କିଂ ବ୍ରବୀମି ତୋ ଇତ୍ୟତଃ
ସୋମ୍ୟ ଯଜୁଂଷି ସାମାନୀତି ସ ହୋବାଚ ନ ବୈ ମା ପ୍ରତିଭାନ୍ତି ତୋ ଇତି ॥ ୬.୭.୨॥

ତଂ ହୋବାଚ ଯଥା ସୋମ୍ୟ ମହତୋଽଭ୍ୟା ହିତସ୍ତୈ୍ୟକୋଽଙ୍ଗାରଃ ଖଦ୍ୟୋତମାତ୍ରଃ ପରିଶିଷ୍ଟଃ
ସ୍ୟାଞ୍ଜେନ ତତୋଽପି ନ ବହୁ ଦହେଦେବଂ ସୋମ୍ୟ ତେ ଷୋଡଶାନାଂ କଲାନାମେକା
କଲାରତିଶିଷ୍ଟା ସ୍ୟାଞ୍ଜୟୈତର୍ହ ବେଦାନାନୁଭବସ୍ୟାଶାନାଥ ମେ ବିଜ୍ଞାସ୍ୟସୀତି ॥ ୬.୭.୩॥

ସ ହଶାଥ ହୈନମୁପସସାଦ ତଂ ହ ଯଜ୍ଞିଂତ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ସର୍ବଂ ହ ପ୍ରତିପେଦେ ॥ ୬.୭.୪॥

ତଃ ହୋବାଚ ଯୁଥା ସୋମ୍ୟ ମହତୋଽଭ୍ୟାହିତସ୍ତୈକମଙ୍ଗାରଂ ଖଦ୍ୟୋତମାତ୍ରଂ
ପରିଶିଷ୍ଟଂ ତଂ ତୃଣୈରୁପସମାଧାୟ ପ୍ରାଜ୍ଞଲୟେତ୍ତେନ ତତୋଽପି ବହୁ ଦହେତ୍ ।। ୭.୭.୫।।

ଏବଂ ସୋମ୍ୟ ତେ ଷୋଡଶାନାଂ କଲାନାମେକା କଲଂତିଶିଷ୍ଟାଭୂସ୍ତ୍ରାଂନ୍ନେନୋପସମାହିତା
ପ୍ରାଜ୍ଞାଲୀ ତୟୈତର୍ହି ବେଦାନନ୍ତୁଭବସ୍ୟନ୍ନମୟଃ ହି ସୋମ୍ୟ ମନ ଆପୋମୟଃ
ପ୍ରାଣସ୍ତେଜୋମୟୀ ବାଗିତି ତଦ୍ଭାସ୍ୟ ବିଜଙ୍ଗାବିତି ବିଜଙ୍ଗାବିତି ।। ୭.୭.୬।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଅଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଉଦ୍ଦାଲକୋ ହାଃଃରୁଣିଃ ଶ୍ଵେତକେତୁଂ ପୁତ୍ରମୁବାଚ ସ୍ଵପ୍ନାନ୍ତଂ ମେ ସୋମ୍ୟ ବିଜାନୀହୀତି
ୟତ୍ତୈତତ୍-ପୁରୁଷଃ ସ୍ଵପିତି ନାମ ସତା ସୋମ୍ୟ ତଦା ସଂପନ୍ନୋ ଭବତି ସ୍ଵମପୀତୋ ଭବତି
ତସ୍ମାଦେନଂ ସ୍ଵପିତୀତ୍ୟାତକ୍ଷତେ ସ୍ଵଂ ହ୍ୟପୀତୋ ଭବତି ।। ୭.୮.୧।।

ସ ଯୁଥା ଶକୁନିଃ ସୁତ୍ରେଣ ପ୍ରବକ୍ଷୋ ଦିଶଂ ଦିଶଂ ପତିତ୍ଵାନ୍ୟତ୍ରାୟତନମଲବ୍ଧ୍ଵା ବନ୍ଧନମେବୋପଶ୍ରୟତ
ଏବମେବ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟ ତନ୍ନନୋ ଦିଶଂ ଦିଶଂ ପତିତ୍ଵାନ୍ୟତ୍ରାୟତନମଲବ୍ଧ୍ଵା ପ୍ରାଣମେବୋପଶ୍ରୟତେ
ପ୍ରାଣବନ୍ଧନଂ ହି ସୋମ୍ୟ ମନ ଇତି ।। ୭.୮.୨ ।।

ଅଶନାପିପାସେ ମେ ସୋମ୍ୟ ବିଜାନୀହୀତି ଯତ୍ତୈତତ୍-ପୁରୁଷୋଽଗିଶିଷତି ନାମାପ ଏବ ତଦଶିତଂ
ନୟନ୍ତେ ତଦ୍ୟଥା ଗୋନାୟୋଽଶ୍ଵନାୟଃ ପୁରୁଷନାୟ ଇତ୍ୟେବଂ ତଦପ ଆତକ୍ଷତେଽଶନାୟୈତି
ତତ୍ତୈତଲ୍ଲୁଙ୍ଗମୁପ୍ତୀତଂ ସୋମ୍ୟ ବିଜାନୀହି ନେଦମମୂଳଂ ଭବିଷ୍ୟତୀତି ।। ୭.୮.୩।।

ତସ୍ୟ କ୍ଵ ମୂଳଂ ସ୍ୟାଦନ୍ୟତ୍ରାନାଦେବମେବ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟାନ୍ନେନ ଶୁଙ୍ଘେନାପୋ ମୂଳମନ୍ୱିକ୍ଷାଦ୍-ଭିଃ
ସୋମ୍ୟ ଶୁଙ୍ଘେନ ତେଜୋ ମୂଳମନ୍ୱିକ୍ଷ ତେଜସା ସୋମ୍ୟ ଶୁଙ୍ଘେନ ସନ୍ନୂଲମନ୍ୱିକ୍ଷ
ସନ୍ନୂଲାଃ ସୋମ୍ୟେମାଃ ସର୍ବାଃ ପ୍ରଜାଃ ସଦାୟତନାଃ ସତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାଃ ।। ୭.୮.୪।।

ଅଥ ଯତ୍ରେତତ୍-ପୁରୁଷଃ ପିପାସତି ନାମ ତେଜ ଏବ ତତ୍ପୀତଂ ନୟତେ ତଦ୍ୟଥା ଗୋନାୟୋଃଶ୍ବନାୟଃ
ପୁରୁଷନାୟ ଇତ୍ୟେବଂ ତତ୍ତେଜ ଆତଷ୍ଠ ଉଦନ୍ୟେତି ତତ୍ରେତଦେବ ଶୁଙ୍ଗମୁପ୍ତତିତଂ ସୋମ୍ୟ
ବିଜାନୀହି ନେଦମମୂଲଂ ଭବିଷ୍ୟତୀତି ।। ୬.୮.୫।।

ତସ୍ୟ କୁ ମୂଲଂ ସ୍ୟାଦନ୍ୟତ୍ରାଦ୍-ଭ୍ୟୋଃଦ୍-ଭିଃ ସୋମ୍ୟ ଶୁଙ୍ଗେନ ତେଜୋ ମୂଲମନ୍ୱିକ୍ଷ୍ତ ତେଜସା
ସୋମ୍ୟ ଶୁଙ୍ଗେନ ସନ୍ନୁଲମନ୍ୱିକ୍ଷ୍ତ ସନ୍ନୁଲାଃ ସୋମ୍ୟେମାଃ ସର୍ବାଃ ପ୍ରଜାଃ ସଦାୟତନାଃ ସତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠା
ୟଥା ନୁ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟେମାସ୍ତିସ୍ତୋ ଦେବତାଃ ପୁରୁଷଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ତ୍ରିବୃତ୍ତିବୃଦେକୈକା ଭବତି ତଦୁକ୍ତଂ
ପୁରସ୍ତାଦେବ ଭବତ୍ୟସ୍ୟ ସୋମ୍ୟ ପୁରୁଷସ୍ୟ ପ୍ରୟତୋ ବାଙ୍ମନସି ସଂପଦ୍ୟତେ ମନଃ ପ୍ରାଣେ
ପ୍ରାଣସ୍ତେଜସି ତେଜଃ ପରସ୍ୟାଂ ଦେବତାୟାମ୍ ।। ୬.୮.୬।।

ସ ଯ ଏଷୋଃଶିମୈତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ତସ୍ମତ୍ୟଂ ସ ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱମସି ଶ୍ୱେତକେତୋ ଇତି
ଭୂୟ ଏବ ମା ଭଗବାନ୍ ବିଜ୍ଞାପୟତ୍ତିତି ତଥା ସୋମ୍ୟେତି ହୋବାଚ ।। ୬.୮.୭।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟୋଃଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ୟଥା ସୋମ୍ୟ ମଧୁ ମଧୁକୃତୋ ନିସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠନ୍ତି ନାନାତ୍ୟୟାନାଂ
ବୃକ୍ଷାଣାଂ ରସାନ୍-ସମବହାରମେକତାଂ ରସଂ ଗମୟନ୍ତି ।। ୬.୯.୧।।

ତେ ଯଥା ତତ୍ର ନ ବିବେକଂ ଲଭନ୍ତେଃମୁଷ୍ୟାହଂ ବୃକ୍ଷସ୍ୟ ରସୋଃସ୍ଥ୍ୟମୁଷ୍ୟାହଂ ବୃକ୍ଷସ୍ୟ
ରସୋଃସ୍ଥୀତ୍ୟେବମେବ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟେମାଃ ସର୍ବାଃ ପ୍ରଜାଃ ସତି ସଂପଦ୍ୟ ନ ବିଦୁଃ ସତି
ସଂପଦ୍ୟାମହ ଇତି ।। ୬.୯.୨ ।।

ତ ଇହ ବ୍ୟଘ୍ରୋ ବା ସିଂହୋ ବା ବୃକୋ ବା ବରାହୋ ବା କୀଟୋ ବା
ପତଙ୍ଗୋ ବା ଦଂଶୋ ବା ମଶକୋ ବା ଯଦ୍ୟଦ୍-ଭବନ୍ତି ତଦାଭବନ୍ତି ।। ୬.୯.୩ ।।

ସ ଯୁ ଏଷୋଃଶିମୈତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ତସ୍ମତ୍ୟଂ ସ ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱମସି ଶ୍ୱେତକେତୋ
ଇତି ଭୂୟ ଏବ ମା ଭଗବାନ୍ ବିଜ୍ଞାପୟନ୍ତିତି ତଥା ସୋମ୍ୟେତି ହୋବାଚ ।। ୬.୯.୪।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଇମାଃ ସୋମ୍ୟ ନଦ୍ୟଃ ପୁରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରାଚ୍ୟଃ ସ୍ୟନ୍ତେ
ପଶ୍ଚାତ୍-ପ୍ରତୀଚ୍ୟସ୍ତାଃ ସମୁଦ୍ରାସ୍ତମୁଦ୍ରମେବାପିୟନ୍ତି ସମୁଦ୍ର
ଏବ ଭବତି ତା ଯଥା ତତ୍ର ନ ବିଦୁରିୟମହମସ୍ତ୍ରୀୟମହମସ୍ତ୍ରୀତି ।। ୬.୧୦.୧।।

ଏବମେବ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟମାଃ ସର୍ବାଃ ପ୍ରଜାଃ ସତ ଆଗମ୍ୟ ନ ବିଦୁଃ ସତ ଅଗାଚ୍ଛାମହ
ଇତି ତ ଇହ ବ୍ୟାଘ୍ରୋ ବା ସିଂହୋ ବା ବୃକୋ ବା ବରାହୋ ବା କୀଟୋ ବା ପତଙ୍ଗୋ
ବା ଦଂଶୋ ବା ମଶକୋ ବା ଯଦ୍ୟଦ୍-ଭବନ୍ତି ତଦାଭବନ୍ତି ।। ୬.୧୦.୨।।

ସ ଯୁ ଏଷୋଃଶିମୈତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ତସ୍ମତ୍ୟଂ ସ ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱମସି ଶ୍ୱେତକେତୋ
ଇତି ଭୂୟ ଏବ ମା ଭଗବାନ୍ ବିଜ୍ଞାପୟନ୍ତିତି ତଥା ସୋମ୍ୟେତି ହୋବାଚ ।। ୬.୧୦.୩।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅସ୍ୟ ସୋମ୍ୟ ମହତୋ ବୃକ୍ଷସ୍ୟ ଯେ ମୂଲେଽଭ୍ୟାହନ୍ୟାଞ୍ଜୀବନ୍ ସ୍ରବେଦ୍ୟୋ
ମଧ୍ୟେଽଭ୍ୟାହନ୍ୟାଞ୍ଜୀବନ୍ ସ୍ରବେଦ୍ୟୋଽଗ୍ରେଽଭ୍ୟାହନ୍ୟାଞ୍ଜୀବନ୍ ସ୍ରବେସ୍ତ୍ର
ଏଷ ଜୀବେନାତ୍ମନାନ୍ନୁପ୍ରଭୁତଃ ପେପୀୟମାନୋ ମୋଦମାନସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠତି ।। ୬.୧୧.୧।।

ଅସ୍ୟ ଯଦେକାଃ ଶାଖାଂ ଜୀବୋ ଜହାତ୍ୟଥ ସା ଶୁଷ୍ୟତି
ଦ୍ୱିତୀୟାଂ ଜହାତ୍ୟଥ ସା ଶୁଷ୍ୟତି ତୃତୀୟାଂ ଜହାତ୍ୟଥ ସା
ଶୁଷ୍ୟତି ସର୍ବଂ ଜହାତି ସର୍ବଃ ଶୁଷ୍ୟତ୍ୟେବମେବ ଖଲୁ ସୋମ୍ୟ ବିଜୀତି ହୋବାତ ।। ୬.୧୧.୨।।

ଜୀବାପେତଂ ବାବ କିଲେଦଂ ମ୍ରିୟତେ ନ ଜୀବୋ ମ୍ରିୟତ ଇତି ସ ଯ
ଏଷୋଃଶିମୈତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ତସ୍ମତ୍ୟଃ ସ ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱମସି ଶ୍ୱେତକେତୋ
ଇତି ଭୂୟ ଏବ ମା ଭଗବାନ୍ ବିଜ୍ଞାପୟତ୍ୱିତି ତଥା ସୋମ୍ୟେତି ହୋବାତ ।। ୬.୧୧.୩।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଦ୍ୱାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ନ୍ୟଗ୍ରୋଧଫଲମତ ଆହରେତୀଦଂ ଭଗବ ଇତି ଭିକ୍ଷୀତି ଭିନ୍ନଂ ଭଗବ ଇତି କିମତ୍ର
ପଶ୍ୟସୀତ୍ୟଶ୍ୱ୍ୟ ଇବେମା ଧାନା ଭଗବ ଇତ୍ୟାସାମଜ୍ଞୈକାଂ ଭିକ୍ଷୀତି ଭିନ୍ନା ଭଗବ
ଇତି କିମତ୍ର ପଶ୍ୟସୀତି ନ କିଂଚନ ଭଗବ ଇତି ।। ୬.୧୨.୧।।

ତଃ ହୋବାତ ଯଃ ବୈ ସୋମୈତମଶିମାନଂ ନ ନିଭାଲୟସ୍ତ ଏତସ୍ୟ ବୈ
ସୋମୈଷୋଃଶିମ୍ନୁ ଏବଂ ମହାନ୍ୟଗ୍ରୋଧସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠତି ଶ୍ରବ୍ଧସ୍ତୁ ସୋମ୍ୟେତି ।। ୬.୧୨.୨।।

ସ ଯ ଏଷୋଃଶିମୈତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ତସ୍ମତ୍ୟଃ ସ ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱମସି ଶ୍ୱେତକେତୋ
ଇତି ଭୂୟ ଏବ ମା ଭଗବାନ୍ ବିଜ୍ଞାପୟତ୍ୱିତି ତଥା ସୋମ୍ୟେତି ହୋବାତ ।। ୬.୧୨.୩।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ୱାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

|| ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଲବଣମେତଦ୍ବଦକେଽବଧାୟାଥ ମା ପ୍ରାତରୁପସୀଦଥା ଇତି ସ ହ ତଥା ଚକାର ତଃ ହୋବାତ
ୟଦୋଷା ଲବଣମୁଦକେଽବଧା ଅଙ୍ଗ ତଦାହରେତି ତଦ୍ଭାବମୃଣ୍ୟ ନ ବିବେଦ || ୬.୧୩.୧||

ୟଥା ବିଲୀନମେବାଙ୍ଗାସ୍ୟାନ୍ତ୍ରାଦାଚାମେତି କଥମିତି ଲବଣମିତି ମଧ୍ୟାଦାଚାମେତି
କଥମିତି ଲବଣମିତ୍ୟନ୍ତ୍ରାଦାଚାମେତି କଥମିତି ଲବଣମିତ୍ୟଭିପ୍ରାସ୍ୟୈତଦଥ
ମୋପସୀଦଥା ଇତି ତଦ୍ ତଥା ଚକାର ତଦ୍ଭଗ୍ନୁଞ୍ଚଂବର୍ତ୍ତତେ ତଃ ହୋବାଚାତ୍ର
ବାବ କିଲ ତସ୍ରୋମ୍ୟ ନ ନିଭାଲୟସ୍ତେଽତ୍ରେବ କିଲେତି || ୬.୧୩.୨||

ସ ଯୁ ଏଷୋଽଶିମୈତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ତସ୍ରତ୍ୟଂ ସ ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ବମସି ଶ୍ଵେତକେତୋ
ଇତି ଭୂୟ ଏବ ମା ଭଗବାନ୍-ବିଜ୍ଞାପୟତ୍ବିତି ତଥା ସୋମ୍ୟେତି ହୋବାଚ || ୬.୧୩.୩||

|| ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ୟଥା ସୋମ୍ୟ ପୁରୁଷଂ ଗନ୍ଧାରେଭ୍ୟୋଽଭିନିଦାକ୍ଷମାନୀୟୁ ତଂ
ତତୋଽତିଜନେ ବିସ୍ତୃଜେସ୍ତୁ ଯଥା ତତ୍ର ପ୍ରାଜ୍ଞୋଦତ୍ତ୍ବାଽଧରାତ୍ମା
ପ୍ରତ୍ୟତ୍ମା ପ୍ରଧ୍ଵାୟାତାଭିନିଦାକ୍ଷ ଆନୀତୋଽଭିନିଦାକ୍ଷୋ ବିସ୍ତୃଷ୍ଟଃ || ୬.୧୪.୧||

ତସ୍ୟ ଯଥାଭିନିଦନ୍ ପ୍ରମୁତ୍ୟ ପ୍ରବୁୟାଦେତାଂ ଦିଶଂ ଗନ୍ଧାରା
ଏତାଂ ଦିଶଂ ବ୍ରଜେତି ସ ଗ୍ରାମାଦ୍-ଗ୍ରାମଂ ପୃଚ୍ଛନ୍ ପଶ୍ଚିତୋ ମେଧାବୀ
ଗନ୍ଧାରାନେବୋପସଂପଦ୍ୟେତୈବମେବେହାଚାର୍ଯ୍ଯବାନ୍ ପୁରୁଷୋ ବେଦ
ତସ୍ୟ ତାବଦେବ ଚିରଂ ଯାବନ୍ ବିମୋକ୍ଷ୍ୟଽଥ ସଂପସ୍ୟ ଇତି || ୬.୧୪.୨||

ସ ଯୁ ଏଷୋଃଶିମୈତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ତସ୍ମତ୍ୟଂ ସ ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱମସି
ଶ୍ୱେତକେତୋ ଇତି ଭୂୟ ଏବ ମା ଭଗବାନ୍ନିଜ୍ଞାପୟତ୍ୱିତି ତଥା ସୋମ୍ୟେତି ହୋବାଚ ।। ୬.୧୪.୩।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଶ୍ଳୋକଃ ।।

।। ପଞ୍ଚିଦଶଃ ଶ୍ଳୋକଃ ।।

ପୁରୁଷଂ ସୋମ୍ୟୋତୋପତାପିନଂ ଜ୍ଞାତୟଃ ପର୍ଯ୍ୟୁପାସତେ ଜାନାସି ମାଂ ଜାନାସି ମାମିତି
ତସ୍ୟ ଯାବନ୍ନ ବାତ୍ସନସି ସଂପଦ୍ୟତେ ମନଃ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣସ୍ତେଜସି ତେଜଃ ପରସ୍ୟାଂ
ଦେବତାୟାଂ ତାବଜ୍ଞାନାତି ।। ୬.୧୫.୧।।

ଅଥ ଯଦାସ୍ୟ ବାତ୍ସନସି ସଂପଦ୍ୟତେ ମନଃ ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣସ୍ତେଜସି
ତେଜଃ ପରସ୍ୟାଂ ଦେବତାୟାମଥ ନ ଜାନାତି ।। ୬.୧୫.୨।।

ସ ଯୁ ଏଷୋଃଶିମୈତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ତସ୍ମତ୍ୟଂ ସ ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱମସି ଶ୍ୱେତକେତୋ
ଇତି ଭୂୟ ଏବ ମା ଭଗବାନ୍ ବିଜ୍ଞାପୟତ୍ୱିତି ତଥା ସୋମ୍ୟେତି ହୋବାଚ ।। ୬.୧୫.୩।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେପଞ୍ଚିଦଶଃ ଶ୍ଳୋକଃ ।।

।। ଷୋଡ଼ଶଃ ଶ୍ଳୋକଃ ।।

ପୁରୁଷଂ ସୋମ୍ୟୋତ ହସ୍ତଗୃହୀତମାନୟନ୍ତ୍ୟପହାର୍ଷୀତ୍ସ୍ତେୟମକାର୍ଷୀପୂରଶୂମସ୍ତୈ
ତପତେତି ସ ଯୁଦି ତସ୍ୟ କର୍ତ୍ତା ଭବତି ତତ ଏବାନୃତମାତ୍ମାନଂ
କୁରୁତେ ସୋଂନୃତାଭିସକ୍ଷୋଂନୃତେନାତ୍ମାନମନ୍ତର୍ଧାୟ
ପରଶୁଂ ତପ୍ତଂ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣାତି ସ ଦହ୍ୟତେଽଥ ଦନ୍ୟତେ ।। ୬.୧୬.୧।।

ଅଥ ଯଦି ତସ୍ୟାକର୍ତ୍ତା ଭବତି ତତ ଏବ ସତ୍ୟମାତ୍ମାନଂ କୁରୁତେ ସ ସତ୍ୟାଭିସନ୍ଧଃ
ସତ୍ୟେନାତ୍ମାନମନ୍ତର୍ଧ୍ୟାୟ ପରଶ୍ଚଂ ତଦ୍ରଂ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣାତି ସ ନ ଦହ୍ୟତେଽଥ ମୁତ୍ୟତେ ।। ୬.୧୭.୨।।

ସ ଯଥା ତତ୍ର ନାଦାହ୍ୟେତୈତଦାତ୍ମ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ତସୂତ୍ୟଂ ସ
ଆତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱମସି ଶ୍ୱେତକେତୋ ଇତି ତଦ୍ଭାସ୍ୟ ବିଜଞ୍ଜାବିତି ବିଜଞ୍ଜାବିତି ।। ୬.୧୭.୩।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

|| ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ||

|| ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଓଁ ଅଧୀହି ଭଗବ ଇତି ହୋପସସାଦ ସନକୁମାରଂ ନାରଦସ୍ତଃ ହୋବାଚ ଯୁଦ୍ଦେଽଭ୍ୟୁ
ତେନ ମୋପସୀଦ ତତସ୍ତ ଉର୍ଧ୍ବଂ ବକ୍ଷ୍ୟାମୀତି ସ ହୋବାଚ || ୭.୧.୧||

ଋଗ୍-ବେଦଂ ଭଗବୋଽଧ୍ୟେମି ଯଜୁର୍ବେଦଂ ସାମବେଦମାଥର୍ବଣଂ ଚତୁର୍ଥମିତିହାସପୁରାଣଂ
ପଞ୍ଚମଂ ବେଦାନାଂ ବେଦଂ ପିତ୍ର୍ୟଃ ରାଶିଂ ଦୈବଂ ନିଧିଂ ବାକୋବାକ୍ୟମେକାୟନଂ
ଦେବବିଦ୍ୟାଂ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ ଭୂତବିଦ୍ୟାଂ କ୍ଷତ୍ରବିଦ୍ୟାଂ ନକ୍ଷତ୍ରବିଦ୍ୟାଂ
ସର୍ପଦେବଜନବିଦ୍ୟାମେତଦ୍-ଭଗବୋଽଧ୍ୟେମି || ୭.୧.୨||

ସୋଽହଂ ଭଗବୋ ମନ୍ତ୍ରବିଦେବାସ୍ମି ନାତ୍ମବିଚ୍ଛୁତଃ ହ୍ୟେବ ମେ ଭଗବତ୍ପୁଣ୍ୟସ୍ତରତି
ଶୋକମାତ୍ମବିଦିତି ସୋଽହଂ ଭଗବଃ ଶୋଚାମି ତଂ ମା ଭଗବାଞ୍ଜ୍ଞୋକସ୍ୟ ପାରଂ ତାରୟତ୍ସିତି
ତଃ ହୋବାଚ ଯୁଦ୍ଧୈ କିଂଚୈତଦଧ୍ୟାଶୀଷ୍ଠା ନାମୈବୈତତ୍ || ୭.୧.୩||

ନାମ ବା ଋଗ୍-ବେଦୋ ଯଜୁର୍ବେଦଃ ସାମବେଦ ଆଥର୍ବଣଶ୍ଚତୁର୍ଥ ଇତିହାସପୁରାଣଃ
ପଞ୍ଚମୋ ବେଦାନାଂ ବେଦଃ ପିତ୍ରେୟା ରାଶିର୍ଦୈବୋ ନିଧିର୍ବାକୋବାକ୍ୟମେକାୟନଂ
ଦେବବିଦ୍ୟା ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ଭୂତବିଦ୍ୟା କ୍ଷତ୍ରବିଦ୍ୟା ନକ୍ଷତ୍ରବିଦ୍ୟା ସର୍ପଦେବଜନବିଦ୍ୟା
ନାମୈବୈତନ୍ନାମୋପାସ୍-ସ୍ମୃତି || ୭.୧.୪ ||

ସ ଯେ ନାମ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସ୍ତେ ଯାବନ୍ନାମ୍ନୋ ଗତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ ଯଥାକାମଚାରୋ ଭବତି
ଯେ ନାମ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସ୍ତେଽସ୍ତି ଭଗବୋ ନାମ୍ନୋ ଭୂୟ ଇତି ନାମ୍ନୋ ବାବ ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି
ତନ୍ନେ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀତ୍ସିତି || ୭.୧.୫||

|| ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟୋପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

॥ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ବାଗ୍ନାବ ନାମ୍ନୋ ଭୂୟସୀ ବାଗ୍ନା ଋଗ୍-ବେଦଂ ବିଜ୍ଞାପୟତି ଯଜୁର୍ବେଦଂ
 ସାମବେଦମାଥର୍ବଣଂ ଚତୁର୍ଥମିତିହାସପୁରାଣଂ ପଞ୍ଚମଂ ବେଦାନାଂ ବେଦଂ
 ପିତ୍ର୍ୟଃ ରାଶିଂ ଦୈବଂ ନିଧିଂ ବାକୋବାକ୍ୟମେକାୟନଂ ଦେବବିଦ୍ୟାଂ
 ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ ଭୂତବିଦ୍ୟାଂ କ୍ଷତ୍ରବିଦ୍ୟାଂ ନକ୍ଷତ୍ରବିଦ୍ୟାଂ ଯଜ୍ଞଦେବଜନବିଦ୍ୟାଂ
 ଦିବଂ ଚ ପୃଥିବୀଂ ଚ ବାୟୁଂ ଚାକାଶଂ ଚାପଶ୍ଚ ତେଜଶ୍ଚ ଦେବାଂଶ୍ଚ ମନୁଷ୍ୟାଂଶ୍ଚ
 ପଶୁଂଶ୍ଚ ବୟାଂସି ଚ ତୃଣବନସ୍ପତୀଞ୍ଜ୍ଞାପଦାନ୍ୟାକୀଚପତଙ୍ଗପିପୀଲକଂ
 ଧର୍ମଂ ଚାଧର୍ମଂ ଚ ସତ୍ୟଂ ଚାନୃତଂ ଚ ସାଧୁ ଚାସାଧୁ ଚ ହୃଦୟଞ୍ଜଂ ଚାହୃଦୟଞ୍ଜଂ ଚ
 ଯଦ୍ଵୈ ବାତ୍-ନାଭବିଷ୍ୟନ୍ନ ଧର୍ମୋ ନାଧର୍ମୋ ବ୍ୟଜ୍ଞାପୟିଷ୍ୟନ୍ନ ସତ୍ୟଂ ନାନୃତଂ ନ ସାଧୁ ନାସାଧୁ ନ
 ହୃଦୟଞ୍ଜୋ ନାହୃଦୟଞ୍ଜୋ ବାଗେବୈତସ୍ରର୍ବଂ ବିଜ୍ଞାପୟତି ବାଚମୁପାସ୍-ସ୍ଵେତି ॥ ୭.୭.୧॥

ସ ଯୋ ବାଚଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସ୍ତେ ଯାବଦ୍ଵାରୋ ଗତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ ଯଥାକାମତାରୋ
 ଭବତି ଯୋ ବାଚଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସ୍ତେଽସ୍ତି ଭଗବୋ ବାଚୋ ଭୂୟ ଇତି ବାଚୋ ବାବ
 ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି ତନ୍ନୋ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀଦ୍ଭିତି ॥ ୭.୭.୨॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ମନୋ ବାବ ବାଚୋ ଭୂୟୋ ଯଥା ବୈ ଦ୍ଵେ ବାମଲକେ ଦ୍ଵେ ବା କୋଲେ ଦ୍ଵୌ ବାଶ୍ଵୌ
 ମୁଷ୍ଟିରନ୍ନୁଭବତ୍ୟେବଂ ବାଚଂ ଚ ନାମ ଚ ମନୋଽନୁଭବତି ସ ଯଦା ମନସା ମନସ୍ୟତି
 ମନ୍ଥାନଧୀୟାୟେତ୍ୟଥାଧୀତେ କର୍ମାଣି କୁର୍ବାୟେତ୍ୟଥ କୁରୁତେ ପୁତ୍ରାଂଶ୍ଚ
 ପଶୁଂଶ୍ଚେକ୍ଲେୟେତ୍ୟଥେକ୍ଳତ ଇମଂ ଚ ଲୋକମମ୍ନଂ ଚେକ୍ଲେୟେତ୍ୟଥେକ୍ଳତେ ମନୋ ହ୍ୟାତ୍ମା
 ମନୋ ହି ଲୋକୋ ମନୋ ହି ବ୍ରହ୍ମ ମନ ଉପାସ୍-ସ୍ଵେତି ॥ ୭.୩.୧ ॥

ସ ଯୋ ମନୋ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେ ଯାବନ୍ନନସୋ ଗତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ ଯଥାକାମଚାରୋ
ଭବତି ଯୋ ମନୋ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେଽସ୍ତି ଭଗବୋ ମନସୋ ଭୂୟ ଇତି ମନସୋ
ବାବ ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି ତନ୍ନେ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀତିତି || ୭.୩.୭||

|| ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ତୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ସଂକଳ୍ପୋ ବାବ ମନସୋ ଭୂୟାନ୍ୟଦା ବୈ ସଂକଳ୍ପୟତେଽଥ ମନସ୍ୟତ୍ୟଥ ବାଚମୀରୟତି
ତାମୁ ନାମ୍ନୀରୟତି ନାମ୍ନି ମନ୍ତ୍ରା ଏକଂ ଭବନ୍ତି ମନ୍ତ୍ରେଷୁ କର୍ମାଣି || ୭.୪.୧||

ତାନି ହ ବା ଏତାନି ସଂକଳ୍ପେକାୟନାନି ସଂକଳ୍ପାତ୍ମକାନି ସଂକଳ୍ପେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାନି ସମକ୍ଳପତାଂ
ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ସମକଳ୍ପେତାଂ ବାୟୁଶ୍ଚାକାଶଂ ଚ ସମକଳ୍ପକ୍ତାପଶ୍ଚ ତେଜଶ୍ଚ ତେଷାଂ ସଂ କ୍ଳୃତ୍ୟେ
ବର୍ଷଂ ସଂକଳ୍ପତେ ବର୍ଷସ୍ୟ ସଂକ୍ଳୃପ୍ୟା ଅନ୍ନଂ ସଂକଳ୍ପତେଽନ୍ନସ୍ୟ ସଂ କ୍ଳୃତ୍ୟେ ପ୍ରାଣାଃ ସଂକଳ୍ପନ୍ତେ
ପ୍ରାଣାନାଂ ସଂ କ୍ଳୃତ୍ୟେ ମନ୍ତ୍ରାଃ ସଂକଳ୍ପନ୍ତେ ମନ୍ତ୍ରାଣାଂ ସଂ କ୍ଳୃତ୍ୟେ କର୍ମାଣି ସଂକଳ୍ପନ୍ତେ କର୍ମାଣାଂ
ସଂକ୍ଳୃତ୍ୟେ ଲୋକଃ ସଂକଳ୍ପତେ ଲୋକସ୍ୟ ସଂ କ୍ଳୃତ୍ୟେ ସର୍ବଂ ସଂକଳ୍ପତେ ସ ଏଷ ସଂକଳ୍ପଃ
ସଂକଳ୍ପମୁପାସ୍-ସ୍ତେତି || ୭.୪.୨ ||

ସ ଯଃ ସଂକଳ୍ପଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେ ସଂକ୍ଳୃପାନ୍ତୈ ସ ଲୋକାନ୍ ପୁରାନ୍ ପୁରଃ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାନ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତୋଽବ୍ୟଥମାନାନବ୍ୟଥମାନୋଽଭିସିଧ୍ୟତି
ଯାବସଂକଳ୍ପସ୍ୟ ଗତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ ଯଥାକାମଚାରୋ ଭବତି ଯଃ
ସଂକଳ୍ପଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେଽସ୍ତି ଭଗବଃ ସଂକଳ୍ପାଦ୍-ଭୂୟ ଇତି
ସଂକଳ୍ପାଦ୍ବାବ ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି ତନ୍ନେ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀତିତି || ୭.୪.୩||

|| ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

॥ ପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଚିତ୍ତଂ ବାବ ସଂ କଳ୍ପାଦ୍-ଭୂୟୋ ଯଦା ବୈ ଚେତୟତେଽଥ ସଂକଳ୍ପୟତେଽଥ ମନସ୍ୟତ୍ୟଥ
ବାଚମୀରୟତି ତାମ୍ ନାମ୍ନୀରୟତି ନାମ୍ନି ମନ୍ତ୍ରା ଏକଂ ଭବନ୍ତି ମନ୍ତ୍ରେଷୁ କର୍ମାଣି ॥ ୭.୫.୧॥

ତାନି ହ ବା ଏତାନି ଚିତ୍ତେକାୟନାନି ଚିତ୍ତାତ୍ମାନି ଚିତ୍ତେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାନି ତସ୍ମାଦ୍ୟଦ୍ୟପି
ବହୁବିଦଚିତ୍ତୋ ଭବତି ନାୟମସ୍ତ୍ରୀତ୍ୟେବୈନମାତ୍ମୟଦୟଂ ବେଦ ଯଦ୍ବା ଅୟଂ
ବିଦ୍ବାନ୍ନେତ୍ସମଚିତ୍ତଃ ସ୍ୟାଦିତ୍ୟଥ ଯଦ୍ୟଲ୍ଲବିଚିତ୍ତବାନ୍ଭବତି ତସ୍ମା ଏବୋତ ଶୁଶ୍ରୂଷନ୍ତେ
ଚିତ୍ତଂ ହ୍ୟେବୈଷାମେକାୟନଂ ଚିତ୍ତମାତ୍ମା ଚିତ୍ତଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଚିତ୍ତମୁପାସ୍-ସ୍ମେତି ॥ ୭.୫.୨ ॥

ସ ଯଶ୍ଚିତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମେତୁ୍ୟପାସ୍ତେ ଚିତ୍ତାନ୍ତୈ ସ ଲୋକାନ୍ ପୁରାନ୍ ପୁରଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାନ୍
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତୋଽବ୍ୟଥମାନାନ୍ବ୍ୟଥମାନୋଽଭିସିଧ୍ୟତି ଯାବଚ୍ଚିତ୍ତସ୍ୟ ଗତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ
ୟଥାକାମଚାରୋ ଭବତି ଯଶ୍ଚିତ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମେତୁ୍ୟପାସ୍ତେଽସ୍ତି ଭଗବଶ୍ଚିତ୍ତାଦ୍-ଭୂୟ ଇତି
ଚିତ୍ତାଦ୍ବାବ ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି ତନ୍ନେ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀତିତି ॥ ୭.୫.୩॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟୋ ପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଧ୍ୟାନଂ ବାବ ଚିତ୍ତାଦ୍-ଭୂୟୋ ଧ୍ୟାୟତୀବ ପୃଥିବୀ ଧ୍ୟାୟତୀବାକ୍ତରିକ୍ଷଂ ଧ୍ୟାୟତୀବ
ଦୈର୍ଘ୍ୟାୟତ୍ତୀବାପୋ ଧ୍ୟାୟତ୍ତୀବ ପର୍ବତା ଧ୍ୟାୟତ୍ତୀବ ଦେବମନୁଷ୍ୟାସ୍ତସ୍ମାଦ୍ୟ ଇହ
ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ ମହତ୍ତାଂ ପ୍ରାପୁବନ୍ତି ଧ୍ୟାନାପାଦାଂଶା ଇବୈବ ତେ ଭବନ୍ତ୍ୟଥ
ୟେଽଲ୍ଲାଃ କଲହିନଃ ପିଶୁନା ଉପବାଦିନସ୍ତେଽଥ ଯେ ପ୍ରଭବୋ
ଧ୍ୟାନାପାଦାଂଶା ଇବୈବ ତେ ଭବନ୍ତି ଧ୍ୟାନମୁପାସ୍-ସ୍ମେତି ॥ ୭.୬.୧॥

ସ ଯୋ ଧ୍ୟାନଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେ ଯାବନ୍ଧ୍ୟାନସ୍ୟ ଗତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ ଯଥାକାମଚାରୋ ଭବତି ଯୋ
ଧ୍ୟାନଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେଽସ୍ତି ଭଗବୋ ଧ୍ୟାନାଦ୍-ଭୂୟଃ ଇତି ଧ୍ୟାନାଦ୍ବାବ ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି
ତନ୍ନୋ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀତ୍ସିତି || ୭.୭.୭||

|| ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ବିଜ୍ଞାନଂ ବାବ ଧ୍ୟାନାଦ୍-ଭୂୟଃ ବିଜ୍ଞାନେନ ବା ଋଗ୍-ବେଦଂ ବିଜାନାତି ଯଜୁର୍ବେଦଃ
ସାମବେଦମାଧର୍ବଣଂ ଚତୁର୍ଥମିତିହାସପୁରାଣଂ ପଞ୍ଚମଂ ବେଦାନାଂ ବେଦଂ ପିତ୍ର୍ୟଃ ରାଶିଂ
ଦୈବଂ ନିଧିଂ ବାକୋବାକ୍ୟମେକାୟନଂ ଦେବବିଦ୍ୟାଂ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାଂ ଭୂତବିଦ୍ୟାଂ
କ୍ଷତ୍ରବିଦ୍ୟାଂ ନକ୍ଷତ୍ରବିଦ୍ୟାଂ ସର୍ପଦେବଜନବିଦ୍ୟାଂ ଦିବଂ ଚ ପୃଥିବୀଂ ଚ ବାୟୁଂ ଚାକାଶଂ
ଚାପଶ୍ଚ ତେଜଶ୍ଚ ଦେବାଃଶ୍ଚ ମନୁଷ୍ୟାଃଶ୍ଚ ପଶୁଃଶ୍ଚ ବୟାଃସି ଚ
ତୃଣବନସ୍ତୃତୀଞ୍ଜ୍ଞାପଦାନ୍ୟାକୀଟପତଙ୍ଗପିପୀଲକଂ ଧର୍ମଂ ଚାଧର୍ମଂ ଚ ସତ୍ୟଂ ଚାନୃତଂ ଚ
ସାଧୁ ଚାସାଧୁ ଚ ହୃଦୟଞ୍ଜଂ ଚାହୃଦୟଞ୍ଜଂ ଚାନ୍ନଂ ଚ ରସଂ ଚେମଂ ଚ ଲୋକମମ୍ନୁଂ ଚ
ବିଜ୍ଞାନେନୈବ ବିଜାନାତି ବିଜ୍ଞାନମୁପାସ୍-ସ୍ତେତି || ୭.୭.୧ ||

ସ ଯୋ ବିଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେ ବିଜ୍ଞାନବତୋ ବୈ ସ
ଲୋକାଞ୍ଜ୍ଞାନବତୋଽଭିସିଧ୍ୟତି ଯାବଦ୍ବିଜ୍ଞାନସ୍ୟ ଗତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ
ଯଥାକାମଚାରୋ ଭବତି ଯୋ ବିଜ୍ଞାନଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେଽସ୍ତି ଭଗବୋ
ବିଜ୍ଞାନାଦ୍-ଭୂୟଃ ଇତି ବିଜ୍ଞାନାଦ୍ବାବ ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି ତନ୍ନୋ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀତ୍ସିତି || ୭.୭.୭||

|| ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଅଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ବଲ୍ଲଂ ବାବ ବିଜ୍ଞାନାଦ୍-ଭୂୟୋଽପି ହ ଶତଂ ବିଜ୍ଞାନବତାମେକୋ ବଲ୍ଲବାନାକମ୍ପୟତେ
 ସ ଯଦା ବଲ୍ଲୀ ଭବତ୍ୟଥୋଦ୍ଭାତା ଭବତୁ୍ୟଞ୍ଜିଷ୍ଟନ୍-ପରିଚରିତା ଭବତି ପରିଚରନ୍ନୁପସତ୍ତା
 ଭବତୁ୍ୟପସୀଦନ୍ତୁଷ୍ଟା ଭବତି ଶ୍ରୋତା ଭବତି ମନ୍ତ୍ରା ଭବତି ବୋଦ୍ଧା ଭବତି କର୍ତ୍ତା ଭବତି ବିଜ୍ଞାତା
 ଭବତି ବଲ୍ଲେନ ବୈ ପୃଥିବୀ ତିଷ୍ଠତି ବଲ୍ଲେନାନ୍ତରିକ୍ଷଂ ବଲ୍ଲେନ ଦୈର୍ଘ୍ୟଲ୍ଲେନ ପର୍ବତା ବଲ୍ଲେନ
 ଦେବମନୁଷ୍ୟା ବଲ୍ଲେନ ପଶବଶ୍ଚ ବୟାଃସି ଚ ତୃଣବନସ୍ତତୟଃ ଶ୍ୱାପଦାନ୍ୟାକୀଟପତଙ୍ଗପିପୀଲକଂ
 ବଲ୍ଲେନ ଲୋକସ୍ତିଷ୍ଠତି ବଲ୍ଲମୁପାସ୍-ସ୍ଵେତି || ୭.୮.୧||

ସ ଯୋ ବଲ୍ଲଂ ବ୍ରହ୍ମେତୁ୍ୟପାସ୍ତେ ଯାବଦ୍ବଲ୍ଲସ୍ୟ ଶତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ ଯଥାକାମଚାରୋ ଭବତି
 ଯୋ ବଲ୍ଲଂ ବ୍ରହ୍ମେତୁ୍ୟପାସ୍ତେଽସ୍ତି ଭଗବୋ ବଲ୍ଲାଦ୍-ଭୂୟ ଇତି ବଲ୍ଲାଦ୍ବାବ ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି
 ତନ୍ନେ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀତ୍ତିତି || ୭.୮.୨||

|| ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଅନ୍ନଂ ବାବ ବଲ୍ଲାଦ୍-ଭୂୟସ୍ତସ୍ମାଦ୍ୟଦ୍ୟପି ଦଶରାତ୍ରୀର୍ନାଶ୍ନାୟାଦ୍ୟଦ୍ୟା ହ
 ଜୀବେଦଥବାଃଦ୍ରଷ୍ଟାଃଶ୍ରୋତାଃମନ୍ତ୍ରାଃବୋଦ୍ଧାଃକର୍ତ୍ତାଃବିଜ୍ଞାତା ଭବତ୍ୟଥାନୁସ୍ୟାଃଽୟେ ଦ୍ରଷ୍ଟା
 ଭବତି ଶ୍ରୋତା ଭବତି ମନ୍ତ୍ରା ଭବତି ବୋଦ୍ଧା ଭବତି କର୍ତ୍ତା ଭବତି ବିଜ୍ଞାତା
 ଭବତ୍ୟନ୍ନମୁପାସ୍-ସ୍ଵେତି || ୭.୯.୧||

ସ ଯୋଽନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମେତୁ୍ୟପାସ୍ତେଽନ୍ନବତୋ ବୈ ସ ଲୋକାନୁପାନବତୋଽଭିସିଧ୍ୟତି
 ଯାବଦନ୍ନସ୍ୟ ଶତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ ଯଥାକାମଚାରୋ ଭବତି ଯୋଽନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମେତୁ୍ୟପାସ୍ତେଽସ୍ତି
 ଭଗବୋଽନ୍ନାଦ୍-ଭୂୟ ଇତ୍ୟନ୍ନାଦ୍ବାବ ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି ତନ୍ନେ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀତ୍ତିତି || ୭.୯.୨||

|| ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟୋ ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଆପୋ ବାବାନ୍ନାଦ୍-ଭୂୟସ୍ତସ୍ମାଦ୍ୟଦା ସୁବୃଷ୍ଟିର୍ନ ଭବତି ବ୍ୟାଧୀୟନ୍ତେ ପ୍ରାଣା ଅନ୍ନଂ କନୀୟୋ
ଭବିଷ୍ୟତୀତ୍ୟଥ ଯଦା ସୁବୃଷ୍ଟିର୍ଭବତ୍ୟାନନ୍ଦିନଃ ପ୍ରାଣା ଭବନ୍ତ୍ୟନ୍ନଂ ବହୁ ଭବିଷ୍ୟତୀତ୍ୟାପ
ଏବେମା ମୂର୍ତ୍ତା ଯେୟଂ ପୃଥିବୀ ଯଦନ୍ତରିକ୍ଷଂ ଯଦ୍ ଦୈର୍ଘ୍ୟପୂର୍ବତା ଯଦେବମନୁଷ୍ୟା
ୟପୁଶବଶ୍ଚ ବୟଃସି ତ ତୃଣବନସ୍ତତୟଃ ଶ୍ବାପଦାନ୍ୟାକୀଟପତଙ୍ଗପିପୀଲକମାପ
ଏବେମା ମୂର୍ତ୍ତା ଅପ ଉପାସ୍-ସ୍ଵେତି || ୭.୧୦.୧||

ସ ଯୋଃପୋ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତ ଆପ୍ନୋତି ସର୍ବାନ୍-କାମାଃସ୍ତୃପ୍ତିମାନ୍ଭବତି ଯାବଦପାଂ ଗତଂ
ତତ୍ରାସ୍ୟ ଯଥାକାମଚାରୋ ଭବତି ଯୋଃପୋ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେଃସ୍ତି ଭଗବୋଽଦ୍-ଭ୍ୟା ଭୂୟ
ଇତ୍ୟଦ୍-ଭ୍ୟା ବା ଭୂୟୋଃସ୍ତୀତି ତନ୍ନେ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀଦ୍ଭିତି || ୭.୧୦.୨||

|| ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ତେଜୋ ବାବାଦ୍-ଭ୍ୟା ଭୂୟସ୍ତଦ୍ବା ଏତଦ୍ବାୟୁମାଗୃହ୍ୟାକାଶମଭିତପତି ତଦାହୁର୍ନିଶୋଚତି ନିତପତି
ବର୍ଷିଷ୍ୟତି ବା ଇତି ତେଜ ଏବ ତତ୍-ପୂର୍ବଂ ଦର୍ଶୟିତ୍ବାଽଥାପଃ ସୃଜତେ ତଦେତଦୂର୍ଧ୍ବାଭିଶ୍ଚ
ତିରଶ୍ଚାଭିଶ୍ଚ ବିଦ୍ୟୁଦ୍-ଭିରାହ୍ରାଦାଶ୍ଚରନ୍ତି ତସ୍ମାଦାହୁର୍ବିଦ୍ୟୋତତେ ସ୍ତନୟତି ବର୍ଷିଷ୍ୟତି ବା ଇତି
ତେଜ ଏବ ତତ୍-ପୂର୍ବଂ ଦର୍ଶୟିତ୍ବାଽଥାପଃ ସୃଜତେ ତେଜ ଉପାସ୍-ସ୍ଵେତି || ୭.୧୧.୧||

ସ ଯସ୍ତେଜୋ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେ ତେଜସ୍ଵୀ ବୈ ସ ତେଜସ୍ଵତୋ
ଲୋକାନ୍ତାସ୍ତତୋଽପହତତମସ୍ମାନଭିସିଧ୍ୟତି ଯାବତ୍ତେଜସୋ ଗତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ
ୟଥାକାମଚାରୋ ଭବତି ଯସ୍ତେଜୋ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେଃସ୍ତି ଭଗବତ୍ତେଜସୋ ଭୂୟ
ଇତି ତେଜସୋ ବାବ ଭୂୟୋଃସ୍ତୀତି ତନ୍ନେ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀଦ୍ଭିତି || ୭.୧୧.୨||

|| ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

॥ ଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଆକାଶୋ ବାବ ତେଜସୋ ଭୂୟାନାକାଶେ ବୈ ସୂର୍ଯ୍ୟଚନ୍ଦ୍ରମସ୍ତାରୁଭୌ
ବିଦ୍ୟୁନ୍ନକ୍ଷତ୍ରାଣ୍ୟଗ୍ନିରାକାଶେନାହ୍ନୟତ୍ୟାକାଶେନ ଶୃଣୋତ୍ୟାକାଶେନ
ପ୍ରତିଶୃଣୋତ୍ୟାକାଶେ ରମତ ଆକାଶେ ନ ରମତ ଆକାଶେ ଜାୟତ
ଆକାଶମଭିଜାୟତ ଆକାଶମୁପାସ୍-ସ୍ଵେତି ॥ ୭.୧୭.୧॥

ସ ଯ ଆକାଶଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସ୍ତ ଆକାଶବତୋ ବୈ ସ
ଲୋକାନୁପ୍ରକାଶବତୋଽସଂବାଧାନୁରୁଗାୟବତୋଽଭିସିଧ୍ୟତି ଯାବଦାକାଶସ୍ୟ ଗତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ
ୟଥାକାମଚାରୋ ଭବତି ଯ ଆକାଶଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସ୍ତେଽସ୍ତି ଭଗବ ଆକାଶାଦ୍-ଭୂୟ
ଇତ୍ୟାକାଶାଦ୍ବାବ ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି ତନ୍ନେ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀତିତି ॥ ୭.୧୭.୨॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ସ୍ଵରୋ ବାବାକାଶାଦ୍-ଭୂୟସ୍ତସ୍ମାଦ୍ୟଦ୍ୟପି ବହବ ଆସୀରନ୍ନସ୍ମରନ୍ତେ
ନୈବ ତେ କଂଚନ ଶୃଣୁୟନ୍ ମନ୍ତ୍ରୀରନ୍ନ ବିଜାନୀରନ୍ ଯଦା
ବାବ ତେ ସ୍ଵରେୟୁରଥ ଶୃଣୁୟୁରଥ ମନ୍ତ୍ରୀରନ୍ନଥ ବିଜାନୀରନ୍ ସ୍ଵରେଣ
ବୈ ପୁତ୍ରାନ୍ନିଜାନାତି ସ୍ଵରେଣ ପଶୁନ୍ ସ୍ଵରମୁପାସ୍-ସ୍ଵେତି ॥ ୭.୧୩.୧॥

ସ ଯଃ ସ୍ଵରଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସ୍ତେ ଯାବସ୍ମରସ୍ୟ ଗତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ ଯଥାକାମଚାରୋ ଭବତି
ୟଃ ସ୍ଵରଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସ୍ତେଽସ୍ତି ଭଗବଃ ସ୍ଵରାଦ୍-ଭୂୟ ଇତି ସ୍ଵରାଦ୍ବାବ ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି
ତନ୍ନେ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀତିତି ॥ ୭.୧୩.୨॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଚତୁର୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଆଶା ବାବ ସ୍ମରାଦ୍-ଭୂୟସ୍ୟାଶେଞ୍ଜୋ ବୈ ସ୍ମରୋ ମନ୍ତ୍ରାନଧୀତେ କର୍ମାଣି କୁରୁତେ
ପୁତ୍ରାଂଶ୍ଚ ପଶୁଂଶ୍ଚେଚ୍ଛତ ଇମଂ ଚ ଲୋକମମ୍ନଂ ଚେଚ୍ଛତ ଆଶାମୁପାସ୍-ସ୍ମୃତି ॥ ୭.୧୪.୧॥

ସ ଯ ଆଶାଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତ ଆଶୟାଂସ୍ୟ ସର୍ବେ କାମାଃ ସମୃଧ୍ୟନ୍ତ୍ୟମୋଦା ହାସ୍ୟାଶିଷୋ ଭବନ୍ତି
ୟବଦାଶାୟା ଗତଂ ତତ୍ରାସ୍ୟ ଯଥାକାମଚାରୋ ଭବନ୍ତି ଯ ଆଶାଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପାସ୍ତେଽସ୍ତି ଭଗବ
ଆଶାୟା ଭୂୟ ଇତ୍ୟାଶାୟା ବାବ ଭୂୟୋଽସ୍ତୀତି ତନ୍ନେ ଭଗବାନ୍-ବ୍ରବୀଦ୍ଭିତି ॥ ୭.୧୪.୨॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଚତୁର୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ପ୍ରାଣୋ ବା ଆଶାୟା ଭୂୟାନ୍ୟଥା ବା ଅରା ନାଭୌ ସମର୍ପିତା ଏବମସ୍ମିନ୍ ପ୍ରାଣେ ସର୍ବଂ ସମର୍ପିତଂ
ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରାଣେନ ଯାତି ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରାଣଂ ଦଦାତି ପ୍ରାଣାୟ ଦଦାତି ପ୍ରାଣୋ ହ ପିତା ପ୍ରାଣୋ
ମାତା ପ୍ରାଣୋ ଭ୍ରାତା ପ୍ରାଣଃ ସ୍ୱସା ପ୍ରାଣ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଃ ପ୍ରାଣୋ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ॥ ୭.୧୫.୧॥

ସ ଯଦି ପିତରଂ ବା ମାତରଂ ବା ଭ୍ରାତରଂ ବା ସ୍ୱସାରଂ ବାଚାର୍ଯ୍ୟଂ ବା ବ୍ରାହ୍ମଣଂ ବା କିଂଚିଦ୍ ଭୃଶମିବ
ପ୍ରତ୍ୟାହ ଧିକ୍ଘ୍ନଂସ୍ତୈତ୍ୟବୈନମାତୁଃ ପିତୃହା ବୈ ତ୍ୱମସି ମାତୃହା ବୈ ତ୍ୱମସି ଭ୍ରାତୃହା ବୈ ତ୍ୱମସି
ସ୍ୱସୃହା ବୈ ତ୍ୱମସ୍ୟାଚାର୍ଯ୍ୟହା ବୈ ତ୍ୱମସି ବ୍ରାହ୍ମଣହା ବୈ ତ୍ୱମସୀତି ॥ ୭.୧୫.୨॥

ଅଥ ଯଦ୍ୟପ୍ୟେନାନୁକ୍ରାନ୍ତପ୍ରାଣାନ୍ ଶୂଲେନ ସମାସଂ ବ୍ୟତିଷଂଦହେନ୍ନୈବୈନଂ ବ୍ରୂୟୁଃ
ପିତୃହାଂସୀତି ନ ମାତୃହାଂସୀତି ନ ଭ୍ରାତୃହାଂସୀତି ନ ସ୍ୱସୃହାଂସୀତି ନାଚାର୍ଯ୍ୟହାଂସୀତି
ନ ବ୍ରାହ୍ମଣହାଂସୀତି ॥ ୭.୧୫.୩॥

ପ୍ରାଣୋ ହ୍ୟେବୈତାନି ସର୍ବାଣି ଭବନ୍ତି ସ ବା ଏଷ ଏବଂ ପଶ୍ୟନ୍ନେବଂ ମନ୍ତ୍ରାନ ଏବଂ ବିଜାନନ୍ନୁତିବାଦୀ
ଭବନ୍ତି ତଂ ଚେଦ୍ଭୂୟୁରତିବାଦ୍ୟସୀତ୍ୟତିବାଦ୍ୟସ୍ମୀତି ବ୍ରୂୟାନ୍ନାପଦ୍ଭୁବୀତ ॥ ୭.୧୫.୪॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ପଞ୍ଚଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଏଷ ତୁ ବା ଅତିବଦତି ଯଃ ସତ୍ୟେନାତିବଦତି ସୋଽହଂ ଭଗବଃ ସତ୍ୟେନାତିବଦାନୀତି
ସତ୍ୟଂ ତ୍ୱେବ ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟମିତି ସତ୍ୟଂ ଭଗବୋ ବିଜିଜ୍ଞାସ ଇତି ॥ ୭.୧୭.୧॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଷୋଡଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ସପ୍ତଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ୟଦା ବୈ ବିଜାନାତ୍ୟଥ ସତ୍ୟଂ ବଦତି ନାବିଜାନନ୍ ସତ୍ୟଂ ବଦତି ବିଜାନନ୍ନେବ ସତ୍ୟଂ
ବଦତି ବିଜ୍ଞାନଂ ତ୍ୱେବ ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟମିତି ବିଜ୍ଞାନଂ ଭଗବୋ ବିଜିଜ୍ଞାସ ଇତି ॥ ୭.୧୭.୧॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ସପ୍ତଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଅଷ୍ଟାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ୟଦା ବୈ ମନୁତେଽଥ ବିଜାନାତି ନାମତ୍ତା ବିଜାନାତି ମତ୍ତୈବ ବିଜାନାତି ମତିସ୍ତୈବ
ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟେତି ମତିଂ ଭଗବୋ ବିଜିଜ୍ଞାସ ଇତି ॥ ୭.୧୮.୧॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଅଷ୍ଟାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଏକୋନବିଂଶତିତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ୟଦା ବୈ ଶ୍ରବଧାତ୍ୟଥ ମନୁତେ ନାଶ୍ରବଧନ୍ନୁତେ ଶ୍ରବଧଦେବ ମନୁତେ ଶ୍ରବ୍ଧା ତ୍ୱେବ
ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟେତି ଶ୍ରବ୍ଧାଂ ଭଗବୋ ବିଜିଜ୍ଞାସ ଇତି ॥ ୭.୧୯.୧॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଏକୋନବିଂଶତିତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ବିଂଶତିତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଯଦା ବୈ ନିସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟତ୍ୟଥ ଶ୍ରଦଧାତି ନାନିସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟଜ୍ଞୁଧଧାତି ନିସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟନ୍ନେବ ଶ୍ରଦଧାତି
ନିଷ୍ଠା ତ୍ୱେବ ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟେତି ନିଷ୍ଠାଂ ଭଗବୋ ବିଜିଜ୍ଞାସ ଇତି ॥ ୭.୨୦.୧॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ବିଂଶତିତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଏକବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଯଦା ବୈ କରୋତ୍ୟଥ ନିସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟି ନାକୃତ୍ୱା ନିସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟି କୃତ୍ୱେବ ନିସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟି କୃତିସ୍ତ୍ୱେବ
ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟେତି କୃତିଂ ଭଗବୋ ବିଜିଜ୍ଞାସ ଇତି ॥ ୭.୨୧.୧॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଏକବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଦ୍ୱାବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଯଦା ବୈ ସୁଖଂ ଲଭତେଽଥ କରୋତି ନାସୁଖଂ ଲବ୍ଧ୍ୱା କରୋତି ସୁଖମେବ ଲବ୍ଧ୍ୱା କରୋତି
ସୁଖଂ ତ୍ୱେବ ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟମିତି ସୁଖଂ ଭଗବୋ ବିଜିଜ୍ଞାସ ଇତି ॥ ୭.୨୨.୧॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ୱାବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ତ୍ରୟୋବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ୟୋ ବୈ ଭୂମା ତସୁଖଂ ନାଲ୍ଲେ ସୁଖମସ୍ତି ଭୂମୈବ ସୁଖଂ ଭୂମା ତ୍ୱେବ ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟ ଇତି
ଭୂମାନଂ ଭଗବୋ ବିଜିଜ୍ଞାସ ଇତି ॥ ୭.୨୩.୧॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ତ୍ରୟୋବିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଚତୁର୍ବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

ଯତ୍ର ନାନ୍ୟପୁଣ୍ୟତି ନାନ୍ୟଲ୍ଲୁଣୋତି ନାନ୍ୟଦ୍ବିଜାନାତି ସ
ଭୂମାଃଥ ଯତ୍ରାନ୍ୟପୁଣ୍ୟତ୍ୟନ୍ୟଲ୍ଲୁଣୋତ୍ୟନ୍ୟଦ୍ବିଜାନାତି ତଦଲ୍ଲୁଂ ଯେ ବୈ ଭୂମା ତଦମୃତମଥ ଯଦଲ୍ଲୁଂ
ତନ୍ନୃତ୍ୟଃ ସ ଭଗବଃ କସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇତି ସ୍ବେ ମହିମ୍ନି ଯଦି ବା ନ ମହିମ୍ନୀତି ॥ ୭.୨୪.୧॥

ଗୋଅଶ୍ବମିହ ମହିମେତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ ହସ୍ତିହିରଣ୍ୟଂ ଦାସଭାର୍ଯ୍ୟଂ କ୍ଷେତ୍ରାଣ୍ୟାୟତନାନୀତି
ନାହମେବଂ ବ୍ରବୀମି ବ୍ରବୀମୀତି ହୋବାଚାନେୟା ହ୍ୟନ୍ୟସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇତି ॥ ୭.୨୪.୨॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଚତୁର୍ବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

॥ ପଞ୍ଚବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

ସ ଏବାଧସ୍ତାସ୍ତ୍ର ଉପରିଷ୍ଠାସ୍ତ୍ର ପଶ୍ଚାସ୍ତ୍ର ପୁରସ୍ତାସ୍ତ୍ର ଦକ୍ଷିଣତଃ ସ ଉତ୍ତରତଃ ସ ଏବେଦଃ
ସର୍ବମିତ୍ୟଥାତୋଃହଂକାରାଦେଶ ଏବାହମେବାଧସ୍ତାଦହମୁପରିଷ୍ଠାଦହଂ ପଶ୍ଚାଦହଂ
ପୁରସ୍ତାଦହଂ ଦକ୍ଷିଣତୋଃହମୁତ୍ତରତୋଃହମେବେଦଃ ସର୍ବମିତି ॥ ୭.୨୫.୧॥

ଅଥାତ ଆତ୍ମାଦେଶ ଏବାତ୍ତ୍ୱେବାଧସ୍ତାଦାତ୍ମୋପରିଷ୍ଠାଦାତ୍ମା ପଶ୍ଚାଦାତ୍ମା ପୁରସ୍ତାଦାତ୍ମା
ଦକ୍ଷିଣତ ଆତ୍ମୋତ୍ତରତ ଆତ୍ମେବେଦଃ ସର୍ବମିତି ସ ବା ଏଷ ଏବଂ ପଶ୍ୟନ୍ନେବଂ ମନ୍ଦାନ
ଏବଂ ବିଜାନନ୍ନାତ୍ମରତିରାତ୍ମକ୍ରୀତ ଆତ୍ମମିଥୁନ ଆତ୍ମାନନ୍ଦଃ ସ ସ୍ବରାତ୍ ଭବତି ତସ୍ୟ ସର୍ବେଷୁ
ଲୋକେଷୁ କାମଚାରୋ ଭବତି ଅଥ ଯେନ୍ୟଥାତୋ ବିଦୁରନ୍ୟରାଜାନସ୍ତେ କ୍ଷୟଲୋକା
ଭବନ୍ତି ତେଷାଃ ସର୍ବେଷୁ ଲୋକେଷୁକାମଚାରୋ ଭବତି ॥ ୭.୨୫.୨॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ପଞ୍ଚବିଂଶ ଖଣ୍ଡ ॥

॥ ଷଡ୍ଫିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ତସ୍ୟ ହ ବା ଏତସ୍ୟୈବଂ ପଶ୍ୟତ ଏବଂ ମନ୍ଦାନସ୍ୟୈବଂ ବିଜାନତ ଆତ୍ମତଃ ପ୍ରାଣ ଆତ୍ମତ
ଆଶାତ୍ମତଃ ସ୍ମର ଆତ୍ମତ ଆକାଶ ଆତ୍ମତସ୍ତେଜ ଆତ୍ମତ ଆପ ଆତ୍ମତ
ଆବିର୍ଭାବତିରୋଭାବାବାତ୍ମତୋଽନ୍ନମାତ୍ମତୋ ବଲମାତ୍ମତୋ ବିଜ୍ଞାନମାତ୍ମତୋ
ଧ୍ୟାନମାତ୍ମତଶ୍ଚିତ୍ତମାତ୍ମତଃ ସଂକଳ୍ପ ଆତ୍ମତୋ ମନ ଆତ୍ମତୋ ବାଗାତ୍ମତୋ ନାମାତ୍ମତୋ
ମନ୍ତ୍ରା ଆତ୍ମତଃ କର୍ମାଶ୍ୟାତ୍ମତ ଏବେଦଃ ସର୍ବମିତି ॥ ୭.୨୭.୧॥

ତଦେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ନ ପଶ୍ୟା ମୃତ୍ୟୁଂ ପଶ୍ୟତି ନ ରୋଗଂ ନୋତ ଦୁଃଖତାଃ
ସର୍ବଂ ହ ପଶ୍ୟଃ ପଶ୍ୟତି ସର୍ବମାପ୍ନୋତି ସର୍ବଶ ଇତି ସ ଏକଧା ଭବତି ତ୍ରିଧା ଭବତି
ପଞ୍ଚଧା ସପ୍ତଧା ନବଧା ଚୈବ ପୁନଶ୍ଚୈକାଦଶଃ ସ୍ତୂତଃ ଶତଂ ଚ ଦଶ ଚୈକଶ୍ଚ ସହସ୍ରାଶି ଚ
ବିଂଶତିରାହାରଶୁଦ୍ଧୌ ସତ୍ତ୍ୱଶୁଦ୍ଧିଃ ସତ୍ତ୍ୱଶୁଦ୍ଧୌ ଧୂବା ସ୍ତୂତିଃ ସ୍ତୂତିଲକ୍ଷ୍ମେ ସର୍ବଗ୍ରହୀନାଂ
ବିପ୍ରମୋକ୍ଷସ୍ତୁଷ୍ଟୈ ମୃଦିତକଷାୟାୟ ତମସସ୍ତ୍ୱାରଂ ଦର୍ଶୟତି ଭଗବାନ୍ ସନକ୍ଷୁମାରସ୍ତଃ ସ୍ୱନ୍
ଇତ୍ୟାତକ୍ଷତେ ତଃ ସ୍ୱନ୍ ଇତ୍ୟାତକ୍ଷତେ ॥ ୭.୨୭.୨॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମାଧ୍ୟାୟେ ଷଡ୍ଫିଂଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଇତି ସପ୍ତମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

|| ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ||

|| ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଓଁ ଅଥ ଯୁଦିଦମସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମପୁରେ ଦହରଂ ପୁଣ୍ଡରୀକଂ ବେଶ୍ମ
ଦହରୋଽସ୍ମିନ୍ନୁକ୍ତରାକାଶସ୍ତସ୍ମିନ୍ୟଦକ୍ତସ୍ତଦନ୍ଦେଷ୍ଟବ୍ୟଂ ତଦ୍ବାବ ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟମିତି || ୮.୧.୧||

ତଂ ଚେଦୁୟୁର୍ଯୁଦିଦମସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମପୁରେ ଦହରଂ ପୁଣ୍ଡରୀକଂ ବେଶ୍ମ ଦହରୋଽସ୍ମିନ୍ନୁକ୍ତରାକାଶଃ
କିଂ ତଦତ୍ର ବିଦ୍ୟତେ ଯଦନ୍ଦେଷ୍ଟବ୍ୟଂ ଯଦ୍ବାବ ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟମିତି ସ ବ୍ରୁୟାତ୍ || ୮.୧.୨||

ୟାବାନ୍ନା ଅୟମାକାଶସ୍ତାବାନେଷୋଽକ୍ତର୍ହୃଦୟ ଆକାଶ ଉଭେ ଅସ୍ମିନ୍ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ
ଅନ୍ତରେବ ସମାହିତେ ଉଭାବଗ୍ନିଶ୍ଚ ବାୟୁଶ୍ଚ ସୂର୍ଯ୍ୟାଚନ୍ଦ୍ରମସାରୁଭୌ
ବିଦ୍ୟାନ୍ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ଯଜ୍ଞାସ୍ୟେହାସ୍ତି ଯଜ ନାସ୍ତି ସର୍ବଂ ତଦସ୍ମିନ୍ସମାହିତମିତି || ୮.୧.୩||

ତଂ ଚେଦୁୟୁରସ୍ମିଂଶ୍ଚେଦିଦଂ ବ୍ରହ୍ମପୁରେ ସର୍ବଂ ସମାହିତଂ ସର୍ବାଣି ଚ ଭୂତାନି ସର୍ବେ ଚ
କାମା ଯଦୈତଜ୍ଜରା ବାପ୍ନୋତି ପ୍ରଧୁଂସତେ ବା କିଂ ତତୋଽତିଶିଷ୍ୟତ ଇତି || ୮.୧.୪||

ସ ବ୍ରୁୟାନ୍ନାସ୍ୟ ଜରୟୈତଜ୍ଞୀୟତି ନ ବପେନାସ୍ୟ ହନ୍ୟତ ଏତସ୍ତତ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମପୁରମସ୍ମିନ୍-କାମାଃ
ସମାହିତାଃ ଏଷ ଆତ୍ମାଽପହତପାପ୍ନା ବିଜରୋ ବିମୃତ୍ୟୁର୍ବିଶୋକୋ ବିଜିଘ୍ରୋଽପିପାସଃ ସତ୍ୟକାମଃ
ସତ୍ୟସଂକଳ୍ପୋ ଯଥା ହ୍ୟେବେହ ପ୍ରଜା ଅନ୍ଧାବିଶନ୍ତି ଯଥାନ୍ନୁଶାସନଂ ଯଂ ଯମନ୍ତମଭିକାମା
ଭବନ୍ତି ଯଂ ଜନପଦଂ ଯଂ କ୍ଷେତ୍ରଭାଗଂ ତଂ ତମେବୋପଜୀବନ୍ତି || ୮.୧.୫||

ତଦ୍ୟଥେହ କର୍ମଜିତୋ ଲୋକଃ କ୍ଷୀୟତ ଏବମେବାମୁତ୍ର ପୁଣ୍ୟଜିତୋ ଲୋକଃ କ୍ଷୀୟତେ
ତଦ୍ୟ ଇହାତ୍ମାନମନନ୍ନୁବିଦ୍ୟ ବ୍ରଜନ୍ତ୍ୟେତାଂଶ୍ଚ ସତ୍ୟାନ୍ କାମାଂସ୍ତେଷାଂ ସର୍ବେଷୁ
ଲୋକେଷ୍ଟକାମତାରୋ ଭବତ୍ୟଥ ଯ ଇହାତ୍ମାନମନନ୍ନୁବିଦ୍ୟ ବ୍ରଜନ୍ତ୍ୟେତାଂଶ୍ଚ ସତ୍ୟାନ୍ କାମାଂସ୍ତେଷାଂ
ସର୍ବେଷୁ ଲୋକେଷ୍ଟ କାମତାରୋ ଭବତି || ୮.୧.୬||

|| ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ପ୍ରଥମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

॥ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ଯଦି ପିତୃଲୋକକାମୋ ଭବତି ସଂକଳ୍ପାଦେବାସ୍ୟ ପିତରଃ
ସମୁତ୍ଥିଷ୍ଠତି ତେନ ପିତୃଲୋକେନ ସଂପନ୍ନୋ ମହୀୟତେ ॥ ୮.୨.୧॥

ଅଥ ଯଦି ମାତୃଲୋକକାମୋ ଭବତି ସଂକଳ୍ପାଦେବାସ୍ୟ ମାତରଃ
ସମୁତ୍ଥିଷ୍ଠତି ତେନ ମାତୃଲୋକେନ ସଂପନ୍ନୋ ମହୀୟତେ ॥ ୮.୨.୨॥

ଅଥ ଯଦି ଭ୍ରାତୃଲୋକକାମୋ ଭବତି ସଂକଳ୍ପାଦେବାସ୍ୟ ଭ୍ରାତରଃ
ସମୁତ୍ଥିଷ୍ଠତି ତେନ ଭ୍ରାତୃଲୋକେନ ସଂପନ୍ନୋ ମହୀୟତେ ॥ ୮.୨.୩॥

ଅଥ ଯଦି ସ୍ଵସ୍ତୃଲୋକକାମୋ ଭବତି ସଂକଳ୍ପାଦେବାସ୍ୟ ସ୍ଵସ୍ତାରଃ
ସମୁତ୍ଥିଷ୍ଠତି ତେନ ସ୍ଵସ୍ତୃଲୋକେନ ସଂପନ୍ନୋ ମହୀୟତେ ॥ ୮.୨.୪॥

ଅଥ ଯଦି ସଖିଲୋକକାମୋ ଭବତି ସଂକଳ୍ପାଦେବାସ୍ୟ ସଖାୟଃ
ସମୁତ୍ଥିଷ୍ଠତି ତେନ ସଖିଲୋକେନ ସଂପନ୍ନୋ ମହୀୟତେ ॥ ୮.୨.୫॥

ଅଥ ଯଦି ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟଲୋକକାମୋ ଭବତି ସଂକଳ୍ପାଦେବାସ୍ୟ
ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟେ ସମୁତ୍ଥିଷ୍ଠତସ୍ତେନ ଗନ୍ଧମାଲ୍ୟଲୋକେନ ସଂପନ୍ନୋ ମହୀୟତେ ॥ ୮.୨.୬॥

ଅଥ ଯଦ୍ୟନ୍ନପାନଲୋକକାମୋ ଭବତି ସଂକଳ୍ପାଦେବାସ୍ୟାନ୍ନପାନେ
ସମୁତ୍ଥିଷ୍ଠତସ୍ତେନାନ୍ନପାନଲୋକେନ ସଂପନ୍ନୋ ମହୀୟତେ ॥ ୮.୨.୭॥

ଅଥ ଯଦି ଗୀତବାଦିତଲୋକକାମୋ ଭବତି ସଂକଳ୍ପାଦେବାସ୍ୟ
ଗୀତବାଦିତେ ସମୁତ୍ଥିଷ୍ଠତସ୍ତେନ ଗୀତବାଦିତଲୋକେନ ସଂପନ୍ନୋ ମହୀୟତେ ॥ ୮.୨.୮॥

ଅଥ ଯଦି ସ୍ତ୍ରୀଲୋକକାମୋ ଭବତି ସଂକଳ୍ପାଦେବାସ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀୟଃ
ସମୁତ୍ଥିଷ୍ଠତି ତେନ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକେନ ସଂପନ୍ନୋ ମହୀୟତେ ॥ ୮.୨.୯॥

ୟଂ ଯୁମନ୍ତମଭିକାମୋ ଭବତି ଯଂ କାମଂ କାମୟତେ ସୋଽସ୍ୟ
ସଂକଳ୍ପାଦେବ ସମୁତ୍ଥିଷ୍ଠତି ତେନ ସଂପନ୍ନୋ ମହୀୟତେ || ୮.୭.୧୦||

|| ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵିତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଦୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ତ ଇମେ ସତ୍ୟାଃ କାମା ଅନୃତାପିଧାନାସ୍ତେଷାଃ ସତ୍ୟାନାଃ
ସତାମନୃତମପିଧାନଂ ଯୋ ଯୋ ହ୍ୟସ୍ୟେତଃ ପ୍ରେତି ନ ତମିହ ଦର୍ଶନାୟ ଲଭତେ || ୮.୩.୧||

ଅଥ ଯେ ଚାସ୍ୟେହ ଜୀବା ଯେ ଚ ପ୍ରେତା ଯଜ୍ଞାନ୍ୟଦିକ୍ଛନ୍ତି ଲଭତେ ସର୍ବଂ ତଦତ୍ର ଗତ୍ଵା
ବିନ୍ଦତେଽତ୍ର ହ୍ୟସ୍ୟୈତେ ସତ୍ୟାଃ କାମା ଅନୃତାପିଧାନାସ୍ତଦ୍ୟଥାପି ହିରଣ୍ୟନିଧିଂ
ନିହିତମକ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞା ଭପୟ୍ମୁପରି ସଂଚରନ୍ତୋ ନ ବିନ୍ଦେୟୁରେବମେବେମାଃ ସର୍ବାଃ ପ୍ରଜା
ଅହରହର୍ଗଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟ ଏତଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ନ ବିନ୍ଦନ୍ତ୍ୟନୃତେନ ହି ପ୍ରତ୍ୟୁତାଃ || ୮.୩.୨||

ସ ବା ଏଷ ଆତ୍ମା ଦୃଦି ତସ୍ୟୈତଦେବ ନିରୁକ୍ତଃ ଦୃଦ୍ୟୟମିତି
ତସ୍ମାଦ୍ଵିଦୟମହରହର୍ବା ଏବଂବିସ୍ମର୍ଗଂ ଲୋକମେତି || ୮.୩.୩||

ଅଥ ଯ ଏଷ ସଂପ୍ରସାଦୋଽସ୍ମାକ୍ଛରୀରାସ୍ତମୁଦ୍ଵାୟ ପରଂ ଜ୍ୟୋତିରୁପସଂପଦ୍ୟ ସ୍ଵେନ
ରୂପେଣାଭିନିଷ୍ଠୟତ ଏଷ ଆତ୍ମେତି ହୋବାଚତଦମୃତମଭୟମେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତି ତସ୍ୟ
ହ ବା ଏତସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ନାମ ସତ୍ୟମିତି || ୮.୩.୪||

ତାନି ହ ବା ଏତାନି ତ୍ରୀଣ୍ୟକ୍ଷରାଣି ସତୀୟମିତି ତଦ୍ୟସ୍ତଉଦମୃତମଥ ଯତ୍ଵି ତନ୍ମୂର୍ତ୍ୟମଥ
ୟଦ୍ୟଂ ତେନୋଭେ ଯଜ୍ଞତି ଯଦନେନୋଭେ ଯଜ୍ଞତି ତସ୍ମାଦ୍ୟମହରହର୍ବା
ଏବଂବିସ୍ମର୍ଗଂ ଲୋକମେତି || ୮.୩.୫||

|| ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ଦୃତୀୟଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

॥ ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ଯୁ ଆତ୍ମା ସ ସେତୁର୍ବିଧୃତିରେଷାଂ ଲୋକାନାମସଂଭେଦାୟ ନୈତଃ ସେତୁମହୋରାତ୍ରେ
ତରତୋ ନ ଜରା ନ ମୃତ୍ୟୁର୍ନ ଶୋକୋ ନ ସୁକୃତଂ ନ ଦୁଷ୍ଟତଃ ସର୍ବେ ପାପ୍ମାନୋଃତୋ
ନିବର୍ତ୍ତନ୍ତେଽପହତପାପ୍ମା ହ୍ୟେଷ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଃ ॥ ୮.୪.୧॥

ତସ୍ମାଦ୍ବା ଏତଃ ସେତୁଂ ତୀର୍ତ୍ତାଃକ୍ଷଃ ସନ୍ନନକ୍ଷୋ ଭବତି ବିକ୍ଷଃ ସନ୍ନବିକ୍ଷୋ ଭବତ୍ୟପତାପୀ
ସନ୍ନନୁପତାପୀ ଭବତି ତସ୍ମାଦ୍ବା ଏତଃ ସେତୁଂ ତୀର୍ତ୍ତାପି ନକ୍ରମହରେବାଭିନିଷ୍ପଦ୍ୟତେ
ସକୃଦ୍ଭିଭାତୋ ହ୍ୟେବୈଷ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଃ ॥ ୮.୪.୨॥

ତଦ୍ୟ ଏବୈତଂ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣାନୁବିନ୍ଧନ୍ତି ତେଷାମେବୈଷ
ବ୍ରହ୍ମଲୋକସ୍ତେଷାଃ ସର୍ବେଷୁ ଲୋକେଷୁ କାମଚାରୋ ଭବତି ॥ ୮.୪.୩॥

॥ ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ଚତୁର୍ଥଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ଅଥ ଯଦ୍ୟଜ୍ଞି ଇତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମେବ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ
ହ୍ୟେବ ଯୋ ଜ୍ଞାତା ତଂ ବିନ୍ଧତେଽଥ ଯଦିଷ୍ଟମିତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମେବ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ ହ୍ୟେବେଷ୍ଟାତ୍ମାନମନୁବିନ୍ଧତେ ॥ ୮.୫.୧॥

ଅଥ ଯସ୍ତତ୍ରାୟମିତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମେବ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ
ହ୍ୟେବ ସତ ଆତ୍ମନସ୍ତାଣଂ ବିନ୍ଧତେଽଥ ଯନ୍ନୌନମିତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମେବ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣ ହ୍ୟେବାତ୍ମାନମନୁବିନ୍ଧ୍ୟ ମନୁତେ ॥ ୮.୫.୨॥

ଅଥ ଯଦନାଶକାୟନମିତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମେବ ତଦେଷ ହ୍ୟାତ୍ମା ନ ନଶ୍ୟତି ଯଂ
ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣାନୁବିନ୍ଦତେଽଥ ଯଦରଣ୍ୟାୟନମିତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମେବ ତଉରଶ୍ଚ ହ ବୈ
ଶ୍ୟଶ୍ଚାଶ୍ଚୈବୌ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ତୃତୀୟସ୍ୟାମିତୋ ଦିବି ତଦୈରଂ ମଦୀୟଃ ସରସ୍ତଦଶ୍ଚତ୍ସଃ
ସୋମସବନସ୍ତଦପରାଜିତା ପୂର୍ବହ୍ନଶଃ ପ୍ରଭୁବିମିତଃ ହିରଶ୍ଚୟମ୍ ।। ୮.୫.୩।।

ତଦ୍ୟ ଏବୈତାବରଂ ଚ ଶ୍ୟଂ ଚାଶ୍ଚୈବୌ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେଣାନୁବିନ୍ଦତି
ତେଷାମେବୈଷ ବ୍ରହ୍ମଲୋକସ୍ତେଷାଃ ସର୍ବେଷୁ ଲୋକେଷୁ କାମଚାରୋ ଭବତି ।। ୮.୫.୪।।

।। ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ପଞ୍ଚମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଅଥ ଯା ଏତା ହୃଦୟସ୍ୟ ନାତ୍ୟସ୍ତାଃ ପିଙ୍ଗଲସ୍ୟାଶିନ୍ନସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠନ୍ତି
ଶୁକ୍ଳସ୍ୟ ନୀଲସ୍ୟ ପୀତସ୍ୟ ଲୋହିତସ୍ୟେତ୍ୟସୌ ବା ଆଦିତ୍ୟଃ
ପିଙ୍ଗଲ ଏଷ ଶୁକ୍ଳ ଏଷ ନୀଲ ଏଷ ପୀତ ଏଷ ଲୋହିତଃ ।। ୮.୬.୧।।

ତଦ୍ୟଥା ମହାପଥ ଆତତ ଉତ୍ତୌ ଗ୍ରାମୌ ଗଚ୍ଛତୀମଂ ଚାମୁଂ
ଚୈବମେବୈତା ଆଦିତ୍ୟସ୍ୟ ରଶ୍ମୟ ଉତ୍ତୌ ଲୋକୌ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀମଂ ଚାମୁଂ
ଚାମୁଷ୍ମାଦାଦିତ୍ୟାତ୍-ପ୍ରତାୟନ୍ତେ ତା ଆସୁ ନାତୀଷୁ ସୃଷ୍ଟା
ଆଭ୍ୟୋ ନାତୀଭ୍ୟଃ ପ୍ରତାୟନ୍ତେ ତେଂମୁଷ୍ମିନ୍ନାଦିତ୍ୟେ ସୃଷ୍ଟାଃ ।। ୮.୬.୨।।

ତଦ୍ୟତ୍ରେତସ୍ତୁପ୍ତଃ ସମସ୍ତଃ ସଂପ୍ରସନ୍ନଃ ସ୍ବପ୍ନଂ ନ ବିଜାନାତ୍ୟାସୁ ତଦା ନାତୀଷୁ ସୃଷ୍ଟୋ
ଭବତି ତଂ ନ କଶ୍ଚନ ପାପ୍ତା ସ୍ମୃଶତି ତେଜସା ହି ତଦା ସଂପନ୍ନୋ ଭବତି ।। ୮.୬.୩।।

ଅଥ ଯତ୍ରେତଦବଲିମାନଂ ନୀତୋ ଭବତି ତମଭିତ ଆସୀନା ଆହୁର୍ଜାନାସି ମାଂ
ଜାନାସି ମାମିତି ସ ଯାବଦସ୍ମାଚ୍ଛରୀରାଦନୁକ୍ରାନ୍ତୋ ଭବତି ତାବଦ୍ଜାନାତି ।। ୮.୬.୪।।

ଅଥ ଯତ୍ରେତଦସ୍ମାନ୍ନରୀରାଦୁକ୍ତାମତ୍ୟଥୈତୈରେବ ରଶ୍ମିଭିରୂର୍ଧ୍ୱମାକ୍ରମତେ ସ ଓମିତି ବା
ହୋଦ୍ୱା ମୀୟତେ ସ ଯାବତ୍ଷିପ୍ୟେନ୍ନନସ୍ତାବଦାଦିତ୍ୟଂ ଗଚ୍ଛତ୍ୟେତଦ୍ୱୈ ଖଲୁ
ଲୋକଦ୍ୱାରଂ ବିଦୁଷାଂ ପ୍ରପଦନଂ ନିରୋଧୋଽବିଦୁଷାମ୍ || ୮.୭.୫||

ତଦେଷ ଶ୍ଳୋକଃ |

ଶତଂ ଚୈକା ଚ ହୃଦୟସ୍ୟ ନାତ୍ୟସ୍ତାସାଂ ମୂର୍ଧାନମଭିନିଃସୃତୈକା |
ତୟୋର୍ଧ୍ୱମାୟନ୍ନମୃତତ୍ୱମେତି ବିଷ୍ଣୁତ୍ତନ୍ୟା ଉକ୍ରମଣେ ଭବନ୍ତ୍ୟୁକ୍ରମଣେ ଭବନ୍ତି || ୮.୭.୬||

|| ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ଷଷ୍ଠଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ୟ ଆତ୍ମାଽପହତପାପ୍ତା ବିଜରୋ ବିମୃତ୍ୟର୍ବିଶୋକୋ ବିଜିଘ୍ରୋଽପିପାସଃ ସତ୍ୟକାମଃ
ସତ୍ୟସଂକଳ୍ପଃ ସୋଽନ୍ୱେଷ୍ଟବ୍ୟଃ ସ ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟଃ ସ ସର୍ବାଂଶ୍ଚ ଲୋକାନାପ୍ନୋତି
ସର୍ବାଂଶ୍ଚ କାମାନ୍ୟସ୍ତମାତ୍ମାନମନୁବିଦ୍ୟ ବିଜାନାତୀତି ହ ପ୍ରଜାପତିରୁବାଚ || ୮.୭.୧||

ତଦ୍ଭୋଭୟେ ଦେବାସୁରା ଅନୁରୁରୁପିରେ ତେ ହୋରୁର୍ହନ୍ତ ତମାତ୍ମାନମନ୍ୱିକ୍ଷାମୋ
ୟମାତ୍ମାନମନ୍ୱିଷ୍ୟ ସର୍ବାଂଶ୍ଚ ଲୋକାନାପ୍ନୋତି ସର୍ବାଂଶ୍ଚ କାମାନିତୀନ୍ଦ୍ରୋ ହୈବ
ଦେବାନାମଭିପ୍ରବବ୍ରାଜ ବିରୋଚନୋଽସୁରାଣାଂ ତୌ ହାସଂବିଦାନାବେବ ସମିପ୍ତାଣୀ
ପ୍ରଜାପତିସକାଶମାଜଗ୍ନୁରୁଃ || ୮.୭.୨||

ତୌ ହ ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶତଂ ବର୍ଷାଣି ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମୁଷତୁସ୍ତୌ ହ ପ୍ରଜାପତିରୁବାଚ କିମିଚ୍ଛନ୍ତାବବାସ୍ତମିତି
ତୌ ହୋତତୁର୍ଯ୍ୟ ଆତ୍ମାଽପହତପାପ୍ତା ବିଜରୋ ବିମୃତ୍ୟର୍ବିଶୋକୋ ବିଜିଘ୍ରୋଽପିପାସଃ
ସତ୍ୟକାମଃ ସତ୍ୟସଂକଳ୍ପଃ ସୋଽନ୍ୱେଷ୍ଟବ୍ୟଃ ସ ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟଃ ସ ସର୍ବାଂଶ୍ଚ ଲୋକାନାପ୍ନୋତି
ସର୍ବାଂଶ୍ଚ କାମାନ୍ୟସ୍ତମାତ୍ମାନମନୁବିଦ୍ୟ ବିଜାନାତୀତି ଭଗବତୋ ବତୋ
ବେଦୟନ୍ତେ ତମିଚ୍ଛନ୍ତାବବାସ୍ତମିତି || ୮.୭.୩||

ତୌ ହ ପ୍ରଜାପତିରୁବାର ଯୁ ଏଷୋଃକ୍ଷିଣି ପୁରୁଷୋ ଦୃଶ୍ୟତ ଏଷ ଆତ୍ମେତି
ହୋବାଚୈତଦମୃତମଭୟମେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟଥ ଯୋଃୟଂ ଭଗବୋଽୟଂ ପରିଖ୍ୟାୟତେ ଯୁଷ୍ଟାୟମାଦର୍ଶେ
କତମ ଏଷ ଇତ୍ୟେଷ ଭ ଏବୈଷ୍ଟୁ ସର୍ବେଷ୍ଟୁକ୍ତେଷ୍ଟୁ ପରିଖ୍ୟାୟତ ଇତି ହୋବାର ।। ୮.୭.୪।।

।। ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ସପ୍ତମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଅଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଭଦଗରାବ ଆତ୍ମାନମବେକ୍ଷ୍ୟ ଯଦାତ୍ମନୋ ନ ବିଜାନୀଥସ୍ତନ୍ନେ ପ୍ରବ୍ରୁତମିତି ତୌ
ହୋଦଗରାବେଽବେକ୍ଷାଂଚକ୍ରାତେ ତୌ ହ ପ୍ରଜାପତିରୁବାର କିଂ ପଶ୍ୟଥ ଇତି ତୌ
ହୋଚତୁଃ ସର୍ବମେବେଦମାବାଂ ଭଗବ ଆତ୍ମାନଂ ପଶ୍ୟାବ ଆ ଲୋମଭ୍ୟଃ ଆ
ନଶେଭ୍ୟଃ ପ୍ରତିରୁପମିତି ।। ୮.୮.୧।।

ତୌ ହ ପ୍ରଜାପତିରୁବାର ସାଧୁଲ୍ଲଂକୃତୌ ସୁବସନୌ ପରିଷ୍କୃତୌ
ଭୂତ୍ୱୋଦଗରାବେଽବେକ୍ଷେଥାମିତି ତୌ ହ ସାଧୁଲ୍ଲଂକୃତୌ ସୁବସନୌ ପରିଷ୍କୃତୌ
ଭୂତ୍ୱୋଦଗରାବେଽବେକ୍ଷାଂଚକ୍ରାତେ ତୌ ହ ପ୍ରଜାପତିରୁବାର କିଂ ପଶ୍ୟଥ ଇତି ।। ୮.୮.୨।।

ତୌ ହୋଚତୁର୍ଯ୍ୟଥୈବେଦମାବାଂ ଭଗବଃ ସାଧୁଲ୍ଲଂକୃତୌ ସୁବସନୌ ପରିଷ୍କୃତୌ ସ୍ତ
ଏବମେବେମୌ ଭଗବଃ ସାଧୁଲ୍ଲଂକୃତୌ ସୁବସନୌ ପରିଷ୍କୃତାବିତ୍ୟେଷ ଆତ୍ମେତି
ହୋବାଚୈତଦମୃତମଭୟମେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତି ତୌ ହ ଶାନ୍ତହୃଦୟୌ ପ୍ରବବ୍ରଜତୁଃ ।। ୮.୮.୩।।

ତୌ ହାନ୍ତୀକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରଜାପତିରୁବାରାନୁପଲଭ୍ୟାତ୍ମାନମନନ୍ନୁବିଦ୍ୟ ବ୍ରଜତୋ ଯତର
ଏତଦୁପନିଷଦୋ ଭବିଷ୍ୟନ୍ତି ଦେବା ବାଃସୁରା ବା ତେ ପରାଭବିଷ୍ୟନ୍ତୀତି ସ ହ
ଶାନ୍ତହୃଦୟ ଏବ ବିରୋଚନୋଽସୁରାଞ୍ଜିଗାମ ତେଭ୍ୟା ହୈତାମୁପନିଷଦଂ
ପ୍ରୋବାଚାତ୍ମୈବେହ ମହୟା ଆତ୍ମା ପରିଚର୍ଯ୍ୟ ଆତ୍ମାନମେବେହ ମହୟନ୍ନାତ୍ମାନଂ
ପରିଚରନ୍ନୁତୌ ଲୋକାବବାପ୍ନୋତୀମଂ ଚାମୁଂ ଚେତି ।। ୮.୮.୪।।

ତସ୍ମାଦପ୍ୟଦ୍ୟେହାଦଦାନମଶ୍ରଦ୍ଧଧାନମୟଜମାନମାହୁରାସୁରୋ ବତେତ୍ୟସୁରାଣାଃ
ହ୍ୟେଷୋପନିଷଦ୍-ପ୍ରେତସ୍ୟ ଶରୀରଂ ଭିକ୍ଷୟା ବସନେନାଲଂକାରେଣେତି
ସଂସ୍କୃର୍ବତ୍ତ୍ୟେତେନ ହ୍ୟମ୍ଭଂ ଲୋକଂ ଜେଷ୍ୟନ୍ତୋ ମନ୍ୟନ୍ତେ || ୮.୮.୫||

|| ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ଅଥ ହେନ୍ଦ୍ରୋଽପ୍ରାପ୍ୟେବ ଦେବାନେତଦ୍-ଭୟଂ ଦଦର୍ଶ ଯଥୈବ ଖଲ୍ଲୟମସ୍ମିଞ୍ଚିରୀରେ
ସାଧୁଲଂକୃତେ ସାଧୁଲଂକୃତୋ ଭବତି ସୁବସନେ ସୁବସନଃ ପରିଷ୍କୃତେ ପରିଷ୍କୃତ
ଏବମେବାୟମସ୍ମିନ୍ନନ୍ଦେଃକ୍ଷୋ ଭବତି ସ୍ରାମେ ସ୍ରାମଃ ପରିବୃକ୍-ଣୋ
ପରିବୃକ୍-ଣୋଽସ୍ୟେବ ଶରୀରସ୍ୟ ନାଶମନ୍ଦେଷ ନଶ୍ୟତି || ୮.୯.୧||

ନାହମତ୍ର ଭୋଗ୍ୟଂ ପଶ୍ୟାମୀତି ସ ସମିପ୍ରାଣିଃ ପୁନରେୟାୟ ତଃ ହ ପ୍ରଜାପତିରୁବାଚ
ମଘବନ୍ୟଜ୍ଞାତ୍ତଦ୍ବଦୟଃ ପ୍ରାବ୍ରାଜୀଃ ସାର୍ଥଂ ବିରୋଚନେନ କିମିଚ୍ଛନ୍ ପୁନରାଗମ ଇତି ସ
ହୋବାଚ ଯଥୈବ ଖଲ୍ଲୟଂ ଭଗବୋଽସ୍ମିଞ୍ଚିରୀରେ ସାଧୁଲଂକୃତେ ସାଧୁଲଂକୃତୋ ଭବତି
ସୁବସନେ ସୁବସନଃ ପରିଷ୍କୃତେ ପରିଷ୍କୃତ ଏବମେବାୟମସ୍ମିନ୍ନନ୍ଦେଃକ୍ଷୋ ଭବତି ସ୍ରାମେ
ସ୍ରାମଃ ପରିବୃକ୍-ଣୋ ପରିବୃକ୍-ଣୋଽସ୍ୟେବ ଶରୀରସ୍ୟ ନାଶମନ୍ଦେଷ ନଶ୍ୟତି ନାହମତ୍ର
ଭୋଗ୍ୟଂ ପଶ୍ୟାମୀତି || ୮.୯.୨||

ଏବମେବୈଷ ମଘବନ୍ନିତି ହୋବାଚୈତଂ ତ୍ବେବ ତେ
ଭୂୟୋଽନୁବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମି ବସାପରାଣି ଦ୍ଵାତ୍ରିଂଶତଂ ବର୍ଷାଣୀତି
ସ ହାପରାଣି ଦ୍ଵାତ୍ରିଂଶତଂ ବର୍ଷାଣ୍ୟବାସ ତସ୍ମୈ ହୋବାଚ || ୮.୯.୩||

|| ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟୋ ନବମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ୟ ଏଷ ସ୍ବପ୍ନେ ମହୀୟମାନଶ୍ଚରତ୍ୟେଷ ଆତ୍ମେତି ହୋବାଚୈତଦମୃତମଭୟମେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତି
ସ ହ ଶାନ୍ତହୃଦୟଃ ପ୍ରବବ୍ରାଜ ସ ହାପ୍ରାପ୍ୟୈବ ଦେବାନେତଦ୍-ଭୟଂ ଦଦର୍ଶ
ତଦ୍ୟଦ୍ୟପୀଦଂ ଶରୀରମନ୍ଧଂ ଭବତ୍ୟନନ୍ଧଃ ସ ଭବତି ଯୁଦି
ସ୍ରାମମସ୍ରାମୋ ନୈବୈଷୋଽସ୍ୟ ଦୋଷେଶ ଦୁଷ୍ୟତି || ୮.୧୦.୧||

ନ ବଧେନାସ୍ୟ ହନ୍ୟତେ ନାସ୍ୟ ସ୍ରାମ୍ୟେଶ ସ୍ରାମୋ ଘୃନ୍ତି ତ୍ୱେବୈନଂ
ବିଚ୍ଛାଦୟନ୍ତ୍ରୀବାପ୍ରିୟବେଞ୍ଚେବ ଭବତ୍ୟପି ରୋଦିତୀବ ନାହମତ୍ର ଭୋଗ୍ୟଂ ପଶ୍ୟାମୀତି || ୮.୧୦.୨||

ସ ସମିପ୍ତାଶିଃ ପୁନରେୟାୟ ତଂ ହ ପ୍ରଜାପତିରୁବାଚ ମଘବନ୍ୟଚ୍ଛାନ୍ତହୃଦୟଃ ପ୍ରାବ୍ରାଜୀଃ
କିମିଚ୍ଛନ୍ ପୁନରାଗମ ଇତି ସ ହୋବାଚ ତଦ୍ୟଦ୍ୟପୀଦଂ ଭଗବଃ ଶରୀରମନ୍ଧଂ ଭବତ୍ୟନନ୍ଧଃ
ସ ଭବତି ଯୁଦି ସ୍ରାମମସ୍ରାମୋ ନୈବୈଷୋଽସ୍ୟ ଦୋଷେଶ ଦୁଷ୍ୟତି || ୮.୧୦.୩||

ନ ବଧେନାସ୍ୟ ହନ୍ୟତେ ନାସ୍ୟ ସ୍ରାମ୍ୟେଶ ସ୍ରାମୋ ଘୃନ୍ତି ତ୍ୱେବୈନଂ
ବିଚ୍ଛାଦୟନ୍ତ୍ରୀବାପ୍ରିୟବେଞ୍ଚେବ ଭବତ୍ୟପି ରୋଦିତୀବ ନାହମତ୍ର ଭୋଗ୍ୟଂ ପଶ୍ୟାମୀତ୍ୟେବମେବୈଷ
ମଘବନ୍ନିତି ହୋବାଚୈତଂ ତ୍ୱେବ ତେ ଭୂୟୋଽନୁବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମି ବସାପରାଶି ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶତଂ ବର୍ଷାଶୀତି
ସ ହାଽପରାଶି ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶତଂ ବର୍ଷାଶ୍ୟୁବାସ ତସ୍ମୈ ହୋବାଚ || ୮.୧୦.୪||

|| ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ଦଶମଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

|| ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ||

ତଦ୍ୟତ୍ତୈତତ୍ ସୁପ୍ତଃ ସମସ୍ତଃ ସଂପ୍ରସନ୍ନଃ ସ୍ବପ୍ନଂ ନ ବିଜାନାତ୍ୟେଷ ଆତ୍ମେତି
ହୋବାଚୈତଦମୃତମଭୟମେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତି ସ ହ ଶାନ୍ତହୃଦୟଃ ପ୍ରବବ୍ରାଜ ସ ହାପ୍ରାପ୍ୟୈବ
ଦେବାନେତଦ୍-ଭୟଂ ଦଦର୍ଶ ନାହ ଖଲ୍ବୟମେବଂ ସଂପ୍ରତ୍ୟାତ୍ମାନଂ ଜାନାତ୍ୟୟମହମସ୍ମୀତି
ନୋ ଏବେମାନି ଭୂତାନି ବିନାଶମେବାପୀତୋ ଭବତି ନାହମତ୍ର ଭୋଗ୍ୟଂ ପଶ୍ୟାମୀତି || ୮.୧୧.୧||

ସ ସମିପ୍ରାଣିଃ ପୁନରେୟାୟ ତଃ ହ ପ୍ରଜାପତିରୁବାଚ ମଘବନ୍ୟଞ୍ଛାନ୍ତହୃଦୟଃ
ପ୍ରାବ୍ରାଜଃ କିମିଚ୍ଛନ୍ପୁନରାଗମ ଇତି ସ ହୋବାଚ ନାହ ଖଲ୍ଲୟଂ ଭଗବ ଏବଂ
ସଂପ୍ରତ୍ୟାତ୍ଥାନଂ ଜାନାତ୍ୟୟମହମସ୍ମୀତି ନୋ ଏବେମାନି ଭୂତାନି
ବିନାଶମେବାପୀତୋ ଭବତି ନାହମତ୍ର ଭୋଗ୍ୟଂ ପଶ୍ୟାମୀତି ।। ୮.୧୧.୨।।

ଏବମେବୈଷ ମଘବନ୍ନିତି ହୋବାଚୈତଂ ତ୍ୱେବ ତେ ଭୂୟୋଽନୁବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମି ନୋ
ଏବାନ୍ୟତ୍ୱୈତସ୍ମାଦ୍ୱସାପରାଣି ପଞ୍ଚ ବର୍ଷାଣୀତି ସ ହାପରାଣି ପଞ୍ଚ ବର୍ଷାଣ୍ୟବାସ
ତାନ୍ୟେକଶତଂ ସଂପେଦୁରେତଉଦ୍ୟଦାହୁରେକଶତଂ ହ ବୈ ବର୍ଷାଣି
ମଘବାନ୍ପ୍ରଜାପତୌ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟମୁବାସ ତସ୍ମୈ ହୋବାଚ ।। ୮.୧୧.୩।।

।। ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ଏକାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଦ୍ୱାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ମଘବନ୍ନୃତ୍ୟଂ ବା ଇଦଂ ଶରୀରମାଉଂ ମୃତ୍ୟୁନା ତଦସ୍ୟାମୃତସ୍ୟାଶରୀରସ୍ୟାତୁନୋଽପିଷ୍ଠାନମାତ୍ତୋ
ବୈ ସଶରୀରଃ ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟାଭ୍ୟାଂ ନ ବୈ ସଶରୀରସ୍ୟ ସତଃ ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟୟୋରପହତିରସ୍ତ୍ୟଶରୀରଂ
ବାବ ସନ୍ତଂ ନ ପ୍ରିୟାପ୍ରିୟେ ସ୍ଫୁଟତଃ ।। ୮.୧୨.୧।।

ଅଶରୀରୋ ବାୟୁରତ୍ରଂ ବିଦ୍ୟୁତ୍ସ୍ତନୟିତୁରଶରୀରାଣ୍ୟେତାନି
ତଦ୍ୟଥୈତାନ୍ୟମୁଷ୍ମାଦାକାଶାସ୍ତମୁଦ୍ଭାୟ ପରଂ ଜ୍ୟୋତିରୁପସଂପଦ୍ୟ
ସ୍ୱେନ ରୂପେଶାଭିନିଷ୍ଠଦ୍ୟନ୍ତେ ।। ୮.୧୨.୨।।

ଏବମେବୈଷ ସଂପ୍ରସାଦୋଽସ୍ମାନ୍ନରୀରାସ୍ତମୁଦ୍ଭାୟ ପରଂ ଜ୍ୟୋତିରୁପସଂପଦ୍ୟ ସ୍ୱେନ
ରୂପେଶାଭିନିଷ୍ଠଦ୍ୟନ୍ତେ ସ ଉତ୍ତମପୁରୁଷଃ ସ ତତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟେତି ଜଷକ୍ରୀତନ୍ମମାଶଃ ସ୍ୱୀତିର୍ବା
ୟାନୈର୍ବା ଜ୍ଞାତିଭିର୍ବା ନୋପଜନଂ ସ୍ମରନ୍ନିଦଂ ଶରୀରଂ ସ ଯଥା ପ୍ରୟୋଗ୍ୟ ଆତରଣେ
ଯୁକ୍ତ ଏବମେବାୟମସ୍ମିନ୍ନିରୀରେ ପ୍ରାଣୋ ଯୁକ୍ତଃ ।। ୮.୧୨.୩।।

ଅଥ ଯୁତ୍ରେତଦାକାଶମନୁବିଷଣ୍ଠଂ ଚକ୍ଷୁଃ ସ ଚାକ୍ଷୁଷଃ ପୁରୁଷୋ ଦର୍ଶନାୟ ଚକ୍ଷୁରଥ ଯୋ ବେଦେଦଂ
ଜିହ୍ଵାଶୀତି ସ ଆତ୍ମା ଗନ୍ଧାୟ ଗ୍ରାଣମଥ ଯୋ ବେଦେଦମଭିବ୍ୟାହରାଶୀତି ସ ଆତ୍ମାଭିବ୍ୟାହାରାୟ
ବାଗଥ ଯୋ ବେଦେଦଂ ଶୃଣ୍ଵାନୀତି ସ ଆତ୍ମା ଶ୍ରବଣାୟ ଶ୍ରୋତ୍ରମ୍ ।। ୮.୧୭.୪।।

ଅଥ ଯୋ ବେଦେଦଂ ମନ୍ଦାନୀତି ସ ଆତ୍ମା ମନୋଽସ୍ୟ ଦୈବଂ ଚକ୍ଷୁଃ
ସ ବା ଏଷ ଏତେନ ଦୈବେନ ଚକ୍ଷୁଷା ମନସ୍ତୈତାନ୍ କାମାନ୍ ପଶ୍ୟନ୍ ରମତେ ।। ୮.୧୭.୫।।

ୟ ଏତେ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେ ତଂ ବା ଏତଂ ଦେବା ଆତ୍ମାନମୁପାସତେ ତସ୍ମାଞ୍ଜେଷାଂ ସର୍ବେ ଚ
ଲୋକା ଆତ୍ମାଃ ସର୍ବେ ଚ କାମାଃ ସ ସର୍ବାଂଶ୍ଚ ଲୋକାନାପ୍ନୋତି ସର୍ବାଂଶ୍ଚ
କାମାନ୍ୟସ୍ତମାତ୍ମାନମନୁବିଦ୍ୟ ବିଜାନାତୀତି ହ ପ୍ରଜାପତିରୁବାଚ ପ୍ରଜାପତିରୁବାଚ ।। ୮.୧୭.୬।।

।। ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵାଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଶ୍ୟାମାକ୍ଷବଲଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ଶବଲାକ୍ଷ୍ୟାମଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେଽଶ୍ଵ ଇବ ରୋମାଶି ବିଧୂୟ ପାପଂ
ଚନ୍ଦ୍ର ଇବ ରାହୋର୍ମୁଖାତ୍-ପ୍ରମୁଚ୍ୟ ଧୂତ୍ଵା ଶରୀରମକୃତଂ କୃତାତ୍ମା
ବ୍ରହ୍ମଲୋକମଭିସଂଭବାମୀତ୍ୟଭିସଂଭବାମୀତି ।। ୮.୧୩.୧।।

।। ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ତ୍ରୟୋଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

।। ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

ଆକାଶୋ ବୈ ନାମ ନାମରୂପୟୋର୍ନିର୍ବହିତା ତେ ଯଦନ୍ତରା ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ତଦମୃତଂ ସ ଆତ୍ମା
ପ୍ରଜାପତେଃ ସତ୍ତ୍ଵାଂ ବେଶ୍ମ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ଯଶୋଽହଂ ଭବାମି ବ୍ରାହ୍ମଣାନାଂ ଯଶୋ ରାଜ୍ଞାଂ ଯଶୋ ବିଶାଂ
ୟଶୋଽହମନୁପ୍ରାପସ୍ମି ସ ହାହଂ ଯଶସାଂ ଯଶଃ ଶ୍ୟେତମଦକ୍ଷମଦକ୍ଷଂ ଶ୍ୟେତଂ ଲିନ୍ଦୁ
ମାଂଭିଶାଂ ଲିନ୍ଦୁ ମାଂଭିଶାମ୍ ।। ୮.୧୪.୧।।

।। ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ।।

॥ ପଞ୍ଚଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

ତଞ୍ଜିତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମା ପ୍ରଜାପତୟ ଉବାଚ ପ୍ରଜାପତିର୍ମନବେ ମନୁଃ ପ୍ରଜାତ୍ୟଃ
ଆଚାର୍ଯ୍ୟକୁଳାଦ୍ଦେବମଧୀତ୍ୟ ଯଥାବିଧାନଂ ଗୁରୋଃ କର୍ମାତିଶେଷେଣାଭିସମାବୃତ୍ୟ
କୁରୁମ୍ନେ ଶୁଚିରୌ ଦେଶେ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟମଧୀୟାନୋ ଧର୍ମକାନ୍ତିଦଧଦାତୁନି ସର୍ବେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି
ସଂପ୍ରତିଷ୍ଠାପ୍ୟାହିଃ ସନ୍-ସୁର୍ବଭୂତାନ୍ୟନ୍ୟତ୍ର ତୀର୍ଥେଭ୍ୟଃ ସ ଖଲ୍ଲେବଂ ବର୍ତ୍ତୟନ୍ୟାବଦାୟୁଷଂ
ବ୍ରହ୍ମଲୋକମଭିସଂପଦ୍ୟତେ ନ ଚ ପୁନରାବର୍ତତେ ନ ଚ ପୁନରାବର୍ତତେ ॥ ୮.୧୫.୧ ॥

॥ ଇତ୍ୟଷ୍ଟମାଧ୍ୟାୟେ ପଞ୍ଚଦଶଃ ଖଣ୍ଡଃ ॥

॥ ଇତି ଅଷ୍ଟମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଙ୍ଗାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ
ବ୍ରହ୍ମୌପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତୁନିକାରଣଂ
ମେଃସ୍ତୁ ତଦାତୁନି ନିରତେ ଯ ଉପନିଷସ୍ତୁ ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ତେ ମୟି ସନ୍ତୁ ॥
॥ ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ଛାନ୍ଦୋଗ୍ୟୋପନିଷଦ୍ ॥

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ବୃହଦ୍‌ବିଶ୍ୱାୟାମେବମ୍‌

(Brihadaranyakopanishat / Brihadaranyakopanishad)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ବୃହଦାରଣ୍ୟକୋପନିଷଦ୍ / ବୃହଦାରଣ୍ୟକୋପନିଷଦ

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମଦତ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଅଥ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଅଥ ପ୍ରଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଓଁ ଉଷା ବା ଅଶ୍ୱସ୍ୟ ମେଧ୍ୟସ୍ୟ ଶିରଃ ।
ସୂର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚରାତଃ ପ୍ରାଣୋ ବ୍ୟାଞ୍ଜମଗ୍ନିର୍ବୈଶ୍ୱାନରଃ ସଂବସୁର ଆତ୍ମାଽଶ୍ୱସ୍ୟ ମେଧ୍ୟସ୍ୟ ।
ଦୈଘ୍ୟଃ ପୃଷ୍ଠମନ୍ତ୍ରିକ୍ଷମୁଦରଂ ପୃଥିବୀ ପାଜସ୍ୟଂ ଦିଶଃ ପାର୍ଶ୍ୱେ ଅବାନ୍ତରଦିଶଃ ପର୍ଶବ
ରତବୋଽଙ୍ଗାନି ମାସାଶ୍ଚାର୍ଯମାସାଶ୍ଚ ପର୍ବାଣ୍ୟହୋରାତ୍ରାଣି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନକ୍ଷତ୍ରାଣ୍ୟସ୍ଥାନି ନଭୋ
ମାଂସାନି ।
ଉବଧ୍ୟଂ ସିକତାଃ ସିନ୍ଧବୋ ଗୁଦା ଯକୃତ କ୍ଳୋମାନଶ୍ଚ ପର୍ବତା ଓଷଧୟଶ୍ଚ ବନସ୍ପତୟଶ୍ଚ
ଲୋମାନୁ୍ୟଦ୍ୟନ୍ ପୂର୍ବାର୍ଥୋ ନିମ୍ନୋତ୍ତଞ୍ଜିଘନାର୍ଥୋ ଯଦ୍ୱିଜୁମୁତେ ତଦ୍ୱିଦ୍ୟୋତତେ ଯଦ୍ୱିଧୁନୁତେ
ତତ୍ସ୍ତନୟତି ଯନ୍ନେହତି ତଦୂର୍ଷତି ବାଗେବାସ୍ୟ ବାକ୍ ॥ ୧॥

ଅହର୍ବା ଅଶ୍ୱଂ ପୁରସ୍ତାନ୍ନହିମାଽନ୍ନଜାୟତ ତସ୍ୟ ପୂର୍ବେ ସମୁଦ୍ରେ ଯୋନୀ ରାତ୍ରିରେନଂ
ପଶ୍ଚାନ୍ନହିମାଽନ୍ନଜାୟତ ତସ୍ୟାପରେ ସମୁଦ୍ରେ ଯୋନିରେତୌ ବା ଅଶ୍ୱଂ ମହିମାନାବଭିତଃ
ସଂବଭୁବତୁ ।
ହୟୋ ଭୃତ୍ୱା ଦେବାନବହଦ୍ୱାଜୀ ଗନ୍ଧର୍ବାନର୍ବାଽସୁରାନଶ୍ୱୋ ମନୁଷ୍ୟାନ୍ ସମୁଦ୍ର ଏବାସ୍ୟ ବନ୍ଧୁଃ
ସମୁଦ୍ରୋ ଯୋନିଃ ॥ ୨॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେପ୍ରଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଦ୍ଵିତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ନୈବେହ କିଂଚନାଗ୍ର ଆସୀନ୍-ମୃତ୍ୟୁନୈବେଦମାବୃତମାସୀତ୍ ।
ଅଶନାୟାୟାଶନାୟା ହି ମୃତ୍ୟୁସ୍ତନ୍ନନୋଃକୁରୁତାତ୍ମନ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୟାମିତି ।
ସୋଽର୍ଚ୍ଚନୃଚରଞ୍ଜସ୍ୟାର୍ଚତ ଆପୋଽଜାୟନ୍ତାର୍ଚତେ ବୈ ମେ କମଭୂଦିତି ତଦେବାକ୍ସ୍ୟାର୍ଚତ୍ତ୍ଵଂ
କଂ ହ ବା ଅସ୍ତୈ ଭବତି ଯୁ ଏବମେତଦକ୍ସ୍ୟାର୍ଚତ୍ତ୍ଵଂ ବେଦ ॥ ୧॥

ଆପୋ ବା ଅକ୍ସସ୍ତଦ୍ୟଦପାଂ ଶର ଆସୀଞ୍ଜସ୍ତମହନ୍ୟତ ।
ସା ପୃଥିବ୍ୟଭବଞ୍ଜସ୍ୟାମଶ୍ରାମ୍ୟଞ୍ଜସ୍ୟ ଶ୍ରାନ୍ତସ୍ୟ ତପ୍ତସ୍ୟ ତେଜୋରସୋ ନିରବର୍ତତାଗ୍ନିଃ ॥ ୨॥

ସ ତ୍ରେଧାତ୍ଥାନଂ ବ୍ୟକୁରୁତାଦିତ୍ୟଂ ତୃତୀୟଂ ବାୟୁଂ ତୃତୀୟଂ ସ ଏଷ ପ୍ରାଣସ୍ତେଧା ବିହିତଃ ।
ତସ୍ୟ ପ୍ରାଚୀ ଦିକ୍-ଶିରୋଽସୌ ଚାସୌ ଚେମୌ ।
ଅଥାସ୍ୟ ପ୍ରତୀଚୀ ଦିକ୍-ପୁଚ୍ଛମସୌ ଚାସୌ ଚ ସକ୍-ଧୈମି ଦକ୍ଷିଣା ଚୋଦୀଚୀ
ଚ ପାର୍ଶ୍ଵେ ଦୈମିଃ ପୃଷ୍ଠମନ୍ତରିକ୍ଷମୁଦରମିୟମୁରଃ ସ ଏଷୋଽୟୁ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତୋ ଯତ୍ର କୃ ଚୈତି ତଦେବ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତ୍ୟେବଂ ବିଦ୍ଵାନ୍ ॥ ୩॥

ସୋଽକାମୟତ ଦ୍ଵିତୀୟୋ ମ ଆତ୍ମା ଜାୟେତେତି ସ ମନସା ବାଚଂ
ମିଥୁନଂ ସମଭବଦଶନାୟା ମୃତ୍ୟୁସ୍ତଦ୍ୟଦ୍ରେତ ଆସୀସ୍ତ ସଂବସ୍ତରୋଽଭବତ୍ ।
ନ ହ ପୁରା ତତଃ ସଂବସ୍ତର ଆସ ତମେତାବନ୍ତଂ କାଲମବିଭଃ ।
ୟାବାନ୍-ସଂବସ୍ତରସ୍ତମେତାବତଃ କାଲସ୍ୟ ପରସ୍ତାଦସ୍ତଜତ
ତଂ ଜାତମଭିବ୍ୟାଦଦାସ୍ତ ଭାଣକରୋସ୍ତୈବ ବାଗଭବତ୍ ॥ ୪॥

ସ ଐକ୍ଷତ ଯୁଦି ବା ଇମମଭିମଂସ୍ୟେ କନୀୟୋଽନ୍ନଂ କରିଷ୍ୟ ଇତି
ସ ତୟା ବାଚା ତେନାତ୍ମନେଦଂ ସର୍ବମସ୍ତଜତ ଯୁଦିଦଂ
କିଂଚର୍ଚ୍ଚୋ ଯଜୁଂଷି ସାମାନି ଛନ୍ଦାଂସି ଯଜ୍ଞାନ୍-ପ୍ରଜାଃ ପଶୁନ୍ ।
ସ ଯଦ୍ୟଦେବାସ୍ତଜତ ତତ୍ତଦଗ୍ନୁମପ୍ରିୟତ ସର୍ବଂ ବା ଅଭୀତି ତଦଦିତେରଦିତିତ୍ତ୍ଵଂ ସର୍ବସୈତସ୍ୟାତ୍ମା
ଭବତି ସର୍ବମସ୍ୟାନ୍ନଂ ଭବତି ଯୁ ଏବମେତଦଦିତେରଦିତିତ୍ତ୍ଵଂ ବେଦ ॥ ୫॥

ସୋଂକାମୟତ ଭୂୟାଂ ଯଜ୍ଞେନ ଭୂୟୋ ଯଜେୟେତି ।
ସୋଂଗ୍ରାମ୍ୟସ୍ତ ତପୋଽତପ୍ୟତ ତସ୍ୟ ଶ୍ରାଦ୍ଧସ୍ୟ ତପ୍ରସ୍ୟ ଯଶୋ ବୀର୍ଯ୍ୟମୁଦକ୍ରାମତ୍ ।
ପ୍ରାଣା ବୈ ଯଶୋ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ ତତ୍-ପ୍ରାଣେଷୁକ୍ରାନ୍ତେଷୁ ଶରୀରଂ ଶ୍ଵୟିତୁମପ୍ରିୟତ
ତସ୍ୟ ଶରୀର ଏବ ମନ ଆସୀତ୍ ॥ ୭॥

ସୋଂକାମୟତ ମେଧ୍ୟଂ ମ ଇଦଂ ସ୍ୟାଦାତ୍ମନ୍ୟନେନ ସ୍ୟାମିତି ।
ତତୋଂଶ୍ଵଃ ସମଭବତ୍ ଯଦଶ୍ଵଃକ୍ଳେଧ୍ୟମଭୂଦିତି ତଦେବାଶ୍ଵମେଧସ୍ୟାଶ୍ଵମେଧତ୍ବମ୍ ।
ଏଷ ହ ବା ଅଶ୍ଵମେଧଂ ବେଦ ଯ ଏନମେବଂ ବେଦ ।
ତମନବରୂପ୍ୟୋବାମନ୍ୟତ ।
ତଂ ସଂବହୁରସ୍ୟ ପରସ୍ତାଦାତ୍ମନ ଆଲଭତ ।
ପଶୁନ୍ଦେବତାଭ୍ୟଃ ପ୍ରତ୍ୟୌହତ୍ ।
ତସ୍ମାହୁର୍ବଦେବତ୍ୟଂ ପ୍ରୋକ୍ଷିତଂ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟମାଲଭତ୍ ।
ଏଷ ହ ବା ଅଶ୍ଵମେଧୋ ଯ ଏଷ ତପତି ତସ୍ୟ ସଂବହୁର ଆତ୍ମାଂୟମଗ୍ନିରକ୍ଷସ୍ତସ୍ୟେମେ ଲୋକା
ଆତ୍ମାନସ୍ତାବେତାବର୍କାଶ୍ଵମେଧୌ ।
ସୋ ପୁନରେକୈବ ଦେବତା ଭବତି ମୃତ୍ୟୁରେବାପ ପୁନର୍ମୃତ୍ୟୁଂ ଜୟତି ନୈନଂ ମୃତ୍ୟୁରାପ୍ନୋତି
ମୃତ୍ୟୁରସ୍ୟାତ୍ମା ଭବତ୍ୟେତାସ୍ୟାଂ ଦେବତାନାମେକୋ ଭବତି ॥ ୭॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵିତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଦୃୟା ହ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟା ଦେବାଶ୍ଚାସୁରାଶ୍ଚ ।
ତତଃ କାନୀୟସା ଏବ ଦେବା ଜ୍ୟାୟସା ଅସୁରାସ୍ତ ଏଷୁ ଲୋକେଷ୍ଵୟର୍ଯତ୍ ।
ତେ ହ ଦେବା ଉତୁର୍ହତ୍ତାସୁରାନ୍ୟଜ୍ଞ ଉଦ୍ଘୀଧେନାତ୍ୟୟାମେତି ॥ ୧॥

ତେ ହ ବାଚମୁରୁସ୍ତଂ ନ ଉଦ୍ଘାୟେତି ତଥେତି ତେଭ୍ୟା ବାଗୁଦଗାୟତ୍ ।
ୟୋ ବାଚି ଭୋଗସ୍ତଂ ଦେବେଭ୍ୟ ଆଗାୟଦ୍ୟତ୍ କଲ୍ୟାଣଂ ବଦତି ତଦାତ୍ମନେ ।
ତେ ବିଦୁରନେନ ବୈ ନ ଉଦ୍ଘାତ୍ରାତ୍ୟେଷ୍ୟନ୍ତୀତି ତମଭିଦ୍ରୁତ୍ୟ ପାପୁନାଃବିଧ୍ୟନ୍ସ ଯଃ ସ
ପାପ୍ତା ଯଦେବେଦମପ୍ରତିରୂପଂ ବଦତି ସ ଏବ ସ ପାପ୍ତା ॥ ୨॥

ଅଥ ହ ପ୍ରାଣମୁରୁସ୍ତଂ ନ ଉଦ୍ଘାୟେତି ତଥେତି ତେଭ୍ୟଃ ପ୍ରାଣ ଉଦଗାୟଦ୍ୟଃ ପ୍ରାଣେ ଭୋଗସ୍ତଂ
ଦେବେଭ୍ୟ ଆଗାୟଦ୍ୟତ୍ କଲ୍ୟାଣଂ ଜିହ୍ଵିତି ତଦାତ୍ମନେ ।
ତେ ବିଦୁରନେନ ବୈ ନ ଉଦ୍ଘାତ୍ରାତ୍ୟେଷ୍ୟନ୍ତୀତି ତମଭିଦ୍ରୁତ୍ୟ ପାପୁନାଃବିଧ୍ୟନ୍ସ ଯଃ ସ ପାପ୍ତା
ୟଦେବେଦମପ୍ରତିରୂପଂ ଜିହ୍ଵିତି ସ ଏବ ସ ପାପ୍ତା ॥ ୩॥

ଅଥ ହ ଚକ୍ଷୁରୁରୁସ୍ତଂ ନ ଉଦ୍ଘାୟେତି ତଥେତି ତେଭ୍ୟଃ ଚକ୍ଷୁରୁଦଗାୟତ୍ ।
ୟଞ୍ଚକ୍ଷୁଷି ଭୋଗସ୍ତଂ ଦେବେଭ୍ୟ ଆଗାୟଦ୍ୟକ୍ଲ୍ୟାଣଂ ପଶ୍ୟତି ତଦାତ୍ମନେ ।
ତେ ବିଦୁରନେନ ବୈ ନ ଉଦ୍ଘାତ୍ରାତ୍ୟେଷ୍ୟନ୍ତୀତି ତମଭିଦ୍ରୁତ୍ୟ ପାପୁନାଃବିଧ୍ୟନ୍ସ ଯଃ ସ ପାପ୍ତା
ୟଦେବେଦମପ୍ରତିରୂପଂ ପଶ୍ୟତି ସ ଏବ ସ ପାପ୍ତା ॥ ୪॥

ଅଥ ହ ଶ୍ରୋତ୍ରମୁରୁସ୍ତଂ ନ ଉଦ୍ଘାୟେତି ତଥେତି ତେଭ୍ୟଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମୁଦଗାୟଦ୍ୟଃ ଶ୍ରୋତ୍ରେ ଭୋଗସ୍ତଂ
ଦେବେଭ୍ୟ ଆଗାୟଦ୍ୟକ୍ଲ୍ୟାଣଃ ଶୃଣୋତି ତଦାତ୍ମନେ ।
ତେ ବିଦୁରନେନ ବୈ ନ ଉଦ୍ଘାତ୍ରାତ୍ୟେଷ୍ୟନ୍ତୀତି ତମଭିଦ୍ରୁତ୍ୟ ପାପୁନାଃବିଧ୍ୟନ୍ସ ଯଃ ସ ପାପ୍ତା
ୟଦେବେଦମପ୍ରତିରୂପଂ ଶୃଣୋତି ସ ଏବ ସ ପାପ୍ତା ॥ ୫॥

ଅଥ ହ ମନ ଉରୁସ୍ତଂ ନ ଉଦ୍ଘାୟେତି ତଥେତି ତେଭ୍ୟା ମନ ଉଦଗାୟଦ୍ୟୋ ମନସି ଭୋଗସ୍ତଂ
ଦେବେଭ୍ୟ ଆଗାୟଦ୍ୟକ୍ଲ୍ୟାଣଃ ସଙ୍କଳ୍ପୟତି ତଦାତ୍ମନେ ।
ତେ ବିଦୁରନେନ ବୈ ନ ଉଦ୍ଘାତ୍ରାତ୍ୟେଷ୍ୟନ୍ତୀତି ତମଭିଦ୍ରୁତ୍ୟ ପାପୁନାଃବିଧ୍ୟନ୍ସ ଯଃ ସ ପାପ୍ତା
ୟଦେବେଦମପ୍ରତିରୂପଂ ସଙ୍କଳ୍ପୟତି ସ ଏବ ସ ପାପ୍ତୈବମୁ ଖଲ୍ଲେତା ଦେବତାଃ
ପାପ୍ତୁଭିରୁପାସ୍ତୁଜନ୍ମେବମେନାଃ ପାପୁନାଃବିଧ୍ୟନ୍ ॥ ୬॥

ଅଥ ହେମମାସନଂ ପ୍ରାଣମୁରୁସ୍ତୁଂ ନ ଉଦ୍ଘାୟେତି ତଥେତି ତେଭ୍ୟ ଏଷ
ପ୍ରାଣ ଉଦଗାୟତ୍ତେ ବିଦୁରନେନ ବୈ ନ ଉଦ୍ଘାତ୍ରାତ୍ୟେଷ୍ୟନ୍ତୀତି ତଦଭିଦ୍ରୁତ୍ୟ
ପାପୁନାବିବ୍ୟସ୍ତନ୍ସ ଯଥାଂଶ୍ଚାନମୃତ୍ତା ଲୋଷ୍ଟୋ ବିଧୁଂ ସେତୈବଂ
ହୈବ ବିଧୁଂ ସମାନା ବିଷ୍ଠଞ୍ଜୋ ବିନେଶୁସ୍ତତୋ ଦେବା ଅଭବନ୍ ପରାସୁରା
ଭବତ୍ୟାତ୍ମନା ପରାସ୍ୟ ଦ୍ଵିଷନ୍ତ୍ରାତୃବ୍ୟୋ ଭବତି ଯ୍ଵ ଏବଂ ବେଦ ।। ୭।।

ତେ ହୋରୁଃ କୁ ନୁ ସୋଽଭୂଦ୍ୟୋ ନ ଇଦ୍ଘମସକ୍ତେତ୍ୟୟମାସୋଽନ୍ତରିତି ସୋଽୟାସ୍ୟ
ଆଜ୍ଞିରସୋଽଜ୍ଞାନାଂ ହି ରସଃ ।। ୮।।

ସା ବା ଏଷା ଦେବତା ଦୂର୍ନାମ ଦୂରଂ ହ୍ୟସ୍ୟା ମୃତ୍ୟୁର୍ଦୂରଂ ହ ବା
ଅସ୍ଥାନ-ମୃତ୍ୟୁର୍ଭବତି ଯ୍ଵ ଏବଂ ବେଦ ।। ୯।।

ସା ବା ଏଷା ଦେବତୈତାସାଂ ଦେବତାନାଂ ପାପୁନଂ ମୃତ୍ୟୁମପହତ୍ୟ ଯତ୍ରାସାଂ
ଦିଶାମନ୍ତସ୍ତଦ୍ଘମୟାଂଚକାର ତଦାସାଂ ପାପୁନୋ ବିନ୍ୟଦଧାତ୍ସ୍ଥାନୁ
ଜନମିୟାନ୍ନାନ୍ତମିୟାନ୍ନେପ୍ତାପୁନଂ ମୃତ୍ୟୁମନ୍ତବାୟାନୀତି ।। ୧୦।।

ସା ବା ଏଷା ଦେବତୈତାସାଂ ଦେବତାନାଂ ପାପୁନଂ ମୃତ୍ୟୁମପହତ୍ୟାଥୈନା
ମୃତ୍ୟୁମତ୍ୟବହତ୍ ।। ୧୧।।

ସ ବୈ ବାଚମେବ ପ୍ରଥମାମତ୍ୟବହସ୍ତା ଯଦା ମୃତ୍ୟୁମତ୍ୟମୁତ୍ୟତ
ସୋଽଗ୍ନିରଭବସୋଽୟମଗ୍ନିଃ ପରେଣ ମୃତ୍ୟୁମତିକ୍ରାନ୍ତୋ ଦୀପ୍ୟତେ ।। ୧୨।।

ଅଥ ପ୍ରାଣମତ୍ୟବହସ୍ତା ଯଦା ମୃତ୍ୟୁମତ୍ୟମୁତ୍ୟତ ସ ବାୟୁରଭବସୋଽୟଂ
ବାୟୁଃ ପରେଣ ମୃତ୍ୟୁମତିକ୍ରାନ୍ତଃ ପବତେ ।। ୧୩।।

ଅଥ ଚକ୍ଷୁରତ୍ୟବହତ୍ତଦ୍ୟଦା ମୃତ୍ୟୁମତ୍ୟମୁତ୍ୟତ ସ ଆଦିତ୍ୟୋଽଭବସୋଽସାବାଦିତ୍ୟଃ
ପରେଣ ମୃତ୍ୟୁମତିକ୍ରାନ୍ତସ୍ତପତି ।। ୧୪।।

ଅଥ ଶ୍ରୋତ୍ରମତ୍ୟବହୃତ୍ୟଦା ମୃତ୍ୟୁମତ୍ୟମୁତ୍ୟତ ତା
ଦିଶୋଽଭବଂ ସ୍ତା ଇମା ଦିଶଃ ପରେଣ ମୃତ୍ୟୁମତିକ୍ରାନ୍ତାଃ ।। ୧୫।।

ଅଥ ମନୋଽତ୍ୟବହୃତ୍ୟଦା ମୃତ୍ୟୁମତ୍ୟମୁତ୍ୟତ ସ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଅଭବସ୍ରୋଽସ୍ରୌ
ଚନ୍ଦ୍ରଃ ପରେଣ ମୃତ୍ୟୁମତିକ୍ରାନ୍ତୋ ଭାତ୍ୟେବଂ ହ ବା ଏନମେଷା ଦେବତା
ମୃତ୍ୟୁମତିବହତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।। ୧୬।।

ଅଥାତ୍ସନେନନ୍ନାଦ୍ୟମାଗାୟଦ୍ୟାଜି କିଂଚାନୁମଦ୍ୟତେନେନୈବ ତଦଦ୍ୟତ ଇହ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି ।। ୧୭।।

ତେ ଦେବା ଅବୁବନ୍ନେତାବଦ୍ଦା ଇଦଂ ସର୍ବଂ ଯଦନ୍ନଂ ତଦାତ୍ସନ ଆଗାସୀରନ୍ନୁ ନୋଽସ୍ମିନ୍ନନ୍ନ
ଆଭଜସ୍ୱେତି ତେ ବୈ ମାଂଭିସଂବିଶତେତି ତଥେତି ତଂ ସମନ୍ତଂ ପରିଣ୍ୟବିଶନ୍ତ ।
ତସ୍ମାଦ୍ୟଦନେନାନୁମତି ତେନୈତାସ୍ତପ୍ୟନ୍ତ୍ୟେବଂ ହ ବା ଏନଂ ସ୍ତା ଅଭିସଂବିଶନ୍ତି ଭର୍ତା
ସ୍ୱାନାଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠଃ ପୁର ଏତା ଭବତ୍ୟନ୍ନାଦୋଽପିପତିର୍ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ଯୁ ଉ ହୈବଂବିଦଂ ସ୍ୱେଷୁ
ପ୍ରତି ପ୍ରତିର୍ବୁଭୁଷତି ନ ହୈବାଲଂ ଭାର୍ଯ୍ୟେଭ୍ୟୋ ଭବତ୍ୟଥ ଯୁ ଏବୈତମନୁଭବତି ଯୋ ବୈତମନୁ
ଭାର୍ଯ୍ୟାନ୍ ବୁଭୁଷତି ସ ହୈବାଲଂ ଭାର୍ଯ୍ୟେଭ୍ୟୋ ଭବତି ।। ୧୮।।

ସୋଽୟାସ୍ୟ ଆଜିରସୋଽଜାନାଂ ହି ରସଃ ପ୍ରାଣୋ ବା ଅଜାନାଂ ରସଃ
ପ୍ରାଣୋ ହି ବା ଅଜାନାଂ ରସସ୍ତସ୍ମାଦ୍ୟସ୍ମାକ୍ସସ୍ମାଜାଜାତ୍-ପ୍ରାଣ ଉକ୍ରାମତି
ତଦେବ ତଲ୍ଲକ୍ଷ୍ୟତ୍ୟେଷ ହି ବା ଅଜାନାଂ ରସଃ ।। ୧୯।।

ଏଷ ଉ ଏବ ବୃହସ୍ପତିର୍ବାଗ୍ ବୈ ବୃହତୀ ତସ୍ୟା ଏଷ ପତିସ୍ତସ୍ମାଦୁ ବୃହସ୍ପତିଃ ।। ୨୦।।

ଏଷ ଉ ଏବ ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତିର୍ବାଗ୍ ବୈ ବ୍ରହ୍ମ ତସ୍ୟା ଏଷ ପତିସ୍ତସ୍ମାଦୁ ବ୍ରହ୍ମଣସ୍ପତିଃ ।। ୨୧।।

ଏଷ ଉ ଏବ ସାମ ବାଗ୍ ବୈ ସାମୈଷ ସା ଚାମଶ୍ଳେତି ତସ୍ମାନ୍ନଃ ସାମତୃମ୍ ।
ୟଦ୍ୱେବ ସମଃ ପୁଷିଣା ସମୋ ମଶକେନ ସମୋ ନାଗେନ ସମ ଏଭିସ୍ତ୍ରିଭିର୍ଲୌକୈଃ ସମୋନେନ
ସର୍ବେଣ ତସ୍ମାଦ୍ୱେବ ସାମାଶୁତେ ସାମ୍ନଃ ସାୟୁଜ୍ୟଂ ସଲୋକତାଂ ଯୁ ଏବମେତସ୍ତାମ ବେଦ ।। ୨୨।।

ଏଷ ଉ ବା ଉଦ୍ଘାଥଃ ପ୍ରାଣୋ ବା ଉତ୍-ପ୍ରାଣେନ ହୀଦଃ ସର୍ବମୁତ୍ତମଂ
ବାଗେବ ଗୀଥୋଜ ଗୀଥା ଚେତି ସ ଉଦ୍ଘାଥଃ ।। ୨୩।।

ତଦ୍ଘାପି ବ୍ରହ୍ମଦତ୍ତଶ୍ଳୋକିତାନେୟୋ ରାଜାନଂ ଭକ୍ଷୟନ୍ନୁବାଚାୟଂ ତ୍ୟସ୍ୟ ରାଜା ମୂର୍ଧାନଂ
ବିପାତୟତାଦ୍ୟଦିତୋଽୟମ୍ଭାସ୍ୟ ଆଜିଂସୋଽନେନୋଦଗାୟତିତି
ବାଚା ଚ ହ୍ୟେବ ସ ପ୍ରାଣେନ ଚୋଦଗାୟତିତି ।। ୨୪।।

ତସ୍ୟ ହୈତସ୍ୟ ସାମ୍ନୋ ଯଃ ସ୍ଵଂ ବେଦ ଭବତି ହାସ୍ୟ ସ୍ଵଂ ତସ୍ୟ ବୈ ସ୍ଵର ଏବ ସ୍ଵଂ
ତସ୍ମାଦାର୍ତ୍ତଜ୍ୟଂ କରିଷ୍ୟନ୍ନାତି ସ୍ଵରମିଚ୍ଛେତ ତୟା ବାଚା ସ୍ଵରସଂପନ୍ନୟାର୍ତ୍ତଜ୍ୟଂ
କୁର୍ଯ୍ୟାଉସ୍ଥାଦ୍ୟଜ୍ଞେ ସ୍ଵରବଚ୍ଚଂ ଦିଦୃକ୍ଷନ୍ତ ଏବ ।
ଅଥୋ ଯସ୍ୟ ସ୍ଵଂ ଭବତି ଭବତି ହାସ୍ୟ ସ୍ଵଂ ଯ ଏବମେତସ୍ମାନ୍ନଃ ସ୍ଵଂ ବେଦ ।। ୨୫।।

ତସ୍ୟ ହୈତସ୍ୟ ସାମ୍ନୋ ଯଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ବେଦ ଭବତି ହାସ୍ୟ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ତସ୍ୟ ବୈ
ସ୍ଵର ଏବ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ଭବତି ହାସ୍ୟ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ଯ ଏବମେତସ୍ମାନ୍ନଃ ସୁବର୍ଣ୍ଣଂ ବେଦ ।। ୨୬।।

ତସ୍ୟ ହୈତସ୍ୟ ସାମ୍ନୋ ଯଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ବେଦ ପ୍ରତି ହ ତିଷ୍ଠତି ତସ୍ୟ
ବୈ ବାଗେବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବାଚି ହି ଖଲ୍ଲେଷ ଏତତ୍-ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତୋ ଗୀୟତେଽନ୍ନ
ଇତ୍ୟୁ ହୈକ ଆଦୁଃ ।। ୨୭।।

ଅଥାତଃ ପବମାନାନାମେବାଭ୍ୟାରୋହଃ ସ ବୈ ଖଲୁ ପ୍ରସ୍ତୋତା ସାମ
ପ୍ରସ୍ତୋତି ସ ଯତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁୟାଉଦେତାନି ଜପେତ୍ ।
ଅସତୋ ମା ସଦ୍ଘମୟ ତମସୋ ମା ଜ୍ୟୋତିର୍ଗମୟ ମୃତ୍ୟୋର୍ମାଂସମୃତଂ ଗମୟେତି ସ ଯଦାହାସତୋ ମା
ସଦ୍ଘମୟେତି ମୃତ୍ୟୁର୍ବା ଅସସ୍ତଦମୃତଂ ମୃତ୍ୟୋର୍ମାଂସମୃତଂ ଗମୟାମୃତଂ ମା କୁର୍ବିତ୍ୟେବୈତଦାହ
ତମସୋ ମା ଜ୍ୟୋତିର୍ଗମୟେତି ମୃତ୍ୟୁର୍ବୈ ତମୋ ଜ୍ୟୋତିରମୃତଂ ମୃତ୍ୟୋର୍ମାଂସମୃତଂ ଗମୟାମୃତଂ ମା
କୁର୍ବିତ୍ୟେବୈତଦାହ ମୃତ୍ୟୋର୍ମାଂସମୃତଂ ଗମୟେତି ନାତ୍ର ତିରୋହିତମିବାସ୍ତି ।

ଅଥ ଯୁନୀତରାଣି ସ୍ତୋତ୍ରାଣି ତେଷ୍ଠାନ୍ତନେନ୍ନାଦ୍ୟମାଗାୟେତ୍ସ୍ଥାନୁ ତେଷୁ ବରଂ ବୃଣୀତ ଯଂ
କାମଂ କାମୟେତ ତଃ ସ ଏଷ ଏବଂବିଦୁଢ୍ଵାତାତୁନେ ବା ଯଜମାନାୟ ବା ଯଂ କାମଂ
କାମୟେତେ ତମାଗାୟତି ତଞ୍ଜେତଲ୍ଲୋକଜିଦେବ ନ ହୈବାଲୋକ୍ୟତାୟା ଆଶାଃସ୍ତ୍ରି ଯ
ଏବମେତସ୍ତ୍ରାମ ବେଦ ॥ ୨୮॥

॥ ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଆତ୍ମେବେଦମଗ୍ର ଆସୀତ୍ ପୁରୁଷବିଧଃ ସୋଽନୁବୀକ୍ଷ୍ୟ ନାନ୍ୟଦାତୁନୋଽପଶ୍ୟତ୍
ସୋଽହମସ୍ମୀତ୍ୟଗ୍ରେ ବ୍ୟାହରତୋଽହନାମାଭବତ୍ସ୍ଥାନପ୍ୟେତର୍ହ୍ୟାମନ୍ତ୍ରିତୋଽହମୟମିତ୍ୟେବାଗ୍ର
ଉକ୍ତ୍ଵାଽଥାନ୍ୟନ୍ନାମ ପ୍ରବ୍ରୁତେ ଯଦସ୍ୟ ଭବତି ସ ଯତ୍-ପୂର୍ବୋଽସ୍ମାହୁର୍ବସ୍ମାହୁର୍ବାନ୍ପାପୁନ
ଔଷତ୍ସ୍ଥାତ୍-ପୁରୁଷଃ ଓଷତି ହ ବୈ ସ ତଂ ଯୋଽସ୍ମାତ୍-ପୂର୍ବୋ ବୁଭୁଷତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧॥

ସୋଽବିଭେତ୍ସ୍ଥାଦେକାକୀ ବିଭେତି ସ ହାୟମୀକ୍ଷାଂଚକ୍ରେ ଯନ୍ନଦନ୍ୟନ୍ନାସ୍ତ୍ରି
କସ୍ମାନ୍ନୁ ବିଭେମୀତି ତତ ଏବାସ୍ୟ ଭୟଂ ବୀୟାୟ କସ୍ମାଽଭ୍ୟେଷ୍ୟଦ୍ବିତୀୟାଦ୍ବୈ ଭୟଂ ଭବତି ॥ ୨॥

ସ ବୈ ନୈବ ରେମେ ତସ୍ଥାଦେକାକୀ ନ ରମତେ ସ ଦ୍ବିତୀୟମୈଚ୍ଛତ୍ ।
ସ ହୈତାବାନାସ ଯଥା ସ୍ତ୍ରୀପୁମାଂସୌ ସଂପରିଷ୍ପକ୍ତୌ ସ ଇମମେବାତ୍ମାନଂ ଦ୍ଵେଧାଽପାତୟତଃ
ପତିଶ୍ଚ ପତ୍ନୀ ଚାଭବତାଂ ତସ୍ଥାଦିଦମର୍ଥବୃଗଲମିବ ସ୍ଵ ଇତି ହ ସ୍ଥାହ ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟସ୍ତସ୍ଥାଦୟମାକାଶଃ
ସ୍ତ୍ରୀୟା ପୂର୍ଣ୍ଣତ ଏବ ତାଂ ସମଭବତୋ ମନୁଷ୍ୟା ଅଜାୟନ୍ତ ॥ ୩॥

ସୋ ହେୟମୀକ୍ଷାଂଚକ୍ରେ କଥଂ ନୁ ମାଃଽତ୍ମନ ଏବ ଜନୟିତ୍ଵା ସଂଭବତି ହନ୍ତ ତିରୋଽସାନୀତି ସା
ଗୌରଭବଦୃଷତ୍ ଇତରସ୍ତ୍ରାଂ ସମେବାଭବତୋ ଗାବୋଽଜାୟନ୍ତ ବଡବେତରାଽଭବଦଶ୍ଵବୃଷ
ଇତରୋ ଗର୍ଦଭୀତରା ଗର୍ଦଭ ଇତରସ୍ତ୍ରାଂ ସମେବାଭବତ ଏକଶଫମଜାୟତାଽଜେତରାଭବଦ୍ଵସ୍ତ୍ର
ଇତରୋଽବିରିତରା ମେଷ ଇତରସ୍ତ୍ରାଂ ସମେବାଭବତୋଽଜାବୟୋଽଜାୟନ୍ତୈବମେବ ଯଦିଦଂ
କିଂଚ ମିଥୁନମା ପିପୀଲିକାଭ୍ୟସ୍ତସ୍ତର୍ବମସ୍ତଜତ ॥ ୪॥

ସୋଃବେଦହଂ ବାବ ସୃଷ୍ଟିରସ୍ଥାହଂ ହୀଦଂ ସର୍ବମସୃକ୍ଷାତି
ତତଃ ସୃଷ୍ଟିରଭବସୃଷ୍ଟ୍ୟାଂ ହାସ୍ୟୈତସ୍ୟାଂ ଭବତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।। ୫।।

ଅଥେତ୍ୟଭ୍ୟମନ୍ତୁସ୍ତ ମୁଖାତ ଯୋନେର୍ହସ୍ତାଭ୍ୟାଂ ଚାଗ୍ନିମସୃଜତ
ତସ୍ମାଦେତଦୁଭୟମଲୋମକମନ୍ତୁରତୋଃଲୋମକା ହି ଯୋନିରନ୍ତରତଃ ।
ତଦ୍ୟଦିଦମାହୁରମୁଂ ଯଜାମୁଂ ଯଜେତ୍ୟକୈକଂ ଦେବମେତସ୍ୟୈବ ସା
ବିସୃଷ୍ଟିରେଷ ଉ ହ୍ୟେବ ସର୍ବେ ଦେବାଃ ।
ଅଥ ଯଜ୍ଞିଂତେଦମାର୍ଦ୍ରଂ ତଦ୍ରେତସୋଃସୃଜତ ତଦୁ ସୋମ ଏତାବଦ୍ବା ଇଦଂ ସର୍ବମନ୍ନଂ ଚୈବାନ୍ନାଦଶ୍ଚ
ସୋମ ଏବାନ୍ନମଗ୍ନିରନ୍ନାଦଃ ସୈଷା ବ୍ରହ୍ମଣୋଃତିସୃଷ୍ଟିର୍ଯଜ୍ଞେୟସୋ ଦେବାନସୃଜତାଥ ଯଜ୍ଞର୍ତ୍ୟଃ
ସନ୍ନମୃତାନସୃଜତ ତସ୍ମାଦତିସୃଷ୍ଟିରତିସୃଷ୍ଟ୍ୟାଂ ହାସ୍ୟୈତସ୍ୟାଂ ଭବତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।। ୬।।

ତଜ୍ଞେଦଂ ତର୍ହ୍ୟବ୍ୟାକୃତମାସୀଋନ୍ନାମରୂପାଭ୍ୟାମେବ ବ୍ୟାକ୍ରିୟତାସୌ
ନାମାଃୟମିଦଂରୂପ ଇତି ତଦିଦମପ୍ୟେତର୍ହ୍ ନାମରୂପାଭ୍ୟାମେବ
ବ୍ୟାକ୍ରିୟତେଃସୌନାମାୟମିଦଂରୂପ ଇତି ସ ଏଷ ଇହ ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ ।
ଆନଶାଗ୍ରେଭ୍ୟୋ ଯଥା କ୍ଷୁରଃ କ୍ଷୁରଧାନେଃବହିତଃ ସ୍ୟାଦ୍ବିଶ୍ଵଂଭରୋ ବା
ବିଶ୍ଵଂଭରକୁଲାୟେ ତଂ ନ ପଶ୍ୟନ୍ତି ।
ଅକୃହ୍ନୋ ହି ସଃ ପ୍ରାଣନ୍ନେବ ପ୍ରାଣୋ ନାମ ଭବତି ।
ବଦନ୍ ବାକ୍ ପଶ୍ୟଂଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶୃଣୁନ୍ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ମନ୍ତ୍ରାନୋ ମନସ୍ତାନ୍ୟସ୍ୟୈତାନି କର୍ମନାମାନ୍ୟେବ ।
ସ ଯୋଃତ ଏକୈକମୁପାସ୍ତେ ନ ସ ବେଦାକୃହ୍ନୋ ହ୍ୟେଷୋଃତ ଏକୈକେନ
ଭବତ୍ୟାତ୍ମେତ୍ୟେବୋପାସୀତାତ୍ର ହ୍ୟେତେ ସର୍ବ ଏକଂ ଭବନ୍ତି ।
ତଦେତପୂର୍ବନୀୟମସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ଯଦୟମାତ୍ମାଃନେନ ହ୍ୟେତସୂର୍ବଂ ବେଦ ।
ୟଥା ହ ବୈ ପଦେନାନୁବିକ୍ଷେଦେବଂ କୀର୍ତ୍ତିଂ ଶ୍ଳୋକଂ ବିକ୍ଷତେ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।। ୭।।

ତଦେତଦ୍-ପ୍ରେୟଃ ପୁତ୍ରାତ୍-ପ୍ରେୟୋ ବିଭାତ୍-ପ୍ରେୟୋଽନ୍ୟସ୍ଥାସ୍ତର୍ବସ୍ଥାଦନ୍ତରତରଂ ଯଦୟମାତ୍ମା ।
 ସ ଯୋଽନ୍ୟମାତ୍ମନଃ ପ୍ରିୟଂ ବ୍ରୁବାଣଂ ବ୍ରୁୟାତ୍ ପ୍ରିୟଃ ରୋସ୍ୟତୀତୀଶ୍ଚରୋ ହ ତଥୈବ
 ସ୍ୟାଦାତ୍ମାନମେବ ପ୍ରିୟମୁପାସୀତ ସ ଯ ଆତ୍ମାନମେବ ପ୍ରିୟମୁପାସ୍ତେ ନ ହାସ୍ୟ ପ୍ରିୟଂ
 ପ୍ରମାୟୁକଂ ଭବତି ॥ ୮॥

ତଦାହୁର୍ଯଦୁହୁବିଦ୍ୟୟା ସର୍ବଂ ଭବିଷ୍ୟନ୍ତୋ ମନୁଷ୍ୟା ମନ୍ୟନ୍ତେ କିମ୍
 ତଦୁହୁଃସ୍ବେଦ୍ୟସ୍ଥାତ୍ସର୍ବମଭବନ୍ତି ॥ ୯॥

ବ୍ରହ୍ମ ବା ଇଦମଗ୍ର ଆସୀତ୍ତଦାତ୍ମାନମେବାବେଦହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମୀତି ।
 ତସ୍ମାତ୍ସର୍ବମଭବତ୍ ତଦ୍ୟୋ ଯୋ ଦେବାନାଂ ପ୍ରତ୍ୟବୁଧ୍ୟତ ସ ଏବ ତଦଭବତ୍ସର୍ବାଣାଂ
 ତଥା ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ ତଚ୍ଚୈତପୂର୍ଣ୍ୟନୃଷିର୍ବାମଦେବଃ ପ୍ରତିପେଦେହଂ ମନୁରଭବଃ ସୂର୍ଯ୍ୟଶ୍ଚୈତି ।
 ତଦିଦମପ୍ୟେତର୍ହି ଯ ଏବଂ ବେଦାହଂ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ମୀତି ସ ଇଦଂ ସର୍ବଂ ଭବତି ତସ୍ୟ ହ
 ନ ଦେବାଶ୍ଚନାଭୂତ୍ୟା ଈଶତେ ।
 ଆତ୍ମା ହ୍ୟେଷାଂ ସ ଭବତ୍ୟଥ ଯୋଽନ୍ୟାଂ ଦେବତାମୁପାସ୍ତେଽନ୍ୟୋଽସାବନ୍ୟୋଽହମସ୍ମୀତି
 ନ ସ ବେଦ ଯଥା ପଶୁରେବଂ ସ ଦେବାନାମ୍ ।
 ଯଥା ହ ବୈ ବହବଃ ପଶବୋ ମନୁଷ୍ୟଂ ଭୁଞ୍ଜ୍ୟରେବମେକୈକଃ ପୁରୁଷୋ ଦେବାନ୍
 ଭୁନକ୍ତ୍ୟକସ୍ମିନ୍ନେବ ପଶାବାଦୀୟମାନେଽପ୍ରିୟଂ ଭବତି କିମ୍ ବହୁଷୁ ତସ୍ମାଦେଷାଂ ତନ୍ନ ପ୍ରିୟଂ
 ଯଦେତନ୍ନୁଷ୍ୟା ବିଦ୍ୟଃ ॥ ୧୦॥

ବ୍ରହ୍ମ ବା ଇଦମଗ୍ର ଆସୀଦେକମେବ ତଦେକଂ ସନ୍ ବ୍ୟଭବତ୍ ତଚ୍ଛ୍ରେୟୋରୂପମତ୍ୟସ୍ତୃଜତ
 କ୍ଷତ୍ରଂ ଯାନ୍ୟେତାନି ଦେବତ୍ରା କ୍ଷତ୍ରାଣୀନ୍ଦ୍ରୋ ବରୁଣଃ ସୋମୋ ରୁଦ୍ରଃ ପର୍ଜନ୍ୟୋ ଯମୋ
 ମୃତ୍ୟରୀଶାନ ଇତି ।

ତସ୍ମାତ୍ କ୍ଷତ୍ରାପୁରଂ ନାସ୍ତି ତସ୍ମାଦ୍ଭାହୁଣଃ କ୍ଷତ୍ରିୟମଧସ୍ତାଦୁପାସ୍ତେ ରାଜସୂୟେ କ୍ଷତ୍ର ଏବ ତଦ୍ୟଶୋ
 ଦଧାତି ସୈଷା କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟ ଯୋନିର୍ଯଦୁହୁ ॥

ତସ୍ମାଦ୍ୟଦ୍ୟପି ରାଜା ପରମତାଂ ଗଚ୍ଛତି ବ୍ରହ୍ମୈବାନ୍ତତ ଉପନିଶ୍ଚୟତି ସ୍ବାଂ ଯୋନିଂ ଯ ଉ ଏନଂ ହିନସ୍ତି
 ସ୍ବାଂ ସ ଯୋନିମୁଚ୍ଛତି ସ ପାପୀୟାନ୍ ଭବତି ଯଥା ଶ୍ରେୟାଂସଂ ହିଂସିତ୍ବା ॥ ୧୧॥

ସ ନୈବ ବ୍ୟଭବତ୍ ସ ବିଶମସୃଜତ ଯୁନ୍ୟୋତାନି ଦେବଜାତାନି ଗଣଶ
ଆଖ୍ୟାୟନ୍ତେ ବସବୋ ରୁଦ୍ରା ଆଦିତ୍ୟା ବିଶ୍ଵେଦେବା ମରୁତ ଇତି ।। ୧୭।।

ସ ନୈବ ବ୍ୟଭବତ୍ ସ ଶୌଦ୍ରଂ ବର୍ଣ୍ଣମସୃଜତ ପୁଷ୍ପଶମିୟଂ ବୈ
ପୁଷ୍ପୟଃ ହୃଦଃ ସର୍ବଂ ପୁଷ୍ୟତି ଯୁଦିଦଂ କିଂଚ ।। ୧୮।।

ସ ନୈବ ବ୍ୟଭବତ୍ସ୍ତେୟୋରୁପମତ୍ୟସୃଜତ ଧର୍ମଂ ତଦେତତ୍ କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟ କ୍ଷତ୍ରଂ ଯଜ୍ଞର୍ମସ୍ତସ୍ମାଦ୍ଧର୍ମାପୁରଂ
ନାସ୍ତ୍ୟଥୋ ଅବଲୀୟାନ୍ ବଲୀୟଃ ସମାଶଃ ସତେ ଧର୍ମେଣ ଯଥା ରାଜ୍ଞୈର୍ବଂ ଯୋ ବୈ ସ
ଧର୍ମଃ ସତ୍ୟଂ ବୈ ତତ୍ତସ୍ମାତ୍ ସତ୍ୟଂ ବଦନ୍ତମାହୁର୍ଧର୍ମଂ ବଦତୀତି ଧର୍ମଂ ବା ବଦନ୍ତଃ ସତ୍ୟଂ
ବଦତୀତ୍ୟେତଦ୍ଧ୍ୟେବୈତଦୁଭୟଂ ଭବତି ।। ୧୯।।

ତଦେତଦ୍ବ୍ରହ୍ମ କ୍ଷତ୍ରଂ ବିଚ୍ ଶୂଦ୍ରସ୍ତଦଗ୍ନିନୈବ ଦେବେଷୁ ବ୍ରହ୍ମାଭବଦ୍ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ମନୁଷ୍ୟେଷୁ କ୍ଷତ୍ରିୟେଣ
କ୍ଷତ୍ରିୟୋ ବୈଶ୍ୟେନ ବୈଶ୍ୟଃ ଶୂଦ୍ରେଣ ଶୂଦ୍ରସ୍ତସ୍ମାଦଗ୍ନାବେବ ଦେବେଷୁ ଲୋକମିଚ୍ଛନ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ
ମନୁଷ୍ୟେଷ୍ଠେତାଭ୍ୟାଃ ହି ରୂପାଭ୍ୟାଂ ବ୍ରହ୍ମାଭବତ୍ ।

ଅଥ ଯୋ ହ ବା ଅସ୍ମାଲ୍ଲୋକାସ୍ତ୍ମଂ ଲୋକମଦୃଷ୍ଟା ପ୍ରେତି ସ ଏନମବିଦିତୋ ନ ଭୁନକ୍ତି ଯଥା ବେଦୋ
ବାଂନନୁକ୍ରୋଂନ୍ୟଦ୍ବା କର୍ମାକୃତଂ ଯୁଦିହ ବା ଅପ୍ୟନେବଂ ବିନ୍ନହତ୍-ପୁଣ୍ୟଂ କର୍ମ କରୋତି
ତଦ୍ବାସ୍ୟାନ୍ତତଃ କ୍ଷୀୟତ ଏବାତ୍ମାନମେବ ଲୋକମୁପାସୀତ ସ ଯ ଆତ୍ମାନମେବ ଲୋକମୁପାସ୍ତେ ନ
ହାସ୍ୟ କର୍ମ କ୍ଷୀୟତେ ।
ଅସ୍ମାଦ୍ଧ୍ୟେବାତ୍ମନୋ ଯଦ୍ୟହ୍ନାମୟତେ ତତ୍ତସୃଜତେ ।। ୨୦।।

ଅଥୋ ଅୟଂ ବା ଆତ୍ମା ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ଲୋକଃ ସ ଯଦ୍ଭୁହୋତି ଯଦ୍ୟଜତେ ତେନ ଦେବାନାଂ
ଲୋକୋଽଥ ଯଦନ୍ବୁବ୍ରୂତେ ତେନ ଋଷୀଣାମଥ ଯଦ୍ବିତୃଭ୍ୟୋ ନିପୃଣାତି ଯଦ୍ବ୍ରଜାମିଚ୍ଛତେ ତେନ
ପିତୃଣାମଥ ଯନ୍ନୁନ୍ୟାନ୍ନାସୟତେ ଯଦେଭ୍ୟୋଽଗନ୍ ଦଦାତି ତେନ ମନୁଷ୍ୟାଣାମଥ
ୟଦ୍ବିଶ୍ଵାସ୍ତଶୋଦକଂ ବିନ୍ଦତି ତେନ ପଶୁନାଂ ଯଦସ୍ୟ ଗୃହେଷୁ ଶ୍ଵାପଦା ବୟାଂ ସ୍ୟାପିପୀଲିକାଭ୍ୟ
ଉପଜୀବନ୍ତି ତେନ ତେଷାଂ ଲୋକୋ ଯଥା ହ ବୈ ସ୍ଵାୟ ଲୋକାୟାରିଷ୍ଟିମିଚ୍ଛେଦେବଂ
ହୈର୍ବଂବିଦେ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନ୍ୟାରିଷ୍ଟିମିଚ୍ଛନ୍ତି ତଦ୍ବା ଏତଦ୍ବିଦିତଂ ମୀମାଂସିତମ୍ ।। ୨୧।।

ଆତ୍ମେବେଦମଗ୍ର ଆସୀଦେକ ଏବ ସୋଂକାମୟତ ଜାୟା ମେ ସ୍ୟାଦଥ ପ୍ରଜାୟେୟାଥ
 ବିଞ୍ ଯେ ସ୍ୟାଦଥ କର୍ମ କୁର୍ବୀୟେତ୍ୟେତାବାନ୍ ବୈ କାମୋ ନେଚ୍ଛଂଶ୍ଚ ନାତୋ
 ଭୁୟୋ ବିନେଉସ୍ଥାଦପ୍ୟେତର୍ହ୍ୟକାକୀ କାମୟତେ ଜାୟା ମେ ସ୍ୟାଦଥ ପ୍ରଜାୟେୟାଥ
 ବିଞ୍ ଯେ ସ୍ୟାଦଥ କର୍ମ କୁର୍ବୀୟେତି ସ ଯାବଦପ୍ୟେତେଷାମେକୈକଂ ନ ପ୍ରାପ୍ନୋତ୍ୟକୃସ୍ନ
 ଏବ ତାବନ୍ ମନ୍ୟତେ ତସ୍ୟୋ କୃସ୍ନତା ମନ ଏବାସ୍ୟାତ୍ମା ବାଗ୍ଜାୟା ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରଜା ଚକ୍ଷୁର୍ମାନୁଷଂ
 ବିଞ୍ ଚକ୍ଷୁଷା ହି ତଦ୍ବିନ୍ଦତେ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଦୈବଂ ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ହି ତଚ୍ଛ୍ରୋତ୍ୟାତ୍ମୈବାସ୍ୟ
 କର୍ମାତ୍ମନା ହି କର୍ମ କରୋତି ସ ଏଷ ପାଙ୍କ୍ତୋ ଯଜ୍ଞଃ ପାଞ୍ଜଃ ପଶୁଃ ପାଞ୍ଜଃ ପୁରୁଷଃ ପାଞ୍ଜମିଦଂ
 ସର୍ବଂ ଯଦିଦଂ କିଂଚ ତଦିଦଂ ସର୍ବମାପ୍ନୋତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ।। ୧୭।।

।। ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟେଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଅଥ ପଞ୍ଚମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

ୟସ୍ତସ୍ତ୍ରାନ୍ନାନି ମେଧୟା ତପସ୍ୟାଂଜନୟୁତ୍ତିତା ।
 ଏକମସ୍ୟ ସାଧାରଣଂ ଦ୍ଵେ ଦେବାନଭାଜୟତ୍ ।
 ତ୍ରୀଣ୍ୟାତ୍ମନେଃକୁରୁତ ପଶୁଭ୍ୟ ଏକଂ ପ୍ରାୟଚ୍ଛତ୍ସ୍ବିତ୍ସର୍ବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ଯଜ ପ୍ରାଣିତି ଯଜ ନ ।
 କସ୍ତାଭାନି ନ କ୍ଷୀୟନ୍ତେଽଦ୍ୟମାନାନି ସର୍ବଦା ।
 ଯୋ ବୈତାମସିତିଂ ବେଦ ସୋଂନୁମଞ୍ଜି ପ୍ରତୀକେନ ।
 ସ ଦେବାନପିଗଚ୍ଛତି ସ ଉର୍ଜମୁପଜୀବତୀତି ଶ୍ଳୋକାଃ ।। ୧।।

ୟସ୍ତସ୍ତ୍ରାନ୍ନାନି ମେଧୟା ତପସ୍ୟାଂଜନୟୁତ୍ତିତେତି ମେଧୟା ହି ତପସ୍ୟାଂଜନୟୁତ୍ତିତୈକମସ୍ୟ
 ସାଧାରଣମିତୀଦମେବାସ୍ୟ ତସ୍ତ୍ରାଧାରଣମନ୍ନଂ ଯଦିଦମଦ୍ୟତେ ।
 ସ ଯ ଏତଦୁପାସ୍ତେ ନ ସ ପାପୁନୋ ବ୍ୟାବର୍ତ୍ତତେ ମିଶ୍ରଂ ହ୍ୟେତତ୍ ।
 ଦ୍ଵେ ଦେବାନଭାଜୟତି ଦୁତଂ ଚ ପ୍ରଦୁତଂ ଚ ତସ୍ମାଦେବେଭ୍ୟୋ ଭୁବୁତି ଚ ପ୍ର ଚ ଭୁବୁତ୍ୟଥୋ
 ଆଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଶପୂର୍ଣ୍ଣମାସାବିତି ।

ତସ୍ମାନ୍ନେଷ୍ଟିୟାଦୁକଃ ସ୍ୟାତ୍ ।

ପଶୁଭ୍ୟ ଏକଂ ପ୍ରାୟୁକ୍ତବିତି ତପ୍ତୟଃ ।

ପୟୋ ହ୍ୟେବାଗ୍ରେ ମନୁଷ୍ୟାଶ୍ଚ ପଶବଶ୍ଚୋପଜୀବନ୍ତି ତସ୍ମାତ୍ କୁମାରଂ ଜାତଂ ଘୃତଂ ବୈବାଗ୍ରେ

ପ୍ରତିଲେହୟନ୍ତି ସ୍ତନଂ ବାନ୍ଧୁଧାପୟନ୍ତ୍ୟଥ ବସ୍ରଂ ଜାତମାଦୁରତୃଣାଦ ଇତି ।

ତସ୍ମିନ୍ ସର୍ବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ଯଜ ପ୍ରାଣିତି ଯଜ ନେତି ପୟସି

ହୀଦଃ ସର୍ବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ଯଜ ପ୍ରାଣିତି ଯଜ ନ ।

ତଦ୍ୟଦିଦମାଦୁଃ ସଂବସ୍ରରଂ ପୟସା ଭୁହ୍ନଦପ ପୁନର୍ମୃତ୍ୟୁଂ ଜୟତୀତି ନ ତଥା

ବିଦ୍ୟାଦ୍ୟଦହରେବ ଭୁହୋତି ତଦହଃ ପୁନର୍ମୃତ୍ୟୁମପଜୟତ୍ୟେବଂ ବିଦ୍ଵାନ୍ସର୍ବଃ ହି

ଦେବେଭ୍ୟୋଽନ୍ନାଦ୍ୟଂ ପ୍ରୟୁକ୍ତବିତି ।

କସ୍ମାତ୍ତାନି ନ କ୍ଷୀୟନ୍ତେଽଦ୍ୟମାନାନି ସର୍ବଦେତି ପୁରୁଷୋ ବା ଅକ୍ଷିତିଃ ସ ହୀଦମନ୍ନଂ ପୁନଃ

ପୁନର୍ଜନୟତେ ।

ୟୋ ବୈ ତାମକ୍ଷିତିଂବେଦେତି ପୁରୁଷୋ ବା ଅକ୍ଷିତିଃ ସ ହୀଦମନ୍ନଂ ପିୟା ପିୟା ଜନୟତେ ।

କର୍ମଭିର୍ଯଜ୍ଞୈତନ୍ନ କୁର୍ଯ୍ୟାତ୍କ୍ଷୀୟେତ ହ ସୋଽନ୍ନମତି ପ୍ରତୀକେନେତି ମୁଖଂ ପ୍ରତୀକଂ

ମୁଖେନେତ୍ୟେତସ୍ତ ଦେବାନପିଗଚ୍ଛତି ସ ଉର୍ଜମୁପଜୀବତୀତି ପ୍ରଶଂସା ॥ ୨॥

ତ୍ରୀଣ୍ୟାତ୍ମନେଃକୁରୁତେତି ମନୋ ବାଚଂ ପ୍ରାଣଂ ତାନ୍ୟାତ୍ମନେଃକୁରୁତାନ୍ୟତ୍ରମନା ଅଭୂବଂ

ନାଦର୍ଶମନ୍ୟତ୍ରମନା ଅଭୂବଂ ନାଶ୍ଚୈଷମିତି ମନସା ହ୍ୟେବ ପଶ୍ୟତି ମନସା ଶୃଣୋତି ।

କାମଃ ସଙ୍କଳ୍ପୋ ବିଚିକିତ୍ରା ଶ୍ରଦ୍ଧାଃଶ୍ରଦ୍ଧା ଧୃତିରଧୃତିର୍ହ୍ରୀର୍ଧୀର୍ଭୀରିତ୍ୟେତସ୍ରର୍ବଂ ମନ ଏବ ତସ୍ମାଦପି

ପୃଷ୍ଠତ ଉପସ୍ପୃଷ୍ଟୋ ମନସା ବିଜାନାତି ଯଃ କଶ୍ଚ ଶବ୍ଦୋ ବାଗେବ ସୈଷା ହ୍ୟନ୍ତମାୟତ୍ତୈଷା ହି ନ

ପ୍ରାଣୋଽପାନୋ ବ୍ୟାନ ଉଦାନଃ ସମାନୋଽନ ଇତ୍ୟେତସ୍ରର୍ବଂ ପ୍ରାଣ ଏବୈତନ୍ନୟୋ ବା ଅୟମାତ୍ମା

ବାହ୍ନୟୋ ମନୋମୟଃ ପ୍ରାଣମୟଃ ॥ ୩॥

ତ୍ରୟୋ ଲୋକା ଏତ ଏବ ବାଗେବାୟଂ ଲୋକୋ ମନୋଽନ୍ତରିକ୍ଷଲୋକଃ ପ୍ରାଣୋଽସୌ ଲୋକଃ ॥ ୪॥

ତ୍ରୟୋ ବେଦା ଏତ ଏବ ବାଗେବର୍ଗ୍ବେଦୋ ମନୋ ଯଜୁର୍ବେଦଃ ପ୍ରାଣଃ ସାମବେଦଃ ॥ ୫॥

ଦେବାଃ ପିତରୋ ମନୁଷ୍ୟା ଏତ ଏବ ବାଗେବ ଦେବା ମନଃ ପିତରଃ ପ୍ରାଣୋ ମନୁଷ୍ୟାଃ ।। ୭।।

ପିତା ମାତା ପ୍ରଜୈତ ଏବ ମନ ଏବ ପିତା ବାହ୍ମାତା ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରଜା ।। ୭।।

ବିଜ୍ଞାତଂ ବିଜିଜ୍ଞାସ୍ୟମବିଜ୍ଞାତମେତ ଏବ ଯଜ୍ଞିଂଚ ବିଜ୍ଞାତଂ

ବାଚସ୍ପତ୍ରପଂ ବାଗ୍ଧି ବିଜ୍ଞାତା ବାଗେନଂ ତଦ୍-ଭୂତ୍ବାଃବତି ।। ୮।।

ଯଜ୍ଞିଂଚ ବିଜିଜ୍ଞାସ୍ୟଂ ମନସସ୍ପତ୍ରପଂ ମନୋ ହି ବିଜିଜ୍ଞାସ୍ୟଂ ମନ ଏନଂ ତଦ୍-ଭୂତ୍ବାଃବତି ।। ୯।।

ଯଜ୍ଞିଂଚାବିଜ୍ଞାତଂ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ତଦ୍ରୂପଂ ପ୍ରାଣୋ ହ୍ୟବିଜ୍ଞାତଃ ପ୍ରାଣ ଏନଂ ତଦ୍-ଭୂତ୍ବାଃବତି ।। ୧୦।।

ତସ୍ୟୈ ବାଚଃ ପୃଥିବୀ ଶରୀରଂ ଜ୍ୟୋତୀରୂପମୟମଗ୍ନିସ୍ତଦ୍ୟାବତ୍ୟେବ ବାକ୍ତାବତୀ ପୃଥିବୀ
ତାବାନୟମଗ୍ନିଃ ।। ୧୧।।

ଅଥୈତସ୍ୟ ମନସୋ ଦ୍ୟୌଃ ଶରୀରଂ ଜ୍ୟୋତୀରୂପମସ୍ତାବାଦିତ୍ୟସ୍ତଦ୍ୟାବଦେବ ମନସ୍ତାବତୀ
ଦ୍ୟୌସ୍ତାବାନସ୍ତାବାଦିତ୍ୟସ୍ତୌ ମିଥୁନଃ ସମୈତାଂ ତତଃ ପ୍ରାଣୋଽଜାୟତ ସ ଇନ୍ଦ୍ରଃ ସ
ଏଷୋଽସପତ୍ନୋ ଦ୍ବିତୀୟୋ ବୈ ସପତ୍ନୋ ନାସ୍ୟ ସପତ୍ନୋ ଭବତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।। ୧୨।।

ଅଥୈତସ୍ୟ ପ୍ରାଣସ୍ୟାପଃ ଶରୀରଂ ଜ୍ୟୋତୀରୂପମସ୍ତୌ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ତଦ୍ୟାବାନେବ
ପ୍ରାଣସ୍ତାବତ୍ୟ ଆପସ୍ତାବାନସ୍ତୌ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ତ ଏତେ ସର୍ବ ଏବ ସମାଃ
ସର୍ବେଽନନ୍ତ୍ରାଃ ସ ଯୋ ହୈତାନନ୍ତ୍ରବତ ଉପାସ୍ତେଽନ୍ତ୍ରବନ୍ତଃ ସ ଲୋକଂ
ଜୟତ୍ୟଥ ଯୋ ହୈତାନନ୍ତ୍ରାନୁପାସ୍ତେଽନନ୍ତ୍ରଃ ସ ଲୋକଂ ଜୟତି ।। ୧୩।।

ସ ଏଷ ସଂବସ୍ତରଃ ପ୍ରଜାପତିଃ ଷୋଡଶକଲସ୍ତସ୍ୟ ରାତ୍ରୟ ଏବ ପଞ୍ଚଦଶ କଲା ପୁରୈବାସ୍ୟ
ଷୋଡଶୀ କଲା ସ ରାତ୍ରିଭିରେବା ତ ପୂର୍ଣ୍ଣତେଽପ ତ କ୍ଷୀୟତେ ସୋଽମାବାସ୍ୟାଂ ରାତ୍ରିମେତୟା
ଷୋଡଶ୍ୟା କଲୟା ସର୍ବମିଦଂ ପ୍ରାଣଭୃଦନ୍ନୁପ୍ରବିଶ୍ୟ ତତଃ ପ୍ରାତର୍ଜାୟତେ ତସ୍ମାଦେତାଂ
ରାତ୍ରିଂ ପ୍ରାଣଭୃତଃ ପ୍ରାଣଂ ନ ବିଚ୍ଛିନ୍ୟାଦପି କୃକଲାସସ୍ୟୈତସ୍ୟା ଏବ
ଦେବତାୟା ଅପଚିତୈ ।। ୧୪।।

ୟୋ ବୈ ସ ସଂବସୁରଃ ପ୍ରଜାପତିଃ ଷୋଡଶକଲୋଽୟମେବ ସ
ୟୋଽୟମେବଂବିତ୍-ପୁରୁଷସ୍ତସ୍ୟ ବିଭମେବ ପଞ୍ଚଦଶ କଲା ଆତ୍ମୈବାସ୍ୟ ଷୋଡଶୀ କଲା ସ
ବିଭେନୈବା ଚ ପୂର୍ଣ୍ଣତେଽପ ଚ କ୍ଷୀୟତେ ତଦେତନ୍ନତ୍ୟଂ ଯଦୟମାତ୍ମା ପ୍ରଧିର୍ବିତ୍ ତସ୍ମାଦ୍ୟଦ୍ୟପି
ସର୍ବଜ୍ୟାନିଂ ଜୀୟତ ଆତ୍ମନା ତେଜ୍ଜୀବତି ପ୍ରଧିନାଽଗାଦିତ୍ୟେବାହୁଃ ।। ୧୫।।

ଅଥ ତ୍ରୟୋ ବାବ ଲୋକା ମନୁଷ୍ୟଲୋକଃ ପିତୃଲୋକୋ ଦେବଲୋକ ଇତି ସ୍ରୋଽୟଂ
ମନୁଷ୍ୟଲୋକଃ ପୁତ୍ରେଣୈବ ଜୟେନା ନାନ୍ୟେନ କର୍ମଣା କର୍ମଣା ପିତୃଲୋକୋ ବିଦ୍ୟୟା
ଦେବଲୋକୋ ଦେବଲୋକୋ ବୈ ଲୋକାନାଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠସ୍ତସ୍ମାଦ୍ବିଦ୍ୟାଂ ପ୍ରଶଂସନ୍ତି ।। ୧୬।।

ଅଥାତଃ ସଂପ୍ରତିର୍ଯଦା ପ୍ରେଷ୍ୟନ୍ତୁନ୍ୟତେଽଥ ପୁତ୍ରମାହ ତ୍ଵଂ ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ଵଂ ଯଜ୍ଞସ୍ତ୍ଵଂ ଲୋକ ଇତି ସ ପୁତ୍ରଃ
ପ୍ରତ୍ୟାହାହଂ ବ୍ରହ୍ମାହଂ ଯଜ୍ଞୋଽହମ୍ ଲୋକ ଇତି ଯଦ୍ବୈ କିଂଚାନୁକ୍ତଂ ତସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟେକତା ।
ୟୋ ବୈ କେ ଚ ଯଜ୍ଞାସ୍ତେଷାଃ ସର୍ବେଷାଂ ଯଜ୍ଞ ଇତ୍ୟେକତା ଯୋ ବୈ କେ ଚ ଲୋକାସ୍ତେଷାଃ
ସର୍ବେଷାଂ ଲୋକ ଇତ୍ୟେକତୈତାବଦ୍ଵା ଇଦଂ ସର୍ବମେତନ୍ନା ସର୍ବଂ ସନ୍ନୟମିତୋଽଭୁନଜଦିତି
ତସ୍ମାତ୍ ପୁତ୍ରମନୁଶିଷ୍ଠଂ ଲୋକ୍ୟମାହୁସ୍ତସ୍ମାଦେନମନୁଶାସତି ସ
ୟଦୈବଂବିଦସ୍ମାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପ୍ରେତ୍ୟଥୈଭିରେବ ପ୍ରାଣୈଃ ସହ ପୁତ୍ରମାବିଶତି ।
ସ ଯଦ୍ୟନେନ କିଂଚିଦକ୍ଷ-ଶୟାଂକୃତଂ ଭବତି ତସ୍ମାଦେନଂ
ସର୍ବସ୍ମାତ୍-ପୁତ୍ରୋ ମୁଞ୍ଚତି ତସ୍ମାତ୍-ପୁତ୍ରୋ ନାମ ସ ପୁତ୍ରେଣୈବାସ୍ମିଲ୍ଲୋକେ
ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତ୍ୟଥୈନମେତେ ଦୈବାଃ ପ୍ରାଣା ଅମୃତା ଆବିଶନ୍ତି ।। ୧୭।।

ପୃଥିବ୍ୟୈ ତୈନମଶ୍ନେଷ୍ଠ ଦୈବୀ ବାଗାବିଶତି ସା ବୈ ଦୈବୀ ବାଗ୍ୟୟା
ୟଦ୍ୟଦେବ ବଦତି ତତ୍ତଦ୍-ଭବତି ।। ୧୮।।

ଦିବଶ୍ଚୈନମାଦିତ୍ୟାଞ୍ଚ ଦୈବଂ ମନ ଆବିଶତି ତଦ୍ବୈ ଦୈବଂ ମନୋ
ୟୋନାନନ୍ୟେବ ଭବତ୍ୟଥୋ ନ ଶୋଚତି ।। ୧୯।।

ଅଦ୍-ଭ୍ୟଶ୍ଚୈନଂ ଚନ୍ଦ୍ରମସ୍ତସ୍ମିନ୍ ଦୈବଃ ପ୍ରାଣ ଆବିଶତି ସ ବୈ ଦୈବଃ ପ୍ରାଣୋ ଯଃ
 ସଂଚରଂ ଶ୍ଚାସଂଚରଂ ଶ୍ଚ ନ ବ୍ୟଧତେଽଥୋ ନ ରିଷ୍ୟତି ସ ଏବଂ ବିସ୍ତର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାମାତ୍ମା
 ଭବତି ଯଥୈଷା ଦେବତୈବଂ ସ ଯଥୈତାଂ ଦେବତାଂ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନ୍ୟବଦ୍ବ୍ୟବଂ
 ହୈବଂ ବିଦଂ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନ୍ୟବଦ୍ବି ।
 ଯଦୁ କିଂଚେମାଃ ପ୍ରଜାଃ ଶୋଚନ୍ତ୍ୟମୈବାସାଂ ତଦ୍-ଭବତି ପୁଣ୍ୟମେବାମୁଂ ଗଚ୍ଛତି ନ ହ ବୈ
 ଦେବାନ୍ ପାପଂ ଗଚ୍ଛତି ।। ୨୦।।

ଅଥାତୋ ବ୍ରତମାମାଂସା ପ୍ରଜାପତିର୍ହ କର୍ମାଣି ସସୃଜେ ତାନି ସୃଷ୍ଟାନ୍ୟନ୍ୟୋନ୍ୟୋନାୟୁର୍ଧତ୍
 ବଦିଷ୍ୟାମ୍ୟେବାହମିତି ବାଗ୍-ଦଧ୍ରେ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମ୍ୟହମିତି ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋଷ୍ୟାମ୍ୟହମିତି ଶ୍ରୋତ୍ରମେବମନ୍ୟାନି
 କର୍ମାଣି ଯଥାକର୍ମ ତାନି ମୃତ୍ୟୁଃ ଶ୍ରମୋ ଭୂତ୍ସୋପୟେମେ ତାନ୍ୟାପ୍ନୋତ୍ତାନ୍ୟାପ୍ତ୍ବା ମୃତ୍ୟୁରବାରୁନ୍
 ତସ୍ମାନ୍ନାମ୍ୟତ୍ୟେବ ବାକ୍ ଶ୍ରାମ୍ୟତି ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରାମ୍ୟତି ଶ୍ରୋତ୍ରମଥେମମେବ ନାପ୍ନୋଦ୍ୟୋଽୟଂ
 ମଧ୍ୟମଃ ପ୍ରାଣସ୍ତାନି ଜ୍ଞାତୁଂ ଦପ୍ରିରେ ।

ଅୟଂ ବୈ ନଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠୋ ଯଃ ସଂଚରଂ ଶ୍ଚାସଂଚରଂ ଶ୍ଚ ନ ବ୍ୟଧତେଽଥୋ ନ ରିଷ୍ୟତି ହୃଦ୍ରାସୈବ
 ସର୍ବେ ରୂପମସାମେତି ତ ଏତସୈବ ସର୍ବେ ରୂପମଭବଂ ସ୍ତସ୍ମାଦେତ ଏତେନାଖ୍ୟାୟନ୍ତେ ପ୍ରାଣା ଇତି
 ତେନ ହ ବାବ ତନ୍ମୁଲମାତକ୍ଷତେ ଯସ୍ମିନ୍-କୁଲେ ଭବତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ଯ ଉ ହୈବଂ ବିଦା
 ସ୍ବର୍ଧତେଽନୁଶୁଷ୍ୟତ୍ୟନୁଶୁଷ୍ୟ ହୈବାଦ୍ରତୋ ମ୍ରିୟତ ଇତ୍ୟଧ୍ୟାତ୍ମନ୍ ।। ୨୧।।

ଅଥାପିଦୈବତଂ ଜ୍ଞୁଲିଷ୍ୟାମ୍ୟେବାହମିତ୍ୟଗ୍ନିର୍ଦଧ୍ରେ ତଦ୍ବ୍ୟାମ୍ୟହମିତ୍ୟାଦିତ୍ୟୋ
 ଭାସ୍ୟାମ୍ୟହମିତି ଚନ୍ଦ୍ରମା ଏବମନ୍ୟା ଦେବତା ଯଥାଦୈବତଂ ସ ଯଥୈଷାଂ ପ୍ରାଣାନାଂ
 ମଧ୍ୟମଃ ପ୍ରାଣ ଏବମେତାସାଂ ଦେବତାନାଂ ବାୟୁର୍ମୌରଦ୍ବି ହ୍ୟନ୍ୟା ଦେବତା ନ ବାୟୁଃ
 ସୈଷାଂନସ୍ତମିତା ଦେବତା ଯଦ୍ବାୟୁଃ ।। ୨୨।।

ଅଧିଷ୍ଠ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ଯତଶ୍ଚୋଦେତି ସୁର୍ଯ୍ୟୋଽସ୍ତଂ ଯତ୍ର ଚ ଗଚ୍ଛତୀତି ପ୍ରାଣାଦ୍ୱା ଏଷ ଉଦେତି
ପ୍ରାଣୋଽସ୍ତମେତି ତଂ ଦେବାଶ୍ଚକ୍ରିରେ ଧର୍ମଃ, ସ ଏବାଦ୍ୟ ସ ଉ ଶୁ ଇତି ଯଦ୍ୱା ଏତେଽମୁର୍ତ୍ତ୍ୟପ୍ରିୟନ୍ତ
ତଦେବାପ୍ୟଦ୍ୟ କୁର୍ବନ୍ତି ।

ତସ୍ମାଦେକମେବ ବ୍ରତଂ ଚରେତ୍-ପ୍ରାଣ୍ୟାଜ୍ଞିବାପାନ୍ୟାଜ ନେନ୍ନା ପାପ୍ତା ମୃତ୍ୟୁରାପ୍ନବଦିତି ଯଦ୍ୱା
ଚରେତ୍ସମାପିପୟିଷେତ୍ସେନୋ ଏତସ୍ତ୍ରୈଽ ଦେବତାୟୈ ସାୟୁଜ୍ୟଃ ସଲୋକତାଂ ଜୟତି ।। ୨୩।।

।। ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟୋପଞ୍ଚମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଅଥ ଷଷ୍ଠଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

ବ୍ରହ୍ମଂ ବା ଇଦଂ ନାମ ରୂପଂ କର୍ମ ତେଷାଂ ନାମ୍ନାଂ ବାଗିତ୍ୟେତଦେଷାମୁକ୍ଥମତୋ
ହି ସର୍ବାଣି ନାମାନୁଷ୍ଠିଷ୍ଠନ୍ତି ।

ଏତଦେଷାଃ ସାମୈତଦ୍ଧି ସର୍ବେର୍ନାମଭିଃ ସମମେତଦେଷାଂ ବ୍ରହ୍ମୈତଦ୍ଧି ସର୍ବାଣି ନାମାନି ବିଭର୍ତ୍ତି ।। ୧।।

ଅଥ ରୂପାଣାଂ ଚକ୍ଷୁରିତ୍ୟେତଦେଷାମୁକ୍ଥମତୋ ହି ସର୍ବାଣି ରୂପାଣୁଷ୍ଠିଷ୍ଠନ୍ତେତଦେଷାଃ ସାମୈତଦ୍ଧି
ସର୍ବେ ରୂପୈଃ ସମମେତଦେଷାଂ ବ୍ରହ୍ମୈତଦ୍ଧି ସର୍ବାଣି ରୂପାଣି ବିଭର୍ତ୍ତି ।। ୨।।

ଅଥ କର୍ମଣାମାତ୍ମେତ୍ୟେତଦେଷାମୁକ୍ଥମତୋ ହି ସର୍ବାଣି କର୍ମାଣୁଷ୍ଠିଷ୍ଠନ୍ତେତଦେଷାଃ
ସାମୈତଦ୍ଧି ସର୍ବେଃ କର୍ମଭିଃ ସମମେତଦେଷାଂ ବ୍ରହ୍ମୈତଦ୍ଧି ସର୍ବାଣି କର୍ମାଣି ବିଭର୍ତ୍ତି
ତଦେତଦ୍ବ୍ରହ୍ମଂ ସଦେକମୟମାତ୍ମାଽଽତ୍ମୋ ଏକଃ ସନ୍ନେତଦ୍ବ୍ରହ୍ମଂ ତଦେତଦମୃତଂ ସତ୍ୟେନ
ଛନ୍ନଂ ପ୍ରାଣୋ ବା ଅମୃତଂ ନାମରୂପେ ସତ୍ୟଂ ତାତ୍ପ୍ୟାମୟଂ ପ୍ରାଣଛନ୍ନଃ ।। ୩।।

।। ଇତି ପ୍ରଥମାଧ୍ୟାୟୋଷଷ୍ଠଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଇତି ବୃହଦାରଣ୍ୟକୋପନିଷଦି ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

॥ ଅଥ ଦ୍ଵିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଅଥ ପ୍ରଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଓଁ । ଦୃଢ଼ବାଲାକିର୍ହାନୁଚାନୋ ଗାର୍ଗ୍ୟ ଆସ ସ ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁଂ କାଶ୍ୟଂ
ବ୍ରହ୍ମ ତେ ବ୍ରବାଣୀତି ସ ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁଃ ସହସ୍ରମେତସ୍ୟାଂ ବାତି ଦଦ୍ଧୋ
ଜନକୋ ଜନକ ଇତି ବୈ ଜନା ଧାବନ୍ତୀତି ॥ ୧॥

ସ ହୋବାଚ ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଯୁ ଏବାସାବାଦିତ୍ୟେ ପୁରୁଷ ଏତମେବାହଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି ସ
ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ତନ୍ସଂବଦିଷ୍ଟା ଅତିଷ୍ଟାଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମୂର୍ଧା
ରାଜେତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୁ ଏତମେବମୁପାସ୍ତେଽତିଷ୍ଟାଃ
ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମୂର୍ଧା ରାଜା ଭବତି ॥ ୨॥

ସ ହୋବାଚ ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଯୁ ଏବାସୌ ଚନ୍ଦ୍ରେ ପୁରୁଷ ଏତମେବାହଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି
ସ ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ତନ୍ସଂବଦିଷ୍ଟା ବୃହନ୍‌ପାଣ୍ଡୁରବାସାଃ ସୋମୋ
ରାଜେତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୁ ଏତମେବମୁପାସ୍ତେଽହରହର୍ହ
ସୁତଃ ପ୍ରସୁତୋ ଭବତି ନାସ୍ୟାନ୍ନଂ କ୍ଷୀୟତେ ॥ ୩॥

ସ ହୋବାଚ ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଯୁ ଏବାସୌ ବିଦ୍ୟୁତି ପୁରୁଷ ଏତମେବାହଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି
ସ ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ତନ୍ସଂବଦିଷ୍ଟାସ୍ତେଜସ୍ଵୀତି ବା ଅହମେତମୁପାସ
ଇତି ସ ଯୁ ଏତମେବମୁପାସ୍ତେ ତେଜସ୍ଵୀ ହ ଭବତି ତେଜସ୍ଵିନୀ ହାସ୍ୟ ପ୍ରଜା ଭବତି ॥ ୪॥

ସ ହୋବାଚ ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଯୁ ଏବାୟମାକାଶେ ପୁରୁଷ ଏତମେବାହଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି
ସ ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ତନ୍ସଂବଦିଷ୍ଟାଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମପ୍ରବର୍ତ୍ତୀତି
ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୁ ଏତମେବମୁପାସ୍ତେ ପୂର୍ଣ୍ଣତେ ପ୍ରଜୟା
ପଶୁଭିର୍ନାସ୍ୟାସ୍ଥାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପ୍ରଜୋଦ୍‌ବର୍ତ୍ତତେ ॥ ୫॥

ସ ହୋବାତ ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଯୁ ଏବାୟଂ ବାୟୌ ପୁରୁଷ ଏତମେବାହଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି ସ
ହୋବାଚାଜାତଶତୂର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବଦିଷ୍ଟା ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୈକୁଣ୍ଠୋଽପରାଜିତା ସେନେତି ବା
ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୁ ଏତମେବମୁପାସ୍ତେ ଜିଷ୍ମୁର୍ହାପରାଜିଷ୍ମୁର୍ଭବତ୍ୟନ୍ୟତସ୍ତ୍ୟଜାୟା ॥ ୬॥

ସ ହୋବାତ ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଯୁ ଏବାୟମଗ୍ନୌ ପୁରୁଷ ଏତମେବାହଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି ସ
ହୋବାଚାଜାତଶତୂର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବଦିଷ୍ଟା ବିଷାସହିରିତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୁ
ଏତମେବମୁପାସ୍ତେ ବିଷାସହିର୍ହ ଭବତି ବିଷାସହିର୍ହାସ୍ୟ ପ୍ରଜା ଭବତି ॥ ୭॥

ସ ହୋବାତ ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଯୁ ଏବାୟମୟୁ ପୁରୁଷ ଏତମେବାହଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି ସ
ହୋବାଚାଜାତଶତୂର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବଦିଷ୍ଟାଃ ପ୍ରତିରୂପ ଇତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୁ
ଏତମେବମୁପାସ୍ତେ ପ୍ରତିରୂପଃ ହୈବୈନମୁପଗଚ୍ଛତି ନାପ୍ରତିରୂପମଥୋ ପ୍ରତିରୂପୋଽସ୍ମାଦ୍ଭାୟତେ ॥ ୮॥

ସ ହୋବାତ ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଯୁ ଏବାୟମାଦର୍ଶେ ପୁରୁଷ ଏତମେବାହଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି
ସ ହୋବାଚାଜାତଶତୂର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବଦିଷ୍ଟା ରୋତିଷ୍ମୁରିତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୁ
ଏତମେବମୁପାସ୍ତେ ରୋତିଷ୍ମୁର୍ହ ଭବତି ରୋତିଷ୍ମୁର୍ହାସ୍ୟ ପ୍ରଜା ଭବତ୍ୟଥୋ ଯୈଃ ସଂନିଗଚ୍ଛତି
ସର୍ବାଂସ୍ତାନତିରୋଚତେ ॥ ୯॥

ସ ହୋବାତ ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଯୁ ଏବାୟଂ ଯୁକ୍ତଂ ପଶ୍ଚାଚ୍ଛବୋଽନୁଦେତ୍ୟେତମେବାହଂ
ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି ସ ହୋବାଚାଜାତଶତୂର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବଦିଷ୍ଟା ଅସ୍ମୁରିତି
ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୁ ଏତମେବମୁପାସ୍ତେ ସର୍ବଃ ହୈବାସ୍ମିଲ୍ଲୋକ
ଆୟୁରେତି ନୈନଂ ପୁରା କାଲାତ୍-ପ୍ରାଣୋ ଜହାତି ॥ ୧୦॥

ସ ହୋବାତ ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଯୁ ଏବାୟଂ ଦିଷୁ ପୁରୁଷ ଏତମେବାହଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି
ସ ହୋବାଚାଜାତଶତୂର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବଦିଷ୍ଟା ଦ୍ଵିତୀୟୋଽନପଗ ଇତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ
ଯୁ ଏତମେବମୁପାସ୍ତେ ଦ୍ଵିତୀୟବାନ୍ ହ ଭବତି ନାସ୍ତାଦ୍-ଗଣସ୍ଥିଦ୍ୟତେ ॥ ୧୧॥

ସ ହୋବାଚ ଗାର୍ଗ୍ୟା ଯ ଏବାୟଂ ଛାୟାମୟଃ ପୁରୁଷ ଏତମେବାହଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି ସ
ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁର୍ନା ମୈତସ୍ମିନ୍ ସଂବଦିଷ୍ଟା ମୃତ୍ୟୁରିତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯ
ଏତମେବମୁପାସ୍ତେ ସର୍ବଃ ହୈବାସ୍ମିଲ୍ଲୋକ ଆୟୁରେତି ନୈନଂ ପୁରା କାଲାନ୍ମୃତ୍ୟୁରାଗଚ୍ଛତି ॥ ୧୨॥

ସ ହୋବାଚ ଗାର୍ଗ୍ୟା ଯ ଏବାୟମାତ୍ମନି ପୁରୁଷ ଏତମେବାହଂ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ ଇତି ସ
ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁର୍ନା ମୈତସ୍ମିନ୍ ସଂବଦିଷ୍ଟା ଆତ୍ମନ୍ୟୂତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି
ସ ଯ ଏତମେବମୁପାସ୍ତ ଆତ୍ମନ୍ୟୂ ହ ଭବତ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟୂନୀ ହାସ୍ୟ ପ୍ରଜା ଭବତି
ସ ହ ତୁଷ୍ଟୀମାସ ଗାର୍ଗ୍ୟଃ ॥ ୧୩॥

ସ ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁରେତାବନ୍ୟୁ ଇତ୍ୟେତାବଜ୍ଞୀତି ନୈତାବତା ବିଦିତଂ
ଭବତୀତି ସ ହୋବାଚ ଗାର୍ଗ୍ୟ ଉପ ତ୍ବା ଯାନୀତି ॥ ୧୪॥

ସ ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁଃ ପ୍ରତିଲୋମଂ ଚୈତଦ୍ୟଦ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କ୍ଷତ୍ରିୟମୁପେୟାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ମେ ବକ୍ଷ୍ୟତୀତି
ବ୍ୟେବ ତ୍ବା ଜ୍ଞପୟିଷ୍ୟାମୀତି ତଂ ପାଶାବାଦାୟୋଽଭୌ ତୌ ହ ପୁରୁଷଃ
ସୁପ୍ରମାଜଗ୍ନୁସ୍ତୁମେତୈର୍ନାମଭିରାମନ୍ତୟାଂଚକ୍ରେ ବୃହନ୍ ପାଶୁରବାସଃ
ସୋମ ରାଜନ୍ନୀତି ସ ନୋଽଭୌ ତଂ ପାଶିନା ପେଷଂ ବୋଧୟାଂଚକାର ସ ହୋଽଭୌ ॥ ୧୫॥

ସ ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁର୍ଯତ୍ରେଷ ଏତସ୍ମୁଦ୍ରୋଃଭୂଦ୍ୟ ଏଷ ବିଜ୍ଞାନମୟଃ
ପୁରୁଷଃ କୈଷ ତଦାଃଭୁକ୍ତ ଏତଦାଗାଦିତି ତଦୁ ହ ନ ମେନେ ଗାର୍ଗ୍ୟଃ ॥ ୧୬॥

ସ ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁର୍ଯତ୍ରେଷ ଏତସ୍ମୁଦ୍ରୋଃଭୂଦ୍ୟ ଏଷ ବିଜ୍ଞାନମୟଃ ପୁରୁଷସ୍ତଦେଷାଂ
ପ୍ରାଣାନାଂ ବିଜ୍ଞାନେନ ବିଜ୍ଞାନମାଦାୟ ଯ ଏଷୋଃତ୍ତୃତ୍ୱଦୟ ଆକାଶସ୍ତସ୍ମିଜ୍ଞେତେ ତାନି ଯଦା
ଗୃହାତ୍ୟଥ ହୈତପୁରୁଷଃ ସ୍ୱପିତି ନାମ ତଦ୍-ଗୃହୀତ ଏବ ପ୍ରାଣୋ ଭବତି
ଗୃହୀତା ବାଗ୍-ଗୃହୀତଂ ଚକ୍ଷୁର୍ଗୃହୀତଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଗୃହୀତଂ ମନଃ ॥ ୧୭॥

ସ ଯୁତ୍ରିତସ୍ତୁପ୍ୟୟା ଚରତି ତେ ହାସ୍ୟ ଲୋକାସ୍ତଦୁତେବ ମହାରାଜୋ ଭବତୁ୍ୟତେବ
ମହାବ୍ରାହ୍ମଣ ଉତେବୋଜାବତଂ ନିଗଚ୍ଛତି ସ ଯଥା ମହାରାଜୋ ଜାନପଦାନ୍ ଗୃହୀତ୍ବା ସ୍ବେ
ଜନପଦେ ଯଥାକାମଂ ପରିବର୍ତ୍ତେତେବମେବୈଷ ଏତଦ୍-ପ୍ରାଣାନ୍ ଗୃହୀତ୍ବା ସ୍ବେ ଶରୀରେ
ୟଥାକାମଂ ପରିବର୍ତ୍ତତେ ।। ୧୮।।

ଅଥ ଯଦା ସୁଷୁପ୍ତୋ ଭବତି ଯଦା ନ କସ୍ୟଚନ ବେଦ ହିତା ନାମ ନାତ୍ୟେ
ଦ୍ବାସପ୍ରତିଃ ସହସ୍ରାଣି ହୃଦୟାତ୍-ପୁରୀତତମଭିପ୍ରତିଷ୍ଠନ୍ତେ ତାଭିଃ
ପ୍ରତ୍ୟବସ୍ତପ୍ୟ ପୁରୀତତି ଶେତେ ସ ଯଥା କୁମାରୋ ବା ମହାରାଜୋ ବା
ମହାବ୍ରାହ୍ମଣୋ ବାଃତିୟ୍ମାନନୟସ୍ୟ ଗତ୍ବା ଶୟାତେବମେବୈଷ ଏତଚ୍ଛେତେ ।। ୧୯।।

ସ ଯଥୋର୍ଣ୍ଣନାଭିସ୍ତନ୍ତୁନୋଜରେଦ୍ୟଥାଃଶ୍ରେଃ କ୍ଷୁଦ୍ରା ବିଷ୍ଣୁଲିଙ୍ଗା ବ୍ୟୁତ୍ତରତ୍ରେୟବମେବାସ୍ଥାଦାତୁନଃ
ସର୍ବେ ପ୍ରାଣାଃ ସର୍ବେ ଲୋକାଃ ସର୍ବେ ଦେବାଃ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ବ୍ୟୁତ୍ତରନ୍ତି
ତସ୍ୟୋପନିଷସ୍ତତ୍ୟସ୍ୟ ସତ୍ୟମିତି ପ୍ରାଣା ବୈ ସତ୍ୟଂ ତେଷାମେଷ ସତ୍ୟମ୍ ।। ୨୦।।

।। ଇତି ଦ୍ବିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋପଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଅଥ ଦ୍ବିତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

ୟୋ ହ ବୈ ଶିଶୁଃ ସାଧାନଃ ସପ୍ରତ୍ୟାଧାନଃ ସସ୍ତୁଣଃ
ସଦାମଂ ବେଦ ସପ୍ତ ହ ଦ୍ବିଷତୋ ଭ୍ରାତୃବ୍ୟାନବରୁଣାନ୍ ।
ଅୟଂ ବାବ ଶିଶୁର୍ଯୋଃୟଂ ମଧ୍ୟମଃ ପ୍ରାଣସ୍ତସ୍ୟେଦମେବାଧାନମିଦଂ ପ୍ରତ୍ୟାଧାନଂ
ପ୍ରାଣଃ ସ୍ତୁଣାନ୍ନଂ ଦାମ ।। ୧।।

ତମେତାଃ ସପ୍ରାକ୍ଷିତୟ ଉପତିଷ୍ଠନ୍ତେ ତଦ୍ୟା ଇମା ଅକ୍ଷନ୍-ଲ୍ଲୋହିନେୟା ରାଜୟସ୍ତାଭିରେନଃ
ରୁଦ୍ରୋଃନ୍ଦ୍ରାୟତ୍ତୋଃଥ ଯା ଅକ୍ଷନ୍ନାପସ୍ତାଭିଃ ପର୍ଜନେୟା ଯା କନୀନକା ତୟାଦିତ୍ୟୋ ଯଜ୍ଞଶ୍ଚଂ,
ତେନାଗ୍ନିର୍ଯଜ୍ଞକୁଂ ତେନେନ୍ଦ୍ରୋଃଧରୟୈନଂ ବର୍ତ୍ତନ୍ୟା ପୃଥିବ୍ୟନ୍ଦ୍ରାୟତ୍ତା ଦ୍ୟୌରୁତ୍ତରୟା ନାସ୍ୟାନ୍ନଂ
କ୍ଷୀୟତେ ଯ ଏବଂ ବେଦ ।। ୨।।

ତଦେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ଅର୍ବାଂ-ବିଲଘ୍ନମସ ଉର୍ଧ୍ବରୁଧ୍ବସ୍ତସ୍ମିନ୍ୟଶୋ ନିହିତଂ ବିଶ୍ବରୂପମ୍ ।
ତସ୍ୟାଃସତ ଋଷୟଃ ସପ୍ତ ତୀରେ ବାଗଞ୍ଚମୀ ବ୍ରହ୍ମଣା ସଂବିଦାନେତି ।
ଅର୍ବାଂ-ବିଲଘ୍ନମସ ଉର୍ଧ୍ବରୁଧ୍ବ ଇତୀଦଂ ତଚ୍ଛିର ଏଷ ହ୍ୟର୍ବାଂ-ବିଲଘ୍ନମସ ଉର୍ଧ୍ବରୁଧ୍ବସ୍ତସ୍ମିନ୍ୟଶୋ
ନିହିତଂ ବିଶ୍ବରୂପମିତି ପ୍ରାଣା ବୈ ଯଶୋ ବିଶ୍ବରୂପଂ ପ୍ରାଣାନେତଦାହ ତସ୍ୟାଃସତ ଋଷୟଃ ସପ୍ତ
ତୀର ଇତି ପ୍ରାଣା ବା ଋଷୟଃ ପ୍ରାଣାନେତଦାହ ବାଗଞ୍ଚମୀ ବ୍ରହ୍ମଣା ସଂବିଦାନେତି ବାଗ୍ଦ୍ୟଞ୍ଚମୀ
ବ୍ରହ୍ମଣା ସଂବିଦେ ॥ ୩॥

ଇମାବେବ ଗୋତମଭରଦ୍ବାଜାବୟମେବ ଗୋତମୋଽୟଂ ଭରଦ୍ବାଜ ଇମାବେବ ବିଶ୍ବାମିତ୍ରଜମଦଗ୍ନୀ
ଅୟମେବ ବିଶ୍ବାମିତ୍ରୋଽୟଂ ଜମଦଗ୍ନିରିମାବେବ ବସିଷ୍ଠକଶ୍ୟପାବୟମେବ ବସିଷ୍ଠୋଽୟଂ କଶ୍ୟପୋ
ବାଗେବାତ୍ରିର୍ବାଚା ହ୍ୟନ୍ନମଦ୍ୟତେଽଭିର୍ହ ବୈ ନାମୈତଦ୍ୟଦତ୍ତିରିତି ସର୍ବସ୍ୟାତ୍ମା ଭବତି
ସର୍ବମସ୍ୟାନ୍ନଂ ଭବତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୪॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟେଦ୍ଵିତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଦ୍ଵେ ବାବ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ରୂପେ ମୂର୍ତ୍ତଂ ତୈବାମୂର୍ତ୍ତଂ ଚ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଂ ଚାମୂର୍ତ୍ତଂ ଚ
ସ୍ଥିତଂ ଚ ଯଜ ସଜ ତ୍ୟଂ ଚ ॥ ୧॥

ତଦେତନ୍ମୂର୍ତ୍ତଂ ଯଦନ୍ୟଦ୍ଵାୟୋଷ୍ଟାନ୍ତରିକ୍ଷାଜୈତନ୍ମୂର୍ତ୍ତ୍ୟମେତଦ୍ଘ୍ନିତମେତସ୍ତତ୍ତସ୍ୟେତସ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତସ୍ୟେତସ୍ୟ
ମର୍ତ୍ତ୍ୟସ୍ୟେତସ୍ୟ ସ୍ଥିତସ୍ୟେତସ୍ୟ ସତ ଏଷ ରସୋ ଯୁ ଏଷ ତପତି ସତୋ ହ୍ୟେଷ ରସଃ ॥ ୨॥

ଅଥାମୂର୍ତ୍ତଂ ବାୟୁଶ୍ଚାନ୍ତରିକ୍ଷଂ ତୈତଦମୃତମେତଦ୍ୟଦେତତ୍ୟଂ
ତସ୍ୟେତସ୍ୟାମୂର୍ତ୍ତସ୍ୟେତସ୍ୟାମୃତସ୍ୟେତସ୍ୟ ଯତ ଏତସ୍ୟ ତ୍ୟସ୍ୟେଷ ରସୋ
ଯୁ ଏଷ ଏତସ୍ମିନ୍ନଶ୍ଚଲେ ପୁରୁଷସ୍ତ୍ୟସ୍ୟ ହ୍ୟେଷ ରସ ଇତ୍ୟପିଦୈବତମ୍ ॥ ୩॥

ଅଥାଧ୍ୟାତ୍ମମିଦମେବ ମୂର୍ତ୍ତିଂ ଯଦନ୍ୟତ୍-ପ୍ରାଣାଈ ଯଶ୍ଚାୟମନ୍ତରାତ୍ମନାକାଶ
ଏତନ୍ମୂର୍ତ୍ୟମେତତ୍ସ୍ଥିତମେତସ୍ଥିତସ୍ଥିତସ୍ୟେତସ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତସ୍ୟେତସ୍ୟ ମର୍ତ୍ତ୍ୟସ୍ୟେତସ୍ୟ
ସ୍ଥିତସ୍ୟେତସ୍ୟ ସତ ଏଷ ରସୋ ଯଜ୍ଞସ୍ତୁଃ ସତୋ ହ୍ୟେଷ ରସଃ ।। ୪ ।।

ଅଥାମୂର୍ତ୍ତଂ ପ୍ରାଣଶ୍ଚ ଯଶ୍ଚାୟମନ୍ତରାତ୍ମନାକାଶ ଏତଦମୃତମେତଦ୍ୟଦେତତ୍ତ୍ୱ୍ୟଂ
ତସ୍ୟୈତସ୍ୟାମୂର୍ତ୍ତସ୍ୟୈତସ୍ୟାମୃତସ୍ୟୈତସ୍ୟାୟ ଯତ ଏତସ୍ୟ ତ୍ୟସ୍ୟୈଷ
ରସୋ ଯୋଃସ୍ତଂ ଦକ୍ଷିଣୋଃକ୍ଷନ୍ଦୁରୁଷସ୍ତ୍ୟସ୍ୟ ହ୍ୟେଷ ରସଃ ।। ୫।।

ତଥ୍ୟ ହୈତସ୍ୟ ପୁରୁଷସ୍ୟ ରୂପଂ ଯୁଧା ମାହାରଜନଂ ବାସୋ ଯୁଧା ପାଣ୍ଡୁବିକ୍ରମଂ
 ଯୁଧେନ୍ଦ୍ରଗୋପୋ ଯୁଧାଃଶ୍ମର୍ତ୍ତୟା ପୁଣ୍ଡରୀକଂ ଯୁଧା ସକୃଦ୍ବିଦ୍ୟୁତଃ
 ସକୃଦ୍ବିଦ୍ୟୁତେବ ହ ବା ଅସ୍ୟ ଶ୍ରୀର୍ଭବତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦା ଥାତ ଆଦେଶୋ
 ନେତି ନେତି ନ ହ୍ୟେତସ୍ମାଦିତି ନେତ୍ୟନ୍ୟପୂରମସ୍ତ୍ୟଥ ନାମଧେୟଃ ସତ୍ୟସ୍ୟ
 ସତ୍ୟମିତି ପ୍ରାଣା ବୈ ସତ୍ୟଂ ତେଷାମେଷ ସତ୍ୟମ୍ ॥ ୭॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଽକ୍ଷେପତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ମୈତ୍ରେୟାତି ହୋବାର ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ଉଦ୍ୟାସ୍ୟନ୍ତା ଅରେହମସ୍ତାତ୍ସ୍ଥାନାଦସ୍ତ୍ରି ।
ହ୍ରତ୍ତ ତେନୟା କାତ୍ୟାୟନ୍ୟାଃତ୍ରଂ କରବାଣୀତି ।। ୧।।

ସା ହୋବାର ମୈତ୍ରେୟୀ ଯନ୍ତୁ ମ ଇୟଂ ଭଗୋଃ ସର୍ବା ପୃଥିବୀ ବିଭେନ ପୂର୍ଣ୍ଣା ସ୍ୟାହୁଅଂ
ତେନାମୃତା ସ୍ୟାମିତି ନେତି ହୋବାର ଯୁଞ୍ଜିବଲ୍ଲେୟା ଯୁଥୈବୋପକରଣବତାଂ ଜୀବିତଂ
ତଥୈବ ତେ ଜୀବିତଂ ସ୍ୟାଦମୃତତ୍ତ୍ୱସ୍ୟ ତୁ ନାଃଶାଃସ୍ତ୍ରି ବିଭେନେତି ।। ୨।।

ସା ହୋବାଚ ମୈତ୍ରେୟୀ ଯେନାହଂ ନାମ୍ବତା ସ୍ୟାଂ କିମହଂ ତେନ କୁର୍ୟାଂ ଯଦେବ
ଭଗବାନ୍ନେଦ ତଦେବ ମେ ବ୍ରହ୍ମୀତି ।। ୩।।

ସ ହୋବାଚ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ ପ୍ରିୟା ବତାରେ ନଃ ସତୀ ପ୍ରିୟଂ ଭାଷସ ଏହ୍ୟାସ୍ତସ୍ମି
ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମି ତେ ବ୍ୟାଚକ୍ଷାଣସ୍ୟ ତୁ ମେ ନିଦିଧ୍ୟାସସ୍ମେତି ।। ୪।।

ସ ହୋବାଚ ନ ବା ଅରେ ପତୁଃ କାମାୟ ପତିଃ ପ୍ରିୟୋ ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ପତିଃ ପ୍ରିୟୋ
ଭବତି ।

ନ ବା ଅରେ ଜାୟାୟେ କାମାୟ ଜାୟା ପ୍ରିୟା ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ଜାୟା ପ୍ରିୟା ଭବତି ।

ନ ବା ଅରେ ପୁତ୍ରାଣାଂ କାମାୟ ପୁତ୍ରାଃ ପ୍ରିୟା ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ପୁତ୍ରାଃ ପ୍ରିୟା ଭବନ୍ତି ।

ନ ବା ଅରେ ବିଞ୍ଚସ୍ୟ କାମାୟ ବିଞ୍ଚଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ବିଞ୍ଚଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତି ।

ନ ବା ଅରେ ବ୍ରହ୍ମଣଃ କାମାୟ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରିୟଂ ଭବତି ।

ନ ବା ଅରେ କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟ କାମାୟ କ୍ଷତ୍ରଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ କ୍ଷତ୍ରଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତି ।

ନ ବା ଅରେ ଲୋକାନାଂ କାମାୟ ଲୋକାଃ ପ୍ରିୟା ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ଲୋକାଃ ପ୍ରିୟା ଭବନ୍ତି ।

ନ ବା ଅରେ ଦେବାନାଂ କାମାୟ ଦେବାଃ ପ୍ରିୟା ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ଦେବାଃ ପ୍ରିୟା ଭବନ୍ତି ।

ନ ବା ଅରେ ଭୂତାନାଂ କାମାୟ ଭୂତାନି ପ୍ରିୟାଣି ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ଭୂତାନି ପ୍ରିୟାଣି ଭବନ୍ତି ।

ନ ବା ଅରେ ସର୍ବସ୍ୟ କାମାୟ ସର୍ବଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ସର୍ବଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତି ।

ଆତ୍ମା ବା ଅରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଃ ଶ୍ରୋତବ୍ୟୋ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟୋ ନିଦିଧ୍ୟାସିତବ୍ୟୋ ମୈତ୍ରେୟାତ୍ମନୋ ବା ଅରେ
ଦର୍ଶନେନ ଶ୍ରବଣେନ ମତ୍ୟା ବିଜ୍ଞାନେନେଦଂ ସର୍ବଂ ବିଦିତମ୍ ।। ୫।।

ବ୍ରହ୍ମ ତଂ ପରାଦାଦ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନୋ ବ୍ରହ୍ମ ବେଦ କ୍ଷତ୍ରଂ ତଂ ପରାଦାଦ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନଃ କ୍ଷତ୍ରଂ ବେଦ

ଲୋକାସ୍ତଂ ପରାଦୁର୍ଯ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନୋ ଲୋକାନ୍ନେଦ ଦେବାସ୍ତଂ ପରାଦୁର୍ଯ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନୋ

ଦେବାନ୍ନେଦ ଭୂତାନି ତଂ ପରାଦୁର୍ଯ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନୋ ଭୂତାନି ବେଦ ସର୍ବଂ ତଂ

ପରାଦାଦ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନଃ ସର୍ବଂ ବେଦେଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ କ୍ଷତ୍ରମିମେ ଲୋକା ଇମେ ଦେବା ଇମାନି

ଭୂତାନୀଦଂ ସର୍ବଂ ଯଦୟମାତ୍ମା ।। ୬।।

ସ ଯଥା ଦୁମ୍ଭୁଭେର୍ହନ୍ୟମାନସ୍ୟ ନ ବାହ୍ୟାଞ୍ଜିବାଞ୍ଜିକୁୟାଦ୍-ଗ୍ରହଣାୟ

ଦୁମ୍ଭୁଭେସ୍ତୁ ଗ୍ରହଣେନ ଦୁମ୍ଭୁଭ୍ୟାଘାତସ୍ୟ ବା ଶବ୍ଦୋ ଗୃହୀତଃ ।। ୭।।

ସ ଯଥା ଶଙ୍ଖସ୍ୟ ଧ୍ଵାୟମାନସ୍ୟ ନ ବାହ୍ୟାଞ୍ଜିବାଞ୍ଜିକୁୟାଦ୍-ଗ୍ରହଣାୟ
ଶଙ୍ଖସ୍ୟ ତୁ ଗ୍ରହଣେନ ଶଙ୍ଖଧ୍ଵସ୍ୟ ବା ଶବ୍ଦୋ ଗୃହୀତଃ ।। ୮।।

ସ ଯଥା ବୀଣାୟୈ ବାଦ୍ୟମାନାୟୈ ନ ବାହ୍ୟାଞ୍ଜିବାଞ୍ଜିକୁୟାଦ୍-ଗ୍ରହଣାୟ
ବୀଣାୟୈ ତୁ ଗ୍ରହଣେନ ବୀଣାବାଦସ୍ୟ ବା ଶବ୍ଦୋ ଗୃହୀତଃ ।। ୯।।

ସ ଯଥାଃଃଦ୍ରୈଧାଗ୍ନୈରଭ୍ୟାହିତାପୁଥରୁମା ବିନିଶ୍ଚରନ୍ତ୍ୟବଂ
ବା ଅରେଃସ୍ୟ ମହତୋ ଭୂତସ୍ୟ ନିଃଶ୍ଵସିତମେତଦ୍ୟଦୃଶ୍ଵେଦୋ ଯଜୁର୍ବେଦଃ
ସାମବେଦୋଽଧର୍ବାଙ୍ଗିରସ ଇତିହାସଃ ପୁରାଣଂ ବିଦ୍ୟା ଉପନିଷଦଃ ଶ୍ଳୋକାଃ
ସୂତ୍ରାଣ୍ୟନୁବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନି ବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନ୍ୟସ୍ୟୈବୈତାନି ସର୍ବାଣି ନିଃଶ୍ଵସିତାନି ।। ୧୦।।

ସ ଯଥା ସର୍ବାସାମପାଃ ସମୁଦ୍ର ଏକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଂ ସ୍ଵର୍ଗାନାଂ ତ୍ଵଗେକାୟନମେବଂ
ସର୍ବେଷାଂ ଗନ୍ଧାନାଂ ନାସିକେ ଏକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଂ ରସାନାଂ ଜିହ୍ଵୈକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଂ
ରୂପାଣାଂ ଚକ୍ଷୁରେକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଂ ଶବ୍ଦାନାଂ ଶ୍ରୋତ୍ରମେକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଂ
ସଙ୍କଳ୍ପାନାଂ ମନ ଏକାୟନମେବଂ ସର୍ବାସାଂ ବିଦ୍ୟାନାଂ ହୃଦୟମେକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଂ
କର୍ମଣାଂ ହସ୍ତାବେକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାମାନନ୍ଦାନାମୁପସ୍ଥ ଏକାୟନମେବଂ
ସର୍ବେଷାଂ ବିସର୍ଗାଣାଂ ପାୟୁରେକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାମଧ୍ଵନାଂ ପାଦାବେକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଂ
ବଦାନାଂ ବାଗେକାୟନମ୍ ।। ୧୧।।

ସ ଯଥା ସୈନ୍ଧବଶିଲ୍ୟ ଉଦକେ ପ୍ରାସ୍ତ ଉଦକମେବାନୁବିଲୀୟେତ ନ ହାସ୍ୟୋଦ୍-ଗ୍ରହଣାୟେବ
ସ୍ୟାଦ୍ୟତୋ ଯତସ୍ତାଦଦୀତ ଲବଣମେବୈବଂ ବା ଅର ଇଦଂ ମହଦ୍-ଭୂତମନନ୍ତମପାରଂ
ବିଜ୍ଞାନଘନ ଏବୈତେଭ୍ୟା ଭୂତେଭ୍ୟଃ ସମୁଦ୍ଭାୟ ତାନ୍ୟେବାଂନୁବିନଶ୍ୟତି ନ ପ୍ରେତ୍ୟ
ସଂଜ୍ଞାଂସ୍ତୀତ୍ୟରେ ବ୍ରବୀମୀତି ହୋବାତ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ ।। ୧୨।।

ସା ହୋବାତ ମୈତ୍ରେୟାତ୍ରେବ ମା ଭଗବାନମୁମୁହୁନ୍ ପ୍ରେତ୍ୟ ସଂଜ୍ଞାଂସ୍ତୀତି ସ ହୋବାତ
ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟା ନ ବା ଅରେଃହଂ ମୋହଂ ବ୍ରବୀମ୍ୟଲଂ ବା ଅର ଇଦଂ ବିଜ୍ଞାନାୟ ।। ୧୩।।

ଯତ୍ର ହି ଦୈତମିବ ଭବତି ତଦିତର ଇତରଂ ଜିହ୍ଵତି ତଦିତର ଇତରଂ ପଶ୍ୟତି ତଦିତର ଇତରଂ
ଶୃଣୋତି ତଦିତର ଇତରମଭିବଦତି ତଦିତର ଇତରଂ ମନୁଜେ ତଦିତର ଇତରଂ ବିଜାନାତି ଯତ୍ର
ବା ଅସ୍ୟ ସର୍ବମାତ୍ମେବାଭୁଞ୍ଜେନ କଂ ଜିହ୍ଵେଞ୍ଜେନ କଂ ପଶ୍ୟେଞ୍ଜେନ କଂ ଶୃଣୁୟାଞ୍ଜେନ
କମଭିବଦେତ୍ କେନ କଂ ମନ୍ତ୍ରୀତ ତତ୍ କେନ କଂ ବିଜାନୀୟାଦ୍ୟେନେଦଂ ସର୍ବଂ ବିଜାନାତି ତଂ
କେନ ବିଜାନୀୟାଦ୍ଵିଜ୍ଞାତାରମରେ କେନ ବିଜାନୀୟାଦିତି ।। ୧୪।।

।। ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଅଥ ପଞ୍ଚମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

ଇୟଂ ପୃଥିବୀ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସୈ୍ୟ ପୃଥିବ୍ୟୈ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଵାୟମସ୍ୟାଂ
ପୃଥିବ୍ୟାଂ ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଵାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ଶାରୀରସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ
ପୁରୁଷୋଽୟମେବ ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ।। ୧।।

ଇମା ଆପଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ଥାମପାଂ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଵାୟମାସ୍ତଦ୍ଵୁ
ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଵାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ଚୈତସସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ
ପୁରୁଷୋଽୟମେବ ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ।। ୨।।

ଅୟମଗ୍ନିଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ୟାଗ୍ନେଃ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଵାୟମସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ
ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଵାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ବାତ୍ସୟସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ
ପୁରୁଷୋଽୟମେବ ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ।। ୩।।

ଅୟଂ ବାୟୁଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ୟ ବାୟୋଃ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଵାୟମସ୍ମିନ୍ବାୟୌ
ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଵାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ପ୍ରାଣସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ
ପୁରୁଷୋଽୟମେବ ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ।। ୪।।

ଅୟମାଦିତ୍ୟଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ୟାଃଽଦିତ୍ୟସ୍ୟ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଚାୟମସ୍ମିନ୍ନାଦିତ୍ୟେ
ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଚାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ଚାକ୍ଷୁଷସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ
ପୁରୁଷୋଽୟମେବ ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ॥ ୫॥

ଇମା ଦିଶଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧ୍ବାସାଂ ଦିଶାଃ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଚାୟମାସୁ ଦିକ୍ଷୁ
ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଚାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ଶ୍ରୌତ୍ରଃ ପ୍ରାତିଶୁକ୍ଳସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ
ପୁରୁଷୋଽୟମେବ ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ॥ ୬॥

ଅୟଂ ଚନ୍ଦ୍ରଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଚାୟମସ୍ମିଂଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରେ
ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଚାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ମାନସସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ
ପୁରୁଷୋଽୟମେବ ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ॥ ୭॥

ଇୟଂ ବିଦ୍ୟୁସ୍ତ୍ବର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ୟୈ ବିଦ୍ୟୁତଃ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଚାୟମସ୍ୟାଂ ବିଦ୍ୟୁତି
ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଚାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ତୈଜସସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ
ପୁରୁଷୋଽୟମେବ ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ॥ ୮॥

ଅୟଂ ସ୍ତନୟିତୁଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ୟ ସ୍ତନୟିତ୍ବୋଃ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ
ଯଶ୍ଚାୟମସ୍ମିନ୍ସ୍ତନୟିତ୍ବୌ ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଚାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ
ଶାବ୍ୟଃ ସୌବରସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋଽୟମେବ
ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ॥ ୯॥

ଅୟମାକାଶଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ୟାକାଶସ୍ୟ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଚାୟମସ୍ମିନ୍ନାକାଶେ
ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଚାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ହୃଦ୍ୟାକାଶସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ
ପୁରୁଷୋଽୟମେବ ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ॥ ୧୦॥

ଅୟଂ ଧର୍ମଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ୟ ଧର୍ମସ୍ୟ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଚାୟମସ୍ମିନ୍ନର୍ମେ
ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଚାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ଧାର୍ମସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ
ପୁରୁଷୋଽୟମେବ ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ॥ ୧୧॥

ଇଦଂ ସତ୍ୟଂ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ୟ ସତ୍ୟସ୍ୟ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଚାୟମସ୍ମିନ୍ସତେ
ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଚାୟମଧ୍ୟାତ୍ମଂ ସାତ୍ୟସ୍ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ
ପୁରୁଷୋଽୟମେବ ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ॥ ୧୨॥

ଇଦଂ ମାନୁଷଂ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ୟ ମାନୁଷସ୍ୟ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ
ଯଶ୍ଚାୟମସ୍ମିନ୍ନାନୁଷେ ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋଽୟମେବ
ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ॥ ୧୩॥

ଅୟମାତ୍ମା ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମଧୁସ୍ୟାତ୍ମନଃ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ମଧୁ ଯଶ୍ଚାୟମସ୍ମିନ୍ନାତ୍ମନି
ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଚାୟମାତ୍ମା ତେଜୋମୟୋଽମୃତମୟଃ ପୁରୁଷୋଽୟମେବ
ସ ଯୋଽୟମାତ୍ମେଦମମୃତମିଦଂ ବ୍ରହ୍ମେଦଂ ସର୍ବମ୍ ॥ ୧୪॥

ସ ବା ଅୟମାତ୍ମା ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାମଧିପତିଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ରାଜା ତଦ୍ୟଥା ରଥନାଭୌ ଚ
ରଥନେମୌ ଚାରାଃ ସର୍ବେ ସମର୍ପିତା ଏବମେବାସ୍ମିନ୍ନାତ୍ମନି ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ସର୍ବେ ଦେବାଃ ସର୍ବେ
ଲୋକାଃ ସର୍ବେ ପ୍ରାଣାଃ ସର୍ବ ଏତ ଆତ୍ମାନଃ ସମର୍ପିତାଃ ॥ ୧୫॥

ଇଦଂ ବୈ ତନ୍ନଧୁ ଦଧ୍ୟତ୍ତ୍ୱାଧର୍ବଣୋଽଶ୍ୱିଭ୍ୟାମୁବାଚ ତଦେତଦୃଷିଃ ପଶ୍ୟନ୍ନବୋଚତ୍ ।
ତଦ୍ୱାଂ ନରା ସନୟେ ଦଂସ ଉଗ୍ରଂ ଆବିଷ୍ଟଶୋମି ତନ୍ୟତୁର୍ନ ବୃଷ୍ଟିଂ ।
ଦଧ୍ୟତ୍ ହ ଯନ୍ନଧୁାଧର୍ବଣୋ ବାମଶ୍ୱସ୍ୟ ଶୀର୍ଷ୍ଣା ପ୍ର ଯଦୀମୁବାଚେତି ॥ ୧୬॥

ଇଦଂ ବୈ ତନ୍ନଧୁ ଦଧ୍ୟତ୍ତ୍ୱାଧର୍ବଣୋଽଶ୍ୱିଭ୍ୟାମୁବାଚ ତଦେତଦୃଷିଃ
ପଶ୍ୟନ୍ନବୋଚଦାଧର୍ବଣାୟାଶ୍ୱିନା ଦଧୀରେଶ୍ୱ୍ୟଂ ଶିରଃ ପ୍ରତୈରୟତମ୍ ।
ସ ବାଂ ମଧୁ ପ୍ରବୋଚଦୃତାୟନ୍-ଦ୍ୱାଷ୍ଟଂ ଯଜସ୍ରାବପି କକ୍ଷ୍ୟଂ ବାମିତି ॥ ୧୭॥

ଇଦଂ ବୈ ତନ୍ନଧୁ ଦଧ୍ୟାତ୍ତଂ ଥର୍ବଣୋଽଶ୍ନିଭ୍ୟାମୁବାଚ ତଦେତଦୃଷିଃ ପଶ୍ୟନ୍ନବୋଚତ୍ ।
ପୁରଶ୍ଚକ୍ରେ ଦ୍ଵିପଦଃ ପୁରଶ୍ଚକ୍ରେ ଚତୁଷ୍ପଦଃ ପୁରଃ ସ ପକ୍ଷୀ ଭୃତ୍ ପୁରଃ ପୁରୁଷ ଆବିଶଦିତି ।
ସ ବା ଅୟଂ ପୁରୁଷଃ ସର୍ବାସୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପୁରିଶୟୋ ନୈନେନ କିଂଚନାନାବୃତଂ ନୈନେନ
କିଂଚନାସଂବୃତମ୍ ॥ ୧୮॥

ଇଦଂ ବୈ ତନ୍ନଧୁ ଦଧ୍ୟାତ୍ତଂ ଥର୍ବଣୋଽଶ୍ନିଭ୍ୟାମୁବାଚ ତଦେତଦୃଷିଃ
ପଶ୍ୟନ୍ନବୋଚଦ୍ରୁପଂ ରୂପଂ ପ୍ରତିରୂପୋ ବଭୂବ ତଦସ୍ୟ ରୂପଂ ପ୍ରତିଚକ୍ଷଣାୟ ।
ଇନ୍ଦ୍ରୋ ମାୟାଭିଃ ପୁରୁରୂପ ଇୟତେ ଯୁକ୍ତା ହ୍ୟସ୍ୟ ହରୟଃ ଶତା ଦଶେତି ।
ଅୟଂ ବୈ ହରୟୋଽୟଂ ବୈ ଦଶ ଚ ସହସ୍ରଶି ବହୁନି ଚାନନ୍ତାନି ଚ
ତଦେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାପୂର୍ବମନପରମନନ୍ତରମବାହ୍ୟମୟମାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ ସର୍ବାନୁଭୂରିତ୍ୟନୁଶାସନମ୍ ॥ ୧୯॥

॥ ଇତି ଦ୍ଵିତୀୟାଧ୍ୟାୟୋପଞ୍ଚମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଷଷ୍ଠଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଅଥ ବଂଶଃ ପୌତିମାଷ୍ୟୋ ଗୌପବନାଦ୍-ଗୌପବନଃ ପୌତିମାଷ୍ୟାପୌତିମାଷ୍ୟୋ
ଗୌପବନାଦ୍-ଗୌପବନଃ କୌଶିକାକ୍ଳୌଶିକଃ କୌଣ୍ଡିନ୍ୟାକ୍ଳୌଣ୍ଡିନ୍ୟଃ
ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟାକ୍ଳାଣ୍ଡିଲ୍ୟଃ କୌଶିକାକ ଗୌତମାକ ଗୌତମଃ ॥ ୧॥

ଆଗ୍ନିବେଶ୍ୟାଦାଗ୍ନିବେଶ୍ୟଃ ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟାକାନଭିମ୍ଳାତାକାନଭିମ୍ଳାତ
ଆନଭିମ୍ଳାତାଦାନଭିମ୍ଳାତ ଅନଭିମ୍ଳାତାଦାନଭିମ୍ଳାତୋ ଗୌତମାଦ୍-ଗୌତମଃ
ସୈତବପ୍ରାଚୀନୟୋଗ୍ୟାଭ୍ୟାଂ, ସୈତବପ୍ରାଚୀନୟୋଗ୍ୟୌ ପାରାଶର୍ଯ୍ୟାପାରାଶର୍ଯ୍ୟୋ
ଭାରଦ୍ଵାଜାଦ୍-ଭାରଦ୍ଵାଜୋ ଭାରଦ୍ଵାଜାକ ଗୌତମାକ ଗୌତମୋ ଭାରଦ୍ଵାଜାଦ୍-ଭାରଦ୍ଵାଜଃ
ପାରାଶର୍ଯ୍ୟାପାରାଶର୍ଯ୍ୟୋ ବୈଜବାପାୟନାଦ୍ଵୈଜବାପାୟନଃ କୌଶିକାୟନେଃ କୌଶିକାୟନିଃ ॥ ୨॥

ଘୃତକୌଶିକାଦ୍-ଘୃତକୌଶିକଃ ପାରାଶର୍ଯ୍ୟାୟଶ୍ଚାପାରଶର୍ଯ୍ୟାୟଶଃ
 ପାରାଶର୍ଯ୍ୟାଦ୍ ପାରାଶର୍ଯ୍ୟୋ ଜାତୁକର୍ଣ୍ଣ୍ୟାଞ୍ଜାତୁକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଆସୁରାୟଶାତ
 ଯାୟାଜାସୁରାୟଶସ୍ତ୍ରୈବଶେସ୍ତ୍ରୈବଶିରୌପଜନ୍ନନେରୌପଜନ୍ନନିରାସୁରେସୁରିର୍ଭାରଦ୍ବାଜାଦ୍-ଭାରଦ୍ବାଜ
 ଆତ୍ରେୟାଦାତ୍ରେୟୋ ମାଷ୍ଟେର୍ମାଷ୍ଟିଗୌତମାଦ୍-ଗୌତମୋ ଗୌତମାଦ୍-ଗୌତମୋ
 ବାସ୍ତ୍ୟାଦ୍ବାସ୍ୟଃ ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟାଞ୍ଜାଣ୍ଡିଲ୍ୟଃ କୈଶୋର୍ଯ୍ୟାକ୍ରାପ୍ୟାକୈଶୋର୍ଯ୍ୟଃ କାପ୍ୟଃ
 କୁମାରହାରିତାକୁମାରହାରିତୋ ଗାଲବାଦ୍-ଗାଲବୋ ବିଦର୍ଭୀକୌଣ୍ଡିନ୍ୟାଦ୍ବିଦର୍ଭୀକୌଣ୍ଡିନ୍ୟା
 ବସ୍ତନପାତୋ ବାଭ୍ରବାଦ୍ବସ୍ତନପାଦ୍ବାଭ୍ରବଃ ପଥଃ ସୌଭରାପୁନ୍ଧ୍ରଃ
 ସୌଭରୋଽୟାସ୍ୟାଦାଞ୍ଜିରସାଦୟାସ୍ୟ ଆଞ୍ଜିରସ ଆଭୂତେସ୍ତାଷ୍ଟ୍ରାଦାଭୂତିସ୍ତାଷ୍ଟ୍ରା
 ବିଶ୍ବରୂପାଷ୍ଟ୍ରାଦ୍ବିଶ୍ବରୂପସ୍ତାଷ୍ଟ୍ରାଽଶ୍ବିତ୍ୟାମଶ୍ବିନୌ ଦଧୀତ ଆଥର୍ବଣାଽଧ୍ୟତ୍ତଂଥାଥର୍ବଣୋଽଥର୍ବଣୋ
 ଦୈବାଦଥର୍ବା ଦୈବୋ ମୃତ୍ୟୋଃ ପ୍ରାଧ୍ବଂସନାନ୍ତୁତ୍ୟଃ ପ୍ରାଧ୍ବଂସନଃ ପ୍ରାଧ୍ବଂସନାତ୍-ପ୍ରାଧ୍ବଂସନ
 ଏକର୍ଷେରେକର୍ଷିର୍ବିପ୍ରତିଭେର୍ବିପ୍ରତିଭିର୍ବ୍ୟଷ୍ଟେର୍ବ୍ୟଷ୍ଟିଃ ସନାରୋଃ ସନାରୁଃ ସନାତନାସ୍ତନାତନଃ
 ସନଗାସ୍ତନଗଃ ପରମେଷ୍ଟିନଃ ପରମେଷ୍ଠୀ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ବୟଂଭୁ ବ୍ରହ୍ମଣେ ନମଃ ।। ୩।।

।। ଇତି ଦ୍ବିତୀୟାଧ୍ୟାୟେଷଷ୍ଠଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଇତି ବୃହଦାରଣ୍ୟକୋପନିଷଦି ଦ୍ବିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

।। ଅଥ ବ୍ରହ୍ମାୟୋଧ୍ୟାୟଃ ।।

।। ଅଥ ପ୍ରଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

ଓଁ ଜନକୋ ହ ବୈଦେହୋ ବହୁଦକ୍ଷିଣେନ ଯୁଜ୍ଞେନେଜେ ତତ୍ର ହ କୁରୁପଞ୍ଚାଲାନାଂ
ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଭିସମେତା ବତୁରୁସ୍ତସ୍ୟ ହ ଜନକସ୍ୟ ବୈଦେହସ୍ୟ ବିଜିଜ୍ଞାସା
ବତୁବ କଃ ସ୍ଥିଦେଷାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନାମନୁତାନତମ ଇତି ସ ହ ଗବାଃ
ସହସ୍ରମବରୁରୋଧ ଦଶ ଦଶ ପାଦା ଏକୈକସ୍ୟାଃ ଶୃଙ୍ଗୟୋରାବଢା ବତୁରୁଃ ।। ୧।।

ତାନ୍-ହୋବାତ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଭଗବନ୍ତୋ ଯୋ ବୋ ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଠଃ ସ ଏତା ଗା ଭଦଜତାମିତି ।
ତେ ହ ବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ଦଧୁଷୁରଥ ହ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟଃ ସ୍ବମେବ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣମୁବାଚୈତାଃ ସୌମ୍ୟୋଦଜ
ସାମଗ୍ରବାଣା ଇତି ତା ହୋଦାତକାର ତେ ହ ବ୍ରାହ୍ମଣାଶୁକୁଧୁଃ କଥଂ ନୋ ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଠୋ ବୁବୀତେତ୍ୟଥ
ହ ଜନକସ୍ୟ ବୈଦେହସ୍ୟ ହୋତାଃଶୂଲୋ ବତୁବ ସ ହୈନଂ ପପ୍ରୁକ୍ତ ତ୍ବଂ ନୁ ଖଲୁ ନୋ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟ
ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଠୋଽସୀନା ଇତି ସ ହୋବାତ ନମୋ ବୟଂ ବ୍ରହ୍ମିଷ୍ଠାୟ କୁର୍ମୋ ଗୋକାମା ଏବ ବୟଃ ସ୍ଥ ଇତି
ତଃ ହ ତତ ଏବ ପ୍ରଷ୍ଠଂ ଦପ୍ରେ ହୋତାଃଶୂଲଃ ।। ୨।।

ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟୋତି ହୋବାତ ଯଦିଦଃ ସର୍ବଂ ମୃତ୍ୟୁନାଃଽପ୍ତଃ, ସର୍ବଂ ମୃତ୍ୟୁନାଭିପନ୍ନଂ କେନ ଯଜମାନୋ
ମୃତ୍ୟୋରାପ୍ତିମତିମୁତ୍ୟତ ଇତି ହୋତ୍ରର୍ତ୍ତ୍ବିଜାଗ୍ନିନା ବାତା ବାଗ୍ନୈ ଯୁଜ୍ଞସ୍ୟ ହୋତା ତଦ୍ୟୋୟଂ
ବାକ୍ ସୋଽୟମଗ୍ନିଃ ସ ହୋତା ସା ମୁକ୍ତିଃ ସାଽତିମୁକ୍ତିଃ ।। ୩।।

ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟୋତି ହୋବାତ ଯଦିଦଃ ସର୍ବମହୋରାତ୍ରାଭ୍ୟାମାପ୍ତଃ, ସର୍ବମହୋରାତ୍ରାଭ୍ୟାମଭିପନ୍ନଂ କେନ
ଯଜମାନୋଽହୋରାତ୍ରୟୋରାପ୍ତିମତିମୁତ୍ୟତ ଇତ୍ୟଧ୍ବର୍ଯ୍ୟୁଶର୍ତ୍ତ୍ବିଜା ଚକ୍ଷୁଷାଽଽଦିତ୍ୟେନ ଚକ୍ଷୁର୍ବୈ
ଯୁଜ୍ଞସ୍ୟାଧ୍ବର୍ଯ୍ୟୁସ୍ତଦ୍ୟଦିଦଂ ଚକ୍ଷୁଃ ସୋଽସାବାଦିତ୍ୟଃ ସୋଽଧ୍ବର୍ଯ୍ୟୁଃ ସ ମୁକ୍ତିଃ ସାଽତିମୁକ୍ତିଃ ।। ୪।।

ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ୟୋତି ହୋବାତ ଯଦିଦଃ ସର୍ବଂ ପୂର୍ବପକ୍ଷାପରପକ୍ଷାଭ୍ୟାମାପ୍ତଃ, ସର୍ବଂ
ପୂର୍ବପକ୍ଷାପରପକ୍ଷାଭ୍ୟାମଭିପନ୍ନଂ କେନ ଯଜମାନଃ ପୂର୍ବପକ୍ଷାପରପକ୍ଷୟୋରାପ୍ତିମତିମୁତ୍ୟତ
ଇତ୍ୟୁଦ୍ଧାତ୍ରର୍ତ୍ତ୍ବିଜା ବାୟୁନା ପ୍ରାଣେନ ପ୍ରାଣୋ ବୈ ଯୁଜ୍ଞସ୍ୟୋଦ୍ଧାତା ତଦ୍ୟୋଽୟଂ ପ୍ରାଣଃ ସ ବାୟୁଃ
ସ ଉଦ୍ଧାତା ସ ମୁକ୍ତିଃ ସାଽତିମୁକ୍ତିଃ ।। ୫।।

ୟାଞ୍ଜବଲ୍ଲେୱତି ହୋବାଚ ଯଦିଦମନ୍ତ୍ରରିକ୍ଷମନାରମୁଣମିବ କେନାଃକ୍ରମେଣ ଯଜମାନଃ ସ୍ୱର୍ଗଂ
ଲୋକମାକ୍ରମତ ଇତି ବ୍ରହ୍ମଣର୍ତ୍ତଜା ମନସା ଚନ୍ଦ୍ରେଣ ମନୋ ବୈ ଯଜ୍ଞସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମା ତଦ୍ୟଦିଦଂ ମନଃ
ସୋଃସୌ ଚନ୍ଦ୍ରଃ ସ ବ୍ରହ୍ମା ସା ମୁକ୍ତିଃ ସାଂତିମୁକ୍ତିରିତ୍ୟତିମୋକ୍ଷା ଅଥ ସଂପଦଃ ।। ୬।।

ୟାଞ୍ଜବଲ୍ଲେୱତି ହୋବାଚ କତିଭିରୟମଦ୍ୟର୍ଗ୍ଭିର୍ହୋତାସ୍ତ୍ରନ୍ୟଜ୍ଞେ କରିଷ୍ୟତୀତି
ତିସ୍ତୃଭିରିତି କତମାସ୍ତ୍ରାସ୍ତିସ୍ତ ଇତି ପୁରୋହନ୍ନବାକ୍ୟା ଚ ଯାଜ୍ୟା ଚ ଶସ୍ୟୈବ
ତୃତୀୟା କିଂ ତାଭିର୍ଜୟତୀତି ଯଜ୍ଞିଂଚେଦଂ ପ୍ରାଶତ୍ୱଦିତି ।। ୭।।

ୟାଞ୍ଜବଲ୍ଲେୱତି ହୋବାଚ କତ୍ୟୟମଦ୍ୟାଧ୍ୟର୍ଯୁରସ୍ତ୍ରନ୍ୟଜ୍ଞ ଆହୁତୀର୍ହୋଷ୍ୟତୀତି ତିସ୍ତ ଇତି କତମାସ୍ତ୍ରାସ୍ତିସ୍ତ
ଇତି ଯା ଦୁତା ଉଦ୍ଘୃଲକ୍ତି ଯା ଦୁତା ଅତିନେଦନ୍ତେ ଯା ଦୁତା ଅଧିଶେରତେ କିଂ ତାଭିର୍ଜୟତୀତି ଯା
ଦୁତା ଉଦ୍ଘୃଲକ୍ତି ଦେବଲୋକମେବ ତାଭିର୍ଜୟତି ଦୀପ୍ୟତ ଇବ ହି ଦେବଲୋକୋ ଯା ଦୁତା
ଅତିନେଦନ୍ତେ ପିତୃଲୋକମେବ ତାଭିର୍ଜୟତ୍ୟତୀବ ହି ପିତୃଲୋକୋ ଯା ଦୁତା ଅଧିଶେରତେ
ମନୁଷ୍ୟଲୋକମେବ ତାଭିର୍ଜୟତ୍ୟଧ ଇବ ହି ମନୁଷ୍ୟଲୋକଃ ।। ୮।।

ୟାଞ୍ଜବଲ୍ଲେୱତି ହୋବାଚ କତିଭିରୟମଦ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମା ଯଜ୍ଞଂ ଦକ୍ଷିଣତୋ
ଦେବତାଭିର୍ଗୋପାୟତୀତ୍ୟେକୟେତି କତମା ସୈକେତି ମନ ଏବେତ୍ୟନନ୍ତଂ ବୈ
ମନୋଽନନ୍ତା ବିଶ୍ୱେ ଦେବା ଅନନ୍ତମେବ ସ ତେନ ଲୋକଂ ଜୟତି ।। ୯।।

ୟାଞ୍ଜବଲ୍ଲେୱତି ହୋବାଚ କତ୍ୟୟମଦ୍ୟୋଦ୍ଘାତାଂସ୍ତ୍ରନ୍ୟଜ୍ଞେ ସ୍ତ୍ରୋତ୍ରିୟାଃ ସ୍ତ୍ରୋଷ୍ୟତୀତି
ତିସ୍ତ ଇତି କତମାସ୍ତ୍ରାସ୍ତିସ୍ତ ଇତି ପୁରୋହନ୍ନବାକ୍ୟା ଚ ଯାଜ୍ୟା ଚ ଶସ୍ୟୈବ ତୃତୀୟା କତମାସ୍ତ୍ରା
ୟା ଅଧ୍ୟାତ୍ମମିତି ପ୍ରାଶ ଏବ ପୁରୋହନ୍ନବାକ୍ୟାଽପାନୋ ଯାଜ୍ୟା ବ୍ୟାନଃ ଶସ୍ୟା କିଂ ତାଭିର୍ଜୟତୀତି
ପୃଥିବୀଲୋକମେବ ପୁରୋହନ୍ନବାକ୍ୟୟା ଜୟତ୍ୟନ୍ତରିକ୍ଷଲୋକଂ ଯାଜ୍ୟୟା ଦ୍ୟୁଲୋକଃ ଶସ୍ୟୟା
ତତୋ ହ ହୋତାଂଶୁଲ ଉପରରାମ ।। ୧୦।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେପ୍ରଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

॥ ଅଥ ଦ୍ଵିତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ଜାରହ୍ନାରବ ଆର୍ତ୍ତଭାଗଃ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟତି ହୋବାଚ କତି ଗ୍ରହାଃ କତ୍ୟତିଗ୍ରହା ଇତି
ଅଷ୍ଟୌ ଗ୍ରହା ଅଷ୍ଟାବତିଗ୍ରହା ଇତି ଯେ ତେଂଷ୍ଟୌ ଗ୍ରହା ଅଷ୍ଟାବତିଗ୍ରହାଃ କତମେ ତ ଇତି ॥ ୧॥

ପ୍ରାଣୋ ବୈ ଗ୍ରହଃ ସୋଽପାନେନାଽତିଗ୍ରାହେଣ ଗୃହୀତୋଽପାନେନ ହି ଗନ୍ଧାଞ୍ଜିୟତି ॥ ୨॥

ବାଗ୍ନୈ ଗ୍ରହଃ ସ ନାମ୍ନାଽତିଗ୍ରାହେଣ ଗୃହୀତୋ ବାଚା ହି ନାମାନ୍ୟଭିବଦତି ॥ ୩॥

ଜିହ୍ଵା ବୈ ଗ୍ରହଃ ସ ରସେନାଽତିଗ୍ରାହେଣ ଗୃହୀତୋ ଜିହ୍ଵୟା ହି ରସାନ୍ନିଜାନାତି ॥ ୪॥

ଚକ୍ଷୁର୍ବୈ ଗ୍ରହଃ ସ ରୂପେନାଽତିଗ୍ରାହେଣ ଗୃହୀତଶ୍ଚକ୍ଷୁଷା ହି ରୂପାଣି ପଶ୍ୟତି ॥ ୫॥

ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ବୈ ଗ୍ରହଃ ସ ଶବ୍ଦେନାଽତିଗ୍ରାହେଣ ଗୃହୀତଃ ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ହି ଶବ୍ଦାଞ୍ଜୁଶୋତି ॥ ୬॥

ମନୋ ବୈ ଗ୍ରହଃ ସ କାମେନାଽତିଗ୍ରାହେଣ ଗୃହୀତୋ ମନସା ହି କାମାନ୍-କାମୟତେ ॥ ୭॥

ହସ୍ତୌ ବୈ ଗ୍ରହଃ ସ କର୍ମଣାଽତିଗ୍ରାହେଣ ଗୃହୀତୋ ହସ୍ତାଭ୍ୟାଂ ହି କର୍ମ କରୋତି ॥ ୮॥

ତ୍ଵଗ୍ନୈ ଗ୍ରହଃ ସ ସ୍ଵର୍ଗେନାଽତିଗ୍ରାହେଣ ଗୃହୀତସ୍ତ୍ଵଚା ହି ସ୍ଵର୍ଗାନ୍ନୈଦୟତ
ଇତ୍ୟେତେଂଷ୍ଟୌ ଗ୍ରହା ଅଷ୍ଟାବତିଗ୍ରହାଃ ॥ ୯॥

ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟତି ହୋବାଚ ଯଦିଦଂ ସର୍ବଂ ମୃତ୍ୟୋରନ୍ନଂ କା ସ୍ଵିସ୍ତା ଦେବତା
ୟସ୍ୟା ମୃତ୍ୟୁରନ୍ନମିତ୍ୟଗ୍ନିର୍ବୈ ମୃତ୍ୟୁଃ ସୋଽପାନନ୍ନମପ ପୁନର୍ମୃତ୍ୟୁଂ ଜୟତି ॥ ୧୦॥

ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟତି ହୋବାଚ ଯତ୍ରାୟଂ ପୁରୁଷୋ ମ୍ରିୟତ ଉଦସ୍ମାତ୍-ପ୍ରାଣାଃ କ୍ରାମନ୍ତ୍ୟାହୋନା ନେତି ନେତି
ହୋବାଚ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟାଽତ୍ରିବ ସମବନୀୟନ୍ତେ ସ ଉଚ୍ଛ୍ଵୟତ୍ୟାଧ୍ଵାୟତ୍ୟାଧ୍ଵାତୋ ମୃତଃ ଶେତେ ॥ ୧୧॥

ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟତି ହୋବାଚ ଯତ୍ରାୟଂ ପୁରୁଷୋ ମ୍ରିୟତେ କିମେନଂ ନ ଜହାତୀତି
ନାମେତ୍ୟନନ୍ତଂ ବୈ ନାମାନନ୍ତା ବିଶ୍ଵେ ଦେବା ଅନନ୍ତମେବ ସ ତେନ ଲୋକଂ ଜୟତି ॥ ୧୨॥

ୟାଞ୍ଜିବଲ୍ଲେପି ହୋବାଚ ଯତ୍ରାସ୍ୟ ପୁରୁଷସ୍ୟ ମୃତସ୍ୟାଗ୍ନିଂ ବାଗପ୍ୟେତି ବାଚଂ ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁରାଦିତ୍ୟଂ
ମନଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରଂ ଦିଶଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ପୃଥିବୀଂ ଶରୀରମାକାଶମାତ୍ମୈଷଧୀର୍ଲୋମାନି ବନସ୍ତତୀନ୍-କେଶା ଅପ୍ସୁ
ଲୋହିତଂ ଚ ରେତଶ୍ଚ ନିଧୀୟତେ କ୍ୱାୟଂ ତଦା ପୁରୁଷୋ ଭବତୀତ୍ୟହର ସୌମ୍ୟ
ହସ୍ତମାର୍ତଭାଗାଃଃବାମେବୈତସ୍ୟ ବେଦିଷ୍ୟାବୋ ନ ନାବେତତ୍ ସଜନ ଇତି ତୌ ହୋକ୍ତ୍ରମ୍ୟ
ମନ୍ତ୍ରୟାଂଚକ୍ରାତେ ତୌ ହ ଯଦୁଚତୁଃ କର୍ମ ହୈବ ତଦୁଚତୁରଥ ଯତ୍-ପ୍ରଶଶଂସତୁଃ କର୍ମ ହୈବ
ତତ୍-ପ୍ରଶଶଂସତୁଃ ପୁଣ୍ୟୋ ବୈ ପୁଣ୍ୟେନ କର୍ମଣା ଭବତି ପାପଃ ପାପେନେତି ତତୋ ହ ଜାରହାରବ
ଆର୍ତଭାଗ ଉପରରାମ ।। ୧୩।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଅଥ ତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

ଅଥ ହୈନଂ ଭୂଭୂ୍ୟର୍ଲୀହ୍ୟାୟନିଃ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ଯାଞ୍ଜିବଲ୍ଲେପି ହୋବାଚ ମଦ୍ରେଷୁ ଚରକାଃ ପର୍ଯ୍ୟବ୍ରଜାମ ତେ
ପତଞ୍ଜିଲସ୍ୟ କାପ୍ୟସ୍ୟ ଗୃହାନ୍ନୈମ ତସ୍ୟାସୀଦ୍ବୁହିତା ଗନ୍ଧର୍ବଗୃହୀତା ତମପୃକ୍ଷାମ କୋଂସୀତି
ସୋଂବ୍ରବୀସୁଧନ୍ୱାଃଃଞ୍ଜିରସ ଇତି ତଂ ଯଦା ଲୋକାନାମଦ୍ରାନପୃକ୍ଷାମାଧୈନମବ୍ରୁମ କୁ ପାରିକ୍ଷିତା
ଅଭବନ୍ନିତି କୁ ପାରିକ୍ଷିତା ଅଭବନ୍ ସ ତ୍ୱା ପୃକ୍ଷାମି ଯାଞ୍ଜିବଲ୍ଲ୍ୟ କୁ ପାରିକ୍ଷିତା ଅଭବନ୍ନିତି ।। ୧।।

ସ ହୋବାଚୋବାଚ ବୈ ସୋଂଗଚ୍ଛନ୍ତୈ ତେ ତଦ୍ୟତ୍ରାଶ୍ୱମେଧୟାଜିନୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି କୁ
ନୃଶ୍ୱମେଧୟାଜିନୋ ଗଚ୍ଛନ୍ତୀତି ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶତଂ ବୈ ଦେବରଥାହ୍ୱାନ୍ୟୟଂ ଲୋକସ୍ତଂ ସମନ୍ତଂ ପୃଥିବୀ
ଦ୍ୱିସ୍ରାବପୂର୍ଯେତି ତାଂ ସମନ୍ତଂ ପୃଥିବୀ ଦ୍ୱିସ୍ରାବସମୁଦ୍ରଃ ପର୍ଯେତି ତଦ୍ୟାବତୀ କ୍ଷୁରସ୍ୟ ଧାରା ଯାବଦ୍ୱା
ମକ୍ଷିକାୟାଃ ପତ୍ରଂ ତାବାନନ୍ତରେଶାକାଶସ୍ତାନିନ୍ଦ୍ରଃ ସୁପର୍ଣ୍ଣୋ ଭୂତ୍ୱା ବାୟବେ ପ୍ରାୟଜ୍ଞଭାନ୍ଦାୟୁରାତ୍ମନି
ଧିତ୍ୱା ତତ୍ରାଗମୟଦ୍ୟତ୍ରାଶ୍ୱମେଧୟାଜିନୋଃଭବନ୍ନିତ୍ୟେବମିବ ବୈ ସ ବାୟୁମେବ ପ୍ରଶଶଂସ
ତସ୍ମାଦ୍ବାୟୁରେବ ବ୍ୟଷ୍ଟିର୍ବାୟୁଃ ସମକ୍ଷିରପ ପୁନର୍ମୃତ୍ୟୁଂ ଜୟତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ତତୋ ହ
ଭୂଭୂ୍ୟର୍ଲୀହ୍ୟାୟନିରୁପରରାମ ।। ୨।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

॥ ଅଥ ଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଅଥ ହୈନମୁଷସ୍ତଶ୍ଚାକ୍ରାୟଣଃ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟତି ହୋବାଚ ଯସ୍ମାନ୍ନାଦପରୋକ୍ଷାଦୁକ୍ତଃ ଯଃ ଆତ୍ମା
ସର୍ବାନ୍ତରସ୍ତଂ ମେ ବ୍ୟାଚକ୍ଷ୍ମ ଏତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମା ସର୍ବାନ୍ତରଃ କତମୋ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ସର୍ବାନ୍ତରୋ ଯଃ
ପ୍ରାଣେନ ପ୍ରାଣିତି ସ ତ ଆତ୍ମା ସର୍ବାନ୍ତରୋ ଯୋଃପାନେନାପାନିତି ସ ତ ଆତ୍ମା ସର୍ବାନ୍ତରୋ ଯୋ
ବ୍ୟାନେନ ବ୍ୟାନିତି ସ ତ ଆତ୍ମା ସର୍ବାନ୍ତରୋ ଯଃ ଉଦାନେନୋଦାନିତି ସ ତ ଆତ୍ମା ସର୍ବାନ୍ତର
ଏଷ ତ ଆତ୍ମା ସର୍ବାନ୍ତରଃ ॥ ୧॥

ସ ହୋବାଚୋଷସ୍ତଶ୍ଚାକ୍ରାୟଣୋ ଯଥା ବିବ୍ରୁୟାଦସୌ ଗୌରସାବଶ୍ଚ ଇତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟପଦିଷ୍ଟଂ
ଭବତି ଯଦେବ ସାନ୍ନାଦପରୋକ୍ଷାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ଯଃ ଆତ୍ମା ସର୍ବାନ୍ତରତଂ ମେ ବ୍ୟାଚକ୍ଷ୍ମେତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମା
ସର୍ବାନ୍ତରଃ କତମୋ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ସର୍ବାନ୍ତରଃ ।

ନ ଦୃଷ୍ଟେର୍ଦ୍ରଷ୍ଟାରଂ ପଶ୍ୟେନ୍ ଶ୍ରୁତେଃ ଶ୍ରୋତାରଂ ଶୃଣୁୟା ନ ମତେର୍ମତ୍ତାରଂ ମନ୍ତ୍ରୀଥା ନ
ବିଜ୍ଞାତେର୍ବିଜ୍ଞାତାରଂ ବିଜାନୀୟା ଏଷ ତ ଆତ୍ମା ସର୍ବାନ୍ତରୋଽତୋଽନ୍ୟଦାର୍ତଂ ତତୋ
ହୋଷସ୍ତଶ୍ଚାକ୍ରାୟଣ ଉପରରାମ ॥ ୨॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ପଞ୍ଚମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଅଥ ହୈନଂ କହୋଲଃ କୌଷୀତକେୟଃ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟତି ହୋବାଚ ଯଦେବ
ସାନ୍ନାଦପରୋକ୍ଷାଦୁକ୍ତଃ ଯଃ ଆତ୍ମା ସର୍ବାନ୍ତରସ୍ତଂ ମେ ବ୍ୟାଚକ୍ଷ୍ମେତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମା ସର୍ବାନ୍ତରଃ ।
କତମୋ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ସର୍ବାନ୍ତରୋ ଯୋଃଶୟନାୟାପିପାସେ ଶୋକଂ ମୋହଂ ଜରାଂ ମୃତ୍ୟୁମତ୍ୟେତି ।
ଏତଂ ବୈ ତମାତ୍ମାନଂ ବିଦିତ୍ବା ବ୍ରାହ୍ମଣାଃ ପୁତ୍ରେଷଶାୟାଶ୍ଚ ବିତ୍ତେଷଶାୟାଶ୍ଚ ଲୋକୈଷଶାୟାଶ୍ଚ
ବୁଧାୟାଥ ଭିକ୍ଷାଚର୍ଯ୍ୟଂ ଚରନ୍ତି ଯା ହ୍ୟେବ ପୁତ୍ରେଷଶା ସା ବିତ୍ତେଷଶା ଯା ବିତ୍ତେଷଶା ସା
ଲୋକୈଷଶୋଭେ ହ୍ୟେତେ ଏଷଶେ ଏବ ଭବତସ୍ତସ୍ମାଦ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟଂ ନିର୍ବିଦ୍ୟ ବାଲ୍ୟେନ
ତିଷ୍ଠାସେଦ୍ବାଲ୍ୟଂ ଚ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟଂ ଚ ନିର୍ବିଦ୍ୟାଥ ମୁନିରମୌନଂ ଚ ମୌନଂ ଚ ନିର୍ବିଦ୍ୟାଽଥ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ସ
ବ୍ରାହ୍ମଣଃ କେନ ସ୍ୟାଦ୍ୟେନ ସ୍ୟାତ୍ତେନେଦୃଶ ଏବାତୋଽନ୍ୟଦାର୍ତଂ ତତୋ ହ କହୋଲଃ
କୌଷୀତକେୟ ଉପରରାମ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେପଞ୍ଚମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଷଷ୍ଠଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ଗାର୍ଗୀ ବାଚକ୍ନବୀ ପପ୍ରୁଷ୍ଠ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲେତି ହୋବାଚ ଯଦିଦଂ ସର୍ବମସ୍ମୋତଂ ଚ ପ୍ରୋତଂ
 ଚ କସ୍ମିନ୍ନୁ ଖଲ୍ଲାପ ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ବାୟୈ ଗାର୍ଗୀତି କସ୍ମିନ୍ନୁ ଖଲ୍ଲୁ ବାୟୁରୋତଶ୍ଚ
 ପ୍ରୋତଶ୍ଚେତ୍ୟନ୍ତରିକ୍ଷଲୋକେଷୁ ଗାର୍ଗୀତି କସ୍ମିନ୍ନୁ ଖଲ୍ଲନ୍ତରିକ୍ଷଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି
 ଗନ୍ଧର୍ବଲୋକେଷୁ ଗାର୍ଗୀତି କସ୍ମିନ୍ନୁ ଗନ୍ଧର୍ବଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତ୍ୟାଦିତ୍ୟଲୋକେଷୁ ଗାର୍ଗୀତି
 କସ୍ମିନ୍ ନୁ ଖଲ୍ଲାଦିତ୍ୟଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ଚନ୍ଦ୍ରଲୋକେଷୁ ଗାର୍ଗୀତି କସ୍ମିନ୍ନୁ ଖଲ୍ଲୁ
 ଚନ୍ଦ୍ରଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ନକ୍ଷତ୍ରଲୋକେଷୁ ଗାର୍ଗୀତି କସ୍ମିନ୍ନୁ ଖଲ୍ଲୁ ନକ୍ଷତ୍ରଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ
 ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ଦେବଲୋକେଷୁ ଗାର୍ଗୀତି କସ୍ମିନ୍ନୁ ଖଲ୍ଲୁ ଦେବଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ
 ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତୀନ୍ଦ୍ରଲୋକେଷୁ ଗାର୍ଗୀତି କସ୍ମିନ୍ନୁ ଖଲ୍ଲିନ୍ଦ୍ରଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ପ୍ରଜାପତିଲୋକେଷୁ
 ଗାର୍ଗୀତି କସ୍ମିନ୍ନୁ ଖଲ୍ଲୁ ପ୍ରଜାପତିଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ବ୍ରହ୍ମଲୋକେଷୁ ଗାର୍ଗୀତି କସ୍ମିନ୍ନୁ ଖଲ୍ଲୁ
 ବ୍ରହ୍ମଲୋକା ଓତାଶ୍ଚ ପ୍ରୋତାଶ୍ଚେତି ସ ହୋବାଚ ଗାର୍ଗୀ ମାଃତିପ୍ରାକ୍ଷୀର୍ମା ତେ ମୂର୍ଧା
 ବ୍ୟପପ୍ତଦନତିପ୍ରଶ୍ନାଂ ବୈ ଦେବତାମତିପୃଚ୍ଛସି ଗାର୍ଗୀ ମାଃତିପ୍ରାକ୍ଷୀରିତି ତତୋ ହ ଗାର୍ଗୀ
 ବାଚକ୍ନୁ୍ୟପରରାମ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେଷଷ୍ଠଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ସପ୍ତମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଅଥ ହୈନମୁଦାଲକ ଆରୁଣିଃ ପପ୍ରୁଷ୍ଠ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲେତି ହୋବାଚ ମଦ୍ରେଷ୍ଟବସାମ ପତଞ୍ଜିଲସ୍ୟ କାପ୍ୟସ୍ୟ
 ଗୃହେଷୁ ଯୁଜ୍ଞିମଧୀୟାନାସ୍ତସ୍ୟାସୀଦ୍-ଭାର୍ଯ୍ୟା ଗନ୍ଧର୍ବଗୃହୀତା ତମପୃଚ୍ଛାମ କୋଃସୀତି ସୋଃବ୍ରବୀତ୍
 କବନ୍ଧ ଆଥର୍ବଣ ଇତି ସୋଃବ୍ରବୀପୁତଞ୍ଜିଲଂ କାପ୍ୟଂ ଯୁଜ୍ଞିକାଂଶ୍ଚ ବେଢ଼ ନୁ ତ୍ୱଂ କାପ୍ୟ ତସ୍ମତ୍ତଂ
 ଯେନାୟଂ ଚ ଲୋକଃ ପରଶ୍ଚ ଲୋକଃ ସର୍ବାଣି ଚ ଭୂତାନି ସଂଦୃଷ୍ଠାନି ଭବନ୍ତିତି ସୋଃବ୍ରବୀପୁତଞ୍ଜିଲଃ
 କାପେୟା ନାହଂ ତଦ୍-ଭଗବନ୍ନେଦେତି ସୋଃବ୍ରବୀପୁତଞ୍ଜିଲଂ କାପ୍ୟଂ ଯୁଜ୍ଞିକାଂଶ୍ଚ ବେଢ଼ ନୁ ତ୍ୱଂ
 କାପ୍ୟ ତମନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିଣଂ ଯୁ ଇମଂ ଚ ଲୋକଂ ପରଂ ଚ ଲୋକଂ ସର୍ବାଣି ଚ ଭୂତାନି ଯୋଃକ୍ତରୋ

ୟମୟତୀତି । ସୋଽବ୍ରବୀପୁତଞ୍ଜିଲଃ କାପେୟା ନାହଂ ତଂ ଭଗବନ୍ନୈଦେତି ସୋଽବ୍ରବୀପୁତଞ୍ଜିଲଂ
କାପ୍ୟଂ ଯାଜ୍ଞିକାଂଶ୍ଚ ଯୋ ବୈ ତଜ୍ଜାପ୍ୟ ସୂତ୍ରଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ ଚାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିଣମିତି ସ ବ୍ରହ୍ମବିସ୍ତ ଲୋକବିସ୍ତ
ଦେବବିସ୍ତ ବେଦବିସ୍ତ ଭୂତବିସ୍ତ ଆତ୍ମବିସ୍ତ ସର୍ବବିଦିତି ତେଭ୍ୟୋଽବ୍ରବୀତ୍ତଦହଂ ବେଦ ତଜ୍ଜେତ୍ତୁଂ
ଯାଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ସୂତ୍ରମବିଦ୍ବାଂସ୍ତଂ ଚାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିଣଂ ବ୍ରହ୍ମଗବୀରୁଦଜସ୍ତେ ମୂର୍ଧା ତେ ବିପତିଷ୍ୟତୀତି ବେଦ ବା
ଅହଂ ଗୌତମ ତସୂତ୍ରଂ ତଂ ଚାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିଣମିତି ଯୋ ବା ଇଦଂ କଷ୍ଟିଦ୍-ବ୍ରୁୟାଦ୍ଦେଦ ବେଦେତି ଯଥା
ବେଦ୍ଧ ତଥା ବ୍ରୁହୀତି ॥ ୧॥

ସ ହୋବାଚ ବାୟୁର୍ବୈ ଗୌତମ ତସୂତ୍ରଂ ବାୟୁନା ବୈ ଗୌତମ ସୁତ୍ରେଣାୟଂ ତ ଲୋକଃ ପରଶ୍ଚ
ଲୋକଃ ସର୍ବାଣି ତ ଭୂତାନି ସଂଦୃଷ୍ଠାନି ଭବନ୍ତି ତସ୍ମାଦ୍ୱୈ ଗୌତମ ପୁରୁଷଂ
ପ୍ରେତମାଦୁର୍ବ୍ୟସ୍ରଂସିଷତାସ୍ୟାଜ୍ଞାନୀତି ବାୟୁନା ହି ଗୌତମ ସୁତ୍ରେଣ ସଂଦୃଷ୍ଠାନି
ଭବନ୍ତିତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟାଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମିଣଂ ବ୍ରୁହୀତି ॥ ୨॥

ୟଃ ପୃଥିବ୍ୟାଂ ତିଷ୍ଠନ୍ପୃଥିବ୍ୟା ଅନ୍ତରୋ ଯଂ ପୃଥିବୀ ନ ବେଦ ଯସ୍ୟ ପୃଥିବୀ ଶରୀରଂ ଯଃ
ପୃଥିବୀମନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ॥ ୩॥

ୟୋଽପ୍ସୁ ତିଷ୍ଠନ୍ନଦ୍-ଭ୍ୟୋଽନ୍ତରୋ ଯମାପୋ ନ ବିଦୁର୍ଯ୍ୟସ୍ୟାପଃ ଶରୀରଂ
ୟୋଽପୋଽନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ॥ ୪॥

ୟୋଽଗ୍ନୌ ତିଷ୍ଠନ୍ନଗ୍ନୈରନ୍ତରୋ ଯମଗ୍ନିର୍ନ ବେଦ ଯସ୍ୟାଗ୍ନିଃ ଶରୀରଂ
ୟୋଽଗ୍ନିମନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ॥ ୫॥

ୟୋଽନ୍ତରିକ୍ଷେ ତିଷ୍ଠନ୍ନନ୍ତରିକ୍ଷାଦନ୍ତରୋ ଯମନ୍ତରିକ୍ଷଂ ନ ବେଦ ଯସ୍ୟାନ୍ତରିକ୍ଷଂ
ଶରୀରଂ ଯୋଽନ୍ତରିକ୍ଷମନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ॥ ୬॥

ୟୋ ବାୟୌ ତିଷ୍ଠନ୍ନାୟୌରନ୍ତରୋ ଯଂ ବାୟୁର୍ନ ବେଦ ଯସ୍ୟ ବାୟୁଃ ଶରୀରଂ ଯୋ
ବାୟୁମନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ॥ ୭॥

ଯୋ ଦିବି ତିଷ୍ଠନ୍ନିବୋଽନ୍ତରୋ ଯଂ ଦ୍ୟୌର୍ନ ବେଦ ଯୁସ୍ୟା ଦ୍ୟୌଃ ଶରୀରଂ ଯୋ
ଦିବମନ୍ତରୋ ଯୁମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୮।।

ୟ ଆଦିତ୍ୟେ ତିଷ୍ଠନ୍ନାଦିତ୍ୟାଦନ୍ତରୋ ଯୁମାଦିତ୍ୟୋ ନ ବେଦ ଯୁସ୍ୟାଦିତ୍ୟଃ
ଶରୀରଂ ଯୁ ଆଦିତ୍ୟମନ୍ତରୋ ଯୁମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୯।।

ଯୋ ଦିକ୍ଷୁ ତିଷ୍ଠନ୍ନିବ୍-ଭ୍ୟୋଽନ୍ତରୋ ଯଂ ଦିଶୋ ନ ବିଦୁର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ଦିଶଃ ଶରୀରଂ
ଯୋ ଦିଶୋଽନ୍ତରୋ ଯୁମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୧୦।।

ୟଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରତାରକେ ତିଷ୍ଠଂଚନ୍ଦ୍ରତାରକାଦନ୍ତରୋ ଯଂ ଚନ୍ଦ୍ରତାରକଂ ନ ବେଦ ଯୁସ୍ୟ
ଚନ୍ଦ୍ରତାରକଂ ଶରୀରଂ ଯଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରତାରକମନ୍ତରୋ ଯୁମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୧୧।।

ୟ ଆକାଶେ ତିଷ୍ଠନ୍ନାକାଶାଦନ୍ତରୋ ଯୁମାକାଶୋ ନ ବେଦ ଯୁସ୍ୟାକାଶଃ
ଶରୀରଂ ଯୁ ଆକାଶମନ୍ତରୋ ଯୁମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୧୨।।

ୟସ୍ତମସି ତିଷ୍ଠଂସ୍ତମସୋଽନ୍ତରୋ ଯଂ ତମୋ ନ ବେଦ ଯୁସ୍ୟ ତମଃ
ଶରୀରଂ ଯସ୍ତମୋଽନ୍ତରୋ ଯୁମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୧୩।।

ୟସ୍ତେଜସି ତିଷ୍ଠଂସ୍ତେଜସୋଽନ୍ତରୋ ଯଂ ତେଜୋ ନ ବେଦ ଯୁସ୍ୟ ତେଜଃ ଶରୀରଂ
ୟସ୍ତେଜୋଽନ୍ତରୋ ଯୁମୟତ୍ୟେଷ ଏଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତ ଇତ୍ୟପିଦୈବତମଥାପିଭୂତମ୍ ।। ୧୪।।

ୟଃ ସର୍ବେଷୁ ଭୂତେଷୁ ତିଷ୍ଠନ୍-ସର୍ବେଭ୍ୟା ଭୂତେଭ୍ୟୋଽନ୍ତରୋ ଯଃ ସର୍ବାଣି
ଭୂତାନି ନ ବିଦୁର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ଶରୀରଂ ଯଃ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନ୍ୟନ୍ତରୋ
ୟମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତ ଇତ୍ୟପିଭୂତମଥାଧ୍ୟାତ୍ମମ୍ ।। ୧୫।।

ୟଃ ପ୍ରାଣେ ତିଷ୍ଠନ୍-ପ୍ରାଣାଦନ୍ତରୋ ଯଂ ପ୍ରାଣୋ ନ ବେଦ ଯୁସ୍ୟ ପ୍ରାଣଃ ଶରୀରଂ
ୟଃ ପ୍ରାଣମନ୍ତରୋ ଯୁମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୧୬।।

ୟୋ ବାଚି ତିଷ୍ଠନ୍ନାଚୋଽନ୍ତରୋ ଯଂ ବାଚ୍ ନ ବେଦ ଯସ୍ୟ ବାକ୍ ଶରୀରଂ ଯୋ
ବାଚମନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୧୭।।

ୟଞ୍ଚକ୍ଷୁଷି ତିଷ୍ଠଃ କ୍ଷୁଷୁଷୋଽନ୍ତରୋ ଯଂ ଚକ୍ଷୁର୍ନ ବେଦ ଯସ୍ୟ ଚକ୍ଷୁଃ ଶରୀରଂ
ୟଞ୍ଚକ୍ଷୁରନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୧୮।।

ୟଃ ଶ୍ରୋତ୍ରେ ତିଷ୍ଠଞ୍ଜ୍ଞୋତ୍ରାଦନ୍ତରୋ ଯଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ନ ବେଦ ଯସ୍ୟ ଶ୍ରୋତ୍ରଃ
ଶରୀରଂ ଯଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୧୯।।

ୟୋ ମନସି ତିଷ୍ଠନ୍ନନସୋଽନ୍ତରୋ ଯଂ ମନୋ ନ ବେଦ ଯସ୍ୟ ମନଃ ଶରୀରଂ
ୟୋ ମନୋଽନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୨୦।।

ୟସ୍ମୃଚି ତିଷ୍ଠଃ ସ୍ମୃଚୋଽନ୍ତରୋ ଯଂ ତ୍ୱଚ୍ ନ ବେଦ ଯସ୍ୟ ତ୍ୱକ୍ ଶରୀରଂ
ୟସ୍ମୃଚମନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୨୧।।

ୟୋ ବିଜ୍ଞାନେ ତିଷ୍ଠନ୍ନିଜ୍ଞାନାଦନ୍ତରୋ ଯଂ ବିଜ୍ଞାନଂ ନ ବେଦ ଯସ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନଃ
ଶରୀରଂ ଯୋ ବିଜ୍ଞାନମନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତଃ ।। ୨୨।।

ୟୋ ରେତସି ତିଷ୍ଠନ୍ ରେତସୋଽନ୍ତରୋ ଯଃ ରେତୋ ନ ବେଦ ଯସ୍ୟ ରେତଃ
ଶରୀରଂ ଯୋ ରେତୋଽନ୍ତରୋ ଯମୟତ୍ୟେଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତୋଽଦୃଷ୍ଟୋ
ଦ୍ରଷ୍ଟାଃଶ୍ରୁତଃ ଶ୍ରୋତାଃମତୋ ମନ୍ତ୍ରାଃବିଜ୍ଞତୋ ବିଜ୍ଞାତା ନାନ୍ୟୋଽତୋଽସ୍ତି
ଦ୍ରଷ୍ଟା ନାନ୍ୟୋଽତୋଽସ୍ତି ଶ୍ରୋତା ନାନ୍ୟୋଽତୋଽସ୍ତି ମନ୍ତ୍ରା ନାନ୍ୟୋଽତୋଽସ୍ତି
ବିଜ୍ଞାତୈଷ ତ ଆତ୍ମାନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ୍ୟମୃତୋଽତୋଽନ୍ୟଦାର୍ତ୍ତଂ ତତୋ ହୋଦାଲକ
ଆରୁଣିରୁପରରାମ ।। ୨୩।।

।। ଇତି ବୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେ ସପ୍ତମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

॥ ଅଥ ଅଷ୍ଟମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଅଥ ହ ବାଚକ୍ମରୁ୍ୟବାଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଭଗବନ୍ତୋ ହନ୍ତାହମିମଂ ଦ୍ୱୌ ପ୍ରଶ୍ନୌ ପ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମି ତୌ ଚେନ୍ନେ
ବକ୍ଷ୍ୟତି ନ ବୈ ଜାତୁ ଯୁଷ୍ମାକମିମଂ କଶ୍ଚିଦ୍-ବ୍ରହ୍ମୋଦ୍ୟଂ ଜେତେତି ପୃଚ୍ଛ ଗାର୍ଗୀତି ॥ ୧॥

ସା ହୋବାଚାହଂ ବୈ ତ୍ୱା ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ଯଥା କାଶ୍ୟା ବା ବୈଦେହୋ ବୋଗ୍ରପୁତ୍ର ଉଜ୍ଞ୍ୟଂ
ଧନୁରଧିଜ୍ୟଂ କୃତ୍ୱା ଦ୍ୱୌ ବାଶବନ୍ତୌ ସପତ୍ନାତିବ୍ୟାଧିନୌ ହସ୍ତେ କୃତ୍ୱୋପୋଽଭିଷ୍ଟେଦେବମେବାହଂ
ତ୍ୱା ଦ୍ୱାଭ୍ୟାଂ ପ୍ରଶ୍ନାଭ୍ୟାମୁପୋଦୟ୍ମାଂ ତୌ ମେ ବ୍ରୁହୀତି ପୃଚ୍ଛ ଗାର୍ଗୀତି ॥ ୨॥

ସା ହୋବାଚ ଯଦୁର୍ଧ୍ୱଂ ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ଦିବୋ ଯଦବାକ୍ ପୃଥିବ୍ୟା ଯଦନ୍ତରା ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଇମେ
ୟଦ୍-ଭୂତଂ ଚ ଭବତ ଭବିଷ୍ୟଜ୍ଞେତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ କସ୍ମିଂସ୍ତଦୋତଂ ଚ ପ୍ରୋତଂ ଚେତି ॥ ୩॥

ସ ହୋବାଚ ଯଦୁର୍ଧ୍ୱଂ ଗାର୍ଗି ଦିବୋ ଯଦବାକ୍ ପୃଥିବ୍ୟା ଯଦନ୍ତରା ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଇମେ
ୟଦ୍-ଭୂତଂ ଚ ଭବତ ଭବିଷ୍ୟଜ୍ଞେତ୍ୟାଚକ୍ଷତ ଆକାଶେ ତଦୋତଂ ଚ ପ୍ରୋତଂ ଚେତି ॥ ୪॥

ସା ହୋବାଚ ନମସ୍ତେଷୁ ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ଯୋ ମ ଏତଂ ବ୍ୟବୋଚୋଽପରସ୍ତୈ
ଧାରୟସ୍ତୈତି ପୃଚ୍ଛ ଗାର୍ଗୀତି ॥ ୫॥

ସା ହୋବାଚ ଯଦୁର୍ଧ୍ୱଂ ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ଦିବୋ ଯଦବାକ୍ ପୃଥିବ୍ୟାଃ ଯଦନ୍ତରା ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଇମେ
ୟଦ୍-ଭୂତଂ ଚ ଭବତ ଭବିଷ୍ୟଜ୍ଞେତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ କସ୍ମିଂସ୍ତଦୋତଂ ଚ ପ୍ରୋତଂ ଚେତି ॥ ୬॥

ସ ହୋବାଚ ଯଦୁର୍ଧ୍ୱଂ ଗାର୍ଗି ଦିବୋ ଯଦବାକ୍ ପୃଥିବ୍ୟା ଯଦନ୍ତରା ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଇମେ
ୟଦ୍-ଭୂତଂ ଚ ଭବତ ଭବିଷ୍ୟଜ୍ଞେତ୍ୟାଚକ୍ଷତ ଆକାଶ ଏବ ତଦୋତଂ ଚ ପ୍ରୋତଂ ଚେତି
କସ୍ମିନ୍ନୁ ଖଲ୍ଲାକାଶ ଓତଶ୍ଚ ପ୍ରୋତଶ୍ଚେତି ॥ ୭॥

ସ ହୋବାଚୈତଦ୍ୱୈ ତଦକ୍ଷରଂ ଗାର୍ଗି ବ୍ରାହ୍ମଣା
ଅଭିବଦନ୍ତ୍ୟସ୍ମଲମନଶ୍ଚୁହସ୍ତମଦୀର୍ଘମଲୋହିତମସ୍ନେହମଜ୍ଞାୟମତମୋଽବାୟୁନାକାଶମସଙ୍ଗମରସମଗ
ନ୍ଧମଚକ୍ଷୁଷ୍ମମଶ୍ରୋତ୍ରମବାଗମନୋଽତେଜସ୍ୱମପ୍ରାଣମମୁଖମମାତ୍ରମନନ୍ତରମବାହ୍ୟଂ ନ ତଦଶ୍ମାତି
କିଂଚନ ନ ତଦଶ୍ମାତି କଶ୍ଚନ ॥ ୮॥

ଏତସ୍ୟ ବା ଅକ୍ଷରସ୍ୟ ପ୍ରଶାସନେ ଗାର୍ଗି ସୂର୍ଯ୍ୟାଚନ୍ଦ୍ରମସୌ ବିଧୂତୌ ତିଷ୍ଠତ ଏତସ୍ୟ ବା ଅକ୍ଷରସ୍ୟ
ପ୍ରଶାସନେ ଗାର୍ଗି ଦ୍ୟାବାପୃଥିବ୍ୟୌ ବିଧୂତେ ତିଷ୍ଠତ ଏତସ୍ୟ ବା ଅକ୍ଷରସ୍ୟ ପ୍ରଶାସନେ ଗାର୍ଗି
ନିମେଷା ମୁହୂର୍ତ୍ତା ଅହୋରାତ୍ରାଣ୍ୟର୍ଥମାସା ମାସା ଋତବଃ ସଂବହରା ଇତି ବିଧୂତାସ୍ତିଷ୍ଠନ୍ତ୍ୟତସ୍ୟ
ବା ଅକ୍ଷରସ୍ୟ ପ୍ରଶାସନେ ଗାର୍ଗି ପ୍ରାଚ୍ୟୋଽନ୍ୟା ନଦ୍ୟଃ ସ୍ୟନ୍ନନ୍ତେ ଶ୍ଵେତେଭ୍ୟଃ ପର୍ବତେଭ୍ୟଃ
ପ୍ରତୀଚ୍ୟୋଽନ୍ୟା ଯ୍ଯାଂ ଯ୍ଯାଂ ଚ ଦିଶମନ୍ଦ୍ରେତସ୍ୟ ବା ଅକ୍ଷରସ୍ୟ ପ୍ରଶାସନେ ଗାର୍ଗି ଦଦତୋ ମନୁଷ୍ୟାଃ
ପ୍ରଶଂସନ୍ତି ଯୁଜମାନଂ ଦେବା ଦର୍ବୀଂ ପିତରୋଽନ୍ଧାୟତାଃ ।। ୯।।

ୟୋ ବା ଏତଦକ୍ଷରଂ ଗାର୍ଗ୍ୟବିଦିତ୍ୱାଂସ୍ମିଲ୍ଲୋକେ ଜୁହୋତି ଯୁଜତେ ତପସ୍ତପ୍ୟତେ ବହୁନି
ବର୍ଷସହସ୍ରାଣ୍ୟନ୍ତବଦେବାସ୍ୟ ତଦ୍-ଭବତି ଯୋ ବା ଏତଦକ୍ଷରଂ ଗାର୍ଗ୍ୟବିଦିତ୍ୱାସ୍ମାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପ୍ରେତି
ସ କୃପଣୋଽଥ ଯ ଏତଦକ୍ଷରଂ ଗାର୍ଗି ବିଦିତ୍ୱାସ୍ମାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପ୍ରେତି ସ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ।। ୧୦।।

ତଦ୍ୱା ଏତଦକ୍ଷରଂ ଗାର୍ଗ୍ୟଦୃଷ୍ଟଂ ଦ୍ରଷ୍ଟୂଶ୍ଚୂତଂ ଶ୍ରୋତ୍ରମତଂ ମନ୍ତ୍ରବିଜ୍ଞାତଂ ବିଜ୍ଞାତୃ ନାନ୍ୟଦତୋଽସ୍ତି
ଦ୍ରଷ୍ଟୃ ନାନ୍ୟଦତୋଽସ୍ତି ଶ୍ରୋତୃ ନାନ୍ୟଦତୋଽସ୍ତି ମନ୍ତ୍ର ନାନ୍ୟଦତୋଽସ୍ତି ବିଜ୍ଞାତ୍ରେତସ୍ମିନ୍
ଖଲ୍ଲକ୍ଷରେ ଗାର୍ଗ୍ୟାକାଶ ଓତଶ୍ଚ ପ୍ରୋତଶ୍ଚେତି ।। ୧୧।।

ସା ହୋବାତ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଭଗବନ୍ତସ୍ତଦେବ ବହୁ ମନ୍ୟେଧ୍ୱଂ ଯଦସ୍ମାନ୍ନମସ୍ମାରେଣ ମୁଚ୍ୟେଧ୍ୱଂ ନ ବୈ
ଜାତୁ ଯୁଷ୍ମାକମିମଂ କଶ୍ଚିଦ୍ବୁଦ୍ଧୋଦ୍ୟଂ ଜେତେତି ତତୋ ହ ବାଚକ୍ମରୁ୍ୟପରରାମ ।। ୧୨।।

।। ଇତି ତୃତୀୟାଧ୍ୟାୟୋଽଷ୍ଟମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

॥ ଅଥ ନବମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଅଥ ହୈନଂ ବିଦଗ୍ଧଃ ଶାକଲ୍ୟଃ ପପ୍ରୁକ୍ଷ କତି ଦେବା ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲେପତି ସ ହୈତୟୈବ ନିବିଦା
ପ୍ରତିପେଦେ ଯୁବନ୍ତୋ ବୈଶ୍ଵଦେବସ୍ୟ ନିବିଦ୍ୟାତ୍ୟନ୍ତେ ତ୍ରୟଶ୍ଚ ତ୍ରୀ ଚ ଶତା ତ୍ରୟଶ୍ଚ ତ୍ରୀ ଚ
ସହସ୍ରେତ୍ୟାମିତି ହୋବାଚ କତ୍ୟେବ ଦେବା ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲେପତି ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶଦିତ୍ୟାମିତି ହୋବାଚ
କତ୍ୟେବ ଦେବା ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲେପତି ଷଡିତ୍ୟାମିତି ହୋବାଚ କତ୍ୟେବ ଦେବା ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲେପତି
ତ୍ରୟ ଇତ୍ୟାମିତି ହୋବାଚ କତ୍ୟେବ ଦେବା ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲେପତି ଦ୍ଵାବିତ୍ୟାମିତି ହୋବାଚ
କତ୍ୟେବ ଦେବା ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲେପତ୍ୟଧ୍ୟର୍ଥ ଇତ୍ୟାମିତି ହୋବାଚ କତ୍ୟେବ ଦେବା
ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲେପତ୍ୟେକ ଇତ୍ୟାମିତି ହୋବାଚ କତମେ ତେ ତ୍ରୟଶ୍ଚ ତ୍ରୀ ଚ ଶତା
ତ୍ରୟଶ୍ଚ ତ୍ରୀ ଚ ସହସ୍ରେତି ॥ ୧ ॥

ସ ହୋବାଚ ମହିମାନ ଏବୈଷାମେତେ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶତ୍ଵେବ ଦେବା ଇତି କତମେ
ତେ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶଦିତ୍ୟଶ୍ଚୌ ବସବ ଏକାଦଶ ରୁଦ୍ରା ଦ୍ଵାଦଶାଦିତ୍ୟାସ୍ତ
ଏକତ୍ରିଂଶଦିନ୍ଦ୍ରଶ୍ଚୈବ ପ୍ରଜାପତିଶ୍ଚ ତ୍ରୟସ୍ତ୍ରିଂଶାବିତି ॥ ୨ ॥

କତମେ ବସବ ଇତ୍ୟଗ୍ନିଶ୍ଚ ପୃଥିବୀ ଚ ବାୟୁଶ୍ଚାହୁରିକ୍ଷଂ ଚାଦିତ୍ୟଶ୍ଚ ଦ୍ୟୌଶ୍ଚ ଚନ୍ଦ୍ରମାଶ୍ଚ
ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ଚୈତେ ବସବ ଏତେଷୁ ହୀଦଂ ସର୍ବଂ ହିତମିତି ତସ୍ମାଦ୍ଵସବ ଇତି ॥ ୩ ॥

କତମେ ରୁଦ୍ରା ଇତି ଦଶେମେ ପୁରୁଷେ ପ୍ରାଣା ଆତ୍ମେକାଦଶସ୍ତେ
ୟଦାଂସ୍ମାଜ୍ଞରୀରାନ୍ତର୍ତ୍ତ୍ୟାଦୁକ୍ତାମନ୍ତ୍ୟଥ ରୋଦୟନ୍ତି ତଦ୍ୟଦ୍ରୋଦୟନ୍ତି ତସ୍ମାଦ୍ଵଦ୍ରା ଇତି ॥ ୪ ॥

କତମ ଆଦିତ୍ୟା ଇତି ଦ୍ଵାଦଶ ବୈ ମାସାଃ ସଂବସ୍ତରସ୍ୟୈତ ଆଦିତ୍ୟା ଏତେ
ହୀଦଂ ସର୍ବମାଦଦାନା ଯନ୍ତି ତେ ଯଦିଦଂ ସର୍ବମାଦଦାନା ଯନ୍ତି ତସ୍ମାଦାଦିତ୍ୟା ଇତି ॥ ୫ ॥

କତମ ଇନ୍ଦ୍ରଃ କତମଃ ପ୍ରଜାପତିରିତି ସ୍ତନୟିତୁରେବେନ୍ଦ୍ରୋ ଯୁଜ୍ଞଃ
ପ୍ରଜାପତିରିତି କତମଃ ସ୍ତନୟିତୁରିତ୍ୟଗନିରିତି କତମୋ ଯୁଜ୍ଞ ଇତି ପଶବ ଇତି ॥ ୬ ॥

କତମେ ଷଡିତ୍ୟଗ୍ନିଶ୍ଚ ପୃଥିବୀ ଚ ବାୟୁଶ୍ଚାହୁରିକ୍ଷଂ
ଚାଦିତ୍ୟଶ୍ଚ ଦ୍ୟୌଶ୍ଚୈତେ ଷଡେତେ ହୀଦଂ ସର୍ବଂ ଷଡିତି ॥ ୭ ॥

କତମେ ତେ ତ୍ରୟୋ ଦେବା ଇତୀମ ଏବ ତ୍ରୟୋ ଲୋକା ଏଷୁ ହୀମେ ସର୍ବେ
ଦେବା ଇତି କତମୌ ତୌ ଦ୍ୱୌ ଦେବାବିତ୍ୟନ୍ନଂ ତୈବ ପ୍ରାଣଶ୍ରେତି କତମୋଽଧ୍ୟାଧି
ଇତି ଯୋଃସ୍ ପବତ ଇତି || ୮||

ତଦାହୁର୍ଯ୍ୟଦୟମେକ ଇବୈବ ପବତେଽଥ କଥମଧ୍ୟାଧି ଇତି ଯଦସ୍ମିନ୍ନିଦଂ ସର୍ବମଧ୍ୟାଧ୍ୟୋଞ୍ଜେନାଧ୍ୟାଧି
ଇତି କତମ ଏକୋ ଦେବ ଇତି ପ୍ରାଣ ଇତି ସ ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ୟଦିତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ || ୯||

ପୃଥିବ୍ୟେବ ଯସ୍ୟାୟତନମଗ୍ନିର୍ଲୋକୋ ମନୋ ଜ୍ୟୋତିର୍ଯୋ ବୈ ତଂ ପୁରୁଷଂ
ବିଦ୍ୟାସୂର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଃ ସ ବୈ ବେଦିତା ସ୍ୟାତ୍ ।
ୟାଜିବଲ୍ଲ୍ୟ ବେଦ ବା ଅହଂ ତଂ ପୁରୁଷଂ ସର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଂ ଯମାତ୍ମ ଯ ଏବାୟଂ ଶାରୀରଃ
ପୁରୁଷଃ ସ ଏଷ ବଦୈବ ଶାକଲ୍ୟ ତସ୍ୟ କା ଦେବତେତ୍ୟମୃତମିତି ହୋବାଚ || ୧୦||

କାମ ଏବ ଯସ୍ୟାୟତନଂ ହୃଦୟଂ ଲୋକୋ ମନୋଜ୍ୟୋତିର୍ଯୋ ବୈ ତଂ
ପୁରୁଷଂ ବିଦ୍ୟାସୂର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଃ, ସ ବୈ ବେଦିତା ସ୍ୟାତ୍ ।
ୟାଜିବଲ୍ଲ୍ୟ ବେଦ ବା ଅହଂ ତଂ ପୁରୁଷଂ ସର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଂ ଯମାତ୍ମ ଯ ଏବାୟଂ କାମମୟଃ
ପୁରୁଷଃ ସ ଏଷ ବଦୈବ ଶାକଲ୍ୟ ତସ୍ୟ କା ଦେବତେତି ସ୍ତ୍ରିୟ ଇତି ହୋବାଚ || ୧୧||

ରୂପାଣ୍ୟେବ ଯସ୍ୟାୟତନଂ ଚକ୍ଷୁର୍ଲୋକୋ ମନୋ ଜ୍ୟୋତିର୍ଯୋ ବୈ ତଂ ପୁରୁଷଂ
ବିଦ୍ୟାସୂର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଃ ସ ବୈ ବେଦିତା ସ୍ୟାତ୍ ।
ୟାଜିବଲ୍ଲ୍ୟ ବେଦ ବା ଅହଂ ତଂ ପୁରୁଷଂ ସର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଂ ଯମାତ୍ମ ଯ ଏବାସାବାଦିତ୍ୟେ
ପୁରୁଷଃ ସ ଏଷ ବଦୈବ ଶାକଲ୍ୟ ତସ୍ୟ କା ଦେବତେତି ସତ୍ୟମିତି ହୋବାଚ || ୧୨||

ଆକାଶ ଏବ ଯସ୍ୟାୟତନଂ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଲୋକୋ ମନୋଜ୍ୟୋତିର୍ଯୋ ବୈ ତଂ
ପୁରୁଷଂ ବିଦ୍ୟାସୂର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଃ ସ ବୈ ବେଦିତା ସ୍ୟାତ୍ ।
ୟାଜିବଲ୍ଲ୍ୟ ବେଦ ବା ଅହଂ ତଂ ପୁରୁଷଂ ସର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଂ ଯମାତ୍ମ ଯ ଏବାୟଂ ଶ୍ରୋତ୍ରଃ
ପ୍ରାତିଶୁକ୍ଳଃ ପୁରୁଷଃ ସ ଏଷ ବଦୈବ ଶାକଲ୍ୟ ତସ୍ୟ କା ଦେବତେତି ଦିଶ ଇତି ହୋବାଚ || ୧୩||

ତମ ଏବ ଯୁସ୍ୟାୟତନଃ ହୃଦୟଂ ଲୋକୋ ମନୋଜ୍ୟୋତିର୍ଯୋ ବୈ ତଂ
ପୁରୁଷଂ ବିଦ୍ୟାଧର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଃ ସ ବୈ ବେଦିତା ସ୍ୟାତ୍ ।
ୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ବେଦ ବା ଅହଂ ତଂ ପୁରୁଷଃ ସର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଂ ଯମାତ୍ମ ଯ ଏବାୟଂ ଛାୟାମୟଃ
ପୁରୁଷଃ ସ ଏଷ ବଦୈବ ଶାକଲ୍ୟ ତସ୍ୟ କା ଦେବତେତି ମୃତ୍ୟୁରିତି ହୋବାଚ ॥ ୧୪॥

ରୂପାଣ୍ୟେବ ଯୁସ୍ୟାୟତନଂ ଚକ୍ଷୁର୍ଲୋକୋ ମନୋଜ୍ୟୋତିର୍ଯୋ ବୈ ତଂ ପୁରୁଷଂ
ବିଦ୍ୟାଧର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଃ ସ ବୈ ବେଦିତା ସ୍ୟାତ୍ ।
ୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ବେଦ ବା ଅହଂ ତଂ ପୁରୁଷଃ ସର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଂ ଯମାତ୍ମ ଯ ଏବାୟମାଦର୍ଶେ
ପୁରୁଷଃ ସ ଏଷ ବଦୈବ ଶାକଲ୍ୟ ତସ୍ୟ କା ଦେବତେତ୍ୟସ୍ମୁରିତି ହୋବାଚ ॥ ୧୫॥

ଆପ ଏବ ଯୁସ୍ୟାୟତନଃ ହୃଦୟଂ ଲୋକୋ ମନୋଜ୍ୟୋତିର୍ଯୋ ବୈ ତଂ ପୁରୁଷଂ
ବିଦ୍ୟାଧର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଃ ସ ବୈ ବେଦିତା ସ୍ୟାତ୍ ।
ୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ବେଦ ବା ଅହଂ ତଂ ପୁରୁଷଃ ସର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଂ ଯମାତ୍ମ ଯ ଏବାୟମୟ ପୁରୁଷଃ
ସ ଏଷ ବଦୈବ ଶାକଲ୍ୟ ତସ୍ୟ କା ଦେବତେତି ବରୁଣ ଇତି ହୋବାଚ ॥ ୧୬॥

ରେତ ଏବ ଯୁସ୍ୟାୟତନଃ ହୃଦୟଂ ଲୋକୋ ମନୋଜ୍ୟୋତିର୍ଯୋ ବୈ ତଂ ପୁରୁଷଂ
ବିଦ୍ୟାଧର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଃ ସ ବୈ ବେଦିତା ସ୍ୟାଦ୍ୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ବେଦ ବା ଅହଂ ତଂ ପୁରୁଷଃ
ସର୍ବସ୍ୟାତ୍ମନଃ ପରାୟଣଂ ଯମାତ୍ମ ଯ ଏବାୟଂ ପୁତ୍ରମୟଃ ପୁରୁଷଃ ସ ଏଷ ବଦୈବ ଶାକଲ୍ୟ ତସ୍ୟ
କା ଦେବତେତି ପ୍ରଜାପତିରିତି ହୋବାଚ ॥ ୧୭॥

ଶାକଲ୍ୟେତି ହୋବାଚ ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟସ୍ତ୍ୱାଃ ସ୍ୱିଦିମେ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଅଙ୍ଗାରାବକ୍ଷୟଣମକ୍ରତାମ ଇତି ॥ ୧୮॥

ୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟେତି ହୋବାଚ ଶାକଲ୍ୟା ଯଦିଦଂ କୁରୁପଞ୍ଚାଲାନାଂ ବ୍ରାହ୍ମଣାନତ୍ୟବାଦୀଃ କିଂ ବ୍ରହ୍ମ
ବିଦ୍ଧାନିତି ଦିଶୋ ବେଦ ସ ଦେବାଃ ସପ୍ରତିଷ୍ଠା ଇତି ଯଦିଶୋ ବେଦ୍ଯ ସଦେବାଃ ସପ୍ରତିଷ୍ଠାଃ ॥ ୧୯॥

କିଂଦେବତୋଽସ୍ୟାଂ ପ୍ରାଚ୍ୟାଂ ଦିଶ୍ୟସୀତ୍ୟାଦିତ୍ୟଦେବତ ଇତି ସ ଆଦିତ୍ୟଃ କସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇତି
ଚକ୍ଷୁଷୀତି କସ୍ମିନ୍ ଚକ୍ଷୁଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମିତି ରୂପେଷ୍ଠିତି ଚକ୍ଷୁଷା ହି ରୂପାଣି ପଶ୍ୟତି କସ୍ମିନ୍
ରୂପାଣି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାନୀତି ହୃଦୟ ଇତି ହୋବାଚ ହୃଦୟେନ ହି ରୂପାଣି ଜାନାତି ହୃଦୟେ ହ୍ୟେବ
ରୂପାଣି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାନି ଭବତୀତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ॥ ୨୦॥

କିଂଦେବତୋଽସ୍ୟାଂ ଦକ୍ଷିଣାୟାଂ ଦିଶ୍ୟସୀତି ଯୁମଦେବତ ଇତି ସ ଯୁମଃ କସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇତି ଯୁଜ୍ଞ
ଇତି କସ୍ମିନ୍ ଯୁଜ୍ଞଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇତି ଦକ୍ଷିଣାୟାମିତି କସ୍ମିନ୍ ଦକ୍ଷିଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତେତି ଶ୍ରଦ୍ଧାୟାମିତି ଯଦା
ହ୍ୟେବ ଶ୍ରଦ୍ଧାଭ୍ୟେଥ ଦକ୍ଷିଣାଂ ଦଦାତି ଶ୍ରଦ୍ଧାୟାଃ ହ୍ୟେବ ଦକ୍ଷିଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତେତି କସ୍ମିନ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତେତି ହୃଦୟ ଇତି ହୋବାଚ ହୃଦୟେନ ହି ଶ୍ରଦ୍ଧାଂ ଜାନାତି ହୃଦୟେ ହ୍ୟେବ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା
ଭବତୀତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ॥ ୨୧॥

କିଂଦେବତୋଽସ୍ୟାଂ ପ୍ରତୀଚ୍ୟାଂ ଦିଶ୍ୟସୀତି ବରୁଣଦେବତ ଇତି ସ ବରୁଣଃ କସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ
ଇତ୍ୟପ୍-ସ୍ଥିତି କସ୍ମିନ୍ନାପଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଇତି ରେତସୀତି କସ୍ମିନ୍ ରେତଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମିତି ହୃଦୟ ଇତି
ତସ୍ମାଦପି ପ୍ରତିରୂପଂ ଜାତମାହୁର୍ହୃଦୟାଦିବ ସ୍ତୃପ୍ତୋ ହୃଦୟାଦିବ ନିର୍ମିତ ଇତି ହୃଦୟେ ହ୍ୟେବ
ରେତଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ଭବତୀତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ॥ ୨୨॥

କିଂଦେବତୋଽସ୍ୟାମୁଦୀଚ୍ୟାଂ ଦିଶ୍ୟସୀତି ସୋମଦେବତ ଇତି ସ ସୋମଃ କସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇତି
ଦୀକ୍ଷାୟାମିତି କସ୍ମିନ୍ ଦୀକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତେତି ସତ୍ୟ ଇତି ତସ୍ମାଦପି ଦୀକ୍ଷିତମାହୁଃ ସତ୍ୟଂ ବଦେତି ସତ୍ୟେ
ହ୍ୟେବ ଦୀକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତେତି କସ୍ମିନ୍ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମିତି ହୃଦୟ ଇତି ହୋବାଚ ହୃଦୟେନ ହି ସତ୍ୟଂ
ଜାନାତି ହୃଦୟେ ହ୍ୟେବ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ଭବତୀତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ॥ ୨୩॥

କିଂଦେବତୋଽସ୍ୟାଂ ଧ୍ରୁବାୟାଂ ଦିଶ୍ୟସୀତ୍ୟଗ୍ନିଦେବତ ଇତି ସୋଽଗ୍ନିଃ କସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇତି ବାଚୀତି
କସ୍ମିନ୍ ବାକ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତେତି ହୃଦୟ ଇତି କସ୍ମିନ୍ ହୃଦୟଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମିତି ॥ ୨୪॥

ଅହଲ୍ଲିକେତି ହୋବାଚ ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟେୟା ଯତ୍ରେତଦନ୍ୟତ୍ରାସ୍ମନ୍ନନ୍ୟାସ୍ତେ
ୟଦ୍ଧ୍ୟେତଦନ୍ୟତ୍ରାସ୍ମନ୍ନାଜ୍ଞାନୋ ବୈନଦଦ୍ୟୁର୍ବୟାଃ ସି ବୈନଦ୍ବିମଥ୍ନୀରନ୍ନିତି ॥ ୨୫॥

କସ୍ମିନ୍ନୁ ତ୍ଵଂ ଚାତ୍ମା ଚ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତୌ ସ୍ଥ ଇତି ପ୍ରାଣ ଇତି କସ୍ମିନ୍ନୁ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇତ୍ୟପାନ ଇତି
କସ୍ମିନ୍ନୁପାନଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇତି ବ୍ୟାନ ଇତି କସ୍ମିନ୍ନୁ ବ୍ୟାନଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇତ୍ୟୁଦାନ ଇତି କସ୍ମିନ୍ନୁଦାନଃ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଇତି ସମାନ ଇତି ସ ଏଷ ନେତି ନେତ୍ୟାତ୍ମାଃଗୃହ୍ୟା ନ ହି ଗୃହ୍ୟତେଃଶୀର୍ଯ୍ୟେ ନ ହି
ଶୀର୍ଯ୍ୟତେଃସଙ୍ଗୋ ନ ହି ସଜ୍ୟତେଃସିତୋ ନ ବ୍ୟଥତେ ନ ରିଷ୍ୟତି ।

ଏତାନ୍ୟଷ୍ଟାବାୟତନାନ୍ୟଷ୍ଟୌ ଲୋକା ଅଷ୍ଟୌ ଦେବା ଅଷ୍ଟୌ ପୁରୁଷାଃ ସ ଯସ୍ତ୍ରାନ୍ପୁରୁଷାନ୍ନିରୁହ୍ୟ
ପ୍ରତ୍ୟୁହ୍ୟାତ୍ୟକ୍ରାମତ୍ ଶ୍ଳୋପନିଷଦଂ ପୃଚ୍ଛାମି ତଂ ତେନ୍ନେ ନ ବିବକ୍ଷ୍ୟସି ମୂର୍ଧା ତେ ବିପତିଷ୍ୟତୀତି ।
ତଂ ହ ନ ମେନେ ଶାକଲ୍ୟସ୍ତସ୍ୟ ହ ମୂର୍ଧା ବିପପାତାପି ହାସ୍ୟ
ପରିମୋଷିଶୋଃସ୍ଥାନ୍ୟପଜହୁରନ୍ୟନ୍ନନ୍ୟମାନାଃ ॥ ୨୭॥

ଅଥ ହୋବାଚ ବ୍ରାହ୍ମଣା ଭଗବନ୍ତୋ ଯେ ବଃ କାମୟତେ ସ ମା ପୃଚ୍ଛତୁ ସର୍ବେ ବା ମା ପୃଚ୍ଛତ ଯେ ବଃ
କାମୟତେ ତଂ ବଃ ପୃଚ୍ଛାମି ସର୍ବାନ୍ନା ବଃ ପୃଚ୍ଛାମୀତି ତେ ହ ବ୍ରାହ୍ମଣା ନ ଦଧୁଷୁଃ ॥ ୨୭॥

ତାନ୍ ହୈତୈଃ ଶ୍ଲୋକୈଃ ପପ୍ରଚ୍ଛ । ଯଥା ବୃକ୍ଷୋ ବନୟତିସ୍ତଥୈବ ପୁରୁଷୋଽମୃଷା ।
ତସ୍ୟ ଲୋମାନି ପର୍ଣ୍ଣାନି ଦ୍ଵଗସ୍ୟୋପାଟିକା ବହିଃ । ଦ୍ଵଚ ଏବାସ୍ୟ ରୂପିରଂ ପ୍ରସ୍ୟନ୍ତି ଦ୍ଵଚ ଭପୁଟଃ ।
ତସ୍ମାତ୍ତଦା ଦୃଷ୍ଟାତ୍-ପ୍ରେତି ରସୋ ବୃକ୍ଷାଦିବାଃଽହତାତ୍ । ମାଂସାନ୍ୟସ୍ୟ ଶକରାଣି କିନାଟଂ ସ୍ନାବ
ତତ୍ସ୍ଥିରମ୍ । ଅସ୍ଥାନ୍ୟନ୍ତରତୋ ଦାରୁଣି ମଜ୍ଜା ମଜ୍ଜୋପମା କୃତା । ଯଦୃକ୍ଷୋ ବୃକ୍-ଶୋ ରୋହତି
ମୂଲାନୁବତରଃ ପୁନଃ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ ସ୍ଥିନ୍ନୁତ୍ୟନା ବୃକ୍ଷଃ କସ୍ମାନ୍ମୂଲାତ୍-ପ୍ରରୋହତି । ରେତସ ଇତି ମା
ବୋଚତ ଜୀବତସ୍ତତ୍-ପ୍ରଜାୟତେ । ଧାନାରୁହ ଇବ ବୈ ବୃକ୍ଷୋଽଞ୍ଜସା ପ୍ରେତ୍ୟ ସମ୍ଭବଃ ।
ଯସ୍ମିନ୍ମୂଲମାବୃହେୟୁର୍ବୃକ୍ଷଂ ନ ପୁନରାଭବେତ୍ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟଃ ସ୍ଥିନ୍ନୁତ୍ୟନା ବୃକ୍ଷଃ କସ୍ମାନ୍ମୂଲାତ୍-ପ୍ରରୋହତି
। ଜାତ ଏବ ନ ଜାୟତେ କୋ ଜ୍ଞେନଂ ଜନୟେତ୍-ପୁନଃ । ବିଜ୍ଞାନମାନନ୍ଦଂ ବ୍ରହ୍ମ ରାତିର୍ଦୀତୁଃ
ପରାୟଣଂ ତିଷ୍ଠମାନସ୍ୟ ତଦ୍ଵିଦ ଇତି ॥ ୨୮॥

॥ ଇତି ବୃତୀୟାଧ୍ୟାୟେନବମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଇତି ବୃହଦାରଣ୍ୟକୋପନିଷଦି ବୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଅଥ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଅଥ ପ୍ରଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଓଁ ଜନକୋ ହ ବୈଦେହ ଆସାଂଚକ୍ରେଽଥ ହ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ଆବବ୍ରାଜ ।

ତଃ ହୋବାଚ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ କିମର୍ଥମଚାରୀଃ ପଶୁନିଚ୍ଛନ୍ନଶୃଙ୍ଗାନିତି ।

ଉଭୟମେବ ସମ୍ରାଡିତି ହୋବାଚ ॥ ୧॥

ୟତ୍ରେ କଶ୍ଚିଦବ୍ରବୀଉଚ୍ଛ୍ଵାଶବାମେତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ନେ ଜିତ୍ବା ଶୈଲିନିର୍ବାଗ୍ନୌ ବ୍ରହ୍ମେତି ଯଥା
ମାତୃମାନ୍‌ପିତୃମାନାଚାର୍ଯ୍ୟବାନ୍ନୁୟାତ୍ତଥା ତଚ୍ଛୈଲିରବ୍ରବୀଦ୍ବାଗ୍ନୌ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟବଦତୋ ହି କିଂ
ସ୍ୟାଦିତ୍ୟବ୍ରବୀତ୍ତୁ ତେ ତସ୍ୟାୟତନଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ନ ମେଽବ୍ରବୀଦିତ୍ୟେକପାଦ୍ୱା ଏତସ୍ମିନ୍ନାଡିତି
ସ ବୈ ନୋ ବ୍ରୂହି ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ବାଗେବାୟତନମାକାଶଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରଜ୍ଞେତ୍ୟେନଦୁପାସୀତ କା ପ୍ରଜ୍ଞତା
ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ବାଗେବ ସମ୍ରାଡିତି ହୋବାଚ ବାଚା ବୈ ସମ୍ରାଟ୍ ବନ୍ଧୁଃ ପ୍ରଜ୍ଞାୟତ ଋଗ୍ବେଦୋ ଯଜୁର୍ବେଦଃ
ସାମବେଦୋଽଧର୍ବାଙ୍ଗିରସ ଇତିହାସଃ ପୁରାଣଂ ବିଦ୍ୟା ଉପନିଷଦଃ ଶ୍ଳୋକାଃ ସୂତ୍ରାଣ୍ୟନୁବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନି
ବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନୀଷ୍ଠଂ ହୁତମାଶିତଂ ପାୟିତମୟଂ ଚ ଲୋକଃ ପରଶ୍ଚ ଲୋକଃ ସର୍ବାଣି ଚ ଭୂତାନି
ବାଚୈବ ସମ୍ରାଟ୍ ପ୍ରଜ୍ଞାୟତ୍ତେ ବାଗ୍ନୌ ସମ୍ରାଟ୍ ପରମଂ ବ୍ରହ୍ମ ନୈନଂ ବାଗ୍ଜହାତି ସର୍ବାଣ୍ୟେନଂ
ଭୂତାନ୍‌ଭିକ୍ଷରନ୍ତି ଦେବୋ ଭୂତ୍ୱା ଦେବାନପ୍ୟେତି ଯ ଏବଂ ବିଦ୍ୱାନେତଦୁପାସ୍ତେ ହସ୍ତ୍ୟଶ୍ୱତଃ ସହସ୍ରଂ
ଦଦାମୀତି ହୋବାଚ ଜନକୋ ବୈଦେହଃ ସ ହୋବାଚ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ ପିତା ମେଽମନ୍ୟତ ନାନନୁଶିଷ୍ୟ
ହରେତେତି ॥ ୨॥

ୟଦେବ ତେ କଶ୍ଚିଦବ୍ରବୀଉଚ୍ଛ୍ଵାଶବାମେତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ନ ଉଦଙ୍କଃ ଶୌଲ୍ଲୀୟନଃ ପ୍ରାଣୋ ବୈ ବ୍ରହ୍ମେତି ଯଥା
ମାତୃମାନ୍‌ପିତୃମାନାଚାର୍ଯ୍ୟବାନ୍ନୁୟାତ୍ତଥା ତଚ୍ଛୈଲ୍ଲୀୟନୋଽବ୍ରବୀତ୍-ପ୍ରାଣୋ ବୈ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପ୍ରାଣତୋ ହି
କିଂ ସ୍ୟାଦିତ୍ୟବ୍ରବୀତ୍ତୁ ତେ ତସ୍ୟାୟତନଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ନ ମେଽବ୍ରବୀଦିତ୍ୟେକପାଦ୍ୱା ଏତସ୍ମିନ୍ନାଡିତି ସ
ବୈ ନୋ ବ୍ରୂହି ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ପ୍ରାଣ ଏବାୟତନମାକାଶଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରିୟମିତ୍ୟେନଦୁପାସୀତ

କା ପ୍ରିୟତା ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ପ୍ରାଣ ଏବ ସମ୍ରାତିତି ହୋବାଚ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ବୈ ସମ୍ରାଟ୍ କାମାୟାୟାଜ୍ୟଂ
ୟଜୟତ୍ୟପ୍ରତିଗୃହ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣାତ୍ୟପି ତତ୍ର ବଧାଶଙ୍କଂ ଭବତି ଯାଂ ଦିଶମେତି ପ୍ରାଣସୈ୍ୟବ
ସମ୍ରାଟ୍ କାମାୟ ପ୍ରାଣୋ ବୈ ସମ୍ରାଟ୍ ପରମଂ ବ୍ରହ୍ମ ନୈନଂ ପ୍ରାଣୋ ଜହାତି ସର୍ବାଣ୍ୟେନଂ
ଭୂତାନ୍ୟଭିକ୍ଷରନ୍ତି ଦେବୋ ଭୂତା ଦେବାନପ୍ୟେତି ଯୁ ଏବଂ ବିଦ୍ବାନେତଦୁପାସ୍ତେ ହସ୍ତ୍ୟଷଭଃ ସହସ୍ରଂ
ଦଦାମୀତି ହୋବାଚ ଜନକୋ ବୈଦେହଃ ସ ହୋବାଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟଃ ପିତା ମେଃମନ୍ୟତ ନାନନୁଶିଷ୍ୟ
ହରେତେତି || ୩||

ୟଦେବ ତେ କଶ୍ଚିଦବ୍ରବୀଉଚ୍ଛୁଶବାମେତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ନେ ବର୍କୁର୍ବାଷ୍ଟୁକ୍ଷୁର୍ବୈ ବ୍ରହ୍ମେତି ଯଥା
ମାତୃମାନ୍ପିତୃମାନାଚାର୍ଯ୍ୟବାନ୍-ବ୍ରୁୟାତ୍ ତଥା ତଦ୍ଦାକ୍ଷ୍ଣ୍ୟଃବ୍ରବୀତ୍ କକ୍ଷୁର୍ବୈ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟପଶ୍ୟତୋ
ହି କିଂ ସ୍ୟାଦିତ୍ୟବ୍ରବୀତୁ ତେ ତସ୍ୟାୟତନଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ନ ମେଃବ୍ରବୀଦିତ୍ୟେକପାଦ୍ୱା ଏତସ୍ମିନାତିତି ସ
ବୈ ନୋ ବ୍ରୁହି ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ଚକ୍ଷୁରେବାୟତନମାକାଶଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସତ୍ୟମିତ୍ୟେନଦୁପାସୀତ କା
ସତ୍ୟତା ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ଚକ୍ଷୁରେବ ସମ୍ରାତିତି ହୋବାଚ ଚକ୍ଷୁଷା ବୈ ସମ୍ରାଟ୍ ପଶ୍ୟନ୍ତମାଦୁରଦ୍ରାକ୍ଷୀରିତି ସ
ଆହାଦ୍ରାକ୍ଷମିତି ତସ୍ମତ୍ୟଂ ଭବତି ଚକ୍ଷୁର୍ବୈ ସମ୍ରାଟ୍ ପରମଂ ବ୍ରହ୍ମ ନୈନଂ ଚକ୍ଷୁର୍ଜହାତି ସର୍ବାଣ୍ୟେନଂ
ଭୂତାନ୍ୟଭିକ୍ଷରନ୍ତି ଦେବୋ ଭୂତା ଦେବାନପ୍ୟେତି ଯୁ ଏବଂ ବିଦ୍ବାନେତଦୁପାସ୍ତେ ହସ୍ତ୍ୟଷଭଃ ସହସ୍ରଂ
ଦଦାମୀତି ହୋବାଚ ଜନକୋ ବୈଦେହଃ ସ ହୋବାଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟଃ ପିତା ମେଃମନ୍ୟତ ନାନନୁଶିଷ୍ୟ
ହରେତେତି || ୪||

ୟଦେବ ତେ କଶ୍ଚିଦବ୍ରବୀଉଚ୍ଛୁଶବାମେତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ନେ ଗର୍ଭଭୀବିପୀତୋ ଭାରଦ୍ୱାଜଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ବୈ
ବ୍ରହ୍ମେତି ଯଥା ମାତୃମାନ୍ପିତୃମାନାଚାର୍ଯ୍ୟବାନ୍-ୟୁୟା ଚଦ୍-ଭାରଦ୍ୱାଜୋଃବ୍ରବୀଚ୍ଛୋତ୍ରଂ ବୈ
ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟଶୃଣୁତୋ ହି କିଂ ସ୍ୟାଦିତ୍ୟବ୍ରବୀତୁ ତେ ତସ୍ୟାୟତନଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ନ
ମେଃବ୍ରବୀଦିତ୍ୟେକପାଦ୍ୱା ଏତସ୍ମିନାତିତି ସ ବୈ ନୋ ବ୍ରୁହି ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ଶ୍ରୋତ୍ରମେବାୟତନମାକାଶଃ
ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂନନ୍ତ ଇତ୍ୟେନଦୁପାସୀତ କାଂନନ୍ତତା ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ଦିଶ ଏବ ସମ୍ରାତିତି ହୋବାଚ ତସ୍ମାଦ୍ୱୈ
ସମ୍ରାତପି ଯାଂ କାଂ ଚ ଦିଶଂ ଗଚ୍ଛତି ନୈବାସ୍ୟା ଅନ୍ତଂ ଗଚ୍ଛତ୍ୟନନ୍ତା ହି ଦିଶୋ ଦିଶୋ ବୈ ସମ୍ରାଟ୍
ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ବୈ ସମ୍ରାଟ୍ ପରମଂ ବ୍ରହ୍ମ ନୈନଂ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଜହାତି ସର୍ବାଣ୍ୟେନଂ ଭୂତାନ୍ୟଭିକ୍ଷରନ୍ତି

ଦେବୋ ଭୂତ୍ୱା ଦେବାନପ୍ୟେତି ଯୁ ଏବଂ ବିଦ୍ୱାନେତଦୁପାସ୍ତେ ହସ୍ତ୍ୟଷଭଂ ସହସ୍ରଂ ଦଦାମୀତି
ହୋବାଚ ଜନକୋ ବୈଦେହଃ ସ ହୋବାଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟଃ ପିତା ମେମନ୍ୟତ ନାନନୁଶିଷ୍ୟ
ହରେତେତି || ୫||

ଯୁଦେବ ତେ କର୍ଣ୍ଣଦବ୍ରବୀଉଜ୍ଞଶବାମେତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ନେ ସତ୍ୟକାମୋ ଜାବାଲୋ ମନୋ ବୈ ବ୍ରହ୍ମେତି
ୟଥା ମାତୃମାନ୍ପିତୃମାନାଚାର୍ଯ୍ୟବାନ୍ନୁୟାତଥା ତଜ୍ଞାବାଲୋଽବ୍ରବୀନ୍ନନୋ ବୈ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟମନସୋ ହି
କିଂ ସ୍ୟାଦିତ୍ୟବ୍ରବୀତୁ ତେ ତସ୍ୟାୟତନଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ନ ମେଽବ୍ରବୀଦିତ୍ୟେକପାଦ୍ୱା ଏତସ୍ତମ୍ରାତିତି
ସ ବୈ ନୋ ବ୍ରୂହି ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ମନ ଏବାୟତନମାକାଶଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଃନନ୍ଦ ଇତ୍ୟେନଦୁପାସୀତ କା
ଆନନ୍ଦତା ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ମନ ଏବ ସମ୍ରାତିତି ହୋବାଚ ମନସା ବୈ ସମ୍ରାଟ୍ ପ୍ରିୟମଭିହାର୍ଯ୍ୟତେ ତସ୍ୟାଂ
ପ୍ରତିରୂପଃ ପୁତ୍ରୋ ଜାୟତେ ସ ଆନନ୍ଦୋ ମନୋ ବୈ ସମ୍ରାଟ୍ ପରମଂ ବ୍ରହ୍ମ ନୈନଂ ମନୋ ଜହାତି
ସର୍ବାଣ୍ୟେନଂ ଭୂତାନ୍ୟଭିକ୍ଷରନ୍ତି ଦେବୋ ଭୂତ୍ୱା ଦେବାନପ୍ୟେତି ଯୁ ଏବଂ ବିଦ୍ୱାନେତଦୁପାସ୍ତେ
ହସ୍ତ୍ୟଷଭଂ ସହସ୍ରଂ ଦଦାମୀତି ହୋବାଚ ଜନକୋ ବୈଦେହଃ ସ ହୋବାଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟଃ ପିତା
ମେମନ୍ୟତ ନାନନୁଶିଷ୍ୟ ହରେତେତି || ୬||

ଯୁଦେବ ତେ କର୍ଣ୍ଣଦବ୍ରବୀଉଜ୍ଞଶବାମେତ୍ୟବ୍ରବୀନ୍ନେ ବିଦଗ୍ଧଃ ଶାକଲ୍ୟୋ ହୃଦୟଂ ବୈ ବ୍ରହ୍ମେତି ଯଥା
ମାତୃମାନ୍ପିତୃମାନାଚାର୍ଯ୍ୟବାନ୍ନୁୟାତଥା ତଜ୍ଞାକଲ୍ୟୋଽବ୍ରବୀଜ୍ଵଦୟଂ ବୈ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟହୃଦୟସ୍ୟ ହି
କିଂ ସ୍ୟାଦିତ୍ୟବ୍ରବୀତୁ ତେ ତସ୍ୟାୟତନଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ନ ମେଽବ୍ରବୀଦିତ୍ୟେକପାଦ୍ୱା ଏତସ୍ତମ୍ରାତିତି ସ
ବୈ ନୋ ବ୍ରୂହି ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ହୃଦୟମେବାୟତନମାକାଶଃ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ସ୍ଥିତିରିତ୍ୟେନଦୁପାସୀତ କା
ସ୍ଥିତତା ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ହୃଦୟମେବ ସମ୍ରାତିତି ହୋବାଚ ହୃଦୟଂ ବୈ ସମ୍ରାଟ୍ ସର୍ବେଷାଂ
ଭୂତାନାମାୟତନଂ ହୃଦୟଂ ବୈ ସମ୍ରାଟ୍, ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୃଦୟେ ହ୍ୟେବ ସମ୍ରାଟ୍
ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାନି ଭବନ୍ତି ହୃଦୟଂ ବୈ ସମ୍ରାଟ୍ ପରମଂ ବ୍ରହ୍ମ ନୈନଂ ହୃଦୟଂ
ଜହାତି ସର୍ବାଣ୍ୟେନଂ ଭୂତାନ୍ୟଭିକ୍ଷରନ୍ତି ଦେବୋ ଭୂତ୍ୱା ଦେବାନପ୍ୟେତି ଯୁ ଏବଂ ବିଦ୍ୱାନେତଦୁପାସ୍ତେ
ହସ୍ତ୍ୟଷଭଂ ସହସ୍ରଂ ଦଦାମୀତି ହୋବାଚ ଜନକୋ ବୈଦେହଃ ସ ହୋବାଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟଃ ପିତା
ମେମନ୍ୟତ ନାନନୁଶିଷ୍ୟ ହରେତେତି || ୭||

|| ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେପ୍ରଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ||

॥ ଅଥ ଦ୍ଵିତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଓଁ ଜନକୋ ହ ବୈଦେହଃ କୂର୍ତ୍ତାଦୁପାବସର୍ପନ୍ନୁବାଚ ନମସ୍ତେଷୁ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟାନୁ ମା ଶାଧୀତି ସ
ହୋବାଚ ଯୁଧା ବୈ ସମ୍ରାଟ୍-ମହାହୁମଧ୍ଵାନମେଷ୍ୟନ୍ ରଥଂ ବା ନାବଂ ବା
ସମାଦଦୀତୈବମେବୈତାଭିରୁପନିଷଦ୍-ଭିଃ ସମାହିତାତ୍ମାଂସ୍ୟେବଂ ବୃନ୍ଦାରକ ଆତ୍ମ୍ୟଃ ସନ୍ନିଧୀତବେଦ
ଭକ୍ତୋପନିଷନ୍ତ ଇତୋ ବିମୁଚ୍ୟମାନଃ କ୍ଵ ଗମିଷ୍ୟସୀତି ନାହଂ ତଦ୍-ଭଗବନ୍-ବେଦ ଯୁତ୍ର
ଗମିଷ୍ୟାମୀତ୍ୟଥ ବୈ ତେହଂ ତଦୃଷ୍ୟାମି ଯୁତ୍ର ଗମିଷ୍ୟସୀତି ବ୍ରବୀତୁ ଭଗବାନିତି ॥ ୧॥

ଇନ୍ଦ୍ରୋ ହ ବୈ ନାମୈଷ ଘ୍ନୋଽୟଂ ଦକ୍ଷିଣେଽକ୍ଷନ୍ପୁରୁଷସ୍ତଂ ବା ଏତମିନ୍ଦଃ ସନ୍ତମିନ୍ତ
ଇତ୍ୟାଚକ୍ଷତେ ପରୋକ୍ଷେଣୈବ ପରୋକ୍ଷପ୍ରିୟା ଇବ ହି ଦେବାଃ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷଦ୍ଵିଷଃ ॥ ୨॥

ଅଥୈତଦ୍ଵାମେଃକ୍ଷଣି ପୁରୁଷରୂପମେଷାସ୍ୟ ପତ୍ନୀ ବିରାଟ୍ ତୟୋରେଷ ସଂସ୍ରାବୋ ଯୁ ଏଷୋଃକ୍ତୃତ୍ଵଦୟ
ଆକାଶୋଽଥୈନୟୋରେତଦନ୍ତଂ ଯୁ ଏଷୋଃକ୍ତୃତ୍ଵଦୟେ ଲୋହିତପିଣ୍ଡୋଽଥୈନୟୋରେତଦ୍-
ପ୍ରାବରଣଂ ଯୁଦେତଦକ୍ତୃତ୍ଵଦୟେ ଜାଲକମିବାଥୈନୟୋରେଷା ସୃତିଃ ସଂଚରଣୀ ଯୈଷା ହୃଦୟାଦୂର୍ଧ୍ଵା
ନାଭ୍ୟୁଜରତି ଯୁଧା କେଶଃ ସହସ୍ରଧା ଭିନ୍ନ ଏବମସୈ୍ୟତା ହିତା ନାମ ନାତ୍ୟୋଃକ୍ତୃତ୍ଵଦୟେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା
ଭବନ୍ତ୍ୟେବ ତାଭିର୍ବା ଏତଦାସ୍ରବଦାସ୍ରବତି ତସ୍ମାଦେଷ ପ୍ରବିବିକ୍ତାହାରତର ଇବୈବ
ଭବତ୍ୟସ୍ମାଜ୍ଞାରୀରାଦାତ୍ମନଃ ॥ ୩॥

ତସ୍ୟ ପ୍ରାଚୀ ଦିକ୍ ପ୍ରାଞ୍ଚଃ ପ୍ରାଣା ଦକ୍ଷିଣା ଦିଗ୍-ଦକ୍ଷିଣେ ପ୍ରାଣାଃ ପ୍ରତୀଚୀ ଦିକ୍ ପ୍ରତ୍ୟଞ୍ଚଃ ପ୍ରାଣା ଉଦୀଚୀ
ଦିଗ୍ଘ୍ରଦଞ୍ଚଃ ପ୍ରାଣା ଉର୍ଧ୍ଵା ଦିଗ୍ଘ୍ରୁର୍ଧ୍ଵାଃ ପ୍ରାଣା ଅବାଚୀ ଦିଗବାଞ୍ଚଃ ପ୍ରାଣାଃ ସର୍ବା ଦିଶଃ ସର୍ବେ ପ୍ରାଣାଃ ସ ଏଷ
ନେତି ନେତ୍ୟାତ୍ମାଂଗୃହ୍ୟେ ନହି ଗୃହ୍ୟତେଂଶୀର୍ଯ୍ୟେ ନହି ଶୀର୍ଯ୍ୟତେଂସଜ୍ଞେ ନହି ସଜ୍ୟତେଂସିତୋ ନ
ବ୍ୟଥତେ ଗ ରିଷ୍ୟତ୍ୟଭୟଂ ବୈ ଜନକ ପ୍ରାପ୍ତୋଽସୀତି ହୋବାଚ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟଃ ।
ସ ହୋବାଚ ଜନକୋ ବୈଦେହୋଽଭୟଂ ତ୍ଵା ଗଚ୍ଛତାଦ୍ୟାଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ଯୋ ନୋ ଭଗବନ୍ନୁଭୟଂ
ବେଦୟସେ ନମସ୍ତେଷ୍ଠିମେ ବିଦେହା ଅୟମହମସ୍ମି ॥ ୪॥

॥ ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେଦ୍ଵିତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଜନକଃ ହ ବୈଦେହଂ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟା ଜଗାମ ସ ମେନେ ନ ବଦିଷ୍ୟ ଇତ୍ୟଥ ହ ଯଜ୍ଞନକଶ୍ଚ
ବୈଦେହୋ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟଶ୍ଚାଗ୍ନିହୋତ୍ରେ ସମୁଦାତେ ତସ୍ମୈ ହ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟା ବରଂ ଦଦୌ
ସ ହ କାମପ୍ରଶ୍ନମେବ ବକ୍ତେ ତଃ ହାସ୍ତୈ ଦଦୌ ତଃ ହ ସମ୍ରାତେବ ପୂର୍ବଂ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ॥ ୧॥

ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ କିଂଜ୍ୟୋତିରୟଂ ପୁରୁଷ ଇତି ।

ଆଦିତ୍ୟଜ୍ୟୋତିଃ ସମ୍ରାତିତି ହୋବାଚାଦିତ୍ୟେନୈବାୟଂ ଜ୍ୟୋତିଷାସ୍ତେ ପଲ୍ୟୟତେ
କର୍ମ କୁରୁତେ ବିପଲ୍ୟେତୀତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟାଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ॥ ୨॥

ଅସ୍ତମିତ ଆଦିତ୍ୟେ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ କିଂଜ୍ୟୋତିରେବାୟଂ ପୁରୁଷ ଇତି ଚନ୍ଦ୍ରମା
ଏବାସ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିର୍ଭବତୀତି ଚନ୍ଦ୍ରମସୈବାୟଂ ଜ୍ୟୋତିଷାସ୍ତେ ପଲ୍ୟୟତେ କର୍ମ
କୁରୁତେ ବିପଲ୍ୟେତୀତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟାଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ॥ ୩॥

ଅସ୍ତମିତ ଆଦିତ୍ୟେ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରମସ୍ୟସ୍ତମିତେ କିଂଜ୍ୟୋତିରେବାୟଂ ପୁରୁଷ
ଇତ୍ୟଗ୍ନିରେବାସ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିର୍ଭବତ୍ୟଗ୍ନିନୈବାୟଂ ଜ୍ୟୋତିଷାସ୍ତେ ପଲ୍ୟୟତେ
କର୍ମ କୁରୁତେ ବିପଲ୍ୟେତୀତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟାଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ॥ ୪॥

ଅସ୍ତମିତ ଆଦିତ୍ୟେ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରମସ୍ୟସ୍ତମିତେ ଶାକ୍ତେଃଶ୍ଚୌ କିଂଜ୍ୟୋତିରେବାୟଂ ପୁରୁଷ ଇତି
ବାଗେବାସ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିର୍ଭବତୀତି ବାଚୈବାୟଂ ଜ୍ୟୋତିଷାସ୍ତେ ପଲ୍ୟୟତେ କର୍ମ କୁରୁତେ
ବିପଲ୍ୟେତୀତି ତସ୍ମାଦ୍ୱୈ ସମ୍ରାତପି ଯତ୍ର ସ୍ୱଃ ପାଣିର୍ନ ବିନିର୍ଜ୍ଞାୟତେଽଥ ଯତ୍ର ବାଗୁଜରତ୍ୟୁପୈବ ତତ୍ର
ନେତୀତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟାଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ॥ ୫॥

ଅସ୍ତମିତ ଆଦିତ୍ୟେ ଯୁଜ୍ଞିବଲ୍ଲ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରମସ୍ୟସ୍ତମିତେ ଶାକ୍ତେଃଶ୍ଚୌ ଶାକ୍ତାୟାଂ
ବାତି କିଂଜ୍ୟୋତିରେବାୟଂ ପୁରୁଷ ଇତ୍ୟାତ୍ତୈବାସ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିର୍ଭବତ୍ୟାତ୍ତନୈବାୟଂ
ଜ୍ୟୋତିଷାସ୍ତେ ପଲ୍ୟୟତେ କର୍ମ କୁରୁତେ ବିପଲ୍ୟେତୀତି ॥ ୬॥

କତମ ଆତ୍ମେତି ଯୋଃୟଂ ବିଜ୍ଞାନମୟଃ ପ୍ରାଣେଷୁ ହୃଦ୍ୟନ୍ତର୍ଜ୍ୟୋତିଃ ପୁରୁଷଃ ସ ସମାନଃ
ସନ୍ନୁତୌ ଲୋକାବନୁସଂଚରତି ଧ୍ୟାୟତୀବ ଲେଲାୟତୀବ ସ ହି ସ୍ୱପ୍ନୋ ଭୂତେମଂ
ଲୋକମତିକ୍ରାମତି ମୃତ୍ୟୋ ରୂପାଣି ।। ୭।।

ସ ବା ଅୟଂ ପୁରୁଷୋ ଜାୟମାନଃ ଶରୀରମଭିସଂପଦ୍ୟମାନଃ ପାପୁଭିଃ
ସଂସୃଜ୍ୟତେ ସ ଉକ୍ରାମନ୍ ମ୍ରିୟମାଣଃ ପାପୁନୋ ବିଜହାତି ।। ୮।।

ତସ୍ୟ ବା ଏତସ୍ୟ ପୁରୁଷସ୍ୟ ଦ୍ୱେ ଏବ ସ୍ଥାନେ ଭବତ ଇଦଂ ଚ ପରଲୋକସ୍ଥାନଂ ଚ ସନ୍ଧ୍ୟଂ ତୃତୀୟଂ
ସ୍ୱପ୍ନସ୍ଥାନଂ ତସ୍ମିନ୍ ସନ୍ଧ୍ୟେ ସ୍ଥାନେ ତିଷ୍ଠନ୍ନେତେ ଉଭେ ସ୍ଥାନେ ପଶ୍ୟତୀଦଂ ଚ ପରଲୋକସ୍ଥାନଂ ଚ ଅଥ
ୟଥାକ୍ରମୋଃୟଂ ପରଲୋକସ୍ଥାନେ ଭବତି ତମାକ୍ରମମାକ୍ରମୋଭୟାନ୍ ପାପୁନ ଆନନ୍ଦାଂଶ୍ଚ ପଶ୍ୟତି
ସ ଯତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁପିତ୍ୟସ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ ସର୍ବାବତୋ ମାତ୍ରାମପାଦାୟ ସ୍ୱୟଂ ବିହତ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ନିର୍ମାୟ ସ୍ୱେନ
ଭାସା ସ୍ୱେନ ଜ୍ୟୋତିଷା ପ୍ରସ୍ତୁପିତ୍ୟତ୍ରାୟଂ ପୁରୁଷଃ ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତିର୍ଭବତି ।। ୯।।

ନ ତତ୍ର ରଥା ନ ରଥଯୋଗା ନ ପଛାନୋ ଭବନ୍ତ୍ୟଥ ରଥାନୁଥୟୋଗାନ୍ ପଥଃ ସୃଜତେ ନ ତତ୍ରାନନ୍ଦା
ମୁଦଃ ପ୍ରମୁଦୋ ଭବନ୍ତ୍ୟଥାନନ୍ଦାନ୍ ମୁଦଃ ପ୍ରମୁଦଃ ସୃଜତେ ନ ତତ୍ର ବେଶାନ୍ତଃ ପୁଷ୍କରିଣୀଃ ସ୍ରବନ୍ତ୍ୟା
ଭବନ୍ତ୍ୟଥ ବେଶାନ୍ତାନ୍ ପୁଷ୍କରିଣୀଃ ସ୍ରବନ୍ତୀଃ ସୃଜତେ ସ ହି କର୍ତା ।। ୧୦।।

ତଦେତେ ଶ୍ଳୋକା ଭବନ୍ତି ।
ସ୍ୱପ୍ନେନ ଶାରୀରମଭିପ୍ରହତ୍ୟାଂସୁପ୍ତଃ ସୁପ୍ତାନଭିଚାକଶାତି ।
ଶୁକ୍ରମାଦାୟ ପୁନରୈତି ସ୍ଥାନଂ ହିରଣ୍ମୟଃ ପୁରୁଷ ଏକହଂସଃ ।। ୧୧।।

ପ୍ରାଣେନ ରକ୍ଷନ୍ନପରଂ କୁଲାୟଂ ବହିଷ୍କୁଲାୟାଦମୃତଶ୍ଚରିତ୍ୱା ।
ସ ଇୟତେଂମୃତୋ ଯତ୍ର କାମଂ ହିରଣ୍ମୟଃ ପୁରୁଷ ଏକହଂସଃ ।। ୧୨।।

ସ୍ୱପ୍ନାନ୍ତ ଉଚ୍ଚାବତମୀୟମାନୋ ରୂପାଣି ଦେବଃ କୁରୁତେ ବହୁନି ।
ଉତେବ ସ୍ତୀଭିଃ ସହ ମୋଦମାନୋ ଜକ୍ଷତୁତେବାପି ଭୟାନି ପଶ୍ୟନ୍ ।। ୧୩।।

ଆରାମମସ୍ୟ ପଶ୍ୟନ୍ତି ନ ତଂ ପଶ୍ୟତି କଣ୍ଠନେତି ।

ତଂ ନାୟତଂ ବୋଧୟେଦିତ୍ୟାହୁଃ ।

ଦୁର୍ଭିକ୍ଷଜ୍ୟଃ ହାସ୍ତେ ଭବତି ଯମେଷ ନ ପ୍ରତିପଦ୍ୟତେ ।

ଅଥୋ ଖଲ୍ଲାଦୁର୍ଜାଗରିତଦେଶ ଏବାସ୍ୟେଷ ଇତି ଯାନି ହ୍ୟେବ ଜାଗ୍ରପୁଶ୍ୟତି ତାନି ସୁପ୍ତ
ଇତ୍ୟତ୍ରାୟଂ ପୁରୁଷଃ ସ୍ୱୟଂଜ୍ୟୋତିର୍ଭବତି ସୋଽହଂ ଭଗବତେ ସହସ୍ରଂ ଦଦାମ୍ୟତ ଉର୍ଧ୍ୱଂ
ବିମୋକ୍ଷାୟ ବ୍ରୁହୀତି ॥ ୧୪॥

ସ ବା ଏଷ ଏତସ୍ମିନ୍ ସଂପ୍ରସାଦେ ରତ୍ନା ଚରିତ୍ୱା ଦୃଷ୍ଟୈବ ପୁଣ୍ୟଂ ଚ ପାପଂ ଚ ପୁନଃ ପ୍ରତିନ୍ୟାୟଂ
ପ୍ରତିଯୋନ୍ୟାଦ୍ରବତି ସ୍ୱପ୍ନାୟୈବ ସ ଯତ୍ତତ୍ କିଂଚିତ୍ ପୁଣ୍ୟତ୍ୟନନ୍ତାଗତସ୍ତେନ ଭବତ୍ୟସଙ୍ଗୋ ହ୍ୟୟଂ
ପୁରୁଷ ଇତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ସୋଽହଂ ଭଗବତେ ସହସ୍ରଂ ଦଦାମ୍ୟତ ଉର୍ଧ୍ୱଂ
ବିମୋକ୍ଷାୟୈବ ବ୍ରୁହୀତି ॥ ୧୫॥

ସ ବା ଏଷ ଏତସ୍ମିନ୍ ସ୍ୱପ୍ନେ ରତ୍ନା ଚରିତ୍ୱା ଦୃଷ୍ଟୈବ ପୁଣ୍ୟଂ ଚ ପାପଂ ଚ ପୁନଃ ପ୍ରତିନ୍ୟାୟଂ
ପ୍ରତିଯୋନ୍ୟାଦ୍ରବତି ବୁଦ୍ଧାନ୍ତାୟୈବ ସ ଯତ୍ତତ୍ କିଂଚିତ୍ ପୁଣ୍ୟତ୍ୟନନ୍ତାଗତସ୍ତେନ ଭବତ୍ୟସଙ୍ଗୋ ହ୍ୟୟଂ
ପୁରୁଷ ଇତ୍ୟେବମେବୈତଦ୍ୟାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ ସୋଽହଂ ଭଗବତେ ସହସ୍ରଂ ଦଦାମ୍ୟତ ଉର୍ଧ୍ୱଂ
ବିମୋକ୍ଷାୟୈବ ବ୍ରୁହୀତି ॥ ୧୬॥

ସ ବା ଏଷ ଏତସ୍ମିନ୍-ବୁଦ୍ଧାନ୍ତେ ରତ୍ନା ଚରିତ୍ୱା ଦୃଷ୍ଟୈବ ପୁଣ୍ୟଂ ଚ ପାପଂ
ଚ ପୁନଃ ପ୍ରତିନ୍ୟାୟଂ ପ୍ରତିଯୋନ୍ୟାଦ୍ରବତି ସ୍ୱପ୍ନାନ୍ତାୟୈବ ॥ ୧୭॥

ତଦ୍ୟଥା ମହାମସ୍ୟା ଉଭେ କୂଲେଃ ନୁସଂଚରତି ପୂର୍ବଂ ଚାପରଂ ଚୈବମେବାୟଂ
ପୁରୁଷ ଏତାବୁଭାବନ୍ତାବନୁସଂଚରତି ସ୍ୱପ୍ନାନ୍ତଂ ଚ ବୁଦ୍ଧାନ୍ତଂ ଚ ॥ ୧୮॥

ତଦ୍ୟଥାସ୍ମିନ୍ନାକାଶେ ଶ୍ୟେନୋ ବା ସୁପର୍ଶ୍ୱୋ ବା ବିପରିପତ୍ୟ ଶ୍ରାନ୍ତଃ ସଂହତ୍ୟ ପକ୍ଷୋ ସଂଲୟାୟୈବ
ପ୍ରିୟତ ଏବମେବାୟଂ ପୁରୁଷ ଏତସ୍ମା ଅନ୍ତାୟ ଧାବତି ଯତ୍ତ ସୁପ୍ତୋ ନ କଂଚନ କାମଂ କାମୟତେ
ନ କଂଚନ ସ୍ୱପ୍ନଂ ପଶ୍ୟତି ॥ ୧୯॥

ତା ବା ଅସୌଯତା ହିତା ନାମ ନାତ୍ୟୋ ଯୁଥା କେଶଃ ସହସ୍ରଧା ଭିନ୍ନସ୍ତାବତାରଣିମ୍ନା ତିଷ୍ଠନ୍ତି ଶୁକ୍ଳସ୍ୟ
ନୀଲସ୍ୟ ପିଙ୍ଗଲସ୍ୟ ହରିତସ୍ୟ ଲୋହିତସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣା ଅଥ ଯତ୍ରେନଂ ଘୃତ୍ତୀବ ଜିନନ୍ତୀବ ହସ୍ତୀବ
ବିଚ୍ଛାୟାୟତି ଗର୍ତ୍ତମିବ ପତତି ଯଦେବ ଜାଗ୍ରଦ୍-ଭୟଂ ପଶ୍ୟତି ତଦତ୍ରାବିଦ୍ୟୟା ମନ୍ୟତେଽଥ ଯତ୍ର
ଦେବ ଇବ ରାଜେବାହମେବେଦଃ ସର୍ବୋଽସ୍ଥୀତି ମନ୍ୟତେ ସୋଽସ୍ୟ ପରମୋ ଲୋକଃ ।। ୨୦।।

ତଦ୍ବା ଅସୌଯତଦତିଚ୍ଛନ୍ଦା ଅପହତପାପ୍ତାଃଭୟଃ ରୂପମ୍ ।

ତଦ୍ୟଥା ପ୍ରିୟା ପ୍ରିୟା ସଂପରିଷ୍ପକ୍ତୋ ନ ବାହ୍ୟଂ କିଂଚନ ବେଦ ନାନ୍ତରମେବମେବାୟଂ
ପୁରୁଷଃ ପ୍ରାଜ୍ଞେନାତ୍ମନା ସଂପରିଷ୍ପକ୍ତୋ ନ ବାହ୍ୟଂ କିଂଚନ ବେଦ ନାନ୍ତରଂ ତଦ୍ବା
ଅସୌଯଦାପ୍ତକାମମାତ୍ମକାମମକାମଃ ରୂପଃ ଶୋକାନ୍ତରମ୍ ।। ୨୧।।

ଅତ୍ର ପିତାଽପିତା ଭବତି ମାତାଽମାତା ଲୋକା ଅଲୋକା ଦେବା ଅଦେବା ବେଦା ଅବେଦାଃ ।
ଅତ୍ର ସ୍ତେନୋଽସ୍ତେନୋ ଭବତି ଭୃଶହାଽଭୃଶହା ଚାଣ୍ଡାଲୋଽଚାଣ୍ଡାଲଃ ପୌଳ୍ଲସୋଽପୌଳ୍ଲସଃ
ଶ୍ରମଣୋଽଶ୍ରମଣସ୍ତାପସୋଽତାପସୋଽନନ୍ଦାଗତଂ ପୁଣ୍ୟେନାନନ୍ଦାଗତଂ ପାପେନ ତୀର୍ଣ୍ଣୋ ହି ତଦା
ସର୍ବାଞ୍ଛୋକାନ୍ଦୃଦୟସ୍ୟ ଭବତି ।। ୨୨।।

ୟଦ୍ୱୈ ତନ୍ନ ପଶ୍ୟତି ପଶ୍ୟନ୍ତୈ ତନ୍ନ ପଶ୍ୟତି ନ ହି ଦ୍ରଷ୍ଟୂର୍ଦୃଷ୍ଟେର୍ବିପରିଲୋପୋ
ବିଦ୍ୟତେଽବିନାଶିତ୍ୱାନ୍ନ ତୁ ତଦ୍ୱିତୀୟମସ୍ତି ତତୋଽନ୍ୟଦ୍ୱିଭକ୍ତଂ ଯଦ୍ୱଶ୍ୟେତ୍ ।। ୨୩।।

ୟଦ୍ୱୈ ତନ୍ନ ଜିହ୍ୱତି ଜିହ୍ୱନ୍ତୈ ତନ୍ନ ଜିହ୍ୱତି ନ ହି ଘ୍ରାତୁର୍ଘ୍ରାତେର୍ବିପରିଲୋପୋ
ବିଦ୍ୟତେଽବିନାଶିତ୍ୱାନ୍ନ ତୁ ତଦ୍ୱିତୀୟମସ୍ତି ତତୋଽନ୍ୟଦ୍ୱିଭକ୍ତଂ ଯଦ୍ୱିଧ୍ୱେତ୍ ।। ୨୪।।

ୟଦ୍ୱୈ ତନ୍ନ ରସୟତେ ରସୟନ୍ତୈ ତନ୍ନ ରସୟତେ ନହି ରସୟିତୁ ରସୟିତେର୍ବିପରିଲୋପୋ
ବିଦ୍ୟତେଽବିନାଶିତ୍ୱାନ୍ନ ତୁ ତଦ୍ୱିତୀୟମସ୍ତି ତତୋଽନ୍ୟଦ୍ୱିଭକ୍ତଂ ଯଦ୍ୱସୟେତ୍ ।। ୨୫।।

ୟଦ୍ୱୈ ତନ୍ନ ବଦତି ବଦନ୍ତୈ ତନ୍ନ ବଦତି ନ ହି ବଚ୍ଛୂର୍ବଚ୍ଛେର୍ବିପରିଲୋପୋ
ବିଦ୍ୟତେଽବିନାଶିତ୍ୱାନ୍ନ ତୁ ତଦ୍ୱିତୀୟମସ୍ତି ତତୋଽନ୍ୟଦ୍ୱିଭକ୍ତଂ ଯଦ୍ୱଦେତ୍ ।। ୨୬।।

ୟଦ୍ୱୈ ତନ୍ନ ଶୃଣୋତି ଶୃଣ୍ୱନ୍ତୈ ତନ୍ନ ଶୃଣୋତି ନ ହି ଶ୍ରୋତୁଃ ଶ୍ରୁତେର୍ବିପରିଲୋପୋ
ବିଦ୍ୟତେଃବିନାଶିତ୍ୱାନ୍ନ ତୁ ତଦ୍ୱିତୀୟମସ୍ତି ତତୋଽନ୍ୟଦ୍ୱିଭକ୍ତଂ ଯଜ୍ଞଶୁୟାତ୍ ।। ୨୭।।

ୟଦ୍ୱୈ ତନ୍ନ ମନୁତେ ମନ୍ୱାନୋ ବୈ ତନ୍ନ ମନୁତେ ନ ହି ମନ୍ତ୍ରମ୍ଭୂତେର୍ବିପରିଲୋପୋ
ବିଦ୍ୟତେଃବିନାଶିତ୍ୱାନ୍ନ ତୁ ତଦ୍ୱିତୀୟମସ୍ତି ତତୋଽନ୍ୟଦ୍ୱିଭକ୍ତଂ ଯଜ୍ଞନ୍ୱୀତ ।। ୨୮।।

ୟଦ୍ୱୈ ତନ୍ନ ସ୍ୱଶତି ସ୍ୱଶନ୍ତୈ ତନ୍ନ ସ୍ୱଶତି ନ ହି ସ୍ୱଷ୍ଟୁଃ ସ୍ୱଷ୍ଟେର୍ବିପରିଲୋପୋ
ବିଦ୍ୟତେଃବିନାଶିତ୍ୱାନ୍ନ ତୁ ତଦ୍ୱିତୀୟମସ୍ତି ତତୋଽନ୍ୟଦ୍ୱିଭକ୍ତଂ ଯତ୍ସ୍ୱଶେତ୍ ।। ୨୯।।

ୟଦ୍ୱୈ ତନ୍ନ ବିଜାନାତି ବିଜାନନ୍ତୈ ତନ୍ନ ବିଜାନାତି ନ ହି ବିଜ୍ଞାତୁର୍ବିଜ୍ଞାତେର୍ବିପରିଲୋପୋ
ବିଦ୍ୟତେଃବିନାଶିତ୍ୱାନ୍ନ ତୁ ତଦ୍ୱିତୀୟମସ୍ତି ତତୋଽନ୍ୟଦ୍ୱିଭକ୍ତଂ ଯଦ୍ୱିଜାନୀୟାତ୍ ।। ୩୦।।

ୟତ୍ର ବାନ୍ୟଦିବ

ସ୍ୟାଓତ୍ରାନେ୍ୟାଂନ୍ୟପୁଣ୍ୟେଦନେ୍ୟାଂନ୍ୟଜ୍ଞିଦ୍ରେଦନେ୍ୟାଂନ୍ୟଦ୍ରସ୍ତେଦନେ୍ୟାଂନ୍ୟଦୃଦେଦନେ୍ୟାଂନ୍ୟଜ୍ଞଶୁ
ୟାଦନେ୍ୟାଂନ୍ୟଜ୍ଞନ୍ୱୀତାନେ୍ୟାଂନ୍ୟତ୍ସ୍ୱଶେଦନେ୍ୟାଂନ୍ୟଦ୍ୱିଜାନୀୟାତ୍ ।। ୩୧।।

ସଲିଲ ଏକୋ ଦ୍ରଷ୍ଟାଽଦ୍ୱୈତୋ ଭବତ୍ୟେଷ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଃ ସମ୍ରାତିତି ହୈନମନୁଶଶାସ ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟ.
ଏଷାସ୍ୟ ପରମା ଗତିରେଷାସ୍ୟ ପରମା ସଂପଦେଷୋଽସ୍ୟ ପରମୋ ଲୋକ ଏଷୋଽସ୍ୟ ପରମ
ଆନନ୍ଦ ଏତସ୍ତୈବାନନ୍ଦସ୍ୟାନ୍ୟାନି ଭୂତାନି ମାତ୍ରାମୁପଜୀବନ୍ତି ।। ୩୨।।

ସ ଯେ ମନୁଷ୍ୟାଣାଃ ଋକ୍ଷଃ ସମୃଦ୍ଧୋ ଭବତ୍ୟନ୍ୟେଷାମଧିପତିଃ ସର୍ବେର୍ମାନୁଷ୍ୟକୈର୍ଭୋଗୈଃ
ସଂପନ୍ନତମଃ ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ ପରମ ଆନନ୍ଦୋଽଥ ଯେ ଶତଂ ମନୁଷ୍ୟାଣାମାନନ୍ଦାଃ ସ ଏକଃ
ପିତୃଣାଂ ଜିତଲୋକାନାମାନନ୍ଦୋଽଥ ଯେ ଶତଂ ପିତୃଣାଂ ଜିତଲୋକାନାମାନନ୍ଦାଃ ସ ଏକୋ
ଗନ୍ଧର୍ବଲୋକ ଆନନ୍ଦୋଽଥ ଯେ ଶତଂ ଗନ୍ଧର୍ବଲୋକ ଆନନ୍ଦାଃ ସ ଏକଃ କର୍ମଦେବାନାମାନନ୍ଦୋ ଯେ
କର୍ମଣା ଦେବତ୍ୱମଭିସଂପଦ୍ୟନ୍ତେଽଥ ଯେ ଶତଂ କର୍ମଦେବାନାମାନନ୍ଦାଃ ସ ଏକ
ଆଜାନଦେବାନାମାନନ୍ଦୋ ଯଶ୍ଚ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟୋଽବୃଜିନୋଽକାମହତୋଽଥ ଯେ
ଶତମାଜାନଦେବାନାମାନନ୍ଦାଃ ସ ଏକଃ ପ୍ରଜାପତିଲୋକ ଆନନ୍ଦୋ ଯଶ୍ଚ

ଶ୍ରୋତ୍ରଘ୍ନୋଽବୃଜିନୋଽକାମହତୋଽଥ ଯେ ଶତଂ ପ୍ରଜାପତିଲୋକ ଆନନ୍ଦାଃ ସ ଏକୋ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ
ଆନନ୍ଦୋ ଯୁଷ୍ଠ ଶ୍ରୋତ୍ରଘ୍ନୋଽବୃଜିନୋଽକାମହତୋଽଥୈଷ ଏବ ପରମ ଆନନ୍ଦ ଏଷ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଃ
ସମ୍ରାଡିତି ହୋବାଚ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟଃ ସୋଽହଂ ଭଗବତେ ସହସ୍ରଂ ଦଦାମ୍ୟତ ଉର୍ଧ୍ବଂ ବିମୋକ୍ଷାୟୈବ
ବ୍ରହ୍ମତ୍ୟତ୍ର ହ ଯୁଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟା ବିଭୟାଂଚକାରଃ ମେଧାବୀ ରାଜା ସର୍ବେଭ୍ୟା ମାଃକ୍ରେଭ୍ୟ
ଭଦରୌସ୍ରୀଦିତି ।। ୩୩।।

ସ ବା ଏଷ ଏତସ୍ମିନ୍ସ୍ବପ୍ନାକ୍ତେ ରତ୍ନା ଚରିତ୍ବା ଦୃଷ୍ଟୈବ ପୁଣ୍ୟଂ ଚ ପାପଂ
ଚ ପୁନଃ ପ୍ରତିନ୍ୟାୟଂ ପ୍ରତିଘ୍ନୋନ୍ୟାଦ୍ରବତି ବୁଦ୍ଧାନ୍ତାୟୈବ ।। ୩୪।।

ତଦ୍ୟଥାଽନଃ ସୁସମାହିତମୁସ୍ତର୍ଜନ୍ୟାୟାଦେବମେବାୟଃ ଶାରୀର ଆତ୍ମା
ପ୍ରାଜ୍ଞେନାତ୍ମନାନ୍ଦାରୁଦମୁସ୍ତର୍ଜନ୍ୟାତି ଯୁତ୍ରେତଦୂର୍ଧ୍ବୋଚ୍ଛ୍ବାସୀ ଭବତି ।। ୩୫।।

ସ ଯୁତ୍ରାୟମଣିମାନଂ ନ୍ୟେତି ଜରୟା ବୋପତପତା ବାଣିମାନଂ ନିଗଚ୍ଛତି ତଦ୍ୟଥାମ୍ରଂ
ବୌଦୁମ୍ବରଂ ବା ପିପ୍ପଲଂ ବା ବନ୍ଧନାତ୍-ପ୍ରମୁଚ୍ୟତ ଏବମେବାୟଂ ପୁରୁଷ ଏଭ୍ୟୋଽଙ୍ଗେଭ୍ୟଃ
ସଂପ୍ରମୁଚ୍ୟ ପୁନଃ ପ୍ରତିନ୍ୟାୟଂ ପ୍ରତିଘ୍ନୋନ୍ୟାଦ୍ରବତି ପ୍ରାଣାୟୈବ ।। ୩୬।।

ତଦ୍ୟଥା ରାଜାନମାୟୁକ୍ତମୁଗ୍ରାଃ ପ୍ରତ୍ୟେନସଃ ସୂତଗ୍ରାମଣ୍ୟୋଽନ୍ତୈଃ
ପାନୈରାବସଥୈଃ ପ୍ରତିକଲ୍ପକ୍ତେଽୟମାୟାତ୍ୟୟମାଗଚ୍ଛତୀତ୍ୟବଃ
ହୈବଂବିଦଃ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ପ୍ରତିକଲ୍ପକ୍ତ ଇଦଂ ବ୍ରହ୍ମାୟାତୀଦମାଗଚ୍ଛତୀତି ।। ୩୭।।

ତଦ୍ୟଥା ରାଜାନଂ ପ୍ରୟିୟାସକ୍ତମୁଗ୍ରାଃ ପ୍ରତ୍ୟେନସଃ
ସୂତଗ୍ରାମଣ୍ୟୋଽଭିସମାୟୁକ୍ତ୍ୟେବମେବେମମାତ୍ମାନମକ୍ତକାଲେ ସର୍ବେ ପ୍ରାଣା
ଅଭିସମାୟୁକ୍ତି ଯୁତ୍ରେତଦୂର୍ଧ୍ବୋଚ୍ଛ୍ବାସୀ ଭବତି ।। ୩୮।।

।। ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

॥ ଅଥ ଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ସ ଯନ୍ତ୍ରାୟମାତ୍ମାଃବଲ୍ୟଂ ନ୍ୟତ୍ୟ ସଂମୋହମିବ ନ୍ୟତ୍ୟଥୈନମେତେ ପ୍ରାଣା
ଅଭିସମାୟନ୍ତି ସ ଏତାସ୍ତେଜୋମାତ୍ରାଃ ସମଭ୍ୟାଦଦାନୋ ହୃଦୟମେବାନ୍ନବକ୍ରାମତି ସ
ୟତ୍ରିଷ ଚାକ୍ଷୁଷଃ ପୁରୁଷଃ ପରାତ୍ ପର୍ଯ୍ୟବର୍ତ୍ତତେଽଥାରୂପଜ୍ଞୋ ଭବତି ॥ ୧॥

ଏକୀଭବତି ନ ପଶ୍ୟତୀତ୍ୟାହୁରେକୀଭବତି ନ ଜିହ୍ଵତୀତ୍ୟାହୁରେକୀଭବତି ନ ରସୟତ
ଇତ୍ୟାହୁରେକୀଭବତି ନ ବଦତୀତ୍ୟାହୁରେକୀଭବତି ନ ଶୃଣୋତୀତ୍ୟାହୁରେକୀଭବତି ନ ମନୁତ
ଇତ୍ୟାହୁରେକୀଭବତି ନ ସ୍ଫୁଗତୀତ୍ୟାହୁରେକୀଭବତି ନ ବିଜାନାତୀତ୍ୟାହୁସ୍ତସ୍ୟ ହୈତସ୍ୟ
ହୃଦୟସ୍ୟାଗ୍ରଂ ପ୍ରଦ୍ୟୋତତେ ତେନ ପ୍ରଦ୍ୟୋତେନୈଷ ଆତ୍ମା ନିଷ୍ଟ୍ରାମତି ଚକ୍ଷୁଷ୍ଠୋ ବା ମୂର୍ଧ୍ନୋ
ବାଽନ୍ୟେଭ୍ୟା ବା ଶରୀରଦେଶେଭ୍ୟସ୍ତମୁକ୍ରାମନ୍ତଂ ପ୍ରାଣୋଽନୁକ୍ରାମତି ପ୍ରାଣମନୁକ୍ରାମନ୍ତଃ ସର୍ବେ ପ୍ରାଣା
ଅନୁକ୍ରାମନ୍ତି ସ ବିଜ୍ଞାନୋ ଭବତି ସବିଜ୍ଞାନମେବାନ୍ନବକ୍ରାମତି ତଂ ବିଦ୍ୟାକର୍ମଣୀ ସମନ୍ଧାରଭେତେ
ପୂର୍ବପ୍ରଜ୍ଞା ଚ ॥ ୨॥

ତଦ୍ୟଥା ତୃଣଜଲ୍ଲାୟୁକା ତୃଣସ୍ୟାନ୍ତଂ
ଗତ୍ଵାଽନ୍ୟମାକ୍ରମମାକ୍ରମ୍ୟାତ୍ମାନମୁପସଂହରତ୍ୟେବମେବାୟମାତ୍ମେଦଂ
ଶରୀରଂ ନିହତ୍ୟାଽବିଦ୍ୟାଂ ଗମୟିତ୍ବାଽନ୍ୟମାକ୍ରମମାକ୍ରମ୍ୟାତ୍ମାନମୁପସଂହରତି ॥ ୩॥

ତଦ୍ୟଥା ପେଶୟାଂ ପେଶସୋ ମାତ୍ରାମପାଦାୟାନ୍ନନ୍ନବତରଂ କଲ୍ୟାଣତରଂ ରୂପଂ ତନ୍ନୁତ
ଏବମେବାୟମାତ୍ମେଦଂ ଶରୀରଂ ନିହତ୍ୟାଽବିଦ୍ୟାଂ ଗମୟିତ୍ବାଽନ୍ନନ୍ନବତରଂ କଲ୍ୟାଣତରଂ
ରୂପଂ କୁରୁତେ ପିତ୍ର୍ୟଂ ବା ଗାନ୍ଧର୍ବଂ ବା ଦୈବଂ ବା ପ୍ରାଜାପତ୍ୟଂ ବା ବ୍ରାହ୍ମଂ ବାଽନ୍ୟେଷାଂ ବା
ଭୂତାନାମ୍ ॥ ୪॥

ସ ବା ଅୟମାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମ ବିଜ୍ଞାନମୟୋ ମନୋମୟଃ ପ୍ରାଣମୟଃଶ୍ଵକ୍ଷୁର୍ମୟଃ ଶ୍ରୋତ୍ରମୟଃ ପୃଥିବୀମୟ
ଆପୋମୟୋ ବାୟୁମୟ ଆକାଶମୟସ୍ତେଜୋମୟୋଽତେଜୋମୟଃ କାମମୟୋଽକାମମୟଃ
କ୍ରୋଧମୟୋଽକ୍ରୋଧମୟୋ ଧର୍ମମୟୋଽଧର୍ମମୟଃ ସର୍ବମୟସ୍ତଦ୍ୟଦେତଦିଦଂମୟୋଽଦୋମୟ ଇତି

ୟଥାକାରୀ ଯଥାଚାରୀ ତଥା ଭବତି ସାଧୁକାରୀ ସାଧୁର୍ଭବତି ପାପକାରୀ ପାପୋ ଭବତି ପୁଣ୍ୟଃ
ପୁଣ୍ୟେନ କର୍ମଣା ଭବତି ପାପଃ ପାପେନ ।

ଅଥୋ ଖଲ୍ଲାଦୁଃ କାମମୟ ଏବାୟଂ ପୁରୁଷ ଇତି ସ ଯଥାକାମୋ ଭବତି ତନ୍ତ୍ରତୁର୍ଭବତି ଯନ୍ତ୍ରତୁର୍ଭବତି
ତନ୍ତ୍ରମ୍ କୁରୁତେ ଯନ୍ତ୍ରମ୍ କୁରୁତେ ତଦଭିସଂପଦ୍ୟତେ ॥ ୫॥

ତଦେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ।

ତଦେବ ସକ୍ତଃ ସହ କର୍ମଣୌତି ଲିଙ୍ଗଂ ମନୋ ଯତ୍ର ନିଷକ୍ରମସ୍ୟ ।

ପ୍ରାପ୍ୟାତ୍ରଂ କର୍ମଣସ୍ତସ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଂ ତେହ କରୋତ୍ୟୟମ୍ ।

ତସ୍ମାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପୁନରୈତ୍ୟସ୍ତୈ ଲୋକାୟ କର୍ମଣ ଇତି ନୁ କାମୟମାନୋଽଥାକାମୟମାନୋ

ୟୋଃକାମୋ ନିଷ୍କାମ ଆପ୍ରକାମ ଆତ୍ମକାମୋ ନ ତସ୍ୟ ପ୍ରାଣା ଉକ୍ରାମନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମୈବ

ସନ୍-ବ୍ରହ୍ମାପ୍ୟେତି ॥ ୬॥

ତଦେଷ ଶ୍ଳୋକୋ ଭବତି ।

ୟଦା ସର୍ବେ ପ୍ରମୁତ୍ୟନ୍ତେ କାମା ଯୋଃସ୍ୟ ହୃଦି ଶ୍ରିତାଃ ।

ଅଥ ମର୍ତ୍ତ୍ୟୋଽମୃତୋ ଭବତ୍ୟତ୍ର ବ୍ରହ୍ମ ସମଶ୍ରୁତ ଇତି ।

ତଦ୍ୟଥାଽହିନିର୍ଭୁୟନୀ ବଲ୍ଲୀକେ ମୃତା ପ୍ରତ୍ୟସ୍ତା ଶୟାତୈବମେବେଦଃ

ଶରୀରଃ ଶେତେଽୟମଶରୀରୋଽମୃତଃ ପ୍ରାଣୋ ବ୍ରହ୍ମୈବ ତେଜ ଏବ

ସୋଽହଂ ଭଗବତେ ସହସ୍ରଂ ଦଦାମୀତି ହୋବାଚ ଜନକୋ ବୈଦେହଃ ॥ ୭॥

ତଦେତେ ଶ୍ଳୋକା ଭବନ୍ତି ।

ଅଶୁଃ ପତ୍ନୀ ବିତତଃ ପୁରାଣୋ ମାଃ ସ୍ୱଷ୍ଟୋଽନୁବିଞ୍ଚୋ ମୟୈବ ।

ତେନ ଧୀରା ଅପିୟନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମବିଦଃ ସ୍ୱର୍ଗଂ ଲୋକମିତ ଉର୍ଧ୍ୱଂ ବିମୁକ୍ତାଃ ॥ ୮॥

ତସ୍ମିଞ୍ଚୁକ୍ଳମୁତ ନୀଲମାଦୁଃ ପିଙ୍ଗଲଃ ହରିତଂ ଲୋହିତଂ ଚ ।

ଏଷ ପତ୍ନୀ ବ୍ରହ୍ମଣା ହାନୁବିଞ୍ଚସ୍ତେନୈତି ବ୍ରହ୍ମବିତ୍-ପୁଣ୍ୟକୃତ୍ୱୈଜସଶ୍ଚ ॥ ୯॥

ଅନ୍ନଂ ତମଃ ପ୍ରବିଶନ୍ତି ଯେଃବିଦ୍ୟାମୁପାସତେ ।
ତତୋ ଭୂୟଃ ଇବ ତେ ତମୋ ଯଃ ଉ ବିଦ୍ୟାୟାଂ ରତାଃ ॥ ୧୦॥

ଅନନ୍ତା ନାମ ତେ ଲୋକା ଅନ୍ଧେନ ତମସାଃସ୍ବତାଃ ।
ତାଂସ୍ତେ ପ୍ରେତ୍ୟାଭିଗଚ୍ଛନ୍ତିବିଦ୍ବାଂସୋଽବୁଧୋ ଜନାଃ ॥ ୧୧॥

ଆତ୍ମାନଂ ଚେଦ୍ବିଜାନୀୟାଦୟମସ୍ମୀତି ପୁରୁଷଃ ।
କିମିଚ୍ଛନ୍-କସ୍ୟ କାମାୟ ଶରୀରମନୁସଂଜ୍ଞରେତ୍ ॥ ୧୨॥

ୟସ୍ୟାନୁବିଷ୍ଠଃ ପ୍ରତିବୁଦ୍ଧ ଆତ୍ମାଽସ୍ମିନ୍ସଂଦେହ୍ୟେ ଗହନେ ପ୍ରବିଷ୍ଠଃ ।
ସ ବିଶ୍ବକୃସ୍ତ ହି ସର୍ବସ୍ୟ କର୍ତା ତସ୍ୟ ଲୋକଃ ସ ଉ ଲୋକ ଏବ ॥ ୧୩॥

ଇହୈବ ସନ୍ତୋଽଥ ବିଦ୍ବସ୍ତଦ୍ବୟଂ ନ ଚେଦବେଦିର୍ମହତୀ ବିନଷ୍ଟିଃ ।
ୟେ ତଦ୍ବିଦୁରମୃତାସ୍ତେ ଭବନ୍ତ୍ୟଥେତରେ ଦୁଃଖମେବାପିୟନ୍ତି ॥ ୧୪॥

ୟଦୈତମନୁପଶ୍ୟତ୍ୟାତ୍ମାନଂ ଦେବମଞ୍ଜିସା ।
ଇଶାନଂ ଭୂତଭବ୍ୟସ୍ୟ ନ ତତୋ ବିଦ୍ଭୁଗୁପ୍ସତେ ॥ ୧୫॥

ୟସ୍ମାଦର୍ବାକ୍ଷଂବସ୍ତରୋଽହୋଭିଃ ପରିବର୍ତତେ ।
ତଦେବା ଜ୍ୟୋତିଷାଂ ଜ୍ୟୋତିରାୟୁର୍ହୋପାସତେଽମୃତମ୍ ॥ ୧୬॥

ୟସ୍ମିନ୍ପଞ୍ଚ ପଞ୍ଚଜନା ଆକାଶଶ୍ଚ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ ।
ତମେବ ମନ୍ୟ ଆତ୍ମାନଂ ବିଦ୍ବାନ୍-ବ୍ରହ୍ମାମୃତୋଽମୃତମ୍ ॥ ୧୭॥

ପ୍ରାଣସ୍ୟ ପ୍ରାଣମୁତ ଚକ୍ଷୁଷଶ୍ଚକ୍ଷୁରୁତ ଶ୍ରୋତ୍ରସ୍ୟ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ମନସୋ ଯେ ମନୋ ବିଦୁଃ ।
ତେ ନିତିକୁର୍ବନ୍ତୁ ପୁରାଣମଗ୍ରାମ୍ ॥ ୧୮॥

ମନସୈବାନୁଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଂ ନେହ ନାନାଽସ୍ତ୍ରି କିଂଚନ ।
ମୃତ୍ୟୋଃ ସ ମୃତ୍ୟୁମାପ୍ନୋତି ଯଃ ଇହ ନାନେବ ପଶ୍ୟତି ॥ ୧୯॥

ଏକପୈବାନୁଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟମେତଦପ୍ରମୟଂ ପୁରମ୍ ।
ବିରଜଃ ପର ଆକାଶାଦଜ ଆତ୍ମା ମହାନ୍ତୁବଃ ॥ ୨୦॥

ତମେବ ଧୀରୋ ବିଜ୍ଞାୟ ପ୍ରଜ୍ଞାଂ କୁର୍ବୀତ ବ୍ରାହ୍ମଣଃ ।
ନାନୁଧ୍ୟାୟାଦ୍ବଦୁଷ୍ଟିକାନ୍ଦାରୋ ବିଶ୍ଳାପନଃ ହି ତଦିତି ॥ ୨୧॥

ସ ବା ଏଷ ମହାନଜ ଆତ୍ମା ଯୋଃୟଂ ବିଜ୍ଞାନମୟଃ ପ୍ରାଣେଷୁ ଯ ଏଷୋଃତ୍ତର୍ହୃଦୟ ଆକାଶସ୍ତସ୍ମିଚ୍ଛେତେ
ସର୍ବସ୍ୟ ବଶୀ ସର୍ବସ୍ୟେଶାନଃ ସର୍ବସ୍ୟାଧିପତିଃ ସ ନ ସାଧୁନା କର୍ମଣା ଭୂୟନ୍ନୋ ଏବାସାଧୁନା
କନୀୟାନେଷ ସର୍ବେଶ୍ୱର ଏଷ ଭୂତାଧିପତିରେଷ ଭୂତପାଲ ଏଷ ସେତୁର୍ବିଧରଣ ଏଷାଂ
ଲୋକାନାମସଂଭେଦାୟ ତମେତଂ ବେଦାନୁବଚନେନ ବ୍ରାହ୍ମଣା ବିବିଦିଷନ୍ତି ଯଜ୍ଞେନ ଦାନେନ
ତପସ୍ୟାଂନାଶକେନୈତମେବ ବିଦିତ୍ୱା ମୁନିର୍ଭବତି ।

ଏତମେବ ପ୍ରବ୍ରାଜିନୋ ଲୋକମିଚ୍ଛନ୍ତି ପ୍ରବ୍ରଜନ୍ତି ।
ଏତଞ୍ଚ ସ୍ଥୁ ବୈତତ୍-ପୂର୍ବେ ବିଦ୍ୱାଂସଃ ପ୍ରଜାଂ ନ କାମୟନ୍ତେ କିଂ ପ୍ରଜୟା କରିଷ୍ୟାମୋ ଯେଷାଂ
ନୋଃୟମାତ୍ମାୟଂ ଲୋକ ଇତି ତେ ହ ସ୍ଥୁ ପୁତ୍ରେଷଶାୟାଶ୍ଚ ବିତ୍ରେଷଶାୟାଶ୍ଚ ଲୋକୈଷଶାୟାଶ୍ଚ
ବ୍ୟୁତ୍ଥାୟାଥ ଭିକ୍ଷାଚର୍ଯ୍ୟଂ ତରନ୍ତି ଯା ହ୍ୟେବ ପୁତ୍ରେଷଶା ସା ବିତ୍ରେଷଶା ଯା ବିତ୍ରେଷଶା ସା
ଲୋକୈଷଶୋଭେ ହ୍ୟେତେ ଏଷଶୋ ଏବ ଭବତଃ ।

ସ ଏଷ ନେତି ନେତ୍ୟାତ୍ମାଂଶୁହ୍ୟୋ ନ ହି ଗୃହ୍ୟତେଂଶୀର୍ଯ୍ୟୋ ନ ହି ଶୀର୍ଯ୍ୟତେଂସଞ୍ଜୋ ନ ହି
ସଜ୍ୟତେଂସିତୋ ନ ବ୍ୟଥତେ ନ ରିଷ୍ୟତ୍ୟେତମ୍ନୁ ହୈବୈତେ ନ ତରତ ଇତ୍ୟତଃ
ପାପମକରବମିତ୍ୟତଃ କଲ୍ୟାଣମକରବମିତ୍ୟୁଭେ ଉ ହୈବୈଷ ଏତେ ତରତି ନୈନଂ କୃତାକୃତେ
ତପତଃ ॥ ୨୨॥

ତଦେତଦୃଚାତ୍ମ୍ୟକ୍ରମ୍ ।
ଏଷ ନିତ୍ୟୋ ମହିମା ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ନ ବର୍ଧତେ କର୍ମଣା ନୋ କନୀୟାନ୍ ।
ତସ୍ୟୈବ ସ୍ୟାପୂଦବିଷ୍ଠଂ ବିଦିତ୍ୱା ନ ଲିପ୍ୟତେ କର୍ମଣା ପାପକେନେତି ।
ତସ୍ମାଦେବଂବିଚ୍ଛାନ୍ତୋ ଦାନ୍ତ ଉପରତସ୍ତୁତିଷ୍ଠଃ ସମାହିତୋ ଭୂତ୍ୱାଂଽନ୍ତନ୍ୟେବାତ୍ମାନଂ ପଶ୍ୟତି
ସର୍ବମାତ୍ମାନଂ ପଶ୍ୟତି ନୈନଂ ପାପ୍ନା ତରତି ସର୍ବଂ ପାପ୍ନାନଂ ତରତି ନୈନଂ ପାପ୍ନା ତପତି ସର୍ବଂ

ପାପ୍ମାନଂ ତପତି ବିପାପୋ ବିରଜୋଽବିଚିକିନ୍ତୋ ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ଭବତ୍ୟେଷ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଃ ସମ୍ରାଡେନଂ
ପ୍ରାପିତୋଽସୀତି ହୋବାଚ ଯୁଞ୍ଜିବଲ୍ଲ୍ୟଃ ସୋଽହଂ ଭଗବତେ ବିଦେହାନ୍ ଦଦାମି ମାଂ ଚାପି ସହ
ଦାସ୍ୟାୟେତି ।। ୨୩।।

ସ ବା ଏଷ ମହାନଜ ଆତ୍ମାନନ୍ନାଦୋ ବସୁଦାନୋ ବିନ୍ଦତେ ବସୁ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।। ୨୪।।

ସ ବା ଏଷ ମହାନଜ ଆତ୍ମାଜରୋଽମରୋଽମୃତୋଽଭୟୋ ବ୍ରହ୍ମାଭୟଂ ବୈ
ବ୍ରହ୍ମାଭୟଂ ହି ବୈ ବ୍ରହ୍ମ ଭବତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ।। ୨୫।।

।। ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଅଥ ପଞ୍ଚମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

ଅଥ ହ ଯୁଞ୍ଜିବଲ୍ଲ୍ୟସ୍ୟ ଦ୍ଵେ ଭାୟେ ବଭୂବତୁ ମୈତ୍ରେୟୀ ଚ କାତ୍ୟାୟନୀ ଚ
ତୟୋର୍ହ ମୈତ୍ରେୟୀ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନୀ ବଭୂବ ସ୍ଵୀପ୍ରଜ୍ଞୈବ ତର୍ହି କାତ୍ୟାୟନ୍ୟଥ
ହ ଯୁଞ୍ଜିବଲ୍ଲ୍ୟୋଽନ୍ୟଦୃଷ୍ଟମୁପାକରିଷ୍ୟନ୍ ।। ୧।।

ମୈତ୍ରେୟୀତି ହୋବାଚ ଯୁଞ୍ଜିବଲ୍ଲ୍ୟଃ ପ୍ରବ୍ରଜିଷ୍ୟନ୍ନା ଅରେଽହମସ୍ମାଦ୍ଘ୍ନାନାଦସ୍ମି
ହନ୍ତ୍ର ତେନୟା କତ୍ୟାୟନ୍ୟାନ୍ତଂ କରବାଣୀତି ।। ୨।।

ସା ହୋବାଚ ମୈତ୍ରେୟୀ ଯନ୍ତୁ ମ ଇୟଂ ଭଗୋଃ ସର୍ବା ପୃଥିବୀ ବିଞ୍ଚେନ ପୂର୍ଣ୍ଣା ସ୍ୟାମ୍ବ୍ୟାଂ ନୃହଂ
ତେନାମୃତାଽଽହୋଂ ନେତି ନେତି ହୋବାଚ ଯୁଞ୍ଜିବଲ୍ଲ୍ୟା ଯଥୈବୋପକରଣବତାଂ ଜୀବିତଂ
ତଥୈବ ତେ ଜୀବିତଂ ସ୍ୟାଦମୃତତ୍ଵସ୍ୟ ତୁ ନାଶାସ୍ତି ବିଞ୍ଚେନେତି ।। ୩।।

ସା ହୋବାଚ ମୈତ୍ରେୟୀ ଯେନାହଂ ନାମୃତା ସ୍ୟାଂ କିମହଂ ତେନ କୁର୍ମ୍ୟାଂ ଯଦେବ
ଭଗବାନ୍-ବେଦ ତଦେବ ମେ ବ୍ରୁହୀତି ।। ୪।।

ସ ହୋବାଚ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟଃ ପ୍ରିୟା ବୈ ଖଲୁ ନୋ ଭବତୀ ସତୀ ପ୍ରିୟମବୃଧଞ୍ଚନ୍ତି
ତର୍ହି ଭବତ୍ୟେତଦ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମି ତେ ବ୍ୟାଚକ୍ଷାଣସ୍ୟ ତୁ ମେ ନିଦିଧ୍ୟାସସ୍ମେତି ।। ୫।।

ସ ହୋବାଚ ନ ବା ଅରେ ପତୁଃ କାମାୟ ପତିଃ ପ୍ରିୟୋ ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ପତିଃ ପ୍ରିୟୋ
ଭବତି ।

ନ ବା ଅରେ ଜାୟାୟୈ କାମାୟ ଜାତା ପ୍ରିୟା ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ଜାୟା ପ୍ରିୟା ଭବତି ।

ନ ବା ଅରେ ପୁତ୍ରାଣାଂ କାମାୟ ପୁତ୍ରାଃ ପ୍ରିୟା ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ପୁତ୍ରାଃ ପ୍ରିୟା ଭବନ୍ତି ।

ନ ବା ଅରେ ବିଞ୍ଚସ୍ୟ କାମାୟ ବିଞ୍ଚଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ବିଞ୍ଚଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତି ।

ନ ବା ଅରେ ପଶୁନାଂ କାମାୟ ପଶବଃ ପ୍ରିୟା ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ପଶବଃ ପ୍ରିୟା ଭବନ୍ତି ।

ନ ବା ଅରେ ବ୍ରହ୍ମଣଃ କାମାୟ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରିୟଂ ଭବତି ।

ନ ବା ଅରେ କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟ କାମାୟ କ୍ଷତ୍ରଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ କ୍ଷତ୍ରଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତି ।

ନ ବା ଅରେ ଲୋକାନାଂ କାମାୟ ଲୋକାଃ ପ୍ରିୟା ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ଲୋକାଃ ପ୍ରିୟା ଭବନ୍ତି ।

ନ ବା ଅରେ ଦେବାନାଂ କାମାୟ ଦେବାଃ ପ୍ରିୟା ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ଦେବାଃ ପ୍ରିୟା ଭବନ୍ତି ।

ନ ବା ଅରେ ବେଦାନାଂ କାମାୟ ବେଦାଃ ପ୍ରିୟା ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ବେଦାଃ ପ୍ରିୟା ଭବନ୍ତି ।

ନ ବା ଅରେ ଭୂତାନାଂ କାମାୟ ଭୂତାନି ପ୍ରିୟାଣି ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ଭୂତାନି ପ୍ରିୟାଣି ଭବନ୍ତି ।

ନ ବା ଅରେ ସର୍ବସ୍ୟ କାମାୟ ସର୍ବଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତ୍ୟାତ୍ମନସ୍ତୁ କାମାୟ ସର୍ବଂ ପ୍ରିୟଂ ଭବତି ।

ଆତ୍ମା ବା ଅରେ ଦ୍ରଷ୍ଟବ୍ୟଃ ଶ୍ରୋତବ୍ୟୋ ମନ୍ତ୍ରବ୍ୟୋ ନିଦିଧ୍ୟାସିତବ୍ୟୋ ମୈତ୍ରେୟାତ୍ମନି

ଖଲୁରେ ଦୃଷ୍ଟେ ଶ୍ରୁତେ ମତେ ବିଜ୍ଞାତ ଇଦଂ ସର୍ବଂ ବିଦିତମ୍ ।। ୬।।

ବ୍ରହ୍ମ ତଂ ପରାଦାଦ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନୋ ବ୍ରହ୍ମ ବେଦ କ୍ଷତ୍ରଂ ତଂ ପରାଦାଦ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନଃ

କ୍ଷତ୍ରଂ ବେଦ ଲୋକାସ୍ତଂ ପରାଦୁର୍ଯ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନୋ ଲୋକାନ୍ନେଦ ଦେବାସ୍ତଂ

ପରାଦୁର୍ଯ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନୋ ଦେବାନ୍ନେଦ ବେଦାସ୍ତଂ ପରାଦୁର୍ଯ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନୋ ବେଦାନ୍ନେଦ ଭୂତାନି

ତଂ ପରାଦୁର୍ଯ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନୋ ଭୂତାନି ବେଦ ସର୍ବଂ ତଂ ପରାଦାଦ୍ୟୋଽନ୍ୟତ୍ରାତ୍ମନଃ ସର୍ବଂ ବେଦେଦଂ

ବ୍ରହ୍ମେଦଂ କ୍ଷତ୍ରମିମେ ଲୋକା ଇମେ ଦେବା ଇମେ ବେଦା ଇମାନି ଭୂତାନୀଦଂ ସର୍ବଂ

ୟଦୟମାତ୍ମା ।। ୭।।

ସ ଯଥା ଦୁନୁଭେଦନ୍ୟମାନସ୍ୟ ନ ବାହ୍ୟାଞ୍ଜିବାଞ୍ଜିକୁୟାଦ୍-ଗ୍ରହଣାୟ
ଦୁନୁଭେଦଂ ଗ୍ରହଣେନ ଦୁନୁଭ୍ୟାଘାତସ୍ୟ ବା ଶବ୍ଦୋ ଗୃହୀତଃ ।। ୮ ।।

ସ ଯଥା ଶଙ୍ଖସ୍ୟ ଧ୍ଵାୟମାନସ୍ୟ ନ ବାହ୍ୟାଞ୍ଜିବାଞ୍ଜିକୁୟାଦ୍-ଗ୍ରହଣାୟ
ଶଙ୍ଖସ୍ୟ ତୁ ଗ୍ରହଣେନ ଶଙ୍ଖଧ୍ଵସ୍ୟ ବା ଶବ୍ଦୋ ଗୃହୀତଃ ।। ୯ ।।

ସ ଯଥା ବୀଣାୟୈ ବାଦ୍ୟମାନାୟୈ ନ ବାହ୍ୟାଞ୍ଜିବାଞ୍ଜିକୁୟାଦ୍-ଗ୍ରହଣାୟ
ବୀଣାୟୈ ତୁ ଗ୍ରହଣେନ ବୀଣାବାଦସ୍ୟ ବା ଶବ୍ଦୋ ଗୃହୀତଃ ।। ୧୦ ।।

ସ ଯଥା ଚୈଧାଗ୍ନେରଭ୍ୟାହିତସ୍ୟ ପୃଥଗ୍ମା ବିନିଶ୍ଚରନ୍ତ୍ୟେବଂ ବା ଅରେଃସ୍ୟ ମହତୋ ଭୂତସ୍ୟ
ନିଶ୍ଚସ୍ଥିତମେତଦ୍ୟଦ୍ଗ୍ନେଦୋ ଯଜୁର୍ବେଦଃ ସାମବେଦୋଽଧର୍ବାଙ୍ଗିରସ ଇତିହାସଃ ପୁରାଣଂ ବିଦ୍ୟା
ଉପନିଷଦଃ ଶ୍ଳୋକଃ ସୂତ୍ରାଣ୍ୟନୁବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନି ବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନୀଷ୍ଠଂ ଦୁତମାଶିତଂ ପାୟିତମୟଂ
ଚ ଲୋକଃ ପରଶ୍ଚ ଲୋକଃ ସର୍ବାଣି ଚ ଭୂତାନ୍ୟସ୍ୟୈବୈତାନି ସର୍ବାଣି ନିଶ୍ଚସ୍ଥିତାନି ।। ୧୧ ।।

ସ ଯଥା ସର୍ବାସାମପାଃ ସମୁଦ୍ର ଏକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଃ ସ୍ଵର୍ଗାନାଂ ତ୍ଵଗେକାୟନମେବଂ
ସର୍ବେଷାଂ ଗନ୍ଧାନାଂ ନାସିକେ ଏକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଂ ରସାନାଂ ଜିହ୍ଵୈକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଂ
ରୂପାଣାଂ ଚକ୍ଷୁରେକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଂ ଶବ୍ଦାନାଂ ଶ୍ରୋତ୍ରମେକାୟନମେବଂ
ସର୍ବେଷାଂ ସଂକଳ୍ପାନାଂ ମନ ଏକାୟନମେବଂ ସର୍ବାସାଂ ବିଦ୍ୟାନାଂ ହୃଦୟମେକାୟନମେବଂ
ସର୍ବେଷାଂ କର୍ମଣାଂ ହସ୍ତାବେକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାମାନନ୍ଦାନାମୁପସ୍ଥ ଏକାୟନମେବଂ
ସର୍ବେଷାଂ ବିସର୍ଗାଣାଂ ପାୟୁରେକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାମଧ୍ଵନାଂ ପାଦାବେକାୟନମେବଂ ସର୍ବେଷାଂ
ବେଦାନାଂ ବାଗେକାୟନମ୍ ।। ୧୨ ।।

ସ ଯଥା ସୈନ୍ଧବଘନୋଽନନ୍ତରୋଽବାହ୍ୟଃ କୃସ୍ନୋ ରସଘନ ଏବୈବଂ ବା
ଅରେଃସ୍ତମାତ୍ତାଽନନ୍ତରୋଽବାହ୍ୟଃ କୃସ୍ନଃ ପ୍ରଜ୍ଞାନଘନ ଏବୈତେଭ୍ୟା ଭୂତେଭ୍ୟଃ ସମୁଦ୍ଭାୟ
ତାନ୍ୟେବାନୁବିନିଷ୍ୟତି ନ ପ୍ରେତ୍ୟ ସଂଜ୍ଞାଽସ୍ତୀତ୍ୟରେ ବ୍ରବୀମୀତି ହୋବାଚ ଯୁଞ୍ଜିବଲ୍ଲ୍ୟଃ ।। ୧୩ ।।

ସ୍ତା ହୋବାଚ ମୈତ୍ରେୟାତ୍ରେବ ମା ଭଗବାନ୍ନୋହାନ୍ତମାପୀପିପନ୍ ବା ଅହମିମଂ ବିଜାନାମୀତି ସ
ହୋବାଚ ନ ବା ଅରେହଂ ମୋହଂ ବ୍ରବୀମ୍ୟବିନାଶୀ ବା ଅରେୟମାତ୍ତାଂନୁଚ୍ଛିତ୍ତିଧର୍ମା ।। ୧୪।।

ଯତ୍ର ହି ଦ୍ୱୈତମିବ ଭବତି ତଦିତର ଇତରଂ ପଶ୍ୟତି ତଦିତର ଇତରଂ ଜିହ୍ୱତି ତଦିତର ଇତରଂ
ରସୟତେ ତଦିତର ଇତରମଭିବଦତି ତଦିତର ଇତରଂ ଶୃଣୋତି ତଦିତର ଇତରଂ ମନୁଜେ
ତଦିତର ଇତରଂ ସ୍ମୃଣତି ତଦିତର ଇତରଂ ବିଜାନାତି ଯତ୍ର ତୁସ୍ୟ ସର୍ବମାତ୍ମୈବାଭୁଞ୍ଜେନ କଂ
ପଶ୍ୟେଞ୍ଜେନ କଂ ଜିହ୍ୱେଞ୍ଜେନ କଂ ରସୟେଞ୍ଜେନ କମଭିବଦେଞ୍ଜେନ କଂ ଶୃଣୁୟାଞ୍ଜେନ
କଂ ମନୁଜିତ ତଞ୍ଜେନ କଂ ସ୍ମୃଣେଞ୍ଜେନ କଂ ବିଜାନୀୟାଦ୍ୟେନେଦଂ ସର୍ବଂ ବିଜାନାତି ତଂ କେନ
ବିଜାନୀୟାସ୍ତ ଏଷ ନେତି ନେତ୍ୟାତ୍ତାଂଗୃହ୍ୟେ ନ ହି ଗୃହ୍ୟତେଃଶୀର୍ଯ୍ୟେ ନ ହି ଶୀର୍ଯ୍ୟତେଃସଞ୍ଜେ
ନ ହି ସଞ୍ଜ୍ୟତେଃସିତୋ ନ ବ୍ୟଧତେ ନ ରିଷ୍ୟତି ବିଜ୍ଞାତାରମରେ କେନ
ବିଜାନୀୟାଦିତୁ୍ୟକ୍ତାନୁଶାସନାସି ମୈତ୍ରେୟୋତାବଦରେ ଖଲ୍ଲମୃତତୁମିତି
ହୋକ୍ତ୍ୱା ଯୁଞ୍ଜିବଲ୍ଲ୍ୟା ବିଜହାର ।। ୧୫।।

।। ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟୋପସ୍ଥିମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଅଥ ଷଷ୍ଠଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

ଅଥ ବଂଶଃ ପୌତିମାଷ୍ୟାପୌତିମାଷୋ ଗୌପବନାଦ୍-ଗୌପବନଃ ପୌତିମାଷ୍ୟାପୌତିମାଷ୍ୟୋ
ଗୌପବନାଦ୍-ଗୌପବନଃ କୌଶିକାକ୍ଳୌଶିକଃ କୌଣ୍ଡିନ୍ୟାକ୍ଳୌଣ୍ଡିନ୍ୟଃ ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟାକ୍ଳାଣ୍ଡିଲ୍ୟଃ
କୌଶିକାକ୍ଳ ଗୌତମାକ୍ଳ ଗୌତମଃ ।। ୧।।

ଆଗ୍ନିବେଶ୍ୟାଦଗ୍ନିବେଶ୍ୟୋ ଗାର୍ଗ୍ୟାଦ୍-ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଗାର୍ଗ୍ୟାଦ୍-ଗାର୍ଗ୍ୟୋ ଗୌତମାଦ୍-ଗୌତମଃ
ସୈତବାସୈତବଃ ପାରାଶର୍ଯ୍ୟାୟଶାପାରାଶର୍ଯ୍ୟାୟଶୋ ଗାର୍ଗ୍ୟାୟଶାଦ୍-ଗାର୍ଗ୍ୟାୟଶ
ଭଦ୍ରାଲକାୟନାଦୁଦ୍ରାଲକାୟନୋ ଜାବାଲାୟନାଦ୍ଭାବାଲାୟନୋ ମାଧ୍ୟନ୍ଦିନାୟନାନ୍ଧାଧ୍ୟନ୍ଦିନାୟନଃ
ସୌକରାୟଶାସୌକରାୟଶଃ କାଷାୟଶାକ୍ଳାଷାୟଶଃ ସାୟକାୟନାସ୍ରାୟକାୟନଃ କୌଶିକାୟନେଃ
କୌଶିକାୟନିଃ ।। ୨।।

ଘୃତକୌଶିକାଦ୍-ଘୃତକୌଶିକଃ ପାରାଶର୍ଯ୍ୟାୟଶ୍ଚାପାରାଶର୍ଯ୍ୟାୟଶଃ ପାରାଶର୍ଯ୍ୟାପାରାଶର୍ଯ୍ୟେ
 ଜାତୁକର୍ଣ୍ଣ୍ୟାଞ୍ଜାତୁକର୍ଣ୍ଣ୍ୟ ଆସୁରାୟଶାଜ
 ଯାୟାଜାସୁରାୟଶସ୍ତ୍ରେବଶେସ୍ତ୍ରେବଶିରୌପଜନ୍ନନେରୌପଜନ୍ନନିରାସୁରେରାସୁରିର୍ଭାରଦ୍ବାଜାଦ୍-
 ଭାରଦ୍ବାଜ ଆତ୍ରେୟାଦାତ୍ରେୟୋ ମାଣ୍ଡେର୍ମାଣ୍ଡିଗୌତମାଦ୍-ଗୌତମୋ ଗୌତମାଦ୍-ଗୌତମୋ
 ବାସ୍ତ୍ୟାଦ୍ବାସ୍ତ୍ୟଃ ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟାଞ୍ଜାଣ୍ଡିଲ୍ୟଃ କୈଶୋର୍ଯ୍ୟାକ୍ରାପ୍ୟାକୈଶୋର୍ଯ୍ୟଃ କାପ୍ୟଃ
 କୁମାରହାରିତାକୁମାରହାରିତୋ ଗାଲବାଦ୍-ଗାଲବୋ ବିଦର୍ଭୀକୌଣ୍ଡିନ୍ୟାଦ୍ବିଦର୍ଭୀକୌଣ୍ଡିନ୍ୟା
 ବସ୍ତନପାତୋ ବାଭ୍ରବାଦ୍ବସ୍ତନପାଦ୍ବାଭ୍ରବଃ ପଥଃ ସୌଭରାପୁନ୍ନାଃ
 ସୌଭରୋଽୟାସ୍ୟାଦାଞ୍ଜିରସାଦୟାସ୍ୟ ଆଞ୍ଜିରସ ଆଭୂତେସ୍ତ୍ବାଷ୍ଟ୍ରାଦାଭୂତିସ୍ତ୍ବାଷ୍ଟ୍ରା
 ବିଶ୍ବରୂପାଷ୍ଟ୍ରାଦ୍ବିଶ୍ବରୂପସ୍ତ୍ବାଷ୍ଟ୍ରାଃଶ୍ବିତ୍ୟାମଶ୍ବିନୌ ଦଧୀତ ଆଥର୍ବଣାଽଧ୍ୟତ୍ତଂଥାଥର୍ବଣୋ
 ଦୈବାଦଥର୍ବାଦୈବୋ ମୃତ୍ୟୋଃ ପ୍ରାଧ୍ବଂସନାନୁତୁଃ ପ୍ରାଧ୍ବଂସନଃ ପ୍ରଧ୍ବଂସନାତ୍-ପ୍ରଧ୍ବଂସନ
 ଏକର୍ଷେରେକର୍ଷିର୍ବିପ୍ରତିଭେବିପ୍ରତିଭିର୍ବ୍ୟଷ୍ଟେର୍ବ୍ୟଷ୍ଟିଃ ସନାରୋଃ ସନାରୁଃ ସନାତନାସ୍ତନାତନଃ
 ସନଗାସ୍ତନଗଃ ପରମେଷ୍ଟିନଃ ପରମେଷ୍ଟିଃ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ବୟଂଭୁ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ନମଃ ।। ୩।।

।। ଇତି ଚତୁର୍ଥାଧ୍ୟାୟେଷଷ୍ଠଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଇତି ବୃହଦାରଣ୍ୟକୋପନିଷଦି ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

॥ ଅଥ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଅଥ ପ୍ରଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ।

ଓଁ ଖଂ ବ୍ରହ୍ମ ଖଂ ପୁରାଣଂ ବାୟୁରଂ ଖମିତି ହ ସ୍ନାହ କୌରବ୍ୟାୟଶୀପୁତ୍ରୋ

ବେଦୋଽୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣା ବିଦୁର୍ବେଦୈନେନ ଯଦ୍ବେଦିତବ୍ୟମ୍ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ପ୍ରଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଦ୍ଵିତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ବ୍ରହ୍ମାଃ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟାଃ ପ୍ରଜାପତୌ ପିତରି ବ୍ରହ୍ମରତ୍ନମୁଷ୍ମଦେବା ମନୁଷ୍ୟା ଅସୁରା ଉଷିତ୍ଵା ବ୍ରହ୍ମରତ୍ନଂ
ଦେବା ଉତୁର୍ବ୍ରବୀତୁ ନୋ ଭବାନିତି ତେଭ୍ୟୋ ହୈତଦେବାକ୍ଷରମୁବାଚ ଦ ଇତି ବ୍ୟଞ୍ଜାସିଷ୍ଟାଣା ଇତି
ବ୍ୟଞ୍ଜାସିଷ୍ଟେତି ହୋରୁର୍ଦାମ୍ୟତେତି ନ ଆଭ୍ୟେତ୍ୟାମିତି ହୋବାଚ ବ୍ୟଞ୍ଜାସିଷ୍ଟେତି ॥ ୧॥

ଅଥ ହୈନଂ ମନୁଷ୍ୟା ଉତୁର୍ବ୍ରବୀତୁ ନୋ ଭବାନିତି ତେଭ୍ୟୋ ହୈତଦେବାକ୍ଷରମୁବାଚ
ଦ ଇତି ବ୍ୟଞ୍ଜାସିଷ୍ଟାଣା ଇତି ବ୍ୟଞ୍ଜାସିଷ୍ଟେତି ହୋରୁର୍ଦଭେତି ନ ଆଭ୍ୟେତ୍ୟାମିତି ହୋବାଚ
ବ୍ୟଞ୍ଜାସିଷ୍ଟେତି ॥ ୨॥

ଅଥ ହୈନମସୁରା ଉତୁର୍ବ୍ରବୀତୁ ନୋ ଭବାନିତି ତେଭ୍ୟୋ ହୈତଦେବାକ୍ଷରମୁବାଚ ଦ ଇତି
ବ୍ୟଞ୍ଜାସିଷ୍ଟାଣା ଇତି ବ୍ୟଞ୍ଜାସିଷ୍ଟେତି ହୋରୁର୍ଦୟଧ୍ଵମିତି ନ ଆଭ୍ୟେତ୍ୟାମିତି ହୋବାଚ ବ୍ୟଞ୍ଜାସିଷ୍ଟେତି
ତଦେତଦେବୈଷା ଦୈବୀ ବାଗନୁବଦତି ସ୍ତନୟିତୁର୍ଦ ଦ ଦ ଇତି ଦାମ୍ୟତ ଦଞ୍ଜ ଦୟଧ୍ଵମିତି
ତଦେତବ୍ରହ୍ମଂ ଶିକ୍ଷେଦମଂ ଦାନଂ ଦୟାମିତି ॥ ୩॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵିତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଏଷ ପ୍ରଜାପତିର୍ଯୁକ୍ତଦୟମେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତସ୍ତର୍ବମ୍ ତଦେତତ୍ରାକ୍ଷରଃ ହୃଦୟମିତି ହୃ
ଇତ୍ୟେକମକ୍ଷରମଭିହରତ୍ୟସ୍ତୈ ସ୍ବାଶ୍ବାନ୍ୟେ ଚ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ଦ ଇତ୍ୟେକମକ୍ଷରଂ ଦଦତ୍ୟସ୍ତୈ
ସ୍ବାଶ୍ବାନ୍ୟେ ଚ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ଯୁମିତ୍ୟେକମକ୍ଷରମେତି ସ୍ବର୍ଗଂ ଲୋକଂ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ତଦ୍ୱୈ ତଦେତଦେବ ତଦାସ ସତ୍ୟମେବ ସ ଯୋ ହୈତଂ ମହଦ୍ୟକ୍ଷଂ ପ୍ରଥମଜଂ ବେଦ ସତ୍ୟଂ
ବ୍ରହ୍ମେତି ଜୟତୀମାଁଲ୍ଲୋକାନ୍ ଜିତ ଇନ୍-ନ୍ଦ୍ରସାବସଦ୍ୟ ଏବମେତଂ ମହଦ୍ୟକ୍ଷଂ ପ୍ରଥମଜଂ ବେଦ ସତ୍ୟଂ
ବ୍ରହ୍ମେତି ସତ୍ୟଃ ହ୍ୟେବ ବ୍ରହ୍ମ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ପଞ୍ଚମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଆପ ଏବେଦମଗ୍ର ଆସୁଷ୍ଟା ଆପଃ ସତ୍ୟମସୃଜତ୍ ସତ୍ୟଂ ବ୍ରହ୍ମ ବ୍ରହ୍ମ ପ୍ରଜାପତିଂ ପ୍ରଜାପତିର୍ଦେବାଃସ୍ତେ
ଦେବାଃ ସତ୍ୟମେବୋପାସତେ ତଦେତତ୍ରାକ୍ଷରଃ ସତ୍ୟମିତି ସ ଇତ୍ୟେକମକ୍ଷରଂ ତୀତ୍ୟେକମକ୍ଷରଂ
ୟୁମିତ୍ୟେକମକ୍ଷରଂ ପ୍ରଥମୋଽଗ୍ନେ ଅକ୍ଷରେ ସତ୍ୟଂ ମଧ୍ୟତୋଽନୃତଂ ତଦେତଦନୃତମୁଭୟତଃ
ସତ୍ୟେନ ପରିଗୃହୀତଃ ସତ୍ୟଭୂୟମେବ ଭବତି ନୈବଂ ବିଦ୍ବାଃ ସମନୃତଃ ହିନସ୍ତି ॥ ୧॥

ତଦ୍ୟାଉସ୍ରତ୍ୟମସୌ ସ ଆଦିତ୍ୟୋ ଯୁ ଏଷ ଏତସ୍ମିନ୍ନଶ୍ବଲେ ପୁରୁଷୋ ଯଶ୍ଚାୟଂ
ଦକ୍ଷିଣୋଽକ୍ଷନ୍ପୁରୁଷସ୍ତାବେତାବନ୍ୟୋନ୍ୟସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତୌ ରଶ୍ମିଭିରେଷୋଽସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ
ପ୍ରାଣୈରୟମମୁଷ୍ମିନ୍ ସ ଯଦୋକ୍ତମିଷ୍ୟନ୍ଭବତି ଶୁଦ୍ଧମେବୈତନ୍ନଶ୍ବଲଂ ପଶ୍ୟତି ନୈନମେତେ
ରଶ୍ମୟଃ ପ୍ରତ୍ୟାୟନ୍ତି ॥ ୨॥

ୟ ଏଷ ଏତସ୍ମିନ୍ନଶ୍ଚଲେ ପୁରୁଷସ୍ତସ୍ୟ ଭୂରିତି ଶିର ଏକଃ ଶିର ଏକମେତଦକ୍ଷରଂ ଭୁବ ଇତି ବାହୁ ଦ୍ୱୌ
ବାହୁ ଦ୍ୱେ ଏତେ ଅକ୍ଷରେ ସ୍ୱରିତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦ୍ୱେ ପ୍ରତିଷ୍ଠେ ଦ୍ୱେ ଏତେ ଅକ୍ଷରେ ତସ୍ୟୋପନିଷଦହରିତି
ହୃଦ୍ଧି ପାପ୍ତାନଂ ଜହାତି ଚ ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୩॥

ୟୋଃୟଂ ଦକ୍ଷିଣୋକ୍ଷନ୍ପୁରୁଷସ୍ତସ୍ୟ ଭୂରିତି ଶିରଃ ଏକଃ ଶିର ଏକମେତଦକ୍ଷରଂ ଭୁବ ଇତି ବାହୁ
ଦ୍ୱୌ ବାହୁ ଦ୍ୱେ ଏତେ ଅକ୍ଷରେ ସ୍ୱରିତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦ୍ୱେ ପ୍ରତିଷ୍ଠେ ଦ୍ୱେ ଏତେ ଅକ୍ଷରେ
ତସ୍ୟୋପନିଷଦହରିତି ହୃଦ୍ଧି ପାପ୍ତାନଂ ଜହାତି ଚ ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୪॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋପଞ୍ଚମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଷଷ୍ଠଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ମନୋମୟୋଃୟଂ ପୁରୁଷୋ ଭାଃ ସତ୍ୟସ୍ତସ୍ମିନ୍ନନ୍ତର୍ହୃଦୟେ ଯଥା ବ୍ରୀହିର୍ବା ଯବୋ
ବା ସ ଏଷ ସର୍ବସ୍ୟୋଶାନଃ ସର୍ବସ୍ୟାଧିପତିଃ ସର୍ବମିଦଂ ପ୍ରଶାସ୍ତି ଯଦିଦଂ କିଂଚ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋଷଷ୍ଠଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ସପ୍ତମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ବିଦ୍ୟାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟାବୁର୍ବିଦାନାଦ୍ବିଦ୍ୟାଦ୍ବିଦ୍ୟାତ୍ୟେନଂ ପାପ୍ତନୋ ଯ ଏବଂ ବେଦ
ବିଦ୍ୟାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତି ବିଦ୍ୟାଞ୍ଜେବ ବ୍ରହ୍ମ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋସପ୍ତମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଅଷ୍ଟମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ବାଚଂ ଧେନୁମୁପାସୀତ ତସ୍ୟାଶ୍ୱତ୍ୱାରଃ ସ୍ତନାଃ ସ୍ୱାହାକାରୋ ବଷଟ୍‌କାରୋ ହୃଦ୍ଧକାରଃ
ସ୍ୱଧାକାରସ୍ତସ୍ୟୈ ଦ୍ୱୌ ସ୍ତନୌ ଦେବା ଉପଜୀବନ୍ତି ସ୍ୱାହାକାରଂ ଚ ବଷଟ୍‌କାରଂ ଚ ହୃଦ୍ଧକାରଂ
ମନୁଷ୍ୟାଃ ସ୍ୱଧାକାରଂ ପିତରସ୍ତସ୍ୟାଃ ପ୍ରାଣ ଋଷଭୋ ମନୋ ବହୁଃ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋଷ୍ଟମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ନବମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଅୟମାଗ୍ନିର୍ବୈଶ୍ଵାନରୋ ଯୋଃସ୍ତମନ୍ତଃ ପୁରୁଷେ ଯେନେଦମନ୍ନଂ ପତ୍ୟତେ ଯଦିଦମଦ୍ୟତେ
ତସ୍ୟୈଷ ଘୋଷୋ ଭବତି ଯୁମେତକ୍ଷର୍ଣ୍ଣାବପିଧାୟ ଶୃଣୋତି ସ ଯଦୋକ୍ତମିଷ୍ୟନ୍ଭବତି
ନୈନଂ ଘୋଷଃ ଶୃଣୋତି ॥ ୧॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ନବମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଦଶମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ୟଦା ବୈ ପୁରୁଷୋଽସ୍ମାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପ୍ରେତି ସ ବାୟୁମାଗଚ୍ଛତି ତସ୍ମୈ ସ ତତ୍ର ବିଜିହ୍ଵୀତେ ଯଥା
ରଥଚକ୍ରସ୍ୟ ଖଂ ତେନ ସ ଉର୍ଧ୍ଵ ଆକ୍ରମତେ ସ ଆଦିତ୍ୟମାଗଚ୍ଛତି ତସ୍ମୈ ସ ତତ୍ର ବିଜିହ୍ଵୀତେ
ୟଥା ଲମ୍ବରସ୍ୟ ଖଂ ତେନ ସ ଉର୍ଧ୍ଵ ଆକ୍ରମତେ ସ ଚନ୍ଦ୍ରମସମାଗଚ୍ଛତି ତସ୍ମୈ ସ ତତ୍ର ବିଜିହ୍ଵୀତେ
ୟଥା ଦୁମ୍ଭଭେଃ ଖଂ ତେନ ସ ଉର୍ଧ୍ଵ ଆକ୍ରମତେ ସ ଲୋକମାଗଚ୍ଛତ୍ୟଶୋକମହିମଂ
ତସ୍ମିନ୍ନସତି ଶାଶ୍ଵତୀଃ ସମାଃ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ଦଶମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଏକାଦଶଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଏତଦ୍ୱୈ ପରମଂ ତପୋ ଯଦ୍ଵ୍ୟାହିତସ୍ତପ୍ୟତେ ପରମଃ ହୈବ ଲୋକଂ ଜୟତି ଯ ଏବଂ
ବେଦୈତଦ୍ୱୈ ପରମଂ ତପୋ ଯଂ ପ୍ରେତମରଣ୍ୟଃ ହରନ୍ତି ପରମଃ ହୈବ ଲୋକଂ ଜୟତି
ୟ ଏବଂ ବେଦୈତଦ୍ୱୈ ପରମଂ ତପୋ ଯଂ ପ୍ରେତମଗ୍ନାବଭ୍ୟାଦଧତି ପରମଃ ହୈବ ଲୋକଂ
ଜୟତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧୧॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ଏକାଦଶଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଦ୍ଵାଦଶଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଅନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟେକ ଆଦୁସ୍ତନ୍ନ ତଥା ପୁୟତି ବା ଅନ୍ନମୃତେ ପ୍ରାଣାତ୍-ପ୍ରାଣୋ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟେକ ଆଦୁସ୍ତନ୍ନ
ତଥା ଶୁଷ୍ୟତି ବୈ ପ୍ରାଣ ଋତେନ୍ନାଦେତେ ହ ତ୍ଵେବ ଦେବତେ ଏକଧାତୁୟଂ ଭୂତ୍ଵା ପରମତାଂ
ଗଚ୍ଛତସ୍ତଦ୍ଵ ସ୍ନାତ୍ଵ ପ୍ରାତୃଦଃ ପିତରଂ କିଂ ସ୍ଵିଦେବୈବଂ ବିଦୁଷେ ସାଧୁ କୁର୍ଯ୍ୟାଂ କିମେବାସ୍ନା ଅସାଧୁ
କୁର୍ଯ୍ୟାମିତି ସ ହ ସ୍ନାତ୍ଵ ପାଣିନା ମା ପ୍ରାତୃଦ କସ୍ତେନୟୋରେକଧାତୁୟଂ ଭୂତ୍ଵା ପରମତାଂ ଗଚ୍ଛତୀତି
ତସ୍ମା ଉ ହୈତଦୁବାଚ ବୀତ୍ୟନ୍ନଂ ବୈ ବ୍ୟନ୍ନେ ହୀମାନି ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ବିଷ୍ଠାନି ରମିତି ପ୍ରାଣୋ ବୈ
ରଂ ପ୍ରାଣେ ହୀମାନି ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ରମନ୍ତେ ସର୍ବାଣି ହ ବା ଅସ୍ମିନ୍ଭୂତାନି ବିଶନ୍ତି ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି
ରମନ୍ତେ ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧୨॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ଵାଦଶଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ତ୍ରୟୋଦଶଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଉକ୍ଥଂ ପ୍ରାଣୋ ବା ଉକ୍ଥଂ ପ୍ରାଣୋ ହୀଦଂ ସର୍ବମୁଦ୍ଵାପୟତୁ୍ୟଜ୍ଞାସ୍ନାଦୁକ୍ଥବିଦ୍ଵୀରସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟତୁ୍ୟକ୍ଥସ୍ୟ
ସାୟୁଜ୍ୟଂ ସଲୋକତାଂ ଜୟତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧॥

ୟଜୁଃ ପ୍ରାଣୋ ବୈ ଯଜୁଃ ପ୍ରାଣୋ ହୀମାନି ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ଯୁଜ୍ୟନ୍ତେ ଯୁଜ୍ୟନ୍ତେ ହାସ୍ତୈ ସର୍ବାଣି
ଭୂତାନି ଶ୍ରେଷ୍ଠାୟ ଯଜୁଷଃ ସାୟୁଜ୍ୟଂ ସଲୋକତାଂ ଜୟତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୨॥

ସାମ ପ୍ରାଣୋ ବୈ ସାମ ପ୍ରାଣୋ ହୀମାନି ସର୍ବାଣି ଭୂତାନି ସମ୍ୟଞ୍ଚି ସମ୍ୟଞ୍ଚି ହାସ୍ତୈ ସର୍ବାଣି
ଭୂତାନି ଶ୍ରେଷ୍ଠାୟ କଳ୍ପନ୍ତେ ସାମ୍ନଃ ସାୟୁଜ୍ୟଂ ସଲୋକତାଂ ଜୟତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୩॥

କ୍ଷତ୍ରଂ ପ୍ରାଣୋ ବୈ କ୍ଷତ୍ରଂ ହି ତ୍ରାୟତେ ହୈନଂ ପ୍ରାଣଃ କ୍ଷଣିତୋଃ ପ୍ରକ୍ଷତ୍ରମତ୍ରମାପ୍ନୋତି
କ୍ଷତ୍ରସ୍ୟ ସାୟୁଜ୍ୟଂ ସଲୋକତାଂ ଜୟତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୪॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ତ୍ରୟୋଦଶଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଭୂମିରକ୍ତରିକ୍ଷଂ ଦୈର୍ଘ୍ୟାରିତ୍ୟଶ୍ଚାବକ୍ଷରାଣ୍ୟଶ୍ଚାକ୍ଷରଃ ହ ବା ଏକଂ ଗାୟତ୍ରେୟଂ ପଦମେତଦ୍ ହୈବାସ୍ୟା
ଏତସ୍ମିନ୍ ଯାବଦେଷୁ ତ୍ରିଷୁ ଲୋକେଷୁ ତାବଦ୍ ଜୟତି ଯୋଃସ୍ୟା ଏତଦେବଂ ପଦଂ ବେଦ ॥ ୧॥

ଉଚ୍ଚୋ ଯଜୁଃଷି ସାମାନୀତ୍ୟଶ୍ଚାବକ୍ଷରାଣ୍ୟଶ୍ଚାକ୍ଷରଃ ହ ବା ଏକଂ ଗାୟତ୍ରେୟଂ ପଦମେତଦ୍ ହୈବାସ୍ୟା
ଏତସ୍ମିନ୍ ଯାବତୀୟଂ ତ୍ରୟୀ ବିଦ୍ୟା ତାବଦ୍ ଜୟତି ଯୋଃସ୍ୟା ଏତଦେବଂ ପଦଂ ବେଦ ॥ ୨॥

ପ୍ରାଣୋଽପାନୋ ବ୍ୟାନ ଇତ୍ୟଶ୍ଚାବକ୍ଷରାଣ୍ୟଶ୍ଚାକ୍ଷରଃ ହ ବା ଏକଂ ଗାୟତ୍ରେୟଂ ପଦମେତଦ୍ ହୈବାସ୍ୟା
ଏତସ୍ମିନ୍ ଯାବଦିଦଂ ପ୍ରାଣି ତାବଦ୍ ଜୟତି ଯୋଃସ୍ୟା ଏତଦେବଂ ପଦଂ ବେଦାଧ୍ୟାସ୍ୟା ଏତଦେବ
ତୁରୀୟଂ ଦର୍ଶତଂ ପଦଂ ପରୋରଜା ଯୁ ଏଷ ତପତି ଯଦ୍ଦୈ ଚତୁର୍ଥଂ ତତ୍ତୁରୀୟଂ ଦର୍ଶତଂ ପଦମିତି
ଦଦୃଶ ଇବ ହ୍ୟେଷ ପରୋରଜା ଇତି ସର୍ବମ୍ ହ୍ୟେବୈଷ ରଜ ଉପର୍ଯ୍ୟୁପରି ତପତ୍ୟେବଂ
ହୈବ ଶ୍ରିୟା ଯୁଶସା ତପତି ଯୋଃସ୍ୟା ଏତଦେବଂ ପଦଂ ବେଦ ॥ ୩॥

ସୈଷା ଗାୟତ୍ରେୟତସ୍ତ୍ରିଂସୁରୀୟେ ଦର୍ଶତେ ପଦେ ପରୋରଜସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ତଦ୍ଦୈ ତସ୍ରତ୍ୟେ
ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ଚକ୍ଷୁର୍ବୈ ସତ୍ୟଂ ଚକ୍ଷୁର୍ହି ବୈ ସତ୍ୟଂ ତସ୍ମାଦ୍ୟଦିଦାନୀଂ ଦୈ
ବିବଦମାନାବେୟାତାମହମଦର୍ଶମହମଶ୍ରୈଷମିତି ଯୁ ଏବ ଏବଂ ବ୍ରୁୟାଦହମଦର୍ଶମିତି ତସ୍ମା ଏବ
ଶ୍ରବଧ୍ୟାମ ତଦ୍ଦୈ ତସ୍ରତ୍ୟଂ ବଲେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ ପ୍ରାଣୋ ବୈ ବଲଂ ତତ୍-ପ୍ରାଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଂ
ତସ୍ମାଦାଦୁର୍ବଲଂ ସତ୍ୟାଦୋଗୀୟ ଇତ୍ୟେବମ୍ବେଷା ଗାୟତ୍ର୍ୟଧ୍ୟାତୁଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ସା ହୈଷା
ଗୟାଂସ୍ତତ୍ରେ ପ୍ରାଣା ବୈ ଗୟାସ୍ତତ୍-ପ୍ରାଣାଂସ୍ତତ୍ରେ ତଦ୍ୟଦ୍-ଗୟାଂସ୍ତତ୍ରେ ତସ୍ମାଦ୍-ଗାୟତ୍ରୀ ନାମ
ସ ଯାମେବାମୁଂ ସାବିତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରାହୈଷୈବ ସା ସ ଯସ୍ମା ଅନ୍ତାହ ତସ୍ୟ ପ୍ରାଣାଂସ୍ତାୟତେ ॥ ୪॥

ତାଂ ହୈତାମେକେ ସାବିତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରୁଷ୍ଟୁଭମନ୍ତ୍ରାଦୁର୍ବାଗନ୍ତୁଷ୍ଟୁବେତଦ୍ବୀଚମନ୍ତ୍ରୁବ୍ରୁମ
ଇତି ନ ତଥା କୁର୍ଯ୍ୟାଦ୍-ଗାୟତ୍ରୀମେବ ସାବିତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରୁବ୍ରୁୟାଦ୍ୟଦିହ ବା ଅପ୍ୟେବଂବିଦ୍ବହିବ
ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣାତି ନ ହୈବ ତଦ୍-ଗାୟତ୍ର୍ୟା ଏକଂଚନ ପଦଂ ପ୍ରତି ॥ ୫॥

ସ ଯ ଇମାଂ ସ୍ତ୍ରୀଂ ଲୋକାନଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାନ୍ ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣୀୟାନ୍ତୋଽସ୍ୟ । ଏତତ୍-ପ୍ରଥମଂ ପଦମାପୁଷ୍ପାଦଥ
ୟାବତୀୟଂ ତ୍ରୟୀ ବିଦ୍ୟା ଯସ୍ତାବତ୍-ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣୀୟାନ୍ତୋଽସ୍ୟ । ଏତଦ୍ବିତୀୟଂ ପଦମାପୁଷ୍ପାଦଥ
ୟାବଦିଦଂ ପ୍ରାଣି ଯସ୍ତାବତ୍-ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣୀୟାନ୍ତୋଽସ୍ୟ । ଏତତ୍ତୃତୀୟଂ ପଦମାପୁଷ୍ପାଦଥାସ୍ୟ ।
ଏତଦେବ ତୁରୀୟଂ ଦର୍ଶତଂ ପଦଂ ପରୋରଜା ଯ ଏଷ ତପତି ନୈବ କେନଚନାପ୍ୟଂ କୁତ ଉ
ଏତାବତ୍-ପ୍ରତିଗୃହ୍ଣୀୟାତ୍ ॥ ୭॥

ତସ୍ୟା ଉପସ୍ଥାନଂ ଗାୟତ୍ରୀସ୍ୟେକପଦୀ ଦ୍ବିପଦୀ ତ୍ରିପଦୀ ଚତୁଷ୍ପଦ୍ୟପଦସ୍ତି ନହି ପଦ୍ୟସ୍ତେ ।
ନମସ୍ତେ ତୁରୀୟାୟ ଦର୍ଶତାୟ ପଦାୟ ପରୋରଜସ୍ତେଽସାବଦୋ ମା
ପ୍ରାପଦିତି ଯଂ ଦ୍ବିଷ୍ୟାଦସାବସ୍ତୈ କାମୋ ମା ସମୃଦ୍ଧୀତି ବା ନ ହୈବାସ୍ତୈ ସ
କାମଃ ସମୃଦ୍ଧ୍ୟତେ ଯସ୍ମା ଏବମୁପତିଷ୍ଠତେଽହମଦଃ ପ୍ରାପମିତି ବା ॥ ୭॥

ଏତଞ୍ଚ ବୈ ତଞ୍ଜନକୋ ବୈଦେହୋ ବୁଡିଲମାଶ୍ବତରାଶ୍ବିମୁବାଚ ଯନ୍ମୁ ହୋ ତଦ୍-ଗାୟତ୍ରୀବିଦବ୍ରୁଥା
ଅଥ କଥଂ ହସ୍ତୀଭୂତୋ ବହସୀତି ମୁଖଂ ହ୍ୟସ୍ୟାଃ ସମ୍ରାଶ୍-ନ ବିଦାଂଚକାରେତି ହୋବାଚ ତସ୍ୟା
ଅଗ୍ନିରେବ ମୁଖଂ ଯଦି ହ ବା ଅପି ବହିବାଗ୍ନାବଭ୍ୟାଦଧତି ସର୍ବମେବ ତସ୍ମାଦହତ୍ୟେବଂ
ହୈବୈବଂବିଦ୍ୟାଦ୍ୟପି ବହିବ ପାପଂ କୁରୁତେ ସର୍ବମେବ ତସ୍ମାଦ୍ଭାୟ ଶୁଦ୍ଧଃ
ପୂତୋଽଜରୋଽମୃତଃ ସଂଭବତି ॥ ୮॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟୋଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ପଞ୍ଚଦଶଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ହିରଣ୍ମୟେନ ପାତ୍ରେଣ ସତ୍ୟସ୍ୟାପିହିତଂ ମୁଖଂ ।
ତତ୍ତ୍ଵଂ ପୁଷ୍ପନ୍ନପାବୁଶୁ ସତ୍ୟଧର୍ମାୟ ଦୃଷ୍ଟୟେ ।
ପୁଷ୍ପନ୍ନେକର୍ଷେ ଯମ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରାଜାପତ୍ୟ ବ୍ୟୁହ ରଶ୍ମୀନ୍ସମୁହ ତେଜୋ ଯତ୍ତେ
ରୂପଂ କଲ୍ୟାଣତମଂ ତତ୍ତ୍ଵେ ପଶ୍ୟାମି ।
ୟୋଃସାବସୌ ପୁରୁଷଃ ସୋଃହମସ୍ମି ।
ବାୟୁରନିଲମମୃତମଥେଦଂ ଭସ୍ମାତ୍ତଃ ଶରୀରମ୍ ।
ଓଁ କ୍ରତୋ ସ୍ଥର କୃତଃ ସ୍ଥର କ୍ରତୋ ସ୍ଥର କୃତଃ ସ୍ଥର ।
ଅଗ୍ନେ ନୟ ସୁପଥା ରାୟେ ଅସ୍ମାନ୍-ବିଶ୍ଵାନି ଦେବ ବୟୁନାନି ବିଦ୍ଵାନ୍ ।
ୟୁୟୋଧ୍ୟସ୍ତଦ୍ଭୁରାଶମେନୋ ଭୂୟିଷ୍ୟାଂ ତେ ନମ-ଭକ୍ତିଂ ବିଧେମ ॥ ୧॥

॥ ଇତି ପଞ୍ଚମାଧ୍ୟାୟେ ପଞ୍ଚଦଶଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଇତି ବୃହଦାରଣ୍ୟକୋପନିଷଦି ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଅଥ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଅଥ ପ୍ରଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଓଁ । ଯୋ ବୈ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ଚ ଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ଚ ବେଦ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଶ୍ଚ ଶ୍ରେଷ୍ଠଶ୍ଚ ସ୍ୱାନାଂ ଭବତି
ପ୍ରାଣୋ ବୈ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଶ୍ଚ ଶ୍ରେଷ୍ଠଶ୍ଚ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଶ୍ଚ ଶ୍ରେଷ୍ଠଶ୍ଚ ସ୍ୱାନାଂ ଭବତ୍ୟପି ଚ ଯେଷାଂ
ବୁଭୁକ୍ଷତି ଯଃ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧॥

ଯୋ ହ ବୈ ବସିଷ୍ଠାଂ ବେଦ ବସିଷ୍ଠଃ ସ୍ୱାନାଂ ଭବତି ବାଗ୍ନୈ ବସିଷ୍ଠା
ବସିଷ୍ଠଃ ସ୍ୱାନାଂ ଭବତ୍ୟପି ଚ ଯେଷାଂ ବୁଭୁକ୍ଷତି ଯଃ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୨॥

ଯୋ ହ ବୈ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ ବେଦ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି ସମେ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି ଦୁର୍ଗେ
ଚକ୍ଷୁର୍ବୈ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଚକ୍ଷୁଷା ହି ସମେ ଚ ଦୁର୍ଗେ ଚ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି
ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି ସମେ ପ୍ରତିତିଷ୍ଠତି ଦୁର୍ଗେ ଯଃ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୩॥

ଯୋ ହ ବୈ ସଂପଦଂ ବେଦ ସଂ ହାସ୍ତୈ ପଦ୍ୟତେ ଯଂ କାମଂ କାମୟତେ
ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ବୈ ସଂପଚ୍ଛୋତ୍ରେ ହୀମେ ସର୍ବେ ବେଦା ଅଭିସଂପନ୍ନାଃ ସଂ
ହାସ୍ତୈ ପଦ୍ୟତେ ଯଂ କାମଂ କାମୟତେ ଯଃ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୪॥

ଯୋ ହ ବା ଆୟତନଂ ବେଦାୟତନଂ ସ୍ୱାନାଂ ଭବତ୍ୟାୟତନଂ ଜନାନାଂ
ମନୋ ବା ଆୟତନମାୟତନଂ ସ୍ୱାନାଂ ଭବତ୍ୟାୟତନଂ ଜନାନାଂ ଯଃ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୫॥

ଯୋ ହ ବୈ ପ୍ରଜାତିଂ ବେଦ ପ୍ରଜାୟତେ ହ ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭୀ ରେତୋ ବୈ ପ୍ରଜାତିଃ
ପ୍ରଜାୟତେ ହ ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିର୍ଯଂ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୬॥

ତେ ହେମେ ପ୍ରାଣା ଅହଂଶ୍ରେୟସେ ବିବଦମାନା ବ୍ରହ୍ମ ଜଗ୍ନୁସ୍ତଜ୍ଞୋରୁଃ କୋ ନୋ ବସିଷ୍ଠ ଇତି
ତଜ୍ଞୋବାଚ ଯୁସ୍ମିନ୍ ଉକ୍ରାନ୍ତ ଇଦଂ ଶରୀରଂ ପାପୀୟୋ ମନ୍ୟତେ ସ ବୋ ବସିଷ୍ଠ ଇତି ॥ ୭॥

ବାଗ୍-ହୋଇକ୍ରାମ ସ୍ତା ସଂବସ୍ତରଂ ପ୍ରୋଷ୍ୟାଗତ୍ୟୋବାଚ କଥମଶକତ ମଦୃତେ ଜୀବିତୁମିତି ତେ
ହୋରୁର୍ଯ୍ୟଥା କଳା ଅବଦନ୍ତୋ ବାଚା ପ୍ରାଣନ୍ତଃ ପ୍ରାଣେନ ପଶ୍ୟନ୍ତଶ୍ଚକ୍ଷୁଷା ଶୃଣ୍ଵନ୍ତଃ ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ
ବିଦ୍ବାଃ ସୋ ମନସା ପ୍ରଜାୟମାନା ରେତସ୍ତୈବମଜୀବିଷ୍ଣୋତି ପ୍ରବିବେଶ ହ ବାକ୍ ।। ୮।।

ଚକ୍ଷୁର୍ହୋଇକ୍ରାମ ତସ୍ତ୍ରଂବସ୍ତରଂ ପ୍ରୋଷ୍ୟାଗତ୍ୟୋବାଚ କଥମଶକତ ମଦୃତେ ଜୀବିତୁମିତି ତେ
ହୋରୁର୍ଯ୍ୟଥାଃ ଅପଶ୍ୟନ୍ତଶ୍ଚକ୍ଷୁଷା ପ୍ରାଣନ୍ତଃ ପ୍ରାଣେନ ବଦନ୍ତୋ ବାଚା ଶୃଣ୍ଵନ୍ତଃ ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ
ବିଦ୍ବାଃ ସୋ ମନସା ପ୍ରଜାୟମାନା ରେତସ୍ତୈବମଜୀବିଷ୍ଣୋତି ପ୍ରବିବେଶ ହ ଚକ୍ଷୁଃ ।। ୯।।

ଶ୍ରୋତ୍ରଃ ହୋଇକ୍ରାମ ତସ୍ତ୍ରଂବସ୍ତରଂ ପ୍ରୋଷ୍ୟାଗତ୍ୟୋବାଚ କଥମଶକତ ମଦୃତେ ଜୀବିତୁମିତି ତେ
ହୋରୁର୍ଯ୍ୟଥା ବଧିରା ଅଶୃଣ୍ଵନ୍ତଃ ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ପ୍ରାଣନ୍ତଃ ପ୍ରାଣେନ ବଦନ୍ତୋ ବାଚା ପଶ୍ୟନ୍ତଶ୍ଚକ୍ଷୁଷା
ବିଦ୍ବାଃ ସୋ ମନସା ପ୍ରଜାୟମାନା ରେତସ୍ତୈବମଜୀବିଷ୍ଣୋତି ପ୍ରବିବେଶ ହ ଶ୍ରୋତ୍ରମ୍ ।। ୧୦।।

ମନୋ ହୋଇକ୍ରାମ ତସ୍ତ୍ରଂବସ୍ତରଂ ପ୍ରୋଷ୍ୟାଗତ୍ୟୋବାଚ କଥମଶକତ ମଦୃତେ ଜୀବିତୁମିତି ତେ
ହୋରୁର୍ଯ୍ୟଥା ମୁରା ଅବିଦ୍ବାଃ ସୋ ମନସା ପ୍ରାଣନ୍ତଃ ପ୍ରାଣେନ ବଦନ୍ତୋ ବାଚା ପଶ୍ୟନ୍ତଶ୍ଚକ୍ଷୁଷା ଶୃଣ୍ଵନ୍ତଃ
ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ପ୍ରଜାୟମାନା ରେତସ୍ତୈବମଜୀବିଷ୍ଣୋତି ପ୍ରବିବେଶ ହ ମନଃ ।। ୧୧।।

ରେତୋ ହୋଇକ୍ରାମ ତସ୍ତ୍ରଂବସ୍ତରଂ ପ୍ରୋଷ୍ୟାଗତ୍ୟୋବାଚ କଥମଶକତ ମଦୃତେ ଜୀବିତୁମିତି ତେ
ହୋରୁର୍ଯ୍ୟଥା କ୍ଳୀବା ଅପ୍ରଜାୟମାନା ରେତସା ପ୍ରାଣନ୍ତଃ ପ୍ରାଣେନ ବଦନ୍ତୋ ବାଚା ପଶ୍ୟନ୍ତଶ୍ଚକ୍ଷୁଷା
ଶୃଣ୍ଵନ୍ତଃ ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ବିଦ୍ବାଃ ସୋ ମନସ୍ତୈବମଜୀବିଷ୍ଣୋତି ପ୍ରବିବେଶ ହ ରେତଃ ।। ୧୨।।

ଅଥ ହ ପ୍ରାଣ ଉକ୍ରମିଷ୍ୟନ୍ୟଥା ମହାସୁହୟଃ ସୈନ୍ଧବଃ ପତ୍ନୀଶଶଙ୍କୁନ୍ ସଂବୃହେଦେବଃ
ହୈବେମାନ୍ ପ୍ରାଣାନ୍ ସଂବବର୍ହ ତେ ହୋରୁର୍ମା ଭଗବ ଉକ୍ରମୀନ୍ ବୈ ଶକ୍ଷ୍ୟାମସ୍ମଦୃତେ
ଜୀବିତୁମିତି ତସ୍ୟେମ ମେ ବଲିଂ କୁରୁତେତି ତଥେତି ।। ୧୩।।

ସା ହ ବାଗୁବାଚ ଯଦ୍ବା ଅହଂ ବସିଷ୍ଠାଃସ୍ମି ତ୍ବଂ ତଦ୍ବସିଷ୍ଠୋଃସୀତି ଯଦ୍ବା ଅହଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାସ୍ମି ତ୍ବଂ
ତତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠୋଃସୀତି ଚକ୍ଷୁର୍ଯଦ୍ବା ଅହଂ ସଂପଦସ୍ମି ତ୍ବଂ ତସ୍ରଂପଦସୀତି ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଯଦ୍ବା
ଅହମାୟତନମସ୍ମି ତ୍ବଂ ତଦାୟତନମସୀତି ମନୋ ଯଦ୍ବା ଅହଂ ପ୍ରଜାତିରସ୍ମି ତ୍ବଂ ତତ୍-ପ୍ରଜାତିରସୀତି
ରେତସ୍ତସ୍ୟେଽ ମେ କିମନ୍ନଂ କିଂ ବାସ ଇତି ଯଦିଦଂ କିଂଚା ଶୃଭ୍ୟ ଆ କୃମିଭ୍ୟ ଆ
କୀଟପତଙ୍ଗେଭ୍ୟସ୍ତତ୍ତ୍ବେନୁମାପୋ ବାସ ଇତି ନ ହ ବା ଅସ୍ୟାନନ୍ନଂ ଜଞ୍ଜଂ ଭବତି ନାନନ୍ନଂ
ପୁରିଗୃହୀତଂ ଯ ଂଏବମେତଦନସ୍ୟାନ୍ନଂ ବେଦ ତଦ୍ୱିଦ୍ବାଂସଃ ଶ୍ରୋତ୍ରିୟା ଅଶିଷ୍ୟନ୍ତି
ଆଚାମନ୍ତ୍ୟଶିତ୍ୱାଚାମନ୍ତ୍ୟେତମେବ ତଦନମନଗ୍ନଂ କୁର୍ବନ୍ତୋ ମନ୍ୟନ୍ତେ ।। ୧୪।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ପ୍ରଥମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଅଥ ଦ୍ୱିତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

ଶ୍ୱେତକେତୁର୍ହ ବା ଆରୁଣେୟଃ ପଞ୍ଚାଲାନାଂ ପରିଷଦମାଜଗାମ ସ ଆଜଗାମ
ଜୈବଲିଂ ପ୍ରବାହଣଂ ପରିଚାରୟମାଣଂ ତମୁଦୀକ୍ଷ୍ୟାଭ୍ୟୁବାଦ କୁମାରାଣା ଇତି
ସ ଭୋଃ ୩ ଇତି ପ୍ରତିଶୁଶ୍ରାବାନ୍ନୁଶିଷ୍ଟୋଽନ୍ୱସି ପିତ୍ରେତ୍ୟାମିତି ହୋବାଚ ।। ୧।।

ବେଢ଼ା ଯଥେମାଃ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରୟତ୍ୟା ବିପ୍ରତିପଦ୍ୟନ୍ତାଣା ଇତି ନେତି ହୋବାଚ ବେଢ଼ୋ ଯଥେମଂ
ଲୋକଂ ପୁନରାପଦ୍ୟନ୍ତାଣା ଇତି ନେତି ହୈବୋବାଚ ବେଢ଼ୋ ଯଥାସୌ ଲୋକ ଏବଂ ବହୁଭିଃ ପୁନଃ
ପୁନଃ ପ୍ରୟଦ୍-ଭିର୍ନ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣତାଣା ଇତି ନେତି ହୈବୋବାଚ ବେଢ଼ୋ ଯତିଥ୍ୟାମାହୁତ୍ୟାଂ
ହୁତାୟାମାପଃ ପୁରୁଷବାଚୋ ଭୂତ୍ୱା ସମୁଦ୍ଭାୟ ବଦନ୍ତୀଣା ଇତି ନେତି ହୈବୋବାଚ ବେଢ଼ୋ
ଦେବୟାନସ୍ୟ ବା ପଥଃ ପ୍ରତିପଦଂ ପିତୃୟାଶସ୍ୟ ବା ଯଜ୍ଞତ୍ୱା ଦେବୟାନଂ ବା ପଞ୍ଚାନଂ ପ୍ରତିପଦ୍ୟନ୍ତେ
ପିତୃୟାଶଂ ବାପି ହି ନ ଋଷେର୍ବଚଃ ଶୁଚମ୍ ।
ଦ୍ୱେ ସୃତୀ ଅଶୃଣବଂ ପିତୃଶାମହଂ ଦେବାନାମୁତ ମର୍ତ୍ୟାନାମ୍ ।
ତାଭ୍ୟାମିଦଂ ବିଶ୍ୱମେଜସ୍ରମେତି ଯଦନ୍ତରା ପିତରଂ ମାତରଂ ଚେତି ନାହମତ ଏକଂଚନ
ବେଦେତି ହୋବାଚ ।। ୨।।

ଅଥୈନଂ ବସତ୍ୟୋପମନ୍ୟୁଂ ଚକ୍ରେନାଦୃତ୍ୟ ବସତିଂ କୁମାରଃ ପ୍ରଦୁଦ୍ରାବ ସ ଆଜଗାମ ପିତରଂ
ତଂ ହୋବାଚେତି ବାବ କିଲ ନୋ ଭବାନ୍ପୁରାନୁଶିଷ୍ଟାନବୋଚ ଇତି କଥଂ, ସୁମେଧ ଇତି ପଞ୍ଚି
ମା ପ୍ରଶ୍ନାନ୍ ରାଜନ୍ୟବନ୍ଧୁରପ୍ରାକ୍ଷୀଉତୋ ନୈକଂଚନ ବେଦେତି କତମେ ତ ଇତୀମ ଇତି ହ
ପ୍ରତୀକାନ୍ୟଦାଜହାର ।। ୩।।

ସ ହୋବାଚ ତଥା ନୟ୍ମଂ ତାତ ଜାନୀଥା ଯଥା ଯଦହଂ କିଂଚ ବେଦ ସର୍ବମହଂ ତତ୍ତୁଭ୍ୟମବୋଚଂ
ପ୍ରେହି ତୁ ତତ୍ର ପ୍ରତୀତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟଂ ବସ୍ତ୍ୟାବ ଇତି ଭବାନେବ ଗଚ୍ଛତ୍ସିତି ସ ଆଜଗାମ ଗୌତମୋ ଯତ୍ର
ପ୍ରବାହଶସ୍ୟ ଜୈବଲେରାସ ତସ୍ମା ଆସନମାଦୃତ୍ୟୋଦକମହାରୟାଂଚକାରାଥ ହାସ୍ତା ଅର୍ଘ୍ୟଂ ଚକାର
ତଂ ହୋବାଚ ବରଂ ଭଗବତେ ଗୌତମାୟ ଦଦ୍ମୁ ଇତି ।। ୪।।

ସ ହୋବାଚ ପ୍ରତିଜ୍ଞାତୋ ମ ଏଷ ବରୋ ଯାଂ ତୁ କୁମାରସ୍ୟାନ୍ତେ
ବାଚମଭାଷଥାସ୍ତାଂ ମେ ବ୍ରୁହୀତି ।। ୫।।

ସ ହୋବାଚ ଦୈବେଷୁ ବୈ ଗୌତମ ତଦ୍ବରେଷୁ ମାନୁଷାଣାଂ ବ୍ରୁହୀତି ।। ୬।।

ସ ହୋବାଚ ବିଜ୍ଞାୟତେ ହାସ୍ତି ହିରଣ୍ୟସ୍ୟାପାଞ୍ଚଂ ଗୋଅଶ୍ୱାନାଂ ଦାସୀନାଂ ପ୍ରବାରାଣାଂ
ପରିଧାନସ୍ୟ ମା ନୋ ଭବାନ୍ନହୋରନନ୍ତସ୍ୟାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତସ୍ୟାଭ୍ୟବଦାନୋଭୂଦିତି ।
ସ ବୈ ଗୌତମ ତୀର୍ଥେନେଚ୍ଛାସା ଇତ୍ୟୁପୈମ୍ୟହଂ ଭବନ୍ତମିତି ବାଚା ହ ସ୍ତୈବ ପୂର୍ବ ଉପୟନ୍ତି
ସ ହୋପାୟନକୀର୍ତ୍ତ୍ୟୋବାସ ।। ୭।।

ସ ହୋବାଚ ତଥା ନୟ୍ମଂ ଗୌତମ ମାଂପରାଧାସ୍ତବ ଚ ପିତାମହା ଯଥେୟଂ
ବିଦ୍ୟେତଃ ପୂର୍ବଂ ନ କସ୍ମିଂଶ୍ଚନ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଉବାସ ତାଂ ତ୍ୱହଂ ତୁଭ୍ୟଂ
ବକ୍ଷ୍ୟାମି କୋ ହି ତ୍ୱୈବଂ ବ୍ରୁବନ୍ତମର୍ହତି ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାତୁମିତି ।। ୮।।

ଅସୌ ବୈ ଲୋକୋଽଗ୍ନିଗୌତମ ତସ୍ୟାଦିତ୍ୟ ଏବ ସମିଦ୍ରଶ୍ଚୟୋ
ଧୂମୋଽହରର୍ଚିର୍ଦିଶୋଽଙ୍ଗାରା ଅବାନ୍ତରଦିଶୋ ବିସ୍ମୁଲିଙ୍ଗାସ୍ତସ୍ମିନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ
ଦେବାଃ ଶ୍ରଦ୍ଧାଂ ଜୁହ୍ୱତି ତସ୍ୟା ଆହୁତ୍ୟୈ ସୋମୋ ରାଜା ସଂଭବତି ।। ୯।।

ପର୍ଜନ୍ୟା ବାଅଗ୍ନିଗୌତମ ତସ୍ୟ ସଂବସ୍ତର ଏବ ସମିଦଭ୍ରାଣି ଧୂମୋ
ବିଦ୍ୟୁଦର୍ଚ୍ଚିରଶନିରଙ୍ଗାରା ହ୍ରାଦୁନୟୋ ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗାସ୍ତସ୍ମିନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ
ଦେବାଃ ସୋମଃ ରାଜାନଂ ଜୁହ୍ବତି ତସ୍ୟା ଆହୁତ୍ୟେ ବୃଷ୍ଟିଃ ସଂଭବତି ।। ୧୦।।

ଅୟଂ ବୈ ଲୋକୋଽଗ୍ନିଗୌତମ ତସ୍ୟ ପୃଥିବ୍ୟେବ ସମିଦଗ୍ନିଧୂମୋ ରାତ୍ରିରର୍ଚ୍ଚିଷ୍ଟହମା
ଅଙ୍ଗାରା ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗାସ୍ତସ୍ମିନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ ଦେବା ବୃଷ୍ଟିଂ ଜୁହ୍ବତି ତସ୍ୟା
ଆହୁତ୍ୟା ଅନ୍ନଃ ସଂଭବତି ।। ୧୧।।

ପୁରୁଷୋ ବାଽଗ୍ନିଗୌତମ ତସ୍ୟ ବ୍ୟାଓମେବ ସମିଦ୍-ପ୍ରାଣୋ ଧୂମୋ
ବାଗର୍ଚ୍ଚିଷ୍ଟରଙ୍ଗାରାଃ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗାସ୍ତସ୍ମିନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ
ଦେବା ଅନ୍ନଂ ଜୁହ୍ବତି ତସ୍ୟା ଆହୁତ୍ୟେ ରେତଃ ସଂଭବତି ।। ୧୨।।

ୟୋଷା ବା ଆଗ୍ନିଗୌତମ ତସ୍ୟା ଉପସ୍ଥ ଏବ ସମିଲ୍ଲୋମାନି ଧୂମୋ ଯୋନିରର୍ଚ୍ଚିର୍ଯଦନ୍ତଃ କରୋତି
ତେଽଙ୍ଗାରା ଅଭିନୟା ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗାସ୍ତସ୍ମିନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ ଦେବା ରେତୋ ଜୁହ୍ବତି ତସ୍ୟା ଆହୁତ୍ୟେ
ପୁରୁଷଃ ସଂଭବତି ସ ଜୀବତି ଯାବଜ୍ଜୀବତ୍ୟଥ ଯଦା ମ୍ରିୟତେ ।। ୧୩।।

ଅଧୈନମଗ୍ନୟେ ହରନ୍ତି ତସ୍ୟାଗ୍ନିରେବାଗ୍ନିର୍ଭବତି ସମିସ୍ତମିଜୁମୋ ଧୂମୋଽର୍ଚ୍ଚିରର୍ଚ୍ଚିରଙ୍ଗାରା
ଅଙ୍ଗାରା ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗା ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗାସ୍ତସ୍ମିନ୍ନେତସ୍ମିନ୍ନଗ୍ନୌ ଦେବାଃ ପୁରୁଷଂ ଜୁହ୍ବତି ତସ୍ୟା ଆହୁତ୍ୟେ
ପୁରୁଷୋ ଭାସ୍ତ୍ରରବର୍ଣ୍ଣଃ ସଂଭବତି ।। ୧୪।।

ତେ ଯଃ ଏବମେତଦ୍ବିଦୁର୍ଯ୍ୟେ ଚାମୀ ଅରଣ୍ୟେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଃ ସତ୍ୟମୁପାସତେ
ତେଽର୍ଚ୍ଚିରଭିସମ୍ବରନ୍ତ୍ୟର୍ଚ୍ଚିଷୋଽହରନ୍ତୁ ଆପୂର୍ଯ୍ୟମାଣପକ୍ଷମାପୂର୍ଯ୍ୟମାଣପକ୍ଷାଦ୍ୟାନ୍‌ଷଶ୍ଚାସ୍ମାନ୍ନୁଦତ୍ତାଦିତ୍ୟ
ଏତି ମାସେଭ୍ୟୋ ଦେବଲୋକଂ ଦେବଲୋକାଦାଦିତ୍ୟମାଦିତ୍ୟାଦ୍ବୈଦ୍ୟତଂ ତାଦ୍ବୈଦ୍ୟତାନ୍‌ପୁରୁଷୋ
ମାନସ ଏତ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଲୋକାନ୍ ଗମୟତି ତେ ତେଷୁ ବ୍ରହ୍ମଲୋକେଷୁ ପରାଃ ପରାବତୋ ବସନ୍ତି
ତେଷାଂ ନ ପୁନରାବୃତ୍ତିଃ ।। ୧୫।।

ଅଥ ଯେ ଯଜ୍ଞେନ ଦାନେନ ତପସା ଲୋକାଞ୍ଜୟନ୍ତି ତେ ଧୂମ୍ରମଭିସଂଭବନ୍ତି ଧୂମ୍ରାଦ୍ରାତ୍ରିଃ,
 ରାତ୍ରେରପକ୍ଷୀୟମାଶପକ୍ଷମପକ୍ଷୀୟମାଶପକ୍ଷାଦ୍ୟାନ୍ ଷଷ୍ଠାସାନ୍ ଷଷ୍ଠାଦିତ୍ୟ ଏତି ମାସେଭ୍ୟଃ
 ପିତୃଲୋକଂ ପିତୃଲୋକାକ୍ଷୟଂ ତେ ଚନ୍ଦ୍ରଂ ପ୍ରାପ୍ୟାନ୍ ଉବନ୍ତି ତାଂସ୍ତ୍ରୁତ ଦେବା ଯଥା ସୋମଃ
 ରାଜାନମାପ୍ୟାୟସ୍ତ୍ୱାପକ୍ଷୀୟସ୍ତ୍ୱେତ୍ୟେବମେନାଂସ୍ତ୍ରୁତ ଭକ୍ଷୟନ୍ତି ତେଷାଂ ଯଦା
 ତପ୍ତୟିବୈତ୍ୟଥେମମେବାକାଶମଭିନିଷ୍ପଦ୍ୟନ୍ତ ଆକାଶାଦ୍ୱାୟଂ ବାୟୋର୍ବୃଷ୍ଟିଂ ବୃଷ୍ଟେଃ ପୃଥିବୀଂ ତେ
 ପୃଥିବୀଂ ପ୍ରାପ୍ୟାନ୍ ଉବନ୍ତି ତେ ପୁନଃ ପୁରୁଷାଗ୍ନୌ ହୃୟନ୍ତେ ତତୋ ଯୋଷାଗ୍ନୌ ଜାୟନ୍ତେ
 ଲୋକାନ୍ ପ୍ରତ୍ୟୁଦ୍ଭାୟିନସ୍ତ ଏବମେବାନୁପରିବର୍ତ୍ତନ୍ତେଽଥ ଯ ଏତୌ ପଞ୍ଚାନୌ ନ ବିଦୁସ୍ତେ କୀଟାଃ
 ପତଙ୍ଗା ଯଦିଦଂ ଦନ୍ଦଶୂକମ୍ ।। ୧୭।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ଦ୍ୱିତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଅଥ ତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

ସ ଯଃ କାମୟେତ ମହତ୍-ପ୍ରାପ୍ତ୍ୟୁପିତୁ୍ୟଦଗୟନ ଆପୂର୍ଣ୍ଣମାଶପକ୍ଷସ୍ୟ ପୁଣ୍ୟାହେ
 ଦ୍ୱାଦଶାହମୁପସଦ୍ଭୂତୀ ଭୂତ୍ୱୈତୁମ୍ବରେ କଂସେ ଚମସେ ବା ସର୍ବୌଷଧଂ ଫଳାନୀତି ସଂଭୃତ୍ୟ
 ପରିସମୁହ୍ୟ ପରିଲିପ୍ୟାଗ୍ନିମୁପସମାଧାୟ ପରିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣାବୃତାଜ୍ୟଂ ସଂସ୍କୃତ୍ୟ ପୁଂସା ନକ୍ଷତ୍ରେଶ
 ମନ୍ତ୍ରଂ ସଂନୀୟ ଭୂହୋତି ।

ୟାବନ୍ତୋ ଦେବାସ୍ତୁୟି ଜାତବେଦସ୍ତ୍ରୟିଞ୍ଚୋ ଘ୍ନନ୍ତି ପୁରୁଷସ୍ୟ କାମାନ୍ ।
 ତେଭ୍ୟୋଽହଂ ଭାଗଧେୟଂ ଭୂହୋମି ତେ ମା ତୃପ୍ତାଃ ସର୍ବୈଃ କାମୈସ୍ତ୍ରପୟନ୍ତୁ ସ୍ୱାହା ।
 ଯା ତିରଶ୍ଚୀ ନିପଦ୍ୟତେଽହଂ ବିଧରଣୀ ଇତି ।
 ତାଂ ତ୍ୱା ଘୃତସ୍ୟ ଧାରୟା ଯଜେ ସଂରାଧନୀମହଂ ସ୍ୱାହା ।। ୧।।

ଜ୍ୟେଷ୍ଠାୟ ସ୍ବାହା ଶ୍ରେଷ୍ଠାୟ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ପ୍ରାଣାୟ ସ୍ବାହା ବସିଷ୍ଠାୟେ
ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ବାତେ ସ୍ବାହା ପ୍ରତିଷ୍ଠାୟେ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ
ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ଚକ୍ଷୁଷେ ସ୍ବାହା ସଂପଦେ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ
ସଂପ୍ରବମବନୟତି ଶ୍ରୋତ୍ରାୟ ସ୍ବାହାଃଃୟତନାୟ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି
ମନସେ ସ୍ବାହା ପ୍ରଜାତ୍ୟେୟ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ରେତସେ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ
ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।। ୨।।

ଅଗ୍ନୟେ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
ସୋମାୟ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
ଭୂଃ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
ଭୁବଃ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
ସ୍ୱଃ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ୱଃ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
ବ୍ରହ୍ମଣେ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
କ୍ଷତ୍ରାୟ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
ଭୂତାୟ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
ଭବିଷ୍ୟତେ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
ବିଶ୍ୱାୟ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
ସର୍ବାୟ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।
ପ୍ରଜାପତୟେ ସ୍ବାହେତ୍ୟଗ୍ନୌ ହୁତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବମବନୟତି ।। ୩।।

ଅଥୈନମଭିମୃଗତି ଭ୍ରମଦସି ଜ୍ୱଳଦସି ପୂର୍ଣ୍ଣମସି ପ୍ରସ୍ରବ୍ଧମସ୍ୟେକସଭମସି ହିଂକୃତମସି
ହିଂକ୍ରିୟମାଶମସ୍ତ୍ୟାଦ୍-ଗୀଥମସ୍ତ୍ୟାଦ୍-ଗୀୟମାନମସି ଶ୍ରାବିତମସି ପ୍ରତ୍ୟାଶ୍ରାବିତମସ୍ୟାଦ୍ରେ ସଂଦୀପ୍ତମସି
ବିଭୂରସି ପ୍ରଭୂରସ୍ୟନ୍ନମସି ଜ୍ୟୋତିରସି ନିଧନମସି ସଂବର୍ଗୋଽସୀତି ।। ୪।।

ଅଥୈନମୁଦ୍ୟାଛତ୍ୟମଂ ସ୍ୟାମଂ ହି ତେ ମହି ସ ହି
ରାଜେଶାନୋଽପିପତିଃ ସ ମାଂ ରାଜେଶାନୋଽପିପତିଂ କରୋତିତି ॥ ୫॥

ଅଥୈନମାତାମତି ତସୁବିତୁର୍ବରେଣ୍ୟମ୍ ।
ମଧୁ ବାତା ଋତାୟତେ ମଧୁ କ୍ଷରନ୍ତି ସିନ୍ଧବଃ ।
ମାଧ୍ୱୀର୍ନଃ ସନ୍ତୋଷଧୀଃ । ଭୂଃ ସ୍ୱାହା । ଭର୍ଗୋ ଦେବସ୍ୟ ଧୀମହି ।
ମଧୁ ନକ୍ତମୁତୋଷସୋ ମଧୁମପାର୍ଯ୍ୟବଂ ରଜଃ ।
ମଧୁ ଦ୍ୟୌରସ୍ତୁ ନଃ ପିତା । ଭୁବଃ ସ୍ୱାହା । ଧିୟୋ ଯୋ ନଃ ପ୍ରଚୋଦୟାତ୍ ।
ମଧୁମାନୋ ବନସ୍ପତିର୍ମଧୁମାଁନା ଅସ୍ତୁ ସୂର୍ଯଃ ।
ମାଧ୍ୱୀର୍ଗାବୋ ଭବନ୍ତୁ ନଃ । ସ୍ୱଃ ସ୍ୱାହେତି ।
ସର୍ବାଂ ତ ସାବିତ୍ରୀମନ୍ତାହ ସର୍ବାଶ୍ଚ ମଧୁମତୀରହମେବେଦଂ ସର୍ବଂ ଭୂୟାସଂ ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ୱଃ
ସ୍ୱାହେତ୍ୟନ୍ତତ ଆତମ୍ୟ ପାଣୀ ପ୍ରକ୍ଷାଲ୍ୟ ଜଘନେନାଗ୍ନିଂ ପ୍ରାକ୍-ଶିରାଃ ସଂବିଶତି
ପ୍ରାତରାଦିତ୍ୟମୁପତିଷ୍ଠତେ ଦିଶାମେକପୁଣ୍ଡରୀକମସ୍ୟହଂ ମନୁଷ୍ୟାଣାମେକପୁଣ୍ଡରୀକଂ
ଭୂୟାସମିତି ଯଥେତମେତ୍ୟ ଜଘନେନାଗ୍ନିମାସୀନୋ ବଂଶଂ ଜପତି ॥ ୬॥

ତଂ ହୈତମୁଦ୍ଭାଲକ ଆରୁଣିର୍ବାଜସନେୟାୟ ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟାୟାନ୍ତେବାସିନ ଉକ୍ଳୋବାଚାପି
ୟ ଏନଂ ଶୁଷ୍କେ ସ୍ଥାଣୌ ନିଷିଞ୍ଚେଦ୍ଭାୟେରଞ୍ଜାଶାଃ ପ୍ରରୋହେୟୁଃ ପଲ୍ଲାଶାନୀତି ॥ ୭॥

ଏତମୁ ହୈବ ବାଜସନେୟୋ ଯାଜ୍ଞବଲ୍ଲ୍ୟୋ ମଧୁକାୟ ପୈଙ୍ଗ୍ୟାୟାନ୍ତେବାସିନ ଉକ୍ଳୋବାଚାପି
ୟ ଏନଂ ଶୁଷ୍କେ ସ୍ଥାଣୌ ନିଷିଞ୍ଚେଦ୍ଭାୟେରଞ୍ଜାଶାଃ ପ୍ରରୋହେୟୁଃ ପଲ୍ଲାଶାନୀତି ॥ ୮॥

ଏତମୁ ହୈବ ମଧୁକଃ ପୈଙ୍ଗ୍ୟଶୂଲାୟ ଭାଗବିଉୟେନ୍ତେବାସିନ ଉକ୍ଳୋବାଚାପି ଯ
ଏନଂ ଶୁଷ୍କେ ସ୍ଥାଣୌ ନିଷିଞ୍ଚେଦ୍ଭାୟେରଞ୍ଜାଶାଃ ପ୍ରରୋହେୟୁଃ ପଲ୍ଲାଶାନୀତି ॥ ୯॥

ଏତମୁ ହୈବ ରୂଲୋ ଭାଗବିଉର୍ଜାନକୟ ଆୟସ୍ତୁଶାୟାନ୍ତେବାସିନ ଉକ୍ଳୋବାଚାପି ଯ
ଏନଂ ଶୁଷ୍କେ ସ୍ଥାଣୌ ନିଷିଞ୍ଚେଦ୍ଭାୟେରଞ୍ଜାଶାଃ ପ୍ରରୋହେୟୁଃ ପଲ୍ଲାଶାନୀତି ॥ ୧୦॥

ଏତନ୍ମୁ ହୈବ ଜାନକିରାୟସ୍ମୁଣଃ ସତ୍ୟକାମାୟ ଜାବାଲାୟାନ୍ତେବାସିନ ଉକ୍ଳୋବାଚାପି
ୟ ଏନଂ ଶୁଷ୍କେ ସ୍ଥାଣୌ ନିଷିଞ୍ଜେଢ୍ଵାୟେରଞ୍ଜିତାଃ ପ୍ରରୋହେୟୁଃ ପଲ୍ଲାଶାନୀତି ।। ୧୧।।

ଏତନ୍ମୁ ହୈବ ସତ୍ୟକାମୋ ଜାବାଲୋଽନ୍ତେବାସିତ୍ୟ ଉକ୍ଳୋବାଚାପି ଯ ଏନଂ
ଶୁଷ୍କେ ସ୍ଥାଣୌ ନିଷିଞ୍ଜେଢ୍ଵାୟେରଞ୍ଜିତାଃ ପ୍ରରୋହେୟୁଃ ପଲ୍ଲାଶାନୀତି
ତମେତଂ ନାପୁତ୍ରାୟ ବାଂନନ୍ତେବାସିନେ ବା ବ୍ରୁୟାତ୍ ।। ୧୨।।

ଚତୁରୌଦୁମ୍ବରୋ ଭବତ୍ୟୌଦୁମ୍ବରଃ ସୁବ ଔଦୁମ୍ବରଶ୍ଚମସ ଔଦୁମ୍ବର ଇଧ୍ମ ଔଦୁମ୍ବରା ଉପମନ୍ଥନ୍ୟୌ
ଦଶ ଗ୍ରାମ୍ୟାଣି ଧାନ୍ୟାନି ଭବନ୍ତି ବ୍ରାହ୍ମିୟବାସ୍ତ୍ରିଲମାଷା ଅଶ୍ବପ୍ରିୟଙ୍ଗବୋ ଗୋଧୂମାଶ୍ଚ ମସୂରାଶ୍ଚ ଖଲ୍ଲାଶ୍ଚ
ଖଲକୁଲାଶ୍ଚ ତାନ୍ ପିଷ୍ଟାନ୍ଧଧନି ମଧୁନି ଘୃତ ଉପସିଞ୍ଜତ୍ୟାଜ୍ୟସ୍ୟ ଭୁହୋତି ।। ୧୩।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେତୃତୀୟଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଅଥ ଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

ଏବଂ ବୈ ଭୂତାନାଂ ପୃଥିବୀ ରସଃ ପୃଥିବ୍ୟା ଆପୋଽପାମୋଷଧୟ
ଓଷଧୀନାଂ ପୁଷ୍ପାଣି ପୁଷ୍ପାଣାଂ ଫଳାନି ଫଳାନାଂ ପୁରୁଷଃ ପୁରୁଷସ୍ୟ ରେତଃ ।। ୧।।

ସ ହ ପ୍ରଜାପତିରୀକ୍ଷାଂଚକ୍ରେ ହୃତ୍ତାସ୍ତୈ ପ୍ରତିଷ୍ଠାଂ କଳ୍ପୟାନ୍ନୀତି ସ ସ୍ତ୍ରିୟଂ ସସ୍ବଜେ
ତାଂ ସୃଷ୍ଟାଂଧ ଉପାସ୍ତ ତସ୍ମା ଚ୍ଚ୍ଚ୍ରିୟମଧ ଉପାସୀତ ସ ଏତଂ ପ୍ରାଞ୍ଜିଂ ଗ୍ରାବାଶମାତ୍ମନ
ଏବ ସମୁଦପାରୟତ୍ତେନୈନାମଭ୍ୟସୃଜତ୍ ।। ୨।।

ତସ୍ୟା ବେଦିରୂପସ୍ଥୋ ଲୋମାନି ବହିର୍ଘର୍ମାଧିଷବଶେ ସମିଜ୍ଞୋ ମଧ୍ୟତସ୍ତ୍ରୌ ମୁଷ୍ଟୌ ସ ଯାବାନ୍
ହ ବୈ ବାଜପେୟେନ ଯଜମାନସ୍ୟ ଲୋକୋ ଭବତି ତାବାନସ୍ୟ ଲୋକୋ ଭବତି ଯ ଏବଂ
ବିଦ୍ବାନଧୋପହାସଂ ଚରତ୍ୟାସାଂ ସ୍ବୀଶାଂ ସୁକୃତଂ ବୃତ୍-କ୍ଳେଂଥ ଯ ଇଦମବିଦ୍ବାନଧୋପହାସଂ
ଚରତ୍ୟାଂସ୍ୟ ସ୍ତ୍ରିୟଃ ସୁକୃତଂ ବୃଞ୍ଜିତେ ।। ୩।।

ଏତଦ୍ ସ୍ତୁ ବୈ ତଦ୍ବିଦ୍ବାନ୍ନୁଦାଲକ ଆରୁଣିରାହୈତଦ୍ ସ୍ତୁ ବୈ ତଦ୍ବିଦ୍ବାନ୍ନାକୋ ମୌଢ୍ଵଲ୍ୟ
ଆହୈତଦ୍ ସ୍ତୁ ବୈ ତଦ୍ବିଦ୍ବାନ୍-କୁମାରହାରିତ ଆହ ବହବୋ ମର୍ଯ୍ୟା ବ୍ରାହ୍ମଣାୟନା ନିରିନ୍ଦ୍ରିୟା
ବିସ୍ମୃତୋଽସ୍ମାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପ୍ରୟନ୍ତ୍ରି ଯ ଇଦମବିଦ୍ବାଃ ସୋଽଧୋପହାସଂ ଚରନ୍ତୀତି
ବହୁ ବା ଇଦଃ ସୁପ୍ରସ୍ୟ ବା ଜାଗ୍ରତୋ ବା ରେତଃ ସ୍ମରତି || ୪||

ତଦଭିମୃଶେଦନ୍ନୁ ବା ମନ୍ତ୍ରୟେତ ଯନ୍ତ୍ରେଽଦ୍ୟ ରେତଃ
ପୃଥିବୀମସ୍ମାଦ୍ବ୍ରାହ୍ମଣ୍ୟଦୋଷଧୀରପ୍ୟସରଦ୍ୟଦପଃ ।
ଇଦମହଂ ତଦ୍ରେତ ଆଦଦେ ପୁନର୍ମାମୈତିନ୍ଦ୍ରିୟଂ ପୁନସ୍ତେଜଃ ପୁନର୍ଭଗଃ ।
ପୁନରଗ୍ନିର୍ଯ୍ୟଷ୍ଟ୍ୟା ଯଥାସ୍ଥାନଂ କଳ୍ପନ୍ତାମିତ୍ୟନାମିକାଞ୍ଚୁଷ୍ଠ୍ୟାମାଦାୟାନ୍ତରେଣ
ସ୍ତନୌ ବା ଭୂବୌ ବା ନିମୃଜ୍ୟାତ୍ || ୫||

ଅଥ ଯଦ୍ୟଦକ ଆତ୍ମାନଂ ପଶ୍ୟେତ୍ତଦଭିମନ୍ତ୍ରୟେତ ମୟି ତେଜ
ଇନ୍ଦ୍ରିୟଂ ଯଶୋ ଦ୍ରବିଣଃ ସୁକୃତମିତି ଶ୍ରୀର୍ହ ବା ଏଷା ସ୍ତ୍ରୀଣାଂ
ୟନ୍ନଲୋଦ୍ବାସାସ୍ତସ୍ଥାନୁଲୋଦ୍ବାସସଂ ଯଶସ୍ବିନୀମଭିକ୍ରମ୍ୟୋପମନ୍ତ୍ରୟେତ || ୬||

ସା ଚେଦସ୍ତୈ ନ ଦଦ୍ୟାନ୍ନାମମେନାମବକ୍ରିଣୀୟାତ୍ ସା ଚେଦସ୍ତୈ ନୈବ
ଦଦ୍ୟାନ୍ନାମମେନାଂ ଯଷ୍ଟ୍ୟା ବା ପାଣିନା ବୋପହତ୍ୟାତିକ୍ରାମେଦିନ୍ଦ୍ରିୟେଣ
ତେ ଯଶସା ଯଶ ଆଦଦ ଇତ୍ୟୟଶା ଏବ ଭବତି || ୭||

ସା ଚେଦସ୍ତୈ ଦଦ୍ୟାଦିନ୍ଦ୍ରିୟେଣ ତେ ଯଶସା ଯଶ ଆଦଧାମୀତି ଯଶସ୍ବିନାବେବ ଭବତଃ || ୮||

ସ ଯାମିଚ୍ଛେନ୍ନାମୟେତ ମେତି ତସ୍ୟାମର୍ଥଂ ନିଷ୍ଟାୟ ମୁଖେନ ମୁଖଃ
ସଂଧାୟୋପସ୍ଥମସ୍ୟା ଅଭିମୃଶ୍ୟ ଜପେଦଙ୍ଗାଦଙ୍ଗାସ୍ତଂଭବସି ହୃଦୟାଦଧିଜାୟସେ ।
ସ ତୁମଙ୍ଗକଷାୟୋଽସି ଦିଗ୍ଭବିଜମିବ ମାଦୟେନାମମ୍ ମୟୀତି || ୯||

ଅଥ ଯାମିଚ୍ଛେନ୍ନ ଗର୍ଭଂ ଦଧୀତେତି ତସ୍ୟାମର୍ଥଂ ନିଷ୍ଟାୟ ମୁଖେନ ମୁଖଃ
ସଂଧାୟାଭିପ୍ରାଣ୍ୟାପାନ୍ୟାଦିନ୍ଦ୍ରିୟେଣ ତେ ରେତସା ରେତ ଆଦଦ ଇତ୍ୟରେତା ଏବ ଭବତି || ୧୦||

ଅଥ ଯୁମିଚ୍ଛେଦଧୀତେତି ତସ୍ୟାମର୍ଥଂ ନିଷ୍ଟାୟ ମୁଖେନ ମୁଖଃ

ସଂଧ୍ୟାୟାପାନ୍ୟାଭିପ୍ରାଣ୍ୟାଦିନ୍ଦ୍ରିୟେଣ ତେ ରେତସା ରେତ ଆଦଧାମୀତି ଗର୍ଭିଣ୍ୟେବ ଭବତି ।। ୧୧।।

ଅଥ ଯୁସ୍ୟ ଜାୟାୟୈ ଜାରଃ ସ୍ୟାତ୍ ଚେଦ୍ଵିଷ୍ୟାଦାମପାତ୍ରେନ୍ନିମୁପସମାଧାୟ ପ୍ରତିଲୋମଃ

ଶରବର୍ହିସ୍ତୀର୍ତ୍ତା ତସ୍ମିନ୍ନେତାଃ ଶରତ୍ଵଷ୍ଟୀଃ ପ୍ରତିଲୋମାଃ ସର୍ପିଷାଃକ୍ତା ଭୁବୁୟାନ୍ମମ ସମିଜ୍ଞେଃହୌଷୀଃ

ପ୍ରାଣାପାନୌ ତ ଆଦଦେଃସାବିତି ମମ ସମିଜ୍ଞେଃହୌଷୀଃ ପୁତ୍ରପଶୁଃସ୍ତ ଆଦଦେଃସାବିତି ମମ

ସମିଜ୍ଞେଃହୌଷୀରିଷ୍ଟାସ୍ତୁକୃତେ ତ ଆଦଦେଃସାବିତି ମମ ସମିଜ୍ଞେଃହୌଷୀରାଶାପରାକାଶୌ ତ

ଆଦଦେଃସାବିତି ସ ବା ଏଷ ନିରିନ୍ଦ୍ରିୟୋ ବିସ୍ତୁକୃତୋଽସ୍ମାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପ୍ରେତି ଯମେବଂବିଦ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣଃ

ଶପତି ।

ତସ୍ମାଦେବଂବିଚ୍ଛୋଦ୍ରିୟସ୍ୟ ଦାରେଣ ନୋପହାସମିଚ୍ଛେଦୁତ ହ୍ୟେବଂବିପୁରୋ ଭବତି ।। ୧୨।।

ଅଥ ଯୁସ୍ୟ ଜାୟାମାର୍ତବଂ ବିନେତ୍ର୍ୟହଂ କଂସେନ ପିବେଦହତବାସା

ନୈନାଂ ବୃଷଲୋ ନ ବୃଷଲ୍ୟପହନ୍ୟାତ୍ରିରାତ୍ରାନ୍ତ ଆପୁତ୍ୟ ବ୍ରୀହୀନବଘାତୟେତ୍ ।। ୧୩।।

ସ ଯ ଇଚ୍ଛେତ୍-ପୁତ୍ରୋ ମେ ଶୁକ୍ଳୋ ଜାୟେତ ବେଦମନୁବ୍ରୁବୀତ ସର୍ବମାୟୁରିୟାଦିତି

କ୍ଷୀରୌଦନଂ ପାରୟିତ୍ବା ସର୍ପିଷ୍ଠକ୍ତମଶ୍ନୀୟାତାମୀଶ୍ବରୌ ଜନୟିତବୈ ।। ୧୪।।

ଅଥ ଯ ଇଚ୍ଛେତ୍-ପୁତ୍ରୋ ମେ କପିଳଃ ପିଙ୍ଗଲୋ ଜାୟେତ ଦୌ ବେଦାବନୁବ୍ରୁବୀତ

ସର୍ବମାୟୁରିୟାଦିତି ଦଧ୍ୟୋଦନଂ ପାରୟିତ୍ବା ସର୍ପିଷ୍ଠକ୍ତମଶ୍ନୀୟାତାମୀଶ୍ବରୌ ଜନୟିତବୈ ।। ୧୫।।

ଅଥ ଯ ଇଚ୍ଛେତ୍-ପୁତ୍ରୋ ମେ ଶ୍ୟାମୋ ଲୋହିତାକ୍ଷୋ ଜାୟେତ ବ୍ରୀହେଦାନନୁବ୍ରୁବୀତ

ସର୍ବମାୟୁରିୟାଦିତ୍ୟଦୌଦନଂ ପାରୟିତ୍ବା ସର୍ପିଷ୍ଠକ୍ତମଶ୍ନୀୟାତାମୀଶ୍ବରୌ ଜନୟିତବୈ ।। ୧୬।।

ଅଥ ଯ ଇଚ୍ଛେଦ୍ଵହିତା ମେ ପଣ୍ଡିତା ଜାୟେତ ସର୍ବମାୟୁରିୟାଦିତି ତିଲୌଦନଂ

ପାରୟିତ୍ବା ସର୍ପିଷ୍ଠକ୍ତମଶ୍ନୀୟାତାମୀଶ୍ବରୌ ଜନୟିତବୈ ।। ୧୭।।

ଅଥ ଯ ଇଚ୍ଛେତ୍-ପୁତ୍ରୋ ମେ ପଶ୍ଵିତୋ ବିଗୀତଃ ସମିତିଂଗମଃ ଶୁଶ୍ରୁଷିତାଂ ବାତଂ ଭାଷିତା ଜାୟେତ
ସର୍ବାନ୍ନେଦାନନ୍ନୁବ୍ରୁବାତ ସର୍ବମାୟୁରିୟାଦିତି ମାଂସୌଦନଂ ପାଚୟିତ୍ବା ସର୍ପିଷ୍ଠକ୍ରମଶ୍ଚାୟତାମୀଶ୍ଵରୌ
ଜନୟିତବା ଔଷେଶ ବାର୍ଷଭେଶ ବା ।। ୧୮।।

ଅଥାଭିପ୍ରାତରେବ ସ୍ଥାଲୀପାକାବୃତାଜ୍ୟଂ ଚେଷ୍ଠିତ୍ବା ସ୍ଥାଲୀପାକସ୍ୟୋପଘାତଂ ଭୁହୋତ୍ୟଗ୍ନୟେ
ସ୍ଵାହାଂନୁମତୟେ ସ୍ଵାହା ଦେବାୟ ସବିତ୍ରେ ସତ୍ୟପ୍ରସବାୟ ସ୍ଵାହେତି ଦୁଦ୍ଵୋଜ୍ଵତ୍ୟ ପ୍ରାଶ୍ନାତି
ପ୍ରାଶ୍ୟେତରସ୍ୟାଃ ପ୍ରୟଜ୍ଞତି ପ୍ରକ୍ଷାଲ୍ୟ ପାଣୀ ଉଦପାତ୍ରଂ ପୂରୟିତ୍ବା ତେନୈନାଂ
ତ୍ରିରତ୍ନାଃଷତ୍ୟୁଷ୍ଠିଷ୍ଠାତୋ ବିଶ୍ଵାବସୋଂନ୍ୟାମିଚ୍ଛ ପ୍ରପୂର୍ବ୍ୟାଂସଂ ଜାୟାଂ ପତ୍ୟା ସହେତି ।। ୧୯।।

ଅଥୈନାମଭିପଦ୍ୟତେଂମୋଂହମସ୍ମି ସା ତ୍ଵଂ ସା ତ୍ଵମସ୍ୟମୋଂହଂ
ସାମାହମସ୍ମି ଋକ୍ଷଂ ଦ୍ୟୌରହଂ ପୃଥିବୀ ତ୍ଵଂ ତାବେହି ସଂରଭାବହୈ
ସହ ରେତୋ ଦଧାବହୈ ପୁଂସେ ପୁତ୍ରାୟ ବିଷୟ ଇତି ।। ୨୦।।

ଅଥାସ୍ୟା ଉରୁ ବିହାପୟତି ବିଜିହୀଥାଂ ଦ୍ୟାବାପୃଥିବୀ ଇତି ତସ୍ୟାମର୍ଥଂ ନିଷ୍ଠାୟ ମୁଖେନ ମୁଖଂ
ସଂଧାୟ ତ୍ରିରେନାମନୁଲୋମାନୁମାର୍ଷ୍ଠି ବିଷ୍ଠୟୈନିଂ କଳ୍ପୟତୁ ତ୍ଵଷ୍ଟା ରୂପାଣି ପିଂଶତୁ ।
ଆସିଞ୍ଚିତୁ ପ୍ରଜାପତିର୍ଧାତା ଗର୍ଭଂ ଦଧାତୁ ତେ ।
ଗର୍ଭଂ ଧେହି ସିନୀବାଲି ଗର୍ଭଂ ଧେହି ପୃଥୁଷ୍ଠକେ ।
ଗର୍ଭଂ ତେ ଆଶ୍ଵିନୌ ଦେବାବାଧତ୍ଵାଂ ପୁଷ୍କରସ୍ରଜୌ ।। ୨୧।।

ହିରଶ୍ଵୟୀ ଅରଣୀ ଯାଭ୍ୟାଂ ନିର୍ମଜ୍ଜତାମଶ୍ଵିନୌ ।
ତଂ ତେ ଗର୍ଭଂ ହବାମହେ ଦଶମେ ମାସି ସୁତୟେ ।
ୟଥାଂଶ୍ଵିଗର୍ଭା ପୃଥିବୀ ଯଥା ଦ୍ୟୌରିନ୍ଦ୍ରେଶ ଗର୍ଭଣୀ ।
ବାୟୁର୍ଦିଶାଂ ଯଥା ଗର୍ଭ ଏବଂ ଗର୍ଭଂ ଦଧାମି ତେଂସାବିତି ।। ୨୨।।

ସୋଷ୍ୟନ୍ତୀମଦ୍-ଭିରତ୍ଵାଃଷତି ଯଥା ବାୟୁଃ ପୁଷ୍କରିଣୀଂ ସମିଜ୍ଞୟତି ସର୍ବତଃ ।
ଏବା ତେ ଗର୍ଭ ଏଜତୁ ସହାବୈତୁ ଜରାୟୁଶା । ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ୟାୟଂ ବ୍ରଜଃ କୃତଃ ସାର୍ଗଲଃ ସପରିଶ୍ରୟଃ ।
ତମୀନ୍ଦ୍ର ନିର୍ଜହି ଗର୍ଭେଶ ସାବରାଂ ସହେତି ।। ୨୩।।

ଜାତେଽଗ୍ନିମୁପସମାଧାୟାଙ୍କ ଆଧାୟ କଂସେ ପୃଷଦାଜ୍ୟଂ ସଂନୀୟ
 ପୃଷଦାଜ୍ୟସ୍ୟୋପଘାତଂ ଭୁହୋତ୍ୟସ୍ମିନ୍ସହସ୍ରଂ ପୁଷ୍ୟାସମେଧମାନଃ ସ୍ବେ ଗୃହେ ।
 ଅସ୍ୟୋପସଂଦ୍ୟାଂ ମା ଛୈସ୍ରୀତ୍ ପ୍ରଜୟା ତ ପଶୁଭିଷ୍ଟ ସ୍ବାହା ।
 ମୟି ପ୍ରାଣାଂ ସ୍ତୁୟି ମନସା ଭୁହୋମି ସ୍ବାହା ।
 ଯଜ୍ଞର୍ମଣାଃତ୍ୟରୀରିତଂ ଯଦ୍ବା ନ୍ୟୁନମିହାକରମ୍ ।
 ଅଗ୍ନିଷ୍ଟସ୍ତ୍ରୈଷ୍ଟକୃଦ୍ଦିଦ୍ବାନ୍ସ୍ତ୍ରୈଷ୍ଟଂ ସୁହୃତଂ କରୋତୁ ନଃ ସ୍ବାହେତି ॥ ୨୪॥

ଅଥାସ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣଂ କର୍ଣ୍ଣମଭିନିଧାୟ ବାଗ୍ମାଗିତି ତ୍ରିରଥ ଦଧି ମଧୁ
 ଘୃତଂ ସଂନୀୟାନନ୍ତର୍ହିତେନ ଜାତରୂପେଣ ପ୍ରାଣୟତି ।
 ଭୂସ୍ତେ ଦଧାମି ଭୁବସ୍ତେ ଦଧାମି ସ୍ବସ୍ତେ ଦଧାମି ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ବଃ ସର୍ବଂ ତ୍ବୟି ଦଧାମୀତି ॥ ୨୫॥

ଅଥାସ୍ୟ ନାମ କରୋତି ବେଦୋଽସ୍ରୀତି ତଦସ୍ୟ ତଦ୍-ଗୁହ୍ୟମେବ ନାମ ଭବତି ॥ ୨୬॥

ଅଥୈନଂ ମାତ୍ରେ ପ୍ରଦାୟ ସ୍ତନଂ ପ୍ରୟଜ୍ଞତି ଯସ୍ତେ ସ୍ତନଃ ଶଶୟୋ ଯୋ ମୟୋଭୂୟୋ
 ରତ୍ନଧା ବସୁବିଦ୍ୟଃ ସୁଦତ୍ରଃ ।
 ଯେନ ବିଶ୍ବା ପୁଷ୍ୟସି ବାୟୁଶି ସରସ୍ବତି ତମିହ ଧାତବେ କରିତି ॥ ୨୭॥

ଅଥାସ୍ୟ ମାତରମଭିମନ୍ତୟତେ, ଇଲ୍ଲାଽସି ମୈତ୍ରାବରୁଣୀ ବୀରେ ବୀରମଜୀଜନତ୍ ।
 ସା ତ୍ବଂ ବୀରବତୀ ଭବ ଯାଃସ୍ଥାନଂ ବୀରବତୋଽକରଦିତି ତଂ ବା ଏତମାହୁରତିପିତା
 ବତାଭୁରତିପିତାମହୋ ବତାଭୁଃ ପରମାଂ ବତ କାଷ୍ଠାଂ ପ୍ରାପଚ୍ଛିୟା ଯଶସା ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚ୍ଚସେନ
 ଯ ଏବଂବିଦୋ ବ୍ରାହ୍ମଣସ୍ୟ ପୁତ୍ରୋ ଜାୟତ ଇତି ॥ ୨୮॥

॥ ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେଚତୁର୍ଥଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

॥ ଅଥ ପଞ୍ଚମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ॥

ଅଥ ବଂଶଃ । ପୌତିମାଷୀପୁତ୍ରଃ କାତ୍ୟାୟନୀପୁତ୍ରାତ୍ କାତ୍ୟାୟନୀପୁତ୍ରୋ
ଗୌତମୀପୁତ୍ରାଦ୍-ଗୌତମୀପୁତ୍ରୋ ଭାରଦ୍ବାଜୀପୁତ୍ରାଦ୍-ଭାରଦ୍ବାଜୀପୁତ୍ରଃ
ପାରାଶରୀପୁତ୍ରାପାରାଶରୀପୁତ୍ର ଔପସ୍ବସ୍ତୀପୁତ୍ରାଦୌପସ୍ବସ୍ତୀପୁତ୍ରଃ
ପାରାଶରୀପୁତ୍ରାପାରାଶରୀପୁତ୍ରଃ କାତ୍ୟାୟନୀପୁତ୍ରାହାତ୍ୟାୟନୀପୁତ୍ରଃ
କୌଶିକୀପୁତ୍ରାକୌଶିକୀପୁତ୍ର ଆଲମ୍ପୀପୁତ୍ରାତ୍ ବୈୟାହପଦୀପୁତ୍ରାତ୍
ବୈୟାହପଦୀପୁତ୍ରଃ କାଶ୍ମୀପୁତ୍ରାତ୍ କାପୀପୁତ୍ରାତ୍ କାପୀପୁତ୍ରଃ ॥ ୧॥

ଆତ୍ରେୟୀପୁତ୍ରାତାତ୍ରେୟୀପୁତ୍ରୋ ଗୌତମୀପୁତ୍ରାଦ୍-ଗୌତମୀପୁତ୍ରୋ
ଭାରଦ୍ବାଜୀପୁତ୍ରାଦ୍-ଭାରଦ୍ବାଜୀପୁତ୍ରଃ ପାରାଶରୀପୁତ୍ରାପାରାଶରୀପୁତ୍ରୋ ବାସ୍ତୀପୁତ୍ରାଦ୍ବାସ୍ତୀପୁତ୍ରଃ
ପାରାଶରୀପୁତ୍ରାପାରାଶରୀପୁତ୍ରୋ ବାର୍କୀରୁଣୀପୁତ୍ରାଦ୍ବାର୍କୀରୁଣୀପୁତ୍ରୋ ବାର୍କୀରୁଣୀପୁତ୍ରାଦ୍ବାର୍କୀରୁଣୀପୁତ୍ରଃ
ଆର୍ତ୍ତଭାଗୀପୁତ୍ରାଦାର୍ତ୍ତଭାଗୀପୁତ୍ରଃ ଶୌଙ୍ଗୀପୁତ୍ରାକ୍ଲୈଙ୍ଗୀପୁତ୍ରଃ ସାଂକୃତୀପୁତ୍ରାହାଂକୃତୀପୁତ୍ର
ଆଲମ୍ପାୟନୀପୁତ୍ରାଦାଲମ୍ପାୟନୀପୁତ୍ର ଆଲମ୍ପୀପୁତ୍ରାଦାଲମ୍ପୀପୁତ୍ରୋ ଜାୟନ୍ତୀପୁତ୍ରାଦ୍ଜାୟନ୍ତୀପୁତ୍ରୋ
ମାଣ୍ଡୁକାୟନୀପୁତ୍ରାନ୍ଧାଣ୍ଡୁକାୟନୀପୁତ୍ରୋ ମାଣ୍ଡୁକୀପୁତ୍ରାନ୍ଧାଣ୍ଡୁକୀପୁତ୍ରଃ ଶାଣ୍ଡିଲୀପୁତ୍ରାହ୍ଲୀପୁତ୍ରୋ
ରାଧୀତରୀପୁତ୍ରାଦ୍ରାଧୀତରୀପୁତ୍ରୋ ଭାଲୁକୀପୁତ୍ରାଦ୍-ଭାଲୁକୀପୁତ୍ରଃ କ୍ରୌଞ୍ଚିକୀପୁତ୍ରାଦ୍ୟାଂ
କ୍ରୌଞ୍ଚିକୀପୁତ୍ରୌ ବୈଦତ୍ତୀପୁତ୍ରାଦ୍ବୈଦତ୍ତୀପୁତ୍ରଃ କାର୍ଣ୍ଣକେୟୀପୁତ୍ରାହାର୍ଣ୍ଣକେୟୀପୁତ୍ରଃ
ପ୍ରାଚୀନୟୋଗୀପୁତ୍ରାତ୍-ପ୍ରାଚୀନୟୋଗୀପୁତ୍ରଃ ସାଂଜୀବୀପୁତ୍ରାହାଂଜୀବୀପୁତ୍ରଃ
ପ୍ରାଶ୍ନୀପୁତ୍ରାଦାସୁରିବାସିନଃ ପ୍ରାଶ୍ନୀପୁତ୍ର ଆସୁରାୟଣାଦାସୁରାୟଣ ଆସୁରେରାସୁରିଃ ॥ ୨॥

ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟାଦ୍ୟାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟ ଉଦ୍ଦାଲକାଦୁଦ୍ଦାଲକୋଽରୁଣାଦରୁଣ ଉପବେଶେରୁପବେଶିଃ କୁଶ୍ମେଃ
କୁଶ୍ମିର୍ବାଜଶ୍ରବସୋ ବାଜଶ୍ରବା ଜୀହ୍ବାବତୋ ବାଧ୍ୟୋଗାଜ୍ଞୀହ୍ବାବାହାଧ୍ୟୋଗୋଽସିତାହ୍ବାଷ୍ଣଗଣାଦସିତୋ
ବାଷ୍ଣଗଣୋ ହରିତାହ୍ନଶ୍ୟପାଞ୍ଜରିତଃ କଶ୍ୟପଃ ଶିଲ୍ଲୁହଶ୍ୟପାଞ୍ଜିଲ୍ଲୁଃ କଶ୍ୟପଃ କଶ୍ୟପାନ୍ନୈଧୁବେଃ
କଶ୍ୟପୋ ନୈଧୁବିର୍ବାତୋ ବାଗମ୍ବିଶ୍ୟାଃ ଅମ୍ବିଶ୍ୟାଦିତ୍ୟାଦାଦିତ୍ୟାନୀମାନି ଶୁକ୍ଳାନି ଯଜୁଃଷି
ବାଜସନେୟେନ ଯାଜ୍ଞବଲ୍କ୍ୟେନାଶ୍ୟୟନ୍ତେ ॥ ୩॥

ସମାନମା ସାଂଜୀବୀପୁତ୍ରାସ୍ରଂଜୀବୀପୁତ୍ରୋ ମାଣ୍ଡୁକାୟନେର୍ମାଣ୍ଡୁକାୟନିର୍ମାଣ୍ଡୁବ୍ୟାନ୍ନାଣ୍ଡୁବ୍ୟଃ
କୌସ୍ତାକ୍ନୌସ୍ତୋ ମାହିତ୍ସେର୍ମାହିତ୍ସିର୍ବାମକକ୍ଷାୟଣାଦ୍ବାମକକ୍ଷାୟଣଃ ଶାଣ୍ଡିଲ୍ୟାଛାଣ୍ଡିଲ୍ୟା
ବାସ୍ତ୍ୟାଦ୍ବାସ୍ୟଃ କୁଶ୍ମେଃ କୁଶ୍ମିୟଂଜୀବତସୋ ରାଜସ୍ତମ୍ବାୟନାଦ୍ୟଜୀବତା
ରାଜସ୍ତମ୍ବାୟନସ୍ତୁରାହ୍ନାବସେୟାତ୍ମୁରଃ କାବସେୟଃ ପ୍ରଜାପତେଃ ପ୍ରଜାପତିର୍ବ୍ରହ୍ମଣୋ
ବ୍ରହ୍ମ ସ୍ୱୟଂଭୁ ବ୍ରହ୍ମଣେ ନମଃ ।। ୪।।

।। ଇତି ଷଷ୍ଠାଧ୍ୟାୟେ ପଞ୍ଚମଂ ବ୍ରାହ୍ମଣମ୍ ।।

।। ଇତି ବୃହଦାରଣ୍ୟକୋପନିଷଦି ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

।। ଇତି ବାଜସନେୟକେ ବୃହଦାରଣ୍ୟକୋପନିଷଦ୍ ସମାପ୍ତା ।।

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ । ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ । ସହବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ୱିନାବଧୀତମସୁ ମା ବିଦ୍ୱିଷାବହୈ ।।
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତରୋପନିଷଦ

(Shvetaashvataropanishat / Shvetaashvataropanishada)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ କମଳ ଲୋଚନ ପଣ୍ଡା

ଶ୍ରୀ ଓମ ପ୍ରକାଶ ସତ୍ତ୍ୱୀ

ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତରୋପନିଷତ୍ / ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତରୋପନିଷଦ

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍-ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।
ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ହରିଃ ଓଁ

॥ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନୋ ବଦନ୍ତି ॥

କିଂ କାରଣଂ ବ୍ରହ୍ମ କୁତଃ ସ୍ଥ ଜାତା ଜୀବାମ କେନ କ୍ବ ଚ ସଂପ୍ରତିଷ୍ଠା ।
ଅଧିଷ୍ଠିତାଃ କେନ ସୁଖେତରେଷୁ ବର୍ତ୍ତମହେ ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ବ୍ୟବସ୍ଥାମ୍ ॥ ୧॥

କାଲଃ ସ୍ଵଭାବୋ ନିୟତିର୍ଯ୍ୟଦୃଚ୍ଛା ଭୂତାନି ଯୋନିଃ ପୁରୁଷ ଇତି ଚିନ୍ତ୍ୟା ।
ସଂଯୋଗ ଏଷାଂ ନ ଦ୍ଵାତ୍ଵଭାବାଦାତ୍ମାପ୍ୟନୀଶଃ ସୁଖଦୁଃଖହେତୋଃ ॥ ୨॥

ତେ ଧ୍ୟାନଯୋଗାନୁଗତା ଅପଶ୍ୟନ୍ନେବାତ୍ମଶକ୍ତିଂ ସ୍ଵଗୁଣୈର୍ନିଗୂଢାମ୍ ।
ୟଃ କାରଣାନି ନିଖିଲାନି ତାନି କାଲାତ୍ଵୟୁକ୍ତାନ୍ୟଧିତିଷ୍ଠତ୍ୟେକଃ ॥ ୩॥

ତମେକନେମିଂ ତ୍ରିବୃତଂ ଷୋଡଶାକ୍ତଂ ଶତାର୍ଧାରଂ ବିଂଶତିପ୍ରତ୍ୟରାଭିଃ ।
ଅଷ୍ଟକୈଃ ଷଡ୍ଭିର୍ବିଶ୍ଵରୂପୈକପାଶଂ ତ୍ରିମାର୍ଗଭେଦଂ ଦ୍ଵିନିମିତ୍ତୈକମୋହମ୍ ॥ ୪॥

ପଞ୍ଚସ୍ରୋତୋମୁଂ ପଞ୍ଚୟୋନ୍ମ୍ୟଗ୍ରବକ୍ରାଂ ପଞ୍ଚପ୍ରାଣୋର୍ମିଂ ପଞ୍ଚବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦିମୂଳାମ୍ ।
ପଞ୍ଚାବର୍ତ୍ତାଂ ପଞ୍ଚଦୁଃଖୌଘବେଗାଂ ପଞ୍ଚାଶଦ୍-ଭେଦାଂ ପଞ୍ଚପର୍ବାମଧୀମଃ ॥ ୫॥

ସର୍ବାଜୀବେ ସର୍ବସଂସ୍ଥେ ବୃହନ୍ତେ ଅସ୍ମିନ୍ ହଂସୋ ଭ୍ରାମ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମଚକ୍ରେ ।
ପୃଥଗାତ୍ମାନଂ ପ୍ରେରିତାରଂ ଚ ମତ୍ତା ଭୁଷ୍ଣସ୍ତତସ୍ତେନାମୃତତ୍ୱମେତି ॥ ୬॥

ଉଦ୍ଘାତମେତପୂରମଂ ତୁ ବ୍ରହ୍ମ ତସ୍ମିଂସ୍ତୟଂ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠାକ୍ଷରଂ ଚ ।
ଅତ୍ରାନ୍ତରଂ ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ବିଦିତ୍ୱା ଲୀନା ବ୍ରହ୍ମଣି ତପୁରା ଯୋନିମୁକ୍ତାଃ ॥ ୭॥

ସଂଯୁକ୍ତମେତତ୍ କ୍ଷରମକ୍ଷରଂ ଚ ବ୍ୟକ୍ତାବ୍ୟକ୍ତଂ ଭରତେ ବିଶ୍ୱମୀଶଃ ।
ଅନୀଶଶ୍ଚାତ୍ମା ବଧ୍ୟତେ ଭୋକ୍ତୃଭାବାଜ୍ଞାତ୍ୱା ଦେବଂ ମୁଚ୍ୟତେ ସର୍ବପାଶୈଃ ॥ ୮॥

ଜ୍ଞାଜ୍ଞୌ ଦ୍ଵାବଜାବୀଶନୀଶାବଜା ହ୍ୟେକା ଭୋକ୍ତୃଭୋଗ୍ୟାର୍ଥଯୁକ୍ତା ।
ଅନନ୍ତଶ୍ଚାତ୍ମା ବିଶ୍ଵରୂପୋ ହ୍ୟକର୍ତ୍ତା ତ୍ରୟଂ ଯଦା ବିନ୍ଦତେ ବ୍ରହ୍ମମେତତ୍ ॥ ୯॥

କ୍ଷରଂ ପ୍ରଧାନମମୃତାକ୍ଷରଂ ହରଃ କ୍ଷରାତ୍ମାନାବୀଶତେ ଦେବ ଏକଃ ।
ତସ୍ୟାଭିଧ୍ୟାନାଦ୍ୟୋଜନାତ୍ତତ୍ତ୍ୱଭାବାଦ୍-ଭୂୟଶ୍ଚାନ୍ତେ ବିଶ୍ଵମାୟାନିବୃତ୍ତିଃ ॥ ୧୦॥

ଜ୍ଞାତ୍ୱା ଦେବଂ ସର୍ବପାଶାପହାନିଃ କ୍ଷୀଣୈଃ କ୍ଲେଶୈର୍ଜନ୍ମମୃତ୍ୟୁପ୍ରହାଣିଃ ।
ତସ୍ୟାଭିଧ୍ୟାନାତ୍ତତୀୟଂ ଦେହଭେଦେ ବିଶ୍ଵୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟଂ କେବଲ ଆପ୍ରକାମଃ ॥ ୧୧॥

ଏତଜ୍ଜ୍ଞେୟଂ ନିତ୍ୟମେବାତ୍ମସଂସ୍ଥଂ ନାତଃ ପରଂ ବେଦିତବ୍ୟଂ ହି କିଂଚିତ୍ ।
ଭୋକ୍ତା ଭୋଗ୍ୟଂ ପ୍ରେରିତାରଂ ଚ ମତ୍ତା ସର୍ବଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ତ୍ରିବିଧଂ ବ୍ରହ୍ମମେତତ୍ ॥ ୧୨॥

ବହ୍ନେର୍ଯଥା ଯୋନିଗତସ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତିର୍ନ ଦୃଶ୍ୟତେ ନୈବ ଚ ଲିଙ୍ଗନାଶଃ ।
ସ ଭୂୟ ଏବେକ୍ଷନଯୋନିଗୃହ୍ୟସ୍ତଦ୍ଭୋଭୟଂ ବୈ ପ୍ରଣବେନ ଦେହେ ॥ ୧୩॥

ସ୍ଵଦେହମରଣିଂ କୃତ୍ୱା ପ୍ରଣବଂ ଚୋତ୍ତରାରଣିମ୍ ।
ଧ୍ୟାନନିର୍ମଥନାଭ୍ୟାସାଢ୍ଵେବଂ ପଶ୍ୟନ୍ନିଗୁହବତ୍ ॥ ୧୪॥

ତିଲେଷୁ ତୈଲଂ ଦଧିନୀବ ସର୍ପିରାପଃ ସ୍ରୋତଃସ୍ଵରଣୀଷୁ ଚାଗ୍ନିଃ ।
ଏବମାତ୍ମାତ୍ମନି ଗୃହ୍ୟତେଃସ୍ରୌ ସତ୍ୟେନୈନଂ ତପସା ଘ୍ନୋଽନୁପଶ୍ୟତି ॥ ୧୫॥

ସର୍ବବ୍ୟାପିନମାତ୍ମାନଂ କ୍ଷୀରେ ସର୍ପିରିବାପିତମ୍ ।
ଆତ୍ମବିଦ୍ୟାତପୋମୂଲଂ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷପୂରମ୍ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷପୂରମିତି ॥ ୧୬॥

॥ ଇତି ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତରୋପନିଷସ୍ତୁ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଦ୍ଵିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଯୁଜ୍ଞାନଃ ପ୍ରଥମଂ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ଵାୟ ସବିତା ପିୟଃ ।
ଅଗ୍ନେର୍ଜ୍ୟୋତିର୍ନିଚାୟା ପୃଥିବ୍ୟା ଅଧ୍ୟାଭରତ୍ ॥ ୧॥

ଯୁକ୍ତେନ ମନସା ବୟଂ ଦେବସ୍ୟ ସବିତୁଃ ସବେ ।
ସୁବର୍ଣ୍ଣେୟାୟ ଶକ୍ତ୍ୟା ॥ ୨॥

ଯୁକ୍ତାୟ ମନସା ଦେବାନ୍ସୁବର୍ଣ୍ଣତୋ ପିୟା ଦିବମ୍ ।
ବୃହଜ୍ଞୋତିଃ କରିଷ୍ୟତଃ ସବିତା ପ୍ରସୁବାତି ତାନ୍ ॥ ୩॥

ଯୁଜ୍ଞିତେ ମନ ଉତ ଯୁଜ୍ଞିତେ ପିୟୋ ବିପ୍ରା ବିପ୍ରସ୍ୟ ବୃହତୋ ବିପଶ୍ଚିତଃ ।
ବି ହୋତ୍ରା ଦଧେ ବୟୁନାବିଦେକ ଇନ୍ନହୀ ଦେବସ୍ୟ ସବିତୁଃ ପରିଷ୍ଠୁତିଃ ॥ ୪॥

ଯୁଜେ ବାଂ ବ୍ରହ୍ମ ପୂର୍ବ୍ୟଂ ନମୋଭିର୍ବିଶ୍ଳୋକ ଏତୁ ପଥ୍ୟେବ ସୁରେଃ ।
ଶୃଣୁନ୍ତି ବିଶ୍ଵେ ଅମୃତସ୍ୟ ପୁତ୍ରା ଆ ଘ୍ନେ ଧାମାନି ଦିବ୍ୟାନି ତସ୍ମୁଃ ॥ ୫॥

ଅଗ୍ନିର୍ଯତ୍ରାଭିମଧ୍ୟତେ ବାୟୁର୍ଯତ୍ରାଧିରୁଧ୍ୟତେ ।
ସୋମୋ ଯତ୍ରାତିରିଚ୍ୟତେ ତତ୍ର ସଂଜାୟତେ ମନଃ ॥ ୬॥

ସବିତ୍ରା ପ୍ରସବେନ ଜୁଷେତ ବ୍ରହ୍ମ ପୂର୍ବ୍ୟମ୍ ।

ୟତ୍ର ଯୋନିଂ କୃଣବସେ ନ ହି ତେ ପୂର୍ତ୍ତମକ୍ଷିପତ୍ ॥ ୭॥

ତ୍ରିରୁନ୍ନତଂ ସ୍ଥାପ୍ୟ ସମଂ ଶରୀରଂ ହୃଦୀନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ମନସା ସଂନିବେଶ୍ୟ ।

ବ୍ରହ୍ମୋଦ୍ଭବେନ ପ୍ରତରେତ ବିଦ୍ଵାନ୍-ସ୍ରୋତାଂସି ସର୍ବାଣି ଭୟାବହାନି ॥ ୮॥

ପ୍ରାଣାନ୍ପ୍ରପୀତ୍ୟେହ ସଂଯୁକ୍ତଚେଷ୍ଟଃ କ୍ଷୀଣେ ପ୍ରାଣେ ନାସିକୟୋଚ୍ଛ୍ଵସୀତ ।

ଦୁଷ୍ଟାଶ୍ଵୟୁକ୍ତମିବ ବାହମେନଂ ବିଦ୍ଵାନ୍ନନୋ ଧାରୟେତାପ୍ରମତ୍ତଃ ॥ ୯॥

ସମେ ଶୁଚୌ ଶର୍କରାବହ୍ନିବାଲୁକାବିବର୍ଜିତେ ଶବ୍ଦଜଳାଶ୍ରୟାଦିଭିଃ ।

ମନୋନୁକୂଳେ ନ ତୁ ଚକ୍ଷୁପୀତନେ ଗୁହାନିବାତାଶ୍ରୟଣେ ପ୍ରୟୋଜୟେତ୍ ॥ ୧୦॥

ନୀହାରଧୂମାର୍କାନିଲାନଲାନାଂ ଖଦ୍ୟୋତବିଦ୍ୟୁତ୍ସ୍ଵଚିକଶଶୀନାମ୍ ।

ଏତାନି ରୂପାଣି ପୁରଃସରାଣି ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟଭିବ୍ୟକ୍ତିକରାଣି ଯୋଗେ ॥ ୧୧॥

ପୃଥିବ୍ୟପ୍ରେତୋଽନିଲଶେ ସମୁଦ୍ଭିତେ ପଞ୍ଚାତ୍ମକେ ଯୋଗଗୁଣେ ପ୍ରବୃତ୍ତେ ।

ନ ତସ୍ୟ ରୋଗୋ ନ ଜରା ନ ମୃତ୍ୟୁଃ ପ୍ରାପ୍ତସ୍ୟ ଯୋଗାଗ୍ନିମୟଂ ଶରୀରମ୍ ॥ ୧୨॥

ଲଘୁତ୍ଵମାରୋଗ୍ୟମଲୋଲୁପତ୍ତଂ ବର୍ଣ୍ଣପ୍ରସାଦଂ ସ୍ଵରସୌଷ୍ଠବଂ ଚ ।

ଗନ୍ଧଃ ଶୁଭୋ ମୃତ୍ପୁରୀଷମଳ୍ଳଂ ଯୋଗପ୍ରବୃତ୍ତିଂ ପ୍ରଥମାଂ ବଦନ୍ତି ॥ ୧୩॥

ୟଥୈବ ବିମ୍ବଂ ସୃଦୟୋପଲିପ୍ତଂ ତେଜୋମୟଂ ଭ୍ରାଜତେ ତସ୍ମିଧାତ୍ତମ୍ ।

ତଦ୍ଵାତ୍ମତତ୍ତ୍ଵଂ ପ୍ରସମୀକ୍ଷ୍ୟ ଦେହୀ ଏକଃ କୃତାର୍ଥୋ ଭବତେ ବୀତଶୋକଃ ॥ ୧୪॥

ୟଦାତ୍ମତତ୍ତ୍ଵେନ ତୁ ବ୍ରହ୍ମତତ୍ତ୍ଵଂ ଦୀପୋପମେନେହ ଯୁକ୍ତଃ ପ୍ରପଶ୍ୟେତ୍ ।

ଅଜଂ ଧ୍ରୁବଂ ସର୍ବତତ୍ତ୍ଵୈର୍ବିଶୁଦ୍ଧଂ ଜ୍ଞାତ୍ଵା ଦେବଂ ମୁଚ୍ୟତେ ସର୍ବପାଶୈଃ ॥ ୧୫॥

ଏଷ ହ ଦେବଃ ପ୍ରତିଶୋଽନ୍ତୁ ସର୍ବାଃ ପୂର୍ବୋ ହ ଜାତଃ ସ ଉ ଗର୍ଭେ ଅନ୍ତଃ ।
ସ ଏବ ଜାତଃ ସ ଜନିଷ୍ୟମାଣଃ ପ୍ରତ୍ୟତ୍-ଜନାଂ ସ୍ତ୍ରୀଷ୍ଠତି ସର୍ବତୋମୁଖଃ ॥ ୧୭॥

ୟୋ ଦେବୋ ଅଗ୍ନୌ ଯୋଽୟୁ ଯୋ ବିଶ୍ଵଂ ଭୁବନମାବିବେଶ ।
ୟ ଓଷଧୀଷୁ ଯୋ ବନସ୍ପତିଷୁ ତସ୍ମୈ ଦେବାୟ ନମୋ ନମଃ ॥ ୧୭॥

॥ ଇତି ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତରୋପନିଷସ୍ତୁ ଦ୍ଵିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଦ୍ଵିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ୟ ଏକୋ ଜାଲବାନୀଶତ ଇଶନୀଭିଃ ସର୍ବାଲ୍ଲୋକାନୀଶତ ଇଶନୀଭିଃ ।
ୟ ଏବୈକ ଉଦ୍-ଭବେ ସଂଭବେ ଚ ଯ ଏତଦ୍ଵିଦୁରମୃତାସ୍ତେ ଭବନ୍ତି ॥ ୧॥

ଏକୋ ହି ରୁଦ୍ରୋ ନ ଦ୍ଵିତୀୟାୟ ତସ୍ମୈ ଇମ୍ମାଲ୍ଲୋକାନୀଶତ ଇଶନୀଭିଃ ।
ପ୍ରତ୍ୟତ୍-ଜନାଂ ସ୍ତ୍ରୀଷ୍ଠତି ସଂରୁକୋପାକ୍ତକାଲେ ସଂସୃଜ୍ୟ ବିଶ୍ଵା ଭୁବନାନି ଗୋପାଃ ॥ ୨॥

ବିଶ୍ଵତଶ୍ଚକ୍ଷୁରୁତ ବିଶ୍ଵତୋମୁଖୋ ବିଶ୍ଵତୋବାହୁରୁତ ବିଶ୍ଵତସ୍ପାତ୍ ।
ସଂ ବାହୁଭ୍ୟାଂ ଧମତି ସଂ ପତତ୍ତ୍ରିର୍ଦ୍ୟାବାଭୁମୀ ଜନୟନ୍ଦେବ ଏକଃ ॥ ୩॥

ୟୋ ଦେବାନାଂ ପ୍ରଭବଶ୍ଳୋଦ୍-ଭବଶ୍ଚ ବିଶ୍ଵାଧିପୋ ରୁଦ୍ରୋ ମହର୍ଷିଃ ।
ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭଂ ଜନୟାମାସ ପୂର୍ବଂ ସ ନୋ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଶୁଭୟା ସଂଯୁନକ୍ତୁ ॥ ୪॥

ୟା ତେ ରୁଦ୍ର ଶିବା ତନୁରଘୋରାଽପାପକାଶିନୀ ।
ତୟା ନସ୍ତନ୍ନୁବା ଶଂତମୟା ଗିରିଶନ୍ତାଭିତାକଶୀହି ॥ ୫॥

ୟାଭିଷ୍ଠଂ ଗିରିଶନ୍ତ ହସ୍ତେ ବିଭର୍ଷ୍ୟସ୍ତବେ ।
ଶିବାଂ ଗିରିତ୍ର ତାଂ କୁରୁ ମା ହିଂସୀଃ ପୁରୁଷଂ ଜଗତ୍ ॥ ୬॥

ତତଃ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମପରଂ ବୃହତ୍ ଯଥାନିକାୟଂ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଗୃହମ୍ ।
ବିଶ୍ଵସୈକଂ ପରିବେଷ୍ଟିତାରମାଣଂ ତଂ ଜ୍ଞାତ୍ବାମୃତା ଭବନ୍ତି ॥ ୭॥

ବେଦାହମେତଂ ପୁରୁଷଂ ମହାତ୍ମମାଦିତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣଂ ତମସଃ ପରସ୍ମାତ୍ ।
ତମେବ ବିଦିତ୍ବାତିମୃତ୍ୟୁମେତି ନାନ୍ୟଃ ପଦ୍ମା ବିଦ୍ୟତେଽୟନାୟ ॥ ୮॥

ୟସ୍ମାପୁରଂ ନାପରମସ୍ତି କିଂଚିଦ୍ୟସ୍ମାନ୍ନାଶୀୟୋ ନ ଜ୍ୟାୟୋଽସ୍ତି କଶ୍ଚିତ୍ ।
ବୃକ୍ଷ ଇବ ସ୍ତବ୍ଧୋ ଦିବି ତିଷ୍ଠତ୍ୟେକସ୍ତେନେଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣଂ ପୁରୁଷେଣ ସର୍ବମ୍ ॥ ୯॥

ତତୋ ଯଦୁତ୍ତରତତଂ ତଦରୂପମନାମୟମ୍ ।
ୟ ଏତଦ୍ବିଦୁରମୃତାସ୍ତେ ଭବନ୍ତ୍ୟଧେତରେ ଦୁଃଖମେବାପିୟନ୍ତି ॥ ୧୦॥

ସର୍ବାନନଶିରୋଗ୍ରୀବଃ ସର୍ବଭୂତଗୁହାଗୟଃ ।
ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ସ ଭଗବାଂସ୍ତସ୍ମାତ୍ସର୍ବଗତଃ ଶିବଃ ॥ ୧୧॥

ମହାନ୍ପ୍ରଭୁର୍ବେ ପୁରୁଷଃ ସତ୍ତ୍ଵସୈଷ୍ଠ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକଃ ।
ସୁନିର୍ମଳାମିମାଂ ପ୍ରାପ୍ତିମୀଶାନୋ ଜ୍ୟୋତିରବ୍ୟୟଃ ॥ ୧୨॥

ଅଜ୍ଞୁଷ୍ଟମାତ୍ରଃ ପୁରୁଷୋଽନ୍ତରାତ୍ମା ସଦା ଜନାନାଂ ହୃଦୟେ ସଂନିବିଷ୍ଠଃ ।
ହୃଦା ମନ୍ମଥୋ ମନସାଭିକ୍ଳୁପ୍ତୋ ଯ ଏତଦ୍ବିଦୁରମୃତାସ୍ତେ ଭବନ୍ତି ॥ ୧୩॥

ସହସ୍ରଶୀର୍ଷା ପୁରୁଷଃ ସହସ୍ରାକ୍ଷଃ ସହସ୍ରପାତ୍ ।
ସ ଭୂମିଂ ବିଶ୍ଵତୋ ବୃତ୍ତାଂତ୍ୟତିଷ୍ଠନ୍ନଗାଞ୍ଜୁଲମ୍ ॥ ୧୪॥

ପୁରୁଷ ଏବେଦଂ ସର୍ବଂ ଯଦ୍-ଭୂତଂ ଯଜ୍ଞ ଭବ୍ୟମ୍ ।
ଭତାମୃତଦ୍ବସ୍ୟେଶାନୋ ଯଦନ୍ନେନାତିରୋହତି ॥ ୧୫॥

ସର୍ବତଃପାଣିପାଦଂ ତସ୍ମିନ୍ନତୋଃକ୍ଷିତିରୋମୁଖମ୍ ।
ସର୍ବତଃଶ୍ରୁତିମଲ୍ଲୋକେ ସର୍ବମାବୃତ୍ୟ ତିଷ୍ଠତି ॥ ୧୬॥

ସର୍ବେନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଣାଭାସଂ ସର୍ବେନ୍ଦ୍ରିୟବିବର୍ଜିତମ୍ ।
ସର୍ବସ୍ୟ ପ୍ରଭୁମୀଶାନଂ ସର୍ବସ୍ୟ ଶରଣଂ ବୃହତ୍ ॥ ୧୭॥

ନବଦ୍ଵାରେ ପୁରେ ଦେହୀ ହଂସୋ ଲେଲାୟତେ ବହିଃ ।
ବଶୀ ସର୍ବସ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ ସ୍ଥାବରସ୍ୟ ଚରସ୍ୟ ଚ ॥ ୧୮॥

ଅପାଣିପାଦୋ ଜବନୋ ଗ୍ରହୀତା ପଶ୍ୟତ୍ୟତକ୍ଷୁଃ ସ ଶୃଣୋତ୍ୟକର୍ଣ୍ଣଃ ।
ସ ବେଢ଼ି ବେଦ୍ୟଂ ନ ଚ ତସ୍ୟାସ୍ତି ବେଢ଼ା ତମାହୁରଗ୍ର୍ୟଂ ପୁରୁଷଂ ମହାନ୍ତମ୍ ॥ ୧୯॥

ଅଶୋରଣୀୟାନ୍ନହତୋ ମହୀୟାନାତ୍ମା ଗୁହାୟାଂ ନିହିତୋଽସ୍ୟ ଜନ୍ତୋଃ ।
ତମକ୍ରତୁଂ ପଶ୍ୟତି ବୀତଶୋକୋ ଧାତୁଃ ପ୍ରସାଦାନ୍ନହିମାନମୀଶମ୍ ॥ ୨୦॥

ବେଦାହମେତମଜରଂ ପୁରାଣଂ ସର୍ବାତ୍ମାନଂ ସର୍ବଗତଂ ବିଭୁତ୍ଵାତ୍ ।
ଜନ୍ମନିରୋଧଂ ପ୍ରବଦନ୍ତି ଯସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନୋ ହି ପ୍ରବଦନ୍ତି ନିତ୍ୟମ୍ ॥ ୨୧॥

॥ ଇତି ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତରୋପନିଷସ୍ତୁ ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ୟ ଏକୋଽବର୍ଣ୍ଣୋ ବହୁଧା ଶକ୍ତିୟୋଗାଦ୍ଵର୍ଣ୍ଣାନନେକାନୁହିତାର୍ଥୋ ଦଧାତି ।
ବି ଚୈତି ଚାନ୍ତେ ବିଶ୍ଵମାଦୌ ଚ ଦେବଃ ସ ନୋ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଶୁଭୟା ସଂଯୁନକ୍ତୁ ॥ ୧॥

ତଦେବାଗ୍ନିସ୍ତଦାଦିତ୍ୟସ୍ତଦ୍ଵାୟସ୍ତଦୁ ଚନ୍ଦ୍ରମାଃ ।
ତଦେବ ଶୁକ୍ରଂ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ତଦାପସ୍ତତ୍-ପ୍ରଜାପତିଃ ॥ ୨॥

ତ୍ଵଂ ସ୍ଵୀ ତ୍ଵଂ ପୁମାନସି ତ୍ଵଂ କୁମାର ଉତ ବା କୁମାରୀ ।
ତ୍ଵଂ ଜୀର୍ଣ୍ଣୋ ଦଣ୍ଡେନ ବଞ୍ଚସି ତ୍ଵଂ ଜାତୋ ଭବସି ବିଶ୍ଵତୋମୁଖଃ ॥ ୩॥

ନୀଲଃ ପତଙ୍ଗୋ ହରିତୋ ଲୋହିତାକ୍ଷସ୍ତତିଦ୍ଘର୍ଭ ରତବଃ ସମୁଦ୍ରଃ ।
ଅନାଦିମତ୍ତଂ ବିଭୁତ୍ଵେନ ବର୍ତ୍ତସେ ଯତୋ ଜାତାନି ଭୁବନାନି ବିଶ୍ଵା ॥ ୪॥

ଅଜାମେକାଂ ଲୋହିତଶୁକୁକୃଷ୍ଣାଂ ବହ୍ମୀଃ ପ୍ରଜାଃ ସୃଜମାନାଂ ସରୁପାଃ ।
ଅଜୋ ହ୍ୟେକୋ ଭୃଷମାଶୋଽନୁଶେତେ ଜହାତ୍ୟନାଂ ଭୁକ୍ତଭୋଗାମଜୋଽନ୍ୟଃ ॥ ୫॥

ଦ୍ଵା ସୁପର୍ଣ୍ଣା ସୟୁଜା ସଖାୟା ସମାନଂ ବୃକ୍ଷଂ ପରିଷସ୍ଵଜାତେ ।
ତୟୋରନ୍ୟଃ ପିପ୍ପଲଂ ସ୍ଵାଦୃତ୍ୟନଶ୍ନନ୍ନନ୍ୟୋ ଅଭିଚାକଶୀତି ॥ ୬॥

ସମାନେ ବୃକ୍ଷେ ପୁରୁଷୋ ନିମଗ୍ନୋଽନୀଶୟା ଶୋଚତି ମୁହ୍ୟମାନଃ ।
ଭୃକ୍ଷଂ ଯଦା ପଶ୍ୟତ୍ୟନ୍ୟମୀଶମସ୍ୟ ମହିମାନମିତି ବୀତଶୋକଃ ॥ ୭॥

ରତୋ ଅକ୍ଷରେ ପରମେ ବ୍ୟୋମନ୍ୟସ୍ତ୍ରିଧେବା ଅପି ବିଶ୍ଵେ ନିଷେଦୁଃ ।
ୟସ୍ତଂ ନ ବେଦ କିମୃଚା କରିଷ୍ୟତି ଯ ଇତ୍ଵଦ୍ଵିଦୁସ୍ତ ଇମେ ସମାସତେ ॥ ୮॥

ଛନ୍ଦାଂସି ଯଜ୍ଞାଃ କ୍ରତବୋ ବ୍ରତାନି ଭୂତଂ ଭବ୍ୟଂ ଯଜ୍ଞ ବେଦା ବଦନ୍ତି ।
ଅସ୍ଥାନାୟା ସୃଜତେ ବିଶ୍ଵମେତତ୍ତସ୍ମିଂଶ୍ଚାନ୍ୟୋ ମାୟୟା ସଂନିରୁଦ୍ଧଃ ॥ ୯॥

ମାୟାଂ ତୁ ପ୍ରକୃତିଂ ବିଦ୍ୟାନ୍ନାୟିନଂ ଚ ମହେଶ୍ଵରମ୍ ।
ତସ୍ୟାବୟବଭୂତୈସ୍ତୁ ବ୍ୟାପ୍ତଂ ସର୍ବମିଦଂ ଜଗତ୍ ॥ ୧୦॥

ୟୋ ଯୋନିଂ ଯୋନିମପିତିଷ୍ଠତ୍ୟେକୋ ଯୁସ୍ମିନ୍ନିଦଂ ସ ଚ ବି ଚୈତି ସର୍ବମ୍ ।
ତମୀଶାନଂ ବରଦଂ ଦେବମୀତ୍ୟଂ ନିଚାୟୋମାଂ ଶାନ୍ତିମତ୍ୟନ୍ତମେତି ॥ ୧୧॥

ୟୋ ଦେବାନାଂ ପ୍ରଭବଶ୍ଳୋଦ୍-ଭବଶ୍ଚ ବିଶ୍ଵାପିପୋ ରୁଦ୍ରୋ ମହର୍ଷିଃ ।
ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭଂ ପଶ୍ୟତ ଜାୟମାନଂ ସ ନୋ ବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଶୁଭୟା ସଂଯୁନକ୍ତୁ ॥ ୧୨॥

ୟୋ ଦେବାନାମପିପୋ ଯୁସ୍ମିଲ୍ଲୋକା ଅପିଶ୍ରୀତାଃ ।
ୟ ଇଶେ ଅସ୍ୟ ଦ୍ଵିପଦଶ୍ଚତୁଷ୍ପଦଃ କସ୍ମୈ ଦେବାୟ ହବିଷା ବିଧେମ ॥ ୧୩॥

ସୁକ୍ଷ୍ମାତିସୁକ୍ଷ୍ମଂ କଲିଲସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ବିଶ୍ଵସ୍ୟ ସୁଷ୍ଠାରମନେକରୂପମ୍ ।
ବିଶ୍ଵସ୍ୟୈକଂ ପରିବେଷ୍ଟିତାରଂ ଜ୍ଞାତ୍ଵା ଶିବଂ ଶାନ୍ତିମତ୍ୟନ୍ତମେତି ॥ ୧୪॥

ସ ଏବ କାଲେ ଭୁବନସ୍ୟ ଗୋପ୍ତା ବିଶ୍ଵାପିପଃ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଗୃହଃ ।
ୟସ୍ମିନ୍ନୁକ୍ତା ବ୍ରହ୍ମର୍ଷୟୋ ଦେବତାଶ୍ଚ ତମେବଂ ଜ୍ଞାତ୍ଵା ମୃତ୍ୟୁପାଶାଂଶ୍ଚିନତି ॥ ୧୫॥

ଘୃତାପୁରଂ ମଣ୍ଡମିବାତିସୁକ୍ଷ୍ମଂ ଜ୍ଞାତ୍ଵା ଶିବଂ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଗୃହମ୍ ।
ବିଶ୍ଵସ୍ୟୈକଂ ପରିବେଷ୍ଟିତାରଂ ଜ୍ଞାତ୍ଵା ଦେବଂ ମୁଚ୍ୟତେ ସର୍ବପାଶୈଃ ॥ ୧୬॥

ଏଷ ଦେବୋ ବିଶ୍ଵକର୍ମା ମହାତ୍ମା ସଦା ଜନାନାଂ ହୃଦୟେ ସଂନିବିଷ୍ଠଃ ।
ହୃଦା ମନୀଷା ମନସାଽଭିକ୍ଳୁପ୍ତୋ ଯ ଏତଦ୍ଵିଦୁରମୃତାସ୍ତେ ଭବନ୍ତି ॥ ୧୭॥

ୟଦାତମସ୍ତନ୍ନ ଦିବା ନ ରାତ୍ରିର୍ନ ସନ୍ନ ଚାସଜ୍ଞିବ ଏବ କେବଲଃ ।
ତଦକ୍ଷରଂ ତସ୍ତୁବିଦୁର୍ବରେଣ୍ୟଂ ପ୍ରଜ୍ଞା ଚ ତସ୍ମାତ୍-ପ୍ରସୂତା ପୁରାଣୀ ॥ ୧୮॥

ନୈନମୂର୍ଧ୍ନଂ ନ ତିର୍ଯ୍ୟଞ୍ଚଂ ନ ମଧ୍ୟେ ପରିଜଗ୍ରଭତ୍ ।
ନ ତସ୍ୟ ପ୍ରତିମା ଅସ୍ତି ଯସ୍ୟ ନାମ ମହଦ୍ୟଶଃ ॥ ୧୯॥

ନ ସଂଦୃଶେ ତିଷ୍ଠତି ରୂପମସ୍ୟ ନ ଚକ୍ଷୁଷା ପଶ୍ୟତି କଶ୍ଚନୈନମ୍ ।
ହୃଦା ହୃଦିସ୍ଥଂ ମନସା ଯ ଏନମେବଂ ବିଦୁରମୃତାସ୍ତେ ଭବନ୍ତି ॥ ୨୦॥

ଅଜାତ ଇତ୍ୟେବଂ କଷ୍ଟିନ୍-ଭୀରୁଃ ପ୍ରପଦ୍ୟତେ ।

ରୁଦ୍ର ଯୁଦ୍ଧେ ଦକ୍ଷିଣଂ ମୁଖଂ ତେନ ମାଂ ପାହି ନିତ୍ୟମ୍ ॥ ୨୧॥

ମା ନସ୍ତୋକେ ତନୟେ ମା ନ ଆୟୁଷି ମା ନୋ ଗୋଷୁ ମା ନୋ ଅଶ୍ଵେଷୁ ରୀରିଷଃ ।

ବୀରାନ୍ନା ନୋ ରୁଦ୍ର ଭାମିତୋ ବଧୀର୍ହବିଶ୍ଵକ୍ତଃ ସଦାମିତ୍ତା ହବାମହେ ॥ ୨୨॥

॥ ଇତି ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତରୋପନିଷସ୍ତୁ ଚତୁର୍ଥୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚମୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଦ୍ଵେ ଅକ୍ଷରେ ବ୍ରହ୍ମପରେ ତ୍ଵନନ୍ତେ ବିଦ୍ୟାବିଦ୍ୟେ ନିହିତେ ଯତ୍ର ଗୁଡ଼େ ।

କ୍ଷରଂ ତ୍ଵବିଦ୍ୟା ହ୍ୟମୃତଂ ତୁ ବିଦ୍ୟା ବିଦ୍ୟାବିଦ୍ୟେ ଈଶତେ ଯସ୍ମୁ ସ୍ରୋତ୍ର୍ୟଃ ॥ ୧॥

ୟୋ ଯୋନିଂ ଯୋନିମଧିତିଷ୍ଠତ୍ୟେକୋ ବିଶ୍ଵାନ୍ତି ରୂପାଣି ଯୋନୀଶ୍ଚ ସର୍ବାଃ ।

ରକ୍ଷିଂ ପ୍ରସୂତଂ କପିଳଂ ଯସ୍ତମଗ୍ରେ ଜ୍ଞାନୈର୍ବିଭର୍ତ୍ତି ଜାୟମାନଂ ଚ ପଶ୍ୟେତ୍ ॥ ୨॥

ଏକୈକ ଜାଲଂ ବହୁଧା ବିକୁର୍ବନ୍ନସ୍ଥିନ୍-କ୍ଷେତ୍ରେ ସଂହରତ୍ୟେଷ ଦେବଃ ।

ଭୂୟଃ ସୃଷ୍ଟା ପତୟସ୍ତଥେଶଃ ସର୍ବାଧିପତ୍ୟଂ କୁରୁତେ ମହାତ୍ମା ॥ ୩॥

ସର୍ବା ଦିଶ ଉର୍ଧ୍ଵମଧ୍ୟ ଚିର୍ଯ୍ୟକ୍ପ୍ରକାଶୟନ୍ଭ୍ରାଜତେ ଯଦ୍ଵନଭ୍ଵାନ୍ ।

ଏବଂ ସ ଦେବୋ ଭଗବାନ୍-ବରେଣ୍ୟୋ ଯୋନିସ୍ତଭାବାନଧିତିଷ୍ଠତ୍ୟେକଃ ॥ ୪॥

ୟଞ୍ଚ ସ୍ଵଭାବଂ ପଚତି ବିଶ୍ଵୟୋନିଃ ପାତ୍ୟାଂଶ୍ଚ ସର୍ବାନ୍ପରିଶାମୟେଦ୍ୟଃ ।

ସର୍ବମେତଦ୍ଵିଶ୍ଵମଧିତିଷ୍ଠତ୍ୟେକୋ ଗୁଣାଂଶ୍ଚ ସର୍ବାନ୍-ବିନିୟୋଜୟେଦ୍ୟଃ ॥ ୫॥

ତଦ୍-ବେଦଗୁହ୍ୟୋପନିଷସ୍ତୁ ଗୁହଂ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମା ବେଦତେ ବ୍ରହ୍ମୟୋନିମ୍ ।

ୟେ ପୂର୍ବଂଦେବା ଋଷୟଶ୍ଚ ତଦ୍ଵିଦୁସ୍ତେ ତନ୍ନୟା ଅମୃତା ବୈ ବଭୁବୁଃ ॥ ୬॥

ଗୁଣାନୁୟୋ ଯଃ ଫଲକର୍ମକର୍ତା କୃତସ୍ୟ ତସ୍ୟୈବ ସ ରୋପଭୋକ୍ତା ।
ସ ବିଶ୍ଵରୂପସ୍ତ୍ରୁଗସ୍ତ୍ରୁବର୍ତ୍ତା ପ୍ରାଣାପିପଃ ସଂତରତି ସ୍ଵକର୍ମଭିଃ ॥ ୭॥

ଅଙ୍ଗୁଷ୍ଠମାତ୍ରୋ ରବିତୁଲ୍ୟରୂପଃ ସଂକଳ୍ପାହଂକାରସମନ୍ୱିତୋ ଯଃ ।
ବୁଦ୍ଧେର୍ଗୁଣେନାତ୍ମଗୁଣେନ ଚୈବ ଆରାଗ୍ରମାତ୍ରୋ ହ୍ୟପରୋଽପି ଦୃଷ୍ଟଃ ॥ ୮॥

ବାଲାଗ୍ରଗତଭାଗସ୍ୟ ଶତଧା କଳ୍ପିତସ୍ୟ ଚ ।
ଭାଗୋ ଜୀବଃ ସ ବିଜ୍ଞେୟଃ ସ ଚାନନ୍ଦ୍ୟାୟ କଳ୍ପତେ ॥ ୯॥

ନୈବ ସ୍ତ୍ରୀ ନ ପୁମାନେଷ ନ ଚୈବାୟଂ ନପୁଂସକଃ ।
ୟଦ୍ୟଚ୍ଛରୀରମାଦତ୍ତେ ତେନ ତେନ ସ ରକ୍ଷ୍ୟତେ ॥ ୧୦॥

ସଂକଳ୍ପନସ୍ପର୍ଶନଦୃଷ୍ଟିମୋହିତ୍ରୀସାଂବୁଦ୍ଧ୍ୟା ଚାତ୍ମବିବୃଦ୍ଧିଜନ୍ମ ।
କର୍ମାନୁଗାନ୍ୟାନୁକ୍ରମେଣ ଦେହୀ ସ୍ଥାନେଷୁ ରୂପାଣ୍ୟଭିସଂପ୍ରପଦ୍ୟତେ ॥ ୧୧॥

ସ୍ଥୂଳାନି ସୁକ୍ଷ୍ମାଣି ବହୁନି ଚୈବ ରୂପାଣି ଦେହୀ ସ୍ଵଗୁଣୈର୍ବୃଣୋତି ।
କ୍ରିୟାଗୁଣୈରାତ୍ମଗୁଣୈଷ୍ଠ ତେଷାଂ ସଂଯୋଗହେତୁରପରୋଽପି ଦୃଷ୍ଟଃ ॥ ୧୨॥

ଅନାଦ୍ୟନନ୍ତଂ କଲିଲସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ବିଶ୍ଵସ୍ୟ ସ୍ରଷ୍ଟାରମନେକରୂପମ୍ ।
ବିଶ୍ଵସ୍ୟୈକଂ ପରିବେଷ୍ଟିତାରଂ ଜ୍ଞାତ୍ଵା ଦେବଂ ମୁଚ୍ୟତେ ସର୍ବପାଶୈଃ ॥ ୧୩॥

ଭାବଗ୍ରାହ୍ୟମନୀତ୍ୟାଖ୍ୟଂ ଭାବାଭାବକରଂ ଶିବମ୍ ।
କଲାସର୍ଗକରଂ ଦେବଂ ଯେ ବିଦୁସ୍ତେ ଜହୁସ୍ତନ୍ମମ୍ ॥ ୧୪॥

॥ ଇତି ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତରୋପନିଷସ୍ତୁ ପଞ୍ଚମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ସ୍ଵଭାବମେକେ କବୟୋ ବଦନ୍ତି କାଲଂ ତଥାନ୍ୟେ ପରିମୁହ୍ୟମାନାଃ ।
ଦେବସୈଷ ମହିମା ତୁ ଲୋକେ ଯେନେଦଂ ବ୍ରାମ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମଚକ୍ରମ୍ ॥ ୧॥

ଯେନାବୃତଂ ନିତ୍ୟମିଦଂ ହି ସର୍ବଂ ଜ୍ଞା କାଲକାରୋ ଗୁଣୀ ସର୍ବବିଦ୍ୟଃ ।
ତେନେଶିତଂ କର୍ମ ବିବର୍ତ୍ତତେ ହ ପୃଥିବ୍ୟାପ୍ୟତେଜୋଽନିଲଖାନି ଚିତ୍ର୍ୟମ୍ ॥ ୨॥

ତହର୍ମ କୃତ୍ଵା ବିନିବର୍ତ୍ୟ ଭୂୟସ୍ତତ୍ତ୍ଵସ୍ୟ ତାତ୍ତ୍ଵେନ ସମେତ୍ୟ ଯୋଗମ୍ ।
ଏକେନ ଦ୍ଵାଭ୍ୟାଂ ତ୍ରିଭିରଷ୍ଟଭିର୍ବା କାଲେନ ଚୈବାତ୍ମଗୁଣୈଷ୍ଠ ସୁକ୍ଷ୍ମେଃ ॥ ୩॥

ଆରଭ୍ୟ କର୍ମାଣି ଗୁଣାନ୍ନିତାନି ଭାବାଂଶ୍ଚ ସର୍ବାନ୍ନିନିୟୋଜୟେଦ୍ୟଃ ।
ତେଷାମଭାବେ କୃତକର୍ମନାଶଃ କର୍ମକ୍ଷୟେ ଯାତି ସ ତତ୍ତ୍ଵତୋଽନ୍ୟଃ ॥ ୪॥

ଆଦିଃ ସ ସଂଯୋଗନିମିତ୍ତହେତୁଃ ପରସ୍ତ୍ରିକାଲାଦକଲୋଽପି ଦୃଷ୍ଟଃ ।
ତଂ ବିଶ୍ଵରୂପଂ ଭବଭୂତମୀତ୍ୟଂ ଦେବଂ ସ୍ଵଚିତ୍ତସ୍ଥମୁପାସ୍ୟ ପୂର୍ବମ୍ ॥ ୫॥

ସ ବୃକ୍ଷକାଲାକୃତିଭିଃ ପରୋଽନ୍ୟା ଯସ୍ମାତ୍-ପ୍ରପଞ୍ଚଃ ପରିବର୍ତ୍ତତେଽୟମ୍ ।
ଧର୍ମାବହଂ ପାପନୁଦଂ ଭଗେଶଂ ଜ୍ଞାତ୍ଵାତ୍ମସ୍ଥମମୃତଂ ବିଶ୍ଵଧାମ ॥ ୬॥

ତମୀଶ୍ଵରାଶାଂ ପରମଂ ମହେଶ୍ଵରଂ ତଂ ଦେବତାନାଂ ପରମଂ ଚ ଦୈବତମ୍ ।
ପତିଂ ପତୀନାଂ ପରମଂ ପରସ୍ତାଦ୍ଵିଦାମ ଦେବଂ ଭୁବନେଶମୀତ୍ୟମ୍ ॥ ୭॥

ନ ତସ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟଂ କରଣଂ ଚ ବିଦ୍ୟତେ ନ ତସ୍ମିନ୍ନାଭ୍ୟାସିକଶ୍ଚ ଦୃଶ୍ୟତେ ।
ପରାଂସ୍ୟ ଶକ୍ତିର୍ବିବିଧୈବ ଶୂନ୍ୟତେ ସ୍ଵାଭାବିକୀ ଜ୍ଞାନବଲକ୍ରିୟା ଚ ॥ ୮॥

ନ ତସ୍ୟ କଶ୍ଚିପୂତିରସ୍ତ୍ରି ଲୋକେ ନ ଚେଶିତା ନୈବ ଚ ତସ୍ୟ ଲିଙ୍ଗମ୍ ।
ସ କାରଣଂ କରଣାଧିପାଧିପୋ ନ ତାସ୍ୟ କଶ୍ଚିଦ୍ଭିନ୍ନିତା ନ ତାଧିପଃ ॥ ୯॥

ଯସ୍ମୁର୍ଣ୍ଣନାଭ ଇବ ତନ୍ତୁଭିଃ ପ୍ରଧାନଜୈଃ ସ୍ଵଭାବତୋ ଦେବ ଏକଃ ସ୍ଵମାବୃଣୋତ୍ ।
ସ ନୋ ଦଧାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାପ୍ୟୟମ୍ ॥ ୧୦॥

ଏକୋ ଦେବଃ ସର୍ବଭୂତେଷୁ ଗୂଢ଼ଃ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ ସର୍ବଭୂତାନ୍ତରାତ୍ମା ।
କର୍ମାଧ୍ୟକ୍ଷଃ ସର୍ବଭୂତାଧିବାସଃ ସାକ୍ଷୀ ଚେତା କେବଲୋ ନିର୍ଗୁଣଶ୍ଚ ॥ ୧୧॥

ଏକୋ ବଶୀ ନିଷ୍ପ୍ରିୟାଶାଂ ବହୁନାମେକଂ ବୀଜଂ ବହୁଧା ଯଃ କରୋତି ।
ତମାତ୍ମସ୍ତଂ ଯୋନ୍ନୁପଶ୍ୟନ୍ତି ଧୀରାସ୍ତେଷାଂ ସୁଖଂ ଶାଶ୍ଵତଂ ନେତରେଷାମ୍ ॥ ୧୨॥

ନିତ୍ୟୋ ନିତ୍ୟାନାଂ ଚେତନଶ୍ଚେତନାନାମେକୋ ବହୁନାଂ ଯୋ ବିଦଧାତି କାମାନ୍ ।
ତଜ୍ଞାରଣଂ ସାଂଖ୍ୟଯୋଗାଧିଗମ୍ୟଂ ଜ୍ଞାତ୍ଵା ଦେବଂ ମୁଚ୍ୟତେ ସର୍ବପାଶୈଃ ॥ ୧୩॥

ନ ତତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଭାତି ନ ଚନ୍ଦ୍ରତାରକଂ ନେମା ବିଦ୍ୟୁତୋ ଭାନ୍ତି କୁତୋଽୟମଗ୍ନିଃ ।
ତମେବ ଭାନ୍ତମନୁଭାତି ସର୍ବଂ ତସ୍ୟ ଭାସା ସର୍ବମିଦଂ ବିଭାତି ॥ ୧୪॥

ଏକୋ ହଂସଃ ଭୁବନସ୍ୟାସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ସ ଏବାଗ୍ନିଃ ସଲିଲେ ସଂନିବିଷ୍ଟଃ ।
ତମେବ ବିଦିତ୍ଵାତି ମୃତ୍ୟୁମେତି ନାନ୍ୟଃ ପଞ୍ଚା ବିଦ୍ୟତେଽୟନାୟ ॥ ୧୫॥

ସ ବିଶ୍ଵକୃଦ୍ବିଶ୍ଵବିଦାତ୍ତୟୋନିର୍ଜ୍ଜଃ କାଲକାରୋ ଗୁଣୀ ସର୍ବବିଦ୍ ଯଃ ।
ପ୍ରଧାନକ୍ଷେତ୍ରଜ୍ଞପତିର୍ଗୁଣେଶଃ ସଂସାରମୋକ୍ଷସ୍ଥିତିବନ୍ଧହେତୁଃ ॥ ୧୬॥

ସ ତନ୍ମୟୋ ହ୍ୟମୃତ ଇଶସଂସ୍ଥୋ ଜ୍ଞଃ ସର୍ବଗୋ ଭୁବନସ୍ୟାସ୍ୟ ଗୋପ୍ତା ।
ୟ ଇଶେ ଅସ୍ୟ ଜଗତୋ ନିତ୍ୟମେବ ନାନ୍ୟୋ ହେତୁର୍ବିଦ୍ୟତ ଇଶନାୟ ॥ ୧୭॥

ଯୋ ବ୍ରହ୍ମାଣଂ ବିଦଧାତି ପୂର୍ବଂ ଯୋ ବୈ ବେଦାଂଶ୍ଚ ପ୍ରହିଣୋତି ତସ୍ମୈ ।
ତଂହ ଦେବମାତ୍ମବୁଦ୍ଧିପ୍ରକାଶଂ ମୁମୁକ୍ଷୁର୍ବୈ ଶରଣମହଂ ପ୍ରପଦ୍ୟେ ॥ ୧୮॥

ନିଷ୍କଳଂ ନିଷ୍ପ୍ରିୟଂ ଶାନ୍ତଂ ନିରବଦ୍ୟଂ ନିରଞ୍ଜନମ୍ ।
ଅମୃତସ୍ୟ ପରଂ ସେତୁଂ ଦତ୍ତ-ଧେନୁନମିବାନଳମ୍ ॥ ୧୯॥

ଯଦା ଚର୍ମବଦାକାଶଂ ବେଷ୍ଟୟିଷ୍ୟନ୍ତି ମାନବାଃ ।
ତଦା ଦେବମବିଜ୍ଞାୟ ଦୁଃଖସ୍ୟାନ୍ତୋ ଭବିଷ୍ୟତି ॥ ୨୦॥

ତପଃପ୍ରଭାବାଦେବପ୍ରସାଦାତ ବ୍ରହ୍ମ ହ ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତରୋଽଥ ବିଦ୍ଵାନ୍ ।
ଅତ୍ୟାଶ୍ରମିଭ୍ୟଃ ପରମଂ ପବିତ୍ରଂ ପ୍ରୋକ୍ତାତ ସମ୍ୟଗୃଷିସଙ୍ଘଭୁଷ୍ଟମ୍ ॥ ୨୧॥

ବେଦାନ୍ତେ ପରମଂ ଗୁହ୍ୟଂ ପୁରାକଲ୍ଲେ ପ୍ରଚୋଦିତମ୍ ।
ନାପ୍ରଶାନ୍ତାୟ ଦାତବ୍ୟଂ ନାପୁତ୍ରାୟାଶିଷ୍ୟାୟ ବା ପୁନଃ ॥ ୨୨॥

ୟସ୍ୟ ଦେବେ ପରା ଭକ୍ତିର୍ଯଥା ଦେବେ ତଥା ଗୁରୌ ।
ତସ୍ୟୈତେ କଥିତା ହ୍ୟର୍ଥାଃ ପ୍ରକାଶନ୍ତେ ମହାତ୍ମନଃ ପ୍ରକାଶନ୍ତେ ମହାତ୍ମନ ଇତି ॥ ୨୩॥

॥ ଇତି ଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତରୋପନିଷସ୍ତୁ ଷଷ୍ଠୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଓଁ ସହ ନାବବତୁ ସହ ନୌ ଭୁନକ୍ତୁ ସହ ବୀର୍ଯ୍ୟଂ କରବାବହୈ ।
ତେଜସ୍ଵିନାବଧୀତମସ୍ତୁ ମା ବିଦ୍ଵିଷାବହୈ ॥
ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି କୃଷ୍ଣୟାଜୁର୍ବେଦୀୟଶ୍ଵେତାଶ୍ଵତରୋପନିଷସ୍ତ୍ରୀଂସଂପୂର୍ଣ୍ଣଃ ॥

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟୁପନିଷଦ

(Maitraayanyupanishat / Maitraayanyupanishada)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ଶ୍ରୀ ନିଳାଦ୍ରି ବିହାରୀ ଶତପଥୀ

ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷତ୍ / ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷଦ / ମୈତ୍ରାୟଣୀୟ ଉପନିଷଦ

॥ ଅଥ ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷତ୍ ॥

ବୈରାଗ୍ୟୋଽଭ୍ୟାସଃ କ୍ଷୁଦ୍ରବ୍ରହ୍ମମାତ୍ରପ୍ରବୋଧତଃ ।

ୟମ୍ଭୂତଂ ମୁନୟୋ ଯାନ୍ତି ତତ୍ତ୍ୱେପଦମହଂ ମହଃ ॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତି ମମାଜ୍ଞାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତମଥୋ ବଲମିନ୍ଦିୟାଣି ଚ ।

ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ଯ୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ

ନିରାକରୋଦନିରାକରଣମସ୍ତୁନିରାକରଣଂ ମେସୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ଯ ଉପନିଷସୁ

ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତ ତେ ମୟି ସନ୍ତ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

ମୈତ୍ରାୟଣୀ କୌଷିତକୀ ବୃହଜ୍ଜାବାଲତାପନୀ ।

କାଲୀଗ୍ନିରୁଦ୍ରମୈତ୍ରେୟୀ ସୁବାଲକ୍ଷ୍ମିମିନ୍ଦ୍ରିକା ।

ଓଁ ବୃହଦ୍ରଥୋ ହ ବୈ ନାମ ରାଜା ରାଜେ୍ୟ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଂ ପୁତ୍ରଂ ନିଧାପୟିତ୍ୱେଦମଶାଶ୍ୱତଂ ମନ୍ୟମାନଃ

ଶାରୀରଂ ବୈରାଗ୍ୟମୁପେତୋଽରଣ୍ୟଂ ନିର୍ଜଗାମ ସ ତତ୍ର ପରମଂ ତପ ଆସ୍ଥାୟାଦିତ୍ୟମୀକ୍ଷମାଣ

ଉର୍ଧ୍ୱବାହୁସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠତ୍ୟକ୍ତେ ସହସ୍ରସ୍ୟ ମୁନିରକ୍ତିକମାଜଗାମାଗ୍ନିରିବାଧୁମକସ୍ତେଜସା

ନିର୍ଦ୍ଦହନ୍ନିବାତୁବିଦ୍-ଭଗବାଞ୍ଜ୍ଞାକାୟନ୍ୟ ଉତ୍ତିଷ୍ଠୋତ୍ତିଷ୍ଠ ବରଂ ବୃଣୀଶ୍ୱେତି ରାଜାନମବ୍ରବୀସୁ ତସ୍ମୈ

ନମସ୍କୃତ୍ୟୋବାଚ ଭଗବନ୍ନାହମାତୁବିତ୍ତୁଂ ତତ୍ତ୍ୱବିଚ୍ଛେଦୁମୋ ବୟଂ ସ ତ୍ୱଂ ନୋ ବ୍ରୁହୀତ୍ୟେତଦ୍ୱତଂ

ପୁରସ୍ତାଦଶକ୍ୟଂ ମା ପୃଚ୍ଛ ପ୍ରଶ୍ନମୈଷ୍ଟାକାନ୍ୟାନ୍-କାମାନ୍-ବୃଣୀଶ୍ୱେତି ଶାକାୟନ୍ୟସ୍ୟ

ଚରଣାବଭିମୁଖ୍ୟମାନୋ ରାଜେମାଂ ଗାଥାଂ ଜଗାଦ ॥ ୧॥

ଭଗବନ୍ନସ୍ତିତର୍ମସ୍ମାୟମଜ୍ଞାମାଂସଶୁକ୍ରଶୋଣିତଶ୍ଳେଷ୍ମାଶୁଦୃଷିତେ ବିଶୁଦ୍ଧବାତପିତ୍ତକଫସଞ୍ଜାତେ
ଦୁର୍ଗନ୍ଧେ ନିଃସାରୋଽସ୍ଥିଚ୍ଛ୍ୱରୀରେ କିଂ କାମୋପଭୋଗୈଃ ॥ ୨॥

କାମକ୍ରୋଧଲୋଭଭୟବିଷାଦେର୍ଷ୍ୟଷ୍ଟବିୟୋଗାନିଷ୍ଠସଂପ୍ରୟୋଗସ୍ତୁ-
ପ୍ରିୟାସ୍ତାଜରାମୃତ୍ୟୁରୋଗଶୋକାଦ୍ୟୈରଭିହତେଽସ୍ଥିଚ୍ଛ୍ୱରୀରେ କିଂ କାମୋପଭୋଗୈଃ ॥ ୩॥

ସର୍ବଂ ଚେଦଂ କ୍ଷୟିଷ୍ଠ ପଶ୍ୟାମୋ ଯଥେମେ
ଦଂଶମଶକାଦୟସ୍ତୃଣବନ୍ନଶ୍ୟତୟୋଦ୍-ଭୂତପ୍ରଧୁଂସିନଃ ॥ ୪॥

ଅଥ କିମେତୈର୍ବା ପରେଂନ୍ୟ ମହାଧନୁର୍ଧରାଶ୍ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତନଃ
କେଚିସ୍ତୁଦ୍ୟୁମ୍ନଭୂରିଦ୍ୟୁମ୍ନେନ୍ଦ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନକୁବଳୟାଶ୍ଚୟୌବନାଶ୍ଚବଞ୍ଚିୟା
ଶ୍ଚାଶ୍ଚପତିଃ ଶଶବିନ୍ଦୁହ୍ରିଷ୍ଟହ୍ମୋଽମ୍ବରୀଷୋ
ମନୁକ୍ରସ୍ତୟାତିର୍ଯ୍ୟୟାତିରନରଣ୍ୟାକ୍ଷସେନୋଽମରୁତ୍ତରତପ୍ରଭୃତୟୋ
ରାଜାନୋ ମିପତୋ ବନ୍ଧୁବର୍ଗସ୍ୟ ମହତୀଂ ଶ୍ରିୟଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ୱାସ୍ଥାଲ୍ଲୋକାଦମୁଂ ଲୋକଂ ପ୍ରୟାନ୍ତି ॥ ୫॥

ଅଥ କିମେତୈର୍ବା ପରେଂନ୍ୟ ଗନ୍ଧର୍ବାସୁରଯକ୍ଷରାକ୍ଷସଭୂତଗଣପିଶାଚୋରଗଗ୍ରହାଦୀନାଂ
ନିରୋଧନଂ ପଶ୍ୟାମଃ ॥ ୬॥

ଅଥ କିମେତୈର୍ବାନ୍ୟାନାଂ ଶୋଷଣଂ ମହାର୍ଣ୍ଣବାନାଂ ଶିଖରିଣାଂ ପ୍ରପତନଂ ଧ୍ରୁବସ୍ୟ ପ୍ରଚଲନଂ ସ୍ଥାନଂ
ବା ତରୁଣାଂ ନିମଜ୍ଜନଂ ପୃଥିବ୍ୟାଃ ସ୍ଥାନାଦପସରଣଂ ସୁରାଣାଂ ସୋଽହମିତ୍ୟେତଦ୍ବିଧେଽସ୍ଥିନ୍ସଂସାରେ
କିଂ କାମୋପଭୋଗୈର୍ଯୈରେବାଶ୍ଚିତସ୍ୟାସକୃଦିହାବର୍ତ୍ତନଂ ଦୃଶ୍ୟତ
ଇତ୍ୟୁଦ୍ଧର୍ତ୍ତମର୍ହସୀତ୍ୟକ୍ଷୋଦପାନସ୍ଥୋ ଭେକ ଇବାହମସ୍ଥିନ୍ସଂସାରେ
ଭଗବଂସ୍ତୁଂ ନୋ ଗତିସ୍ତୁଂ ନୋ ଗତିଃ ॥ ୭॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁ ପ୍ରଥମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

।। ଦ୍ଵିତୀୟଃ ପ୍ରପାଠକଃ ।।

ଅଥ ଭଗବାନ୍‌ଶାକାୟନଃ ସୁପ୍ରୀତସ୍ତ୍ରବୀଦ୍ରାଜାନମ୍ ।

ମହାରାଜ ବୃହଦ୍ରଥେଷ୍ଠାକୁବଂଶଧ୍ଵଜ ଶୀଘ୍ରମାତୁଜଃ କୃତକୃତ୍ୟସ୍ତୁଂ ମରୁନ୍ମାମ୍ନେତି ବିଶ୍ଵତୋଽସୀତି ।
ଅୟଂ ବାବ ଖଲ୍ଲାତ୍ତା ତେ ଯଃ କତମୋ ଭଗବା ଇତି ତଂ ହୋବାଚେତି ॥ ୧॥

ଅଥ ଯ ଏଷ ଉଚ୍ଛ୍ଵାସାବିଷ୍ଟମୁନେନୋର୍ଧ୍ଵମୁକ୍ରାନ୍ତୋ ବ୍ୟୟମାନୋଽବ୍ୟୟମାନସ୍ତମଃ ପ୍ରଶୁଦତ୍ୟେଷ
ଆତ୍ମେତ୍ୟାହ ଭଗବାନ୍ନୈତ୍ରିଃ । ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଅଥ ଯ ଏଷ ସଂପ୍ରସାଦୋଽସ୍ଥାଞ୍ଜିରୀରାସ୍ରମୁଦ୍ଵାୟ ପରଂ ଜ୍ୟୋତିରୁପସଂପଦ୍ୟ ସ୍ଵେନ
ରୂପେଶାଭିନିଷ୍ଠଦ୍ୟତ ଇତ୍ୟେଷ ଆତ୍ମେତି ହୋବାଚୈତଦମୃତମଭୟମେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତି ॥ ୨॥

ଅଥ ଖଲ୍ଲିୟଂ ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟା ସର୍ବୋପନିଷଦ୍ଵିଦ୍ୟା ବା ରାଜନ୍ନସ୍ଥାକଂ ଭଗବତା
ମୈତ୍ରିଶାଃଽଖ୍ୟାତାଂହଂ ତେ କଥୟିଷ୍ୟାମୀତି ।

ଅଥାପହତପାପ୍ତାନସ୍ତ୍ରଗ୍ନତେଜସା ଉର୍ଧ୍ଵରେତସୋ ବାଲଘିଲ୍ୟା ଇତି ଶ୍ରୁୟନ୍ତେ ।

ଅଥ କ୍ରତୁଂ ପ୍ରଜାପତିମବ୍ରୁବନ୍‌ଭଗବନ୍‌ଶକଟମିବାଚେତନମିଦଂ ଶରୀରଂ କସ୍ୟେଷ ଖଲ୍ଲୀଦୃଶୋ
ମହିମାଽତୀନ୍ଦ୍ରିୟଭୂତସ୍ୟ ଯେନୈତଦ୍ଵିଧମେତକ୍ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ ପ୍ରଚୋଦୟିତା ବାଽସ୍ୟ
ୟଦ୍-ଭଗବନ୍ନେହି ତଦସ୍ଥାକଂ ବ୍ରୁହୀତି ତାନ୍-ହୋବାଚେତି ॥ ୩॥

ୟୋ ହ ଖଲୁ ବାବୋପରିସ୍ଥଃ ଶ୍ରୁୟତେ ଗୁଣେଷ୍ଠିବୋର୍ଧ୍ଵରେତସଃ ସ ବା ଏଷ ଶୁଦ୍ଧଃ

ପୂତଃ ଶୁନ୍ୟଃ ଶାନ୍ତୋଽପ୍ରାଣୋ ନୀରାତ୍ମାଽନନ୍ତୋଽକ୍ଷୟଃ ସ୍ଥିରଃ ଶାଶ୍ଵତୋଽଜଃ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଃ ।

ସ୍ଵେ ମହିମ୍ନି ତିଷ୍ଠତ୍ୟଜେନେଦଂ ଶରୀରଂ ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ

ପ୍ରଚୋଦୟିତା ବୈଷୋଽପ୍ୟସ୍ୟେତି ।

ତେ ହୋରୁର୍ଭଗବନ୍-କଥମନେନେଦୃଶେନାନିଷ୍ଠେନୈତଦ୍ଵିଧମିଦଂ

ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ ପ୍ରଚୋଦୟିତା ବୈଷୋଽସ୍ୟ କଥମିତି ତାନ୍-ହୋବାଚ ॥ ୪॥

ସ ବା ଏଷ ସୁକ୍ଷ୍ମୋଽଗ୍ରାହ୍ୟୋଽଦୃଶ୍ୟଃ ପୁରୁଷସଂଜ୍ଞଃ ବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବମିହୈବାବର୍ତ୍ତତେଂଶେନେତି
ସୁପ୍ରସ୍ୟୋବାବୁଦ୍ଧିପୂର୍ବଂ ବିବୋଧ ଏବମିତି ।

ଅଥ ଯେ ହ ଖଲୁ ବାବୈତସ୍ୟ ସୋଂଶୋଂୟଂ ଯୁକ୍ତେତାମାତ୍ରଃ ପ୍ରତିପୁରୁଷଃ କ୍ଷେତ୍ରଜଃ
ସଂକଳ୍ପାଧ୍ୟାବସାୟାଭିମାନଲିଙ୍ଗଃ ପ୍ରଜାପତିର୍ବିଶ୍ୱାଖ୍ୟଶ୍ଚେତନେନେଦଂ ଶରୀରଂ
ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ ପ୍ରଚୋଦୟିତା ବୈଷୋଽପ୍ୟସ୍ୟେତି ।
ତେ ହୋତୁର୍ଭଗବନ୍ୟଦ୍ୟନେନେଦୃଶୋନାନିଷ୍ଠେନୈତଦ୍ଧିଧମିଦଂ ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ
ପ୍ରଚୋଦୟିତା ବୈଷୋଽସ୍ୟ କଥମିତି ତାନ୍-ହୋବାଚେତି ॥ ୫॥

ପ୍ରଜାପତିର୍ବା ଏକୋଽଗ୍ରେତିଷ୍ଠସ୍ତ ନାରମତୈକଃ ସୋତ୍ଥାନମଭିଧ୍ୟାତ୍ବା ବହୁଃ ପ୍ରଜା ଅସୃଜତ ତା
ଅଶ୍ଳେବାପ୍ରବୁଦ୍ଧା ଅପ୍ରାଣାଃ ସ୍ଥାଶୁରିବ ତିଷ୍ଠମାନା ଅପଶ୍ୟତ୍ ସ ନାରମତ
ସୋଂମନ୍ୟତୈତାସାଂ ପ୍ରତିବୋଧନାୟାଭ୍ୟନ୍ତରଂ ବିବିଶାମି ।

ସ ବାୟୁରିବାତ୍ଥାନଂ କୃତ୍ୱାଽଭ୍ୟନ୍ତରଂ ପ୍ରାବିଶତ୍ ।

ସ ଏକୋ ନାଶକସ୍ତ ପଞ୍ଚିଧାତ୍ଥାନଂ ବିଭଜ୍ୟୋଜ୍ୟତେ ଯଃ ପ୍ରାଣୋଽପାନଃ ସମାନ
ଭଦାନୋ ବ୍ୟାନ ଇତି ।

ଅଥାୟଂ ଯ ଉର୍ଧ୍ୱମୁକ୍ତ୍ରାମତ୍ୟେଷ ବାବ ସ ପ୍ରାଣୋଽଥ ଯୋଽୟମବାତ୍ ସଂକ୍ରାମତ୍ୟେଷ ବାବ
ସୋଽପାନୋଽଥ ଯେନ ବୈତାଂନୁଗୃହୀତେତ୍ୟେଷ ବାବ ସ ବ୍ୟାନୋଽଥ ଯୋଽୟଂ
ସ୍ଥବିଷ୍ଠୋ ଧାତୁରନ୍ନସ୍ୟାପାନେ ପାପୟତ୍ୟଶିଷ୍ଠୋ ବାଂଜୋଽଜୋ ସମାନୟତ୍ୟେଷ ବାବ ସ
ସମାନସଂଜ୍ଞା ଉତ୍ତରଂ ବ୍ୟାନସ୍ୟ ରୂପଂ ଚୈତେଷାମନ୍ତରା ପ୍ରସୂତିରେବୋଦାନସ୍ୟାଥ ଯୋଽୟଂ
ପୀତାଶିତମୁଦ୍ଧିରତି ନିଗିରତୀତି ବୈଷ ବାବ ସ ଭଦାନଃ ।

ଅଥୋପାଂଶୁରନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମମଭିଭବତ୍ୟନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମ ଉପାଂଶୁ ଚେତୟୋରନ୍ତରା ଦେବୌଷ୍ଟ୍ୟଂ

ପ୍ରାସୁବଦ୍ୟଦୌଷ୍ଟ୍ୟଂ ସ ପୁରୁଷୋଽଥ ଯଃ ପୁରୁଷଃ ସୋଽଗ୍ନିର୍ବୈଶ୍ୱାନରଃ ।

ଅନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମୟମଗ୍ନିର୍ବୈଶ୍ୱାନରୋ ଯୋଽୟମନ୍ତଃପୁରୁଷେ ଯେନେଦମନ୍ନଂ ପତ୍ୟତେ ଯଦିଦମଦ୍ୟତେ
ତସ୍ୟୈଷ ଘୋଷୋ ଭବତି ଯମେତକ୍ଷ୍ଣ୍ୱାବପିଧାୟ ଶୃଣୋତି ସ ଯଦୋକ୍ତମିଷ୍ୟନ୍ଭବତି ନୈନଂ
ଘୋଷଂ ଶୃଣୋତି ସ ବା ଏଷ ପଞ୍ଚିଧାଂଶୁନଂ ବିଭଜ୍ୟ ନିହିତୋ ଗୁହାୟାମ୍ ।
ମନୋମୟଃ ପ୍ରାଣଶରୀରୋ ଭାରୂପଃ ସତ୍ୟସଂକଳ୍ପ ଆକାଶାତ୍ରେତି ।

ସ ବା ଏଷୋଃସ୍ତୁଧୃଦନ୍ତରାଦକୃତାର୍ଥୋଽମନ୍ୟତାର୍ଥାନଶ୍ଚାନିତି ।
 ଅତଃ ଖାନୀମାନି ଭିକ୍ଷୋଦିତଃ ପଞ୍ଚଭୀ ରଶ୍ମିଭିର୍ବିଷୟାନଭୀତି ବୁଦ୍ଧାନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଯାନୀମାନ୍ୟେତାନ୍ୟସ୍ୟ
 ରଶ୍ମୟଃ କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟସ୍ୟ ହୟା ରଥଃ ଶରୀରଂ ମନୋ ନିୟନ୍ତ୍ରା ପ୍ରକୃତିମୟୋଽସ୍ୟ ପ୍ରତୋଦୋଽନେନ
 ଖଲ୍ଲୀରିତଃ ପରିଭ୍ରମତୀଦଂ ଶରୀରଂ ଚକ୍ରମିବ ମୃପୁରେନେଦଂ ଶରୀରଂ ଚେତନବତ୍-ପ୍ରତିଷ୍ଠାପିତଂ
 ପ୍ରତୋଦୟିତା ବୈଷୋ.ପ୍ୟସ୍ୟେତି ।। ୬।।

ସ ବା ଏଷ ଆତ୍ମେହୋଶନ୍ତି କବୟଃ ସିତାସିତୈଃ କର୍ମଫଲୈରନଭିଭୂତ ଇବ ପ୍ରତିଶରୀରେଷୁ
 ଚରତି ଅବ୍ୟକ୍ତତ୍ବାନ୍ତ୍ରୌଷ୍ଣ୍ୟଦଦୃଶ୍ୟତ୍ବାଦଗ୍ରାହ୍ୟତ୍ବାନ୍ନିର୍ମମତ୍ବାଜାନବସ୍ତୋଽସତି କର୍ତ୍ତାଽକର୍ତ୍ତେବାବସ୍ଥଃ
 ସ ବା ଏଷ ଶୁଦ୍ଧଃ ସ୍ଥିରୋଽଚଳଶ୍ଚାଲେପ୍ୟୋଽବ୍ୟଗ୍ରୋ ନିଃସ୍ପୃହଃ ପ୍ରେକ୍ଷକବଦବସ୍ଥିତଃ ସ୍ୱସ୍ଥଶ୍ଚ ।
 ଋତୁଭୁକ୍ତଶମୟେନ ପଚେନାତ୍ମାନମନ୍ତ୍ରଧାୟାବସ୍ଥିତା ଇତ୍ୟବସ୍ଥିତା ଇତି ।। ୭।।

।। ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ପ୍ରପାଠକଃ ।।

।। ତୃତୀୟଃ ପ୍ରପାଠକଃ ।।

ତେ ହୋରୁର୍ଭଗବନ୍ୟଦ୍ୟେବମସ୍ୟାଽଽତ୍ମନୋ ମହିମାନଂ ସୂଚୟସୀତ୍ୟନ୍ୟୋ ବା ପରଃ ।
 କୋଽୟମାତ୍ମାଖ୍ୟୋ ଯୋଽୟଂ ସିତାସିତୈଃ କର୍ମଫଲୈରଭିଭୂୟମାନଃ
 ସଦସଦ୍ୟୋନିମାପଦ୍ୟତା ଇତ୍ୟବାଞ୍ଜ୍ୟୋର୍ଧ୍ୱା ବା ଗତିର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୈରଭିଭୂୟମାନଃ ପରିଭ୍ରମତି ।। ୧।।

ଅସ୍ତି ଖଲ୍ଲୁନ୍ୟୋଽପରୋ ଭୂତାତ୍ମାଖ୍ୟୋ ଯୋଽୟଂ ସିତାସିତୈଃ
 କର୍ମଫଲୈରଭିଭୂୟମାନଃ ସଦସଦ୍ୟୋନିମାପଦ୍ୟତା ଇତ୍ୟବାଞ୍ଜ୍ୟୋର୍ଧ୍ୱା ବା
 ଗତିର୍ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୈରଭିଭୂୟମାନଃ ପରିଭ୍ରମତୀତ୍ୟସ୍ୟୋପବ୍ୟାଖ୍ୟାନମ୍ ।
 ପଞ୍ଚିତନ୍ନାତ୍ରା ଭୂତଶବେନୋତ୍ୟନ୍ତେଽଥ ପଞ୍ଚିମହାଭୂତାନି ଭୂତଶବେନୋତ୍ୟନ୍ତେ ।
 ଅଥ ତେଷାଂ ଯୁସ୍ତମୁଦୟଂ ତଚ୍ଛରୀରମିତ୍ୟୁକ୍ତମଥ ଯୋ ହ ଖଲ୍ଲୁ ବାବ ଶରୀର ଇତ୍ୟୁକ୍ତଂ ସ
 ଭୂତାତ୍ମେତ୍ୟୁକ୍ତମ୍ ।

ଅଥାମୃତୋଽସ୍ୟାତ୍ମା ବିନ୍ଦୁରିବ ପୁଷ୍କରା ଇତି ସ ବା ଏଷୋଽଭିଭୂତଃ ପ୍ରାକୃତୈର୍ଗୁଣୈରିତି ।

ଅଥୋଽଭିଭୂତତ୍ବାସ୍ତ୍ରଂମୁଦତ୍ତଂ ପ୍ରୟାତଃ ସଂମୁଦତ୍ତାତ୍ ।

ଆତ୍ମସ୍ତ୍ରଂ ପ୍ରଭୁଂ ଭଗବନ୍ତଂ କାରୟିତାରଂ ନାପଶ୍ୟନ୍ତୁଶୌଭୈରୂପ୍ୟମାନଃ

କଲୁଷୀକୃତଶ୍ଚାସ୍ଥିରଶ୍ଚକ୍ଷିଲୋ ଲୁପ୍ୟମାନଃ ସସ୍ତୁହୋ ବ୍ୟଗ୍ରଶ୍ଚାଭିମାନିତ୍ତଂ ପ୍ରୟାତା ଇତ୍ୟହଂ ସୋ
ମମେଦମିତ୍ୟେବଂ ମନ୍ୟମାନୋ ନିବଧ୍ନାତ୍ୟାତ୍ମନାତ୍ମାନମ୍ ।

ଜାଲେନେବ ଖଚରଃ କୃତସ୍ୟାନୁ ଫଲୈରଭିଭୂୟମାନଃ ସଦସଦ୍ୟୋନିମାପଦ୍ୟତା ଇତ୍ୟବାଞ୍ଚିୟୋର୍ଧ୍ୱା
ବା ଗତିର୍ଦ୍ଦୈଭିଭୂୟମାନଃ ପରିଭ୍ରମତି କତମ ଏଷ ଇତି ତାନ୍-ହୋବାଚେତି ॥ ୨॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ଯଃ କର୍ତା ସୋଽୟଂ ବୈ ଭୂତାତ୍ମା କରଣୈଃ କାରୟିତାଃକ୍ଷପୁରୁଷଃ ।

ଅଥ ଯଥାଽଗ୍ନିନାଽୟସ୍ତିଶ୍ଚୋଽନେୟା ବାଽଭିଭୂତଃ କର୍ତ୍ତୃଭିର୍ହନ୍ୟମାନୋ ନାନାତ୍ମମୁପୈତ୍ୟେବଂ ବାବ
ଖଲୁସୌ ଭୂତାତ୍ମାଽକ୍ଷପୁରୁଷେଶାଭିଭୂତୋ ଗୁଣୈର୍ହନ୍ୟମାନୋ ନାନାତ୍ମମୁପୈତି ।

ଚତୁର୍ଜାଲଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶବିଧଂ ଚତୁରଶୀତିଧା ପରିଣତଂ ଭୂତଗଣମେତଦ୍ୱୈ ନାନାତ୍ମସ୍ୟ ରୂପମ୍ ।

ତାନି ହ ବା ଏତାନି ଗୁଣାନି ପୁରୁଷେଶେରିତାନି ଚକ୍ରମିବ ମୃପୂରେନେତି ।

ଅଥ ଯଥାଽୟସ୍ତିଶ୍ଚେ ହନ୍ୟମାନେ ନାଗ୍ନିରଭିଭୂୟତ୍ୟେବଂ ନାଭିଭୂୟତ୍ୟସୌ

ପୁରୁଷୋଽଭିଭୂୟତ୍ୟୟଂ ଭୂତାତ୍ମୋପସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟତ୍ୱାଦିତି ॥ ୩॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ଶରୀରମିଦଂ ମୈଥୁନାଦେବୋଦ୍-ଭୂତଂ ସଂବୃଦ୍ଧୟୁପେତଂ ନିରୟେଥ ମୁଦ୍ରଦ୍ୱାରେଣ
ନିଷ୍କାକ୍ରମସ୍ଥିତିଶ୍ଚିତଂ ମାଂସେନାନୁଲିପ୍ତଂ ଚର୍ମଶାଽବନଞ୍ଚଂ

ବିଶୁଦ୍ଧପିତ୍ତକଫମଜ୍ଜାମେଦୋବସାଭିରନ୍ଧ୍ୟୋଽଽମୟୈର୍ବହୁଭିଃ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଂ କୋଶ ଇବ ବସୁନା ॥ ୪॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ସଂମୋହୋ ଭୟଂ ବିଷାଦୋ ନିଦ୍ରା ତନ୍ମ୍ରୀ ପ୍ରମାଦୋ ଜରା ଶୋକଃ କ୍ଷୁପ୍ତିପାସା

କାର୍ପଣ୍ୟଂ କ୍ରୋଧୋ ନାସ୍ତିକ୍ୟମଜ୍ଞାନଂ ମାତ୍ସର୍ଯ୍ୟଂ ନୈଷ୍କାରୁଣ୍ୟଂ ମୁଦତ୍ତଂ ବିବ୍ରୀତତ୍ତଂ

ନିରାକୃତିତ୍ତ୍ୱମୁଦ୍ଧତତ୍ତ୍ୱମସମତ୍ତ୍ୱମିତି ତାମସାନି ।

ଅନ୍ତସ୍ତୃଷ୍ଟା ସ୍ନେହୋ ରାଗୋ ଲୋଭୋ ହିଂସା ରତିର୍ଦୃଷ୍ଟିର୍ବ୍ୟାବୃତତ୍ତ୍ୱମୀର୍ଷ୍ୟାଽକାମମସ୍ଥିରତ୍ତ୍ୱଂ

ଚଲତ୍ତ୍ୱଂ ବ୍ୟଗ୍ରତ୍ତ୍ୱଂ ଜିଗୀଷାଽର୍ଥୋପାର୍ଜନଂ ମିତ୍ରାନୁଗ୍ରହଣଂ ପରିଗ୍ରହାବଲମ୍ବୋଽନିଷ୍ଠେଷ୍ଟିନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥେଷୁ

ଦ୍ଵିଷ୍ଟିରିଷ୍ଟେଶ୍ଵଭିଷ୍ଟକଃ ଶୁକ୍ଳସ୍ଵରୋଽନୁତମସ୍ଥିତି ରାଜସ୍ଵାନେତୈଃ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ
ଏତୈରଭିଭୂତା ଇତ୍ୟୟଂ ଭୂତାତ୍ମା ତସ୍ମାନ୍ନାନାରୂପାଣ୍ୟାପ୍ନୋତୀତ୍ୟାପ୍ନୋତୀତି ।। ୫।।

।। ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁ ତୃତୀୟଃ ପ୍ରପାଠକଃ ।।

।। ଚତୁର୍ଥଃ ପ୍ରପାଠକଃ ।।

ତେ ହ ଖଲୁ ବାବୋର୍ଧ୍ଵରେତସୋଽତିବିସ୍ମିତା ଅଭିସମେତ୍ୟାତୁର୍ଭଗବନ୍ନମସ୍ତେଽସ୍ତନ୍ନୁଶାପି
ତ୍ୱମସ୍ମାକଂ ଗତିରନ୍ୟା ନ ବିଦ୍ୟତା ଇତି ।
ଅସ୍ୟ କୋ ବିଧିର୍ଭୂତାତ୍ମନୋ ଯେନେଦଂ ହିତ୍ୱାତ୍ମନେ୍ୟବ ସାୟୁଜ୍ୟମୁପୈତି ତାନ୍-ହୋବାଚେତି ।। ୧।।

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ମହାନଦୀସ୍ପର୍ମୟ ଇବାନିବର୍ତ୍ତକମସ୍ୟ ଯତ୍-ପୁରାକୃତଂ ସମୁଦ୍ରବେଲେବ
ଦୁର୍ନିବାର୍ଯ୍ୟମସ୍ୟ ମୃତ୍ୟୋରାଗମନଂ ସଦସତ୍ଫଳମୟୈଃ ପାଶୈଃ ପଞ୍ଜୁରିବ ବଢ଼ଂ
ବନ୍ଧନସ୍ଥସ୍ୟେବାସ୍ତାତନ୍ୟାଂ ଯମବିଷୟସ୍ଥସ୍ୟେବ ବହୁଭୟାବସ୍ଥଂ ମଦିରୋନ୍ମତ୍ତ ଇବ
ମୋହମଦିରୋନ୍ମତ୍ତଂ ପାପୁନା ଗୃହୀତ ଇବ ଭ୍ରାମ୍ୟମାଣଂ ମହୋରଗଦଷ୍ଟ ଇବ ବିଷୟଦଷ୍ଟଂ
ମହାନ୍ଧକାରମିବ ରାଗାନ୍ଧମ୍ ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲମିବ ମାୟାମୟଂ ସ୍ଵପ୍ନ ଇବ ମିଥ୍ୟାଦର୍ଶନଂ କଦଲୀଗର୍ଭ
ଇବାସାରଂ ନଟ ଇବ କ୍ଷଣବେଷ୍ଟଂ ଚିତ୍ରଭିତ୍ତିରିବ ମିଥ୍ୟାମନୋରମମିତ୍ୟଧୋକ୍ତମ୍ ।
ଶବ୍ଦସ୍ପର୍ଶାଦୟୋ ହ୍ୟର୍ଥା ମର୍ତ୍ତ୍ୟେଽନର୍ଥା ଇବାଽବସ୍ଥିତାଃ ।
ୟେଷାଂ ସକ୍ତସ୍ତୁ ଭୂତାତ୍ମା ନ ସ୍ଵରେପୂରମଂ ପଦମ୍ ।। ୨।।

ଅୟଂ ବାବ ଖଲୁସ୍ୟ ପ୍ରତିବିଧିର୍ଭୂତାତ୍ମନୋ ଯଦ୍ଵେଦବିଦ୍ୟାପିଗମଃ ।
ସ୍ଵଧର୍ମସ୍ୟାନୁଚରଣଂ ସ୍ଵାଶ୍ରମେଷ୍ଠେବାନୁକ୍ରମଣଂ ସ୍ଵଧର୍ମସ୍ୟ ବା ଏତଦ୍ଭୂତଂ
ସ୍ତମ୍ଭଶାଖେବପରାଣ୍ୟନେନୋର୍ଧ୍ଵଭାଗ୍ଭବତ୍ୟନ୍ୟଥାଽବାତିତ୍ୟେଷ
ସ୍ଵଧର୍ମୋଽଭିହିତୋ ଯୋ ବେଦେଷୁ ନ ସ୍ଵଧର୍ମାତିକ୍ରମେଶାଶ୍ରମୀ ଭବତି ।

ଆଶ୍ରମେଷ୍ଠେବାନବସ୍ଥସ୍ତପସ୍ତୀ ବେତୁ୍ୟତ୍ୟତ ଇତ୍ୟେତଦୟୁକ୍ତଂ
ନାତପସ୍ତସ୍ୟାଃଃତୁଜ୍ଞାନେଃପିଗମଃ କର୍ମସିଦ୍ଧିର୍ବେତି ।
ଏବଂ ହ୍ୟାହ ତପସା ପ୍ରାପ୍ୟତେ ସତ୍ତ୍ଵଂ ସତ୍ତ୍ଵାହଂପ୍ରାପ୍ୟତେ ମନଃ ।
ମନସଃ ପ୍ରାପ୍ୟତେ ହ୍ୟାତ୍ମା ଯମାତ୍ମା ନ ନିବର୍ତତ ଇତି ॥ ୩॥

ଅସ୍ତି ବ୍ରହ୍ମୋତି ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାବିଦବ୍ରବୀଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଦ୍ଵାରମିଦମିତ୍ୟେବୈତଦାହ
ୟସ୍ତପସ୍ୟାଃପହତପାପ୍ନା ଓ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ମହିମେତ୍ୟେବୈତଦାହ ଯଃ ସୁୟୁକ୍ତୋଽଜସ୍ରଂ
ଚିନ୍ତୟତି ତସ୍ମାଦ୍ବିଦ୍ୟାୟା ତପସା ଚିନ୍ତୟା ଚୋପଲଭ୍ୟତେ ବ୍ରହ୍ମ ।
ସ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପର ଏତା ଭବତ୍ୟପିଦୈବତ୍ଵଂ ଦେବେଭ୍ୟଶ୍ଚେତ୍ୟକ୍ଷସ୍ୟମପରିମିତମନାମୟଂ
ସୁଖମଶ୍ରୁତେ ଯ ଏବଂ ବିଦ୍ଵାନନେନ ତ୍ରିକେଶ ବ୍ରହ୍ମୋପାସ୍ତେ ।
ଅଥ ଯୈଃ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣୋଽଭିଭୂତୋଽୟଂ ରଥିତଶ୍ଚ ତୈର୍ବୈବ ମୁକ୍ତସ୍ତ୍ବାତ୍ମନ୍ନେବ ସାୟୁଜ୍ୟମୁପୈତି ॥ ୪॥

ତେ ହୋରୁର୍ଭଗବନ୍ନଭିବାଦ୍ୟସିତ୍ୟଭିବାଦ୍ୟସୀତି ।
ନିହିତମସ୍ମାଭିରେତଦ୍ୟଥାବଦୁକ୍ତଂ ମନସିତ୍ୟଥୋତ୍ତରଂ ପ୍ରଶ୍ନମନୁବ୍ରୁହୀତି ।
ଅଗ୍ନିର୍ବାୟୁରାଦିତ୍ୟଃ କାଲୋ ଯଃ ପ୍ରାଣୋଽନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମା ରୁଦ୍ରୋ
ବିଷ୍ଣୁରିତ୍ୟେକେଽନ୍ୟମଭିଧ୍ୟାୟନ୍ତ୍ୟେକେଽନ୍ୟଂ ଶ୍ରେୟଃ କତମୋ ଯଃ
ସୋଽସ୍ଥାକଂ ବ୍ରୁହୀତି ତାନ୍-ହୋବାଚେତି ॥ ୫॥

ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବାବୈତା ଅଗ୍ର୍ୟାସ୍ତନବଃ ପରସ୍ୟାମୃତସ୍ୟାଶରୀରରସ୍ୟା ତସ୍ୟୈବ
ଲୋକେ ପ୍ରତିମୋଦତୀହ ଯୋ ଯସ୍ୟାନୁଷକ୍ତ ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ବ୍ରହ୍ମ ଖଲ୍ଲିଦଂ ବାବ ସର୍ବମ୍ ।
ୟା ବାସ୍ୟା ଅଗ୍ର୍ୟାସ୍ତନବସ୍ତା ଅଭିଧ୍ୟାୟେଦର୍ଚ୍ଚୟେନ୍ନିହୁୟାଜାତସ୍ତାଭିଃ ସହୈବେ।
ପର୍ଯ୍ୟୁପରି ଲୋକେଷୁ ଚରତ୍ୟଥ କୃସ୍ନକ୍ଷୟ ଏକତ୍ଵମେତି ପୁରୁଷସ୍ୟ ପୁରୁଷସ୍ୟ ॥ ୬॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁଚତୁର୍ଥଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ପଞ୍ଚମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ଅଥ ଯଥେୟଂ କୌସ୍ଥାୟନୀ ସ୍ମୃତିଃ ॥

ତ୍ୱଂ ବ୍ରହ୍ମା ତ୍ୱଂ ଚ ବୈ ବିଷ୍ଣୁସ୍ତ୍ୱଂ ରୁଦ୍ରସ୍ତ୍ୱଂ ପ୍ରଜାପତିଃ ।

ତ୍ୱମଗ୍ନିର୍ବରୁଣୋ ବାୟୁସ୍ତ୍ୱମିନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ୱଂ ନିଶାକରଃ ॥

ତ୍ୱମନ୍ନସ୍ତ୍ୱଂ ଯମସ୍ତ୍ୱଂ ପୃଥିବୀ ତ୍ୱଂ ବିଶ୍ୱଂ ଖମଥାରୁ୍ୟତଃ ।

ସ୍ୱାର୍ଥେ ସ୍ୱାଭାବିକେଽର୍ଥେ ଚ ବହୁଧା ସଂସ୍ଥିତିସ୍ତ୍ୱୟି ॥

ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ନମସ୍ତୁଭ୍ୟଂ ବିଶ୍ୱାତ୍ମା ବିଶ୍ୱକର୍ମକୃତ୍ ।

ବିଶ୍ୱଭୁଗ୍ବିଶ୍ୱମାୟୁସ୍ତ୍ୱଂ ବିଶ୍ୱକ୍ରୀଡାରତିପ୍ରଭୁଃ ॥

ନମଃ ଶାନ୍ତାତ୍ମନେ ତୁଭ୍ୟଂ ନମୋ ଗୁହ୍ୟତମାୟ ଚ ।

ଅଚିନ୍ତ୍ୟାୟାପ୍ରମେୟାୟ ଅନାଦିନିଧନାୟ ଚେତି ॥ ୧॥

ତମୋ ବା ଇଦମଗ୍ର ଆସିଦେର୍କ ତପ୍ତରେ ସ୍ୟାଉପ୍ତରେଶେରିତଂ ବିଷମତ୍ୱଂ ପ୍ରୟାତ୍ୟେତଦ୍ରୂପଂ ବୈ

ରଜସ୍ତଦ୍ରଜଃ ଖଲ୍ଲୀରିତଂ ବିଷମତ୍ୱଂ ପ୍ରୟାତ୍ୟେତଦ୍ୱୈ ସତ୍ତ୍ୱସ୍ୟ ରୂପଂ ତସ୍ତତ୍ତ୍ୱମେବେରିତଂ ରସଃ

ସଂପ୍ରାସ୍ରବତ୍, ସୋଂଶୋଂୟଂ ଯଶ୍ଚେତାମାତ୍ରଃ ପ୍ରତିପୁରୁଷଃ କ୍ଷେତ୍ରଜଃ ସଙ୍କଳ୍ପାଧ୍ୟବସାୟାଭିମାନଲିଙ୍ଗଃ

ପ୍ରଜାପତିର୍ବିଶ୍ୱେତ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରଗୁକ୍ତା ଏତାୟନବଃ ।

ଅଥ ଯୋ ହ ଖଲୁ ବାବାସ୍ୟ ତାମସୋଂଶୋଂସୌ ସ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୋ ଯୋଂୟଂ ରୁଦ୍ରୋଽଥ ଯୋ ହ

ଖଲୁ ବାବାସ୍ୟ ରାଜସୋଂଶୋଂସୌ ସ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୋ ଯୋଂୟଂ ବ୍ରହ୍ମାଽଥ ଯୋ ହ ଖଲୁ ବାବାସ୍ୟ

ସାତ୍ୱିକୋଂଶୋଂସୌ ସ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୋ ଯୋଂୟଂ ବିଷ୍ଣୁଃ ସ ବା ଏଷ ଏକସ୍ତ୍ରିଧା

ଭୂତୋଽଷ୍ଟପୈକାଦଶଧା ଦ୍ୱାଦଶଧାଂପରିମିତଧା ବୋଦ୍-ଭୂତ ଉଦ୍-ଭୂତଦ୍ୱାଦ୍-ଭୂତଂ ଭୂତେଷୁ ଚରତି

ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ ସ ଭୂତାନାମଧିପତିର୍ବଭୂବେତ୍ୟସାବାତ୍ମାଂତ୍ରର୍ବହିଷ୍ଟାତ୍ରର୍ବହିଷ୍ଟ ॥ ୨॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁ ପଞ୍ଚମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ଷଷ୍ଠ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

ଦ୍ଵିଧା ବା ଏଷ ଆତ୍ମାନଂ ବିଭର୍ତ୍ତ୍ୟାୟଂ ଯଃ ପ୍ରାଣୋ ଯଶ୍ଚାସାବାଦିତ୍ୟଃ ।
ଅଥ ଦ୍ଵୌ ବା ଏତା ଅସ୍ୟ ପଦ୍ମାନା ଅନ୍ତର୍ବହିଷ୍ଟାହୋରାତ୍ରେଣୌତୌ ବ୍ୟାବର୍ତ୍ତେତେ ।
ଅସୌ ବା ଆଦିତ୍ୟୋ ବହିରାତ୍ମାନ୍ତରାତ୍ମା ପ୍ରାଣୋତୋ ବହିରାତ୍ମକ୍ୟା
ଗତ୍ୟାନ୍ତରାତ୍ମନୋନ୍ନମୀୟତେ ଗତିରିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ଅଥ ଯଃ କଷ୍ଟିଦ୍ଵିଦ୍ଵାନପହତପାପ୍ତ୍ୟାଧ୍ୟକ୍ଷୋବଦାତମନାସ୍ତନ୍ନିଷ୍ଠ
ଆବୃତଚକ୍ଷୁଃ ସୋ ଅନ୍ତରାତ୍ମକ୍ୟା ଗତ୍ୟା ବହିରାତ୍ମନୋନ୍ନମୀୟତେ ଗତିରିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ଅଥ ଯଃ ଏଷୋନ୍ତରାଦିତ୍ୟେ ହିରଶ୍ଚୟଃ ପୁରୁଷୋ ଯଃ ପଶ୍ୟତିମାଂ ହିରଣ୍ୟବସ୍ଥାସ୍ତ
ଏଷୋନ୍ତରେ ହୃଦ୍-ପୁଷ୍କର ଏବାଃଶ୍ରୀତୋନ୍ନମତି ॥ ୧॥

ଅଥ ଯଃ ଏଷୋନ୍ତରେ ହୃଦ୍-ପୁଷ୍କର ଏବାଶ୍ରୀତୋନ୍ନମତି ସ ଏଷୋଗ୍ନିର୍ଦିବି ଶ୍ରୀତଃ ସୌରଃ
କାଲାଶ୍ୟୋନ୍ଦୃଶ୍ୟଃ ସର୍ବଭୂତାନ୍ୟନ୍ନମତିତି ।
କଃ ପୁଷ୍କରଃ କିଂମୟୋ ବେତି ।
ଇଦଂ ବାବ ତତ୍-ପୁଷ୍କରଂ ଯୋଃୟମାକାଶୋସ୍ୟେମାଶ୍ଚତସ୍ରୋ ଦିଶଶ୍ଚତସ୍ର
ଉପଦିଶୋ ଦଲସଂସ୍ଥା ଆସମ୍ ।
ଅର୍ବାଗ୍ନିଚରତ ଏତୌ ପ୍ରାଣାଦିତ୍ୟା ଏତା ଉପାସୀତୋମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରେଣ
ବ୍ୟାହୃତିଭିଃ ସାବିତ୍ର୍ୟା ଚେତି ॥ ୨॥

ଦ୍ଵେ ବାବ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ରୂପେ ମୂର୍ତ୍ତଂ ଚାମୂର୍ତ୍ତଂ ଚାଥ ଯନ୍ମୂର୍ତ୍ତଂ ତଦସତ୍ୟଂ ଯଦମୂର୍ତ୍ତଂ ତସତ୍ୟଂ ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ
ତଜ୍ଞୋତିର୍ଯଜ୍ଞୋତିଃ ସ ଆଦିତ୍ୟଃ ସ ବା ଏଷ ଓମିତ୍ୟେତଦାତ୍ମାନ୍ତରାତ୍ମବସ୍ତ ତ୍ରେଧାତ୍ମାନଂ
ବ୍ୟକୁରୁତୋମିତି ତିସ୍ରୋ ମାତ୍ରା ଏତାଭିଃ ସର୍ବମିଦମୋତଂ ପ୍ରୋତଂ ଚୈବାସ୍ମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହୈତଦ୍ଵା
ଆଦିତ୍ୟ ଓମିତ୍ୟେବଂ ଧ୍ୟାୟତାଃତ୍ମାନଂ ଯୁଞ୍ଜୀତେତି ॥ ୩॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମ୍-ଅଥ ଖଲୁ ଯ ଉଦ୍ଘୀଥଃ ସ ପ୍ରଣବୋ ଯଃ ପ୍ରଣବଃ ସ ଉଦ୍ଘୀଥ ଇତ୍ୟସୌ ବା
ଆଦିତ୍ୟ ଉଦ୍ଘୀଥ ଏଷ ପ୍ରଣବା ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହୋଦ୍ଘୀଥଃ ପ୍ରଣବାଖ୍ୟଂ ପ୍ରଣେତାରଂ ଭାରୁପଂ
ବିଗତନିଦ୍ରଂ ବିଜରଂ ବିମୃତ୍ୟୁଂ ତ୍ରିପଦଂ ତ୍ର୍ୟକ୍ଷରଂ ପୁନଃ ପଞ୍ଚଧା ଜ୍ଞେୟଂ ନିହିତଂ ଗୁହ୍ୟାୟାମିତ୍ୟେବଂ
ହ୍ୟାହ ।

ଓର୍ଧ୍ବମୂଳଂ ତ୍ରିପାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ଶାଖା ଆକାଶବାୟୁଗ୍ନ୍ୟଦକଭୂମ୍ୟାଦୟଃ
ଏକୋଽଶ୍ବତ୍ଥନାମୈତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମୈତସ୍ୟୈତତ୍ତେଜୋ ଯଦସାବାଦିତ୍ୟଃ ।

ଓମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରସ୍ୟା ଚୈତତ୍ ।

ତସ୍ମାଦୋମିତ୍ୟନେନୈତଦୁପାସୀତାଜସ୍ରମିତି ।

ଏକୋଽସ୍ୟ ସଂବୋଧୟତେତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଏତଦେବାକ୍ଷରଂ ପୁଣ୍ୟମେତଦେବାକ୍ଷରଂ ପରମ୍ ।

ଏତଦେବାକ୍ଷରଂ ଜ୍ଞାତ୍ବା ଯୋ ଯଦିଚ୍ଛତି ତସ୍ୟ ତତ୍ ॥ ୪॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତଂ ସୁନବତ୍ୟେଷାଃସ୍ୟ ତନୁର୍ଯୋମିତି ସ୍ତ୍ରୀପୁଂନପୁଂସକେତି

ଲିଙ୍ଗବତ୍ୟେଷାଃଆଗ୍ନିର୍ବାୟୁରାଦିତ୍ୟ ଇତି ଭାସ୍ବତ୍ୟେଷାଃଥ ବ୍ରହ୍ମା ରୁଦ୍ରୋ

ବିଷ୍ଣୁରିତ୍ୟପିପତିବତ୍ୟେଷାଃଥ ଗାର୍ହପତ୍ୟୋ ଦକ୍ଷଶାଗ୍ନିରାହବନୀୟ ଇତି ମୁଖବତ୍ୟେଷାଃଥ

ରଂଗ୍ୟଦ୍ବ୍ୟସାମେତି ବିଜ୍ଞାନବତ୍ୟେଷା ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ବରିତି ଲୋକବତ୍ୟେଷାଃଥ ଭୂତଂ

ଭବ୍ୟଂ ଭବିଷ୍ୟଦିତି କାଲବତ୍ୟେଷାଃଥ ପ୍ରାଣୋଽଗ୍ନିଃ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଇତି ପ୍ରତାପବତ୍ୟେଷାଃଥାନୁମାପଶ୍ଚନ୍ତମା

ଇତ୍ୟାପ୍ୟାୟନବତ୍ୟେଷାଃଥ ବୁଦ୍ଧିର୍ମନୋଽହଙ୍କାର ଇତି ଚେତନବତ୍ୟେଷାଃଥ ପ୍ରାଣୋଽପାନୋ ବ୍ୟାନ

ଇତି ପ୍ରାଣବତ୍ୟେଷେତ୍ୟତ ଓମୀତ୍ୟୁକ୍ତେନୈତାଃ ପ୍ରସ୍ତୋତା ଅର୍ଚିତା ଅର୍ପିତା ଭବନ୍ତୀତ୍ୟେବଂ

ହ୍ୟାହୈତଦ୍ୱୈ ସତ୍ୟକାମଂ ପରଂ ଚାପରଂ ଚ ବ୍ରହ୍ମ ଯଦୋମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରମିତି ॥ ୫॥

ଅଥାବ୍ୟାହୃତଂ ବା ଇଦମାସୀତ୍ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରଜାପତିସ୍ତପସ୍ତଃବାନ୍ନୁବ୍ୟାହରଦ୍-ଭୂର୍ଭୁବଃ
ସ୍ଵରିତ୍ୟୈବାସ୍ୟ ପ୍ରଜାପତେଃ ସ୍ଥବିଷ୍ଠା ତନ୍ମୂର୍ତ୍ତା ଲୋକବତୀତି ସ୍ଵରିତ୍ୟସ୍ୟାଃ ଶିରୋ
ନାଭିର୍ଭୁବୋ ଭୂଃ ପାଦା ଆଦିତ୍ୟଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ।

ଚକ୍ଷୁରାୟତ୍ତା ହି ପୁରୁଷସ୍ୟ ମହତୀ ମାତ୍ରା ଚକ୍ଷୁଷା ହ୍ୟୟଂ ମାତ୍ରାଶ୍ଚରତି ସତ୍ୟଂ ବୈ
ଚକ୍ଷୁରକ୍ଷିଣ୍ୟବସ୍ଥିତୋ ହି ପୁରୁଷଃ ସର୍ବୋଽର୍ଥେଷୁ ଚରତି ।

ଏତସ୍ମାଦ୍-ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ଵରିତ୍ୟୁପାସୀତାନେନ ହି ପ୍ରଜାପତିର୍ବିଶ୍ଵାତ୍ମା ବିଶ୍ଵଚକ୍ଷୁରିବୋପାସିତୋ
ଭବତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଏଷା ବୈ ପ୍ରଜାପତେର୍ବିଶ୍ଵଭୃତ୍ନୁରେତସ୍ୟାମିଦଂ ସର୍ବମନ୍ତର୍ହିତମସ୍ମିଂଶ୍ଚ ସର୍ବସ୍ଥିନ୍ନେଷାଃତ୍ତର୍ହିତେତି
ତସ୍ମାଦେଷୋପାସୀତ ।। ୭।।

ତସ୍ତବିତୁର୍ବରେଣ୍ୟମିତ୍ୟସୌ ବା ଆଦିତ୍ୟଃ ସବିତା ସ ବା ଏବଂ ପ୍ରବରଣୀୟ
ଆତ୍ମକାମେନେତ୍ୟାହୁର୍ବ୍ରହ୍ମବାଦିନୋଽଥ ଭର୍ଗୋ ଦେବସ୍ୟ ଧୀମହୀତି ସବିତା ବୈ ଦେବସ୍ତତୋ
ଘ୍ନୋଽସ୍ୟ ଭର୍ଗାଖ୍ୟସ୍ତଂ ଚିତ୍ତୟାମୀତ୍ୟାହୁର୍ବ୍ରହ୍ମବାଦିନୋଽଥପିଘ୍ନୋ ଘ୍ନୋ ନଃ ପ୍ରଚୋଦୟାଦିତି
ବୁଦ୍ଧଘ୍ନୋ ବୈ ପିୟସ୍ତା ଘ୍ନୋଽସ୍ମାକଂ ପ୍ରଚୋଦୟାଦିତ୍ୟାହୁର୍ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ ।

ଅଥ ଭର୍ଗ ଇତି ଘ୍ନୋ ହ ବା ଅମୁସ୍ମିନ୍ନାଦିତ୍ୟେ ନିହିତସ୍ତାରକୋଽକ୍ଷିଣି ବୈଷ ଭର୍ଗାଖ୍ୟଃ ।

ଭାଭିର୍ଗତିରସ୍ୟ ହୀତି ଭର୍ଗଃ । ଭର୍ଜୟତୀତି ବୈଷ ଭର୍ଗ ଇତି ରୁଦ୍ରୋ ବ୍ରହ୍ମବାଦିନଃ ।

ଅଥ ଭ ଇତି ଭାସୟତୀମାଁଲ୍ଲୋକାନ୍-ର ଇତି ରଞ୍ଜୟତୀମାନି ଭୂତାନି ଗ ଇତି

ଗଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟସ୍ମିନ୍ନାଗଚ୍ଛନ୍ତ୍ୟସ୍ମାଦିମାଃ ପ୍ରଜାସ୍ତସ୍ମାଦ୍-ଭରଗତ୍ଵାଦ୍-ଭର୍ଗଃ ।

ଶଶୁସ୍ତୁୟମାନାସ୍ତୁୟଃ ସବନାସ୍ତବିତାଃଽଦାନାଦାଦିତ୍ୟଃ

ପବନାପ୍ତାବନୋଽଥାଽଽପୋଽପାୟନାଦିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଖଲ୍ଲାତ୍ମନୋଽଽତ୍ମା ନେତାଽମୃତାଖ୍ୟଶ୍ଚେତା ମନ୍ତ୍ରା ଗନ୍ତୋସ୍ତ୍ରଷ୍ଟାଽଽନନ୍ଦୟିତା କର୍ତ୍ତା ବକ୍ତା ରସୟିତା ଘ୍ରାତା
ଦ୍ରଷ୍ଟା ଶ୍ରୋତା ସ୍ଵଶତି ଚ ବିଭୂର୍ବିଗ୍ରହେ ସଂନିବିଷ୍ଟ ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଅଥ ଯତ୍ର ଦ୍ଵୈତୀଭୂତଂ ବିଜ୍ଞାନଂ ତତ୍ର ହି ଶୃଣୋତି ପଶ୍ୟତି ଜିହ୍ଵତୀତି ରସୟତି ଚୈବ

ସ୍ଵର୍ଣୟତି ସର୍ବମାତ୍ମା ଜାନୀତେତି ଯତ୍ରାଦ୍ଵୈତୀଭୂତଂ ବିଜ୍ଞାନଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣକର୍ମନିର୍ମୁକ୍ତଂ

ନିର୍ବଚନମନୌପମ୍ୟଂ ନିରୂପାଖ୍ୟଂ କିଂ ତଦବାଚ୍ୟମ୍ ।। ୭।।

ଏଷ ହି ଖଲ୍ଲାତ୍ତେଶାନଃ ଶଂଭୂର୍ଭବୋ ରୁଦ୍ରଃ ପ୍ରଜାପତିର୍ବିଶ୍ୱସ୍ୱର୍ଗଘିରଣ୍ୟଗର୍ଭଃ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରାଣୋ
ହଂସଃ ଶାସ୍ତ୍ରା ବିଷ୍ଣୁର୍ନାରାୟଣୋଽକ୍ଷଃ ସବିତା ଧାତା ବିଧାତା ସମ୍ରାତିନ୍ନ ଇନ୍ଦୁରିତି ।
ୟ ଏଷ ତପତ୍ୟଗ୍ନିରିବାଗ୍ନିନା ପିହିତଃ ସହସ୍ରାକ୍ଷେଶ ହିରଣ୍ମୟେନାଶ୍ରେନ ।
ଏଷ ବାବ ବିଜିଜ୍ଞାସିତବ୍ୟୋଽନ୍ଦ୍ରେଷ୍ଟବ୍ୟଃ ସର୍ବଭୂତେଭ୍ୟୋଽଭୟଂ ଦତ୍ତ୍ୱାଽରଣ୍ୟଂ ଗତ୍ୱାଽଥ ବହିଃ ।
କୃତ୍ୱେନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାନ୍ସ୍ୱାକ୍ଷରୀରାଦୁପଲଭେତୈନମିତି ।
ବିଶ୍ୱରୂପଂ ହରିଣଂ ଜାତବେଦସଂ ପରାୟଣଂ ଜ୍ୟୋତିରେକଂ ତପନ୍ତମ୍ ।
ସହସ୍ରରଶ୍ମିଃ ଶତଧା ବର୍ତମାନଃ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରଜାନାମୁଦୟତ୍ୟେଷ ସୂର୍ଯ୍ୟଃ ॥ ୮॥

ତସ୍ମାଦ୍ୱା ଏଷ ଉଭୟାତ୍ମୈବଂବିଦାତ୍ତନ୍ନେବାଭିଧ୍ୟାୟତ୍ୟାତ୍ମନ୍ନେବ ଯଜତୀତି ଧ୍ୟାନଂ ପ୍ରୟୋଗସ୍ତ୍ୱଂ
ମନୋ ବିଦ୍ୱଦ୍-ଭିଃ ଷ୍ଟୁତଂ ମନଃପୂତିମୁକ୍ତିଷ୍ଟୋପହତମିତ୍ୟନେନ ତପ୍ତାବୟେତ୍ ।
ମନ୍ତ୍ରଂ ପଠତି ଉକ୍ତିଷ୍ଟୋକ୍ତିଷ୍ଟୋପହତଂ ଯଜ ପାପେନ ଦତ୍ତଂ ମୃତସୁତକାଦ୍ୱା
ବସୋଃ ପବିତ୍ରମଗ୍ନିଃ ସବିତୁଷ୍ଟ ରଶ୍ମୟଃ ପୁନନ୍ତନ୍ନଂ ମମ ଦୁଷ୍ଟତଂ ଚ ଯଦନ୍ୟତ୍ ।
ଅଦ୍-ଭିଃ ପୁରସ୍ତାପୁରିଦଧାତି ।
ପ୍ରାଣାୟ ସ୍ୱାହାଽପାନାୟ ସ୍ୱାହା ବ୍ୟାନାୟ ସ୍ୱାହା ସମାନାୟ ସ୍ୱାହୋଦାନାୟ ସ୍ୱାହେତି
ପଞ୍ଚଭିରଭିଜୁହୋତି ।
ଅଥାବାଶିଷ୍ଠଂ ଯତବାଗଶ୍ନାତ୍ୟତୋଽଦ୍-ଭିର୍ଭୂୟ ଏବୋପରିଷ୍ଟାପୁରିଦଧାତ୍ୟାତାତ୍ତୋ
ଭୂତ୍ୱାଽଽତ୍ତେଜ୍ୟାନଃ ପ୍ରାଣୋଽଗ୍ନିର୍ବିଶ୍ୱୋଽସୀତି ଚ ଦ୍ୱାଭ୍ୟାମାତ୍ମାନମଭିଧ୍ୟାୟେତ୍ ।
ପ୍ରାଣୋଽଗ୍ନିଃ ପରମାତ୍ମା ବୈ ପଞ୍ଚବାୟୁଃ ସମାଗ୍ନିତଃ ।
ସ ପ୍ରୀତଃ ପ୍ରୀଣାତୁ ବିଶ୍ୱଂ ବିଶ୍ୱଭୁକ୍ ।
ବିଶ୍ୱୋଽସି ବୈଶ୍ୱାନରୋଽସି ବିଶ୍ୱଂ ତ୍ୱୟା ଧାର୍ଯ୍ୟତେ ଜାୟମାନମ୍ ।
ବିଶନ୍ତୁ ତ୍ୱାମାହୁତୟନ୍ତୁ ସର୍ବାଃ ପ୍ରଜାସ୍ତୁତ ଯନ୍ତୁ ବିଶ୍ୱାମୃତୋଽସୀତି ।
ଏବଂ ନ ବିଧିନା ଖଲ୍ଲନେନାଭ୍ୟାନ୍ନତ୍ତୁଂ ପୁନରୁପୈତି ॥ ୯॥

ଅଥାପରଂ ବେଦିତବ୍ୟମୁତ୍ତରୋ ବିକାରୋଽସ୍ୟାତ୍ମୟଃ ।
 ଯଥାନ୍ନମନ୍ନାଦଶ୍ଳେଷସ୍ୟୋପବ୍ୟାଖ୍ୟାନମ୍ ।
 ପୁରୁଷଶ୍ଚେତା ପ୍ରଧାନାନ୍ତଃସ୍ଥଃ ସ ଏବ ଭୋକ୍ତା ପ୍ରାକୃତମନ୍ନଂ ଭୁଞ୍ଜ ଇତି ।
 ତସ୍ୟାୟଂ ଭୂତାତ୍ମା ହ୍ୟନ୍ନମସ୍ୟ କର୍ତ୍ତା ପ୍ରଧାନଃ ।
 ତସ୍ମାନ୍ନିଗୁଣଂ ଭୋଜ୍ୟଂ ଭୋକ୍ତା ପୁରୁଷୋଽନ୍ତଃସ୍ଥଃ ।
 ଅତ୍ର ଦୃଷ୍ଟଂ ନାମ ପ୍ରତ୍ୟୟମ୍ ।
 ଯସ୍ମାଦ୍ବୀଜସଂଭବା ହି ପଶବସ୍ତସ୍ମାଦ୍ବୀଜଂ ଭୋଜ୍ୟମନେନୈବ ପ୍ରଧାନସ୍ୟ ଭୋଜ୍ୟତ୍ତଂ ବ୍ୟାଖ୍ୟାତମ୍ ।
 ତସ୍ମାଦ୍-ଭୋକ୍ତା ପୁରୁଷୋ ଭୋଜ୍ୟା ପ୍ରକୃତିସ୍ତତ୍ସ୍ଥୋ ଭୁଞ୍ଜ ଇତି ।
 ପ୍ରାକୃତମନ୍ନଂ ତ୍ରିଗୁଣଭେଦପରିଣାମତ୍ତ୍ୱାନ୍ନହଦାଦ୍ୟଂ ବିଶେଷାନ୍ତଂ ଲିଙ୍ଗମ୍ ।
 ଅନେନୈବ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶବିଧସ୍ୟ ମାର୍ଗସ୍ୟ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କୃତା ଭବତି ।
 ସୁଖଦୁଃଖମୋହସଂକ୍ଳଂ ହ୍ୟନ୍ନଭୂତମିଦଂ ଜଗତ୍ ।
 ନ ହି ବୀଜସ୍ୟ ସ୍ୱାଦୁପରିଗ୍ରହୋଽସ୍ତୀତି ଯାବନ୍ନପ୍ରସୂତିଃ ।
 ତସ୍ୟାପ୍ୟେବଂ ତିସ୍ତସ୍ତବସ୍ମାସ୍ତନ୍ନତ୍ତଂ ଭବତି କୌମାରଂ ଯୌବନଂ ଜରା ପରିଣାମତ୍ତ୍ୱାତ୍ତଦନ୍ନତ୍ତମ୍ ।
 ଏବଂ ପ୍ରଧାନସ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତତାଂ ଗତସ୍ୟୋପଲବ୍ଧିର୍ଭବତି ତତ୍ର ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଦୀନି ସ୍ୱାଦୁନି ଭବନ୍ତି ।
 ଅଧ୍ୟାବସାୟସଂକଳ୍ପାଭିମାନା ଇତ୍ୟଥେନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାନ୍ପଞ୍ଚ ସ୍ୱାଦୁନି ଭବନ୍ତି ।
 ଏବଂ ସର୍ବାଣାନ୍ଦ୍ରିୟକର୍ମାଣି ପ୍ରାଣକର୍ମାଣ୍ୟେବଂ ବ୍ୟକ୍ତମନ୍ନମବ୍ୟକ୍ତମନ୍ନମସ୍ୟ ନିର୍ଗୁଣୋ ଭୋକ୍ତା
 ଭୋକ୍ତୃତ୍ୱାଚ୍ଚୈତନ୍ୟଂ ପ୍ରସିଦ୍ଧଂ ତସ୍ୟ ।
 ଯଥାଗ୍ନିର୍ବେ ଦେବାନାମନ୍ନଦଃ ସୋମୋଽନ୍ନମଗ୍ନିନୈବାନ୍ନମିତ୍ୟେବଂବିତ୍ ।
 ସୋମସଂକ୍ଳୋଽୟଂ ଭୂତତ୍ତ୍ୱାଽଗ୍ନିସଂକ୍ଳୋଽପ୍ୟବ୍ୟକ୍ତମୁଖା ଇତି ।
 ବଚନାତ୍-ପୁରୁଷୋ ହ୍ୟବ୍ୟକ୍ତମୁଖେନ ତ୍ରିଗୁଣଂ ଭୁଞ୍ଜା ଇତି ।
 ଯୋ ହୈବଂ ବେଦ ସଂନ୍ୟାସୀ ଯୋଗୀ ଚାଽଽତ୍ମୟାଜୀ ଚେତି ।
 ଅଥ ଯଦ୍ଦନ୍ନ କଷ୍ଟିକ୍ଷୁନ୍ୟାଗାରେ କାମିନ୍ୟଃ ପ୍ରବିଷ୍ଟଃ ସ୍ୱଶତାନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାସ୍ତଦ୍ୱଦ୍ୟୋ ନ ସ୍ୱଶତି
 ପ୍ରବିଷ୍ଟାନ୍ସଂନ୍ୟାସୀ ଯୋଗୀ ଚାତ୍ମୟାଜୀ ଚେତି ॥ ୧୦॥

ପରଂ ବା ଏତଦାତ୍ମନୋ ରୂପଂ ଯଦନ୍ନମନ୍ନମୟୋ ହ୍ୟୟଂ ପ୍ରାଣଃ ।
 ଅଥ ନ ଯଦ୍ୟଶ୍ନାତ୍ୟମନ୍ତ୍ରାଃ ଶ୍ରୋତାଃ ସ୍ତୁଷ୍ଟାଃ ଦ୍ରଷ୍ଟାଃ ବକ୍ତାଃ ଘ୍ରାତାଃ ରସୟିତା
 ଭବତି ପ୍ରାଣାଂ ଶ୍ଳୋସୃଜତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଅଥ ଯଦି ଖଲ୍ଲଶ୍ନାତି ପ୍ରାଣସମୃଦ୍ଧୋ ଭୂତ୍ବା ମନ୍ତ୍ରା ଭବତି ଶ୍ରୋତା ଭବତି ସ୍ତୁଷ୍ଟା ଭବତି
 ବକ୍ତା ଭବତି ରସୟିତା ଭବତି ଘ୍ରାତା ଭବତି ଦ୍ରଷ୍ଟା ଭବତୀତି ।
 ଏବଂ ହ୍ୟାହ — ଅନ୍ନାଦ୍ୱୈ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରଜାୟନ୍ତେ ଯାଃ କାଶ୍ଚିତ୍-ପୃଥିବୀଶ୍ଚିତାଃ ।
 ଅତୋଽନ୍ନେନୈବ ଜୀବନ୍ତ୍ୟପୈତଦପିୟନ୍ତ୍ୟନ୍ତତଃ ॥ ୧୧॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ସର୍ବାଣି ହ ବା ଇମାନି ଭୂତାନ୍ୟହରହଃ ପ୍ରପତନ୍ତ୍ୟନ୍ନମଭିଜିୟ୍ଯଷଂମାଣାନି
 ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ରଶ୍ମିଭିରାଦଦାତ୍ୟନ୍ନଂ ତେନାସୌ ତପତ୍ୟନ୍ନେନାଭିଷିକ୍ତଃ ପଚନ୍ତୀମେ ପ୍ରାଣା ଅଗ୍ନିର୍ବା
 ଅନ୍ନେନାଭିଜ୍ଞଲତ୍ୟନ୍ନକାମେନେଦଂ ପ୍ରକଲ୍ଲିତଂ ବ୍ରହ୍ମଣା ।
 ଅତୋଽନ୍ନମାତ୍ରେତୁ୍ୟପାସୀତେତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଅନାଦ୍-ଭୂତାନି ଜାୟନ୍ତେ ଜାତାନ୍ୟନ୍ନେନ ବର୍ଧନ୍ତେ ।
 ଅଦ୍ୟତେଽଞ୍ଜି ତ ଭୂତାନି ତସ୍ମାଦନ୍ନଂ ତଦୁଚ୍ୟତେ ॥ ୧୨॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ବିଶ୍ୱଭୂଦ୍ୱୈ ନାମୈଷା ତନୁର୍ଭଗବତୋ ବିଶ୍ୱୋର୍ଯ୍ୟଦିଦମନ୍ନମ୍ ।
 ପ୍ରାଣୋ ବା ଅନ୍ନସ୍ୟ ରସୋ ମନଃ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନଂ ମନସ୍ୟ ଆନନ୍ଦଂ ବିଜ୍ଞାନସ୍ୟେତ୍ୟନ୍ନ
 ବାନ୍-ପ୍ରାଣବାନ୍ନନଶ୍ଚାନ୍-ବିଜ୍ଞାନବାନାନନ୍ଦବାଂଶ୍ଚ ଭବତି ଯୋ ହୈବଂ ବେଦ ।
 ଯାବାନ୍ତୀହ ବୈ ଭୂତାନ୍ୟନ୍ନମଦନ୍ତି ତାବସ୍ତୁନ୍ତଃସ୍ତୋଽନ୍ନମଞ୍ଜି ଯୋ ହୈବଂବେଦ ।
 ଅନ୍ନମେବ ବିଜରନ୍ନମନ୍ନଂ ସଂବନନଂ ସ୍ତୁତମ୍ ।
 ଅନ୍ନଂ ପଶୁନାଂ ପ୍ରାଣୋଽନ୍ନଂ ଜ୍ୟେଷ୍ଠମନ୍ନଂ ଭିଷକ୍-ସ୍ତୁତମ୍ ॥ ୧୩॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମନ୍ନଂ ବା ଅସ୍ୟ ସର୍ବସ୍ୟ ଯୋନିଃ କାଲଶ୍ଚାନୁସ୍ୟ ସୁର୍ଯ୍ୟୋ ଯୋନିଃ କାଲସ୍ୟ
 ତସ୍ୟୈତଦ୍ରୂପଂ ଯନ୍ନିମେଷାଦିକାଲାହଂତୁତଂ ଦ୍ଵାଦଶାତ୍ମକଂ ବସୁରମେତସ୍ୟାଗ୍ନେୟମର୍ଥମର୍ଥଂ ବାରୁଣମ୍ ।
 ମଘାଦ୍ୟଂ ଶ୍ରବିଷ୍ଠାର୍ଥମାଗ୍ନେୟଂ କ୍ରମେଣୋକ୍ରମେଣ ସାର୍ପାଦ୍ୟଂ ଶ୍ରବିଷ୍ଠାର୍ଥାନ୍ତଂ ସୌମ୍ୟମ୍ ।
 ତତ୍ତ୍ରେକୈକମାତୁନୋ ନବାଂଶକଂ ସଚାରକବିଧଂ
 ସୌକ୍ଷ୍ମ୍ୟତ୍ଵାଦେତତ୍-ପ୍ରମାଣମନେନୈବ ପ୍ରମାୟତେ ହି କାଲଃ ।
 ନ ବିନା ପ୍ରମାଣେନ ପ୍ରମେୟସ୍ୟୋପଲବ୍ଧିଃ ।
 ପ୍ରମେୟୋଽପି ପ୍ରମାଣତାଂ ପୃଥକ୍ତ୍ଵାଦୁପୈତ୍ୟାତ୍ମସଂବୋଧନାର୍ଥମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଯାବତ୍ୟୋ ବୈ କାଲସ୍ୟ କଲାସ୍ତାବତୀଷୁ ତରତ୍ୟସୌ ଯଃ କାଲଂ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟୁପାସୀତ
 କାଲସ୍ତସ୍ୟାତିଦୁରମପସରତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ – କାଲାସୁବନ୍ତି ଭୂତାନି କାଲାଦୃଢ଼ିଂ ପ୍ରୟାନ୍ତି ଚ ।
 କାଲେ ଚାସ୍ତଂ ନିୟନ୍ତ୍ରନ୍ତି କାଲୋ ମୂର୍ତ୍ତିରମୂର୍ତ୍ତିମାନ୍ ॥ ୧୪॥

ଦ୍ଵେ ବାବ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ରୂପେ କାଲଶ୍ଚାକାଲଶ୍ଚାଥ ଯଃ ପ୍ରାଗାଦିତ୍ୟାହୋଃକାଲୋଃକଲୋଃଥ
 ଯୁ ଆଦିତ୍ୟାଦ୍ୟଃ ସ କାଲଃ ସକଲଃ ସକଲସ୍ୟ ବା ଏତଦ୍ରୂପଂ ଯସ୍ତଂବସୁରଃ
 ସଂବସୁରାତ୍-ଶଲ୍ଵେମାଃ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରଜାୟନ୍ତେ ସଂବସୁରେଣେହ ବୈ ଜାତା ବିବର୍ଧନ୍ତେ ସଂବସୁରେ
 ପ୍ରତ୍ୟସ୍ତଂ ଯନ୍ତି ତସ୍ମାହଂବସୁରୋ ବୈ ପ୍ରଜାପତିଃ କାଲୋଽନ୍ନଂ ବ୍ରହ୍ମନୀତମାତ୍ମା ଚେତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 କାଲଃ ପଚତି ଭୂତାନି ସର୍ବାଣ୍ୟେବ ମହାତ୍ମନି ।
 ଯସ୍ମିଂସ୍ତୁ ପଚ୍ୟତେ କାଲୋ ଯସ୍ତଂ ବେଦ ସ ବେଦବିତ୍ ॥ ୧୫॥

ବିଗ୍ରହବାନେଷ କାଲଃ ସିନ୍ଧୁରାଜଃ ପ୍ରଜାନାମ୍ ।
 ଏଷ ତତ୍ସ୍ଵଃ ସବିତାଶ୍ୟୋ ଯସ୍ମାଦେବେମେ ଚନ୍ଦ୍ରର୍ଷଗ୍ରହସଂବସୁରାଦୟଃ ସୁୟନ୍ତେଽଧୈଭ୍ୟଃ
 ସର୍ବମିଦମତ୍ର ବା ଯନ୍ତିଂଚିକ୍ଷୁଭାଶୁଭଂ ଦୃଶ୍ୟେତେହ ଲୋକେ ତଦେତେଭ୍ୟସ୍ତସ୍ମାଦାଦିତ୍ୟାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମାଥ
 କାଲସଂଜ୍ଞମାଦିତ୍ୟମୁପାସୀତାଦିତ୍ୟୋ ବ୍ରହ୍ମେତ୍ୟେକେଽଧୈବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ହୋତା ଭୋକ୍ତା ହବିର୍ମନ୍ତୋ ଯଜ୍ଞୋ ବିଷ୍ଣୁଃ ପ୍ରଜାପତିଃ ।
 ସର୍ବଃ କଶ୍ଚିତ୍-ପ୍ରଭୁଃ ସାକ୍ଷୀ ଯୋଽମୁଷ୍ମିନ୍ଭାତି ମଣ୍ଡଳେ ॥ ୧୬॥

ବ୍ରହ୍ମ ହ ବା ଇଦମଗ୍ର ଆସୀଦେକୋନନ୍ତଃ ପ୍ରାଗନନ୍ତୋ ଦକ୍ଷିଣତୋନନ୍ତଃ
 ପ୍ରତୀତ୍ୟନନ୍ତ ଉଦୀତ୍ୟନନ୍ତ ଉର୍ଧ୍ବଂ ତାଃବାତ୍ ତ ସର୍ବତୋନନ୍ତଃ ।
 ନ ହ୍ୟସ୍ୟ ପ୍ରାଚ୍ୟାଦିଦିଶଃ କଲ୍ମଷେଽଥ ତିର୍ଯ୍ୟଗ୍ବାଃବାତ୍ ବୋର୍ଧ୍ବଂ
 ବାଃନୁହ୍ୟ ଏଷ ପରମାତ୍ମାଽପରିମିତୋଽଜଃ ।
 ଅତର୍କ୍ୟୋଽଚିନ୍ତ୍ୟ ଏଷ ଆକାଶାତ୍ମା ଏବୈଷ କୃତ୍ସ୍ନକ୍ଷୟ ଏକୋ ଜାଗର୍ତୀ ।
 ଇତ୍ୟେତସ୍ମାଦାକାଶାଦେଷ ଖଲ୍ବିଦଂ ଚେତାମାତ୍ରଂ ବୋଧୟତ୍ୟନେନୈବ ଚେଦଂ
 ଧ୍ୟାୟତେଽସ୍ମିଂଶ୍ଚ ପ୍ରତ୍ୟସ୍ତଂ ଯାତି ।
 ଅସୌ୍ୟତଦ୍-ଭାସ୍ବରଂ ରୂପଂ ଯଦମୁଷ୍ଟିନ୍ନାଦିତ୍ୟେ ତପତ୍ୟଗ୍ନୌ ତାଧୁମକେ
 ଯଜ୍ଞ୍ୟାତିଶ୍ଚିତ୍ରତରମୁଦରସ୍ଥୋଽଥ ବା ଯଃ ପଚତ୍ୟନ୍ନମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଯଶ୍ଚୈଷୋଽଗ୍ନୌ ଯଶ୍ଚାୟଂ ହୃଦୟେ ଯଶ୍ଚାସ୍ରାବାଦିତ୍ୟେ ସ ଏଷ ଏକା ଇତ୍ୟେକସ୍ୟ
 ହୈକତ୍ବମେତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୧୭॥

ତଥା ତତ୍-ପ୍ରୟୋଗକଲ୍ମଃ ପ୍ରାଣାୟାମଃ ପ୍ରତ୍ୟାହାରୋ ଧ୍ୟାନଂ ଧାରଣା
 ତର୍କଃ ସମାଧିଃ ଷଡଙ୍ଗ ଇତ୍ୟୁତ୍ୟତେ ଯୋଗଃ ।
 ଅନେନ ଯଦା ପଶ୍ୟନ୍-ପଶ୍ୟତି ରୁକ୍ମବର୍ଣ୍ଣଂ କର୍ତ୍ତାରମୀଶଂ ପୁରୁଷଂ ବ୍ରହ୍ମ ଯୋନିମ୍ ।
 ତଦା ବିଦ୍ବାନ୍-ପୁଣ୍ୟପାପେ ବିହାୟ ପରୋଽବ୍ୟୟେ ସର୍ବମେକୀ କରୋତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଯଥା ପର୍ବତମାଦୀପ୍ତଂ ନାଶ୍ଚୟନ୍ତି ମୃଗଦ୍ବିଜାଃ ।
 ତଦ୍ବଦ୍-ବ୍ରହ୍ମବିଦୋ ଦୋଷା ନାଶ୍ଚୟନ୍ତି କଦାଚନ ॥ ୧୮॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ – ଯଦା ବୈ ବହିର୍ବିଦ୍ବାନ୍ନନୋ ନିୟମେ୍ୟନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାଶ୍ଚ
 ପ୍ରାଣୋ ନିବେଶୟିତ୍ବା ନିଃସଂକଳ୍ମସ୍ତତସ୍ତିଷ୍ଠେତ୍ ।
 ଅପ୍ରାଣାଦିହ ଯସ୍ମାନ୍ନାଭୂତଃ ପ୍ରାଣସଂଜ୍ଞକୋ ଜୀବସ୍ତସ୍ମାତ୍-ପ୍ରାଣୋ ବୈ ତୁର୍ଯ୍ୟାଣ୍ୟେ
 ଧାରୟେତ୍-ପ୍ରାଣମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଅଚିତ୍ତଂ ଚିତ୍ତମଧ୍ୟସ୍ତମଚିତ୍ତ୍ୟଂ ଗୁହ୍ୟମୁତ୍ତମମ୍ ।
 ତତ୍ର ଚିତ୍ତଂ ନିଧାୟେତ ତତ୍ତ ଲିଙ୍ଗଂ ନିରାଶ୍ଚୟମ୍ ॥ ୧୯॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମ୍ – ଅତଃ ପରାଃସ୍ୟ ଧାରଣା

ତାଲୁରସନାଗ୍ରନିପୀତନାଦ୍ବାହନଃପ୍ରାଣନିରୋଧନାଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ତର୍କେଣ ପଶ୍ୟତି
ୟଦାତୁନାତୁନମଶୋରଣୀୟାଂସଂ ଦ୍ୟୋତମାନଂ ମନଃକ୍ଷୟାପୁଶ୍ୟତି ତଦାତୁନାତୁନଂ
ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ନିରାତୁନା ଭବତି ନିରାତୁକତ୍ବାଦସଂଖ୍ୟାଃସ୍ତେନିଷ୍ପିନ୍ଧେୟା
ମୋକ୍ଷଲକ୍ଷଣମିତ୍ୟେତପୂର୍ବଂ ରହସ୍ୟମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ଚିତ୍ତସ୍ୟ ହି ପ୍ରସାଦେନ ହୃଦ୍ଧି କର୍ମ ଶୁଭାଶୁଭମ୍ ।
ପ୍ରସନ୍ନାତୁନାତୁନି ସ୍ଥିତ୍ବା ସୁଖମବ୍ୟୟମଶ୍ରୁତା ଇତି ॥ ୨୦॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମ୍ – ଉର୍ଧ୍ବଗା ନାତୀ ସୁଷୁମ୍ନାଖ୍ୟା

ପ୍ରାଣସଂଚାରିଣୀ ତାଲୁକ୍ତବିଚ୍ଛିନ୍ନା ତୟା ପ୍ରାଣୋଂକାରମନୋଯୁକ୍ତୟୋର୍ଧ୍ବମୁକ୍ତମେତ୍ ।
ତାଲୁଧ୍ୟାଗ୍ରଂ ପରିବର୍ତ୍ତ୍ୟ ଚେନ୍ଦ୍ରିୟାଣ୍ୟସଂଯୋଜ୍ୟ ମହିମା ମହିମାନଂ ନିରୀକ୍ଷେତ ତତୋ
ନିରାତୁକତ୍ବମେତି ନିରାତୁକତ୍ବାନ୍ ସୁଖଦୁଃଖଭାଗ୍ଭବତି କେବଲତ୍ବଂ ଲଭତା ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ପରଃ ପୂର୍ବଂ ପ୍ରତିଷ୍ଠାପ୍ୟ ନିଗୃହୀତାନିଲଂ ତତଃ ।
ତୀର୍ତ୍ତା ପାରମପାରେଣ ପଶ୍ଚାଦ୍ଧ୍ୟୁଞ୍ଜୀତ ମୂର୍ଧନି ॥ ୨୧॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟୁକ୍ତମ୍ – ଦ୍ବେ ବାବ ବ୍ରହ୍ମଣୀ ଅଭିଧ୍ୟେୟେ ବ୍ରହ୍ମଶ୍ଚାଶବଶ୍ଚାଥ

ଶବ୍ଦେନୈବାଶବମାବିଷ୍ମିୟତେଽଥ ତତ୍ରୋମିତି ଶବ୍ଦୋଽନେନୋର୍ଧ୍ବମୁକ୍ତାନ୍ତୋଽଶବ୍ଦେ
ନିଧନମେତ୍ୟଥା ହୈଷା ଗତିରେତଦମୃତମେତସ୍ତ୍ରାୟୁଜ୍ୟତ୍ବଂ ନିର୍ବୃତତ୍ବଂ ତଥା ଚେତି ।
ଅଥ ଯଥୋର୍ଣ୍ଣନାଭିସ୍ତନ୍ତୁନୋର୍ଧ୍ବମୁକ୍ତାନ୍ତୋଽବକାଶଂ ଲଭତୀତ୍ୟେବଂ ବାବ
ଖଲ୍ଲସାବଭିଧ୍ୟାତୋମିତ୍ୟନେନୋର୍ଧ୍ବମୁକ୍ତାନ୍ତଃ ସ୍ବାତନ୍ତ୍ର୍ୟଂ ଲଭତେ । ଅନ୍ୟଥା ପରେ ଶବ୍ଦବାଦିନଃ ।
ଶ୍ରବଣାଞ୍ଛୁଷ୍ଟୟୋଗେନାନ୍ତର୍ହୃଦୟାକାଶଶବ୍ଦମାକର୍ଷୟନ୍ତି ସପ୍ତବିଧେୟଂ ତସ୍ୟୋପମା ।
ୟଥା ନଦ୍ୟଃ କିଞ୍ଚିଣୀ କାଂସ୍ୟଚକ୍ରକଭେକବିଃକୃଷ୍ଟିକା ବୃଷ୍ଟିର୍ନିବାତେ ବଦତୀତି ତଂ ପୃଥଗ୍ଲକ୍ଷଣମତୀତ୍ୟ
ପରେଽଶବ୍ଦେଽବ୍ୟକ୍ତେ ବ୍ରହ୍ମଣ୍ୟସ୍ତଂ ଗତାସ୍ତତ୍ର ତେଽପୃଥଗ୍-ଧର୍ମିଣୋଽପୃଥଗ୍ବିବେକ୍ୟା ଯଥା ସଂପନ୍ନା
ମଧୁତ୍ବଂ ନାନା ରସା ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ । ଦ୍ବେ ବ୍ରହ୍ମଣି ବେଦିତବ୍ୟେ ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମ ପରଂ ଚ ଯତ୍ ।
ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମଣି ନିଷ୍ତାତଃ ପରଂ ବ୍ରହ୍ମାଧିଗଚ୍ଛତି ॥ ୨୨॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟାକ୍ତଂ – ଯଃ ଶବ୍ଦସ୍ତଦୋମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରଂ ଯଦସ୍ୟାଗ୍ରଂ
 ତଚ୍ଛାନ୍ତମଶବ୍ଦମଭୟମଶୋକମାନନ୍ଦଂ ତୃପ୍ତଂ ସ୍ଥିରମଚଳମମୃତମରୂପତଂ ପୁରଂ ବିଷ୍ଣୁସଂଜ୍ଞିତଂ
 ସର୍ବାପରତ୍ଵାୟ ତଦେତା ଉପାସୀତେତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଯୋଃସୌ ପରାପରୋ ଦେବା ଓଂକାରୋ ନାମ ନାମତଃ ।
 ନିଃଶବ୍ଦଃ ଶୂନ୍ୟଭୂତସ୍ତୁ ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାନେ ତତୋଽଭ୍ୟସେତ୍ ॥ ୨୩॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟାକ୍ତଂ – ଧନୁଃ ଶରୀରମୋମିତ୍ୟେତଚ୍ଛରଃ ଶିଖାଂସ୍ୟ ମନସ୍ତମୋଲକ୍ଷଣଂ ଭିତ୍ତା
 ତମୋଽତମାବିଷ୍ଟମାଗଚ୍ଛତ୍ୟଥାବିଷ୍ଟଂ ଭିତ୍ତାଂଲାତଚକ୍ରମିବ ସ୍ଥୂରତ୍ଵମାଦିତ୍ୟବର୍ଣ୍ଣମୂର୍ତ୍ତିସ୍ଵତ୍ଵଂ
 ବ୍ରହ୍ମ ତମସଃ ପର୍ଯ୍ୟମପଶ୍ୟତ୍ ।
 ଯଦମୁଷ୍ମିନ୍ନାଦିତ୍ୟେଽଥ ସୋମେଽଗ୍ନୌ ବିଦ୍ୟୁତି ବିଭାତ୍ୟଥ ଖଲ୍ଲେନଂ ଦୃଷ୍ଟାଂମୃତ୍ତତ୍ଵଂ
 ଗଚ୍ଛତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଧ୍ୟାନମନ୍ତ୍ରଃ ପରେ ତତ୍ତ୍ଵେ ଲକ୍ଷ୍ୟେଷୁ ଚ ନିଧୀୟତେ ।
 ଅତୋଽବିଶେଷବିଜ୍ଞାନଂ ବିଶେଷମୁପଗଚ୍ଛତି ॥
 ମାନସେ ଚ ବିଲୀନେ ତୁ ଯସ୍ମୃଷଂ ଚାତ୍ମସାଧିକମ୍ ।
 ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ଚାମୃତଂ ଶୁକ୍ରଂ ସା ଗତିର୍ଲୋକ ଏବ ସଃ ॥ ୨୪॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟାକ୍ତଂ – ନିଦ୍ରେବାନ୍ତର୍ହିତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ଶୁଦ୍ଧିତମୟା ପିୟା ସ୍ଵପ୍ନ ଇବ ଯଃ
 ପଶ୍ୟତୀନ୍ଦ୍ରିୟବିଲେଽବିବଶଃ ପ୍ରଣବାଖ୍ୟଂ ପ୍ରଣେତାରଂ ଭାରୂପଂ ବିଗତନିଦ୍ରଂ ବିଜରଂ ବିମୃତ୍ୟୁଂ
 ବିଶୋକଂ ଚ ସୋଽପି ପ୍ରଣବାଖ୍ୟଃ ପ୍ରଣେତା ଭାରୂପୋ ବିଗତନିଦ୍ରୋ ବିଜରୋ
 ବିମୃତ୍ୟୁର୍ବିଶୋକୋ ଭବତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ଏବଂ ପ୍ରାଣମଥୋଜ୍ଞାରଂ ଯସ୍ମାସ୍ତର୍ବମନେକଧା ।
 ଯୁନକ୍ତି ଯୁଞ୍ଜିତେ ବାଂପି ତସ୍ମାଦ୍ୟୋଗ ଇତି ସ୍ମୃତଃ ॥
 ଏକତ୍ଵଂ ପ୍ରାଣମନସୋରିନ୍ଦ୍ରିୟାଣାଂ ତଥୈବ ଚ ।
 ସର୍ବଭାବପରିତ୍ୟାଗୋ ଯୋଗ ଇତ୍ୟଭିଧୀୟତେ ॥ ୨୫॥

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ – ଯଥା ବାଃସ୍ମୁଚାରିଣଃ ଶାକୁନିକଃ ସୂତ୍ରୟନ୍ଦ୍ରେଣୋଢ୍ମତ୍ୟୋଦରେଃ ଗୌ
ଭୁହୋତ୍ୟେବଂ ବାବ ଖଲ୍ଲିମାନ୍ ପ୍ରାଣାନୋମିତ୍ୟନେନୋଢ୍ମତ୍ୟାନାମୟେଃ ଗୌ
ଭୁହୋତ୍ୟତସ୍ତପ୍ତୋର୍ବିବ ସଃ ।

ଅଥ ଯଥା ତପ୍ତୋର୍ବିସର୍ପିସ୍ତୃଣକାଷ୍ଠସଂସ୍ପର୍ଶେନୋଢ୍ମଲତୀତ୍ୟେବଂ ବାବ
ଖଲ୍ଲସାବପ୍ରାଣାଶ୍ୟଃ ପ୍ରାଣସଂସ୍ପର୍ଶେନୋଢ୍ମଲତି ।

ଅଥ ଯଦୁଢ୍ମଲତ୍ୟେତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଣୋ ରୂପଂ ଚୈତଦ୍ଦିଷ୍ଣୋଃ ପରମଂ ପଦଂ ଚୈତଦ୍ବ୍ରହ୍ମସ୍ୟ
ରୁଦ୍ରତ୍ବମେତଦ୍ପରିମିତଧା ଚାତ୍ତାନଂ ବିଭଜ୍ୟ ପୂରୟତୀମ୍ନାଲୋକାନିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
ବହ୍ନେଷ୍ଠ ଯଦ୍ବଦ୍-ଖଲ୍ଲ ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗାଃ ସୂର୍ଯ୍ୟାନ୍ନୟୁଶାଶ୍ଵ ତଥୈବ ତସ୍ୟ ।
ପ୍ରାଣାଦୟୋ ବୈ ପୁନରେବ ତସ୍ମାଦଭ୍ୟୁଦୟନ୍ତୀହ ଯଥାକ୍ରମେଣ ।। ୨୭।।

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ – ବ୍ରହ୍ମଣୋ ବାଚୈତଞ୍ଜେଜଃ ପରସ୍ୟାମୃତସ୍ୟ ।

ଅଶରୀରସୌଷ୍ଠ୍ୟମସୌତକୃତମ୍ ।

ଅଥାଃଋଷିଃ ସନ୍ନଭସି ନିହିତଂ ବୈତଦେକାଗ୍ରେଣୈବମନ୍ତ୍ରହୃଦୟାକାଶଂ ବିନ୍ନୁଦନ୍ତି ଯତ୍ତସ୍ୟ ଜ୍ୟୋତିରିବ
ସଂପଦ୍ୟତୀତ୍ୟତସ୍ତଦ୍-ଭାବମଚିରେଣୈତି ଭୂମାବୟସ୍ତ୍ବିଷ୍ଠଂ ନିହିତଂ ଯଥାଋଚିରେଣୈତି ଭୂମିତ୍ବମ୍ ।

ମୃଦୁସ୍ତଂ ସ୍ଥମୟସ୍ତ୍ବିଷ୍ଠଂ ଯଥାଋଗ୍ନୟସ୍ଫାରାଦୟୋ ନାଭିଭବନ୍ତି ।

ପ୍ରଣଶ୍ୟତି ଚିତ୍ତଂ ତଥାଋଶ୍ଚୟେଣ ସହୈବମିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ହୃଦ୍ୟାକାଶମୟଂ କୋଶମାନନ୍ଦଂ ପରମାଲୟମ୍ ।

ସ୍ଵଂ ଯୋଗଶ୍ଚ ତତୋଽସ୍ଥାକଂ ତେଜଶ୍ଚୈବାଗ୍ନିସୂର୍ଯ୍ୟୟୋଃ ।। ୨୭।।

ଅଥାନ୍ୟତ୍ରାପ୍ୟକ୍ତଂ ଭୂତେନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥାନତିକ୍ରମ୍ୟ ତତଃ ପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟାଜ୍ୟଂ ଧୃତିଦଣ୍ଡଂ

ଧନୁର୍ଗୃହୀତ୍ଵାଋନଭିମାନମୟେନ ଚୈବେଷୁଣା ତଂ ବ୍ରହ୍ମଦ୍ଵାରପାରଂ ନିହିତ୍ୟାଋଦ୍ୟଂ ସଂମୋହମୌଳୀ

ତୃଷ୍ଣେର୍ଷ୍ୟାକୁଶ୍ଵଳୀ ତନ୍ନୀରାଘବେତ୍ର୍ୟଭିମାନାଧ୍ୟକ୍ଷଃ କ୍ରୋଧଜ୍ୟଂ ପ୍ରଲୋଭଦଣ୍ଡଂ

ଧନୁର୍ଗୃହୀତ୍ଵେଚ୍ଛାମୟେନ ଚୈବେଷୁଣୋମାନି ଖଲ୍ଲ ଭୂତାନି ହନ୍ତି ତଂ

ହତ୍ଵୋଜ୍ଞାରପୁବେନାନ୍ତ୍ରହୃଦୟାକାଶସ୍ୟ ପାରଂ ତୀର୍ତ୍ତାଋବିର୍ଭୂତେଽଧିକ୍ତରାକାଶେ

ଶନକୈରବଚୈବାବଚକୃତ୍ୱାତୁକାମଃ ସଂବିଶତ୍ୟେବଂ ବ୍ରହ୍ମଶାଳାଂ ବିଶେଷତଶ୍ଚତୁର୍ଥାଲଂ ବ୍ରହ୍ମକୋଶଂ
ପ୍ରଶୁଦେହୁର୍ବାଗମେନେତ୍ୟତଃ ଶୁଦ୍ଧଃ ପୁତ୍ରଃ ଶୂନ୍ୟଃ ଶାନ୍ତୋଽପ୍ରାଣୋ ନିରାତ୍ମାଽନନ୍ତୋଽକ୍ଷୟଃ
ସ୍ଥିରଃ ଶାଶ୍ୱତୋଽଜଃ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରଃ ସ୍ୱେ ମହିମ୍ନି ତିଷ୍ଠତ୍ୟତଃ ସ୍ୱେ ମହିମ୍ନି ତିଷ୍ଠମାନଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ୱାଽବୃତ୍ତଚକ୍ରମିବ
ସଂସାରଚକ୍ରମାଲୋକୟତୀତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଷଡ୍ଭିର୍ମାସୈଷ୍ଠ ଯୁକ୍ତସ୍ୟ ନିତ୍ୟମୁକ୍ତସ୍ୟ ଦେହିନଃ ।
ଅନନ୍ତଃ ପରମୋ ଗୁହ୍ୟଃ ସମ୍ୟଗ୍ୟୋଗଃ ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ॥
ରଜସ୍ତମୋଭ୍ୟାଂ ବିଜସ୍ୟ ସୁସମିଜସ୍ୟ ଦେହିନଃ ।
ପୁତ୍ରଦାରକୁରୁମ୍ଭେଷୁ ସକ୍ତସ୍ୟ ନ କଦାଚନ ॥ ୨୮॥

ଏବମୁକ୍ତାଽନ୍ତର୍ହୃଦୟଃ ଶାକାୟନ୍ୟସ୍ତସ୍ତୈ ନମସ୍ତତ୍ତ୍ୱାଽନୟା ବ୍ରହ୍ମବିଦ୍ୟାୟା ରାଜନ୍-ବ୍ରହ୍ମଣଃ
ପଦ୍ମାନମାରୁଦାଃ ପୁତ୍ରାଃ ପ୍ରଜାପତେରିତି ସଂତୋଷଂ ଦ୍ୟୁତ୍ୱତିତିଷ୍ଠାଂ ଶାନ୍ତତ୍ୱଂ
ୟୋଗାଭ୍ୟାସାଦବାପ୍ନୋତୀତ୍ୟେତଦ୍ଭୁହ୍ୟତମଂ ନାପୁତ୍ରାୟ ନାଶିଷ୍ୟାୟ ନାଶାନ୍ତାୟ
କୀର୍ତ୍ତୟେଦିତ୍ୟନନ୍ୟଭକ୍ତାୟ ସର୍ବଗୁଣସଂପନ୍ନାୟ ଦଦ୍ୟାତ୍ ॥ ୨୯॥

ଓଁ ଶୁଚୌ ଦେଶେ ଶୁଚିଃ ସତ୍ତ୍ୱସ୍ଥଃ ସଦଧୀୟାନଃ ସଦ୍ୱାଦୀ
ସଦ୍ଧ୍ୟାୟା ସଦ୍ୟାଜୀ ସ୍ୟାଦିତ୍ୟତଃ ସଦ୍-ବ୍ରହ୍ମଣି ସତ୍ୟଭିଲାଷିଣି ନିର୍ବୃତ୍ତୋଽନ୍ୟସ୍ତତ୍ତ୍ୱଲକ୍ଷ୍ମିନୁପାଶୋ
ନିରାଶଃ ପରେଷ୍ଠାତ୍ତ୍ୱବଦ୍ୱିଗତଭୟୋ ନିଷ୍କାମୋଽକ୍ଷୟମପରିମିତଂ ସୁଖମାକ୍ରମ୍ୟ ତିଷ୍ଠତି ।
ପରମଂ ବୈ ଶେବଧେରିବ ପରସ୍ୟୋଜ୍ଜରଣଂ ଯନ୍ନିଷ୍କାମତ୍ୱମ୍ ।
ସ ହି ସର୍ବକାମମୟଃ ପୁରୁଷୋଽଧ୍ୟବସାୟସଂକଳ୍ପାଭିମାନଲିଙ୍ଗୋ ବଦୋଽତସ୍ତଦ୍ୱିପରୀତୋ ମୁକ୍ତଃ ।
ଅତ୍ରେକ ଆହୁଃ-ଗୁଣଃ ପ୍ରକୃତିଭେଦବଶାଦଧ୍ୟବସାୟାତ୍ତ୍ୱବନ୍ଧମୁପାଗତୋଽଧ୍ୟବସାୟସ୍ୟ
ଦୋଷକ୍ଷୟାଦିମୋକ୍ଷଃ ।
ମନସା ହ୍ୟେବ ପଶ୍ୟତି ମନସା ଶୃଣୋତି କାମଃ ସଂକଳ୍ପୋ ବିଚିକିତ୍ରା ଶ୍ରଦ୍ଧାଽଗ୍ରଦା
ଧୃତିରଧୃତିର୍ହ୍ରୀର୍ଧୀର୍ତୀର୍ତ୍ତୀରିତ୍ୟେତସ୍ତର୍ବଂ ମନ ଏବ ।

ଗୁଣୌର୍ଦ୍ଧ୍ୱେରୂପାମାନଃ କଲୁଷୀକୃତଶ୍ଚାସ୍ଥିରଶ୍ଚକ୍ଷିଲୋ ଲୁପ୍ୟମାନଃ ସସ୍ମୃହୋ ବ୍ୟଗ୍ରଶ୍ଚାଭିମାନିତ୍ଵଂ
 ପ୍ରୟାତ ଇତ୍ୟହଂ ସୋ ମମେଦମିତ୍ୟେବଂ ମନ୍ୟମାନୋ ନିବଧ୍ନାତ୍ୟାତ୍ମନାତ୍ମାନଂ ଜାଲେନେବ
 ଖଟରୋଽତଃ ପୁରୁଷୋଽଧ୍ୟାବସାୟସଂକଲ୍ପାଭିମାନଲିଙ୍ଗୋ ବଘୋଽତସ୍ତଦ୍ୱିପରୀତୋ ମୁକ୍ତଃ ।
 ତସ୍ମାନ୍ନିରଧ୍ୟାବସାୟୋ ନିଃସଂକଲ୍ପୋ ନିରଭିମାନସ୍ତ୍ରିଷ୍ଟେଦେତନ୍ନୋକ୍ଷଲକ୍ଷଣମେଷାଽତ୍ର
 ବ୍ରହ୍ମପଦବ୍ୟେଷୋଽତ୍ର ଦ୍ୱାରବିବରୋଽନେନାସ୍ୟ ତମସଃ ପାରଂ ଗମିଷ୍ୟତି ।
 ଅତ୍ର ହି ସର୍ବେ କାମାଃ ସମାହିତା ଇତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।
 ଯଦା ପଞ୍ଚାବତିଷ୍ଠନ୍ତେ ଜ୍ଞାନାନି ମନସା ସହ ।
 ବୁଦ୍ଧିଶ୍ଚ ନ ବିଚେଷ୍ଟତେ ତାମାହୁଃ ପରମାଂ ଗତିମ୍ ॥
 ଏତଦ୍ବୁଦ୍ଧ୍ୟାଽନ୍ତର୍ହୃଦୟଃ ଶାକାୟନ୍ୟସ୍ତସ୍ମୈ ନମସ୍କୃତ୍ୱା ଯଥାବଦୁପଚାରୀ କୃତକୃତ୍ୟା
 ମରୁଦୁତ୍ତରାୟଣଂ ଗତୋ ନ ହ୍ୟତ୍ରୋଦ୍ବର୍ତ୍ତନା ଗତିରେଷୋଽତ୍ର ବ୍ରହ୍ମପଥଃ ସୌରଂ ଦ୍ୱାରଂ
 ଭିକ୍ଷୋର୍ଜ୍ଞେନ ବିନିର୍ଗତା ଇତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।
 ଅନନ୍ତା ରଶ୍ମୟସ୍ତସ୍ୟ ଦୀପବଦ୍ୟଃ ସ୍ଥିତୋ ହୃଦି ।
 ସିତାସିତାଃ କରୁନୀଲାଃ କପିଳା ମୃଦୁଲୋହିତାଃ ॥
 ଉର୍ଧ୍ୱମେକଃ ସ୍ଥିତସ୍ତେଷାଂ ଯୋ ଭିତ୍ତା ସୂର୍ଯ୍ୟମଶ୍ୱଲମ୍ ।
 ବ୍ରହ୍ମଲୋକମତିକ୍ରମ୍ୟ ତେନ ଯାନ୍ତି ପରାଂ ଗତିମ୍ ॥
 ଯଦସ୍ୟାନ୍ୟଦ୍ରଶ୍ମିଶତମୂର୍ଧ୍ୱମେବ ବ୍ୟବସ୍ଥିତମ୍ ।
 ତେନ ଦେବନିକାୟାନାଂ ସ୍ୱଧାମାନି ପ୍ରପଦ୍ୟତେ ॥
 ଯେ ନୈକରୂପାଶ୍ଚାଧସ୍ତାଦ୍ରଶ୍ମୟୋଽସ୍ୟ ମୃଦୁପ୍ରଭାଃ ।
 ଇହ କର୍ମୋପଭୋଗାୟ ତୈଃ ସଂସରତି ସୋଽବଶଃ ॥
 ତସ୍ମାତ୍ସର୍ଗସ୍ୱର୍ଗାପବର୍ଗହେତୁର୍ଭଗବାନସାବାଦିତ୍ୟ ଇତି ॥ ୩୦ ॥

କିମାତ୍ମକାନି ବା ଏତାନୀନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ପ୍ରଚରନ୍ତ୍ୟଋତୁ ଚୈତେଷାମିହ କୋ ନିୟନ୍ତ୍ରା ବେତ୍ୟାହ
ପ୍ରତ୍ୟାହାତ୍ମାତ୍ମକାନୀତ୍ୟାତ୍ମା ହ୍ୟେଷାମୁଋତୁ ନିୟନ୍ତ୍ରା ବାଃସ୍ତରସୋ ଭାନବୀୟାଶ୍ଚ ମରୀଚୟେ
ନାମାଥ ପଞ୍ଚମି ରଶ୍ମିର୍ଭିଷୟାନତି ।

କତମ ଆତ୍ମେତି ଯୋଃୟଂ ଶୁଦ୍ଧଃ ପୂତଃ ଶୁନ୍ୟଃ ଶାନ୍ତାଦିଲକ୍ଷଣୋକ୍ତଃ ସ୍ୱକୈର୍ଲିଙ୍ଗେରୂପଗୃହ୍ୟଃ ।
ତସ୍ୟୈତଲ୍ଲିଙ୍ଗମଲିଙ୍ଗସ୍ୟାଗ୍ନେର୍ଯଦୌଷ୍ଟ୍ୟମାବିଷ୍ଟଂ ଚାପାଂ ଯଃ ଶିବତମୋ ରସ ଇତ୍ୟେକେଽଥ
ବାକ୍-ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଚକ୍ଷୁର୍ମନଃ ପ୍ରାଣ ଇତ୍ୟେକେଽଥ ବୁଦ୍ଧିର୍ଧୃତିଃ ସ୍ମୃତିଃ ପ୍ରଜ୍ଞାନମିତ୍ୟେକେ ।
ଅଥ ତେ ବା ଏତସ୍ୟୈବଂ ଯଥୈବେହ ବୀଜସ୍ୟାଙ୍କୁରା ବାଃଥ ଧୂମାର୍ଚିର୍ବିଷ୍ଣୁଲିଙ୍ଗା
ଇବାଗ୍ନେଶ୍ୱେତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି । ବହ୍ନେଶ୍ଚ ଯଦ୍ୱତ୍-ଖଲୁ ବିଷ୍ଣୁଲିଙ୍ଗାଃ ସୂର୍ଯ୍ୟାନ୍ନୟୁଷାଶ୍ଚ ତଥୈବ ତସ୍ୟ ।
ପ୍ରାଣାଦୟୋ ବୈ ପୁନରେବ ତସ୍ମାଦଭ୍ୟୁଦୟନ୍ତୀହ ଯଥାକ୍ରମେଣ ।। ୩୧।।

ତସ୍ମାଦ୍ବା ଏତସ୍ମାଦାତ୍ମନି ସର୍ବେ ପ୍ରାଣାଃ ସର୍ବେ ଲୋକାଃ ସର୍ବେ ବେଦାଃ
ସର୍ବେ ଦେବାଃ ସର୍ବାଣି ଚ ଭୂତାନ୍ୟଜରନ୍ତି ତସ୍ୟୋପନିଷସୂତ୍ୟସ୍ୟ ସତ୍ୟମିତି ।
ଅଥ ଯଥାଃଫ୍ରେଧାଗ୍ନେରଭ୍ୟାହିତସ୍ୟ ପୃଥଗ୍-ଧୂମା ନିଶ୍ଚରନ୍ତ୍ୟେବଂ ବା ଏତସ୍ୟ ମହତୋ ଭୂତସ୍ୟ
ନିଃଶ୍ୱସିତମେତଦ୍ୟଦୃଗ୍-ବେଦୋ ଯଜୁର୍ବେଦଃ ସାମବେଦୋଽଥର୍ବାଙ୍ଗିରସ ଇତିହାସଃ ପୁରାଣଂ
ବିଦ୍ୟୋପନିଷଦଃ ଶ୍ଳୋକାଃ ସୂତ୍ରାଣ୍ୟନ୍ତ୍ରବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନି ବ୍ୟାଖ୍ୟାନାନ୍ୟସ୍ୟୈବୈତାନି ବିଶ୍ୱା ଭୂତାନି ।। ୩୨।।

ପଞ୍ଚେଷ୍ଟକୋ ବା ଏଷୋଃଗ୍ନିଃ ସଂବସ୍ତରସ୍ତସ୍ୟେମା ଇଷ୍ଟକା ଯେ ବସନ୍ତୋ ଗ୍ରୀଷ୍ମୋ ବର୍ଷାଃ ଶରଦ୍ଦେମନ୍ତଃ
ସ ଶିରଃପକ୍ଷସୀପୃଷ୍ଠପୁଚ୍ଛବାନେଷୋଃଗ୍ନିଃ ପୁରୁଷବିଦଃ ସେୟଂ ପ୍ରଜାପତେଃ ପ୍ରଥମା ଚିତିଃ ।
କରୈର୍ଯଜମାନମନ୍ତ୍ରରିକ୍ଷମୁଚ୍ଛିପ୍ତ୍ୱା ବାୟବେ ପ୍ରାୟଚ୍ଛତ୍ ।
ପ୍ରାଣୌ ବୈ ବାୟୁଃ ପ୍ରାଣୋଃଗ୍ନିସ୍ତସ୍ୟେମା ଇଷ୍ଟକା ଯଃ ପ୍ରାଣୋ ବ୍ୟାନୋଽପାନଃ ସମାନ ଭଦାନଃ ସ
ଶିରଃପକ୍ଷସୀପୃଷ୍ଠପୁଚ୍ଛବାନେଷୋଃଗ୍ନିଃ ପୁରୁଷବିଦସ୍ତଦିଦମନ୍ତ୍ରରିକ୍ଷଂ ପ୍ରଜାପତେର୍ଦ୍ୱିତୀୟା ଚିତିଃ
କରୈର୍ଯଜମାନଂ ଦିବମୁଚ୍ଛିପ୍ତ୍ୱେନ୍ଦ୍ରାୟ ପ୍ରାୟଚ୍ଛଦସୌ ବା ଆଦିତ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରଃ ସୈଷୋଃଗ୍ନିସ୍ତସ୍ୟେମା
ଇଷ୍ଟକା ଯଦୃଗ୍ୟଜୁଃସାମାଥର୍ବାଙ୍ଗିରସା ଇତିହାସଃ ପୁରାଣଂ ସ ଶିରଃପକ୍ଷସୀପୁଚ୍ଛପୃଷ୍ଠବାନେଷୋଃଗ୍ନିଃ
ପୁରୁଷବିଦଃ ସୈଷା ଦ୍ୟୌଃ ପ୍ରଜାପତେସ୍ତୃତୀୟା ଚିତିଃ କରୈର୍ଯଜମାନସ୍ୟାତ୍ମବିଦେଽବଦାନଂ
କରୋତ୍ୟଥାତ୍ମବିଦୁଚ୍ଛିପ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣେ ପ୍ରାୟଚ୍ଛତ୍ରାଃଽନନ୍ଦୀ ମୋଦୀ ଭବତି ।। ୩୩।।

ପୃଥିବୀ ଗାର୍ହପତ୍ୟୋଽନ୍ତରିକ୍ଷଂ ଦକ୍ଷିଣାଗ୍ନିର୍ଦୈର୍ଘୀରାହବନୀୟସ୍ତତ
 ଏବ ପବମାନପାବକଶୁଚୟ ଆବିଷ୍ଠତମେତେନାସ୍ୟ ଯଜ୍ଞମ୍ ।
 ଯତଃ ପବମାନପାବକଶୁଚିସଂଘାତୋ ହି ଜାଠରସ୍ତସ୍ମାଦଗ୍ନିର୍ଯ୍ୟଷ୍ଟବ୍ୟଶ୍ଚେତବ୍ୟଃ
 ସ୍ତୋତବ୍ୟୋଽଭିଧ୍ୟାତବ୍ୟଃ ।
 ଯଜମାନୋ ହବିର୍ଗୃହୀତ୍ବା ଦେବତାଭିଧ୍ୟାନମିଚ୍ଛତି ।
 ହିରଣ୍ୟବର୍ଣ୍ଣଃ ଶକୁନୋ ହୃଦ୍ୟାଦିତ୍ୟେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତଃ ।
 ମଦ୍ଭୂର୍ହଂସସ୍ତେଜୋବୃଷଃ ସୋଽସ୍ଥିନ୍ନଗ୍ନୌ ଯଜାମହେ ॥
 ଇତି ଚାପି ମନ୍ତ୍ରାର୍ଥଂ ବିଚିନୋତି ।
 ତସ୍ତବିତୁର୍ବରେଣ୍ୟଂ ଭର୍ଗୋଽସ୍ୟାଭିଧ୍ୟେୟଂ ଯୋ ବୁଦ୍ଧ୍ୟନ୍ତଃସ୍ତୋ ଧ୍ୟାୟାତ୍
 ମନଃଶାନ୍ତିପଦମନୁସରତ୍ୟାତ୍ମନ୍ୟେବ ଧତ୍ତେଽତ୍ରେମେ ଶ୍ଳୋକା ଭବନ୍ତି ।

 ଯଥା ନିରିକ୍ଷନୋ ବହିଃ ସ୍ଵୟେନାବୁପଶାମ୍ୟତେ ।
 ତଥା ବୃତ୍ତିକ୍ଷୟାଚିତ୍ତଂ ସ୍ଵୟେନାବୁପଶାମ୍ୟତେ ॥

 ସ୍ଵୟେନାବୁପଶାନ୍ତସ୍ୟ ମନସଃ ସତ୍ୟକାମତଃ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରିୟାର୍ଥବିମୂଢସ୍ୟାନୃତାଃ କର୍ମବଶାନୁଗାଃ ॥

 ଚିତ୍ତମେବ ହି ସଂସାରଂ ତତ୍-ପ୍ରୟତ୍ନେନ ଶୋଧୟେତ୍ ।
 ଯଜ୍ଞିତ୍ଵସ୍ତନ୍ନୟୋ ଭବତି ଗୁହ୍ୟମେତସ୍ତନାତନମ୍ ॥

 ଚିତ୍ତସ୍ୟ ହି ପ୍ରସାଦେନ ହନ୍ତି କର୍ମ ଶୁଭାଶୁଭମ୍ ।
 ପ୍ରସନ୍ନାତ୍ମାତ୍ମନି ସ୍ଥିତ୍ବା ସୁଖମବ୍ୟୟମଶ୍ରୁତେ ॥

 ସମାସକ୍ତଂ ଯଥା ଚିତ୍ତଂ ଜନ୍ତୋର୍ବିଷୟଗୋଚରେ ।
 ଯଦ୍ୟେବଂ ବ୍ରହ୍ମଣି ସ୍ୟାତ୍ତଲ୍ଲୋ ନ ମୁଚ୍ୟେତ ବନ୍ଧନାତ୍ ॥

ମନୋ ହି ଦ୍ଵିବିଧଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ଚାଶୁଦ୍ଧମେବ ଚ ।
ଅଶୁଦ୍ଧଂ କାମସଂପର୍କାଞ୍ଛୁଦ୍ଧଂ କାମବିବର୍ଜିତମ୍ ॥

ଲୟବିକ୍ଷେପରହିତଂ ମନଃ କୃତ୍ଵା ସୁନିଶ୍ଚଳମ୍ ।
ୟଦା ଯାତ୍ୟମନୀଭାବଂ ତଦା ତପ୍ତରମଂ ପଦମ୍ ॥

ତାବନ୍ନନୋ ନିରୋଦ୍ଧବ୍ୟଂ ହୃଦି ଯାବଦ୍ଭୃତକ୍ଷୟମ୍ ।
ଏତଦ୍ଭଞ୍ଜାନଂ ଚ ମୋକ୍ଷଂ ଚ ଶେଷାନ୍ୟେ ଗ୍ରହ୍ଣବିସ୍ତରାଃ ॥

ସମାଧିନିର୍ଯ୍ୟୌତମଲସ୍ୟା ଚେତସୋ ନିବେଶିତସ୍ୟାତ୍ମନି ଯୁସ୍ମୁଖଂ ଭବେତ୍ ।
ନ ଶକ୍ୟତେ ବର୍ଣ୍ଣୟିତୁଂ ଗିରା ତଦା ସ୍ଵୟଂ ତଦନ୍ତଃକରଣେନ ଗୃହ୍ୟତେ ॥

ଅପାମାପୋଃଶ୍ମିରଶ୍ମୌ ବା ବ୍ୟୋମ୍ନି ବ୍ୟୋମ ନ ଲକ୍ଷୟେତ୍ ।
ଏବମନ୍ତର୍ଗତଂ ଯସ୍ୟ ମନଃ ସ ପରିମୁଚ୍ୟତେ ॥

ମନ ଏବ ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ କାରଣଂ ବନ୍ଧମୋକ୍ଷୟୋଃ ।
ବନ୍ଧାୟ ବିଷୟାସଙ୍ଗିଂ ମୋକ୍ଷୋ ନିର୍ବିଷୟଂ ସ୍ମୃତମିତି ॥

ଅତୋଽନଗ୍ନିହୋତ୍ର୍ୟନଗ୍ନିଚିଦ୍ଭଞ୍ଜାନଭିଧ୍ୟାୟିନାଂ ବ୍ରହ୍ମଣଃ ପଦବ୍ୟୋମାନୁସ୍ମରଣଂ ବିରୁଦ୍ଧଂ
ତସ୍ମାଦଗ୍ନିର୍ଯ୍ୟଷ୍ଟବ୍ୟଶ୍ଚେତବ୍ୟଃ ସ୍ତ୍ରୋତବ୍ୟୋଽଭିଧ୍ୟାତବ୍ୟଃ ॥ ୩୪॥

ନମୋଽଗ୍ନୟେ ପୃଥିବୀକ୍ଷିତେ ଲୋକସ୍ତୃତେ ଲୋକମସ୍ତୈ ଯଜମାନାୟ ଧେହି
ନମୋ ବାୟୁବେଽନ୍ତରିକ୍ଷିତେ ଲୋକସ୍ତୃତେ ଲୋକମସ୍ତୈ ଯଜମାନାୟ ଧେହି
ନମ ଆଦିତ୍ୟାୟ ଦିବିକ୍ଷିତେ ଲୋକସ୍ତୃତେ ଲୋକମସ୍ତୈ ଯଜମାନାୟ ଧେହି
ନମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ ସର୍ବକ୍ଷିତେ ସର୍ବସ୍ତୃତେ ସର୍ବମସ୍ତୈ ଯଜମାନାୟ ଧେହି ।
ହିରଣ୍ମୟେନ ପାତ୍ରେଣ ସତ୍ୟସ୍ୟାପିହିତଂ ମୁଖମ୍ ।

ତତ୍ତ୍ଵଂ ପୁଷ୍ପନୃପାବୃଣୁ ସତ୍ୟଧର୍ମାୟ ବିଷ୍ଣୁବେ ।
 ଯୋଃସାବାଦିତ୍ୟେ ପୁରୁଷଃ ସୋଃସାବହମିତି ॥
 ଏଷ ହ ବୈ ସତ୍ୟଧର୍ମୋ ଯଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟାଦିତ୍ୟତ୍ତ୍ଵଂ ତଚ୍ଛୁକ୍ଳଂ ପୁରୁଷମଲିଙ୍ଗଂ ନଭସୋଃତ୍ତର୍ଗତସ୍ୟ
 ତେଜସୋଃଶମାତ୍ରମେତଦ୍ୟଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଇବେତ୍ୟକ୍ଷିଣ୍ୟଗୌ
 ଚୈତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତଦମୃତମେତଦ୍-ଭର୍ଗଃ ।
 ଏତସ୍ତତ୍ୟଧର୍ମୋ ନଭସୋଃତ୍ତର୍ଗତସ୍ୟ ତେଜସୋଃଶମାତ୍ରମେତଦ୍ ।
 ଯଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ମଧ୍ୟୋଽମୃତଂ ଯସ୍ୟ ହି ସୋମଃ ପ୍ରାଣା ବାଃପ୍ୟୟଜ୍ଞୁରା
 ଏତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମେତଦମୃତମେତଦ୍-ଭର୍ଗଃ ।
 ଏତସ୍ତତ୍ୟଧର୍ମୋ ନଭସୋଃତ୍ତର୍ଗତସ୍ୟ ତେଜସୋଃଶମାତ୍ରମେତଦ୍ୟଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ଯଜୁର୍ଦୀପ୍ୟତି ।
 ଓମାପୋ ଜ୍ୟୋତିରସୋଽମୃତଂ ବ୍ରହ୍ମ ଭୂର୍ଭୁବଃ ସ୍ଵରୋମ୍ ।
 ଅଷ୍ଟପାଦଂ ଶୁଚିଂ ହଂସଂ ତ୍ରିସୂତ୍ରମଶୁମବ୍ୟୟମ୍ ।
 ଦ୍ଵିଧର୍ମୋଽକ୍ଷଂ ତେଜସେକ୍ଷଂ ସର୍ବଂ ପଶ୍ୟନ୍ ପଶ୍ୟତି ॥
 ନଭସୋଃତ୍ତର୍ଗସ୍ୟ ତେଜସୋଃଶମାତ୍ରମେତଦ୍ୟଦାଦିତ୍ୟସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ଉଦିତ୍ଵା ମୟୂଖେ ଭବତ
 ଏତସ୍ତବିସ୍ତତ୍ୟଧର୍ମ ଏତଦ୍ୟଜୁରେତଉପ ଏତଦଗ୍ନିରେତଦ୍ଵାୟୁରେତଦ୍-ପ୍ରାଣ ଏତଦାପ ଏତଜନ୍ତମା
 ଏତଚ୍ଛୁକ୍ରମେତଦମୃତମ୍ ।
 ଏତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମବିଷୟମେତଦ୍-ଭାନୁରର୍ଣ୍ଣବସ୍ତସ୍ମିନ୍ନେବ ଯଜମାନାଃ ସୈନ୍ଧବ ଇବ ବ୍ଲୀୟନ୍ତ ଏଷା ବୈ
 ବ୍ରହ୍ମେକତାଃତ୍ର ହି ସର୍ବେ କାମାଃ ସମାହିତା ଇତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।
 ଅଂଶୁଧାରୟ ଇବାଶୁବାତେରିତଃ ସଂସ୍କୃତ୍ୟସାବହତ୍ତର୍ଗଃ ସୁରାଣାମ୍ ।
 ଯୋ ହୈବଂବିସ୍ତ ସବିସ୍ତ ଦ୍ଵୈତବିସ୍ତୈକଧାମେତଃ ସ୍ୟାଉଦାତ୍ତକଶ୍ଚ ।
 ଯେ ବିନ୍ଦବ ଇବାଭ୍ୟୁଜରନ୍ତ୍ୟଜସ୍ରଂ ବିଦ୍ୟୁଦିବାଭ୍ରାଚିଷଃ ପରମେ ବ୍ୟୋମନ୍ ।
 ତେଽଚିଷୋ ବୈ ଯଶସ ଆଶ୍ରୟବଶାଞ୍ଜଗାଭିରୂପା ଇବ କୃଷ୍ଣବର୍ତ୍ତନଃ ॥ ୩୫॥

ଦ୍ଵେ ବାବ ଖଲ୍ଲେତେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ୟୋତିଷୋ ରୂପକେ ଶାନ୍ତମେକଂ ସମୃଦ୍ଧଂ ଚୈକମଥ
ଯଜ୍ଞତଂ ତସ୍ୟାଃଽଧାରଂ ଖମଥ ଯସ୍ତମୃଦ୍ଧମିଦଂ ତସ୍ୟାନ୍ନଂ

ତସ୍ମାନ୍ନନ୍ନୌଷଧାଜ୍ୟାମିଷପୁରୋତାଶସ୍ତ୍ରାଲୀପାକାଦିଭିର୍ଯୁଷ୍ଟବ୍ୟମନ୍ତର୍ବେଦ୍ୟାମ୍ ।

ଆସ୍ନାବଶିଷ୍ଟୈରନ୍ନପାନୈଷ୍ଟାଃଽସ୍ୟମାହବନୀୟମିତି ମତ୍ତା ତେଜସଃ ସମୃଦ୍ଧ୍ୟେ

ପୁଣ୍ୟଲୋକବିଜିତ୍ୟର୍ଥାୟାମୃତଦ୍ଵାୟତ ।

ଅତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି – ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ଜୁହୁୟାସ୍ପର୍ଗକାମୋ ଯମରାଜ୍ୟମଗ୍ନିଷ୍ଟୋମେନାଭିଯଜତି

ସୋମରାଜ୍ୟମୁକ୍-ଧେନ ସୂର୍ଯ୍ୟରାଜ୍ୟଂ ଷୋଡଶୀନା ସ୍ଵାରାଜ୍ୟମତିରାତ୍ରେଶ

ପ୍ରଜାପତ୍ୟମାସହସ୍ରସଂବସ୍ରରାତ୍ରକ୍ରତୁନେତି ।

ବର୍ତ୍ତ୍ୟାଧାରସ୍ନେହସ୍ନୋଗାଦ୍ୟଥା ଦୀପସ୍ୟ ସଂସ୍ଥିତିଃ ।

ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାଷ୍ଟୋପସ୍ନୋଗାଦିମୌ ସ୍ଥିତାବାତ୍ସ୍ଥୁତୀ ତଥା ।। ୩୭।।

ତସ୍ମାଦୋମିତ୍ୟନେନୈତଦୁପାସୀତାପରିମିତଂ ତେଜସ୍ତତ୍ତ୍ରେଧାଽଭିହିତମଗ୍ନାବାଦିତ୍ୟେ ପ୍ରାଣେ ।

ଅଥୈଷା ନାତ୍ୟନ୍ନବହୁମିତ୍ୟେଷାଗ୍ନୌ ହୁତମାଦିତ୍ୟଂ ଗମୟତ୍ୟତୋ ଯ୍ଵେ

ରସୋଽସ୍ରବସ୍ର ଉଦ୍ଘୀଥଂ ବର୍ଷତି ତେନେମେ ପ୍ରାଣାଃ ପ୍ରାଣେଭ୍ୟଃ ପ୍ରଜା

ଇତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ଯଜବିରଗ୍ନୌ ହୃୟତେ ତଦାଦିତ୍ୟଂ ଗମୟତି ତସ୍ମୈ

ରଶ୍ମିଭିର୍ବର୍ଷତି ତେନାନ୍ନଂ ଭବତ୍ୟନ୍ନାଦ୍-ଭୂତାନାମୁପୁଞ୍ଜିରିତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଅଗ୍ନୌ ପ୍ରାସ୍ତାଽଽହୁତିଃ ସମ୍ୟଗାଦିତ୍ୟମୁପତିଷ୍ଠତେ ।

ଆଦିତ୍ୟାଞ୍ଜାୟତେ ବୃଷ୍ଟିର୍ବୃଷ୍ଟେରନ୍ନଂ ତତଃ ପ୍ରଜାଃ ।। ୩୮।।

ଅଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ଜୁହ୍ଵାନୋ ଲୋଭଜାଲଂ ଭିନତ୍ୟତଃ ସଂମୋହଂ ଛିତ୍ଵା ନ କ୍ରୋଧାନ୍ସୁଷ୍ଠାନଃ

କାମମଭିଧ୍ୟାୟମାନସ୍ତତଶ୍ଚତୁର୍ଜାଲଂ ବ୍ରହ୍ମକୋଶଂ ଭିନ୍ନଦତଃ ପରମାକାଶମତ୍ର ହି

ସୌରସୌମ୍ୟାଗ୍ନେୟସାତ୍ଵିକାନି ମଣ୍ଡଲାନି ଭିତ୍ତ୍ଵା ତତଃ ଶୁଦ୍ଧଃ ସତ୍ତ୍ଵାତ୍ରରସ୍ତମତଲମମୃତମତୁ୍ୟତଂ

ଧ୍ରୁବଂ ବିଷ୍ଣୁସଂଜ୍ଞିତଂ ସର୍ବାପରଂ ଧାମ ସତ୍ୟକାମସର୍ବଜ୍ଞତ୍ଵସଂଯୁକ୍ତଂ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରଂ

ଚୈତନ୍ୟଂ ସ୍ଵେ ମହିମ୍ନି ତିଷ୍ଠମାନଂ ପଶ୍ୟତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।

ରବିମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିତଃ ସୋମଃ ସୋମମଧ୍ୟେ ହୃତାଶନଃ ।
 ତେଜୋମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିତଂ ସତ୍ତ୍ଵଂ ସତ୍ତ୍ଵମଧ୍ୟେ ସ୍ଥିତୋଽରୁଧଃ ॥
 ଶରୀରପ୍ରାଦେଶାଞ୍ଚୁଷ୍ମାତ୍ରମଣୋରପ୍ୟଶୁଂ ଧ୍ୟାତ୍ଵାଽତଃ ପରମତାଂ ଗଚ୍ଛତ୍ୟତ୍ର ହି ସର୍ବେ କାମାଃ
 ସମାହିତା ଇତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।
 ଅଞ୍ଚୁଷ୍ମପ୍ରାଦେଶଶରୀରମାତ୍ରଂ ପ୍ରଦୀପପ୍ରତାପବଦ୍-ଦ୍ଵିସ୍ତ୍ରିଧା ହି ।
 ତଦ୍-ବ୍ରହ୍ମାଭିଷ୍ଟୁୟମାନଂ ମହୋ ଦେବୋ ଭୁବନାନ୍ଧ୍ୟାବିବେଶ ।
 ଓଁ ନମୋ ବ୍ରହ୍ମଣେ ନମଃ ॥ ୩୮॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁ ଷଷ୍ଠଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

॥ ସପ୍ତମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

ଅଗ୍ନିର୍ଗାୟତ୍ରଂ ତ୍ରିବୃଦ୍ରଧିକ୍ତରଂ ବସନ୍ତଃ ପ୍ରାଣୋ ନକ୍ଷତ୍ରାଣି ବସବଃ ପୁରସ୍ତାଦୁଦ୍ୟନ୍ତି ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି ସ୍ଫୁବନ୍ତି
 ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତି ।
 ଅତିକ୍ଷୋଽମୂର୍ତ୍ତୋ ଗଭୀରୋ ଗୁଣଭୁଗ୍ଭୟୋଽନିର୍ବୃତ୍ତିର୍ଯୋଗୀଶ୍ଵରଃ ସର୍ବଜ୍ଞୋ
 ମୟୋଽପ୍ରମେୟୋଽନାଦ୍ୟନ୍ତଃ ଶ୍ରୀମାନଜୋ ଧୀମାନନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟଃ
 ସର୍ବସ୍ଫୁଲ୍ବର୍ବସ୍ୟାଽଽତ୍ମା ସର୍ବଭୁଲ୍ବର୍ବସ୍ୟେଶାନଃ ସର୍ବସ୍ୟାନ୍ତରାନ୍ତରଃ ॥ ୧॥
 ଇନ୍ଦ୍ରସ୍ତ୍ରିଷ୍ଠୁପ୍ସଞ୍ଜିଦଶୋ ବୃହଦ୍ଘ୍ରୀଷ୍ଣୋ ବ୍ୟାନଃ ସୋମୋ ରୁଦ୍ରା ଦକ୍ଷିଣତ ଉଦ୍ୟନ୍ତି ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି ସ୍ଫୁବନ୍ତି
 ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତ୍ୟନାଦ୍ୟନ୍ତୋଽପରିମିତୋଽପରିଚ୍ଛିନ୍ନୋଽପରପ୍ରୟୋଜ୍ୟଃ
 ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରୋଽଲିଙ୍ଗୋଽମୂର୍ତ୍ତୋଽନନ୍ତଶକ୍ତିର୍ଧାତା ଭାସ୍କରଃ ॥ ୨॥
 ମରୁତୋ ଜଗତୀ ସପ୍ତଦଶୋ ବୈରୂପଂ ବର୍ଷା ଅପାନଃ ଶୁକ୍ର ଆଦିତ୍ୟାଃ ପଶ୍ଚାଦୁଦ୍ୟନ୍ତି ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି
 ସ୍ଫୁବନ୍ତି ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତି ତଚ୍ଛାନ୍ତମଶବମଭୟମଶୋକମାନନ୍ଦଂ ତୃପ୍ତଂ
 ସ୍ଥିରମଚଳମମୃତମରୁଧଂ ଧ୍ରୁବଂ ବିଷ୍ଣୁସଂଜ୍ଞିତଂ ସର୍ବାପରଂ ଧାମ ॥ ୩॥

ବିଶ୍ୱେ ଦେବା ଅନୁଷ୍ଠାବେକବିଂଶୋ ବୈରାଜଃ ଶରସ୍ତମାନୋ ବରୁଣଃ ସାଧ୍ୟା ଉତ୍ତରତ ଉଦ୍ୟନ୍ତି
ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି ସୁବନ୍ତି ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତ୍ୟନ୍ତଃଶୁଦ୍ଧଃ ପୂତଃ ଶୁନ୍ୟଃ ଶାନ୍ତୋଽପ୍ରାଣୋ
ନିରାତ୍ମାଃଽନନ୍ତଃ ।। ୪।।

ମିତ୍ରାବରୁଣୌ ପଞ୍ଚଞ୍ଜସ୍ତ୍ରିଶବତ୍ରୟାସ୍ତ୍ରିଂଶୌ ଶାକ୍ତରରେବତେ ହେମନ୍ତଶିଶିରା
ଉଦାନୋଽଙ୍ଗିରସଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ଉର୍ଧ୍ୱା ଉଦ୍ୟନ୍ତି ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି ସୁବନ୍ତି ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତି
ପ୍ରଣବାଖ୍ୟଂ ପ୍ରଣେତାରଂ ଭାରୁପଂ ବିଗତନିଦ୍ରଂ ବିଜରଂ ବିମୃତ୍ୟଂ ବିଶୋକମ୍ ।। ୫।।

ଶନିରାହୁକେତୁରଗରକ୍ଷୋୟାସନରବିହଗଶରଭେଭାଦୟୋଽଧସ୍ତାଦୁଦ୍ୟନ୍ତି ତପନ୍ତି ବର୍ଷନ୍ତି ସୁବନ୍ତି
ପୁନର୍ବିଶନ୍ତ୍ୟନ୍ତର୍ବିବରେଣେଷନ୍ତି ଯଃ ପ୍ରାଞ୍ଜୋ ବିଧରଣଃ ସର୍ବାନ୍ତରୋଽକ୍ଷରଃ ଶୁଦ୍ଧଃ ପୂତୋ ଭାନ୍ତଃ
କ୍ଷାନ୍ତଃ ଶାନ୍ତଃ ।। ୬।।

ଏଷ ହି ଖଲ୍ଲାତ୍ମାଽନ୍ତର୍ହୃଦୟୋଽଶୀୟାନିଦ୍ଧୋଽଗ୍ନିରିବ
ବିଶ୍ୱରୂପୋଽସ୍ତ୍ରୈଽବାନ୍ନମିଦଂ ସର୍ବମସ୍ମିନ୍ନୋତା ଇମାଃ ପ୍ରଜାଃ ।
ଏଷ ଆତ୍ମାଽପହତପାପ୍ତା ବିଜରୋ ବିମୃତ୍ୟର୍ବିଶୋକୋଽବିଚିକିତ୍ସୋଽବିପାଶଃ ସତ୍ୟସଙ୍କଳ୍ପଃ
ସତ୍ୟକାମଃ ଏଷ ପରମେଶ୍ୱରଃ ଏଷ ଭୂତାଧିପତିରେଷ ଭୂତପାଲ ଏଷ ସେତୁର୍ବିଧରଣ ଏଷ ହି
ଖଲ୍ଲାଭେଶାନଃ ଶମୁର୍ଭବୋ ରୁଦ୍ରଃ ପ୍ରଜାପତିର୍ବିଶ୍ୱସୃଷ୍ଟିରଣ୍ୟଗର୍ଭଃ ସତ୍ୟଂ ପ୍ରାଣୋ ହଂସଃ
ଶାସ୍ତ୍ରାଽରୂପତୋ ବିଷ୍ଣୁର୍ନାରାୟଣଃ ।
ୟଶ୍ଚୈଷୋଽଗ୍ନୌ ଯଶ୍ଚାୟଂ ହୃଦୟେ ଯଶ୍ଚାସାବାଦିତ୍ୟେ ସ ଏଷ ଏକଃ ।
ତସ୍ମୈ ତେ ବିଶ୍ୱରୂପାୟ ସତ୍ୟେ ନଭସି ହିତାୟ ନମଃ ।। ୭।।

ଅଥେଦାନୀଂ ଜ୍ଞାନୋପସର୍ଗା ରାଜନ୍ନୋହଜାଲସ୍ତ୍ରୈଽଷ ବୈ ଯୋନିର୍ଯୁଦସ୍ପର୍ଶୋଃ ସହ ସ୍ୱର୍ଗସ୍ତ୍ରୈଽଷ ବାଟ୍ୟ
ପୁରସ୍ତାଦୁକ୍ତୋଽପ୍ୟଧଃସ୍ତମ୍ବେନାଶ୍ଲିଷ୍ୟନ୍ତ୍ୟଥ ଯେ ତାନ୍ୟେ ହ ନିତ୍ୟପ୍ରମୁଦିତା ନିତ୍ୟପ୍ରବସିତା
ନିତ୍ୟୟାତକା ନିତ୍ୟଂ ଶିଳ୍ପୋପଜୀବିନୋଽଥ ଯେ ତାନ୍ୟେ ହ ପୁରୟାତକା ଅୟାଜ୍ୟୟାଜକାଃ
ଶୁଦ୍ରଶିଷ୍ୟାଃ ଶୂଦ୍ରାଶ୍ଚ ଶାସ୍ତ୍ରବିଦ୍ୱାଂସୋଽଥ ଯେ ତାନ୍ୟେ ହ ଚାଟଜଟନଟଭଟପ୍ରବ୍ରଜିତରଜ୍ଜୀବତାରିଣୋ
ରାଜକର୍ମଣି ପତିତାଦୟଃ ।

ଅଥ ଯେ ଚାନେଂ ହ ଯୁକ୍ଷରାକ୍ଷସତୁତଗଣପିଣାଚୋରଗଗ୍ରହାଦୀନାମର୍ଥଂ ପୁରସ୍କୃତ୍ୟ ଶମୟାମ
 ଇତ୍ୟେବଂ ବ୍ରୁବାଣା ଅଥ ଯେ ଚାନେଂ ହ ବୃଥା କଷାୟକୁଣ୍ଡଳିନଃ କାପାଲିନୋଽଥ ଯେ ଚାନେଂ ହ
 ବୃଥାତର୍କଦୃଷ୍ଟାନ୍ତକୁହକେନ୍ଦ୍ରଜାଲୈର୍ବୈଦିକେଷୁ ପରିସ୍ଥାତୁମିଚ୍ଛନ୍ତି ତୈଃ ସହ
 ନ ସଂବସେତ୍-ପ୍ରକାଶତୁତା ବୈ ତେ ତସ୍କରା ଅସ୍ବର୍ଗ୍ୟା ଇତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।
 ନୈରାତ୍ମ୍ୟବାଦକୁହକୈର୍ମଥ୍ୟାଦୃଷ୍ଟାନ୍ତହେତୁଭିଃ ।
 ଭ୍ରାମ୍ୟଲ୍ଲୋକୋ ନ ଜାନାତି ବେଦବିଦ୍ୟାନ୍ତରଂ ତୁ ଯତ୍ ॥ ୮॥

ବୃହସ୍ପତିର୍ବୈ ଶୁକ୍ରୋ ଭୂତ୍ସେନ୍ଦ୍ରସ୍ୟାଭୟାୟାସୁରେଭ୍ୟଃ କ୍ଷୟାୟେମାମବିଦ୍ୟାମସୃଜତ୍ସୟା
 ଶିବମଶିବମିତ୍ୟୁଦ୍ଦିଶନ୍ତ୍ୟଶିବଂ ଶିବମିତି ।
 ବେଦାଦିଶାସ୍ତ୍ରହିଂସକଧର୍ମାଭିଧ୍ୟାନମସ୍ଥିତି ବଦନ୍ତ୍ୟତୋ ନୈନାମଭିଧୀୟେତାନ୍ୟଥୈଷା ବନ୍ଧ୍ୟେବୈଷା
 ରତିମାତ୍ରଂ ଫଳମସ୍ୟା ବୃତ୍ତରୂପସ୍ୟେବ ନାରଂଭଣୀୟେତ୍ୟେବଂ ହ୍ୟାହ ।

ଦୂରମେତେ ବିପରୀତେ ବିଷୂଚୀ ଅବିଦ୍ୟା ଯା ଚ ବିଦ୍ୟେତି ଜ୍ଞାତା ।
 ବିଦ୍ୟାଭୀୟିତଂ ନଚିକେତସଂ ମନେଂ ନ ତ୍ବା କାମା ବହବୋ ଲୋଲୁପନ୍ତେ ॥
 ବିଦ୍ୟାଂ ଚାବିଦ୍ୟାଂ ଚ ଯସ୍ତଦ୍ୱେଦୋଭୟଂ ସହ ।
 ଅବିଦ୍ୟାୟା ମୃତ୍ୟୁଂ ତୀର୍ତ୍ତା ବିଦ୍ୟାୟାଂ ମୃତମଶୁତେ ॥
 ଅବିଦ୍ୟାୟାମନ୍ତରେ ବେଷ୍ୟମାନାଃ ସ୍ବୟଂ ଧୀରାଃ ପଶ୍ଚିତଂ ମନ୍ୟମାନାଃ ।
 ଦନ୍ତମ୍ୟମାଣାଃ ପରିୟନ୍ତି ମୂଢା ଅନ୍ଧେନୈବ ନୀୟମାନା ଯଥାକ୍ଷାଃ ॥ ୯॥

ଦେବାସୁରା ହ ବୈ ଯ ଆତ୍ମକାମା ବ୍ରହ୍ମଣୋଽନ୍ତିକଂ ପ୍ରୟାତାସୁସ୍ଥୈ
 ନମସ୍କୃତ୍ୱୋର୍ତ୍ତଗବନ୍ଧୁୟମାତ୍ମକାମାଃ ସ ତ୍ବଂ ନୋ ବ୍ରୁହୀତ୍ୟତଶ୍ଚିରଂ ଧ୍ୟାତ୍ବାଂ ମନ୍ୟତାନ୍ୟତାତ୍ମାନୋ
 ବୈ ତେଽସୁରା ଅତୋଽନ୍ୟତମମେତେଷାମୁକ୍ତଂ ତଦିମେ ମୂଢା
 ଉପଜୀବନ୍ତ୍ୟଭିଷ୍ମଜିଃସ୍ତୟାଭିଘାତିନୋଽନୃତାଭିଶଂସିନଃ ସତ୍ୟମିବାନୃତଂ ପଶ୍ୟନ୍ତି ।
 ଇନ୍ଦ୍ରଜାଲବଦିତ୍ୟତୋ ଯଦ୍ୱେଦେଷ୍ଟାଭିହିତଂ ତସ୍ତତ୍ୟଂ ଯଦ୍ୱେଦେଷୁକ୍ତଂ ତଦ୍ୱିଦ୍ବାଂସ ଉପଜୀବନ୍ତି
 ତସ୍ମାଦ୍-ବ୍ରାହ୍ମଣୋ ନାବୈଦିକମଧୀୟାତାୟମର୍ଥଃ ସ୍ୟାଦିତି ॥ ୧୦॥

ଏତଦ୍ଦାବ ତସ୍ମିନ୍ନୂପଂ ନଭସଃ ଖେଃକ୍ଷୁତସ୍ୟ ଯସ୍ମିନ୍ ତେଜସ୍ତତ୍ତ୍ୱୋଧାଃଭିହିତମଗ୍ନା ଆଦିତ୍ୟେ ପ୍ରାଣ
 ଏତଦ୍ଦାବ ତସ୍ମିନ୍ନୂପଂ ନଭସଃ ଖେଃକ୍ଷୁତସ୍ୟ ଯଦୋମିତ୍ୟେତଦକ୍ଷରମ୍ ।
 ଅନେନୈବ ତଦୁଦ୍ଧୂଧ୍ୟାତୁ୍ୟଦୟତୁଃକ୍ଷୁସିତ୍ୟଜସ୍ରଂ ବ୍ରହ୍ମଧୀୟାଲମ୍ବଂ ବାତ୍ରେବ ।
 ଏତସ୍ମିନୀରଣେ ପ୍ରକାଶପ୍ରକ୍ଷେପକୌଷ୍ଠ୍ୟସ୍ଥାନୀୟମେତଦ୍ଭୂମସ୍ୟେବ ସମୀରଣେ ନଭସି
 ପ୍ରସାଶୟୈବୋକ୍ତମ୍ୟ ସ୍ୱକ୍ଷାତ୍ସ୍ୱକ୍ଷମନୁସରତି ।
 ଅସ୍ମୁ ପ୍ରକ୍ଷେପକୋ ଲବଣସ୍ୟେବ ଘୃତସ୍ୟ ଚୌଷ୍ଠ୍ୟମିବ ।
 ଅଭିଧ୍ୟାତୁର୍ବିସ୍ମୃତିରିବୈତଦିତ୍ୟତ୍ରୋଦାହରନ୍ତି ।
 ଅଥ କସ୍ମାଦୁଚ୍ୟତେ ବୈଦ୍ୟତଃ ।
 ଯସ୍ମାଦୁଚ୍ଚାରିତମାତ୍ର ଏବ ସର୍ବଂ ଶରୀରଂ ବିଦ୍ୟୋତୟତି
 ତସ୍ମାଦୋମିତ୍ୟନେନୈତଦୁପାସୀତାପରିମିତଂ ତେଜଃ ।
 ପୁରୁଷଶ୍ଚାକ୍ଷୁଷୋ ଯୋଃସ୍ତଂ ଦକ୍ଷିଣେଃକ୍ଷିଣ୍ୟବସ୍ଥିତଃ ।
 ଇନ୍ଦ୍ରୋଃସ୍ତମସ୍ୟ ଜାୟେୟଂ ସବ୍ୟେ ଚାକ୍ଷିଣ୍ୟବସ୍ଥିତା ॥
 ସମାଗମସ୍ତୟୋରେବ ହୃଦୟାନ୍ତର୍ଗତେ ସୁଷୌ ।
 ତେଜସ୍ତଲ୍ଲୋହିତସ୍ୟାତ୍ର ପିଣ୍ଡ ଏବୋଭୟୋସ୍ତୟୋଃ ॥
 ହୃଦୟାଦାୟାତା ତାବଜକ୍ଷୁଷ୍ୟସ୍ମିନ୍ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ।
 ସାରଣୀ ସା ତୟୋର୍ନୀତୀ ହୃୟୋରେକା ଦ୍ୱିଧା ସତୀ ॥
 ମନଃ କାୟାଗ୍ନିମାହନ୍ତି ସ ପ୍ରେରୟତି ମାରୁତମ୍ ।
 ମାରୁତସ୍ତୁରସି ଚରନ୍ନୁନ୍ନଂ ଜନୟତି ସ୍ୱରମ୍ ॥
 ଖଜାଗ୍ନିୟୋଗାଧୃଦି ସଂପ୍ରୟୁକ୍ତମଣୋର୍ହ୍ୟଶୁର୍ଦ୍ଧ୍ୱରଶୁଃ କଣ୍ଠଦେଶେ ।
 ଜିହ୍ୱାଗ୍ରଦେଶେ ତ୍ର୍ୟଶୁକଂ ଚ ବିଚ୍ଛି ବିନିର୍ଗତଂ ମାତୃକମେବମାତୁଃ ॥

ନ ପଶ୍ୟନ୍ତୁତ୍ୟଂ ପଶ୍ୟତି ନ ରୋଗଂ ନୋତ ଦୁଃଖତାମ୍ ।

ସର୍ବଂ ହି ପଶ୍ୟନ୍ପଶ୍ୟତି ସର୍ବମାପ୍ନୋତି ସର୍ବଶଃ ।

ଚାକ୍ଷୁଷଃ ସ୍ୱପ୍ନଚାରୀ ଚ ସୁପ୍ତଃ ସୁପ୍ତାପୁରୁଷଃ ଯଃ ।

ଭେଦାଶ୍ଚୈତେଽସ୍ୟ ଚତ୍ୱାରସ୍ତେଭ୍ୟସ୍ତୁର୍ଯ୍ୟଂ ମହତ୍ତରମ୍ ॥

ତ୍ରିଷ୍ଟେକପାଞ୍ଚରେଦ୍-ବ୍ରହ୍ମ ତ୍ରିପାଞ୍ଚରତି ଚୋତ୍ତରେ ।

ସତ୍ୟାନୁତୋପଭୋଗାର୍ଥା ଦ୍ୱୈତୀଭାବୋ ମହାତ୍ମନ ଇତି ଦ୍ୱୈତୀଭାବୋ ମହାତ୍ମନ ଇତି ॥ ୧୧॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତୁ ସପ୍ତମଃ ପ୍ରପାଠକଃ ॥

ଓଁ ଆପ୍ୟାୟନ୍ତୁ ମମାଜ୍ଞାନି ବାକ୍ପ୍ରାଣଶ୍ଚକ୍ଷୁଃ ଶ୍ରୋତମଥୋ ବଲମିନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ଚ ।

ସର୍ବାଣି ସର୍ବଂ ବ୍ରହ୍ମୋପନିଷଦଂ ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ଯ୍ୟାଂ ମା ମା ବ୍ରହ୍ମ

ନିରାକରୋଦନିରାକରଶମସ୍ତୁନିରାକରଣଂ ମେସୁ ତଦାତ୍ମନି ନିରତେ ଯ ଉପନିଷସ୍ତୁ

ଧର୍ମାସ୍ତେ ମୟି ସନ୍ତ ତେ ମୟି ସନ୍ତ ॥

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ॥

॥ ଇତି ମୈତ୍ରାୟଣ୍ୟପନିଷସ୍ତମାପ୍ତା ॥

ଓଁ ଶ୍ରୀ ଗଣେଶାୟ ନମଃ

କୌଷୀତକି ଉପନିଷଦ

(Kaushitakibrahmanopanishat / Kaushitaki Upanishada)

ସଂପାଦନ - ଶ୍ରୀ ପ୍ରକାଶ ପ୍ରଧାନ

Editor – Prakash Pradhan

ଭାଷା - ସଂସ୍କୃତ-ଓଡ଼ିଆ

Language – Sanskrit - Odia

ଶୁଦ୍ଧିକରଣ (Proofreading by)

ଶ୍ରୀ ତରଣୀସେନ ମେହେର

ଶ୍ରୀ ଓମ ପ୍ରକାଶ ସତ୍ତ୍ୱୀ

କୌଷୀତକିତ୍ରାହ୍ନଶୋପନିଷତ୍/ କୌଷୀତକି ଉପନିଷଦ

॥ ଅଥ କୌଷୀତକିତ୍ରାହ୍ନଶୋପନିଷତ୍ ॥

ଶ୍ରୀମକୌଷୀତକୀବିଦ୍ୟାବେଦ୍ୟପ୍ରଜ୍ଞାପରାକ୍ଷରମ୍ ।

ପ୍ରତିୟୋଗିବିନିର୍ମୁକ୍ତବ୍ରହ୍ମମାତ୍ରଂ ବିଚିନ୍ତୟେ ॥

ଓଁ ବାହ୍ମେ ମନସି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ମନୋ ମେ ବାଚି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମ୍ ।

ଆବିରାବିର୍ମୟୋଽତୁର୍ବେଦସାମସ୍ରାଣୀରତଂ ମା ମା ହିଂସୀରନେନାଧୀତେନାହୋରାତ୍ରାହଂବସାମ୍ୟଗ୍ନ
ଇଳା ନମ ଇଳା ନମ ରକ୍ଷିତ୍ୟୋ ମନ୍ତ୍ରକୃତ୍-ଦ୍ୟୋ ମନ୍ତ୍ରପତିତ୍ୟୋ ନମୋ ବୋଽସ୍ତୁ ଦେବେଭ୍ୟଃ ଶିବା
ନଃ ଶଂତମା ଭବ ସୁମୂଳୀକା ସରସ୍ୱତୀ ମା ତେ ବ୍ୟୋମ ସଂହୃଣି ।

ଅଦବ୍ଧଂ ମନ ଇଷିରଂ ଚକ୍ଷୁଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋ ଜ୍ୟୋତିଷାଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠୋ ଦୀକ୍ଷେ ମା ମା ହିଂସୀଃ ॥

॥ ପ୍ରଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଚିତ୍ରୋ ହ ବୈ ଗାର୍ଗ୍ୟାୟଶିର୍ଯ୍ୟମାଣ ଆରୁଣିଂ ବତ୍ରେ ସ ହ ପୁତ୍ରଂ ଶ୍ୱେତକେତୁଂ ପ୍ରଜିଘାୟ ଯାଜୟେତି
ତଂ ହାସୀନଂ ପପ୍ରୁକ୍ଷ ଗୌତମସ୍ୟ ପୁତ୍ରାସ୍ତି ସଂବୃତଂ ଲୋକେ ଯସ୍ମିନ୍ନା ଧାସ୍ୟସ୍ୟନ୍ୟମୁତାହୋ ବାଘ୍ନା
ତସ୍ୟ ଲୋକେ ଧାସ୍ୟସୀତି ।

ସ ହୋବାଚ ନାହମେତଦ୍ୱେଦ ହତ୍ତାଚାର୍ଯ୍ୟଂ ପୃଚ୍ଛାନୀତି ।

ସ ହ ପିତରମାସାଦ୍ୟ ପପ୍ରୁକ୍ଷେତୀତି ମାଂପ୍ରାକ୍ଷୀକ୍ଷଥଂ ପ୍ରତିବ୍ରବାଣୀତି ।

ସ ହୋବାଚାହମପ୍ୟେତନ୍ନ ବେଦ ସଦସ୍ୟେବ ବୟଂ ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟମଧୀତ୍ୟ ହରାମହେ ଯନ୍ନଃ ପରେ
ଦଦତ୍ୟେଦ୍ବ୍ୟତ୍ୱୌ ଗମିଷ୍ୟାବ ଇତି ।

ସ ହ ସମିପ୍ରାଣିଶ୍ଚିତ୍ରଂ ଗାର୍ଗ୍ୟାୟଶିଂ ପ୍ରତିଚକ୍ରମ ଉପାୟାନୀତି ।

ତଂ ହୋବାଚ ବ୍ରହ୍ମାର୍ଯୋଽସି ଗୌତମ ଯ୍ୱେ ନ ମାନମୁପାଗା ଏହି ବ୍ୟେବ ତ୍ୱା ଜ୍ଞପୟିଷ୍ୟାମୀତି ॥ ୧॥

ସ ହୋବାଚ ଯେ ବୈ କେ ଚାସ୍ଥାଲ୍ଲୋକାତ୍-ପ୍ରୟନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରମସମେବ ତେ ସର୍ବେ ଗଚ୍ଛନ୍ତି ।
 ତେଷାଂ ପ୍ରାଣୈଃ ପୂର୍ବପକ୍ଷ ଆପ୍ୟାୟତେ ତାନପରପକ୍ଷେ ନ ପ୍ରଜନୟତି ।
 ଏତଦ୍ୱୈ ସ୍ୱର୍ଗସ୍ୟ ଲୋକସ୍ୟ ଦ୍ୱାରଂ ଯଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମାସ୍ତଂ ଯଃ ପ୍ରତ୍ୟାହ ତମତିସ୍ତୃଜତେଽଥ ଯ ଏନଂ ନ
 ପ୍ରତ୍ୟାହ ତମିହ ବୃଷ୍ଟିର୍ଭୂତ୍ୱା ବର୍ଷତି ସ ଇହ କୀଟୋ ବା ପତଙ୍ଗୋ ବା ଶକୁନିର୍ବା ଶାଦୂର୍ଲୋ ବା ସିଂହୋ
 ବା ମନ୍ତ୍ରୋ ବା ପରଶ୍ୱା ବା ପୁରୁଷୋ ବାଃନୋ ବୈତେଷୁ ସ୍ଥାନେଷୁ ପ୍ରତ୍ୟାଜାୟତେ
 ଯଥାକର୍ମ ଯଥାବିଦ୍ୟମ୍ ।

ତମାଗତଂ ପୃଚ୍ଛତି କୋଽସୀତି ତଂ ପ୍ରତିବ୍ରୁୟାଦ୍ବିଚକ୍ଷଣାଦୃତବୋ ରେତ ଆତ୍ମତଂ
 ପଞ୍ଚଦଶାତ୍-ପ୍ରସୂତାପ୍ତିତ୍ୟବତସ୍ତନ୍ନା ପୁଂସି କର୍ତ୍ତର୍ଯ୍ୟେରୟଧୁମ୍ ।
 ପୁଂସା କର୍ତ୍ତା ମାତରିମା ନିଷିକ୍ତ ସ ଜାୟ ଉପଜାୟମାନୋ ଦ୍ୱାଦଶତ୍ରୟୋଦଶ ଉପମାସୋ
 ଦ୍ୱାଦଶତ୍ରୟୋଦଶେନ ପିତ୍ରାସଂ ତଦ୍ୱିଦେ ପ୍ରତିତଦ୍ୱିଦେଽହଂ ତନ୍ନ ଋତବୋ ଅମର୍ତ୍ୟବ ଆଭରଧୁମ୍ ।
 ତେନ ସତ୍ୟେନ ତେନ ତପସା ଋତୁରସ୍ଥ୍ୟାର୍ତବୋଽସ୍ଥି କୋଽସ୍ଥି ତୁମସ୍ଥୀତି ତମତିସ୍ତୃଜତେ ॥ ୨॥

ସ ଏତଂ ଦେବୟାନଂ ପଞ୍ଚାନମାପଦ୍ୟାଗ୍ନିଲୋକମାଗଚ୍ଛତି ସ ବାୟୁଲୋକଂ ସ ଆଦିତ୍ୟଲୋକଂ ସ
 ବରୁଣଲୋକଂ ସ ଇନ୍ଦ୍ରଲୋକଂ ସ ପ୍ରଜାପତିଲୋକଂ ସ ବ୍ରହ୍ମଲୋକଂ ତସ୍ୟ ହ ବା ଏତସ୍ୟ
 ବ୍ରହ୍ମଲୋକସ୍ୟ ଆରୋ ହୃଦୋ ମୁହୂର୍ତ୍ତା ଯେଷ୍ଟିହା ବିଜରା ନଦୀଲ୍ୟୋ ବୃକ୍ଷଃ ସାଲଜ୍ୟଂ
 ସଂସ୍ଥାନମପରାଜିତମାୟତନମିନ୍ଦ୍ରପ୍ରଜାପତୀ ଦ୍ୱାରଗୋପୌ ।
 ବିଭୁପ୍ରମିତଂ ବିଚକ୍ଷଣାଃଽସନ୍ଧ୍ୟମିତୌଜାଃ ପ୍ରୟଙ୍କଃ ପ୍ରିୟା ଚ ମାନସୀ ପ୍ରତିରୂପା ଚ ଚାକ୍ଷୁଷୀ
 ପୁଷ୍ପାଶ୍ୟାବୟତୌ ବୈ ଚ ଜଗନ୍ୟମ୍ବାଶ୍ଟାମ୍ବାବୟବୀଶ୍ଟାୟୁରସଃ ।
 ଅମ୍ବୟା ନଦ୍ୟସ୍ତମିତ୍ସୁଂବିଦାଗଚ୍ଛତି ତଂ ବ୍ରହ୍ମାହାଭିଧାବତ ମମ ଯଶସା ବିଜରାଂ ବା ଅୟଂ ନଦୀଂ
 ପ୍ରାପନ୍ ବା ଅୟଂ ଜରୟିଷ୍ୟତୀତି ॥ ୩॥

ତଂ ପଞ୍ଚ ଶତାନ୍ୟୟୁରସାଂ ପ୍ରତିୟନ୍ତି ଶତଂ ବୃଷ୍ଟିହସ୍ତାଃ ଶତଂ ବାସୋହସ୍ତାଃ ଶତଂ ଫଲହସ୍ତାଃ
 ଶତମାଞ୍ଜନହସ୍ତାଃ ଶତଂ ମାଲ୍ୟହସ୍ତାସ୍ତଂ ବ୍ରହ୍ମାଲଂକାରେଶାଲଂକୁର୍ବନ୍ତି ସ ବ୍ରହ୍ମାଲଂକାରେଶାଲଂକୃତୋ
 ବ୍ରହ୍ମ ବିଦ୍ବାନ୍-ବ୍ରହ୍ମାଭିପ୍ରେତି ସ ଆଗଚ୍ଛତ୍ୟାରଂ ହୃଦଂ ତଂ ମନପ୍ରାଂତ୍ୟେତି ।

ତମିତ୍ବା ସଂପ୍ରତିବିଦୋ ମଜ୍ଜନ୍ତି ସ ଆଗଚ୍ଛତି ମୁହୂର୍ତ୍ତାନ୍ୟେଷ୍ଠିହାଂସ୍ତେଃସ୍ଥାଦପଦ୍ରବନ୍ତି
ସ ଆଗଚ୍ଛତି ବିଜରାଂ ନଦୀଂ ତାଂ ମନସ୍ତୈବାତ୍ୟେତି ।

ତସ୍ମିନ୍ନୁତୁଷ୍ଟୃତେ ଧୁନ୍ନୁତେ ।

ତସ୍ୟ ପ୍ରିୟା ଜ୍ଞାତୟଃ ସୁକୃତମୁପୟନ୍ତ୍ୟାପ୍ରିୟା ଦୁଷ୍ଟତଂ ତଦ୍ୟଥା ରଥେନ ଧାବୟନ୍ନଥଚକ୍ରେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷତ
ଏବମହୋରାତ୍ରେ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷତ ଏବଂ ସୁକୃତଦୁଷ୍ଟୃତେ ସର୍ବାଣି ଚ ଦୃଂଦ୍ୱାନି ସ ଏଷ ବିସୁକୃତୋ
ବିଦୁଷ୍ଟୃତୋ ବ୍ରହ୍ମ ବିଦ୍ୱାନ୍-ବ୍ରହ୍ମେବାଭିପ୍ରେତି ।। ୪ ।।

ସ ଆଗଚ୍ଛତୀଲ୍ୟଂ ବୃକ୍ଷଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମଗନ୍ଧଃ ପ୍ରବିଶତି ସ ଆଗଚ୍ଛତି ସାଲଜ୍ୟଂ ସଂସ୍ଥାନଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମରସଃ
ପ୍ରବିଶତି ସ ଆଗଚ୍ଛତ୍ୟପରାଜିତମାୟତନଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମତେଜଃ ପ୍ରବିଶତି ସ ଆଗଚ୍ଛତି ।
ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରଜାପତୀ ଦ୍ୱାରଗୋପୌ ତାବସ୍ଥାଦପଦ୍ରବତଃ ସ ଆଗଚ୍ଛତି ବିଭୁପ୍ରମିତଂ ତଂ ବ୍ରହ୍ମତେଜଃ ପ୍ରବିଶତି
ସ ଆଗଚ୍ଛତି ବିଚକ୍ଷଣାମାସନୀଂ ବୃହଦ୍ରଥଂତରେ ସାମନୀ ପୂର୍ବୌ ପାଦୌ ଶୈ୍ୟତନୌଧସେ ଚାପରୌ
ବୈରୂପବୈରାଜେ ଅନୁଚ୍ୟତେ ଶାକ୍ତରରୈବତେ ତିରଶ୍ଚୌ ସା ପ୍ରଜ୍ଞା ପ୍ରଜ୍ଞୟା ହି ବିପଶ୍ୟତି ସ
ଆଗଚ୍ଛତ୍ୟମିତୌଜସଂ ପର୍ଯ୍ୟଙ୍କଂ ସ ପ୍ରାଶସ୍ତସ୍ୟ ଭୂତଂ ଚ ଭବିଷ୍ୟତ ପୂର୍ବୌ ପାଦୌ ଶ୍ରୀଶ୍ଲେରା
ଚାପରୌ ବୃହଦ୍ରଥଂତରେ ଅନୁଚ୍ୟେ ଭଦ୍ରୟଜ୍ଞାୟଜ୍ଞାୟେ ଶୀର୍ଷଣ୍ୟେ ଋଚଶ୍ଚ ସାମାନି ଚ
ପ୍ରାଚୀନାତାନାନି ଯଜୁଂଷି ତିରଶ୍ଚୌନାନି ସୋମାଂଶବ ଉପସ୍ତରଶମୁଦ୍ୱୀଧ ଉପଶ୍ରୀଃ ଶ୍ରୀରୂପବର୍ଦ୍ଧଣଂ
ତସ୍ମିନ୍-ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତେ ତମିଦଂବିପ୍ରାଦେନୈବାଗ୍ର ଆରୋହତି ।
ତଂ ବ୍ରହ୍ମା ପୃଚ୍ଛତି କୋଃସୀତି ତଂ ପ୍ରତିବୃୟାତ୍ ।। ୫ ।।

ଋତୁରସ୍ଥ୍ୟାର୍ତବୋଃସ୍ଥ୍ୟାକାଶାଦ୍ୟୋନେଃ ସଂଭୂତୋ ଭାର୍ଯ୍ୟ ଏତସ୍ତ୍ରଂବସ୍ତରସ୍ୟ ତେଜୋ ଭୂତସ୍ୟ ଭୂତସ୍ୟ
ଭୂତସ୍ୟ ଭୂତସ୍ୟାତ୍ମା ତ୍ୱମାତ୍ମାସି ଯସ୍ତ୍ୱମସି ସୋଃହମସ୍ମୀତି ତମାହ କୋଃହମସ୍ମୀତି ସତ୍ୟମିତି ବୃୟାହିଂ
ତଦ୍ୟସ୍ତତ୍ୟମିତି ଯଦନ୍ୟଢେବେଭ୍ୟଶ୍ଚ ପ୍ରାଣେଭ୍ୟଶ୍ଚ ତସ୍ମଦଥ ଯଦେବାଶ୍ଚ ପ୍ରାଣାଶ୍ଚ ତତ୍ତ୍ୟଂ ତଦେତୟା
ବାଚାଃଭିବ୍ୟାହ୍ରିୟତେ ସତ୍ୟମିତ୍ୟେତାବଦିଦଂ ସର୍ବମିଦଂ ସର୍ବମସି ।
ଇତ୍ୟେବୈନଂ ତଦାହ ।

ତଦେତଦୃକ୍-ଶ୍ଳୋକେନାତ୍ମ୍ୟକ୍ରମ୍ —

ୟଜୁଦରଃ ସାମଶିରା ଅସାବୃତ୍-ମୂର୍ତ୍ତିରବ୍ୟୟଃ ।

ସ ବ୍ରହ୍ମେତି ସ ବିଜ୍ଞେୟ ଋଷିର୍ବ୍ରହ୍ମମୟୋ ମହାନିତି ।

ତମାହ କେନ ମେ ପୌଂସ୍ୟାନି ନାମାନ୍ୟାପ୍ନୋଷୀତି ପ୍ରାଣେନେତି ବ୍ରୁୟାତ୍ ।

କେନ ସ୍ତ୍ରୀନାମାନୀତି ବାଚେତି କେନ ନପୁଂସକାନୀତି ମନସେତି କେନ ଗନ୍ଧାନୀତି

ପ୍ରାଣେନେତ୍ୟେବ ବ୍ରୁୟାତ୍ ।

କେନ ରୂପାଣୀତି ତକ୍ଷୁଷେତି କେନ ଶବ୍ଦାନୀତି ଶ୍ରୋତ୍ରେଣେତି କେନାନ୍ନରସାନୀତି ଜିହ୍ଵୟେତି

କେନ କର୍ମାଣୀତି ହସ୍ତାଭ୍ୟାମିତି କେନ ସୁଖଦୁଃଖେ ଇତି ଶରୀରେଣେତି କେନାନନ୍ଦଂ ରତିଂ

ପ୍ରଜାତିମିତ୍ୟୁପସ୍ଥେନେତି ।

କେନେତ୍ୟା ଇତି ପାଦାଭ୍ୟାମିତି କେନ ପିୟୋ ବିଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ କାମାନିତି ପ୍ରଜ୍ଞୟେତି ବ୍ରୁୟାତ୍ମମାହ ।

ଆପୋ ବୈ ଖଲୁ ମେ ହ୍ୟସାବୟଂ ତେ ଲୋକ ଇତି ସା ଯା ବ୍ରହ୍ମଣୋ ଜିତିର୍ଯ୍ୟା ବ୍ୟଷ୍ଟିସ୍ତ୍ରାଂ

ଜିତିଂ ଜୟତି ତାଂ ବ୍ୟଷ୍ଟିଂ ବ୍ୟଶୁତେ ଯ ଏବଂ ବେଦ ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୨॥

॥ ଇତି ଋଗ୍-ବେଦାନ୍ତର୍ଗତକୌଷୀତକିତ୍ରାହ୍ନଶାରଣ୍ୟକୋପନିଷସ୍ତୁଥମୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

॥ ଦ୍ଵିତୀୟୋଧ୍ୟାୟଃ ॥

ପ୍ରାଣୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ହ ସ୍ଵାହ କୌଷୀତକିସ୍ତ୍ରସ୍ୟ ହ ବା ଏତସ୍ୟ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣୋ ମନୋ
ଦୂତଂ ବାକ୍ପରିବେଷ୍ଟୀ ଚକ୍ଷୁର୍ଗୋପୁ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ସଂଗ୍ରାବୟିତୃ ତସ୍ମୈ ବା ଏତସ୍ମୈ ପ୍ରାଣାୟ
ବ୍ରହ୍ମଣେ ଏତାଃ ସର୍ବା ଦେବତା ଅୟାତମାନାୟ ବଲିଂ ହରନ୍ତି ତଥୋ ଏବାସ୍ମୈ ସର୍ବାଣି
ଭୂତାନ୍ୟୟାତମାନାୟୈବ ବଲିଂ ହରନ୍ତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ତସ୍ୟୋପନିଷନ୍ନ ଯାଚେଦିତି ।
ତଦ୍ୟଥା ଗ୍ରାମଂ ଭିକ୍ଷିତ୍ଵାଂଲଘ୍ଵୋପବିଶେନ୍ନାହମତୋ ଦଉମଶ୍ଵୀୟାମିତି ।
ୟ ଏବୈନଂ ପୁରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତ୍ୟାଚକ୍ଷୀରଂସ୍ତ୍ର ଏବୈନମୁପମନ୍ତୁୟନ୍ତେ ଦଦାମ ତ ଇତି ।
ଏଷ ଧର୍ମୋ ଯାଚତୋ ଭବତି ।

ଅନ୍ୟତସ୍ତେବୈନମୁପମନ୍ତୁୟନ୍ତେ ଦଦାମ ତ ଇତି ।
ପ୍ରାଣୋ ବ୍ରହ୍ମେତି ହ ସ୍ଵାହ ପୈଙ୍ଗ୍ୟସ୍ତସ୍ୟ ହ ବା ଏତସ୍ୟ ପ୍ରାଣସ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମଣୋ
ବାକ୍ପରସ୍ତାକ୍ଷୁରାରୁକ୍ଷେ ଚକ୍ଷୁଃ ପରସ୍ତାକ୍ଷୋତ୍ରମାରୁକ୍ଷେ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ପରସ୍ତାନ୍ନନ ଆରୁକ୍ଷେ
ମନଃ ପରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରାଣ ଆରୁକ୍ଷେ ତସ୍ମୈ ବା ଏତସ୍ମୈ ପ୍ରାଣାୟ ବ୍ରହ୍ମଣ ଏତାଃ ସର୍ବା ଦେବତା
ଅୟାତମାନାୟ ବଲିଂ ହରନ୍ତି ତଥୋ ଏବାସ୍ମୈ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନ୍ୟୟାତମାନାୟୈବ ବଲିଂ
ହରନ୍ତି ଯୁ ଏବଂ ବେଦ ତସ୍ୟୋପନିଷନ୍ନ ଯାଚେଦିତି ତଦ୍ୟଥା ଗ୍ରାମଂ
ଭିକ୍ଷିତ୍ଵାଂଲଘ୍ଵୋପବିଶେନ୍ନାହମତୋ ଦଉମଶ୍ଵୀୟାମିତି ଯୁ ଏବୈନଂ ପୁରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତ୍ୟାଚକ୍ଷୀରଂସ୍ତ୍ର
ଏବୈନମୁପମନ୍ତୁୟନ୍ତେ ଦଦାମ ତ ଇତ୍ୟେଷ ଧର୍ମୋ ଯାଚିତୋ
ଭବତ୍ୟନ୍ୟତସ୍ତେବୈନମୁପମନ୍ତୁୟନ୍ତେ ଦଦାମ ତ ଇତି ॥ ୧॥

ଅଥାତ ଏକଧନାବରୋଧନଂ ଯୁଦେକଧନମଭିଧ୍ୟାୟାପୌର୍ଣ୍ଣମାସ୍ୟାଂ ବାଂମାବାସ୍ୟାୟାଂ
ବା ଶୁଦ୍ଧପକ୍ଷେ ବା ପୁଣ୍ୟେ ନକ୍ଷତ୍ରେଃଗ୍ନିମୁପସମାଧାୟ ପରିସମୁହ୍ୟ ପରିସ୍ତୀର୍ଯ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟୁଷୋତ୍-ପୂୟ
ଦକ୍ଷିଣଂ ଜାନୁାତ୍ୟ ସୁବେଶ ବା ଚମସେନ ବା କଂସେନ ବୈତା ଆଜ୍ୟାହୁତୀର୍ଜୁହୋତି ବାତ୍-ନାମ
ଦେବତାଂବରୋଧିନୀ ସା ମେଃମୁଷ୍ଟାଦିଦମବରୁକ୍ଷାଂ ତସ୍ୟୈ ସ୍ଵାହା ।
ଚକ୍ଷୁର୍ନାମ ଦେବତାଂବରୋଧିନୀ ସା ମେଃମୁଷ୍ଟାଦିଦମବରୁକ୍ଷାଂ ତସ୍ୟୈ ସ୍ଵାହା ।
ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ନାମ ଦେବତାଂବରୋଧିନୀ ସା ମେଃମୁଷ୍ଟାଦିଦମବରୁକ୍ଷାଂ ତସ୍ୟୈ ସ୍ଵାହା ।

ମନୋ ନାମ ଦେବତାଃବରୋପିନୀ ସା ମେଃମୁଷ୍ଟାଦିଦମବରୁକ୍ଷାଂ ତସ୍ୟୈ ସ୍ବାହା ।
 ପ୍ରଜ୍ଞା ନାମ ଦେବତାଃବରୋପିନୀ ସା ମେଃମୁଷ୍ଟାଦିଦମବରୁକ୍ଷାଂ ତସ୍ୟୈ ସ୍ବାହେତ୍ୟଥ
 ଧୂମଗନ୍ଧଂ ପ୍ରଜିଦ୍ଧାୟାଜ୍ୟଲେପେନାଙ୍ଗାନ୍ୟନ୍ତୁ ବିମୃଜ୍ୟ ବାତଂୟମୋଃଭିପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟାର୍ଥଂ ବ୍ରୁବୀତ
 ଦୂତଂ ବା ପ୍ରହ୍ନିଶୁୟାଲ୍ଲଭତେ ହୈବ ॥ ୨॥

ଅଥାତୋ ଦୈବଃ ସ୍ମରୋ ଯସ୍ୟ ପ୍ରିୟୋ ବୁଭୁକ୍ଷେତ୍ୟସ୍ୟୈ ବା ଏଷାଂ ବୈ
 ତେଷାମେବୈକସ୍ମିନ୍ପର୍ବଣ୍ୟଗ୍ନିମୁପସମାଧାୟୈତୟୈବାବୃତୈତା ଆଜ୍ୟାହୁତିର୍ଭୁହୋତି ବାତଂ
 ତେ ମୟି ଜୁହୋମ୍ୟସୌ ସ୍ବାହା ।
 ପ୍ରାଣଂ ତେ ମୟି ଜୁହୋମ୍ୟସୌ ସ୍ବାହା ।
 ଚକ୍ଷୁସ୍ତେ ମୟି ଜୁହୋମ୍ୟସୌ ସ୍ବାହା ।
 ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ତେ ମୟି ଜୁହୋମ୍ୟସୌ ସ୍ବାହା ।
 ମନସ୍ତେ ମୟି ଜୁହୋମ୍ୟସୌ ସ୍ବାହା ।
 ପ୍ରଜ୍ଞାନଂ ତେ ମୟି ଜୁହୋମ୍ୟସୌ ସ୍ବାହେତ୍ୟଥ ଧୂମଗନ୍ଧଂ ପ୍ରଜିଦ୍ଧାୟାଜ୍ୟଲେପେନାଙ୍ଗାନ୍ୟନ୍ତୁ
 ବିମୃଜ୍ୟ ବାତଂୟମୋଃଭିପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟ ସଂୟୁର୍ଗଂ ଜିଗମିଷେଦପି ବାତାହ୍ନା ସଂଭାଷମାଶସ୍ତିଷ୍ଠେତ୍-ପ୍ରିୟୋ
 ହୈବ ଭବତି ସ୍ମରନ୍ତି ହୈବାସ୍ମାତ୍ ॥ ୩॥

ଅଥାତଃ ସାଂୟମନଂ ପ୍ରାତର୍ଦନମାହୁରମଗ୍ନିହୋତ୍ରମିତି ଚାଚକ୍ଷତେ ଯାବଦ୍ଦୈ ପୁରୁଷୋ
 ଭାସତେ ନ ତାବତ୍-ପ୍ରାଣିତୁଂ ଶକ୍ନୋତି ପ୍ରାଣଂ ତଦା ବାତି ଜୁହୋତି ଯାବଦ୍ଦୈ ପୁରୁଷଃ
 ପ୍ରାଣିତି ନ ତାବତ୍-ଭାଷିତୁଂ ଶକ୍ନୋତି ବାତଂ ତଦା ପ୍ରାଣେ ଜୁହୋତି ।
 ଏତେ ଅନନ୍ତେ ଅମୃତାହୁତି ଜାଗ୍ରଜ ସ୍ବପଂଶ୍ଚ ସଂତତମବ୍ୟବଚ୍ଛିନ୍ନଂ ଜୁହୋତ୍ୟଥ ଯା
 ଅନ୍ୟା ଆହୁତୟୋଃକ୍ରବତ୍ୟସ୍ତାଃ କର୍ମମୟୋଃ ହି ଭବନ୍ତ୍ୟେତଦ୍ଧ ବୈ ପୂର୍ବେ
 ବିଦ୍ବାଂସୋଃଗ୍ନିହୋତ୍ରଂ ନ ଜୁହବାଂଚକ୍ଷୁଃ ।

ଉକ୍ଥଂ ବ୍ରହ୍ମେତି ହ ସ୍ନାହ ଶୁଷ୍କଭୃଙ୍ଗାରସ୍ତଦ୍ଗିତ୍ୟୁପାସୀତ ସର୍ବାଣି ହାସ୍ତେ ଭୂତାନି
 ଶ୍ରେଷ୍ଠାୟାଭ୍ୟର୍ଚ୍ୟନ୍ତେ ତଦ୍ୟଜୁରିତ୍ୟୁପାସୀତ ସର୍ବାଣି ହାସ୍ତେ ଭୂତାନି ଶ୍ରେଷ୍ଠାୟ
 ଯୁଜ୍ୟନ୍ତେ ତସ୍ମାମ୍ନେତ୍ୟୁପାସୀତ ସର୍ବାଣି ହାସ୍ତେ ଭୂତାନି ଶ୍ରେଷ୍ଠାୟ ସଂନମନ୍ତେ
 ତଚ୍ଛ୍ରୀରିତ୍ୟୁପାସୀତ ତଦ୍ୟଶ ଇତ୍ୟୁପାସୀତ ତତ୍ତେଜ ଇତ୍ୟୁପାସୀତ ତଦ୍ୟପ୍ରେତଚ୍ଛାସ୍ତ୍ରାଣାଂ
 ଶ୍ରୀମଉମଂ ଯୁଗସ୍ଥିତମଂ ତେଜସ୍ଥିତମଂ ଭବତି ତଥୋ ଏବୈବଂ ବିଦ୍ବାନ୍ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ
 ଶ୍ରୀମଉମୋ ଯୁଗସ୍ଥିତମସ୍ତେଜସ୍ଥିତମୋ ଭବତି ।
 ତମେତମୈଷ୍ଟକଂ କର୍ମମୟମାତ୍ମାନମଧ୍ୟର୍ଯ୍ୟୁଃ ସଂସ୍କରୋତି ତସ୍ମିନ୍ୟତ୍ତୁର୍ଭୟଂ ପ୍ରବୟତି ଯତ୍ତୁର୍ମୟ
 ଋତ୍-ମୟଂ ହୋତା ଋତ୍-ମୟଂ ସାମମୟମୁଦ୍ଭାତା ସ ଏଷ ସର୍ବସ୍ୟୈ ତ୍ରୟାବିଦ୍ୟାୟା ଆତ୍ମେଷ ଉ
 ଏବାସ୍ୟାଅତ୍ମା ଏତଦାତ୍ମା ଭବତି ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୪॥

ଅଥାତଃ ସର୍ବଜିତଃ କୌଷୀତକେସ୍ରୀଶୁ୍ୟପାସନାନି ଭବନ୍ତି ଯଜ୍ଞୋପବୀତଂ କୃତ୍ବାଽପ ଆତମ୍ୟ
 ତ୍ରିରୁଦପାତ୍ରଂ ପ୍ରସିତ୍ୟୋଦ୍ୟନ୍ତମାଦିତ୍ୟମୁପତିଷ୍ଠେତ ବର୍ଗୋଽସି ପାପ୍ମାନଂ ମେ
 ବୃତ୍ଧ୍ୟାତ୍ୟେତୟୈବାବୃତା ମଧ୍ୟେ ସନ୍ତମୁଦ୍ବର୍ଗୋଽସି ପାପ୍ମାନଂ ମ
 ଉଦ୍ବୃତ୍ଧ୍ୟାତ୍ୟେତୟୈବାବୃତାଽସ୍ତଂ ଯନ୍ତଂ ସଂବର୍ଗୋଽସି ପାପ୍ମାନଂ ମେ ସଂବୃତ୍ଧ୍ୟାତି ।
 ଯଦହୋରାତ୍ରାଭ୍ୟାଂ ପାପଂ କରୋତି ସଂ ତଦ୍ବୃତ୍-କ୍ଳେ ।
 ଅଥ ମାସି ମାସ୍ୟମାବାସ୍ୟାୟାଂ ପଶ୍ଚାନ୍ନମସଂ ଦୃଶ୍ୟମାନମୁପତିଷ୍ଠେତୈତୟୈବାବୃତା
 ହରିତତୃଣାଭ୍ୟାଂ ବାକ୍ପ୍ରତ୍ୟସ୍ୟତି ଯୁଗେ ସୁସୀମଂ ହୃଦୟମଧି ଚନ୍ଦ୍ରମସି ଶ୍ରିତଂ
 ତେନାମୃତତ୍ବସ୍ୟେଶାନେ ମାଂହଂ ପୌତ୍ରମଘଂ ରୁଦମିତି ନ ହାସ୍ମାତ୍-ପୂର୍ବାଃ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରେତୀତି ନୁ
 ଜାତପୁତ୍ରସ୍ୟାଥାଜାତପୁତ୍ରସ୍ୟାପ୍ୟାୟସ୍ତ ସମେତୁ ତେ ସଂ ତେ ପୟାଂସି ସମୁ ଯନ୍ତୁ ବାଜା
 ଯମାଦିତ୍ୟା ଅଂଶୁମାପ୍ୟାୟୟନ୍ତ୍ରୀତ୍ୟେତାସ୍ତ୍ରସ୍ତ ଋତୋ ଜପିତ୍ବା ମାଂସ୍ମାକଂ ପ୍ରାଣେନ
 ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିରାପ୍ୟାୟୟିଷ୍ଟା ଯୋଽସ୍ମାନ୍ଦେଷ୍ଟି ଯଂ ଚ ବୟଂ ଦ୍ବିଷ୍ଣୁସ୍ତସ୍ୟ ପ୍ରାଣେନ
 ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିରାପ୍ୟାୟୟସ୍ତେତି ଦୈବୀମାବୃତମାବର୍ତ ଆଦିତ୍ୟସ୍ୟାବୃତମନ୍ଦାବର୍ତ ଇତି
 ଦକ୍ଷିଣଂ ବାହୁମନ୍ଦାବର୍ତତେ ॥ ୫॥

ଅଥ ପୌର୍ଣ୍ଣମାସ୍ୟାଂ ପୁରସ୍ତାଜନ୍ମମସ୍ୟଂ ଦୃଶ୍ୟମାନମୁପତିଷ୍ଠେତୈତୟୈବାବୃତା ସୋମୋ
ରାଜାଽସି ବିଚକ୍ଷଣଃ ପଞ୍ଚମୁଖୋଽସି ପ୍ରଜାପତିର୍ବାହ୍ମଣସ୍ତ ଏକଂ ମୁଖଂ ତେନ ମୁଖେନ ରାଜ୍ଞୋଽସି
ତେନ ମୁଖେନ ମାମନ୍ନାଦଂ କୁରୁ ରାଜା ତ ଏକଂ ମୁଖଂ ତେନ ମୁଖେନ ବିଶୋଽସି ତେନୈବ
ମୁଖେନ ମାମନ୍ନାଦଂ କୁରୁ ଶ୍ୟାମସ୍ତ ଏକଂ ମୁଖଂ ତେନ ମୁଖେନ ପକ୍ଷିଶୋଽସି ତେନ ମୁଖେନ
ମାମନ୍ନାଦଂ କୁର୍ବଗ୍ନିଷ୍ଠ ଏକଂ ମୁଖଂ ତେନ ମୁଖେନେମଂ ଲୋକମସି ତେନ ମୁଖେନ ମାମନ୍ନାଦଂ
କୁରୁ ତ୍ୱୟି ପଞ୍ଚମଂ ମୁଖଂ ତେନ ମୁଖେନ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନ୍ୟସି ତେନ ମୁଖେନ ମାମନ୍ନାଦଂ କୁରୁ
ମାଂସ୍ତାକଂ ପ୍ରାଣେନ ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିରବକ୍ଷେଷ୍ଟା ଯୋଽସ୍ତାୟେଷ୍ଟି ଯଂ ଚ ବୟଂ ଦ୍ୱିଷ୍ଣୁସ୍ତସ୍ୟ ପ୍ରାଣେନ
ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିରବକ୍ଷୀୟସ୍ତେତି ଦୈବୀମାବୃତମାବର୍ତ୍ତ ଆଦିତ୍ୟସ୍ୟାବୃତମନ୍ନାବର୍ତ୍ତ ଇତି ଦକ୍ଷିଣଂ
ବାହୁମନ୍ନାବର୍ତ୍ତତେ ।

ଅଥ ସଂବେଶ୍ୟଞ୍ଜାୟାୟୈ ହୃଦୟମଭିମୃଶେଦ୍ୟତ୍ତେ ସୁସୀମେ ହୃଦୟେ ହିତମନ୍ତଃ
ପ୍ରଜାପତୌ ମନ୍ୟେଽହଂ ମାଂ ତଦ୍ୱିଦ୍ୱାଂସଂ ତେନ ମାଂହଂ ପୌତ୍ରମଘଂ ରୁଦମିତି ନ
ହାସ୍ତତ୍-ପୂର୍ବାଃ ପ୍ରଜାଃ ପ୍ରେତୀତି ॥ ୭॥

ଅଥ ପ୍ରୋଷ୍ୟାୟନ୍ପୁତ୍ରସ୍ୟ ମୂର୍ଧାନମଭିମୃଶେତ୍ ।

ଅଙ୍ଗାଦଙ୍ଗାସ୍ତଂଭବସି ହୃଦୟାଦପିଜାୟସେ ।

ଆତ୍ମା ତ୍ୱଂ ପୁତ୍ର ମାବିଧ ସ ଜୀବ ଶରଦଃ ଶତମସାବିତି ନାମାସ୍ୟ ଗୃହ୍ଣାତି ।

ଅଶ୍ୱା ଭବ ପରଶୁର୍ଭବ ହିରଣ୍ୟମସ୍ତୁତଂ ଭବ ତେଜୋ ବୈ ପୁତ୍ରନାମାସି ସ ଜୀବ ଶରଦଃ

ଶତମସାବିତି ନାମାସି ଗୃହ୍ଣାତି. ଯେନ ପ୍ରଜାପତିଃ ପ୍ରଜାଃ ପର୍ଯ୍ୟଗୃହ୍ଣାଦରିଷ୍ଟ୍ୟେ ତେନ ତ୍ୱା

ପରିଗୃହ୍ଣାମ୍ୟସାବିତି ନାମାସ୍ୟ ଗୃହ୍ଣାତ୍ୟଥାସ୍ୟ ଦକ୍ଷିଣେ କର୍ଣ୍ଣେ ଜପତ୍ୟସ୍ତେ ପ୍ରୟନ୍ତି

ମଘବନ୍ମୁଜୀଷିନ୍ନିତୀନ୍ତ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠାନି ଦ୍ରବିଣାନି ଧେହୀତି ସବ୍ୟେ ମା ଛିଦ୍ଧା ମା ବ୍ୟଧିଷ୍ଠାଃ ଶତଂ

ଶରଦ ଆୟୁଷୋ ଜୀବ ପୁତ୍ର ତେ ନାମ୍ନା ମୂର୍ଧାନମଭିଜିହ୍ୱାମ୍ୟସାବିତି ତ୍ରିରସ୍ୟ

ମୂର୍ଧାନମବଜିହ୍ୱାମ୍ୟସାବିତି ତ୍ରିମୂର୍ଧାନମବଜିହ୍ୱେଦ୍ଭବାଂ ତ୍ୱା

ହିଂକାରେଣାଭି ହିଂ କରୋମୀତି ତ୍ରିମୂର୍ଧାନମଭି ହିଂ କୁର୍ମ୍ୟାତ୍ ॥ ୭॥

ଅଥାତୋ ଦୈବଃ ପରିମର ଏତଦ୍ୱୈ ବ୍ରହ୍ମ ଦୀପ୍ୟତେ ଯଦଗ୍ନିର୍ଜ୍ଜ୍ୱଳତ୍ୟଧୈତନ୍-ମ୍ରିୟତେ ଯନ୍ନ
ଜ୍ୱଳତି ତସ୍ୟାଦିତ୍ୟମେବ ତେଜୋ ଗଚ୍ଛତି ବାୟୁଂ ପ୍ରାଣ ଏତଦ୍ୱୈ ବ୍ରହ୍ମ ଦୀପ୍ୟତେ ଯଥାଦିତ୍ୟା
ଦୃଶ୍ୟତେଽଧୈତନ୍-ମ୍ରିୟତେ ଯନ୍ନ ଦୃଶ୍ୟତେ ତସ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରମସମେବ ତେଜୋ ଗଚ୍ଛତି ବାୟୁଂ ପ୍ରାଣ
ଏତଦ୍ୱୈ ବ୍ରହ୍ମ ଦୀପ୍ୟତେ ଯଜନ୍ତ୍ରମା ଦୃଶ୍ୟତେ ।

ଅଧୈତନ୍-ମ୍ରିୟତେ ଯନ୍ନ ଦୃଶ୍ୟତେ ତସ୍ୟ ଇଦ୍ରୁତମେବ ତେଜୋ ଗଚ୍ଛତି ବାୟୁଂ ପ୍ରାଣ
ଏତଦ୍ୱୈ ବ୍ରହ୍ମ ଦୀପ୍ୟତେ ଯଦ୍ୱିଦ୍ରୁଦ୍ୱିଦ୍ୟୋତତେଽଧୈତନ୍-ମ୍ରିୟତେ

ଯନ୍ନ ବିଦ୍ୟୋତତେ ତସ୍ୟ ବାୟୁମେବ ତେଜୋ ଗଚ୍ଛତି ବାୟୁଂ ପ୍ରାଣଃ ।

ତା ବା ଏତାଃ ସର୍ବା ଦେବତା ବାୟୁମେବ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ବାୟୌ ମୃତା ନ ମୃଚ୍ଛନ୍ତେ
ତସ୍ମାଦେବ ଉ ପୁନରୁଦୀରତ ଇତ୍ୟଧିଦୈବତମଥାଧ୍ୟାତ୍ମମେତଦ୍ୱୈ ବ୍ରହ୍ମ ଦୀପ୍ୟତେ
ଯଦ୍ୱାଚା ବଦତ୍ୟଧୈତନ୍-ମ୍ରିୟତେ ଯନ୍ନ ବଦତି ତସ୍ୟ ଚକ୍ଷୁରେବ ତେଜୋ ଗଚ୍ଛତି ପ୍ରାଣଂ
ପ୍ରାଣ ଏତଦ୍ୱୈ ବ୍ରହ୍ମ ଦୀପ୍ୟତେ ଯଜନ୍ତ୍ରସ୍ତା ପଶ୍ୟତ୍ୟଧୈତନ୍-ମ୍ରିୟତେ ଯନ୍ନ ପଶ୍ୟତି ତସ୍ୟ
ଶ୍ରୋତ୍ରମେବ ତେଜୋ ଗଚ୍ଛତି ପ୍ରାଣଂ ପ୍ରାଣ ଏତଦ୍ୱୈ ବ୍ରହ୍ମ ଦୀପ୍ୟତେ ଯଜ୍ଞୋତ୍ରେଣ
ଶୃଣୋତ୍ୟଧୈତନ୍-ମ୍ରିୟତେ ଯନ୍ନ ଶୃଣୋତି ତସ୍ୟ ମନ ଏବ ତେଜୋ ଗଚ୍ଛତି ପ୍ରାଣଂ ପ୍ରାଣ
ଏତଦ୍ୱୈ ବ୍ରହ୍ମ ଦୀପ୍ୟତେ ଯଜ୍ଞନସା ଧ୍ୟାୟତ୍ୟଧୈତନ୍-ମ୍ରିୟତେ ଯନ୍ନ ଧ୍ୟାୟତି ତସ୍ୟ ପ୍ରାଣମେବ
ତେଜୋ ଗଚ୍ଛତି ପ୍ରାଣଂ ପ୍ରାଣସ୍ତା ବା ଏତାଃ ସର୍ବା ଦେବତାଃ ପ୍ରାଣମେବ ପ୍ରବିଶ୍ୟ ପ୍ରାଣେ
ମୃତା ନ ମୃଚ୍ଛନ୍ତେ ତସ୍ମାଦେବ ଉ ପୁନରୁଦୀରତେ ତଦ୍ୟଦି ହ ବା ଏବଂ ବିଦ୍ୱାଂସ ଉର୍ଭୌ
ପର୍ବତାବଭିପ୍ରବର୍ତ୍ତେୟାତାଂ ତୁସ୍ତୂର୍ଷମାଣୋ ଦକ୍ଷିଣଶ୍ଲୋଞ୍ଚରଶ୍ଚ ନ ହୈବୈନଂ ସ୍ତୃଣ୍ୱୀୟାତାମ୍ ।
ଅଥ ଯ ଏନଂ ଦ୍ୱିଷତି ଯାଂଶ୍ଚ ସ୍ୱୟଂ ଦୈଷ୍ଟି ତ ଏନଂ ସର୍ବେ ପରିମ୍ରିୟନ୍ତେ ॥ ୮ ॥

ଅଥାତୋ ନିଃଶ୍ରେୟସାଦାନଂ ସର୍ବା ହ ବୈ ଦେବତା ଅହଂଶ୍ରେୟସେ ବିବଦମାନାଃ ।

ଅସ୍ମାକ୍ଛରୀରାଦୁକକ୍ରମୁସ୍ତଞ୍ଜାରୁଭୂତଂ ଶିଶ୍ୟୋଽଧୈନଦ୍ୱାକ୍ପ୍ରବିବେଶ ତଦ୍ୱାଚା ବଦକ୍ଷିଣ୍ୟ ଏବ ।

ଅଧୈନକକ୍ଷୁଃ ପ୍ରବିବେଶ ତଦ୍ୱାଚା ବଦକକ୍ଷୁଷା ପଶ୍ୟକ୍ଷିଣ୍ୟ ଏବାଧୈନକ୍ଳୋତ୍ରଂ ପ୍ରବିବେଶ

ତଦ୍ୱାଚା ବଦକକ୍ଷୁଷା ପଶ୍ୟକ୍ଳୋତ୍ରେଣ ଶୃଣ୍ୱକ୍ଷିଣ୍ୟ ଏବାଧୈନକ୍ଳନଃ ପ୍ରବିବେଶ ତଦ୍ୱାଚାବଦକକ୍ଷୁଷା

ପଶ୍ୟକ୍ଳୋତ୍ରେଣ ଶୃଣ୍ୱକ୍ଳନସା ଧ୍ୟାୟକ୍ଷିଣ୍ୟ ଏବାଧୈନତ୍-ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରବିବେଶ ତତ୍ତତ ଏବ

ସମୁତ୍ତ୍ରୌ ତେ ଦେବାଃ ପ୍ରାଣେ ନିଃଶ୍ରେୟସଂ ବିଦିତ୍ୱା ପ୍ରାଣମେବ

ପ୍ରଜ୍ଞାତ୍ମାନମଭିସଂଭୂୟ ସହୈତୈଃ ସର୍ବୈରସ୍ଥାଲ୍ଲୋକାଦୁଚକ୍ରମୁଃ ।
 ତେ ବାୟୁପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆକାଶାତ୍ମାନଃ ସ୍ଵରିୟୁସ୍ତଥୋ ଏବୈବଂବିଦ୍ଵାନ୍ସର୍ବେଷାଂ
 ଭୂତାନାଂ ପ୍ରାଣମେବ ପ୍ରଜ୍ଞାତ୍ମାନମଭିସଂଭୂୟ ସହୈତୈଃ
 ସର୍ବୈରସ୍ଥାଛରୀରାଦୁକ୍ରାମତି ସ ବାୟୁପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆକାଶାତ୍ମା
 ସ୍ଵରେତି ସ ତଦ୍-ଭବତି ଯତ୍ରେତେ ଦେବାସ୍ତତ୍-ପ୍ରାପ୍ୟ ତଦମୃତୋ ଭବତି
 ଯଦମୃତା ଦେବାଃ ॥ ୯॥

ଅଥାତଃ ପିତାପୁତ୍ରୀୟଂ ସଂପ୍ରଦାନମିତି ଚାଚକ୍ଷତେ ।
 ପିତା ପୁତ୍ରଂ ପ୍ରେଷ୍ୟନ୍ନାହ୍ନୟତି ନବୈସ୍ତୃଣୈରଗାରଂ ସଂସ୍ତ୍ରୀୟାଗ୍ନିମୁପସମାଧାୟୋଦକୁମ୍ଭଂ
 ସପାତ୍ରମୁପନିଧାୟାହତେନ ବାସସା ସଂପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନଃ ସ୍ଵୟଂ ଶ୍ୟେତ ଏତ୍ୟ ପୁତ୍ର
 ଭପରିଷ୍ଟାଦଭିନିପଦ୍ୟତେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟୈରସ୍ୟେନ୍ଦ୍ରିୟାଣି ସଂସ୍କୃଣ୍ୟାପି ବାଃସ୍ୟାଭିମୁଖତ
 ଏବାସୀତାଥାସ୍ତୈ ସଂପ୍ରୟଜ୍ଞତି ବାଚଂ ମେ ତ୍ଵୟି ଦଧାନୀତି ପିତା ବାଚଂ ତେ ମୟି
 ଦଧ ଇତି ପୁତ୍ରଃ ପ୍ରାଣଂ ମେ ତ୍ଵୟି ଦଧାନୀତି ପିତା ପ୍ରାଣଂ ତେ ମୟି ଦଧ ଇତି ପୁତ୍ରଃ ।
 ଚକ୍ଷୁର୍ମେ ତ୍ଵୟି ଦଧାନୀତି ପିତା ଚକ୍ଷୁସ୍ତେ ମୟି ଦଧ ଇତି ପୁତ୍ରଃ ।
 ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ମେ ତ୍ଵୟି ଦଧାନୀତି ପିତା ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ତେ ମୟି ଦଧ ଇତି ପୁତ୍ରଃ ।
 ଅନ୍ନରସାନ୍ତେ ତ୍ଵୟି ଦଧାନୀତି ପିତା ଅନ୍ନରସାଂସ୍ତେ ମୟି ଦଧ ଇତି ପୁତ୍ରଃ ।
 କର୍ମାଣି ମେ ତ୍ଵୟି ଦଧାନୀତି ପିତା କର୍ମାଣି ତେ ମୟି ଦଧ ଇତି ପୁତ୍ରଃ ।
 ସୁଖଦୁଃଖେ ମେ ତ୍ଵୟି ଦଧାନୀତି ପିତା ସୁଖଦୁଃଖେ ତେ ମୟି ଦଧ ଇତି ପୁତ୍ରଃ ।
 ଆନନ୍ଦଂ ରତିଂ ପ୍ରଜାତିଂ ମେ ତ୍ଵୟି ଦଧାନୀତି ପିତା ଆନନ୍ଦଂ ରତିଂ ପ୍ରଜାତିଂ
 ତେ ମୟି ଦଧ ଇତି ପୁତ୍ରଃ ।
 ଇତ୍ୟାଂ ମେ ତ୍ଵୟି ଦଧାନୀତି ପିତା ଇତ୍ୟାସ୍ତେ ମୟି ଦଧ ଇତି ପୁତ୍ରଃ ।
 ପିୟୋ ବିଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ କାମାନ୍ତେ ତ୍ଵୟି ଦଧାନୀତି ପିତା
 ପିୟୋ ବିଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ କାମାଂସ୍ତେ ମୟି ଦଧ ଇତି ପୁତ୍ରଃ ।
 ଅଥ ଦକ୍ଷିଣାବୃତ୍-ପ୍ରାତ୍-ଉପନିଷ୍ଟାମତି ତଂ ପିତାଃନୁମନ୍ତ୍ରୟତେ ଯଶୋ ବ୍ରହ୍ମବର୍ଚସମନ୍ନାଦ୍ୟଂ

କୀର୍ତ୍ତ୍ୟା ଜୁଷତାମିତ୍ୟଥେତରଃ ସବ୍ୟମଂସମନ୍ତବେକ୍ଷତେ ପାଣିନାଃକ୍ରଧାୟ ବସନାନ୍ତେନ ବା
ପ୍ରଚ୍ଛଦ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗାଲ୍ଲୋକାନ୍-କାମାନାପୁତ୍ରୀତି ସ ଯଦ୍ୟଗଦଃ ସ୍ୟାତ୍-ପୁତ୍ରସୌଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟେ ପିତା ବସେପୁରି
ବା ବ୍ରଜେଦ୍ୟଦୁ୍ୟ ବୈ ପ୍ରେୟାଦ୍ୟଦେବୈନଂ ସମାପୟତି ତଥା ସମାପୟିତବ୍ୟୋ ଭବତି ତଥା
ସମାପୟିତବ୍ୟୋ ଭବତି || ୧୦||

|| ଇତି ଋଗ୍-ବେଦାନ୍ତର୍ଗତକୌଷୀତକିତ୍ରାହ୍ନଶାରଣ୍ୟକୋପନିଷତ୍ସୁଦ୍ଧିତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ||

|| ତୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ||

ଓଁ ପ୍ରତର୍ଦନୋ ହ ବୈ ଦୈବୋଦାସିରିନ୍ଦ୍ରସ୍ୟ ପ୍ରିୟଂ ଧାମୋପଜଗାମ ।
ୟୁଜେନ ଚ ପୌରୁଷେଶ ଚ ତଂ ହେନ୍ଦ୍ର ଭବାତ ।
ପ୍ରତର୍ଦନ ବରଂ ତେ ଦଦାନୀତି ସ ହୋବାତ ପ୍ରତର୍ଦନଃ ।
ତ୍ୱମେବ ମେ ବୃଣୀଷ୍ଠ ଯଂ ତ୍ୱଂ ମନୁଷ୍ୟାୟ ହିତତମଂ ମନ୍ୟସ ଇତି ତଂ ହେନ୍ଦ୍ର ଭବାତ ।
ନ ବୈ ବରୋଽବରସ୍ତୈ ବୃଣୀତେ ତ୍ୱମେବ ବୃଣୀଷ୍ଠେତ୍ୟେବମବରୋ ବୈ କିଲ ମ ଇତି
ହୋବାତ ପ୍ରତର୍ଦନୋଽଥୋ ଖଲ୍ଲିନ୍ଦ୍ରଃ ସତ୍ୟାଦେବ ନେୟାୟ । ସତ୍ୟଂ ହୀନ୍ଦ୍ରଃ ସ ହୋବାତ ।
ମାମେବ ବିଜାନୀହ୍ୟେତଦେବାହଂ ମନୁଷ୍ୟାୟ ହିତତମଂ ମନ୍ୟେ । ଯନ୍ନାଂ ବିଜାନୀୟାତ୍ ।
ତ୍ରିଶୀର୍ଷାଶଂ ତ୍ୱାଷ୍ଟ୍ରମହନମରୁନ୍-ମୁଖାନ୍ୟତୀନ୍-ସାଲାବୃକେଭ୍ୟଃ ପ୍ରାୟଜ୍ଞଂ ବହ୍ନୀଃ ସଂଧା ଅତିକ୍ରମ୍ୟ
ଦିବି ପ୍ରହ୍ଲାଦୀୟାନତୃଣମହମନ୍ତରିକ୍ଷେ ପୌଲୋମାନ୍-ପୃଥିବ୍ୟାଂ କାଲଖାଞ୍ଜାନ୍ ।
ତସ୍ୟ ମେ ତତ୍ର ନଲୋମ ଚ ମା ମୀୟତେ ।
ସ ଯୋ ମାଂ ବିଜାନୀୟାନ୍ନାସ୍ୟ କେନ ଚ କର୍ମଣା ଲୋକୋ ମୀୟତେ ।
ନ ମାତୃବଧେନ ନ ପିତୃବଧେନ ନ ସ୍ତ୍ରୋୟେନ ନ ଭୃଶହତ୍ୟୟା ନାସ୍ୟ ପାପଂ ଚ ନ
ଚକୃଷୋ ମୁଖାନ୍ନୀଲଂ ବେତୀତି || ୧||

ସ ହୋବାଚ ପ୍ରାଣୋଽସ୍ଥି ପ୍ରଜ୍ଞାତ୍ନା ତଂ ମାମାୟୁରମୃତମିତ୍ୟୁପାସ୍ତସ୍ମ ।
 ଆୟୁଃ ପ୍ରାଣଃ ପ୍ରାଣୋ ବା ଆୟୁଃ ପ୍ରାଣ ଏବାମୃତମ୍ ।
 ଯାବନ୍ୟସ୍ଥିଷ୍ଠିରୀରେ ପ୍ରାଣୋ ବସତି ତାବଦାୟୁଃ ।
 ପ୍ରାଣେନ ହ୍ୟେବାମୁଷ୍ଠିଲ୍ଲୋକେଽମୃତତ୍ୱମାପ୍ନୋତି । ପ୍ରଜ୍ଞୟା ସତ୍ୟଂ ସଙ୍କଳ୍ପମ୍ ।
 ସ ଯୋ ମମାୟୁରମୃତମିତ୍ୟୁପାସ୍ତେ ସର୍ବମାୟୁରସ୍ଥିଲ୍ଲୋକ ଏତି ।
 ଆପ୍ନୋତ୍ୟମୃତତ୍ୱମକ୍ଷିତିଂ ସ୍ୱର୍ଗେ ଲୋକେ । ତଦ୍ଦୈକ ଆତୁରେକଭୂୟଂ ବୈ ପ୍ରାଣା ଗଚ୍ଛନ୍ତିତି ।
 ନ ହି କଣ୍ଠନ ଶକୁୟାସ୍ତକୃଦ୍ୱାତା ନାମ ପ୍ରଜ୍ଞାପୟିତୁଂ ଚକ୍ଷୁଷା ରୂପଂ
 ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ଶବ୍ଦଂ ମନସା ଧ୍ୟାତୁମିତ୍ୟେକଭୂୟଂ ବୈ ପ୍ରାଣାଃ ।
 ଏକୈକମେତାନି ସର୍ବାଣ୍ୟେବ ପ୍ରଜ୍ଞାପୟନ୍ତି । ବାଚଂ ବଦନ୍ତୀଂ ସର୍ବେ ପ୍ରାଣା ଅନୁବଦନ୍ତି ।
 ଚକ୍ଷୁଃ ପଶ୍ୟସ୍ତର୍ବେ ପ୍ରାଣା ଅନୁ ପଶ୍ୟନ୍ତି ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଶୃଣୁସ୍ତର୍ବେ ପ୍ରାଣା ଅନୁଶୃଣୁନ୍ତି ମନୋ
 ଧ୍ୟାୟସ୍ତର୍ବେ ପ୍ରାଣା ଅନୁଧ୍ୟାୟନ୍ତି ପ୍ରାଣଂ ପ୍ରାଣନ୍ତଂ ସର୍ବେ ପ୍ରାଣା ଅନୁପ୍ରାଣନ୍ତିତି ।
 ଏବମୁ ହୈତଦିତି ହେନ୍ଦ୍ର ଉବାଚା ।
 ଅସ୍ତ୍ରୀ ତ୍ୟେବ ପ୍ରାଣାନାଂ ନିଃଶ୍ରେୟସମିତି ॥ ୨॥

ଜୀବତି ବାଗପେତୋ ମୁକାନ୍ଦ୍ରି ପଶ୍ୟାମୋ ଜୀବତି ଚକ୍ଷୁରପେତୋଽନ୍ଦ୍ରି ପଶ୍ୟାମୋ
 ଜୀବତି ଶ୍ରୋତ୍ରାପେତୋ ବଧିରାନ୍ଦ୍ରି ପଶ୍ୟାମୋ ଜୀବତି ମନୋପେତୋ ବାଲାନ୍ଦ୍ରି ପଶ୍ୟାମୋ
 ଜିବତି ବାହୁଚ୍ଛିନ୍ନୋ ଜୀବତ୍ୟୁଚ୍ଛିନ୍ନ ଇତି । ଏବଂ ହି ପଶ୍ୟାମ ଇତି ।
 ଅଥ ଖଲୁ ପ୍ରାଣ ଏବ ପ୍ରଜ୍ଞାତ୍ୱେଦଂ ଶରୀରଂ ପରିଗୃହ୍ୟେୟାଦ୍ୱାପୟତି ।
 ତସ୍ମାଦେତଦେବୋଽଥମୁପାସୀତ । ଯୋ ବୈ ପ୍ରାଣଃ ସା ପ୍ରଜ୍ଞା ଯା ବା ପ୍ରଜ୍ଞା ସ ପ୍ରାଣଃ ।
 ସହ ହ୍ୟେତାବସ୍ଥିଷ୍ଠିଶରୀରେ ବସତଃ ସହୋକ୍ରାମତସ୍ତସ୍ତ୍ରୈଂସୈବ ଦୃଷ୍ଟିଃ । ଏତଦ୍ୱିଜ୍ଞାନମ୍ ।
 ଯତ୍ତୈତତ୍-ପୁରୁଷଃ ସୁପ୍ତଃ ସ୍ୱପ୍ନଂ ନ କଂଚନ ପଶ୍ୟତ୍ୟଥାସ୍ମିନ୍-ପ୍ରାଣ ଏବୈକଧା ଭବତି ।
 ତଦୈନଂ ବାକ୍ଷର୍ବୈର୍ନାମଭିଃ ସହାପ୍ୟେତି ଚକ୍ଷୁଃ ସର୍ବେ ରୂପୈଃ ସହାପ୍ୟେତି ଶ୍ରୋତ୍ରଂ
 ସର୍ବେଃ ଶବ୍ଦୈଃ ସହାପ୍ୟେତି ମନଃ ସର୍ବେର୍ଧ୍ୟାନୈଃ ସହାପ୍ୟେତି । ସ ଯଦା ପ୍ରତିବୁଧ୍ୟତେ ।
 ଯଥାଶ୍ୱେତ୍ୱଲତଃ ସର୍ବା ଦିଶୋ ବିସ୍ମୁଲିଙ୍ଗା ବିପ୍ରତିଷ୍ଠେରନ୍ନେବମେବୈତସ୍ମାଦାତ୍ମନଃ
 ପ୍ରାଣା ଯଥାୟତନଂ ବିପ୍ରତିଷ୍ଠନ୍ତେ ପ୍ରାଣେଭ୍ୟା ଦେବା ଦେବେଭ୍ୟା ଲୋକାଃ ।

ତସ୍ୟୈଷୈବ ସିଦ୍ଧିଃ । ଏତଦ୍ବିଜ୍ଞାନମ୍ ।

ୟତ୍ରେତତ୍-ପୁରୁଷ ଆର୍ତ୍ତୋ ମରିଷ୍ୟନ୍ନାବଲ୍ୟଂ ନ୍ୟତ୍ୟ ସଂମୋହଂ ନୈତି ତଦାହୁଃ ।

ଉଦକ୍ରମୀଜିଉମ୍ ।

ନ ଶୃଣୋତି ନ ପଶ୍ୟତି ନ ବାଚା ବଦତି ନ ଧ୍ୟାୟତ୍ୟଥାସ୍ମିନ୍ପ୍ରାଣ ଏବୈକଧା ଭବତି
ତଦୈନଂ ବାକ୍ଷର୍ବୈର୍ନାମଭିଃ ସହାପ୍ୟେତି ଚକ୍ଷୁଃ ସର୍ବେ ରୂପୈଃ ସହାପ୍ୟେତି ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ସର୍ବେଃ
ଶବ୍ଦୈଃ ସହାପ୍ୟେତି ମନଃ ସର୍ବୈର୍ଧ୍ୟାତୈଃ ଅହାପ୍ୟେତି ଯଦା ପ୍ରତିରୂପ୍ୟତେ ଯଥାଶ୍ରେଷ୍ଠଲତୋ
ବିସ୍ମୁଲିଙ୍ଗା ବିପ୍ରତିଷ୍ଠେରନ୍ନେବମେବୈତସ୍ମାଦାତ୍ମନଃ ପ୍ରାଣା ଯଥାୟତନଂ ବିପ୍ରତିଷ୍ଠନ୍ତେ
ପ୍ରାଣେଭ୍ୟୋ ଦେବା ଦେବେଭ୍ୟୋ ଲୋକାଃ ।। ୩।।

ସ ଯଦାଃସ୍ଥାଜ୍ଞରୀରାଦୁକ୍ରାମତି ସହୈବୈତୈଃ ସର୍ବେରୁକ୍ରାମତି

ବାଗସ୍ଥାସ୍ତର୍ବାଣି ନାମାନ୍ୟଭିବିସ୍ତୃଜତେ ।

ବାଚା ସର୍ବାଣି ନାମାନ୍ୟାପ୍ନୋତି ପ୍ରାଣୋଃସ୍ଥାସ୍ତର୍ବାନ୍-ଗନ୍-ଧାନଭିବିସ୍ତୃଜତେ ପ୍ରାଣେନ

ସର୍ବାନ୍-ଗନ୍-ଧାନାପ୍ନୋତି ଚକ୍ଷୁରସ୍ଥାସ୍ତର୍ବାଣି ରୂପାଣ୍ୟଭିବିସ୍ତୃଜତେ ଚକ୍ଷୁଷା ସର୍ବାଣି ରୂପାଣ୍ୟାପ୍ନୋତି

ଶ୍ରୋତ୍ରମସ୍ଥାସ୍ତର୍ବାଜ୍ଞିଶବ୍ଦାନଭିବିସ୍ତୃଜତେ ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ସର୍ବାଜ୍ଞିଶବ୍ଦାନାପ୍ନୋତି ମନୋଃସ୍ଥାସ୍ତର୍ବାଣି

ଧ୍ୟାନାନ୍ୟଭିବିସ୍ତୃଜତେ ମନସା ସର୍ବାଣି ଧ୍ୟାନାନ୍ୟାପ୍ନୋତି ସୈଷା ପ୍ରାଣେ ସର୍ବାପ୍ତିଃ ।

ୟୋ ବୈ ପ୍ରାଣଃ ସା ପ୍ରଜ୍ଞା ଯା ବା ପ୍ରଜ୍ଞା ସ ପ୍ରାଣଃ ସହ ହ୍ୟେତାବସ୍ଥିତ୍ତିଶରୀରେ ବସତଃ ସହକ୍ରାମତଃ ।

ଅଥ ଖଲୁ ଯଥାଃସ୍ୟୈ ପ୍ରଜ୍ଞାୟୈ ସର୍ବାଣି ଭୂତାନ୍ୟେକଂ ଭବନ୍ତି ତଦ୍-ବ୍ୟାଖ୍ୟାସ୍ୟାମଃ ।। ୪।।

ବାଗେବାସ୍ୟା ଏକମଙ୍ଗମୁଦୁହ୍-ଳଂ ତସ୍ୟୈ ନାମ ପରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତିବିହିତା ଭୂତମାତ୍ରା ।

ଦ୍ରାଣ ଏବାସ୍ୟା ଏକମଙ୍ଗମୁଦୁହ୍-ଳଂ ତସ୍ୟ ଗନ୍ଧଃ ପରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତିବିହିତା ଭୂତମାତ୍ରା ଚକ୍ଷୁରେବାସ୍ୟା

ଏକମଙ୍ଗମୁଦୁହ୍-ଳଂ ତସ୍ୟ ରୂପଂ ପରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତିବିହିତା ଭୂତମାତ୍ରା ଶ୍ରୋତ୍ରମେବାସ୍ୟା

ଏକମଙ୍ଗମୁଦୁହ୍-ଳଂ ତସ୍ୟ ଶବ୍ଦଃ ପରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତିବିହିତା ଭୂତମାତ୍ରା ଜିହ୍ୱୈବାସ୍ୟା

ଏକମଙ୍ଗମୁଦୁହ୍-ଳଂ ତସ୍ୟା ଅନୁରସଃ ପରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତିବିହିତା ଭୂତମାତ୍ରା ହସ୍ତାବେବାସ୍ୟା

ଏକମଙ୍ଗମୁଦୁହ୍-ଳଂ ତୟୋଃ କର୍ମ ପରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତିବିହିତା ଭୂତମାତ୍ରା ଶରୀରମେବାସ୍ୟା

ଏକମଙ୍ଗମୁଦୁହ୍-ଳଂ ତସ୍ୟ ସୁଖଦୁଃଖେ ପରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତିବିହିତା ଭୂତମାତ୍ରୋପସ୍ଥ ଏବାସ୍ୟା

ଏକମଙ୍ଗମୁଦୁହ୍-ଳଂ ତସ୍ୟାନନ୍ଦୋ ରତିଃ ପ୍ରଜାତିଃ ପରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତିବିହିତା ଭୂତମାତ୍ରା
ପାଦାବେବାସ୍ୟା ଏକମଙ୍ଗମୁଦୁହ୍-ଳଂ ତୟୋରିତ୍ୟା ପରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତିବିହିତା ଭୂତମାତ୍ରା
ପ୍ରଜ୍ଞେବାସ୍ୟା ଏକମଙ୍ଗମୁଦୁହ୍-ଳଂ ତସ୍ୟୈ ପିୟୋ ବିଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ କାମାଃ ପରସ୍ତାତ୍-ପ୍ରତିବିହିତା
ଭୂତମାତ୍ରା ।। ୫ ।।

ପ୍ରଜ୍ଞୟା ବାଚଂ ସମାରୁହ୍ୟ ବାଚା ସର୍ବାଣି ସାମାନ୍ୟାପ୍ନୋତି ।
ପ୍ରଜ୍ଞୟା ପ୍ରାଣଂ ସମାରୁହ୍ୟ ପ୍ରାଣେନ ସର୍ବାନ୍-ଗନ୍-ଧାନାପ୍ନୋତି ପ୍ରଜ୍ଞୟା ଚକ୍ଷୁଃ ସମାରୁହ୍ୟ ଚକ୍ଷୁଷା
ସର୍ବାଣି ରୂପାଣ୍ୟାପ୍ନୋତି ପ୍ରଜ୍ଞୟା ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ସମାରୁହ୍ୟ ଶ୍ରୋତ୍ରେଣ ସର୍ବାଞ୍ଜ୍ଞଗନ୍ଧାନାପ୍ନୋତି ପ୍ରଜ୍ଞୟା
ଜିହ୍ଵାଂ ସମାରୁହ୍ୟ ଜିହ୍ଵାୟା ସର୍ବାନ୍ନନ୍ଦସାନାପ୍ନୋତି ପ୍ରଜ୍ଞୟା ହସ୍ତୌ ସମାରୁହ୍ୟ ହସ୍ତାଭ୍ୟାଂ
ସର୍ବାଣି କର୍ମାଣ୍ୟାପ୍ନୋତି ପ୍ରଜ୍ଞୟା ଶରୀରଂ ସମାରୁହ୍ୟ ଶରୀରେଣ ସୁଖଦୁଃଖେ ଆପ୍ନୋତି
ପ୍ରଜ୍ଞୟୋପସ୍ଥଂ ସମାରୁହ୍ୟୋପସ୍ଥେନାନନ୍ଦଂ ରତିଂ ପ୍ରଜାତିମାପ୍ନୋତି ପ୍ରଜ୍ଞୟା ପାଦୌ ସମାରୁହ୍ୟ
ପାଦାଭ୍ୟାଂ ସର୍ବା ଇତ୍ୟା ଆପ୍ନୋତି ପ୍ରଜ୍ଞୟୈବ ପିୟଂ ସମାରୁହ୍ୟ ପ୍ରଜ୍ଞୟୈବ ପିୟୋ ବିଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ
କାମାନାପ୍ନୋତି ।। ୬ ।।

ନ ହି ପ୍ରଜ୍ଞାପେତା ବାତ୍-ନାମ କିଂଚନ ପ୍ରଜ୍ଞପୟେତ୍ ।
ଅନ୍ୟତ୍ର ମେ ମନୋଃଭୂଦିତ୍ୟାହ୍ । ନାହମେତନ୍ନାମ ପ୍ରାଜ୍ଞାସିଷମିତି ।
ନ ହି ପ୍ରଜ୍ଞାପେତଃ ପ୍ରାଣୋ ଗନ୍ଧଂ କଂଚନ ପ୍ରଜ୍ଞପୟେଦନ୍ୟତ୍ର ମେ
ମନୋଃଭୂଦିତ୍ୟାହ୍ ନାହମେତଂ ଗନ୍ଧଂ ପ୍ରାଜ୍ଞାସିଷମିତି ।
ନ ହି ପ୍ରଜ୍ଞାପେତଂ ଚକ୍ଷୁ ରୂପଂ କିଂଚନ ପ୍ରଜ୍ଞପୟେଦନ୍ୟତ୍ର ମେ ମନୋଃଭୂଦିତ୍ୟାହ୍ ।
ନାହମେତଦ୍ରୂପଂ ପ୍ରାଜ୍ଞାସିଷମିତି ନ ପ୍ରଜ୍ଞାପେତଂ ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ଶବ୍ଦଂ କଂଚନ
ପ୍ରଜ୍ଞାପୟେଦନ୍ୟତ୍ର ମେ ମନୋଃଭୂଦିତ୍ୟାହ୍ ।
ନାହମେତଂ ଶବ୍ଦଂ ପ୍ରାଜ୍ଞାସିଷମିତି ନ ହି ପ୍ରଜ୍ଞାପେତା ଜିହ୍ଵାଂନନ୍ଦସଂ କଂଚନ
ପ୍ରଜ୍ଞାପୟେଦନ୍ୟତ୍ର ମେ ମନୋଃଭୂଦିତ୍ୟାହ୍ ।

ନାହମେତମନ୍ନରସଂ ପ୍ରାଜ୍ଞାସିଷମିତି ନ ପ୍ରଜ୍ଞାପେତୌ ହତୌ କର୍ମ କିଂଚନ ପ୍ରଜ୍ଞାପୟେତାମନ୍ୟତ୍ର
ମେ ମନୋଽଭୂଦିତ୍ୟାହ ନାହମେତକ୍ଷର୍ମ ପ୍ରାଜ୍ଞାସିଷମିତି ନ ହି ପ୍ରଜ୍ଞାପେତଂ ଶରୀରଂ ସୁଖଂ ଦୁଃଖଂ
କିଂଚନ ପ୍ରଜ୍ଞାପୟେଦନ୍ୟତ୍ର ମେ ମନୋଽଭୂଦିତ୍ୟାହ ନାହମେତସୁଖଂ ଦୁଃଖଂ ପ୍ରାଜ୍ଞାସିଷମିତି
ନ ହି ପ୍ରଜ୍ଞାପେତ ଉପସ୍ଥ ଆନନ୍ଦଂ ରତିଂ ପ୍ରଜାତିଂ କାଂଚନ ପ୍ରଜ୍ଞାପୟେଦନ୍ୟତ୍ର ମେ
ମନୋଽଭୂଦିତ୍ୟାହ ।

ନାହମେତମାନନ୍ଦଂ ନ ରତିଂ ନ ପ୍ରଜାତିଂ ପ୍ରାଜ୍ଞାସିଷମିତି ନ ହି ପ୍ରଜ୍ଞାପେତୌ
ପାଦାବିତ୍ୟାଂ କାଂଚନ ପ୍ରଜ୍ଞାପୟେତାମନ୍ୟତ୍ର ମେ ମନୋଽଭୂଦିତ୍ୟାହ ।

ନାହମେତାମିତ୍ୟାଂ ପ୍ରାଜ୍ଞସିଷମିତି ।

ନ ହି ପ୍ରଜ୍ଞାପେତା ଧୀଃ କାଚନ ସିଦ୍ଧ୍ୟନ୍ତୁ ପ୍ରଜ୍ଞାତବ୍ୟଂ ପ୍ରଜ୍ଞାୟେତ୍ ॥ ୭॥

ନ ବାଚଂ ବିଜିଜ୍ଞାସୀତ ବକ୍ତାରଂ ବିଦ୍ୟାନ୍ତୁ ଗନ୍ଧଂ ବିଜିଜ୍ଞାସୀତ ଘ୍ରାତାରଂ ବିଦ୍ୟାନ୍ତୁ ରୂପଂ
ବିଜିଜ୍ଞାସୀତ ରୂପବିଦ୍ୟାଂ ବିଦ୍ୟାନ୍ତୁ ଶବ୍ଦଂ ବିଜିଜ୍ଞାସୀତ ଶ୍ରୋତାରଂ ବିଦ୍ୟାନ୍ତାନ୍ନରସଂ
ବିଜିଜ୍ଞାସୀତାନ୍ନରସସ୍ୟ ବିଜ୍ଞାତାରଂ ବିଦ୍ୟାନ୍ତୁ କର୍ମ ବିଜିଜ୍ଞାସୀତ କର୍ତାରଂ ବିଦ୍ୟାନ୍ତୁ
ସୁଖଦୁଃଖେ ବିଜିଜ୍ଞାସୀତ ସୁଖଦୁଃଖୟୋର୍ବିଜ୍ଞାତାରଂ ବିଦ୍ୟାନ୍ତାନନ୍ଦଂ ନ ରତିଂ ନ ପ୍ରଜାତିଂ
ବିଜିଜ୍ଞାସୀତାନନ୍ଦସ୍ୟ ରତେଃ ପ୍ରଜାତେର୍ବିଜ୍ଞାତାରଂ ବିଦ୍ୟାନ୍ନୈତ୍ୟାଂ ବିଜିଜ୍ଞାସୀତୈତାରଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ ।
ନ ମନୋ ବିଜିଜ୍ଞାସୀତ ମନ୍ତ୍ରାରଂ ବିଦ୍ୟାତ୍ ।

ତା ବା ଏତା ଦଶୈବ ଭୂତମାତ୍ରା ଅଧିପ୍ରଜ୍ଞଂ ଦଶ ପ୍ରଜ୍ଞାମାତ୍ରା ଅଧିଭୂତଂ ଯୁଦ୍ଧି
ଭୂତମାତ୍ରା ନ ସୁଧର୍ମ ପ୍ରଜ୍ଞାମାତ୍ରାଃ ସୁଧର୍ମଦ୍ଵା ପ୍ରଜ୍ଞାମାତ୍ରା ନ ସୁଧର୍ମ ଭୂତମାତ୍ରାଃ ସୁଧଃ ।
ନ ହ୍ୟନ୍ୟତରତୋ ରୂପଂ କିଂଚନ ସିଦ୍ଧ୍ୟେତ୍ ।

ନୋ ଏତନ୍ନାନା , ତଦ୍ୟଥା ରଥସ୍ୟାରେଷୁ ନେମିରର୍ପିତୋ ନାଭାବରା ଅର୍ପିତା ଏବମେବୈତା
ଭୂତମାତ୍ରାଃ ପ୍ରଜ୍ଞାମାତ୍ରା ସ୍ଵର୍ପିତାଃ ପ୍ରଜ୍ଞାମାତ୍ରାଃ ପ୍ରାଣୋର୍ପିତା ସ ଏଷ
ପ୍ରାଣ ଏବ ପ୍ରଜ୍ଞାତ୍ଵାନନ୍ଦୋଽଜରୋଽମୃତ ।

ନ ସାଧୁନା କର୍ମଣା ଭୁୟାନ୍ନୋ ଏବାସାଧୁନା କନୀୟାନ୍ ।

ଏଷ ହ୍ୟେବୈନଂ ସାଧୁ କର୍ମ କାରୟତି ତଂ ଯମେଭ୍ୟୋ ଲୋକେଭ୍ୟୋ ଉନ୍ନିନୀଷତ ଏଷ ଉ
ଏବୈନମସାଧୁ କର୍ମ କାରୟତି ତଂ ଯମଧ୍ୟୋ ନିନୀଷତେ ।

ଏଷ ଲୋକପାଲ ଏଷ ଲୋକାଧିପତିରେଷ ସର୍ବେଶଃ ସ ମ ଆତ୍ମେତି
ବିଦ୍ୟାସ୍ତ ମ ଆତ୍ମେତି ବିଦ୍ୟାତ୍ ।। ୮।।

।। ଇତି ଋଗ୍-ବେଦାନ୍ତର୍ଗତକୌଷୀତକିତ୍ରାହ୍ନଶାରଣ୍ୟକୋପନିଷସ୍ମୃତୀୟୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

।। ଚତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ।।

ଅଥ ଗାର୍ଗ୍ୟା ହ ବୈ ବାଲାକିରନୂତାନଃ ସଂସ୍ପଷ୍ଟ ଆସ ସୋଽବଦଦୁଶୀନରେଷୁ ସ
ବସନ୍ନସ୍ତେଷୁ କୁରୁପଞ୍ଚାଲେଷୁ କାଶୀବିଦେହେଷ୍ଠିତି ସ ହାଜାତଶତ୍ରୁଂ କାଶ୍ୟମେତ୍ୟୋବାତ ।
ବ୍ରହ୍ମ ତେ ବ୍ରବାଣୀତି ତଂ ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁଃ ।
ସହସ୍ରଂ ଦଦୁସ୍ତ ଏତସ୍ୟାଂ ବାଚି ଜନକୋ ଜନକ ଇତି ବା ଉ ଜନା ଧାବନ୍ତୀତି ।। ୧।।

ଆଦିତ୍ୟେ ବୃହଜନ୍ତ୍ରମସ୍ୟନ୍ନଂ ବିଦ୍ୟୁତି ସତ୍ୟଂ ସ୍ତନୟିତ୍ୱୌ ଶବ୍ଦୋ ବାୟାବିନ୍ଦ୍ରୋ ବୈକୁଣ୍ଠ
ଆକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣମଗ୍ନୌ ବିଷାସହିରିତ୍ୟୟୁ ତେଜ ଇତ୍ୟାଧିଦୈବତମଧ୍ୟାଧ୍ୟାତ୍ମମାଦର୍ଶେ
ପ୍ରତିରୂପଶ୍ଚାୟାୟଂ ଦ୍ୱିତୀୟଃ ପ୍ରତିଶୁକ୍ଳାୟାମସୁରିତି ଶବ୍ଦେ ମୃତ୍ୟୁଃ ସ୍ୱପ୍ନେ ଯମଃ
ଶରୀରେ ପ୍ରଜାପତିର୍ଦକ୍ଷିଣେଽକ୍ଷିଣି ବାଚଃ ସର୍ବେଽକ୍ଷିଣି ସତ୍ୟସ୍ୟ ।। ୨।।

ସ ହୋବାଚ ବାଲାକିୟ୍ ଏବୈଷ ଆଦିତ୍ୟେ ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ ଇତି
ତଂ ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍-ସଂବାଦୟିଷ୍ଠା ।
ବୃହନ୍-ପାଣ୍ଡୁରବାସା ଅତିଷ୍ଠାଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମୂର୍ଧେତି ବା ଅହମେତମୁପାସ
ଇତି ସ ଯୋ ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେଽତିଷ୍ଠାଃ ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ମୂର୍ଧା ଭବତି ।। ୩।।

ସ ହୋବାଚ ବାଲାକିୟ୍ ଏବୈଷ ଚନ୍ଦ୍ରମସି ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ ଇତି ତଂ
ହୋବାଚାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍-ସଂବାଦୟିଷ୍ଠାଃ ସୋମୋ ରାଜାଽନୃସ୍ୟାତ୍ମେତି ବା
ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ ମେବମୁପାସ୍ତେଽନୃସ୍ୟାତ୍ମା ଭବତି ।। ୪।।

ସ ହୋବାତ ବାଲାକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷ ବିଦ୍ୟାତି ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ
ଇତି ତଂ ହୋବାତାଜାତଶତୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟାସ୍ତେଜସ ଆତ୍ରେତି
ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ତେଜସ ଆତ୍ମା ଭବତି ।। ୫।।

ସ ହୋବାତ ବାଲାକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷ ସ୍ତନୟିତ୍ୱୌ ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ
ଇତି ତଂ ହୋବାତାଜାତଶତୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟାଃ ଶବ୍ଦସ୍ୟାତ୍ରେତି
ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ଶବ୍ଦସ୍ୟାତ୍ମା ଭବତି ।। ୬।।

ସ ହୋବାତ ବାଲାକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷ ଆକାଶେ ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ ଇତି ତଂ
ହୋବାତାଜାତଶତୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟାଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମପ୍ରବର୍ତ୍ତି ବ୍ରହ୍ମେତି ବା
ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ପୂର୍ଣ୍ଣତେ ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିଃ ।
ନୋ ଏବ ସ୍ୱୟଂ ନାସ୍ୟ ପ୍ରଜା ପୁରା କାଲାତ୍-ପ୍ରବର୍ତ୍ତତେ ।। ୭।।

ସ ହୋବାତ ବାଲାକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷ ବାୟୌ ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ ଇତି ତଂ
ହୋବାତାଜାତଶତୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟା ଇନ୍ଦ୍ରୋ ବୈକୁଣ୍ଠୋଽପରାଜିତା
ସେନେତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ।
ଜିଷ୍ମୁର୍ହ ବାପରାଜୟିଷ୍ଟୁରନ୍ୟତସ୍ତ୍ୟଜାୟା ଭବତି ।। ୮।।

ସ ହୋବାତ ବାଲାକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷୋଽଗ୍ନୌ ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ ଇତି ତଂ
ହୋବାତାଜାତଶତୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟା ବିଷାସହିରିତି ବା ଅହମେତମୁପାସ
ଇତି ସ ଯୋ ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ବିଷାସହିର୍ହେବାନ୍ଦେଷ ଭବତି ।। ୯।।

ସ ହୋବାତ ବାଲାକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷୋଽପ୍ସୁ ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ ଇତି ତଂ
ହୋବାତାଜାତଶତୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟା ନାମ୍ନ ଆତ୍ରେତି ବା
ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ନାମ୍ନ ଆତ୍ମା
ଭବତୀତ୍ୟପିଦୈବତମଥାଧ୍ୟାତ୍ମନ୍ ।। ୧୦।।

ସ ହୋବାତ ବାଲ୍ଲକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷ ଆଦର୍ଶେ ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ ଇତି ତଂ
ହୋବାତାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟାଃ ପ୍ରତିରୂପ ଇତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ
ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ପ୍ରତିରୂପୋ ହୈବାସ୍ୟ ପ୍ରଜାୟାମାଜାୟତେ ନାପ୍ରତିରୂପଃ ।। ୧୧।।

ସ ହୋବାତ ବାଲ୍ଲକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷ ପ୍ରତିଶୁକ୍ରାୟାଂ ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ ଇତି ତଂ
ହୋବାତାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟା ଦ୍ଵିତୀୟୋଽନପଗ ଇତି ବା
ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ବିନ୍ଦତେ ଦ୍ଵିତୀୟାଦ୍ଵିତୀୟବାନ୍ଭବତି ।। ୧୨।।

ସ ହୋବାତ ବାଲ୍ଲକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷ ଶବ୍ଦଃ ପୁରୁଷମନ୍ୱେତି ତମେବାହମୁପାସ ଇତି ତଂ
ହୋବାତାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟା ଅସୁରିତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ
ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ନୋ ଏବ ସ୍ଵୟଂ ନାସ୍ୟ ପ୍ରଜା ପୁରା କାଳାତ୍ରଂମୋହମେତି ।। ୧୩।।

ସ ହୋବାତ ବାଲ୍ଲକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷ ଛାୟାପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ ଇତି ତଂ
ହୋବାତାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟା ମୃତ୍ୟୁରିତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ
ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ନୋ ଏବ ସ୍ଵୟଂ ନାସ୍ୟ ପ୍ରଜା ପୁରା କାଳାତ୍-ପ୍ରମୀୟତେ ।। ୧୪।।

ସ ହୋବାତ ବାଲ୍ଲକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷ ଶାରୀରଃ ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ
ଇତି ତଂ ହୋବାତାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟାଃ ପ୍ରଜାପତିରିତି
ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ପ୍ରଜାୟତେ ପ୍ରଜୟା ପଶୁଭିଃ ।। ୧୫।।

ସ ହୋବାତ ବାଲ୍ଲକିର୍ଯ୍ୟ ଏବୈଷ ପ୍ରାଜ୍ଞ ଆତ୍ମା ଯେନୈତତ୍-ପୁରୁଷଃସୁପ୍ତଃ
ସ୍ଵପ୍ନୟା ଚରତି ତମେବାହମୁପାସ ଇତି ତଂ ହୋବାତାଜାତଶତ୍ରୁର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ୟା
ୟମୋ ରାଜେତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯୋ ହୈତମେବମୁପାସ୍ତେ ସର୍ବଂ ହାସ୍ତା ଇଦଂ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ୍ୟାୟ ଯମ୍ୟତେ ।। ୧୬।।

ସ ହୋବାଚ ବାଲାକିୟ୍ ଏବୈଷ ଦକ୍ଷିଣୋଽକ୍ଷନ୍ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ
 ଇତି ତଂ ହୋବାଚାଜାତଶତୂର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ଠା ନାମ୍ନ
 ଆହ୍ନାଃଶ୍ରେରାତ୍ନା ଜ୍ୟୋତିଷ ଆତ୍ରେତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯ୍ଵେ
 ହୈତମେବମୁପାସ୍ତ ଏତେଷାଂ ସର୍ବେଷାମାତ୍ନା ଭବତି ।। ୧୭।।

ସ ହୋବାଚ ବାଲାକିୟ୍ ଏବୈଷ ସବ୍ୟୋଽକ୍ଷନ୍ପୁରୁଷସ୍ତମେବାହମୁପାସ ଇତି
 ତଂ ହୋବାଚାଜାତଶତୂର୍ମା ମୈତସ୍ମିନ୍ସଂବାଦୟିଷ୍ଠାଃ ସତ୍ୟସ୍ୟାତ୍ନା
 ବିଦ୍ୟୁତ ଆତ୍ନା ତେଜସ ଆତ୍ରେତି ବା ଅହମେତମୁପାସ ଇତି ସ ଯ୍ଵେ
 ହୈତମେବମୁପାସ୍ତ ଏତେଷାଂ ସର୍ବେଷାମାତ୍ନା ଭବତୀତି ।। ୧୮।।

ତତ ଉ ହ ବାଲାକିୟୁଷ୍ଠୀମାସ ତଂ ହୋବାଚାଜାତଶତୂଃ ।
 ଏତାବନ୍ନୁ ବାଲାକାମା ଇ ଇତ୍ୟେତାବଜୀତି ହୋବାଚ ବାଲାକିୟୁଂ
 ହୋବାଚାଜାତଶତୂର୍ମୁଷା ବୈ କିଲ ମା ସମବାଦୟିଷ୍ଠା ବ୍ରହ୍ମ ତେ ବ୍ରବାଣୀତି ।
 ସ ହୋବାଚ ।

ଯ୍ଵେ ବୈ ବାଲାକ ଏତେଷାଂ ପୁରୁଷାଣାଂ କର୍ତ୍ତା ଯୁସ୍ୟ ବୈତହ୍ନର୍ମ ସ ବୈ
 ବେଦିତବ୍ୟ ଇତି ତତ ଉ ହ ବାଲାକିଃ ସମିପ୍ତାଣିଃ ପ୍ରତିଚକ୍ରମ ଉପାୟାନୀତି ତଂ
 ହୋବାଚାଜାତଶତୂଃ ପ୍ରତିଲୋମରୂପମେବ ତସ୍ୟାଦ୍ୟତ୍ସତ୍ରିୟେ ବ୍ରାହ୍ମଣମୁପନୟେତ୍ ।
 ଏହି ବ୍ୟେବ ଦ୍ଵା ଜ୍ଞପୟିଷ୍ୟାମୀତି ତଂ ହ ପାଣାବଭିପଦ୍ୟ ପ୍ରବବ୍ରାଜ ତୌ
 ହ ସୁପ୍ତଂ ପୁରୁଷମାଜଗ୍ନୁତୁପ୍ତଂ ହାଜାତଶତୂରାମନ୍ତୟାଂତକ୍ରେ ।
 ବୃହନ୍ପାଣ୍ଡୁରବାସଃ ସୋମ ରାଜନ୍ନିତି ।
 ସ ଉ ହ ତୁଷ୍ଠୀମେବ ଶିଶ୍ୟେ ।

ତତ ଉ ହୈନଂ ଯୁଷ୍ଠୟାବିତିକ୍ଷେପ ସ ତତ ଏବ ସମୁତ୍ତୟୌ ତଂ ହୋବାଚାଜାତଶତୂଃ ।
 କୈଷ ଏତଦ୍ଵାଲୋକେ ପୁରୁଷୋଽଶୟିଷ୍ଠ କୈତଦଭୁକ୍ତ ଏତଦାଗାମଦିତି ।
 ତତ ଉ ହ ବାଲାକିର୍ନ ବିଜଜ୍ଞେ ତଂ ହୋବାଚାଜାତଶତୂର୍ଯୁତ୍ରେଷ ଏତଦ୍ଵାଲୋକେ
 ପୁରୁଷୋଽଶୟିଷ୍ଠ ଯତ୍ରେତଦଭୁଦ୍ୟତ ଏତଦାଗାମଦିତି ।

ହିତା ନାମ ହୃଦୟା ନାତ୍ୟା ହୃଦୟାତ୍-ପୁରୀତତମଭିପ୍ରତନ୍ନୁତି ତଦ୍ୟଥା ସହସ୍ରଧା
 କେଶୋ ବିପାତିତସ୍ତ୍ରାବଦଶ୍ୟଃ ପିଙ୍ଗଲସ୍ୟାଶିମ୍ନା ତିଷ୍ଠନ୍ତି ।
 ଶୁକ୍ଳସ୍ୟ କୃଷ୍ଣସ୍ୟ ପୀତସ୍ୟ ଲୋହିତସ୍ୟେତି ତାସୁ ତଦା ଭବତି ।
 ଯଦା ସୁପ୍ତଃ ସୁପ୍ତ ନ କଂଚନ ପଶ୍ୟତ୍ୟଥାସ୍ମିନ୍-ପ୍ରାଣ ଏବୈକଧା ଭବତି ତଦୈନଂ
 ବାକ୍ସର୍ବୈର୍ନାମଭିଃ ସହାପ୍ୟେତି ତକ୍ଷୁଃ ସର୍ବେ ରୂପୈଃ ସହାପ୍ୟେତି ଶ୍ରୋତ୍ରଂ ସର୍ବେଃ
 ଶବ୍ଦୈଃ ସହାପ୍ୟେତି ମନଃ ସର୍ବୈର୍ଧ୍ୟାନୈଃ ସହାପ୍ୟେତି ସ ଯଦା ପ୍ରତିରୂପ୍ୟତେ
 ଯଥାଃଶ୍ରେଷ୍ଠଲତଃ ସର୍ବା ଦିଶୋ ବିସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗା ବିପ୍ରତିଷ୍ଠେରନ୍ନୈବମେବୈତସ୍ମାଦାତ୍ମନଃ ପ୍ରାଣା
 ଯଥାୟତନଂ ବିପ୍ରତିଷ୍ଠନ୍ତେ ପ୍ରାଣେଭ୍ୟୋ ଦେବା ଦେବେଭ୍ୟୋ ଲୋକାଃ ॥ ୧୯॥

ତଦ୍ୟଥା କ୍ଷୁରଃ କ୍ଷୁରଧ୍ୟାନେଃବହିତଃ ସ୍ୟାତ୍ ।
 ବିଶ୍ଵଂଭରୋ ବା ବିଶ୍ଵଂଭରକୁଲାର୍ଯ୍ୟ ଏବମେବୈଷ ପ୍ରଜ୍ଞ ଆତ୍ମେଦଂଶରୀରମାତ୍ମାନମନୁପ୍ରବିଷ୍ଠ
 ଆଲୋମଭ୍ୟ ଆନଶେଭ୍ୟଃ ।
 ତମେତମାତ୍ମାମେନତ ମାତ୍ମନୋଃନ୍ଦ୍ରବସ୍ୟନ୍ତି ଯଥା ଶ୍ରେଷ୍ଠିନଂ ସ୍ଵାଃ ।
 ତଦ୍ୟଥା ଶ୍ରେଷ୍ଠି ସ୍ଵର୍ଭୁଜ୍ଜ୍ଵେତେ ଯଥା ବା ସ୍ଵାଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠିନଂ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତେବମେବୈଷ
 ପ୍ରାଜ୍ଞାତ୍ୱୈତୈରାତ୍ମଭିର୍ଭୁଜ୍ଜ୍ଵେତେ ।
 ଏବଂ ବୈ ତମାତ୍ମାନମେତ ଆତ୍ମାନୋ ଭୁଞ୍ଜନ୍ତି ।
 ସ ଯାବଦ୍ଧ ବା ଇନ୍ଦ୍ର ଏତମାତ୍ମାନଂ ନ ବିଜଞ୍ଜେ ତାବଦେନମସୁରା ଅଭିବଭୁରୁଃ ।
 ସ ଯଦା ବିଜଞ୍ଜେଽଥ ହତ୍ଵାଃସୁରାନୁଜିତ୍ୟ ସର୍ବେଷାଂ ଦେବାନାଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ୍ୟଂ
 ସ୍ଵାରାଜ୍ୟମାପିପତ୍ୟଂ ପରୀୟାୟ ତଥୋ ଏବୈବଂ ବିଦ୍ଵାନ୍-ସର୍ବାନ୍-ପାପୁନୋଃପହତ୍ୟ
 ସର୍ବେଷାଂ ଭୂତାନାଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠ୍ୟଂ ସ୍ଵାରାଜ୍ୟମାପିପତ୍ୟଂ ପର୍ଯ୍ୟେତି
 ଯ ଏବଂ ବେଦ ଯ ଏବଂ ବେଦ ॥ ୨୦॥

॥ ଇତି ଋଗ୍-ବେଦାନ୍ତର୍ଗତକୌଷୀତକିତ୍ରାହ୍ନଶାରଣ୍ୟକୋପନିଷସ୍ତୁତୁର୍ଥୋଽଧ୍ୟାୟଃ ॥

ଓଁ ଋତଂ ବଦିଷ୍ୟାମି । ସତ୍ୟଂ ବଦିଷ୍ୟାମି ।

ବାତ୍-ମେ ମନସି ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ମନୋ ମେ ବାତି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତମାବିରାବିର୍ମୟୋଃତୁର୍ବେଦସା

ମହାର୍ଣ୍ଣାଋତଂ ମା ମା ହିଂସୀରନେନାଦୀତେନାହୋରାତ୍ରାହ୍ନଂବସାମ୍ୟଗ୍ନୁ

ଇଳା ନମ ଇଳା ନମ ଋଷିଭ୍ୟୋ ମନ୍ତ୍ରକୃତ୍-ଦ୍ୟୋ ମନ୍ତ୍ରପତିଭ୍ୟୋ ନମୋଽସ୍ତୁ

ଦେବେଭ୍ୟଃ ଶିବା ନଃ ଶଂତମା ଭବ ସୁମୂଳିକା ସରସ୍ୱତି ମା ତେ ବ୍ୟୋମ ସଂଦୃଶି ।

ଅଦବ୍ୟଂ ମନ ଇଷିରଂ ଚକ୍ଷୁଃ ସୁର୍ଯ୍ୟୋ ଜ୍ୟୋତିଷାଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠୋ ଦୀକ୍ଷେ ମା ମା ହିଂସୀଃ ।।

ଓଁ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ।।

।। ଇତି କୌଷୀତକିତ୍ରାହ୍ନଶୋପନିଷତ୍ପ୍ରମାଦ୍ ।।

।। ମୁଖ୍ୟ ଭବନିଷଦ୍ ସମାପ୍ତା ।।

